MALE MA PENYA

MA

SAṄGO ASU NA MUSUṄGER' ASU

YESU KRISTO.

Das Neue Testament

unseres

Herrn und Heilandes

Jesu Christi

in der Duala-Sprache (Kamerun).

Neu übersetzt nach dem Griechischen

von

Eugen Schuler, Missionar.

Stuttgart.

Privilegierte Württembergische Bibelanstalt.

1901.

Vorwort.

Die Übersetzung des Neuen Testaments von Rev. A. Saker (1. Auflage 1862; 2. Aufl. 1882 von dessen Tochter Emily Saker) ist seit einigen Jahren vergriffen. Um nun für das Missionsgebiet in Kamerun die nötigen heiligen Schriften zu erhalten, beabsichtigte das Basler Missions-Komite in Verbindung mit der Württembergischen Bibelanstalt schon vor fünf Jahren eine neue verbesserte Auflage des Saker'schen Neuen Testaments zu veranstalten. Da man aber einsah, dass in derselben nicht bloss die angewandte Schreibung und die grammatikalischen Fehler, sondern auch die in vielen Fällen ungenaue und sehr oft völlig unverständliche Übersetzung hätten verbessert werden müssen, wenn die neue Auflage für unsere Christen verständlich sein sollte, so fasste man den Entschluss, lieber das Neue Testament, das von Saker nach dem englischen Texte übersetzt worden war, aus dem Grundtext neu zu übersetzen, ohne auf das Saker'sche Testament viel Rücksicht zu nehmen.

Der sel. Missionar Christaller, dem das Manuskript des Evangeliums Matthäus und Johannes kurz vor seinem Tode noch zur Durchsicht vorlag, hat dabei die Überzeugung gewonnen und ausgesprochen, es sei gut, dass man von der Verbesserung des Saker'schen Testaments ganz abgesehen habe, da diese neue Übersetzung entschieden der seiner Zeit geplanten Umarbeitung vorzuziehen sei. Krankheit und die infolge davon nötig gewor-

dene Rückkehr einiger Missionare nach Europa haben die Arbeit bis jetzt verzögert. Da der Unterzeichnete, der mit dieser Arbeit betraut ist, Krankheits halber vor Vollendung der Arbeit nach Europa zurück musste, so wurde im Jahr 1896 vorläufig das Evangelium des Matthäus und des Johannes unseren Christen in Kamerun in die Hände gegeben.

Im Jahr 1897 wurden sodann die vier Evangelien und die Apostelgeschichte gedruckt und, um dem grössten Bedürfnis zu entsprechen, als selbständiges Bändchen herausgegeben.

Durch Gottes Gnade liegt nunmehr das ganze Neue Testament vollendet vor.

Wir wissen, dass der Übersetzung noch manche Mängel anhaften und sie noch zahlreicher Verbesserungen bedürftig ist; aber wir hoffen zu Gott, dass er diese geringe, unter viel leiblicher Not und Krankheit gemachte Arbeit dennoch reichlich segnen werde, zum Heil unserer Christengemeinden in Kamerun. Möge er nach seiner Verheissung sein Wort nicht leer zurückkommen lassen!

E. Schuler,
Missionar.

Verzeichnis der Bücher

des

Neuen Testamentes.

MIAṄGO MA BWAM

KAPONDA MATEO.

(1, 1—17: Luk. 3, 23—38.)

Kalat'a mbia ma Yesu Kristo, mun'a 1
Dawid, mun'a Abraham. *Abraham nde 2
a yai Isak. Isak pe̱ nde a yai Yakob. Yakob
pe̱ nde a yai Yuda na bona-saṅgo. *Yuda, 3
bā na Tamar pe̱ nde ba yai Fares na Sera.
Fares pe̱ nde a yai Esrom. Esrom pe̱ nde a
yai Aram. *Aram pe̱ nde a yai Aminadab. 4
Aminadab pe̱ nde a yai Nahason. Nahason
pe̱ nde a yai Salmon. *Salmon, bā na Rahab 5
pe̱ nde ba yai Boas. Boas, bā na Rut pe̱ nde
ba yai Obed. Obed pe̱ nde a yai Yese. *Yese 6
pe̱ nde a ya Dawid kiṅe̱. Dawid kine̱,
bā na munj'a Uria pe̱ nde ba yai Salomo.
* Salomo pe̱ nde a yai Rehabeam. Rehabeam 7
pe̱ nde a yai Abia. Abia pe̱ nde a yai Asa.
* Asa pe̱ nde a yai Yosafat. Yosafat pe̱ nde 8
a yai Yoram. Yoram pe̱ nde a yai Osia. * Osia 9
pe̱ nde a yai Yotam. Yotam pe̱ nde a yai
Ahas. Ahas pe̱ nde a yai Hiskia. * Hiskia 10
pe̱ nde a yai Manase. Manase pe̱ nde a yai
Amon. Amon pe̱ nde a yai Yosia. * Yosia 11
pe̱ nde a yai Yekonia na bona-saṅgo, o pond'a
wala la mikoma o Babilon. * Ombusa 12

wala la mikoma o Babilon pe̱ nde Yekoṇia
a yaino̱ Sealtiel. Sealtiel pe̱ nde a yai Sero-
13 babel. * Serobabel pe̱ nde a yai Abiud. Abiud
pe̱ nde a yai Eliakim. Eliakim pe̱ nde a yai
Asor. Asor pe̱ nde a yai Sadok. Sadok pe̱
14 nde a yai Akim. * Akim pe̱ nde a yai Eliud.
15 * Eliud pe̱ nde a yai Eleasa. Eleasa pe̱ nde
a yai Matan. Matan pe̱ nde a yai Yakob.
16 * Yakob pe̱ nde a yai Yosef, mom'a Maria,
nyena na mo̱ nde Yesu nu belabe̱ Kristo a
17 yabe̱no̱. * Nika nde nyo̱ṅo̱n ye̱se̱, botea
o pond'a Abraham nate̱na Dawid, ye dom la
nyo̱ṅo̱n na ine̱i, botea o pond'a Dawid pe̱
nate̱na wala la mikoma o Babilon, dom la
nyo̱ṅo̱n na ine̱i, botea o pond'a wala la mikoma
o Babilon pe̱ nate̱na Kristo, dom la nyo̱ṅo̱n
na ine̱i.
18 Nde yabe̱ la Yesu Kristo di ta nde
ninka. Niponda nyaṅgo ao Maria a tano̱ a
wandabe̱ na Yosef, obiana ba si latane̱, a ta
19 a so̱be̱ deme̱ na Mudī Musaṅgi. * Nde mom'
ao Yosef a ta nde moto nu tem na sīm, nde
a si ta pe̱ to̱ a pula sambwe̱le̱ mo̱, 'o̱ṅge̱le̱ ná
20 a me̱nde̱ jese̱le̱ mo̱ o diwuta na yòo̱. * Nde
niponda a tano̱ 'o̱ṅge̱le̱ nika, ombwa, na angel
a Saṅgo e po̱ye̱ mo̱ o ndo̱ti, e kwala na: A
Yosef, mun'a Dawid, o si bwa bo̱ṅgo̱ o no̱ṅgo̱
munj' aṅgo̱ Maria, ebanja di deme̱ di wu nde
21 na Mudī Musaṅgi. * Nde a me̱nde̱ ya muna-
mome, o me̱nde̱ bele̱ dina lao na Yesu, ebanja
a me̱nde̱ suṅga bona bao onyola miobe
22 mabu. * Nde man me̱se̱ ma bolan nde o londe̱

eyal' a Sañgo yena a kwalino na mutoper'
a-mudī na: *„Ombwa, ñgonder' a muto po e 23
mende noñgo deme, e ma-ya muna-mome, nde
ba mende bele dina lao na: Imanuel, nika
nye nde na: Loba e na biso". *Nde Yosef 24
a wuno 'iyo, na mo a bola kana angel a Sañgo
e lañgwedino mo, a noñgo munj' ao; *nde 25
a si ta a bia mo natē a ya mun' ao nya boso,
na mo a bele dina lao na Yesu.

Nde niponda Yesu a yabeno o Betlehem 2
nya Yudea, o minya ma Herode kiñe, ombwa,
babiedi-ba-ñgeñgeti ba ta ba wa o ekombo a
jeru, ba po o Yerusalem, ba kwala na: *O 2
ueni kiñ' a Bona-Yuda ni yabe tatan nyeno e?
Ebanja di en ñgeñget' ao o ekombo a jeru,
nika nde di poino o jowe mo. *Herode kiñe 3
a señgino nika, a ta a manymeye na Yerusalem
nyese pe na mo; *na mo a kotele prisi indene 4
na babiedi-ba-kalat' a-Loba bese b'ekombo, 'uele
babo na: O ueni Kristo a ma-yabeno e? *Na 5
babo ba kwalane mo na: O Betlehem nya
Yudea; ebanja nika nde e tilabeno na mutoper'
a-mudī na: *„Oa, a Betlehem, ekombo a Yuda, 6
o titi bosadi tomtom buka bese oteten a bānedi
ba Yuda; ebanja na oa nde muanedi a mendeno
busa, nu mende janeye bona bam Israel."
*Na Herode a bele babiedi-ba-ñgeñgeti o esoka, 7
a wasa na babo ponda ñgeñgeti e tano e busa,
*na mo a loma babo o Betlehem, a kwala na: 8
Binyo ala, lo wase nu muna bwambwam, lo
soi te mo lo lee mba muendi, nde mba pe na
ye o jowe mo. *Ba boleno señgane kiñe, na 9

babo̱ b' ala. Nde ombwa, ṅgeṅgeti b' e̱nno̱ o
ekombo a jeru e ta ny' ala babo̱ oboso, natē̱
e po̱, e te̱me̱ omo̱ny a ua wuma nu muna a
10 tano̱. * B' e̱nno̱ ni ṅgeṅgeti, ba ta ba bwa
11 munye̱ṅge̱ bwambi. * Nde ná b' iṅgedino̱ o
ndabo, b' e̱n nu muna na nyaṅgo Maria, na
babo̱ ba numa mabo̱ṅgo̱ o wase, b' owe̱ mo̱,
ba tele̱ belimbi babu, b' abea mo̱ gol na be-
12 numba ba bwam na mire. * Nde niponda ba
kusino̱ bebīsedi na Loba o ndo̱ti, ná ba si
timba pe̱ o mboa Herode, na babo̱ ba toṅgwea
ṅgea nipe̱pe̱, b' ala o ekombo abu.
13 Ná b' alono̱, ombwa, na angel a Saṅgo e
po̱ye̱ Yosef o ndo̱ti, e kwala na: Te̱me̱, no̱ṅgo̱
muna na nyaṅgo, o nyane̱ babo̱ mīla o Egipto,
o je oten, natē̱ na wanea pe̱ oa eyala; ebanja
14 Herode a ma-pulise̱ nu muna o bwa mo̱. * Na
mo̱ a te̱me̱, a no̱ṅgo̱ muna na nyaṅgo o bulu,
15 a we̱ṅge̱me̱ye̱ na babo̱ o Egipto; * nde a
jai oten nate̱na kwed' a Herode, ná eyal' a
Saṅgo e londe, yena a kwalino̱ na muto̱per'
a-mudī na: „O Egipto nde na tano̱ na bele̱
mun' am.“
16 Nde Herode a so̱ino̱, ná a wo̱ndo̱be̱ na
babiedi-ba-ṅgeṅgeti, na mo̱ a liṅga bwambi,
a loma bato ná ba bwe bana ba bome be̱se̱
ba ta o Betlehem na o y' epasi ye̱se̱, bena ba
ta mbu miba to̱ bena ba si po̱i nika, o te̱ṅ-
ge̱ne̱ ponda nyena a tano̱ a wasa na babiedi-
17 ba-ṅgeṅgeti. * Nika nde eyal' a Yeremia, mu-
to̱per' a-mudī, e ta e londa, a kwalino̱ na:
18 * „Musea mu se̱ṅgabe̱ o Rama, mbembe na

gita la madoi ma mbembe; Rahel a m' eya
bana bao, a si m' emea sibise mulema, ebanja
ba titi pe."

Niponda Herode a wedino, ombwa, angel a 19
Sango e poyedi Yosef o ndoti o Egipto, e
kwalane mo na: *Teme, nongo muna na 20
nyango, o timbe o ekombo a Israel; ebanja ba
ba ta ba pula bwa nu muna ba má-wo. *Nde 21
na mo 'asumweno, a nongo muna na nyango,
a timbane babo o ekombo a Israel. *Nde a 22
sengino, ná Arkelao a m' anea Yudea o bejedi
ba sango ao Herode, na mo a bwa bongo o
wala oten. Nde a kusino bebīsedi na Loba
o ndoti, na mo 'ala o ekombo a Galilea, *a po, 23
a ja o mundi mu belabe Nasaret, ná e londe
nje batoperi-ba-mudī ba kwalino na: „A mende
belabe mot' a Nasaret."

(3, 1—12: Marko 1, 1—8. Luk. 3, 1—18.)

O mi minya nde Yohane mudubisedi a 3
busino, a langwa o eyan a Yudea, *a kwala 2
na: Binyo atele, ebanja janea la mony
di á bebe. *Ebanja numene nde, mutoper' 3
a-mudī Yesaia a kwalino onyol' ao na: „Doi
la mulangwedi di sengabe o eyan na: Pongo
nge' a Sango, tese mangea mao na sīm." *Nde 4
Yohane a ta nde a boto mbot' a nyo a kamel,
na ngod' a eyobo a nyama o edue ao; da lao
pe di ta nde besele na bombo b' eyidi. *Nde 5
Yerusalem na Yudea nyese na mindi mese
mi ta bebe na Yordan ba ta b' ala na mo;
*ba dubisabe na mo o Yordan, kana ba tano 6
ba pusele miobe mabu. *Nde niponda 'enno 7

gita la Farisai na Sadukai ba poi o dubise
lao, na mo a kwalane babo na: A bana ba
pe, nja nu lee binyo, ná lo nye maliṅga ma
8 ma-ye mīla e? *Wana so nde bepuma be
9 doṅgamen onyola jatele; *lo s'oṅgele o kwala
na binyomene na: Abraham e nde saṅgo asu;
nā-laṅgwea binyo: Loba ena a busiseye Abra-
10 ham bana onyola man madale. *Ewondo
e má-neṅgebe o miaṅga ma miele: Bwele na
bwele so, bo si yai te bepuma ba bwam, bo
11 ma-kebe, bo pimbabe o wea. *Mba na ma-
dubise nde binyo na madiba onyola jatele;
nde nu nu ma-we mba ombusa, a buki mba
ṅginya, na si doṅgamen to bambe betambi bao;
mo nde a mende dubise binyo na Mudī Mu-
12 saṅgi na wea. *Eseṅgwen ye o dia lao, a
mende saṅgise eyot'ao bwambwam, na mo a
kotele mbas'ao o ndabo a ekotedi; nde a
mende dise besambu na wea i si ma-dime.

(13—17: Marko 1, 9—11. Luk. 3, 21. 22. Yoh. 1, 31—34.)

13 Nde na Yesu a wuno o Galilea, a poino na
14 Yohane o Yordan, ná a dubisabe na mo. *Nde
Yohane a si ta 'emea, m'ona: Mba nde n'aṅ-
gamen dubisabe na oa, nde oa pe o po nde na
15 mba e? *Nde Yesu a timbisele mo na: Esele
mo e ja nika; ebanja e aṅgamen biso o londe
betemedi-ba-sīm bese. Nde na mo 'eseleno mo.
16 *Nde niponda Yesu a dubisabeno, na mo a
wa o madiba dibokimene; nde ombwa, mony
e ta e telame onyol'ao, na mo 'ene Mudī ma
Loba mu ma-siba ka mbeṅga, mu po omony
17 ao. *Nde ombwa, doi di wu o mony, di kwala

na: Nun nde e Mun'am nya ndolo na
dolisanno.

(4, 1—11: Marko 1, 12. 13. Luk. 4, 1—13.)

Nde ombusa nika Yesu a ta a diabele na 4
Mudī o eyaṅ, o kekisabe na Satan. *Nde 2
niponda a kandanno da muanei ma muese na
muanei ma bulu, na mo a timba bwa njai.
*Na mukekisedi a po, a kwalane mo na: Ye- 3
tena oe Mun'a Loba, kwalane so man madale
ná ma timbe bewolo. *Na mo 'alabe, m'ona: 4
E tilabe na: „Seto onyola bewolo momene nde
moto a mendeno be loṅge, nde onyola eyala
te e ma-buse o mudumbu ma Loba.“ *Na 5
Satan 'alane pe mo o mundi musaṅgi, a tese
mo omony a mbasan ma munyua ma tempel,
*a kwalane mo na: Yetena oe Mun'a Loba, 6
aṅgwe wase, ebanja e tilabe na: „A mende
janea angel ao onyol' aṅgo, i mende bambe oa
o maa mabu, ná o si ya to domele muende
moṅgo onyola dale.“ *Na Yesu a timbisele 7
mo na: E tilabe pe na: „O si keka Saṅgo
Loba loṅgo“! *Ombusa nika Satan 'alan 8
pe mo omony a mudoṅgo mu asam bwambi,
a leele mo bekombo ba wase bese na bwam
babu boese, *a kwalane mo na: Na mende 9
bola oa man mese, yetena o kwedi wase o
owe mba. *Nde Yesu a kwalan mo na: A 10
Satan, asumwe mba oboso, ebanja e tilabe na:
„Owe Saṅgo Loba loṅgo, bolea pe nde momene
mowó!“ *Ua nde Satan 'eseleno mo, nde 11
ombwa, na angel i po, i kumwa bolea mo.

(12—17: Marko 1, 14. 15. Luk. 4, 14. 15.)

12 Niponda a seṅgino̱, ná Yohane a má-puta-
13 be̱le̱, na mo̱ a we̱ṅge̱me̱ye̱ o Galilea. *Nde
'asumwe̱ o Nasaret, a po̱ a ja o Kapernaum,
mundi mu ta be̱be̱ na munja, o epas'a Se-
14 bulon na Naftali, *ná eyal'a Yesaia, muto̱per'
15 a-mudī, e londe, a kwalino̱ na: *„Ekombo a
Sebulon na ya Naftali, be̱be̱ na munja, o mune̱
16 muri ma Yordan, Galilea nya basibi, — *bato
ba jai o muititi, b'e̱n mue̱ne̱n mundе̱ne̱, ba pe̱
ba jai o ekombo a kwedi na o muititi ma kwedi,
17 mue̱ne̱n mu busedi babo̱.“ *O ua nde Yesu
a botedino̱ laṅgwa na kwala na: Binyo̱ ate̱le̱,
ebanja janea la mo̱ny di á be̱be̱.

(18—22: Marko 1, 16—20. Luk. 5, 1—11.)

18 Nde niponda a tano̱ a daṅgwa o sau' a
munja ma Galilea, na mo̱ 'e̱ne̱ bato baba
bena ba ta saṅgo po̱: Simon nu belabe̱ Petro,
na muna-saṅgo Andrea, ba ta ba pimba epese̱
o munja, ebanja ba ta nde bato-ba-musombo.
19 *Na mo̱ a kwalane̱ babo̱ na: Binyo̱ bupe̱ mba,
20 na me̱nde̱ timbise̱ binyo̱ basombwe̱-bato. *Na
21 dibokime̱ne̱ b'ese̱le̱ bepese̱, ba bupe̱ mo̱. *Nde
a sisedino̱ pe̱ oboso son, na mo̱ 'e̱ne̱ pe̱ bato
bape̱pe̱ baba ba ta saṅgo po̱: Yakobo, mun'a
Sebedeo, na muna-nyaṅgo Yohane, ba ta o
bo̱lo̱ na saṅgo abu Sebedeo, ba ta ba baṅgwa
22 bepese̱ babu; na mo̱ a bele̱ babo̱. *Na di-
bokime̱ne̱ b'ese̱le̱ bo̱lo̱ na saṅgo abu ba bupe̱ mo̱.
23 Nde Yesu a ta a daṅgwa o Galilea nye̱se̱,
a ta a lee̱ o mandabo mabu ma ndoṅgame̱n,
a laṅgwa miaṅgo-ma-bwam ma janea, a bo̱lise̱

pe̱ nyai a diboa te̱ na nyai a sese ye̱se̱ i ta na
bato. *Nde mumban mao mu ta mu ala o 24
ekombo a Siria ye̱se̱, nde ba ta ba wanea mo̱
be̱se̱ ba ta ba taka, na bena ba ta ba boa nyai
a maboa na nyai a sese ye̱se̱, bamidī-ma-bobe,
baboe̱-mudo̱ńgi, banje̱mbe̱le̱, na mo̱ a bo̱lise̱ ba-
bo̱. *Nde dimuti dinde̱ne̱ di ta di bupe̱ mo̱, bato 25
ba Galilea na ba Dekapoli na ba Yerusalem
na ba Yudea na ba mune̱ muri ma Yordan.

(Bepasi 5—7: Luk. 6, 20—49.)

Nde 'e̱nno̱ dimuti, na mo̱ 'abwa omo̱ny a 5
mudońgo a ja wase, na bokweli bao ba po̱ na
mo̱. *Na mo̱ a wuta mudumbu mao, a kumwa 2
lee̱ babo̱ na:

Bonam na batuedi ba midī, ebanja 3
janea la mo̱ny je labu. *Bonam na ba 4
ba ma-le̱be̱, ebanja ba me̱nde̱ lo̱ko̱be̱.
*Bonam na bapī, ebanja ba me̱nde̱ 5
sańgwa wase. *Bonam na ba ba ma- 6
bwe̱ njai na nyo̱ńgi onyola te̱me̱-la-sīm,
ebanja ba me̱nde̱ julisabe̱. *Bonam na 7
bandedi, ebanja ba me̱nde̱ kusa ndedi.
*Bonam na basańgi o milema, ebanja 8
ba me̱nde̱ je̱ne̱ Loba. *Bonam na ba ba 9
ma-kome̱ musańgo, ebanja ba me̱nde̱
belabe̱ bana ba Loba. *Bonam na ba 10
ba ma-takisabe̱ onyola te̱me̱-la-sīm,
ebanja janea la mo̱ny je labu. *Bonam 11
na binyo̱, ke̱ bato ba ma-yo̱ye̱ binyo̱ na takise̱
binyo̱, nde ba kwala pe̱ to̱-njika nyai a bobe
bake̱le̱ binyo̱ onyol'am. *Binyo̱ bwa mu- 12
nye̱ńge̱ lo sombise̱ pe̱, ebanja musauedi manyu

mu kolo o mo̱ny. Ebanja nikame̱ne̱ pe̱ nde ba
takise̱no̱ bato̱peri-ba-mudī, ba ta binyo̱ oboso.
13 Binyo̱ le nde wańg'a mundi-ma-wase. Ye-
te̱na wańga i timbi mulo̱lo̱ko̱, ba ma-timbise̱
pe̱ so̱ nye̱ńge̱nye̱ lao na nje e? I si ma-ḍoń-
game̱ne̱ pe̱ to̱-lambo, ke̱ o pimbabe̱ o eboko
14 na dakabe̱le̱ na bato. * Binyo̱ le nde mue̱ne̱n
ma mundi-ma-wase. Mundi mue omo̱ny a
15 mudońgo mu si ma-we̱le̱ wutame̱. * Ba si ma-
mo̱te̱le̱ pe̱ to̱ etrukań, nde ba kurumane̱ elimbi
omo̱ny ao; ba ma-te̱se̱ nḍe mo̱ omo̱ny a tebedi,
na mo̱ e kumwa bola mue̱ne̱n na be̱se̱ be o
16 ndabo. * Nikame̱ne̱ pe̱ nde ese̱le̱ mue̱ne̱n
manyu mu panye oboso ba bato, ná b'e̱ne̱
bebolo banyu ba bwam, nde ba sese Sańgo
anyu nye o mo̱ny.
17 Binyo̱ lo so̱ńge̱le̱ ná na po̱i nde o bule̱le̱
mbenda to̱ bato̱peri-ba-mudī; na si po̱i o bu-
18 le̱le̱, nde o londise̱. * Ebanja nambale̱, nā-
lańgwea binyo̱, nate̱na mo̱ny na wase ba nya-
ma, to̱ mutila mowó̱ to̱ to̱ti diwo̱, ba si me̱nde̱
jasumwe̱ onyola mbenda, nate̱na mambo me̱se̱
19 ma londa. * To̱-nja so̱ nu ma-bule̱le̱ yin mben-
da isadisadi po̱, a lee̱ pe̱ bato nika, mo̱ a ma-
be̱ nu buki be̱se̱ bosadi o janea la mo̱ny. Nde
to̱-nja pe̱ nu ma-bole̱ mo̱, a lee̱ pe̱ nikame̱ne̱,
mo̱ a me̱nde̱ be̱ nunde̱ne̱ o janea la mo̱ny.
20 * Ebanja nā-langwea binyo̱, yete̱na te̱me̱ lanyu
la sīm di si buki te̱ la babiedi-ba-kalat' a-
Loba na Farisai, ke̱ lo titi ná l'ińgea o janea
la mo̱ny tom.
21 Binyo̱ lo se̱ńgi e ta e kwalabe̱ na bato ba

kwañ na: O si bwa; nde to-nja nu ma-bwe,
a ma-be owasa bekaisedi. *Nde mba nā-lañ- 22
gwea binyo na: To-nja nu ma-bene maliṅga na
muna-saṅgo, a ma-be owasa bekaisedi; nde
to-nja pe nu ma-kwalane muna-saṅgo na:
minaka-ma-moto! a ma-be owasa bekaisedi
bendene; to-nja pe nu ma-kwalane mo na:
ekoṅ-a-yoma! mo pe a ma-be nu doṅgamen
wuma-wea. *Yetena o wan te jabea loṅgo o 23
diyo, nde joṅgele di poye oa oten, ná muna-
soṅgo a ben ndutu na oa, *dia jabea loṅgo 24
oboso ba diyo, nde o sele wala o dolisane
muna-soṅgo, nde to o ma-timba o bola jabea
loṅgo. *O wamse jemea dolisane musiṅger' 25
aṅgo, ke binyo na mo le o ṅgea, a si ya be
a bake oa na mukaisedi, nde mukaisedi pe a
bake oa na mukwese-bato-o-beboa, nde o
kwesabe o beboa. *Nambale, nā-laṅgwea oa: 26
O si ma-busa oten natē o bole saua na fenig
ni sukan na bam.

Binyo lo seṅgi e ta e kwalabe na: O si 27
wite musonje. *Nde mba nā-laṅgwea binyo 28
na: To-nja nu m'ombwe muto na bepuledi
ba bobe, ke a má-wite nde musonje o mule-
ma mao. *Nde diso loṅgo la mom di lambi 29
te oa, soṅgwa mo, o pimbe mo o uone. Eban-
ja ye bwam na oa, eloṅg'aṅgo ewo e nyama,
buka nyol'aṅgo nyese o pimbabe o wuma-
wea. *Dia loṅgo la mom di lambi te oa, ke 30
mo o pimbe mo o uone. Ebanja ye bwam na
oa, eloṅg'aṅgo ewo e nyama, buka nyol'aṅgo
nyese o pimbabe o wuma-wea. *E ta pe e 31

kwalabe na: To-nja nu m'esele munj'ao, a
32 bole mo kalat'a-jabane-la-diba. * Nde mba
nā-langwea binyo na: To-nja nu m'esele munj'
ao, e si be onyola musonje, ke a bolise nde
mo musonje; to-nja pe nu bai nu ny'esabele,
a wite nde musonje.
33 Lo sengi pe e ta e kwalabe na bato ba
kwan na: O si kana songo na mawondon, nde
34 londise songo ango na Sango. * Nde mba nā-
langwea binyo na: Lo si kana songo tomtom;
to na mony, ebanja nye nde bejedi ba Loba;
35 * to na wase, ebanja nye nde ebambu a ma-
tanga mao; to na Yerusalem, ebanja mue nde
36 mundi ma Kine nindene. * O si kana songo
to na mulopo mongo, ebanja o titi ná o weka
37 nyo po sanga to mundo. * Nde esele beyala
banyu be be nde na: E, e; kem, kem; to-nje
e buki nika ye nde bobe.
38 Lo sengi pe e ta e kwalabe na: Diso onyola
39 diso, songa pe onyola songa. * Nde mba nā-
langwea binyo na: Lo si banga kusa bobe;
nde moto a dipi te oa o lama longo la mom,
40 atele pe mo dine. * To-nja pe nu ma-pule
walane oa o muka o nongone oa sot'ango,
41 esele mo a nonge pe loki. * To-nja nu ma-
nyakisane oa o dangwa ngen po, dangwane
42 mo iba. * Bola nu nu ma-sosomeye oa, nu pe
nu ma-pulane oa ebale, o s'umbele mo mbusa.
43 Lo sengi e ta e kwalabe na: Tondo muna-
44 nyongo, nde o singe musinger' ango. * Nde mba
nā-langwea binyo na: Tondo basingeri banyu,
namse ba ba ma-loe binyo, bola bwam na ba

ba singe binyo, kane pe onyola ba ba ma-bole
binyo bobe na takise binyo, *ná lo be bana 45
ba Sańgo anyu nye o mony; ebanja a ma-bola
wei ao i panya omony a babobe na babwam,
a ma-yolise pe mbua omony a batem-na-sīm
na basitem-na-sīm. *Ebanja lo tondi te ba 46
ba tondi binyo, njika musauedi lo ma-kusano
e? Bakotedi pe ba si ma-bola nde nika e?
*Yetena lo som te bona-sańgo anyu momene, 47
ke nje so lo bolino e? Basibi pe ba si ma-bola
nde nika e? *Onyola nika binyo be na 48
keńgeńge, kana Sańgo anyu nye o mony
eno na keńgeńge.

Lo bia pon, ná lo si bola bebolo banyu ba 6
teme-la-sīm oboso ba bato, o jenebe na babo.
Lo boli te nika, ke lo si ben musauedi na
Sańgo anyu nye o mony. *O ma-bola so te 2
batuedi mabea, o si lońgise museba oboso
bońgo, ka bato ba mawondon ba ma-bolano,
o mandabo ma ndońgamen na o mańgea, ná
ba sesabe na bato. Nambale, nā-lańgwea
binyo: ba má-bole kusa musauedi mabu.
*Nde o ma-bola te mabea, o s'esele dia 3
lońgo la dimose di bia nje la mom di ma-
bolano, *ná mabea mońgo ma be nde o diwuta; 4
nde Sońgo nu m'ene o diwuta a mende tim-
bisele oa.

Nde o ma-kane te, o si be ka bato ba ma- 5
wondon, ebanja ba tondi teme o mandabo ma
ndońgamen na o matońgo ma mańgea o kane,
ná b'enebe na bato. Nambale, nā-lańgwea
binyo: ba má-bole kusa musauedi mabu.

6 *Nde oa o ma-kane te, ingea o tun ango, o
kwese jombe, nde o kane na Songo nye o di-
wuta; nde Songo nu m'ene o diwuta a mende
7 bola oa. *Nde lo ma-kane te, lo si topotopone
ka basibi; ebanja ba m'ongele ná (muka mabu)
8 mu ma-sengabe onyola beyala ba gita. *Lo
si be so ka babo, ebanja Sango anyu a bī nje
e angamen binyo, obiana lo ma-sosomea mo.
9 *Lo kane nde ninka: A Tete nyasu nye o
10 mony. Dina longo di dubabe. *Janea
longo di ye. Jemea longo di bolabe o
11 wase kana jeno o mony. *Bola biso da
12 oenge kana minya mese. *Na lakise
mawuse masu, kana biso pe di ma-laki-
seno mawuse ma ba ba ma-wusane biso.
13 *O si diele biso o makekisan ma bobe;
nde sunga biso onyola bobe. Ebanja
janea je nde longo na nginya na sesa
14 bebe bese. Amen. *Ebanja binyo lo ma-la-
kise te bato mawuse mabu, ke Sango anyu
15 nye o mony pe a mende lakise binyo; *nde
yetena lo si ma-lakise te bato mawuse mabu,
ke Sango anyu pe a si mende lakise mawuse
manyu.
16 Nde lo ma-kandane pe te da, lo si kaka
mioso ka bato ba mawondon; ebanja ba ma-
kaka nde mioso o jenene na bato ka bakan-
dane-da. Nambale, nā-langwea binyo: ba
17 má-bole kusa musauedi mabu. *Nde oa, ye-
tena o ma-kandane da, okise mulopo mongo,
18 oà pe boso bongo, *ná o s'enene na bato ka
mukandane-da, nde na Songo nye o diwuta;

nde So̱ṅgo̱ nu m'e̱ne̱ o diwuta a me̱nde̱ ti-
mbise̱le̱ oa.
Lo si ko̱te̱le̱ binyo̱ mo̱me̱ne̱ bema o wase 19
o ne̱ṅge̱ mo̱ mawuta, wuma se̱le̱ke̱ na maṅgi-
ledi ba ma-nyamse̱no̱, na wuma bajiba ba ma-
bule̱le̱no̱ b'iba. *Nde lo ko̱te̱le̱ nde binyo̱ 20
mo̱me̱ne̱ bema o mo̱ny, wuma yena se̱le̱ke̱ to̱
maṅgiledi ba si ma-nyamse̱no̱, to̱ wuma bajiba
ba si ma-bule̱le̱no b'iba. *Ebanja wuma di- 21
wuta lo̱ṅgo̱ la bema leno̱, oten pe̱ nde mulema
mo̱ṅgo̱ mu ma-be̱no̱. *Mue̱ne̱n ma nyolo mue 22
nde diso̱. Yete̱na diso̱ lo̱ṅgo̱ di jai te̱ bwam,
nyol'aṅgo̱ nye̱se̱ e ma-be̱ mue̱ne̱n; *nde ye- 23
te̱na diso̱ lo̱ṅgo̱ di nyam te̱, nyol'aṅgo̱ nye̱se̱
e ma-be̱ nde muititi. Nikame̱ne̱ pe̱ nde, yete̱na
mue̱ne̱n mue oteten aṅgo̱ mue te̱ muititi, njika
bonde̱ne̱ mu muititi mu ma-be̱no̱ e! *To̱- 24
moto a titi ná a we̱le̱ bolea basaṅgo baba;
e be̱ te̱ ná a me̱nde̱ siṅge̱ mowó̱, a to̱ndo̱ nune̱;
to̱ a me̱nde̱ tiṅgame̱ na mowó̱, a yaṅa nune̱.
Lo titi ná lo we̱le̱ bolea Loba, nde lo bolea
pe̱ bema ba wase.

(25—33: Luk. 12, 22—31.)

*Onyola nika nā-laṅgwea binyo̱ na: Lo 25
si no̱ṅgo̱ mutaka onyola loṅge̱ lanyu na, nje
lo me̱nde̱no̱ da, na nje lo me̱nde̱no̱ nyo̱; to̱
onyola manyolo manyu, nje lo me̱nde̱no̱ bo̱-
to̱. Loṅge̱ di si buki da e? nyolo pe̱ e si
buki mbo̱ti e? *Ombwa te̱ lono̱n la mo̱ny! 26
Lo si ma-sa da, lo si m'umbwa to̱ ko̱te̱le̱ o ma-
ndabo m'ekotedi, nde Saṅgo anyu nye o mo̱ny
a ma-dese̱ babo̱. Binyo̱ lo si buki babo̱ e?

27 *Njika mowó̱ nyanyu ena a bata diboṅgo̱ diwo̱
o pond'ao nya loṅge̱ onyola mutaka mao e?
28 *Nje lo ma-no̱ṅgo̱no̱ pe̱ mutaka onyola mbo̱ti
e? Ombwa te̱ maṅga m'eyidi, ne̱ni ma ma-
nyakano̱; ma si ma-bola ebolo, ma si ma-wo̱so̱
29 misiṅga. *Nā-laṅgwea binyo̱, to̱ Salomo mo̱-
me̱ne̱ onyola bosaṅgi bao boe̱se̱, a si ta a po̱ to̱
30 diwo̱ la man o bo̱to̱. *Ye so̱ te̱ ná Loba a
ma-bo̱tise̱ bewudu b'eyidi nika, bena be ma-
te̱me̱ oe̱ṅge̱, o kie̱le̱ be pimbabe̱ o dio̱; a titi
ná a bola binyo̱ buka nika e? a binyo̱ bajemea-
31 disadi! *Lo si no̱ṅgo̱ so̱ mutaka o kwala na:
Nje di me̱nde̱no̱ da e? nje di me̱nde̱no̱ nyo̱ e?
32 nje di me̱nde̱no̱ bo̱to̱ e? *Onyola man me̱se̱
nde basibi ba ma-bwano̱ ndutu. Ebanja
Saṅgo anyu nye o mo̱ny a bī ná l'aṅgame̱n
33 man me̱se̱. *Binyo̱ se̱le̱ nde pulise̱ janea
la Loba na te̱me̱ lao la sīm, nde man
34 me̱se̱ ma me̱nde̱ batabe̱le̱ binyo̱. *Lo si
no̱ṅgo̱ so̱ mutaka onyola bunya ba kie̱le̱;
ebanja bunya ba kie̱le̱ bo me̱nde̱ no̱ṅgo̱ jo̱ṅge̱le̱
onyol'ao mo̱me̱ne̱. E doṅgame̱n na bunya te̱
o be̱ne̱ nyao ndutu.

7 Lo si kaise̱, ná lo si ya be̱ lo kaisabe̱. *Eba-
nja mu muka me̱ne̱ lo ma-kaise̱no̱, mu me̱nde̱
pe̱ kaisabe̱ binyo̱; di dime̱ne̱ me̱ne̱ binyo̱ lo
3 ma-me̱ne̱no̱, di ma-me̱ne̱be̱ pe̱ binyo̱. *Nde
nje o m'e̱ne̱no̱ mburu m'eboṅgo o diso̱ la
muna-so̱ṅgo̱, nde o s'e̱ne̱ muko̱ko̱ mue o diso̱
4 lo̱ṅgo̱ e? *To̱ ne̱ni oeno̱ ná o kwalane̱ muna-
so̱ṅgo̱ na: Ese̱le̱ mba na sumwe mburu m'
eboṅgo o diso̱ lo̱ṅgo̱ e? Nde ombwa te̱, mu-

koko mue o diso longo. *A mot'a-mawondon, 5
sele sumwa mukoko o diso longo; nde to
denge o m'ombwa neni o ma-sumwano mburu
m'ebongo o diso la muna-songo. *Lo si 6
bola mambo ma bosangi na mbo, lo si pimba
pe to mambo manyu ma tiki oboso ba ngoa,
ná ba si ya be ba dakea mo na miende mabu,
nde ba yombo pe o nyaua binyo.

(7, 7—11: Luk. 11, 9—13.)

Uele, nde di ma-bolabe binyo; pulise, 7
nde lo ma-so; umba, nde di ma-dubwa-
bele binyo. *Ebanja to-nja nu m'uele, a 8
ma-kusa; to-nja pe nu ma-pulise, a ma-so; nu
pe nu m'umbe, di ma-dubwabele mo. *To 9
njika mowó nyanyu, yetena mun'ao 'uele te
mo ewolo, ena a bola mo dale e? *To 'uele 10
tenge mo sue, a bola mo nyama-bwaba e?
*Ye so te ná binyo, ba bena le bobe, lo bī 11
bola bana banyu mambo ma bwam, neni so
Sango anyu nye o mony a si mendeno buka
nika, o bola mambo ma bwam, na ba ba m'
uele mo e? *Mambo mese so binyo lo ma- 12
pulano, ná bato ba boleye binyo, binyo pe
bolea babo nikamene; ebanja din nde le
mbenda na batoperi-ba-mudī.

Binyo ingea onyola mũna musadi. 13
Ebanja mũna mu kolo, ngea pe e tin-
dam ni m'alane o dibumbe; nde gita nde
be bena ba m'ingeye oten. *Nde mũna 14
mu salo, ngea pe e walamen ni m'alane
o longe; nde ngusu nde i ma-die mo.

Binyo angamene na baleedi ba lobango, 15

bena ba ma-po na binyo na mbot'a midongi,
16 nde oteten abu ba be nde njo i kwany. *Lo
mende bia babo onyola bepuma babu. Bato
bena ba pata lonyengeny o ngengele e? to
17 bena ba pata mangolo o ngangadi e? *Nika-
mene nde bwele na bwele ba bwam bo ma-
ya nde bepuma ba bwam; nde bwele ba bobe
18 bo ma-ya nde bepuma ba bobe. *Bwele ba
bwam bo titi ná bo ya bepuma ba bobe, to
bwele ba bobe pe bo titi ná bo ya bepuma ba
19 bwam. *Bwele na bwele, bo si yai te bepuma
20 ba bwam, bo ma-kebe, bo pimbabe o wea. *Na
nde lo mende bia babo onyola bepuma babu.
21 *Seto moto te nu ma-bele mba na: A
Sango, a Sango, mo nde a mende jingeye
o janea la mony, nde nu nu ma-bole
22 jemea la Tete nye o mony. *Gita ba
mende kwalane mba o bo bunya na: A Sango,
a Sango, di si ta di langwa bedinge o dina
longo e? di si ta pe di busise midī ma bobe
o dina longo e? di si boli pe gita la bebolo
23 ba nginya o dina longo e? *Nde na mende
kwalane babo na: Na si ta na bia binyo tom;
asumwe mba oboso, binyo babole-bobe.
24 **M**oto na moto so nu ma-senge ben beyala
bam, nde a bola mo, na mende timbise mo
ka mot'a-jangwa, nu longi ndabo ao omony
25 a dale. *Nde mbua e yole, mpupe mi po,
miudi mi tomba mi ko onyola ni ndabo, nde
26 e si ko, ebanja e sikimedi onyola dale. *Nde
moto na moto nu ma-senge ben beyala bam,
nde a si bole nika, a mende nde be ka mot'-

elemā, nu loṅgi ndabo ao omo̱ny a mukoko.
*Nde mbua e yo̱le̱, mpupe mi po̱, miudi mi 27
tomba mi ko̱ onyola ni ndabo, na mo̱ e ko̱,
nde ko̱ lao di ta bonde̱ne̱.
Nde e ta na, niponda Yesu a bo̱le̱no̱ kwala, 28
mamuti ma ta ma tanya onyola beleedi bao;
*ebanja a ta a lee̱ babo̱ ka mowó̱ nu be̱n ṅginya, 29
seto̱ ka babiedi babu ba kalat'a-Loba.

(8, 1—4: Marko 1, 40—44. Luk. 5, 12—14.)

Nde ná a sibino̱ owasa mudoṅgo, na ma- 8
muti mande̱ne̱ ma bupe̱ mo̱. *Nde ombwa, 2
mot'a-mulò̱ṅgó̱ a po̱, a ko̱ wase oboso bao, a
kwala na: A Saṅgo, o emedi te̱ oena o saṅgise̱
mba. *Na mo̱ a sambise̱ dia lao a tapa mo̱, 3
a kwala na: N'emedi, saṅga. Na dibokime̱ne̱
mulò̱ṅgó̱ māo mu bo̱. *Na Yesu a kwalane̱ 4
mo̱ na: O bia po̱n, o si laṅgwea to̱-moto; nde
ala nde lee̱le̱ oame̱ne̱ na prisi, o bole pe̱ jabea
lena Mose a te̱se̱no̱, o be̱ mboṅ na babo̱.

(5—13: Luk. 7, 1—10.)

Nde a po̱ino̱ o Kapernaum, na muaned'a-bila 5
mowó̱ a po̱ na mo̱, a so̱so̱mea mo̱, *a kwala 6
na: A Saṅgo, muut' am a naṅga o mboa a ma-
boa nje̱mbe̱le̱, a ma-taka bwambi. *Na Yesu 7
a kwalane̱ mo̱ na: Na me̱nde̱ ya bo̱le̱ mo̱. *Na 8
muaned' a-bila a timbise̱le̱ na: A Saṅgo, na
si do̱ṅgame̱n moto nyena o m' iṅgea owasa
mulaṅga mam; kwala nde eyala, nde muut'
am a ma-bo̱le̱. *Ebanja mba pe̱ ne nde moto nye 9
owasa janea, nde na be̱n bato-ba-bila owas'
am, na kwalan te̱ mowó̱ na: Ala, na mo̱ 'ala;
nune̱ pe̱ na: Ya, na mo̱ a po̱; na muut' am

10 na: Bola ninka, na mo á bola. * Yesu asengino
nika, na mo a nyaka, a kwalane ba ba ta ba
bupe mo na: Nambale, nā-langwea binyo: to
11 o Israel momene na si dī ninka jemea. * Nde
nā-langwea binyo: Gita ba mende wa o jeru
na o mbenge, ba mende ja o tebedi na Abra-
ham na Isak na Yakob o janea la mony;
12 * nde bana ba janea ba mende pimbabe o muititi
'uone; oten nde mbembe na da la masonga
13 ba mendeno be. * Na Yesu a kwalane nu
muaned' a-bila na: Ala, e bolabe na oa kana
o dubeno! Na muut' ao a bole o ni ponda
mene.

(14—17: Marko 1, 29—34. Luk. 4, 38—41.)

14 Nde Yesu a poino o ndabo a Petro, na mo
'ene nyango a Petro nya diba (nyango a munj'
15 ao), a ma-boa ngo. * Na mo a tapa dia lao, na
ngo ny' esele mo, na mo a teme, a kumwa bolea
16 mo. * Nde ebiamu e poino, ba ta ba wanea
mo gita la bamidī-ma-bobe, na mo a busise
midī mabu na eyal' ao, a bolise pe bese ba ta
17 ba boa, * ná eyal' a mutoper' a-mudī Yesaia
e londe, a kwalino na: „Mo a nongi bobo lasu,
a bambe pe maboa masu."

(19—22: Luk. 9, 57—60.)

18 Yesu 'enno ná mamuti mandene ma dingele
mo, na mo a bola doi o jekamene o mune
19 muri. * Na mubied' a-kalat' a-Loba a po na
mo, a kwalane mo na: A muleedi, na tondi
20 bupe oa to-njika wuma o m' alano. * Na Yesu
a kwalane mo na: Mbanga-njo i ben milomba,
lonon la mony pe lo ben madumbu, nde Muna-

moto a si ben wuma a ma-neṅgeno mulopo
mao. *Na nupepe nya bokweli bao pe a 21
kwalane mo na: A Saṅgo, sele jesele mba n'
ale pule tete. *Na Yesu a kwalane mo na: 22
Bupe mba, esele nde mbimba mi pule mbimba
mabu.

(23—27: Marko 4, 36—41. Luk. 8, 23—25.)

Nde niponda a pedino o bolo, bokweli bao 23
ba bupe mo. *Nde ombwa, mūdi mundene 24
mu ta mu ko o munja, ka nyena bemune be
ta be kurumane bolo; nde momene a ta a ko
iyo. *Na bokweli ba po na mo, b' umwele 25
mo, ba kwala na: A Saṅgo, suṅga biso di nyam.
* Na mo a kwalane babo na: Nje lo ma-bwano 26
boṅgo, a binyo bajemea-disadi? Na mo a teme,
a domea ṅgo na munja, na mbole nindene e ko.
* Na bato ba nyaka, ba kwala na: Njika ndoṅ 27
la moto pe din, ṅgo na munja pe ba dube mo e?

(28—34: Marko 5, 1—17. Luk. 8, 26—37.)

Niponda a poino o mune muri, o ekombo 28
a Gadara, bato baba bena ba ta ba bene midī
ma bobe, ba ta ba wa o soṅgo, ba bomane mo;
ba ta ba kwanya bwambi, ka nyena moto a si
ta a wele tomba o ni ṅgea. * Nde ombwa, ba 29
ta ba te misea, ba kwala na: A Mun' a Loba,
nje di benno o bolane oa e? O poi nde takise
biso, obiana ponda e ma-po e? * Nde dibemba 30
la ṅgoa dindene di ta o bededi etum na babo.
* Na mi midī ma bobe mi sosomea mo na: 31
Yetena o ma-busise biso, loma biso o dibemba
la ṅgoa. * Na mo a kwalane babo na: Ala! 32
Na mo mi busa, mi ala oteten a ṅgoa; nde

ombwa, na dibemba la ṅgoa lese di siba o wuma
33 i toṅgom, di ko o munja, di wo o madiba. * Na
batateri ba nya mila, b' ala o mundi, ba laṅ-
gwa mambo mese, na onyola bamidī-ma-bobe
34 pe. * Nde ombwa, na mundi muese mu busa
o doṅgamene Yesu; b' enno mo na babo ba
sosomea mo, ná 'asumwe o epas' abu.

(9, 1—8: Marko 2, 1—12. Luk. 5, 17—26.)

9 Nde ná a pedino o bolo, 'ekamene o mune
2 muri, a po o mundi mao. * Nde ombwa, na
babo ba wanea mo mot' a-njembele, nu ta nu
naṅga o noṅgo. Yesu 'enno jemea labu, na
mo a kwalane nu mot' a-njembele na: A mun'
am, embe mulema, miobe moṅgo mi lakisabe.
3 * Nde ombwa, na doṅgo la babiedi-ba-kalat'
a-Loba ba kwala na babo momene na: Nun
4 a ma-topo dibena liṅgise Loba. * Nde Yesu
'enno moṅgele mabu, na mo a kwala na: Onyola-
nje lo m' oṅgeleno bobe o milema manyu e?
5 * Ebanja njika lambo di bobi buka dine e? o
kwala na: Miobe moṅgo mi lakisabe? to kwala
6 na: Teme, daṅgwa e? * Nde to lo ma-bia
ná Muna-moto a ben ṅginya o wase o lakise
miobe, na mo a kwalane nu mot' a-njembele
na: Teme, nòṅgó nòṅgo loṅgo, ala o mbo'
7 8 aṅgo. * Na mo a teme 'ala o mboa. * Mamuti
m' enno nika, na babo ba bwa boṅgo, ba sesa
Loba nu boli nika ṅginya na bato.

(9—13: Marko 2, 13—17. Luk. 5, 27—32.)

9 Yesu 'asumweno ua wuma, na mo 'ene moto
mowó dina lao na Mateo, a ta a ja o ndabo a
njaṅgi, na mo a kwalane mo na: Bupe mba!

Na mo̱ a te̱me̱ a bupe̱ mo̱. * Nde e ta na, 10
niponda Yesu a jaino̱ o tebedi o ndabo, om-
bwa, gita la bako̱tedi na babobe ba ta ba po̱,
ba ja na Yesu o tebedi na bokweli bao. * Nde 11
Farisai b' e̱nno̱ nika, ba kwalane̱ bokweli bao
na: Onyolanje muleed' anyu a ma-dano̱ na ba-
ko̱tedi na babobe e? * Nde Yesu a seṅgino̱ 12
nika, na mo̱ a kwalane̱ babo̱ na: Baṅginya
ba si ma-pula mot' a-bwaṅga, ke̱ baboedi. * Nde 13
binyo̱ ala nde lo okwe ne̱ni yen eyala yeno̱
na: „Na to̱ndi ndedi seto̱ jabea.“ Ebanja na
si po̱i o bele̱ bate̱m-na-sīm, nde babobe.

(14—17: Marko 2, 18—22. Luk. 5, 33—38.)

Ombusa nika na bokweli ba Yohane ba po̱ 14
na mo̱, ba kwala na: Onyolanje biso̱ na Fari-
sai di yo̱kino̱ kandane̱ da, nde bokweli bo̱ṅgo̱
ba si kandane̱ e? * Na Yesu a kwalane̱ babo̱ 15
na: Mako̱m ma mubaedi mena ma le̱be̱, ke̱
mubaedi e na babo̱ e? Minya mi me̱nde̱ po̱
miena mubaedi a me̱nde̱no̱ no̱ṅgo̱be̱ na babo̱,
to̱ de̱ṅge̱ ba me̱nde̱ kandane̱ da. * To̱-moto 16
a titi ná a baṅgwa mule̱ndi ma dibato la pibo
ma penya onyol' edun a mbo̱ti; ebanja mu
mu baṅgwabe̱ mu m' asumwe̱ o ni mbo̱ti, na
dipo̱ndi di beṅga nde kola. * Nikame̱ne̱ pe̱ 17
ba titi ná ba we̱le̱ mao ma penya onyola be-
dun ba bekaṅga, ke̱ bekaṅga be ma-bwea, na
mao ma komea, na bekaṅga pe̱ be nyama; nde
ba ma-we̱le̱ nde mao ma penya o bekaṅga ba
penya, nde babo̱ babane̱ ba ja bwam.

(18—26: Marko 5, 22—43. Luk. 8, 41—56.)

Niponda a kwalanno̱ babo̱ be beyala, om- 18

bwa, muanedi mowó apo, a ko wase oboso bao
a kwala na: Mun' am nya muto a wedi tatan,
ya neṅge dia loṅgo omony ao, nde a mende
19 pe be loṅge. * Na Yesu a teme a bupe mo
20 na bokweli bao. * Nde ombwa, muto nu
ta nu boa diboa la maya dom la mbu na miba,
a ta a wea mo la mbusa, a tapa dinjaki la
21 mbot' ao; * ebanja a ta a kwala na momene
na: Na tapi te to mbot' ao momene, ke na
22 mende bole. * Na Yesu a yombo, 'enno mo,
na mo a kwalane mo na: A mun' am, embe
mulema, jemea loṅgo di oṅgise oa! Na nu
23 muto a bole o ni ponda mene. * Nde Yesu
a poino o ndabo a nu muanedi, 'enno baloṅge-
24 losese, dimuti la bato pe di toise, * na mo
a kwalane babo na: Binyo asumwe, ebanja
ṅgonderi e si wedi, e kwedi nde iyo. Na babo
25 ba yoye mo. * Dimuti di busisabeno, na mo
26 'iṅgea 'alea mo dia, na ṅgonderi e teme. * Na
mi miaṅgo mi pambilane o y' ekombo yese.
27 Yesu 'asumweno o ua wuma, na bato ba
ndima baba ba bupe mo, ba te misea, ba kwala
28 na: A mun'a Dawid, bwea biso ndedi! * Iṅ-
gedino o ndabo, na ba bato ba ndima ba po
na mo, na Yesu a kwalane babo na: Lo dube
ná nena na wele bola din e? Na babo ba
29 kwala na: E, a Saṅgo! * Na mo a tapa miso
mabu, a kwala na: E bolabe binyo kaponda
30 jemea lanyu! * Nde na miso mabu ma telam-
no. Na Yesu a domea babo na: L'aṅgamene
31 pon, ná moto a si bia nika. * Nde ba busino,
na babo ba kyamane mo o y' ekombo yese.

Nde ba ba busino̱, ombwa, na babo̱ ba 32
wanea mo̱ mot'a-mbuke, nu ta nu be̱ne̱ mudī
ma bobe. * Nde mudī ma bobe mu busisabe̱no̱, 33
na nu mot'a-mbuke a kumwa to̱po̱, na mamuti
ma nyaka, ba kwala na: Ninka lambo e s'e̱ne̱n
o Israel. * Nde Farisai ba ta nde ba kwala 34
na: A ma-busise̱ nde midī ma bobe onyola
muaned'a midī ma bobe.

Nde Yesu a ta a daṅgwa o mindi minde̱ne̱ 35
na misadi me̱se̱, a ta a lee̱ o mandabo mabu
ma ndoṅgame̱n, a laṅgwa miaṅgo-ma-bwam
ma janea, a bo̱lise̱ pe̱ nyai a diboa te̱ na nyai
a sese ye̱se̱. * Niponda 'e̱nno̱ mamuti, na mo̱ 36
a bwea babo̱ ndedi, ebanja ba ta ba taka-ta-
kane̱, ba pambilane̱ pe̱ ka mido̱ṅgi mi si be̱n
mutateri. * Na mo̱ a kwalane̱ bokweli 37
bao na: Mumbwa mu kolo, nde baboledi
be nde ṅgusu. * Binyo̱ so̱so̱mea so̱ Saṅ- 38
go a mumbwa, ná a lome baboledi o mu-
mbwa mao.

(10, 2—15: Marko 6, 7—13. Luk. 9, 1—5.)

Na mo̱ a bele̱ dom lao la bokweli na baba, 10
a bola babo̱ ṅginya omo̱ny a midī mi si saṅgi,
o busise̱ mo̱, na o bo̱lise̱ nyai a maboa ye̱se
na sese ye̱se̱. * Man nde me mina ma dom la 2
bamuloloma na baba: Nyaboso Simon, nu
belabe̱ Petro, na muna-saṅgo Andrea; na Ya-
kobo mun'a Sebedeo, na muna-nyaṅgo Yohane;
* Filipo na Bartolomeo; Tomasi na Mateo 3
muko̱tedi; Yakobo mun'a Alfeo, na Lebeo nu
belabe̱ pe̱ Tadeo; * Simon mot'a Kana, na 4
Yuda Iskariot nu ny'andise̱ mo̱.

5 **Din** dom na baba nde Yesu a tano̱ a loma,
'anea babo̱, a kwala na: Lo s'ala o ṅge'a ba-
6 sibi, lo si po̱ pe̱ to̱ o mundi ma Samaria; * ala
nde o mido̱ṅgi ma ndabo a Israel mi pimbedi.
7 * Nde kana lo m'alano̱, laṅgwa na: Janea la
8 mo̱ny di á be̱be̱. * Lo bo̱lise̱ baboedi, lo pum-
bwe̱le̱ bawedi, lo saṅgise̱ bamilò̱ṅgó̱, lo busise̱
midī ma bobe. Lo kusi na wonja, lo bola pe̱
9 na wonja. * Lo s'alea gol to̱ silba to̱ kapa
10 o ṅgo̱d'anyu, * to̱ mukuta o lo̱ndo̱ lanyu, to̱
loki loba to̱ betambi to̱ itumbu; ebanja mubo-
11 ledi 'aṅgame̱n da lao. * To̱-njika mundi mu-
nde̱ne̱ to̱ musadi lo ma-po̱no̱, lo baise̱ nja nu
doṅgame̱n oten, oten nde lo ma-jano̱, natē̱
12 l'asumwe̱. * Lo m'iṅgea te̱ o ni ndabo, lo soma
13 mo̱. * Nde yete̱na ndabo e doṅgame̱n, mu-
saṅgo manyu mu be̱ oten, nde yete̱na e si doṅ-
game̱n, musaṅgo manyu mu timbe na binyo̱.
14 * To̱-nja nu si ma-no̱ṅge̱ binyo̱ to̱ seṅga beyala
banyu, lo busa onyola ni ndabo to̱ o mu mundi,
nde l'umbe pe̱ diburu le o miende manyu.
15 * Nambale̱, nā-laṅgwea binyo̱, e me̱nde̱ be̱
bwam n'ekombo a Sodom na Gomora o bunya
ba muka, buka nika mundi.

(17—22: **Marko 13, 9—18.** Luk. 21, 12—17.)

16 **Ombwa,** na ma-loma binyo̱ ka mido̱ṅgi
oteten a njo̱; na nde lo be̱ jaṅgwa ka nyama-
bwaba na ka ni titi mawo̱ndo̱n ka mbeṅga.
17 * L'aṅgame̱ne̱ onyola bato, ebanja ba me̱nde̱
bake̱ binyo̱ o bekaisedi bende̱ne̱, ba me̱nde̱ pe̱
dipa binyo̱ lonyanyo o mandabo mabu ma
18 ndoṅgame̱n; * ba me̱nde̱ pe̱ walane̱ binyo̱ oboso

ba gobina na kiṅe onyol'am, o be mboṅ na
babo na basibi pe. *Nde ba bake te binyo, 19
lo si taka neni na nje lo mendeno kwala; eban-
ja e mende bolabe binyo o ni ponda mene,
nje lo mendeno kwala. *Ebanja seto binyo 20
nde lo ma-kwale, nde Mudī ma Saṅgo anyu
nde mu ma-kwale onyol'anyu. *Muna-saṅgo 21
a mende bake muna-saṅgo o kwedi, saṅgo pe
mun'ao; bana ba mende teme liṅgise basaṅgo
na banyaṅgo, na bake babo o kwedi. *Binyo 22
lo mende siṅgabe na bato bese onyola dina
lam. Nde nu nu tiṅgam natena o su, a mende
joṅgisabe. *Ba takise te binyo o mundi mo- 23
wó, lo nya mila o mupepe; ebanja nambale,
nā-laṅgwea binyo, lo si mende domse mindi ma
Israel natē Muna-moto a ma-po. *Mo- 24
kweli a si buki muleed'ao, to muutu pe saṅgo
ao. *E doṅgamen na mokweli o kusa ka mu- 25
leed'ao, muutu pe ka saṅgo ao. Yetena ba
ta ba bele saṅgo a ndabo Beelsebub, ba si mende
buka bele bona bao ba ndabo nika e?

(26—33: Luk. 12, 2—9.)

Lo si bwa so babo boṅgo. Ebanja to-lambo 26
di si kuruman, lena di si mende telame, to-lam-
bo pe di si wutam, lena di si mende biane. *To- 27
nje na ma-laṅgweano binyo o muititi, kwala
mo o muenen; to-nje pe lo ma-seṅgano o esoka
o toi, kwala mo omony a minyua. *Lo si 28
bwa babo boṅgo bena ba ma-bwe nyolo, nde
ba si wele bwa mudī; nde lo bwa nde nu boṅgo,
nyena nu ma-wele nyamse mudī na nyolo o
wuma-wea. *Ba si m'andise nde lonjaṅga loba 29

onyol' epas'a-kapa e? Nde to̱-iwo̱ i si ma-ko
30 o wase e si be̱ Sańgo anyu. *Nde na nyo̱
31 anyu ya mulopo ye̱se̱ i so̱ńgo̱be̱le̱. *Lo si bwa
32 so̱ bo̱ńgo̱, lo buki gita la lonjańga. *To̱-nja
nu ma-puse̱le̱ mo̱me̱ne̱ na mba oboso ba
bato, na mo̱ nde mba pe̱ na me̱nde̱no̱
puse̱le̱ mbame̱ne̱ oboso ba Tete̱ nye o
33 mo̱ny. *To̱-nja pe̱ nu ma-to̱be̱ mba obo-
so ba bato, mo̱ nde mba pe̱ na me̱nde̱no̱
to̱bo̱ oboso ba Tete̱ nye o mo̱ny.

(34—36: Luk. 12, 51—53.)

34 Lo s'o̱ńge̱le̱ ná na po̱i nde o wana musańgo
o wase; na si po̱i o wana musańgo, nde po̱.
35 *Ebanja na po̱i o jabane̱ moto na sańgo ao,
muna-muto na nyańgo ao, mut'a-diba na nyań-
36 go nya diba. *Nde basińgeri ba moto ba
me̱nde̱ nde be̱ bona bao ba ndabo mo̱me̱ne̱.
37 *To̱-nja nu to̱ndi sańgo to̱ nyańgo buka mba,
a s'ańgame̱n mba; to̱-nja pe̱ nu to̱ndi mun'ao
nya mome to̱ nya muto buka mba, a s'ańga-
38 me̱n mba; *to-nja pe̱ nu si ma-no̱ńge̱ mbas'ao,
39 nde a bupe̱ mba, a s'ańgame̱n mba. *To̱-nja nu
ma-kuse̱ lońge̱ lao, a ma-pimba nde mo̱; to̱-
nja pe̱ nu ma-pimbe̱ lońge̱ lao onyol'am, a
40 ma-kusa mo̱. *To̱-nja nu ma-kuse̱ binyo̱,
a ma-kusa nde mba; to̱-nja pe̱ nu ma-kuse̱ mba,
41 a ma-kusa nde nu nu lom mba. *To̱-nja nu
ma-kuse̱ muto̱per'a-mudī onyola dina la mu-
to̱per'a-mudī, a ma-kusa musauedi ma mu-
to̱per'a-mudī; to̱-nja pe̱ nu ma-kuse̱ nute̱m-
na-sīm onyola dina la nute̱m-na-sīm, a ma-
42 kusa musauedi ma nute̱m-na-sīm. *To̱-nja

pe̱ nu ma-bole̱ mowó̱ nya ban basadi dibonde
la madiba o nyo̱, onyola dina la mokweli,
nambale̱, nā-laṅgwea binyo̱, a si ma-suba mu-
sauedi mao.

Nde e ta na, niponda Yesu a bo̱le̱no̱ janea 11
dom lao la bokweli na baba nika, na mo̱
'asumwe̱ o ua wuma, 'ala o lee̱ na laṅgwa o
mindi mabu.

(11, 2—19: Luk. 7, 18—35.)

Nde niponda Yohane a seṅgino̱ onyola be- 2
bolo ba Kristo o ndabo a beboa, na mo̱ a loma
bokweli bao baba, * o kwalane̱ mo̱ na: Oe nde 3
nu nu me̱nde̱ po̱, ṅga di tate nde nupe̱pe̱ e?
* Na Yesu 'alabe̱ babo̱ na: Binyo̱ ala laṅgwea 4
Yohane, nje lo seṅgino̱ na nje pe̱ l'e̱nno̱.
* Bandima ba n'e̱ne̱, bamboko ba ni-daṅgwa, 5
bamulòṅgó̱ ba ni-bo̱le̱, bando̱ki ba ni-seṅga, ba-
wedi ba ni-pumbwabe̱le̱, miaṅgo-ma-bwam pe̱
mi ni-laṅgwabe̱ na batuedi. * Nde bonam na 6
nu nu si ma-so̱nje̱ onyol'am. * Niponda 7
b'alono̱, na Yesu a kumwa kwalane̱ mamuti
onyola Yohane na: Nje lo tano̱ l'ala jombwa
o eyaṅ e? Ekoko e ma-soe̱ na ṅgo̱ e? * To̱, 8
nje lo tano̱ l'ala jombwa e? Moto nu bo̱ti
mbo̱ti ye na le̱mbule̱mbu e? Ombwa, ba ba
ma-bo̱te̱ mbo̱ti ye na le̱mbule̱mbu be o ma-
ndabo ma kiṅe̱. * Nje so̱ lo tano̱ l'ala jombwa 9
e? Muto̱per'a-mudī e? Nambale̱, nā-laṅgwea
binyo̱, buka muto̱per'a-mudī. * Nume̱ne̱ nde 10
e tano̱ e tilabe̱ onyol'ao na: „Ombwa, na ma-
loma angel am oboso bo̱ṅgo̱, nu me̱nde̱ po̱ṅge̱
ṅgea aṅgo̱ oboso bo̱ṅgo̱.“ * Nambale̱, nā-laṅ- 11

gwea binyo̱, o be̱se̱ ba yabe̱ na bito, to̱-mowó̱
a si busi nu buki Yohane mudubisedi; nde nu
nu buki be̱se̱ bosadi o janea la mo̱ny, a kolo
12 buka mo̱. *Nde botea o minya ma Yohane
mudubisedi nate̱na tatan, janea la mo̱ny di
ma-suabe̱ nde, nde basuedi ba ma-sua nde mo̱.
13 *Ebanja bato̱peri-ba-mudī be̱se̱ na mbenda
14 ba ta ba laṅgwa bediṅge̱ nate̱na Yohane. *Ye-
te̱na lo to̱ndi no̱ṅgo̱ ninka, mo̱ nde e Elia,
15 nu ta ná a ma-ya. *Nu nu be̱n matoi o seṅga,
16 ese̱le̱ mo̱ a seṅge! *Nde na nja na ma-me̱ne̱-
ne̱no̱ nin nyo̱ṅo̱n e? Be nde ka bana ba jai
17 o madon, bena ba bele̱ mako̱m mabu, *ba
kwala na: Di lo̱ṅgedi binyo̱ losese, nde lo si
sai; di eyedi pe̱ binyo̱ madoi ma mbembe, nde
18 lo si boli ndedi. *Ebanja Yohane a po̱i, a si
de, a si nyo̱, na babo̱ ba kwala na: A be̱n mudī
19 ma bobe. *Muna-moto a po̱i, a da, a nyo̱, na
babo̱ ba kwala pe̱ na: Ombwa te̱, mot'a-mu-
desi na munyo̱-mao, diko̱m la bako̱tedi na
babobe! Nde dibie̱ di te̱se̱be̱ na sīm na bana
bao.

(20—24: Luk. 10, 12—15.)

20 Na mo̱ a kumwa sà mindi miena oten nde
bebolo bao bende̱ne̱ be bolanno̱ gita, onyolana
21 ba s'ate̱le̱. *Eboma na oa a Korasin! eboma
na oa a Betsaida! Ebanja yete̱na ben bebolo
bende̱ne̱ be bolabe̱ oteten anyu, be bolabe̱ te̱ o
Tyro na Sidon, ke̱ ba wusa jate̱le̱ be̱ibe̱i na
22 dibato la male̱bo na diburu. *Nde nā-laṅ-
gwea binyo̱, Tyro na Sidon ba me̱nde̱ kusa
23 bwam o bunya ba muka, buka binyo̱. *Na

oa pe, a Kapernaum, ni abwabele natena o
mony, o mende sibisabe natena o mundi-ma-
kwedi. Ebanja yetena ben bebolo bendene
be bolabe oteten anyu, be bolabe te o Sodom,
ke ba dia natena oenge. * Nde nā-langwea 24
binyo, ekombo a Sodom e mende kusa bwam
o bunya ba muka buka oa.

(25—27: Luk. 10, 21. 22.)

O ni ponda mene na Yesu a kwala na: 25
Na som oa, Ate, Sango nya mony na wase,
ná o wuti man na babiedi na bajangwa, nde
o biise mo na mienge. * E, Ate, ebanja nika 26
e ta e dolisane oa. * Mambo mese ma bakabe 27
mba na Tete; nde to-moto a si bī Muna ke
Tete, to-moto pe a si bī Tete ke Muna, na nu
pe nyena Muna a tondino biise.

Ya na mba, binyo bese ba woli na 28
ba bambe miuna mi dili, nde na ma-bola
binyo wumse. * Nongo ekokos' am omony 29
anyu, l'okwe na mba; ebanja ne pī na
mulema mu sibi; nde lo ma-kusa wumse
o midī manyu. * Ebanja ekokos' am e 30
s'ambi, muuna mam pe mu wam.

(12, 1—8: Marko 2, 23—28. Luk. 6, 1—5.)

O ni ponda mene Yesu a ta a tomba ote- 12
ten a mionda ma mbasi o bunya-ba-wumse,
nde bokweli bao ba ta ba bwa njai, na babo
ba kumwa polo miso ma mbasi, ba da mo.
* Nde Farisai b' enno nika, ba kwalane mo na: 2
Ombwa, bokweli bongo ba ma-bola lambo di
s' angamen bole o bunya-ba-wumse. * Na mo 3
a kwalane babo na: Lo si langi nje Dawid a

bolino, ponda a tano a bwa njai na ba ba ta
4 na mo e? * Neni 'ingedino o ndabo a Loba,
a dedino bewolo be tesebe oboso ba Loba, bena
a si tano 'angamene da, to ba ba ta na mo,
5 ke prisi momene e? * Lo si langi pe to, neni
prisi ba buleleno bunya-ba-wumse o tempel o
bunya-ba-wumse, nde ba si bene njom a bobe
6 e? * Nā-langwea so binyo, di di buki tempel
7 le o uan. * Lo sontan te, neni yen eyala yeno:
„Na tondi ndedi seto jabea", ke lo si wusa
8 kwese ba ba si ben njom. * Ebanja Muna-moto
nde e sango a bunya-ba-wumse.

(9—14: Marko 3, 1—6. Luk. 6, 6—11.)

9 Na mo 'asumwe o ua wuma, 'ala o ndabo
10 abu nya ndongamen. * Nde ombwa, moto mowó
a ta oten, nu ta nu bene dia di wedi. Na babo
b' uele mo na: E angamen o bolise moto o
bunya-ba-wumse e? ná ba die njom na mo.
11 * Na mo a kwalane babo na: Njika mowó
nyanyu, a ben te mudongi mowó, nde mu ko
o ekukuru o bunya-ba-wumse, a titi ná a nongo
12 mo a toto mo e? * Moto a si buki so mu-
dongi bwambi e? Onyola nika e angamen o
13 bola bwam o bunya-ba-wumse. * Na mo a
kwalane nu moto na: Sambise dia longo! Na
mo a sambise mo, na mo di timba bwam ka
14 dine. * Na Farisai ba busa, ba wekea mo
muano o bwa mo.

(15—21: Marko 3, 7—12.)

15 Nde Yesu a soino nika, na mo a wengemeye
o ua wuma, na mamuti mandene ma bupe
16 mo, na mo a bolise babo bese. * Na mo a

kimea babo, ná ba si biise onyol' ao, * ná eyal' 17
a mutoper' a-mudī Yesaia e londe, a kwalino
na: * „Ombwa, muut' am na posino, etond' am 18
yena mulema mam mu dolisanno; na ma-nenge
mudī mam omony ao, nde a mende langwea
basibi muka-mu-tem. * A si mende tanga mu- 19
tango to toise, to doi lao di si mende sengabe
o mangea. * A si mende bua ekoko e niam, 20
a si mende pe to dimse muenen mu ma-lombe,
natē a wana muka-mu-tem o bebukedi. * O 21
dina lao nde basibi ba mendeno pite.“

(22—45: Marko 3, 22—30. Luk. 11, 14—26; 29—32.)

Ombusa nika na babo ba wanea mo moto 22
nu ben mudī ma bobe, nu ta ndima na mbuke,
na mo a bolise mo, ka nyena nu mot' a-mbuke
a ta a topo, 'ene pe. * Na mamuti mese ma 23
nyaka, ma kwala na: Seto mun' a Dawid nun
e? * Nde Farisai ba sengino nika, ba kwala 24
nde na: Nun a ma-busise nde midī ma bobe
onyola Beelsebub, muaned' a midī ma bobe.
* Nde Yesu a bīno mongele mabu, na mo a 25
kwalane babo na: Janea na janea di aban
te di ma-ko; to mundi mowó, to ndabo nde,
ba titi ná ba wele teme, ke b' aban. * Nde 26
yetena Satan a busise Satan, ke 'aban nde
momene; neni so janea lao di ma-temeno e?
* Yetena na ma-busise nde midī ma bobe 27
onyola Beelsebub, onyola nja pe bana banyu
ba ma-busiseno mo e? Onyola nika ba mende
be bakaisedi banyu. * Nde yetena na ma- 28
busise midī ma bobe onyola Mudī ma Loba,
ke janea la Loba di má-po oteten anyu. * To 29

ne̱ni moto eno̱ ná 'ińgea o ndabo a mot'a
ńginya o dumba bema bao, yete̱na a si se̱le̱
kaka mot'a ńginya, ombusa nika to̱ deńge̱ a
30 ma-dumba ndabo ao e? * Nu nu titi na mba,
a ma-te̱ńge̱ne̱ nde mba; nu pe̱ nu si ma-ko̱te̱le̱
31 na mba, a ma-wanja nde. * Onyola nika nā-
lańgwea binyo̱, nyai a miobe ye̱se̱ na dibena
o lińgise̱ Loba i me̱nde̱ lakisabe̱ na bato, nde
dibena o lińgise̱ Mudī Musańgi di si me̱nde̱
32 lakisabe̱ na bato. * To̱-nja pe̱ nu ma-to̱pe̱
eyala o lińgise̱ Muna-moto, e ma-lakisabe̱ mo̱;
nde to̱-nja nu ma-to̱pe̱ lińgise̱ Mudī Musańgi,
e si ma-lakisabe̱ mo̱, to̱ o nin wase to̱ o nine̱
33 ni me̱nde̱ po̱. * Po̱ńgo̱ bwele ba bwam,
nde bepuma bao pe̱ be ma-be̱ bwam; to̱ po̱ńgo̱
bwele ba bobe, nde bepuma bao pe̱ be ma-be̱
bobe. Ebanja bwele bo ma-biabe̱ nde onyola
34 bepuma bao. * Binyo̱ bana ba pe, kana binyo̱
leno̱ bobe, ne̱ni leno̱ ná lo we̱le̱ to̱po̱ bwam e?
Ebanja ma ma ma-londe̱ o mulema nde ma
35 ma-buse̱ o mudumbu. * Mot'a bwam a ma-
busise̱ mambo ma bwam o diwuta lao la bwam;
mot'a bobe pe̱ a ma-busise̱ mambo ma bobe o
36 diwuta lao la bobe. * Nde nā-lańgwea binyo̱:
Eyala n'eyal'a bobe te̱ bato ba ma-to̱po̱no̱, ba
me̱nde̱ bola bolańgi onyol' ao o bunya ba
37 muka. * Ebanja onyola beyala bo̱ńgo̱ nde o
ma-te̱se̱be̱no̱ na sīm, onyola beyala bo̱ńgo̱ pe̱
nde o ma-kwesabe̱no̱.

38 Ombusa nika dońgo la babiedi-ba-kalat'a-
Loba na Farisai b'alabe̱, ba kwalane̱ mo̱ na:
A muleedi, di ma-pula je̱ne̱ eyemban na oa,

* Na mo̱ 'alabe̱ babo̱ na: Nyo̱ńo̱n a bobe na 39
musonje e ma-pula eyemban, nde eyemban e
si ma-bolabe̱ mo̱, ke̱ eyemban a Yona muto̱per'
a-mudī. * Ebanja kana Yona a tano̱ o dibum 40
la nyama miese milalo na bulu pe̱ milalo,
nikame̱ne̱ nde Muna-moto pe̱ a me̱nde̱no̱ be̱
oteten a minyańgadu, miese milalo na bulu
pe̱ milalo. * Bato ba Niniwe ba me̱nde̱ te̱me̱ 41
o muka na nin nyo̱ńo̱n, nde ba me̱nde̱ kwese̱
mo̱, ebanja ba ta b' ate̱le̱ onyola belańgwedi
ba Yona, nde ombwa, nu nu buki Yona e o
uan. * Nyańgo-a-mundi nya mikondo a me̱nde̱ 42
te̱me̱ o muka na nin nyo̱ńo̱n, nde a me̱nde̱
kwese̱ mo̱, ebanja mo̱ a wu nate̱n' o su la
wase o seńga dibie̱ la Salomo, nde ombwa,
nu nu buki Salomo e o uan. * Nde yete̱na 43
mudī mu si sańgi mu busi te̱ na moto, mu ma-
yeńga o wuma i anji o pulise̱ wumse̱, nde mu
si ma-dia mo̱. * Nde ombusa nika mu ma-kwala 44
na: Na ma-timba pe̱ o ndabo am na wuno̱.
Mu po̱i te̱, mu ma-bomane̱ mo̱ ewolo, epapabe̱
e bo̱tisabe̱ pe̱. * Na mo̱ mu ala, mu no̱ńgo̱ pe̱ 45
midī mipe̱pe̱ samba, mi buki mo̱me̱ne̱ bobe, na
mo̱ mi ińgea mi ja oten, na mambo ma nu
moto ma sukan ma timba bobe buka ma boso.
Nikame̱ne̱ nde e me̱nde̱no̱ be̱ na nin nyo̱ńo̱n
a bobe.

(46—50: Marko 3, 31—35. Luk. 8, 19—21.)

Niponda a tano̱ a kwalisane̱ mamuti, om- 46
bwa, nyańgo na bona-sańgo ba ta ba te̱me̱
o eboko, ba pula kwalisane̱ mo̱. * Na moto 47
mowó̱ a kwalane̱ mo̱ na: Ombwa, nyo̱ńgo̱ na

bona-songo ba tem o eboko, ba ma-pula kwali-
48 sane oa. *Na mo a timbisele nu nu langwedi
mo na: Nja e nyango am na bona-sango am
49 e? *Na mo a sambise dia onyola bokweli
bao, a kwala na: Ombwa, nyango am na bona-
50 sango am. *Ebanja to-nja nu ma-bole jemea
la Tete nye o mony, ke mo nde e muna-sango
am nya mome na nya muto, na nyango am.

(13, 1—23: Marko 4, 1—20. Luk. 8, 4—15.)

13 O bo bunya mene nde Yesu a busino o
2 ndabo, na mo a ja wase bebe na munja. *Na
mamuti mandene ma kotone na mo, ka nye-
na a peye o bolo a ja oten, na mamuti mese
3 pe ma teme o saua. *Na mo a kwalane
babo gita la mambo o minia, m'ona: Ombwa,
4 musaedi a ta 'ala o miasele mbolako. *Nde
o miasele lao dongo di ta di ko o ngea; na
5 lonon lo po, lo soma mo. *Dongo pe di ko
o wum'a madale, wuma yena minyangadu mi
si tano gita; na mo i wamse pumea, ebanja
6 i si ta i poto o minyangadu; *nde wei i busino,
na mo i bubwea, nde onyolana i si ta i bene
7 mianga na mo i wo. *Dongo pe di ko o wum'
a ngengele; nde ngengele i pumedino, na mo
8 i bwa mo. *Dongo pe di ko o minyangadu
ma bwam; na mo i ya bepuma, dongo ebwea,
9 dongo mumutoba, dongo pe mualalo. *Nu
nu ben matoi o senga, esele mo a senge!
10 Na bokweli ba po na mo, ba kwalane mo
na: Onyolanje o ma-toponeno nde babo minia
11 e? *Na mo a timbisele babo na: Ebanja e
bolabe na binyo o bia besoka ba janea la

mony, nde e si bolabe babo. *Ebanja to-nja 12
nu ben e mende bolabe mo, nde a ma-bene
njoasoa; nde to-nja nu si ben, e mende noṅ-
gobe na mo yemene a benno. *Onyola nika 13
nde na ma-toponeno babo minia, ebanja ba m'
ene, nde ba si m'ene; ba ma-seṅga, nde ba si
ma-seṅga, ba si ma-soṅtane pe to. *Beyala 14
ba Yesaia b'ediṅge pe be londi onyol'abu,
a kwalino na: „O seṅga lo mende seṅga, nde
lo si ma-soṅtane, o jene lo mende jene, nde lo
si ma-bake. *Ebanja milema ma ban bato mi 15
timbi pibo, matoi mabu pe ma dibi o seṅga,
miso mabu pe ma kukam o jene, ná ba s'ene
na miso mabu, to seṅga na matoi mabu, to
soṅtane na milema mabu, ná b'atele, nde na
bolise babo.“ *Nde bonam na miso manyu, 16
ebanja ma m'ene, na matoi manyu pe, ebanja
ma ma-seṅga. *Nambale, nā-laṅgwea binyo, 17
gita la batoperi-ba-mudī na batem-na-sīm ba
ta ba pula jene man mambo binyo lo m'eneno,
nde ba s'en mo, na seṅga man mambo binyo
lo ma-seṅgano, nde ba si seṅgi mo. *Binyo 18
seṅga so munia ma musaedi. *Moto na moto 19
nu ma-seṅge eyal'a janea, nde a si soṅtane mo,
Nyabobe a ma-po, na mo a sumwa ye e sabe
o mulema mao. Mo nde e nu nu sabe o ṅgea.
*Nde yi i sabe o wum'a madale, ye nde nu 20
nu ma-seṅge eyala, na dibokimene a noṅgo
mo na munyeṅge, *nde a si bene miaṅga oteten 21
ao, a ma-tiṅgame nde son a ponda; nde ye-
tena ndutu to takise ba poi te onyola eyala,
na dibokimene a sonjo. *Nde yi i sabe o wum' 22

a ṅgeṅgele, ye nde nu nu ma-seṅge eyala, na
mutaka ma mun mundi-ma-wase na mawondon
ma bema ba bwa eyala, nde a si ye bepuma.
23 *Nde yi i sabe o minyaṅgadu ma bwam, ye
nde nu nu ma-seṅge eyala a soṅtane pe mo,
na mo a ya bepuma, mowó ebwea, nune pe
mumutoba, nupepe pe mualalo.
24 A boledi pe babo munia mupepe, m'ona:
Janea la mony je nde biana moto nu sai
25 mbolako a bwam o mōnda mao. *Nde niponda
bato ba kwedino iyo, na musiṅger' ao a po,
26 a sa bekoko pulisane mbasi, na mo 'ala. *Nde
niponda mbasi i nyakino i kumono ya, na be-
27 koko pe b' enene. *Na bautu ba saṅgo a
mboa, b'ala na mo, b'uele mo na: A saṅgo,
o si sai nde mbolako a bwam o mōnda moṅgo
28 e? O ueni so bekoko be wuno e? *Na mo
a kwalane babo na: Musiṅgeri nde a boli
nika. Na bautu ba kwalane mo na: O tondi
29 so ná di ale dubwa mo e? *Na mo a kwala
na: Kem, lo si ya be lo ma-dubwa te bekoko
30 lo dubwa pe mbasi. *Esele babo babane ba
nyake muemba natena pond'a mumbwa; nde
o pond'a mumbwa na mende kwalane bum-
bwedi na: Binyo lo sele kotele bekoko, lo kake
mo ṅgata, ná ba dise mo, nde lo kotele mbasi
o ndabo am ny'ekotedi.

(31. 32: Marko 4, 30—32. Luk. 13, 18. 19.)

31 A boledi pe babo munia mupepe, m'ona:
Janea la mony je nde biana mbolako a ewole,
nyena moto a noṅgino a sa o mōnda mao.
32 *Mo nde e salo buka mbolako yese, nde e

koki te na mo e buka bewudu bese bondene;
e timba bwele, ka nyena lonon la mony lo ma-
po, lo longa madumbu o mikanjo mao.

(33: Luk. 13, 20. 21.)

A kwalan pe babo munia mupepe na: Janea 33
la mony je nde biana esasange e ma-pongone
ewolo, yena muto a nongino a pungwane mo
mamene malalo ma mburu ma mbasi, natena
muese mu timba esasange.

Yesu a kwalan nde mamuti man mese o 34
minia, nde a si ta a kwalane babo to-lambo,
ke o minia, * ná eyal' a mutoper' a-mudī e 35
londe, a kwalino na: „Na mende tele mudumbu
mam na minia, na ma-topo ma ma ta ma wu-
tame natena pond' a bewekedi ba wase."

Ombusa nika Yesu 'esele mamuti, na mo 36
'ala o mboa. Na bokweli bao ba po na mo,
ba kwala na: Leele biso janda la munia ma
bekoko o mōnda. * Na mo a kwalane babo 37
na: Nu nu ma-se mbolako a bwam e nde
Muna-moto. * Mōnda mue nde mundi-ma-wase. 38
Mbolako a bwam ye nde bana ba janea; be-
koko be nde bana ba Nyabobe. * Musingeri 39
nu sai mo e nde Satan; mumbwa mue nde
su la wase, bumbwedi be nde angel. * Kana 40
bekoko be ma-kotobeleno be disabe wea, nika-
mene pe nde e mendeno be o su la wase.
* Muna-moto a mende loma angel ao, nde i 41
mende kotele malambi mese o janea lao, na
bese bena ba boli bobe, * i mende pimba babo 42
o dio la wea; oten nde mbembe na da la
masonga ba mendeno be. * Nde denge batem- 43

na-sīm ba mende panya ka wei o janea la
Saṅgo abu. Nu nu ben matoi o seṅga esele
mo a seṅge.
44 Janea la mony je pete biana mawuta ma
bema, mena ma ta ma wutame o mōnda, mena
moto a soino, na mo a wuta mo; nde onyola
munyeṅge na mo 'ala 'andise mese a benno,
'anda mu mōnda.
45 Janea la mony je pete biana mot' a-nyuṅga
nu ta nu pulise seṅg' á-mbomo ya bwam.
46 * Nde a soino seṅg' a-mbomo po nya musused i
mundene, na mo 'ala 'andise mese a benno,
na mo 'anda mo.
47 Janea la mony je pete biana epese, yena
48 e pimbabe o munja, y' endele nyai yese. * Ni-
ponda e londino, na babo b' omba mo o saua,
ba ja wase, ba kotele ya bwam o bewa, ba
49 pimba ya bobe. * Nikamene pe nde e men-
deno be o su la wase; angel i mende busa, i
mende pandise babobe etum na batem-na-sīm,
50 * nde i mende pimba babo o dio la wea; oten
nde mbembe na da la masoṅga ba mendeno
51 be. * Na Yesu a kwalane babo na: Lo
soṅtan man mese e? Na babo b' alabe na:
52 E. * Na mo a kwalane babo na: Onyola nika
mubied' a-kalat' a-Loba te, nu leabe onyola
janea la mony, e nde biana saṅgo a mboa, nu
ma-busise o mawuta mao ma bema mambo
ma penya na m' edun.

(53—58: Marko 6, 1—6. Luk. 4, 15—30.)

53 Nde e ta na, niponda Yesu a boleno mi
54 minia, na mo 'asumwe o ua wuma, * na mo

a po o mundi mao (Nasaret), a lee babo o
ndabo abu nya ndoṅgamen, ka nyena ba
nyaka bwambi, ba kwala na: O ueni a wanno
din dibie na ben bebolo ba ṅginya e? * Seto 55
mun'a mot'a-uedi nu e? Seto nyaṅgo nde a
ma-belabe na Maria, bona-saṅgo ba bome pe
Yakobo na Yoses na Simon na Yuda e?
* Bona-saṅgo ba bito bese pe ba titi na biso 56
e? O ueni so a wanno man mese e? * Na 57
babo ba sonjo onyol'ao. Nde Yesu a kwalan
babo na: Mutoper'a-mudī a si boi n'edube,
ke o mundi mao momene nde na o ndabo ao.
* Nde a si boli gita la bebolo ba ṅginya oten, 58
ebanja ba si ta ba dube.

(14, 1—12: Marko 6, 14. 17—30. Luk. 9, 7—9; 3, 19. 20.)

O ni ponda mene Herode tetrarki a ta a 14
seṅga mumban ma Yesu, * na mo a kwalane 2
bautu bao na: Yohane mudubisedi nu, a pumbo
o kwedi, onyola nika nde bebolo ba ṅginya
be ma-bolaneno na mo. * Ebanja Herode a ta 3
a putea Yohane, a kaka mo, a wele mo o be-
boa onyola Horodia, munj'a muna-saṅgo Fi-
lipo. * Ebanja Yohane a ta a kwalane mo na: 4
E s'aṅgamen ná o bā mo. * Nde a ta a pula 5
bwa mo, na mo a bwa dimuti boṅgo, ebanja
ba ta ba laṅga mo ka mutoper'a-mudī. * Nde 6
niponda bunya ba yabe la Herode bo poino,
muna-ṅgonderi nya Herodia a ta a sá ṅgomo
oteten abu, nde e ta e bwese Herode mu-
nyeṅge, * onyola nika a ta a kanea mo soṅgo 7
ná a mende bola mo to-nje a mendeno pula.
* Nde a ta a leabe na nyaṅgo, na mo a kwala 8

ṅa: Bola mba mulopo ma Yohane mudubisedi
9 o poke uan. *Nde kiṅe e ta e bwa ndedi,
nde onyola soṅgo ao na onyola ba ba ta ba ja na
mo o tebedi, a bola doi ná mu bolabe mo.
10 *Na mo a loma ná ba ke Yohane mulopo o
11 ndabo a beboa. *Na mulopo mao mu wanabe
o poke, mu bolabe ni ṅgonderi, na mo 'alane
12 mo nyaṅgo. *Na bokweli bao ba po, ba noṅgo
mbimba ba pule mo, na babo b'ala ba laṅg-
wea Yesu.

(13—21: Marko 6, 31—44. Luk. 9, 10—17. Yoh. 6, 1—13.)

13 Niponda Yesu a seṅgino nika, na mo a
weṅgemeye na ua wuma na bolo, 'ala wum 'a
eyaṅ musoloki. Nde mamuti ma seṅgino nika,
na babo ba busa o mindi, ba bupe mo la
14 ṅge' a mundi. *Nde a busino, na mo 'ene di-
muti dindene, a bwea babo ndedi, a bolise
15 ba ba ta ba boa oteten abu. *Ebiamu e poino,
bokweli bao ba po na mo, ba kwala na: Uan
wuma ye nde eyaṅ, ponda pe e má-tomba,
esele mamuti m'ale o mindi o jandea babo
16 momene mada. *Na Yesu a kwalane babo
ṅa: Ba s'aṅgamen wala, binyo bola babo da.
17 *Na babo ba kwalane mo na: Di si ben to-
lambo o uan, ke bewolo betanu na sue iba.
18 *Na mo a kwala na: Wanea mba mo o uon.
19 *Na mo a bola doi ná mamuti ma ja 'wase o
bewudu, a noṅgo be bewolo betanu na yi sue
iba, 'ombwa o mony, a namse, a bua mo, a
bola be bewolo bokweli, na bokweli pe ba
20 tombise mo na mamuti. *Nde babo bese ba
ta ba da, b'ula, na babo ba neṅge bepasi

be dia dom la besanja na beba. *Nde ba ba 21
dedi ba ta to̱ lokoli la bato lotanu, bito na
bana ba si lańgabe̱.

(22—36: Marko 6, 45—56. Yoh. 6, 15—21.)

Na dibokime̱ne̱ a nyakisane̱ bokweli bao, 22
ná ba pe̱ye̱ o bo̱lo̱, ba se̱le̱ wala oboso o
mune̱ muri, natē 'ese̱le̱ mamuti m'ala. *Nde 23
niponda 'ese̱le̱no̱ mamuti ná m'ale, na mo̱
'ondea omo̱ny a mudońgo muso̱lo̱ki o kane̱.
Nde ebiamu e po̱ino̱, a ta nde oten mo̱me̱ne̱
mowó̱. * Nde bo̱lo̱ bo ta bo á oteten a munja, 24
bo kusa ndutu bwambi na bemune̱, ebanja
ńgo̱ e ta e wa babo̱ oboso. * Nde o pond' a 25
betatedi ba bulu be londe̱ bene̱i a ta a po̱
na babo̱, a dańgwa o munja. * Nde bokweli 26
b'e̱nno̱ mo̱ a ma-dańgwa o munja, ba many-
me̱ye̱ bwambi, ba kwala na: edimo ye; ba
kumwa te̱ misea onyola bo̱ńgo̱. *Na diboki- 27
me̱ne̱ Yesu a kumwa kwalisane̱ babo̱, m' o̱na:
Embe̱ milema, ye nde mba, lo si bwa bo̱ńgo̱!
*Na Petro a timbise̱le̱ mo̱ na: A Sańgo, yete̱na 28
oa nu, ese̱le̱ so̱ mba na ye na oa omo̱ny a
madiba. * Na mo̱ a kwala na: Ya! Na Petro 29
a sibá, a dańgwa omo̱ny a madiba, a po̱ na
Yesu. * Nde niponda 'e̱nno̱ ńgo̱ ninde̱ne̱, na 30
mo̱ a bwa bo̱ńgo̱, a kumwa lo̱, a te̱ musea na:
A Sańgo, suńga mba! *Na dibokime̱ne̱ Yesu 31
a sambise̱ dia, a kwe̱ mo̱, a kwalane̱ mo̱ na:
A oa jemea disadi, nje o dińgino̱ penda e?
*Nde ba pe̱dino̱ o bo̱lo̱, na ńgo̱ e wo̱. * Na 32
ba ba ta o bo̱lo̱ ba nuńgame̱ oboso bao, ba
kwala na: Oa oe Mun' a Loba nambale̱.

34 **Nde** b'ekamenno na babo ba po o ekombo a
35 Genesaret. * Nde bato ba ua wuma b'embino
mo, na babo ba loma o wuma na wuma ya
36 y'epasi, ba wanea mo bese ba ta ba boa, * ba
sosomea mo, ná esele babo ba tape dinjaki la
mbot'ao; nde bese bena ba tapi mo, ba ta ba bole.

(15, 1—20: Marko 7, 1—23.)

15 **O** ni ponda mene babiedi-ba-kalat'a-Loba
na Farisai ba ta ba wa o Yerusalem, ba po na
2 Yesu, ba kwala na: * Onyolanje bokweli
bongo ba ma-buleleno mieka ma baturu e?
Ebanja ba si m'oa maa mabu, ke ba ma-da
3 bewolo. * Na mo a timbisele babo na: O-
nyolanje binyo lo ma-buleleno mbend'a Loba
4 onyola mieka manyu e? * Ebanja Loba a
kwali na: „Dube songo na nyongo"; nà ná:
„To-nja nu ma-topone sango to nyango dibena,
5 'angamen wo." * Nde binyo lo ma-kwala na:
To-nja nu ma-kwalane sango to nyango na:
Din di bolabe o jabea la Loba, lena o wusano
kusa jongwane na mba, mo a s'angamen pe
6 dube sango na nyango. * Nika nde lo bule-
leno mbend'a Loba onyola mieka manyu.
7 * A binyo bato ba mawondon, Yesaia a topi
bedinge bwam onyol'anyu, a kwalino na:
8 * „Ban bato ba ma-dube nde mba na bepopo
babu, nde milema mabu mie etum na mba.
9 * Tete nde ba m'oweno mba na lee labu la
mieka ma bato."
10 **Na** mo a bele dimuti, a kwalane babo na:
11 Binyo senga, nde lo sontane. * Seto di di
m'ingeye o mudumbu nde di ma-wele moto

mbindo; nde di di ma-buse o mudumbu nde
di ma-wele moto mbindo. *Ombusa nika 12
na bokweli bao ba po na mo, ba kwalane mo
na: O bī ná Farisai ba liṅgi, ná ba seṅgino
y'eyala e? *Na mo a timbisele na: Bwele na 13
bwele boena Tete nya mony a si deno, bo mende
dubwabe. *Esele babo, be nde badieri ba 14
ndima ba ma-daṅgwane bandima. Nde yetena
mot' a-ndima a ma-daṅgwane te nya ndima, babo
babane ba mende ko o ekukuru. *Na Petro 15
'alabe, a kwalane mo na: Teleye biso mun
munia. *Na mo 'alabe na: Binyo pe lo si 16
soṅtan te e? *Lo si soṅtan ná mese ma m' 17
iṅgeye o mudumbu ma m'ala nde o dibum,
na mo ma pimbabe o du e? *Nde ma ma ma- 18
buse o mudumbu ma ma-wa nde o mulema,
mo nde ma ma-wele moto mbindo. *Ebanja 19
o mulema nde moṅgele ma bobe ma ma-wano
n'ebwan na musonje na mambo ma titi konji
na jiba na mboṅ a lobaṅgo na dibena. *Ma 20
nde me mambo ma ma-wele moto mbindo;
nde o dane maa ma s'oabe, nika e si ma-wele
moto mbindo.

(21—28: Marko 7, 24—30.)

Nde Yesu 'asumwe o ua wuma, a weṅgemeye 21
o epas'a Tyro na Sidon. *Nde ombwa, mut' a 22
Kanaan nu wu o y' epasi, a bele mo na: Bwea
mba ndedi, a Saṅgo, mun'a Dawid; mun'am
nya muto a ma-takisabe na mudī ma bobe
bwambi. *Nde a si timbisele mo to-eyala. 23
Na bokweli bao ba po na mo, ba sosomea
mo na, bola mo 'ale, ebanja a m'eyea biso la

24 mbusa. * Na mo̱ ’alabe̱, a kwala na: Na si
lomabe̱, ke̱ o mido̱ṅgi mi pimbedi ma ndabo
25 a Israel. * Nde na mo̱ a po̱ino̱, a nuṅgame̱
oboso bao, a kwala na: A Saṅgo, oṅgwane̱
26 mba! * Na mo̱ ’alabe̱, a kwala na: E si do̱li o
no̱ṅgo̱ bewolo ba bana o pimbea mo̱ mbo̱.
27 * Na mo̱ a kwala na: E, a Saṅgo, nde mbo̱
i ma-da te̱ mburu ma bewolo mi ma-ko̱ o tebed’
28 a basaṅgo. * Na Yesu ’alabe̱, a kwalane̱ mo̱
na: A muto, jemea lo̱ṅgo̱ di kolo! e bolabe̱
oa kana o pulino̱. Na mun’ ao a bo̱le̱ o ni
ponda me̱ne̱.
29 Nde Yesu a ta ’asumwe̱ o ua wuma, na
mo̱ a po̱ be̱be̱ na munja ma Galilea, ’abwa
30 omo̱ny a mudoṅgo, a ja wase. * Na mamuti
mande̱ne̱ ma po̱ na mo̱, ba wana bamboko
na bandima na bambuke na babeboki na
gita la bape̱pe̱, ba pimba mo̱ o miende mao.
31 Na mo̱ a bo̱lise̱ babo̱, * ka nyena mamuti ma
ta ma nyaka, kana b’ e̱nno̱ bambuke ba kumo
to̱po̱, babeboki ba bo̱le̱, bamboko ba daṅgwa,
bandima pe̱ b’ e̱ne̱; na babo̱ ba sesa Loba la
Israel.

(32—39: Marko 8, 1—10.)

32 Na Yesu a bele̱ bokweli bao, a kwala na:
Nā-bwea dimuti ndedi, ebanja ba má-ja na
mba minya milalo, nde ba si be̱n lambo la da,
nde na si to̱ndi jese̱le̱ babo̱ na njai, ba si ya
33 be̱ ba ko̱ siṅga o ṅgea. * Na bokweli bao
ba kwalane̱ mo̱ na: O ue̱ni di ma-kusano̱ be-
wolo o eyaṅ uan, be doṅgame̱n julise̱ ninka
34 dimuti e? * Na Yesu a kwalane̱ babo̱ na:

Lo ben bewolo beninga e? Na babo ba
kwala na: Samba, na ngus' a sue. * Na mo 35
'anea dimuti o ja wase, * a nongo be bewolo 36
samba na yi sue, a bola masoma, a bua mo,
a bola mo bokweli bao; na bokweli pe ba
tombise mo na mamuti. * Nde bese ba ta ba 37
da, b' ula, na babo ba nenge bepasi be dia
besanja samba. * Nde ba ba dedi ba ta to 38
lokoli la bato lonei, bito na bana ba si lan-
gabe. * Na mo 'esele dimuti, a peye o bolo 39
'ala o epas' a Magdala.

(16, 1—12: Marko 8, 11—21.)

Nde Farisai na Sadukai ba ta ba po o keka 16
mo, ba pula ná a leele babo eyemban e ma-we
o mony. * Na mo a timbisele babo na: Ebi- 2
amu e poi te lo ma-kwala na: Bunya bo mende
be bwam, ebanja dibobe di m'ola; * o idiba 3
pe: Bunya bo mende be bobe, ebanja dibobe
di m' ola, di lupame pe. A binyo bamawondon,
lo ma-wele sontane beombwedi ba dibobe, nde
lo si wele sontane beyemban ba ponda e?
* Nyonon a bobe na musonje e ma-pula eye- 4
mban, nde eyemban e si ma-bolabe mo, ke
eyemban a mutoper' a-mudī Yona. Na mo a dia
babo 'ala. * Niponda bokweli bao b' alono o 5
mune muri, ba ta ba bangisane nongo bewolo.
* Na Yesu a kwalane babo na: Lo bia pon, 6
l' angamene pe onyola esasange ya Farisai na
Sadukai. * Nde ba ta ba dutea na babo mo- 7
mene na: Nika nye nde onyolana di si dangwan
bewolo. * Nde Yesu a soino nika, a kwala 8
na: A binyo bajemea-disadi, nje lo ma-duteano

na binyo momene na, onyolana lo si dangwan
9 bewolo e? *Lo si sontan te e? Lo si m' ongele
be bewolo betanu onyola lokoli la bato lotanu,
10 na besanja beninga lo nengeno e? *To be
bewolo samba onyola lokoli la bato lonei, na
11 besanja beninga lo nengeno e? *Neni lo si
sontanno, ná seto onyola bewolo nde na kwa-
lanno binyo na: L' angamene onyola esasange
12 ya Farisai na Sadukai e? *Nde ba timbi
sontane, ná seto onyol' esasange y' ewolo nde
a kwalino na bangamene, nde onyola beleedi
ba Farisai na Sadukai.

(13—20: Marko 8, 27—30. Luk. 9, 18—21.)

13 Nde niponda Yesu a poino o epas' a Kai-
sarea Filipi, na mo 'uele bokweli bao na: Bato
14 ba ma-kwala ná Muna-moto e nde nja e? *Na
babo ba kwala na: Dongo: Yohane mudu-
bisedi; bapepe: Elia; bane pe na: Yerimia, to
15 mowó nya batoperi-ba-mudī. *Na mo a kwa-
lane babo na: Nde binyo pe lo ma-kwala na
16 ne nde nja e? *Na Simon Petro 'alabe, a
kwala na: Oa oe nde Kristo, Mun' a Loba la
17 longe. *Na Yesu 'alabe, a kwalane mo na:
Bonam na oa, a Simon mun' a Yona, ebanja
seto eyobo na maya nde ba biise oa ninka,
18 nde Tete nye o mony. *Nde nā-langwea pe
oa: Oe nde Petro, onyola din dale nde na
mendeno longa muemba mam, nde mombe ma
19 mundi-ma-kwedi ma si mende buka mo. *Na
mende bola oa lodubwan la janea la
mony, to-nje o ma-tingeno o wase, e

me̱nde̱ pe̱ tiṅgabe̱ o mo̱ny; to̱-nje pe̱ o
ma-wunjano̱ o wase, e me̱nde̱ pe̱ wun-
jabe̱ o mo̱ny. *Na mo̱’anea bokweli bao, ná 20
ba si biise̱ to̱-moto, ná mo̱ e nde Kristo.

(21—28: Marko 8, 31—9, 1. Luk. 9, 22—27.)

O ni ponda me̱ne̱ nde Yesu a botino̱ lee̱ 21
bokweli bao, ná ’aṅgame̱n wala o Yerusalem
o kusa gita la ndeṅge̱ na baturu na prisi
inde̱ne̱ na babiedi-ba-kalat’ a-Loba, na o bwabe̱
na o pumbwabe̱le̱ pe̱ o bunya bo londe̱ milalo.
*Na Petro a no̱ṅgo̱ mo̱ na mo̱me̱ne̱ o muri 22
mowó̱, a kumwa domea mo̱, a kwala na: Loba
a s’ese̱le̱ nik’ ebe̱, a Saṅgo; nika e si po̱ye̱ oa tom-
tom. *Na mo̱ a yo̱mbo̱, a kwalane̱ Petro na: 23
Timba mba ombusa, a Satan, oe nde lambi na
mba, ebanja o si m’ o̱ṅge̱le̱ mambo ma Loba, nde
mambo ma bato. *Ombusa nika, na Yesu 24
a kwalane̱ bokweli bao na: To̱-nja nu ma-pule̱
bupe̱ mba, a to̱be mo̱me̱ne̱, a no̱ṅge mbas’ao,
nde a bupe̱ mba. *Ebanja to̱-nja nu ma-pule̱ 25
suṅge̱ loṅge̱ lao, a ma-pimba mo̱; nde to̱-nja
pe̱ nu ma-pimbe̱ loṅge̱ lao onyol’ am, a me̱nde̱
dia mo̱. *Ebanja njika muse̱ṅ moto a be̱nno̱, 26
yete̱na a kusi wase nye̱se̱, nde a bo̱lo̱ne̱ mudī
mao e? To̱, nje moto a me̱nde̱no̱ bola o ko̱-
to̱ne̱ mudī mao e? *Ebanja Muna-moto a 27
me̱nde̱ po̱ o bosaṅgi ba Saṅgo ao na angel
ao, nde a me̱nde̱ bola moto na moto kaponda
bebolo bao. *Nambale̱, nā-laṅgwea binyo̱, 28
doṅgo be oteten a ban ba te̱m o uan, bena
ba si me̱nde̱ je̱ne̱ kwedi, natē̱ b’e̱ne̱ Muna-
moto a po̱ o janea lao.

(17, 1—13: Marko 9, 2—13. Luk. 9, 28—36.)

17 **O**mbusa sumutoba na Yesu a noṅgo Petro
na Yakobo na muna-nyaṅgo Yohane, ’alane
babo omony a mudoṅgo mu asam na babo
2 momene. * Nde a ta a tukwabe oboso babu,
boso bao bo ta bo panya ka wei, mbot’ ao pe
3 e timba saṅga ka muaye. * Nde ombwa, Mose
na Elia ba ta ba busea babo, ba ta ba kwalisane
4 mo. * Na Petro ’alabe, a kwalane Yesu na:
A Saṅgo, e dolon biso o ja uan; yetena o
tondi esele biso di loṅge minoko milalo, oa
5 mowó, Mose pe mowó, Elia pe mowó. * Ke
a dia a ma-kwala, ombwa, na diwindiwindi
la muenen di kurumane babo, nde ombwa,
doi di ta di wa o diwindiwindi, di kwala na:
Nun nde e Mun’am nya ndolo na doli-
6 sanno, binyo seṅgane mo! * Niponda bo-
kweli ba seṅgino nika, ba ko wase na mioso
7 mabu, ba bwa boṅgo bwambi. * Na Yesu a
sisea bebe, a tapa babo, a kwala na: Binyo
8 teme, lo si bwa boṅgo. * Nde ba sumono miso
mabu omony, ba s’en to-moto ke Yesu momene
9 mowó. * Nde niponda ba sibino o mudoṅgo,
Yesu a ta ’anea babo, ná ba si laṅgwea to-
moto onyola di jene natena Muna-moto á
10 pumbwa o kwedi. * Nde bokweli bao ba
ta b’uele mo na: Nje babiedi-ba-kalat’ a-Loba
ba ma-kwalano ná Elia ’aṅgamen sele po e?
11 * Na mo a timbisele babo na: Elia nde a ma-
12 sele po o timbisele mambo mese. * Nde nā-
laṅgwea binyo: Elia a ta a po, nde ba si ta
ba bia mo, ba bolan nde mo nje ba tondino.

Nikame̱ne̱ pe̱ nde Muna-moto a me̱nde̱no̱ taki-
sabe̱ na babo̱. * Nde na bokweli ba so̱ńtanno̱, 13
ná a ta nde a kwalane̱ babo̱ onyola Yohane
mudubisedi.

(14—21: Marko 9, 14—29. Luk. 9, 37—42.)

Nde niponda ba po̱ino̱ na dimuti, moto 14
mowó̱ a ta a po̱ na mo̱, a numa mabo̱ńgo̱ wase
oboso bao, * a kwala na: A Sańgo, bwea 15
mun' am ndedi, ebanja a ma-boa mudo̱ńgi, a
ma-taka bwambi; ebanja gita la ńgedi a ma-
ko̱ o wea, gita la ńgedi pe̱ o madiba; * nde 16
na ta na wana mo̱ na bokweli bo̱ńgo̱, nde ba
si we̱li bo̱lise̱ mo̱. * Na Yesu 'alabe̱, a kwala 17
na: A nyo̱ńo̱n ni si be̱n jemea na bolabolane̱,
na je na binyo̱ nate̱na njika ponda e? Na
we̱lisane̱ pe̱ binyo̱ nate̱na njika ponda e?
Binyo̱ wanea mba mo̱ o uon! * Na Yesu 18
a domea mo̱, na mudī ma bobe mu busa na
mo̱, na nu muna a bo̱le̱ o ni ponda me̱ne̱.
* Na bokweli b'ala na Yesu o esoka, ba kwala 19
na: Onyolanje biso̱ di si tano̱ di we̱le̱ busise̱
mo̱ e? * Na Yesu a kwalane̱ babo̱ na: Onyo- 20
lana lo si be̱n jemea. Nambale̱, nā-lańgwea
binyo̱, lo be̱n te̱ jemea ka mbolako a ewo̱le̱,
ke̱ lo me̱nde̱ kwalane̱ mun mudońgo na:
Asumwe̱ o uan, sisea o uone̱, na mo̱ mu sisea,
nde to̱-lambo di si me̱nde̱ be̱ lena di si ma-we̱le̱
bolane̱ na binyo̱. * Nde ninka nyai e si ma- 21
busa, ke̱ na muka na kandane̱ la da.

(22. 23: Marko 9, 30—32. Luk. 9, 43—45.)

Niponda ba tano̱ ba yo̱mbo̱ oteten a Galilea, 22
na Yesu a kwalane̱ babo̱ na: Muna-moto a

23 mende bakabe o maa ma bato, * nde ba mende
bwa mo, nde o bunya bo londe milalo a mende
pumbwabelè. Nde ba ta ba bwa ndutu bwambi.
24 Nde niponda ba poino o Kapernaum, ba-
kotele-njaṅgi ba ta ba po na Petro, ba kwalane
mo na: Muleed' anyu a si ma-saṅga njaṅgi e?
25 * Na mo a kwala na: E (a ma-saṅga). Nde
'iṅgedino o ndabo, na Yesu a sele kwalane
mo na: A Simon, o m'oṅgele ne, ba-nja kiṅ'
a wase i ma-noṅgoneno kome na njaṅgi e?
26 bana babu ṅga ben e? * Na mo a kwala na:
Ben. Na Yesu a kwalane mo na: Onyola nika
27 bana be wonja. * Nde onyolana di si ya be
di liṅgise babo, ala o munja o pimbe jobi,
noṅgo sue o ma-seleno bwa, o tele te mu-
dumbu mao, o mende dia stata po; noṅgo mo,
o bole babo onyola biso na oa.

(18, 1—9: Marko 9, 33—47. Luk. 9, 46—48.)

18 O ni ponda mene bokweli ba ta ba po na
Yesu, ba kwala na: Nja e nundene buka bese
2 o janea la mony e? * Na Yesu a bele muna
3 nusadi, a tese mo oteten abu, * a kwala na:
Nambale, nā-laṅgwea binyo, lo si tuko te, lo
timba ka bana basadi, ke lo si mende jiṅgea
4 o janea la mony. * To-nja so nu sibise mo-
mene ka nun muna, mo nde e nundene buka
5 bese o janea la mony. * To-nja pe nu ma-
noṅge ninka muna o dina lam, a ma-noṅgo
6 nde mba. * Nde to-nja nu ma-lambe mowó
nya ban basadi bena ba dube na mba, e wu-
sabe bwam na mo, ke dale la nsaṅ di tiṅgabe
o nyiṅgo ao, nde a loisabe o munja ma njiba.

*Eboma na wase onyola malambi, malambi 7
m'añgame̱n po̱, nde eboma na nu moto nyena
onyol' ao nde lambi di ma-wano̱. *Nde 8
yete̱na dia lo̱ñgo̱ to̱ muende mo̱ñgo̱ mu lambi
te̱ oa, ke̱ mo̱ o pimbe mo̱ o uone̱; e do̱li na
oa o jiñgea o loñge̱ eboki to̱ mboko, buka o
pimbabe̱ na maa maba to̱ miende miba o wea-
bwindea. *Diso̱ lo̱ñgo̱ pe̱ di lambi te̱ oa, 9
soñgwa mo̱, o pimbe mo̱ o uone̱; e do̱li na
oa o jiñgea na diso̱ diwo̱ o loñge̱, buka o
pimbabe̱ na miso̱ maba o wuma-wea.

(12—14: Luk. 15, 4—7.)

Lo bia po̱n, ná lo si yaña mowó̱ nya ban 10
bana basadi, ebanja nā-lañgwea binyo̱, angel
abu o mo̱ny i m'e̱ne̱ boso ba Tete̱ nye o mo̱ny
ponda ye̱se̱. *Ebanja Muna-moto a po̱i nde 11
o joñgise̱ di di pimbedi. *Nje binyo̱ lo 12
m' o̱ñge̱le̱no̱ e? Yete̱na moto a be̱n ebwea
mido̱ñgi, nde mowó̱ mu pimbea, a si ma-dia
mudibua na dibua o midoñgo, nde 'ala pulise̱
mu mu pimbedi e? *Nde a dī te̱ mo̱, nambale̱, 13
nā-lañgwea binyo̱, a ma-bwa munye̱ñge̱ onyol'
ao buka mu mudibua na dibua muena mu si
ta mu pimbea, *Nikame̱ne̱ nde e titi jemea 14
la Tete̱ nye o mo̱ny, ná mowó̱ nya ban basadi
a pimbeye.

Nde yete̱na muna-so̱ñgo̱ a boli bobe wusane̱ 15
oa, ala o teleye̱ mo̱ diwuse̱ lao binyo̱ na mo̱
babame̱ne̱; a señgan te̱ oa, ke̱ o suñgi nde
muna-so̱ñgo̱, *nde yete̱na a si señgan oa, no̱ñgo̱ 16
pe̱ nupe̱pe̱ mowo̱ to̱ baba, ná lambo te̱ di
te̱se̱be̱ o mudumbu ma mboñ iba to̱ ilalo. *Nde 17

a si seṅgan te̱ babo̱, o laṅgwea muemba; nde
a si seṅgan te̱ muemba, ese̱le̱ mo̱ a be̱ na oa
18 ka nusibi to̱ muko̱tedi. * Nambale̱, nā-
laṅgwea binyo̱, to̱-nje lo me̱nde̱no̱ tiṅge̱ o
wase, e me̱nde̱ pe̱ tiṅgabe̱ o mo̱ny; to̱-nje pe̱
lo me̱nde̱no̱ wunja o wase, e me̱nde̱ pe̱ wunjabe̱
19 o mo̱ny. * Na ma-laṅgwea pe̱te̱ binyo̱,
yete̱na baba oteten anyu ba lati te̱ muano o
wase onyola to̱-njika lambo o kane̱ onyol' ao,
ke̱ di me̱nde̱ bolabe̱ babo̱ na Tete̱ nye o mo̱ny.
20 * Ebanja o wuma baba to̱ balalo ba ma-ko̱-
to̱ne̱no̱ o dina lam, mba pe̱ na m' ukea na babo̱.
21 Na Petro a po̱ na mo̱, a kwala na: A Saṅgo,
muna-saṅgo am a ma-bolane̱ te̱ mba bobe n'
aṅgame̱n lakise̱ mo̱ ṅged' iniṅga e? Ṅgedi
22 samba e? * Na Yesu a kwalane̱ mo̱ na: Na
si ma-kwalane̱ oa na, ṅgedi samba, nde mu-
23 samba ṅgedi samba. * Onyola nika janea la
mo̱ny je nde biana kiṅe̱ po̱, ni ta ni pula
24 no̱ṅgo̱ bolaṅgi na bautu bao. * Nde niponda
a botedino̱ no̱ṅgo̱ bolaṅgi, ba ta ba wanea mo̱
mowó̱ nu ta ny' alea mo̱ dom la lokoli la talent.
25 * Nde kana a si tano̱ a be̱ne̱ to̱-lambo o saua,
na saṅgo 'anea ná b' andise̱ mo̱ na munj' ao
na bana bao na me̱se̱ a be̱nno̱, nde musauedi
26 mu bolabe̱. * Nde nu muutu a kwedi wase, a
so̱so̱mea mo̱, a kwala na: Ate, eṅge̱le̱ pe̱te̱
27 mba, nde na me̱nde̱ sauea oa ye̱se̱. * Nde
saṅgo a ta a bwea nu muutu ndedi, na mo̱
28 ese̱le̱ mo̱, a lakise̱ pe̱ mo̱ y' ewu. * Nde nu
muutu a busino̱, na mo̱ a doṅgame̱ne̱ muenj'
ao mowó̱, nu ta pe̱ muut'a nu saṅgo, nu ta

ny' alea mo̱ ebwea denario, na mo̱ a kwe̱ mo̱,
a we̱le̱ mo̱ itàbá, a kwala na: Sauea mba nje
na m' ue̱le̱no̱ oa. * Nde muenj' ao a kwedi 29
wase oboso bao, a so̱so̱mea mo̱ na: Eṅge̱le̱
pe̱te̱ mba, na me̱nde̱ sauea oa ye̱se̱. * Nde a 30
s' emedi; 'alo nde, a we̱le̱ mo̱ o beboa natē̱
a saua y' ewu. * Nde niponda muemba mao, 31
bena ba ta pe̱ bautu ba nu saṅgo, b' e̱nno̱ nje
e bolan, ba bwa ndutu bwambi, ba po̱ ba laṅ-
gwea saṅgo abu mambo me̱se̱ ma bolan. * Na 32
saṅgo a bele̱ mo̱, a kwalane̱ mo̱ na: A oa
muut' a bobe, na lakise̱ oa y' ewu ye̱se̱ onyo-
lana o so̱so̱medi mba; * oa pe̱ o si ta o aṅga- 33
me̱ne̱ bwea muenj' aṅgo̱ ndedi, ka mba na
bwedino̱ oa e? * Na saṅgo a liṅga, a bake̱ 34
mo̱ na bakwese̱-bato-beboa, natē̱ a sauea mo̱
ewu ao ye̱se̱. * Nikame̱ne̱ nde Tete̱ nye o 35
mo̱ny pe̱ a me̱nde̱no̱ bola binyo̱, yete̱na binyo̱,
moto na moto a si ma-lakise̱ te̱ diwuse̱ la
muna-saṅgo na mulema.

(19, 1—9: Marko 10, 1—12.)

Nde e ta na, niponda Yesu a bo̱le̱no̱ kwala 19
ben beyala, na mo̱ 'asumwe̱ o Galilea, 'ala
o epas' a Yudea, o mune̱ muri ma Yordan.
* Na dimuti dinde̱ne̱ di bupe̱ mo̱, na mo̱ a 2
bo̱lise̱ babo̱ oten. * Nde Farisai ba ta ba po̱ 3
na mo̱ o keka mo̱, ba kwala na: Ye wonja
na moto o jese̱le̱ munj' ao onyola njo̱m te̱ e?
* Na mo̱ a timbise̱le̱ babo̱ na: Lo si laṅgi ná 4
muwekedi a weki babo̱ nate̱na beboteri mome
na muto e, * nde a kwala pe̱ na: „Onyola 5
nika moto a me̱nde̱ dia saṅgo na nyaṅgo, nde

a tiṅgame na munj'ao, nde babo babane ba
6 mende nde be eyobo ewo e"? *Nika so nde
ba si ma-be pe baba, nde eyobo ewo. Na nde
7 di lena Loba a latino moto a s'aba mo. *Na
babo ba kwalane mo na: Nje so Mose 'anedino
o bola mo kalat'a-jabane-la-diba o jesele mo
8 e? *Na mo a kwalane babo na: Onyola mi-
lema manyu ma bwambi nde Mose 'eseleno
binyo ná l' esele bito banyu, nde e si ta nika
9 o beboteri. *Nde nā-laṅgwea binyo: To-nja
nu m' esele munj'ao, e si be onyola musonje,
nde a bā nupepe, ke a wite nde musonje; to-
nja pe nu ma-bā nu ny' esabele, a wite nde
10 musonje. *Na bokweli bao ba kwalane mo
na: Yetena k' a mome na munj' ao nye te nika,
11 ke e si doli o bā. *Na mo a kwalane babo
na: Seto bese nde bena ba soṅtane yen eyala,
12 ke ba bena e bolabeno. *Ebanja doṅgo la
ndòkó be, bena ba yabe nika o dibum la
banyaṅgo, doṅgo la ndòkó pe be, bena ba
timbisabe nika na bato, doṅgo la ndòkó pe
be, bena ba timbise babo momene nika onyola
janea la mony. To-nja nu weli soṅtane nika,
esele mo a soṅtane.

(13—15: Marko 10, 13—16. Luk. 18, 15—17.)

13 **O** ni ponda mene ba ta ba wanea mo bana
basadi, ná a neṅge maa mao omony abu a
14 kane. Nde bokweli ba ta ba domea babo. *Na
Yesu a kwala na: Esele bana basadi, lo si
baṅgane babo o ya na mba, ebanja nik'abu
15 nde ye janea la mony. *Na mo a neṅge maa
o mony abu, 'asumwe o ua wuma 'ala.

(16—30: Marko 10, 17—31: Luk. 18, 18—30.)

Nde ombwa, moto mowó̱ a ta a po̱ na mo̱, 16
a kwalane̱ mo̱ na: A muleed'a bwam, njika
bwam n'aṅgame̱nno̱ bola, nde na kusa loṅge̱
la bwindea e? *Na mo̱ a kwalane̱ mo̱ na: 17
Nje o ma-bele̱no̱ mba bwam e? To̱-mowó̱ a
titi bwam, ke̱ mowó̱me̱ne̱ Loba; nde o to̱ndi te̱
jiṅgea o loṅge̱, ne̱ṅge̱ mbenda. *Na mo̱ a 18
kwalane̱ mo̱ na: Njika mo̱ e? Na Yesu a
kwala na: Yin na: „O si bwa, o si wite̱ mu-
sonje, o s'iba, o si te̱me̱ mboṅ a lobaṅgo,
*dube̱ so̱ṅgo̱ na nyo̱ṅgo̱,“ nà na: „To̱ndo̱ 19
muna-nyo̱ṅgo̱ ka oame̱ne̱.“ *Na mu mpesa 20
mu kwalane̱ mo̱ na: Na ne̱ṅge̱ man me̱se̱ na-
te̱na muut'am; nje pe̱ e dia mba e? *Na 21
Yesu a kwalane̱ mo̱ na: O ma-pula te̱ be̱ na
ke̱ṅge̱ṅge̱, ala o andise̱ me̱se̱ o be̱nno̱, o bole
mo̱ batuedi, nde o me̱nde̱ be̱ne̱ diwuta o mo̱ny;
nde o ye o bupe̱ mba. *Niponda mu mpesa 22
mu seṅgino̱ y'eyala, na mo̱ 'ala na ndutu; e-
banja a ta a be̱ne̱ bema gita. *Na Yesu a 23
kwalane̱ bokweli bao na: Nambale̱, nā-laṅ-
gwea binyo̱, ye bwambi na mbwaṅ o jiṅgea
o janea la mo̱ny. *Nā-laṅgwea pe̱te̱ binyo̱ 24
na: E bo̱bi na kamel o jiṅgea o dipo̱ndi la
ndo̱ndo̱ki buka mbwaṅ o jiṅgea o janea la
Loba. *Niponda bokweli ba seṅgino̱ nika, ba 25
ta ba nyaka bwambi, ba kwala na: Nja so̱
ena 'oṅgisabe̱ e? *Na Yesu 'ombwa babo̱, a 26
kwalane̱ babo̱ na! Di titi ná di we̱le̱ bolane̱
na bato, nde mambo me̱se̱ mena ma we̱le̱ bo-
lane̱ na Loba. *Nde Petro a ta 'alabe̱ a 27

kwalane̱ mo̱ na: Ombwa biso̱ di dī mambo
28 me̱se̱ di bupe̱ oa; nje so̱ di ma-kusano̱ e? *Na
Yesu a kwalane̱ babo̱ na: Nambale̱, nā-laṅ-
gwea binyo̱, binyo̱ ba bena lo ma-bupe̱ mba,
niponda Muna-moto a me̱nde̱no̱ ja o bejedi
bao ba bosaṅgi o was'a penya, binyo̱ pe̱ lo
me̱nde̱ ja o dom la bejedi na beba o kaise̱
29 dom la matumba na maba ma Israel. *To̱-
nja pe̱ nu dī mandabo to̱ bona-saṅgo ba bome
to̱ ba bito, to̱ saṅgo to̱ nyaṅgo, to̱ muto to̱
bana, to̱ mionda onyola dina lam, a me̱nde̱
kusa mo̱ ebwea ṅgedi, nde a me̱nde̱ pe̱ saṅgwa
30 loṅge̱ la bwindea. *Nde gita la baboso ba
me̱nde̱ be̱ basukan, basukan pe̱ baboso.

20 Ebanja janea la mo̱ny je nde biana saṅgo
a mboa nu ta nu busa o mbat'a idiba o kaka
2 baboledi o mōnda mao ma lonye̱ṅge̱ny. *Ni-
ponda a bo̱le̱no̱ na baboledi denario po̱ onyola
bunya, na mo̱ a loma babo̱ o mōnda mao ma
3 lonye̱ṅge̱ny. *A busino̱ pe̱ o ṅge̱ṅ ilalo na
4 mo̱ 'e̱ne̱ bape̱pe̱ ba te̱m o don tete, *na mo̱
a kwalane̱ babo̱ na: Binyo̱ pe̱ ala o mōnda
ma lonye̱ṅge̱ny, na me̱nde̱ bola binyo̱ nje e
5 aṅgame̱n. *Na babo̱ b'ala. Nde a busi pe̱te̱
o ṅge̱ṅ mutoba na o ṅge̱ṅ dibua, a bola nika-
6 me̱ne̱. *Nde a busino̱ o dom la ṅge̱ṅ na po̱,
a bomane̱ bape̱pe̱ ba ta ba te̱me̱, na mo̱ a kwa-
lane̱ babo̱ na: Nje lo te̱mno̱ o uan tete bunya
7 boe̱se̱ e̱? *Na babo̱ ba kwalane̱ mo̱ na. Onyo-
lana to̱-moto a si kaki biso̱. Mo̱ na babo̱ na:
Binyo̱ pe̱ ala o mōnda ma lonye̱ṅge̱ny, lo
8 me̱nde̱ kusa nje e aṅgame̱n. *Nde ebiamu

e poino, na saṅgo a mōnda ma lonyeṅgeny
a kwalane suel'ao na: Bele baboledi, o bole
babo musauedi mabu, o boteye basukan natena
baboso. *Nde badom la ṅgeṅ na po ba ta 9
ba po, ba kusa moto te denario po. *Nde 10
niponda baboso ba poino, ba ta b'oṅgele ná ba
mende kusa buka nika, nde babo pe ba kusi
nde moto te denario po. *Nde ba kusino nika, 11
na babo ba kumwa topone saṅgo a mboa mi-
nyunyuṅgu, *ba kwala na: Ban bena ba sukan 12
ba boli nde ebolo ṅgeṅ po, nde o timbise nde
babo ka po na biso, bena di bambam na ndutu
n'eyididi bunya boese e? *Na mo 'alabe mowó 13
nyabu, a kwala na: A dikom lam, na si boli oa
bobe, biso na oa di si bole nde onyola denario
po e? *Noṅgo nde ye yoṅgo mene o ale. 14
Na tondi nde bola nu nu sukan kana oa; *to 15
e s'aṅgamen mba o bolane bema bam kana
na tondino e? To o ben diso l'ekon onyolana
ne bwam e? *Nikamene nde basukan ba 16
mendeno be baboso, baboso pe basukan;
ebanja gita di belabe, nde ṅgusu nde i po-
sobe.

(17—19: Marko 10, 32—34. Luk. 18, 31—33.)

Nde niponda Yesu a tano 'ondea o Yeru- 17
salem, a ta a noṅgo dom la bokweli na baba
o esoka o ṅgea, a kwalane babo na: *Ombwa, 18
di m'ondea o Yerusalem, nde Muna-moto a
mende bakabe na prisi indene na babiedi-ba-
kalat'a-Loba, nde ba mende kwese mo muka
o bwabe, *ba mende bake mo na basibi o 19
yoye mo na o dipa mo lonyanyo na o bomele

mo̱ o mbasa, nde o bunya bo londe̱ milalo a
me̱nde̱ pumbwabe̱le̱.

(20—28: Marko 10, 35—45.)

20 Na nyaṅgo a bana ba Sebedeo apo̱ na bana
bao, ako̱ wase oboso bao, aso̱so̱mea mo̱ lambo.
21 *Na mo̱ akwalane̱ mo̱ na: O ma-pula nje? Na
mo̱ akwalane̱ mo̱ na: Kwala ná ban bana bam
ba bome babane̱ ba je mowó̱ o dia lo̱ṅgo̱ la mom,
22 nune̱ pe̱ la dimo̱se̱ o janea lo̱ṅgo̱. *Na Yesu
'alabe̱ a kwala na: Lo si bī nje lo ma-pulano̱.
Lena lo we̱le̱ nyo̱ dibonde mba na me̱nde̱no̱ nyo̱,
na dubisabe̱ pe̱ dubise̱ lena mba na me̱nde̱no̱
dubisabe̱ e? Na babo̱ ba kwalane̱ mo̱ na: Di
23 ma-we̱le̱. *Na mo̱ a kwalane̱ babo̱ na: Lo me̱nde̱
nyo̱ dibonde lam na dubisabe̱ pe̱ dubise̱ lena
mba na me̱nde̱no̱ dubisabe̱, nde o ja o dia lam
la mom na la dimo̱se̱ e titi lambo lam o bola, le
nde onyola ba bena di boṅsane̱be̱no̱ na Tete̱.
24 *Nde dine̱ dom ba seṅgino̱ nika, ba ta ba liṅgane̱
25 ba bona-nyaṅgo babane̱. *Na Yesu a bele̱ babo̱,
a kwala na: Lo bī ná bānedi ba matumba ba
m'anea babo̱, bande̱ne̱ pe̱ ba ma-kekise̱ ṅginy'
26 abu na babo̱. *Nde nika e s'aṅgame̱n be̱
oteten anyu; nde to̱-nja nu ma-pule̱ be̱ nu-
nde̱ne̱ oteten anyu, 'aṅgame̱n nde be̱ mu-
27 boled'anyu; *to̱-nja pe̱ nu ma-pule̱ be̱ nya
boso oteten anyu, 'aṅgame̱n nde be̱ muut'anyu.
28 *Kana Muna-moto a si po̱ino̱ o boleabe̱, nde o bo-
lea, na o bola pe̱ loṅge̱ lao diko̱ti onyola gita.

(29—34: Marko 10, 46—52. Luk. 18, 35—43.)

29 Nde niponda ba busino̱ o Yeriko, dimuti
30 dinde̱ne̱ di ta di bupe̱ mo̱. *Nde ombwa, bato

bandima baba, bena ba ta ba ja o ṅgea, ba
seṅgino̱ ná Yesu a ma-tomba, na babo̱ ba te̱
misea, ba kwala na: A Saṅgo, mun'a Dawid,
bwea biso̱ ndedi! *Nde dimuti di ta di domea 31
babo̱, ná ba ko̱ na pī. Na babo̱ ba beṅga nde
te̱ misea omo̱ny, ba kwala na: A Saṅgo, mun'a
Dawid, bwea biso̱ ndedi! *Na Yesu a te̱me̱, 32
a bele̱ babo̱, a kwala na: Nje lo ma-pulano̱, ná
na boleye binyo̱ e? *Na babo̱ ba kwalane̱ mo̱ 33
na: A Saṅgo, ná miso̱ masu ma telabe̱. *Na 34
Yesu a bwea babo̱ ndedi, a tapa miso̱ mabu,
na dibokime̱ne̱ miso̱ mabu ma kusa je̱ne̱, na
babo̱ ba bupe̱ mo̱.

(21, 1—11: Marko 11, 1—10. Luk. 19, 29—38. Yoh. 12, 12—19.)

Nde niponda ba sisedino̱ be̱be̱ na Yerusalem, 21
ba po̱ino̱ o Betfage o mudoṅgo ma njabi, na
Yesu a loma bokweli bao baba, *a kwalane̱ 2
babo̱ na: Binyo̱ ala o yi son a muṅdi ye
oboso banyu, na dibokime̱ne̱ lo me̱nde̱ bomane̱
mo̱di ma esel mu tiṅgam na muna pe̱ na mo̱,
wunja mo̱, lo waneye mba mo̱. *Nde yete̱na 3
moto a kwalan binyo̱ lambo, kwala na: Saṅgo
nde a ma-pule̱ mo̱, nde a me̱nde̱ jese̱le̱ binyo̱
mo̱ dibokime̱ne̱. *Din di bolan ná eyal'a 4
muto̱per'a-mudī e londe, a kwalino̱ na: *„Laṅ- 5
gwea ṅgo̱nder'a Sion na: Ombwa kiṅ'aṅgo̱
e ma-ya na oa, mot'a pī, a jai omo̱ny a esel
na mun'a esel, mun'a nyama ni ma-bambe̱
miuna.“ *Nde bokweli ba ta b'ala ba bola 6
kaponda Yesu 'anedino̱ babo̱, *ba wana mo̱di 7
ma esel na muna, ba late̱le̱ mbo̱t'abu omo̱ny

8 ao, na mo a ja oten. *Nde dongo la dimuti
dindene pe ba ta ba latele mbot'abu o ngea, ba-
pepe pe ba ke mabunje ma miele, ba latele mo
9 o ngea. *Nde mamuti mena ma ta m'ala mo
oboso, na ma ma ta ma bupe mo ombusa, ba
te misea, ba kwala na: Hosana na mun'a
Dawid, „bonam na nu nu ma-po o dina
10 la Sango“! Hosana o mony nyese. *Nde
niponda 'ingedino o Yerusalem, mundi muese
mu ta mu soa na pukupuku, mu kwala na: Nja
11 nu e? *Na mamuti ma kwala na: Yesu nu,
mutoper'a-mudī nya Nasaret o Galilea.

(12—22: Marko 11, 11—24. Luk. 19, 45—48.)

12 Na Yesu ingea o tempel a Loba, a panga
bese bena ba ta b'andise na ba ta b'anda o
tempel, a kwese tebedi a bawengisane-moni na
13 bejedi ba bandise-mbenga, *na mo a kwalane
babo na: E tilabe na: „Ndabo am e mende bela-
be na, ndabo a muka,“ nde binyo lo timbise mo
14 mulomba ma bato ba ndumban. *Nde bandi-
ma na bamboko ba ta ba po na mo o tempel,
15 na mo a bolise babo. *Nde niponda prisi
indene na babiedi-ba-kalat'a-Loba b'enno mam-
bo ma betanysedi a bolino, na kana bana pe
ba tano ba te misea o tempel, ba kwala na:
Hosana na mun'a Dawid, na babo ba linga,
16 *ba kwalane mo na: O ma-senga nje ban ba
ma-kwalano e? Na Yesu a kwalane babo na:
E! Lo si langi na: „O bonsan oamene sesa o
mudumbu ma bana basadi na mienge e“?
17 *Na mo 'esele babo, a busa o mundi, 'ala o
Betania, a nanga oten bo bulu.

Nde o idiba, niponda a tano a timba o 18
mundi, na mo a bwa njai. *Nde 'enno bwele 19
ba mañgolo o ñgea, na mo 'ala oten, nde a
s'en to-lambo oten ke beyadi momene, na mo
a kwalane mo na: O si mende pe ya bepuma
tomtom naten'o bwindea. Na bwele ba mañ-
golo bo anja dibokimene. *Nde bokweli b' 20
enno nika, ba nyaka, ba kwala na: Bwele ba
mañgolo bo wamse janja ne e? *Na Yesu 21
'alabe, a kwalane babo na: Nambale, nā-lañ-
gwea binyo, loben te jemea lo si diñge penda,
ke lo si mende bola din la bwele ba mañgolo
momene, nde lo kwalan pete mun mudoñgo na:
Asumwe, ko o munja, ke nika e ma-bolane.
*Nde mambo mese pe lo m'ueleno o mu- 22
ka na jemea, lo mende kusa mo.

(23—27: Marko 11, 27—33. Luk. 20, 1—8.)

Nde niponda a poino o tempel, prisi indene 23
na baturu b'ekombo ba ta ba po na mo, ke a
ma-lee, ba kwala na: Onyola njika ñginya o
ma-bolano man mambo e, nja a boli oa ninka
ñginya e? *Na Yesu 'alabe, a kwalane babo 24
na: Mba pe na tondi juele binyo eyala ewo,
l'abele te mba mo, ke mba pe na ma-lañ-
gwea binyo onyola njika ñginya na ma-bo-
lano man mambo. *Dubise la Yohane di wu 25
nde ue e? O mony, ñga na bato e? Na babo
ba dutea na babo momene, ba kwala na: Di
kwali te na, di wu nde o mony, ke a mende
kwalane biso na, nje so lo si dubeno mo e?
*Di kwali pete na, di wu nde na bato, di ma- 26
bwa dimuti boñgo, ebanja bese ba ma-lañga

27 Yohane ka muto̱per'a-mudī. *Na babo̱ b'
alabe̱, ba kwalane̱ Yesu na: Di si bī. Na mo̱
pe̱ a kwalane̱ babo̱ na: To̱ mba pe̱ na si ma-
laṅgwea so̱ binyo̱ onyola njika ṅginya na
28 ma-bolano̱ man mambo. *Lena l'o̱ṅge̱le̱
ne̱ e? Moto mowó̱ a ta a be̱ne̱ bana baba, na
mo̱ 'ala na nyaboso, a kwala na: A mun'am,
ala o ebolo o mōnda mam ma lonye̱ṅge̱ny
29 oe̱ṅge̱. *Na mo̱ 'alabe̱, a kwala na: Na s'emedi.
Nde ombusa nika na mo̱'ombwe̱, a timba wala.
30 *Na mo̱ 'ala pe̱ na nune̱, a kwalane̱ pe̱ mo̱
nikame̱ne̱. Na mo̱ 'alabe̱, a kwala na: E, ate;
31 nde a s'alo. *Nja nya ban babane̱ nu boli
jemea la saṅgo abu e? Na babo̱ ba kwala
na: Nyaboso. Na Yesu a kwalane̱ babo̱ na:
Nambale̱, nā-laṅgwea binyo̱, bako̱tedi na bito
ba mbamba ba me̱nde̱ se̱le̱ jiṅgea o janea la
32 Loba na binyo̱. *Ebanja Yohane a ta a po̱
na binyo̱ na beleedi ba te̱me̱-la-sīm, nde lo si
ta lo dube̱ mo̱; nde bako̱tedi na bito ba mba-
mba nde ba ta ba dube̱ mo̱, nde to̱na l'e̱nno̱
nika, lo si timbi jombwe̱ ná lo dube̱ mo̱.

(33—46: Marko 12, 1—12. Luk. 20, 9—19.)

33 Binyo̱ seṅga munia mupe̱pe̱: Saṅgo a mboa
mowó̱ a ta a de̱ mōnda ma lonye̱ṅge̱ny, a
diṅga mo̱ ko̱to̱, a po̱ṅgo̱ pe̱ mboki, a loṅga pe̱
na ndabo oten, a bake̱ mo̱ na bapo̱ṅge̱-mōnda,
34 na mo̱ 'ala o ekombo epe̱pe̱. *Nde pond'a
mumbwa ma bepuma e po̱ino̱, na mo̱ a loma
bautu bao o bapo̱ṅge̱-mōnda o no̱ṅgea mo̱ bao
35 bepuma. *Nde bapo̱ṅge̱-mōnda ba damedi nde
bautu bao, ba dipa mowó̱, ba bwa nune̱ nupe̱pe̱,

b'angwa pe nune madale. *Na mo a loma 36
pete bautu bapepe gita buka nged'a boso,
nde ba boli pe nde babo nikamene. *Nde 37
ombusa nika, na mo a loma mun'ao na babo,
a kwala na: Ba mende dube mun'am. *Nde 38
baponge-mōnda b'enno nu muna, ba kwala na
babo momene na: Nun nde e musangwedi, ya,
esele biso di bwe mo, nde di timbane sango
lao. *Na babo ba damea mo, ba busane mo 39
ombusa mōnda ma lonyengeny, ba bwa mo.
*Yetena sango a mōnda ma lonyengeny a poi 40
so te, a mende nde bolea ba baponge-mōnda
ne e? *Na babo ba kwalane mo na: A mende 41
nde bwa ba baboledi ba bobe na k'a bobe,
nde a bake pe mōnda ma lonyengeny na ba-
ponge-mōnda bapepe, bena ba mende bole mo
bepuma, ke ponda e dongamen. *Na Yesu 42
a kwalane babo na: Lo si langi o betiledi na:
„Dale lena balongedi ba bangino, dímene nde
di timbi dale la tongo; din di bolan nde na
Sango, nde je betanysedi o miso masu e?"
*Onyola nika nā-langwea binyo: Janea la 43
Loba di mende nongobe na binyo, di bolabe
na tumba lena di mende bole bepuma bao.
*Nde to-nja nu ma-ko omony a din dale a 44
mende bwea; nde to-nja nyena din dale di
ma-koyeno 'mony di mende nyoso mo. *Nde 45
niponda prisi indene na Farisai ba sengino
minia mao, na babo ba so ná a ma-kwala nde
onyol'abu; *nde ba ta ba pula damea mo, na 46
babo ba bwa mamuti bongo, ebanja ba ta ba
langa mo ka mutoper'a-mudī.

(22, 2—14: Luk. 14, 16—24.)

22 Nde Yesu a ta a kwalane pete babo o minia,
2 m'ona: *Janea la mony je nde biana kiṅe
po, ni ta ni boṅsane mun'ao ndema la diba.
3 *Na mo a loma bautu bao o bele ba ba belabe
4 o ndema la diba, nde ba s'emedi po. *Na mo
a loma pe bautu bapepe, a kwala na: Kwalane
ba ba belabe na: Ombwa, na má-bole boṅsane
ndema lam, nyak'am na beyembe bam ba di-
woṅgi be má-bwabe, mese ma má-bole boṅsane;
5 binyo ya o ndema la diba. *Nde ba si ta ba
dube nika, b'ala nde, mowó o mōnda mao,
6 nune pe o ebol'ao, *bane pe ba damea bautu
bao, ba kumwa takise babo, ba bwa pe babo.
7 *Nde kiṅe e ta e liṅga, na mo e loma bato
bao ba bwemba, e bwa ban bato b'ebwan, e
8 dise pe mundi mabu. *Ombusa nika na mo
a kwalane pe bautu bao na: Ndema la diba
di má-bole nde boṅsane, nde ba ba ta ba be-
9 labe ba si ta b'aṅgamen, *binyo ala so o ma-
kan ma maṅgea, lo bele to-nja lo m'eneno o
10 ndema la diba. *Nde ba bautu b'alo o maṅ-
gea, ba kotele bese b'enno, babobe na ba-
bwam, nde ndema di ta di londa na ba ba
11 belabe. *Nde kiṅe e ta ny'iṅgea o jombwa
ba ba belabe, na mo 'ene moto mowó oten nu
12 si ta nu boto mbot'a diba. *Na mo a kwa-
lane mo na: A dikom, neni o iṅgedino o uan,
nde o si bote mbot'a diba e? Na mo a ko
13 dimume. *Na kiṅe e kwalane babołedi bao
na: Binyo kaka mo maa na miende lo pimbe
mo o muititi 'uone; oten nde mbembe na da

la masonga bamendeno be. *Ebanja gita di 14
belabe, nde ngusu nde i posobe.

(15—22: Marko 12, 13—17. Luk. 20, 20—26.)

Ombusa nika na Farisai b'ala, ba wekea 15
muano, neni beno ná ba lamba mo n'eyala.
*Na babo ba loma bokweli babu na bona- 16
Herode na mo, ba kwala na: A muleedi, di bī
ná oa oe mbale, o ma-lee pe nge'a Loba ka
mbale, o si dube pe to-moto; ebanja o si m'
ombwea moto o beombwedi bao. *Langwea 17
biso, nje o m'ongeleno? E angamen o bola
kaisa njangi, nga e s'angamen e? *Nde Yesu 18
a soino bobe babu, na mo a kwala na: Nje
lo ma-kekano mba, a binyo bamawondon?
*Leele mba moni ma njangi! Na babo ba bola 19
mo denario po. *Na mo a kwalane babo na: 20
Edingedinge na dina la nja din e? *Ba kwa- 21
lane mo na: Kaisa. Na mo a kwalane babo
na: Bola kaisa mambo ma kaisa, Loba pe
mambo ma Loba. *Nde ba sengino nika ba 22
nyaka, na babo b'esele mo b'ala.

(23—33: Marko 12, 18—27. Luk. 20, 27—40.)

O bo bunya mene Sadukai ba ta ba po na 23
mo, bena ba ma-kwale ná bepumbwedi ba
kwedi be titi, b'uele mo, *ba kwala na: A 24
muleedi, Mose a kwali na: Moto a wedi te
nde a si ye bana, muna-sango a nonge munj'
ao, nde a yeye muna-sango mbota. *Nde 25
bona-sango samba ba ta na biso. Nyaboso
a ta a bā na mo a wo, nde ebanja a si ta a dia
mbota, na mo a dia munj'ao na muna-sango.
*Nikamene na nu londe baba na balalo natena 26

27 nu londe samba. *Nde o sukan a bese, na
28 muto pe a timba wo. *O bepumbwedi ba
kwedi so a mende be munj'a nja o babo samba
29 e? Ebanja bese ba ta ba bene mo. *Nde Yesu
'alabe, a kwalane babo na: Binyo lo wusi,
ebanja lo si bī betiledi to ńginy'a Loba;
30 *ebanja o bepumbwedi ba kwedi ba si ma-bā,
to bolabe o diba, nde ba mende nde be ka
31 angel a Loba o mony. *Nde onyola bepum-
bwedi ba kwedi, lo si lańgi nje Loba a kwa-
32 lanno binyo na: *„Mba ne nde Loba la
Abraham na Loba la Isak na Loba la Yakob
e"? Loba a titi Loba la bawedi, nde la ba-
33 wenya. *Nde mamuti ma seńgino nika, na
babo ba nyaka onyola beleedi bao.

(34—40: Marko 12, 28—31. Luk. 10, 25—28)

34 Nde niponda Farisai ba seńgino ná a dibise
35 Sadukai mudumbu, na babo ba kotone. *Na
mowó nyabu, mubied'a-mbenda a keka mo,
36 'uele mo na: *A muleedi, njika mbenda nye
37 nya boso o mbenda e? *Na Yesu a kwalane
mo na: „O ańgamen tondo Sańgo, Loba lońgo,
na mulema mońgo muese na mudī mońgo
38 muese na jońgele lońgo lese." *Nin nde nye
39 mbend'a boso na ni buki yese bondene. *Nde
ni londe iba nye ka nin, nye nde na: O ań-
40 gamen tondo muna-sońgo ka oamene." *O-
nyola yin mbenda ibane nde mbenda yese na
batoperi-ba-mudī ba latamno.

(41—46: Marko 12, 35—37. Luk. 20, 41—44.)

41 Niponda Farisai ba kotomno, na Yesu 'uele
42 babo, *a kwala na: Nje lo m'ońgeleno onyola

Kristo e? E nde mun'a nja e? Na babo ba
kwala na: Mun'a Dawid. *Na mo a kwa- 43
lane babo na: Neni Dawid a beleno mo o
mudī na: Sańgo, a kwalino na: *„Sańgo a 44
kwalan Sańgo am na: Ja o dia lam la mom
natē na neńge basińgeri bońgo owasa ma-
tańga mońgo?" *Ye so te ná Dawid a bele 45
mo Sańgo, neni eno so mun'ao e? *Nde to- 46
mowó a si ta a wele timbisele mo to-eyala;
nde natena bo bunya to-moto a si keki pe
juele mo to-eyala.

(23, 1—39: Marko 12, 38—40. Luk. 20, 45—47. Luk. 11, 39—52.)

Ombusa nika na Yesu a kwalane mamuti 23
na bokweli bao, *m'ona: Babiedi-ba-kalat' 2
a-Loba na Farisai ba jai o bejedi ba Mose.
*Mese ba ma-kwalaneno binyo ná lo neńge, 3
lo neńge lo bole pe mo, nde lo si bola kaponda
bebolo babu; ebanja ba ma-kwala, nde ba si
ma-bola. *Ba ma-kaka nde miuna ma bodilo 4
na mi ambi bambe, ba neńgele mo o makata
ma bato, nde babo momene ba si pule tapa
mo to na mune mabu. *Ba ma-bola nde be- 5
bolo babu bese o jenene na bato; ebanja ba
ma-tinda ńgod'abu ya mika, ba ma-kolise pe
manjaki ma mbot'abu. *Ba tondi bejedi ba 6
boso o mada na bejedi ba boso o mandabo
ma ndońgamen, *na somabe o madon, na 7
belabe na bato na: Rabi, rabi! *Nde binyo 8
lo s'esele ná lo belabe rabi; ebanja mowó nde
e muleed'anyu, nde binyo bese le nde bona-
sańgo. *Lo si bele to-moto o wase na tete; 9

ebanja mowó̱ nde e binyo̱ Tete̱, nu nye o
10 mo̱ny. *Lo s'ese̱le̱ pe̱ to̱ ná lo belabe̱ na
badiedi; ebanja mowó̱ nde e mudied'anyu,
11 Kristo. *Nu nu buki be̱se̱ oteten anyu 'aṅga-
12 me̱n nde be̱ muboled'anyu. *To̱-nja ny'ab-
we̱le̱ mo̱me̱ne̱ a me̱nde̱ sibisabe̱; to̱-nja pe̱ nu
sibise̱ mo̱me̱ne̱ a me̱nde̱ jabwabe̱le̱.
13 Eboma na binyo̱ babiedi-ba-kalat'a-Loba
na Farisai, bamawo̱ndo̱n, onyolana lo kuke̱
janea la mo̱ny oboso ba bato; ebanja binyo̱
mo̱me̱ne̱ lo si m'iṅgea oten, nde lo si m'ese̱le̱
pe̱ to̱ ná bape̱pe̱ b'iṅgeye, bena ba ma-pule̱
14 jiṅgeye̱. *Eboma na binyo̱ babiedi-ba-kalat'
a-Loba na Farisai, bamawo̱ndo̱n, onyolana lo
ma-bo̱le̱ mandabo ma mikusa, nde lo kane̱
mika ma miaba na mawo̱ndo̱n; onyola nika
lo me̱nde̱ beṅga kusa bekwesedi bende̱ne̱.
15 *Eboma na binyo̱ babiedi-ba-kalat' a-Loba na
Farisai, bamawo̱ndo̱n, onyolana lo ma-yeṅga
o munja na o mundi o timbise̱ moto mowó̱
embon; nde a timbi te̱ nika, na binyo̱ lo tim-
bise̱ mo̱ mun'a dibumbe ṅged'iba buka binyo̱-
16 me̱ne̱. *Eboma na binyo̱, badiedi ba ndima,
bena ba ma-kwale̱ na: „To̱-nja nu ma-kane̱
so̱ṅgo̱ na tempel, ke̱ e titi lambo; nde to̱-nja
nu ma-kane̱ so̱ṅgo̱ na gol a tempel, ke̱ a tiki
17 na so̱ṅgo̱ ao.“ *A binyo̱ belemā na bandima,
nje so̱ e buki, gol ṅga tempel ni ma-timbise̱
18 gol bosaṅgi? *Nikame̱ne̱ pe̱: „To̱-nja nu
ma-kane̱ so̱ṅgo̱ na diyo̱, ke̱ e titi lambo; nde
to̱-nja nu ma-kane̱ so̱ṅgo̱ na jabea le omo̱ny
19 ao, ke̱ a tiki na so̱ṅgo̱ ao.“ *A binyo̱ belemā

na bandima, nje so̱ e buki, jabea ṅga diyo̱
lena di ma-timbise̱ jabea bosaṅgi? *Nu nu 20
ma-kane̱ so̱ so̱ṅgo̱ na diyo̱, ke̱ a ma-kana nde
na mo̱ na me̱se̱ me oten; *nu pe̱ nu ma- 21
kane̱ so̱ṅgo̱ na tempel, ke̱ a ma-kana nde na
mo̱ na nu nu jai oten; *nu pe̱ nu ma-kane̱ 22
so̱ṅgo̱ na mo̱ny, ke̱ a ma-kana nde na bejedi
ba Loba na nu nu jai oten. *Eboma na 23
binyo̱ babiedi-ba-kalat' a-Loba na Farisai, ba-
mawo̱ndo̱n, onyolana lo ma-bola doṅgo diwo
la dom njaṅgi la sisaṅ na pe̱be̱ na njaṅsaṅ,
nde l'ese̱le̱ mambo mande̱ne̱ ma mbenda om-
busa, bekaisedi na ndedi na jemea. Din di aṅ-
game̱n bolabe̱, nde seto̱ jese̱le̱ mane̱. *A 24
binyo̱ badiedi ba ndima, bena ba ma-se̱ṅgwe̱
ṅgiṅgi, nde lo minya kamel. *Eboma na 25
binyo̱ babiedi-ba-kalat' a-Loba na Farisai, ba-
mawo̱ndo̱n, onyolana lo ma-saṅgise̱ mbus'a
dibonde na nya po̱ke̱, nde teten e londa n'eb-
wan na mudesi. *A Farisai nya ndima, o 26
se̱le̱ saṅgise̱ di le oteten a dibonde na po̱ke̱,
nde la mbusa pe̱ di ma-be̱ bosaṅgi. *Eboma 27
na binyo̱ babiedi-ba-kalat' a-Loba na Farisai,
bamawo̱ndo̱n, onyolana le nde ka so̱ṅgo̱ i
tukabe̱ pe̱mbe̱ yena i m'e̱ne̱ne̱ bwam ombusa,
nde oteten ao i londa na bewese ba mbimba
na nyai a nyakaka ye̱se̱. *Nikame̱ne̱ nde 28
binyo̱ pe̱ lo m'e̱ne̱ne̱no̱ o eboko na bato ka
bate̱m-na-sīm, nde teten anyu i londa na ma-
wo̱ndo̱n na bobe. *Eboma na binyo̱ ba- 29
biedi-ba-kalat' a-Loba na Farisai, bamawo̱ndo̱n,
onyolana lo ma-loṅga so̱ṅgo̱ a bato̱peri-ba-

mudī, lo botise pe na madale ma songo a
30 batem-na-sīm, *nde lo kwala 'na: Biso di ta
te o minya ma batete, ke di si wusa pulisane
babo o njom a maya ma batoperi-ba-mudī.
31 *Nika nde lo temno mboṅ onyol' anyu momene,
ná binyo le nde bana ba ba ba bo batoperi-
32 ba-mudī. *Binyo londise so dimene la ba-
33 saṅgo banyu. *A binyo nyama-miaba na
bana ba pe, neni leno ná l' oṅga na bekaisedi ba
34 wuma-wea e? *Onyola nika: Ombwa, na ma-
lomea binyo batoperi-ba-mudī na badibie na ba-
biedi-ba-kalat' a-Loba, nde lo mende bwa doṅgo
na bomele pe o mbasa, lo mende pe dipa doṅgo
lonyanyo o mandabo manyu ma ndoṅgamen,
35 na takise babo o mundi na mundi te; *ná
maya mese ma komabe o wase e si be njom,
ma be omony anyu, botea o maya ma Abel
nu tem na sīm natena maya ma Sakaria,
mun' a Barakia, nyena lo bono oteten a tempel
36 na diyo. *Nambale, nā-laṅgwea binyo, man
mese ma mende po omony a nin nyoṅon.
37 A Yerusalem, Yerusalem ni ma-bwe
batoperi-ba-mudī, ni m'aṅgwe pe ba
ba ma-lomabe na oa madale! ṅgedi
iniṅga na tano na pula kotele bana
boṅgo, ka wuba e ma-koteleno bana bao
owasa mapupulan mao, nde lo s' emedi.
38 *Ombwa, ndabo anyu e mende diabe na
39 binyo k' embamba; *ebanja nā-laṅgwea
binyo: Botea tatan lo si mende pe jene
mba tom, natena ponda lo mendeno kwala
na: Bonam na nu nu ma-po o dina la Saṅgo.

(24, 1—51: Marko 13. Luk. 21, 5—36)

Na Yesu a busa o tempel 'ala, na bokweli 24
bao ba po na mo, ba leele mo bolongi ba
tempel. *Na mo a timbisele babo na: Lo 2
si m'ene man mese e? Nambale, nā-langwea
binyo, to dale diwo di si mende dia oten
omony a dine lena di si mende bulabele.
*Nde niponda a tano a ja wase o mudongo 3
ma njabi, bokweli bao ba ta ba po na mo o
esoka, ba kwala na: Langwea biso njika ponda
man mambo ma mendeno bolane, nje e mende
be eyemban a bepoyedi bongo na ya su la
wase e? *Na Yesu 'alabe, a kwalane babo 4
na: Lo bia pon, ná moto a si dimbele binyo
ngea, *ebanja gita ba mende po o dina lam, 5
ba mende kwala na: Mba nde ne Kristo, nde
ba mende dimbele gita ngea. *Nde lo mende 6
senga onyola bila na miumban ma bila, nde
lo bia pon, lo si soa, ebanja man mese m'an-
gamen bolane, nde ke su di si poi te. *Ebanja 7
tumba di mende teme tengene tumba, janea
pe tengene janea, njai nindene pe e mende
be na mukele na soa la minyangadu o wuma
na wuma. *Nde man mese nde me beboteri 8
ba ndenge. *Nde ombusa nika ba mende bake 9
binyo o matakisan na bwa binyo, lo mende
pe singabe na matumba mese onyola dina lam.
*O ua nde gita ba mendeno sonjo na jandi- 10
sane mowó na nune, na singe mowó na nune.
*Gita la batoperi ba lobango pe ba mende 11
busa, nde ba mende dimbele gita ngea. *Nde 12
ebanja bobe bo mende benga kola, ndol'a ba-

13 gita e mende lokomeye. *Nde to-nja nu
ma-tingame natena o su a mende jongi-
14 sabe. *Nde min miango-ma-bwam ma janea
mi mende langwabe o wase nyese, onyola
mbon a matumba mese, nde to denge su di
ma-po.
15 Binyo l'en te nyakak'a dibumbe, nyena e
kwalabe na mutoper'a-mudi Daniel, e tem o
wum'a bosangi (nu nu ma-lange, esele mo a
16 sontane), *denge so ba be o Yudea ba nye o
17 midongo, *nu nye omony a munyua a si siba
18 wase o nongo mambo mao o ndabo ao, *nu
pe nye o mōnda a si timba ombusa o nongo
19 mbot'ao. *Nde eboma na ba be meme na
20 banyongise-bana o mi minya. *Nde lo kane
nde, ná mīla manyu mi si be o pond'a epupa
21 to o bunya-ba-wumse. *Ebanja ndenge ni-
ndene e mende be, ka nyena e si ta o beboteri
ba wase natena tatan, nde e si mende pe to
22 be. *Nde yetena mi minya mi si wutisabe te,
ke to eyobo e si mende jongisabe; nde mi mi-
nya mi mende wutisabe onyola ba ba posobe.
23 *Nde yetena moto a kwalan te binyo na,
ombwa, Kristo e o uan to e o uane, lo si dube
24 mo. *Ebanja Kristo ya lobango i mende busa
na batoperi ba lobango, ba mende bola beye-
mban bendene na bebolo ba betanysedi o di-
mbele pe na baposobe ngea, yetena e ma-wele
25 bolane nika. *Ombwa, na sele biise binyo
26 nika. *Ba kwalan te binyo na: Ombwa, e o
eyan, lo s'ala oten; ombwa, e o tun, lo si dube.
27 *Ebanja kana motemote e ma-busano o jeru,

nde ny'enene naten'o mbenge, nikamene nde
bepoyedi ba Muna-moto be mendeno be. *Eba- 28
nja wuma mbimba mueno, oten nde mbela i
ma-kotomeno.

Nde dibokimene ombusa takise la mi minya 29
wei i mende timba muititi, modi pe mu si
mende bola mu enen mao, ṅgeṅgeti pe i mende
wa o mony, i ko wase, ṅginy'a mony pe i
mende soa. *Nde deṅge eyemban a Muna-moto 30
e mende jenene o mony, deṅge pe matumba
ma wase mese ma mende jeya mbembe, ma
mende jene Muna-moto a ma-wa o mawindi
ma mony na ṅginya nindene n'edube. *Nde 31
a mende loma angel ao na mumban ma mu-
seba mundene, nde ba mende kotele bona bao
ba posobe o matoṅgo ma wase manei, botea
o su la mony diwo natena dine. *Binyo 32
okwa nde munia na bwele ba boṅgoṅgi. Ye-
tena mikanjo mao mi ni-pumea te na ya be-
yadi, na binyo lo bia ná loe le bebe. *Nika- 33
mene pe na binyo, yetena l'en man mese lo
bia ná e bebe, bebe na mombe. *Nambale, 34
nā-laṅgwea binyo: Nin nyoṅon e si ma-tomba
natena man mese ma bolane. *Mony na 35
wase ba mende tomba; nde beyala bam
be si mende tomba. *Nde to-moto a si ma- 36
bia onyola bo bunya na ni ponda to angel a
mony pe, ke Tete momene. *Nde kana 37
minya ma Noa nika nde bepoyedi ba Muna-
moto pe be mendeno be. *Ebanja kana ba 38
tano o minya mi ta oboso ba mpuḇe ma di-
bumbe, ba ta ba da, ba nyo, ba bā, ba bolabe

o diba, natena bo bunya Noa 'ingedino o eli-
39 mbi, *nde ba si sontane to-lambo natē mpupe
ma dibumbe mu po mu bole babo bese, nika
pe nde bepoyedi ba Muna-moto be mendeno
40 be. *O ni ponda baba ba mende be o mōnda,
41 mowó a ma-nongobe nune 'esabele. *Baba ba
mende sia mbasi o dale diwo, mowó a ma-
nongobe nune 'esabele.
42 **B**inyo tata so, ebanja lo si bī njika
43 ponda Sango anyu a mendeno po. *Nde
lo bia din, sango a mboa a bī te njika beta-
tedi ba bulu muibedi a ma-pono, ke a wusa
ja penya, a si wusa jesele ndabo ao e buabe.
44 *Onyola nika binyo pe l'angamene, ebanja
Muna-moto a mende po o ponda lo si m'onge-
45 leno. *Nja so e muut'a jemea na dibie
nyena sango a teseno omony a bona bao ba
ndabo, o bola babo da o ponda ni angamen
46 e? *Bonam na nu muutu nyena, sango a poi
47 te, a bomane mo a ma-bola nika. *Nambale,
nā-langwea binyo, a mende tese mo omony a
48 bema bao bese. *Nde yetena muut'a bobe
a kwali o mulema mao na: Sango am a m'in-
49 dea po; *na mo a kumwa dipa bane bautu,
50 a kumwa pe da na nyo na bato ba soki; *nde
sango a nu muutu a mende po o bunya boena
51 a si tatino mo, na o ponda a si bīno, *nde a
mende ke mo besungu, a bola mo dongo na
bamawondon; oten nde mbembe na da la ma-
songa ba mendeno be.

25 **N**de o ni ponda janea la mony di mende
nde be biana dom la ngonderi, yena i ta i

nongo betrukan babu i ala dongamene mubaedi. *Nde itanu i ta jangwa, itanu pe elemā. 2
*Y'elemā i ta i nongo betrukan babu, nde i 3
si ta i nongo mula. *Nde ya jangwa i ta i 4
nongo mula o bewa na betrukan babu pe.
*Mubaedi 'indedino, na babo bese ba kumwa 5
tia iyo, ba ko iyo. *Nde oteten a bulu doi 6
di ta di wa na: Ombwa mubaedi, binyo ala
dongamene mo! *Na yi ngonderi yese i teme, 7
i pongo betrukan babu. *Nde y' elemā i kwa- 8
lane ya jangwa na: Bola biso dongo la mula
manyu, ebanja betrukan basu be ni-dima.
*Nde ya jangwa i alabe, i kwala na: Seto nika, 9
ma si ya be ma si koke biso na binyo; binyo
ala nde na bandisedi l'andeye binyo momene.
*Nde b'alono o janda, na mubaedi a po, nde 10
yi i ta i angamene i ala na mo o diba, na
jombe di kwesabe. *Ombusa nika na yine 11
ngonderi pe i po, i kwala na: A Sango, a
Sango, dubwea biso! *Na mo a timbisele na: 12
Nambale, nā-langwea binyo, na si bī binyo.
*Binyo tata so, ebanja lo si bī bunya to ponda. 13

(14—30: Luk. 19, 12—27.)

Je nde biana moto mowo nu ta ny'ala o 14
londo, na mo a bele bautu bao, a bake babo
bema bao; *a bola mowo talent itanu, nune 15
iba, nune pe po, moto te kaponda nginy'ao,
na dibokimene 'ala o londo lao. *Na nu nu 16
kusi talent itanu 'ala 'ongwane mo, na mo a
kusa pe musen talent ipepe itanu. *Nikamene 17
pe nu nu kusi iba, a kusi pe musen talent
ipepe iba. *Nde nu nu kusi po, 'alo nde, a 18

pula minyaṅgadu, a wuta mo̱ni ma saṅgo.
19 *Nde etum a ponda ombusa nika, na saṅgo
a ba bautu a po̱, a no̱ṅgo̱ bolaṅgi na babo̱.
20 *Na nu nu kusi talent itanu a po̱, a wana pe̱
talent ipe̱pe̱ itanu, a kwala na: A Saṅgo o ta
o bake̱ mba talent itanu, ombwa, na kusan mo̱
21 muse̱ṅ talent ipe̱pe̱ itanu. *Na saṅgo a kwa-
lane̱ mo̱ na: Nik' e do̱li, a muut'a bwam
na jemea, o ta jemea onyola ṅgus'a
mambo, na ma-te̱se̱ oa omo̱ny a mambo
ma gita; iṅgea o munye̱ṅge̱ ma So̱ṅgo̱!
22 *Na nune̱ pe̱ nu kusi talent iba a po̱, a kwala
na: A Saṅgo, o bake̱ mba talent iba, ombwa,
23 na kusan mo̱ muse̱ṅ talent ipe̱pe̱ iba. *Na
saṅgo a kwalane̱ mo̱ na: Nik' e do̱li, a muut'a
bwam na jemea, o ta jemea onyola ṅgus'a
mambo, na ma-te̱se̱ oa omo̱ny a mambo ma
24 gita; iṅgea o munye̱ṅge̱ ma So̱ṅgo̱! *Nde
nune̱ pe̱ nu kusi talent pó̱ a pò̱, a kwala na:
A Saṅgo, na bī ná oe nde mot'a bwambi; o
m'umbwa o wuma o si saino̱, o ma-ko̱te̱le̱ o wu-
25 ma o si miase̱le̱no̱; *nika nde na bono̱ bo̱ṅgo̱ n'
alono̱, na mba na wuta talent aṅgo̱ o minyaṅ-
26 gadu; ombwa, yom'aṅgo̱ me̱ne̱ yen! *Nde
saṅgo 'alabe̱ mo̱ na: A muut'a bobe na bwala,
o ta o bia ná na m'umbwa o wuma na si saino̱,
27 na ma-ko̱te̱le̱ pe̱ o wuma na si miase̱le̱no̱? *O
ta so̱ o aṅgame̱ne̱ bola mo̱ni mam na boṅ-
gwedi, nde na po̱i te̱ na wusa kusa yam na
28 muse̱ṅ. *Binyo̱ no̱ṅgo̱ne̱ so̱ mo̱ ni talent, lo
29 bole mo̱ nu nu be̱n dom la talent. *Ebanja
to̱-nja nu be̱n e me̱nde̱ bolabe̱ mo̱, nde a ma-

be̱ne̱ njoasoa; nde to̱-nja nu si be̱n e me̱nde̱
no̱ṅgo̱be̱ na mo̱ yeme̱ne̱ a be̱nno̱. * Nde binyo̱ 30
pimba nu muut'a mbo̱lo̱n o muititi o uone̱;
oten nde mbembe na da la masoṅga ba me̱n-
de̱no̱ be̱.
Nde o ni ponda Muna-moto a me̱nde̱no̱ po̱ 31
n'edub'ao na angel ye̱se̱ na mo̱, a me̱nde̱ ja
omo̱ny a bejedi bao b'edube; *nde matumba 32
me̱se̱ ma me̱nde̱ ko̱to̱me̱ oboso bao, nde a
me̱nde̱ jaba babo̱ ka mutateri a m'abano̱ mi-
do̱ṅgi na tut'a mbodi, *a me̱nde̱ te̱se̱ mido̱ṅgi o 33
dia lao la mom, tut'a mbodi pe̱ o dia la dimo̱se̱.
*Nde Kiṅe̱ e me̱nde̱ kwalane̱ badia la mom 34
na: Ya, a banamsabe̱ na Tete̱, saṅgwa janea
di po̱ṅgo̱be̱le̱ binyo̱ nate̱na beboteri ba wase.
*Ebanja na ta njai, nde binyo̱ lo boli mba 35
da; na ta nyo̱ṅgi, nde binyo̱ lo nyo̱se̱ mba;
na ta mue̱n, nde binyo̱ lo jese̱ mba; *mùsámbà, 36
nde binyo̱ lo bo̱tise̱ mba; na ta na boa, nde
binyo̱ lo pe̱pe̱le̱ mba; na ta o beboa, nde binyo̱
lo po̱i na mba. * Nde bate̱m-na-sīm ba me̱nde̱ 37
jalabe̱ mo̱ na: A Saṅgo, njika ponda di e̱nno̱
oa njai, nde di bola oa da e? to̱ nyo̱ṅgi, nde
di nyo̱se̱ oa e? *Njika ponda di e̱nno̱ oa 38
mue̱n, nde di jese̱ oa e? to̱ mùsámbà, nde di
bo̱tise̱ oa e? *Njika ponda di e̱nno̱ oa na 39
diboa to̱ o beboa, nde di po̱ na oa e? * Nde 40
Kiṅe̱ e me̱nde̱ jalabe̱, e kwalane̱ babo̱ na: Na-
mbale̱ nā-laṅgwea binyo̱, o ua te̱ na lo
boledino̱ mowó̱ nya ban bona-tete̱ ba-
sadi lo boledi nde mba mo̱. *Nde a me̱nde̱ 41
pe̱ kwalane̱ badia la dimo̱se̱ na: Binyo̱ asu-

mwe na mba, a binyo baloabe, ala o wea-
bwindea, yena i pongobele Satan na angel ao.
42 *Ebanja na ta njai, nde lo si boli mba da; na
43 ta nyongi, nde lo si nyose mba; *na ta muen,
nde lo si jese mba; mùsámbà, nde lo si botise
mba; na ta na boa, na ta pe o beboa, nde lo
44 si pepele mba. *Nde babo pe ba mende jalabe
mo na: A Sango, njika ponda di enno oa na
njai to nyongi to muen to mùsámbà to diboa
45 to o beboa, nde di si boleye oa e? *Nde mo
pe a mende jalabe babo na: Nambale, nā-lan-
gwea binyo, o ua te na lo si boledino mowó
46 nya ban basadi, lo si boledi pe nde mba. *Nde
ban ba mende wala o kokise la bwindea, nde
batem-na-sīm pe o longe la bwindea.

(26, 2—5: Marko 14, 1. 2. Luk. 22, 1. 2.)

26 Nde e ta na, niponda Yesu a boleno kwala
ben beyala bese, na mo a kwalane bokweli
2 bao na: * Binyo lo bī ná ombusa minya miba
e mende nde be Pasah, nde Muna-moto a
3 mende bakabe o bomabele o mbasa. * O-
mbusa nika prisi indene na baturu b'ekombo
ba ta ba kotome o eboko a prisi nindene ni
4 belabe Kaifa, * ba ta ba weka muano o putea
5 Yesu na musomba o bwa mo. * Nde ba ta
ba kwala na: Seto o bunya-ba-bosangi, mpun-
gu mu si ya be oteten a dimuti.

(6—13 : Marko 14, 3—9. Yoh. 12, 1—8. Luk. 7, 36—50.)

6 Nde niponda Yesu a tano o Betania o
7 ndabo a Simon, mot'a mulòngó, * muto mowó
a ta a po na mo, nu ta ny'alea epos'a joki

lena di ambi maloṅgo, na mo a koma mo o
mulopo mao, niponda a tano a ja o tebedi.
*Nde bokweli b'enno nika, ba ta ba liṅga, 8
ba kwala na: Onyolanje din di nyamno e?
*Ebanja ba ta b'aṅgamene jandise mo onyola 9
mususedi mundene, nde mu bolabe batuedi.
*Nde Yesu a soino nika, na mo a kwalane 10
babo na: Nje lo ma-bweseno nu muto ndutu
e? A boledi nde mba ebol'a bwam. *Ebanja 11
lo ben batuedi na binyo ponda yese, nde lo
si ben mba ponda yese. *Ebanja din koma 12
la joki o nyol'am, a boṅsan nde mba onyola
pulame lam. *Nambale, nā-laṅgwea binyo, 13
wuma na wuma min miaṅgo-ma-bwam mi men-
deno laṅgwabe o wase nyese, e mende pe
laṅgwabe nje nun a bolino o joṅgele lao.

(14—16: Marko 14, 10. 11. Luk. 22, 3—6.)

Nde na mowó nya dom na baba, nu bela- 14
be na Yuda Iskariot, 'ala na prisi indene,
*a kwala na: Nje lo ma-bolano mba, nde na 15
bake binyo mo e? Na babo ba m'eneye mo
mualalo ma bepasi ba silba. *Natena ni po- 16
nda nde a kumono somo ponda a ma-bakeno
mo.

(17—19: Marko 14, 12—16. Luk. 22, 7—13.)

Nde o bunya ba boso ba bewolo be si puṅ- 17
gwan esasaṅge na bokweli ba po na Yesu,
ba kwala na: O ueni o ma-pulano ná di boṅ-
sane oa da la Pasah e? *Na mo a kwala na: 18
Binyo ala o mundi, o mboa nu moto, lo kwa-
lane mo na: Muleedi a kwali na, pond'am nye
bebe, o mbo'aṅgo nde na ma-dano Pasah na

19 bokweli bam. *Na bokweli ba bola kana
Yesu 'anedino̱ babo̱, ba boṅsane̱ Pasah.

(20—30: Marko 14, 17—26. Luk. 22, 14—23. Yoh. 13, 21—26.)

20 Nde ebiamu e po̱ino̱, na mo̱ a ja o tebedi
21 na dom na baba. *Nde na ba tano̱ onyola da,
na mo̱ a kwala na: Nambale̱ nā-laṅgwea binyo̱,
22 mowó̱ nyanyu a me̱nde̱ jandise̱ mba. *Na
babo̱ ba londa na ndutu bwambi, ba kumwa
kwalane̱ mo̱, moto-moto na: A Saṅgo, mba e?
23 *Na mo̱ 'alabe̱ na: Nu nu ma-dubise̱ dia na
mba o mo̱njo̱, mo̱ nde a me̱nde̱ jandise̱ mba.
24 *Muna-moto a m'ala nde kana e tilabe̱no̱ onyol'
ao; nde eboma na nu moto nyena onyol'ao
nde Muna-moto a m'andisabe̱no̱. E wusabe̱
25 bwam na nu moto, ke̱ a si yabe̱. *Na Yuda,
nu nu m'andise̱ mo̱, 'alabe̱ na: A rabi, mba
e? Na mo̱ a kwala na: Kana o kwalino̱.
26 Nde niponda ba tano̱ onyola da, na
Yesu a no̱ṅgo̱ ewolo, a namse̱, a bua
mo̱, a bola mo̱ bokweli, a kwala na:
No̱ṅgo̱, lo de, yen ye nde nyol'am.
27 *Na mo̱ a no̱ṅgo̱ pe̱ dibonde, a bola
masoma, a bola mo̱ babo̱, a kwala na:
28 Binyo̱ be̱se̱ nyo̱ mo̱; *ebanja man me
nde maya mam ma male ma penya, ma
komabe̱ onyola gita, onyola lakise̱ la
29 miobe. *Nde nā-laṅgwea binyo̱: Na si
me̱nde̱ pe̱ nyo̱ ben benyo̱n ba lonye̱ṅge̱ny tom,
nate̱na o bo bunya na me̱nde̱no̱ pe̱ nyo̱ mo̱
na binyo̱ penya o janea la Tete̱.

(31—35: Marko 14, 27—31. Luk. 22, 31—34.)

30 Nde niponda ba bo̱le̱no̱ lo̱ṅgo̱ mueṅge ma

sesa, na babo̱ ba busa, b'ala o mudoṅgo ma
njabi. * Na Yesu a kwalane̱ babo̱ na: Binyo̱ 31
be̱se̱ lo me̱nde̱ so̱njo̱ bon bulu onyol'am;
ebanja e tilabe̱ na: „Na me̱nde̱ dipa mutateri,
nde mido̱ṅgi ma dibemba mi me̱nde̱ pambilane̱.“
*Nde ombusa pumbwabe̱le̱ lam na me̱nde̱ wala 32
oboso na binyo̱ o Galilea. * Na Petro 'alabe̱ 33
mo̱ na: Yete̱na be̱se̱ ba me̱nde̱ so̱njo̱ onyol'
aṅgo̱, ke̱ mba na si me̱nde̱ so̱njo̱ tom. * Na 34
Yesu a kwalane̱ mo̱ na: Nambale̱, nā-laṅgwea
oa, o bon bulu, obiana mom ma wuba mu
ma-lo̱ṅgo̱, o me̱nde̱ to̱bo̱ mba ṅged'ilalo. * Na 35
Petro a kwalane̱ mo̱ na: To̱ na me̱nde̱ nde
wo̱ na oa, na si me̱nde̱ to̱bo̱ oa tom. Nika pe̱
nde bokweli be̱se̱ ba kwalino̱.

(36—46: Marko 14, 32—42. Luk. 22, 40—46.)

Ombusa nika na Yesu a po̱ na babo̱ o 36
mōnda mu belabe̱ na Getsemane, na mo̱ a
kwalane̱ bokweli na: Binyo̱ ja o uan, na m'ala
kane̱ o uone̱. * Na mo̱ a no̱ṅgo̱ Petro na 37
bana ba Sebedeo baba, a kumwa bwa ndutu
na taka. * Na mo̱ a kwalane̱ babo̱ na: Mudī 38
mam mu ma-bwa ndutu bwambi nate̱na o
kwedi, binyo̱ dia o uan, lo je epe̱nye̱ na mba.
* Na mo̱ a sisea oboso son, a ko̱ wase na boso 39
bao, a kane̱, a kwala na: Ate, yete̱na di ena
di we̱le̱ be̱, ese̱le̱ din dibonde di tombe na
mba; nde seto̱ kana mba na ma-pulano̱, nde
kana oa o ma-pulano̱. * Na mo̱ a po̱ na bo- 40
kweli, a bomane̱ babo̱ ba ma-ko̱ iyo̱, na mo̱ a
kwalane̱ Petro na: Lo titi ná lo we̱le̱ ja epe̱nye̱
na mba to̱ ṅge̱ṅ po̱ e? * Binyo̱ ja penya 41

lokane, lo si ya be loko o makekisan;
42 mudī mu m'emea, nde eyobo ebobi. *Na
mo 'ala pete ṅgedi ni londe iba, a kane, a
kwala na: Ate, yetena din dibonde di titi
ná di wele tomba mba, e be te ná na nyo mo,
43 esele jemea loṅgo di bolane. *Nde a poino
a bomane pete babo ba ma-ko iyo, ebanja miso
44 mabu ma ta ma dila na iyo. *Na mo 'esele
babo 'ala pete, a kane ṅgedi ni londe ilalo,
45 a kwala mulemlem ma beyala. *Nde a poino
pe na bokweli, a kwalane babo na: Binyo
beṅga nde ko iyo, lo wumse! Ombwa, ponda
e má-po, nyena Muna-moto a ma-bakabe o maa
46 ma babobe! *Binyo teme, di ale; ombwa, nu
nu m'andise mba e bebe!

(47—56: Marko 14, 43—50. Luk. 22, 47—53. Yoh. 18, 3—12.)

47 Nde ke a dia a ma-kwala, ombwa, Yuda,
mowó nya dom na baba a ta a po na dimuti
dindene na po na beboṅgo, ba wu na prisi
48 indene na baturu b'ekombo. *Nde nu nu ta
ny'andise mo a ta a bola babo eyemban, a
kwala na: Nu na mendeno sopa ke mo nu,
49 binyo putea mo. *Na dibokimene a po na
Yesu, a kwala na: Masoma na oa, a rabi! na
50 mo a sopa mo. *Na Yesu a kwalane mo na:
A dikom, nje o poino o uan? Na babo ba po,
ba wele Yesu maa o nyolo, ba putea mo.
51 *Nde, ombwa, mowó nya ba ba ta na Yesu,
a sambise dia lao, a soṅgwa po ao o dibambu,
a dipa muut'a prisi nindene, a ke mo toi.
52 *Na Yesu a kwalane mo na: Timbise po
aṅgo o dibambu, ebanja bese ba ma-noṅge po

ba ma-nyama na po. *To o m'ongele ná 53
na titi ná na sosomea Tete, a lomea mba buka
dom la legion la angel na iba e? *Nde neni 54
betiledi be ma-londano, ná e angamen be nika e?
*Nde o ni ponda mene Yesu a kwalane dimuti 55
na: Lo busi nde na po na bebongo kana
onyola mot' ebwan o putea mba: Na ta na ja
na binyo o tempel bunya te o lee, nde lo si
putedi mba. *Nde man mese ma ma-bolane nde 56
ná betiledi ba batoperi-ba-mudī be londe. O
ua nde bokweli bese b'eseleno mo, ba nya mīla.

(57—75: Marko 14, 53—72. Luk. 22, 54—71. Yoh. 18, 13—27.)

Nde ba ba ta ba putea Yesu ba ta b'alane 57
mo o mboa prisi nindene Kaifa, o wuma
babiedi-ba-kalat'a-Loba na baturu ba kotoneno.
*Nde Petro a ta a dia son etum ombusa, a 58
bupe mo natena o eboko a prisi nindene, na
mo 'ingea, a ja wase na baboledi o jene su.
*Nde prisi indene na baturu na muemba ma 59
bakaisedi bandene muese ba ta ba pulise mbon
a lobango onyola Yesu, ka nyena nde ba bwe
mo, *nde ba s'en, tona gita la mbon a lobango 60
i tano i busa. Nde o sukan mbon a lobango
iba i ta i busa, *i kwala na: Nun a kwali na: 61
Nena na bulele tempel a Loba, nde na longa
pe mo o minya milalo. *Na prisi nindene 62
e teme, e kwalane mo na: O si m'alabe to-
lambo onyola di ban ba temno mbon onyol'
ango e? *Nde Yesu a ta a ja na pī. Na 63
prisi nindene ny'alabe mo na: Na kan oa
songo na Loba la longe, ná o langweye
biso nga [oe nde Kristo, Mun'a Loba.

64 * Yesu a kwalane̱ mo̱ na: Kana o kwalino̱.
Nde nā-laṅgwea binyo̱, botea tatan lo me̱nde̱
je̱ne̱ Muna-moto a jai o dia la mom la ṅginya,
65 a ma-wa o mawindi ma mo̱ny. * Na prisi
ninde̱ne̱ e nyaua mbo̱t' ao, e kwala na: A to̱pi
dibena; njika mboṅ pe̱ di ma-pulano̱ e? Ombwa,
66 lo seṅgi dibena lao tatan. * Lo m'o̱ṅge̱le̱ na
nje? Na babo̱ b' alabe̱, ba kwala na: 'Aṅ-
67 game̱n kwedi. * Nde na babo̱ ba kumono̱ to̱
mo̱ malo̱di o boso, ba do̱mo̱ pe̱ mo̱ losilo,
68 bape̱pe̱ pe̱ ba dipa mo̱ mabumbe̱, * ba kwala
na: Laṅgwea biso̱ bediṅge̱, a Kristo, nja a
dipi oa e?
69 Nde Petro a ta a ja o eboko, na ṅgo̱nderi
pó̱ e pò na mo̱, e kwala na: Oa pe̱ o ta na
70 Yesu nya Galilea. * Na mo̱ a to̱bo̱ oboso ba
babo̱ be̱se̱, a kwala na: Na si bī nje o ma-
71 kwalano̱. * Nde a busino̱ o jo̱mbe̱, na nipe̱pe̱
ny' e̱ne̱ mo̱, e kwalane̱ ba ba ta oten na: Nun
72 pe̱ a ta na Yesu nya Nasaret. * Na mo̱ a
to̱bo̱ pe̱te̱ na so̱ṅgo̱ na: Na si bī nu moto.
73 * Nde ombusa son a ponda na ba ba ta ba
te̱me̱ be̱be̱, ba po̱, ba kwalane̱ Petro na: Na-
mbale̱ oa pe̱ oe mowó̱ nyabu, ebanja bwambo
74 bo̱ṅgo̱ bo ma-so̱ise̱ oa. * Na mo̱ a kumwa loa
mo̱me̱ne̱, a kana so̱ṅgo̱, a kwala na: Na si bī
nu moto. Na dibokime̱ne̱ mom ma wuba mu
75 lo̱ṅgo̱. * Nde Petro a timbino̱ jo̱ṅge̱le̱ eyala
Yesu a tano̱ a kwala na: Obiana mom ma
wuba mu ma-lo̱ṅgo̱, o me̱nde̱ to̱bo̱ mba ṅged'
ilalo. Na mo̱ a busa, 'eya mbembe bwambi.

(27, 1. 2: Marko 15, 1. Luk. 22, 66. Yoh. 18, 28—32.)

Nde idiba i poino prisi indene na baturu 27
b'ekombo bese ba weka muano onyola Yesu
ka nyena nde ba bwe mo. * Na babo ba kaka 2
mo b'alane mo, ba bake mo na gobina Pontio
Pilato.

Nde Yuda nu ny'andise mo 'enno ná a 3
kwesabe muka, na mo 'ombwe, a timbise mu
mualalo ma bepasi ba silba na prisi indene
na baturu, * a kwala na: Na boli bobe ná n' 4
andiseno maya ma si ben njom. Na babo ba
kwala na: Nje di benno o bolane nika e?
Ombwa nika na oamene! * Na mo a pimba 5
yi silba o tempel, 'asumwe 'ala, a wele momene
diwoṅgo. * Na prisi indene i noṅgo yi silba, 6
i kwala na: E s'aṅgamen ná di wele mo o
elimb' a-njaṅgi, ebanja mue nde moni ma maya.
* Nde ba weki muano b'andane mo mōnda 7
ma mumbwe-loṅgo o pule ben. * Onyola nika 8
mu mōnda mu ma-belabe na, mōnda ma maya
natena oeṅge. * Nika nde e londi di di kwa- 9
labe na mutoper' a-mudī Yeremia na: „Na
babo ba noṅgo mu mualalo ma bepasi ba sil-
ba, musused ma nu nu susabe, nu ta nu su-
sabe na Bona-Israel, * nde ba bola mo onyola 10
mōnda ma mumbwe-loṅgo, kana Saṅgo 'ane-
dino mba."

(11—14: Marko 15, 2—5. Luk. 23, 2. 3. Yoh. 18, 29—38.)

Nde Yesu a ta a teme oboso ba gobina; 11
na gobina 'uele mo na: Oe nde kiṅ'a Bona-
Yuda e? Na Yesu 'alabe mo na: Kana o
kwalino. * Nde prisi indene na baturu ba 12

bake̱no̱ mo̱ njo̱m o nyolo, a s'alabe̱ to̱-lambo.
13 *Na Pilato a kwalane̱ mo̱ na: O si ma-seṅga
14 nje ba te̱mno̱ mboṅ onyol'aṅgo̱ e? *Nde a
s'alabe̱ mo̱ to̱ eyala ewo̱, ka nyena go̱bina a
nyaka bwambi.

(15—26: Marko 15, 6—15. Luk. 23, 13—25. Yoh. 18, 39—19, 1.)

15 Nde o bunya-ba-bosaṅgi go̱bina a ta a ko̱-
lo̱ṅgo̱ne̱ jo̱sea dimuti to̱-njika mot'a-beboa
16 mowó̱ nyena ba to̱ndino̱. *Nde o ni ponda
me̱ne̱ ba ta ba be̱ne̱ mot'a beboa mowó̱, nu
bian onyola bobe bao, dina lao na: Baraba.
17 *Nde ba ko̱to̱mno̱, na Pilato a kwalane̱ babo̱
na: Lo to̱ndi ná n'o̱seye binyo̱ nja, Baraba
18 ṅga Yesu, nu nu belabe̱ Kristo e? *Ebanja
a ta a bia ná ba bake̱ nde mo̱ onyola eko̱n.
19 *Nde niponda a jaino̱ o bejedi ba muka, munj'
ao a ta a lomea mo̱ mue̱ndi, a kwala na: O si
be̱ne̱ lambo o bolane̱ nu moto nu te̱m na sīm,
ebanja na taki onyol'ao gita bon bulu o ndo̱ti.
20 *Nde prisi inde̱ne̱ na baturu ba ta b'embe̱
dimuti ná ba so̱so̱me̱ye̱ onyola Baraba, nde ba
21 bwe Yesu. *Na go̱bina 'alabe̱, a kwalane̱
babo̱ na: Njika mowó̱ nya ban babane̱ lo to̱n-
dino̱ ná n'o̱seye binyo̱ e? Na babo̱ ba kwala
22 na: Baraba. *Na Pilato a kwalane̱ babo̱ na:
Na boleye so̱ Yesu, nu belabe̱ Kristo, ne̱ e?
Na babo̱ be̱se̱ ba kwala na: A bomabe̱le̱ o
23 mbasa. *Na go̱bina a kwala na: Njika bobe
a bolino̱ e? Na babo̱ ba beṅga te̱ misea na:
24 A bomabe̱le̱ o mbasa. *Nde Pilato 'e̱nno̱, ná
a si ma-we̱le̱ pe̱ jeka to̱-lambo, eto̱ise̱ e ma-
beṅga nde kola, na mo̱ a no̱ṅgo̱ madiba 'oa

maa oboso ba dimuti, a kwala na: Mba na si
be̱n njo̱m o maya ma nun moto nu te̱m na
sīm; binyo̱ mo̱me̱ne̱ ombwa nika! *Na di- 25
muti le̱se̱ di alabe̱, di kwala na: Maya mao
ma be̱ omo̱ny asu na omo̱ny a bana basu!
*Na mo̱ 'o̱sea babo̱ Baraba, a bola pe̱ ná ba 26
dipe Yesu lonyanyo, a bake̱ mo̱ o bomabe̱le̱
o mbasa.

(27—31: Marko 15, 16—20. Yoh. 19, 2—16.)

Na bato-ba-bila ba go̱bina ba no̱ṅgo̱ Yesu 27
b'alane̱ mo̱ o ndabo a muka, na babo̱ ba
ko̱te̱le̱ dimuti la bato-ba-bila le̱se̱ na mo̱,
*ba soṅgwane̱ mo̱ mbo̱t'ao, ba bo̱tise̱ mo̱ loki 28
di mole̱, *ba loṅga ekot'a ṅge̱ṅge̱le̱, ba bo̱tise̱ 29
mo̱ o mulopo, ba bola pe̱ mo̱ esosoṅgo o dia
lao la mom, ba numa mabo̱ṅgo̱ wase oboso
bao, ba yo̱ye̱ mo̱, ba kwala na: Masoma na
oa, a kiṅ'a Bona-Yuda. *Na babo̱ ba to̱ mo̱ 30
malo̱di, ba no̱ṅgo̱ y'esosoṅgo, ba dipa mo̱ o mu-
lopo. *Nde ba bo̱le̱no̱ yo̱ye̱ mo̱, ba soṅgwane̱ 31
mo̱ di loki, ba bo̱tise̱ mo̱ mbo̱t'ao, b'alane̱ mo̱
o bome̱le̱ mo̱ o mbasa.

(32—56: Marko 15, 21—41. Luk. 23, 26. 33. 49. Yoh. 19, 17—30.)

Nde ba busino̱, ba doṅgame̱ne̱ mot'a Ky- 32
rēne, dina lao na Simon, na babo̱ ba nyaki-
sane̱ mo̱ o bambe̱ mbas'ao. *Nde niponda 33
ba po̱ino̱ o wuma i belabe̱ Golgota, nika nye
nde na, wum'a bekekeleke ba mulopo, *na 34
babo̱ ba bola mo̱ benyo̱n be ma-banye̱ be puṅ-
gwabe̱ na madiba ma mboṅgi; nde a kekino̱
mo̱, na mo̱ a baṅga nyo̱ mo̱. *Nde ba bo̱le̱no̱ 35
bome̱le̱ mo̱ o mbasa, na babo̱ b'abane̱ mbo̱t'

ao nà nyo̱se̱ la male, ná eyal'a muto̱per'a-
mudī elonde, a kwalino̱ na: „B'aban mbo̱t'am
na babo̱ mo̱me̱ne̱, nde ba nyo̱se̱ male onyola
36 loki lam.“ *Na babo̱ ba ja wase o tata mo̱.
37 *Nde ba we̱le̱ betiledi ba njo̱m ao omo̱ny a
mulopo mao na: Yesu nun, kiń'a Bona-Yuda.
38 *Ba ta pe̱ ba bome̱le̱ bato b'ebwan baba o
mbasa na mo̱, mowó̱ o dia lao la mom, nune̱
39 pe̱ la dimo̱se̱. *Nde ba ba ta ba tomba, ba
40 yo̱ye̱ mo̱, ba souse̱ milopo mabu, *ba kwala
na: Oa nu ma-bule̱le̱ tempel, nde o lońga pe̱
mo̱ o minya milalo, suńga oame̱ne̱. Oe te̱
41 Mun'a Loba siba o mbasa. *Nikame̱ne̱ pe̱ nde
prisi inde̱ne̱ na babiedi-ba-kalat'a-Loba na ba-
42 turu ba yo̱dino̱ mo̱, ba kwala na: *A ta a
suńga bape̱pe̱, nde a si ma-we̱le̱ suńga mo̱me̱ne̱;
e te̱ kiń'a Israel, a sibe so̱ o mbasa tatan, nde
43 di ma-dube̱ mo̱; *a ta a pite̱ na Loba, a suńge
so̱ mo̱ tatan, yete̱na a to̱ndi mo̱; ebanja a
44 kwalī na, ne nde Mun'a Loba. *Nikame̱ne̱
pe̱ nde ba bato b'ebwan, bena ba bomabe̱le̱
45 o mbasa na mo̱, ba yo̱dino̱ mo̱. *Nde
muititi mu ta o ekombo ye̱se̱, botea ńge̱ń mu-
46 toba nate̱na ńge̱ń dibua. *Nde o ńge̱ń dibua,
Yesu a te̱ musea na doi la mo̱nymo̱ny na:
Eli, Eli, lama sabaktani? nika nye
nde na: A Loba lam, a Loba lam,
47 onyolanje o bańgisanno̱ mba e? *Nde
dońgo bena ba ta ba te̱me̱ oten ba se̱ńgino̱
48 nika, ba kwala na: A ma-bele̱ nde Elia. *Na
dibokime̱ne̱ mowó̱ nyabu 'ala, a no̱ńgo̱ swam,
a londise̱ mo̱ na benyo̱n be ma-banye̱, a we̱le̱ mo̱

omo̱ny a esosoṅgo, a nyo̱se̱ mo̱. *Nde bane̱ 49
pe̱ ba kwala na: Ese̱le̱ te̱, di ombwe ṅga Elia
a ma-ya o suṅga mo̱. *Na Yesu a te̱ pe̱te̱ 50
musea na doi la mo̱nymo̱ny, na mo̱ a patea.

Nde ombwa, ekeṅan a tempel e ta e domea 51
moṅgo maba omo̱ny nate̱na o wase, minyaṅ-
gadu mi ta mi soa, madale ma ta ma domea,
*so̱ṅgo̱ i ta i telame̱, na gita la manyolo ma 52
basaṅgedi bena ba ta ba ko̱ iyo̱, ma ta ma
pumbwa; *na babo̱ ba busa o so̱ṅgo̱, ombusa 53
pumbwa lao, b'ala o mundi musaṅgi, b'e̱ne̱ne̱
na gita. *Nde muaned'a bila na bato bao 54
bena ba ta ba tata Yesu, b'e̱nno̱ soa la mi-
nyaṅgadu na ma mambo ma bolan, ba bwa
bo̱ṅgo̱ bwambi, ba kwala na: Nambale̱ nun
a ta nde Mun'a Loba. *Nde gita la bito 55
ba ta oten, ba ta ba te̱me̱ etum o jombwa,
bena ba ta ba bupe̱ Yesu o Galilea o bolea
mo̱. *Maria Magdalena pe̱, na Maria nyaṅgo 56
a Yakobo na Yoses, na nyaṅgo a bana ba
Sebedeo ba ta oten.

(57—61: Marko 15, 42—47. Luk. 23, 50—55. Yoh. 19, 38—42.)

Nde ebiamu e po̱ino̱, mbwaṅ ma moto mowó̱ 57
mu ta mu wa o Arimatia, dina lao na Yosef,
nu ta pe̱ mokwel'a Yesu, *a ta 'ala na Pilato, 58
a so̱so̱me̱ye̱ mo̱ onyola mbimba ma Yesu. Na
Pilato a bola doi ná mbimba mu bolabe̱ mo̱.
*Na Yosef a no̱ṅgo̱ mbimba, a wule̱le̱ mo̱ o mbo̱m 59
a bwam ni saṅgi, *a ne̱ṅge̱le̱ mo̱ o so̱ṅgo̱ ao 60
nya penya, nyena a tano̱ a poa o dale, a wuṅ-
gulane̱ dale dinde̱ne̱ o mũna ma so̱ṅgo̱, na
mo̱ 'ala. *Nde Maria Magdalena na Maria 61

nupe̱pe̱ ba ta oten, ba ta ba ja wase te̱ṅge̱ne̱
so̱ṅgo̱.
62 Nde o bone̱ bunya ba kie̱le̱, boena bo ta
bo bupe̱ bunya ba mboṅsan, prisi inde̱ne̱ na
63 Farisai ba ta ba ko̱to̱ne̱ o mboa Pilato, *ba
kwala na: A saṅgo, di timbi jo̱ṅge̱le̱ ná nu
mot'a mawo̱ndo̱n, ponda a tano̱ loṅge̱, a ta a
kwala na: Na me̱nde̱ pumbwa ombusa minya
64 milalo. *Bola so̱ doi ná so̱ṅgo̱ e tatabe̱ na-
te̱na bunya bo londe̱ milalo, ná e si ya be̱ bo-
kweli bao ba po̱, b'iba mo̱, nde ba kwalane̱
dimuti na: A pumbo o kwedi; na mawo̱ndo̱n
65 ma sukan ma be̱ bobe buka ma boso. *Na
Pilato a kwalane̱ babo̱ na: No̱ṅgo̱ batatedi,
l'ale, lo bole ná e tatabe̱ kana lo we̱lino̱.
66 *Na babo̱ b'ala, ba bola ná so̱ṅgo̱ e tatabe̱,
ba bate̱ eyemban o dale, ba te̱se̱ pe̱ batatedi.

(28, 1—10: Marko 16, 1—10. Luk. 24, 1—10. Yoh. 20, 1—18.)

28 Bunya-ba-wumse̱ bo tombino̱, o mbat'a idi-
ba nya bunya ba boso ba woki, Maria Magda-
lena na Maria nupe̱pe̱ ba ta ba po̱ o jombwa
2 so̱ṅgo̱. *Nde ombwa, soa la minyaṅgadu
dinde̱ne̱ di ta; ebanja angel a Saṅgo e ta e
wa o mo̱ny, e po̱, e sumwa dale, na mo̱ e ja
3 omo̱ny ao. *Beombwedi bao be ta ka mo̱te̱-
4 mo̱te̱, mbo̱t'ao pe̱ e ta e saṅga ka pe̱mbe̱. *Nde
onyola bo̱ṅgo̱ bao, batatedi ba ta ba soasoane̱,
5 ba timba ka mbimba ma bato. *Nde angel
e ta e alabe̱, e kwalane̱ ba bito na: Lo si bwa
bo̱ṅgo̱, ebanja na bī ná lo ma-pulise̱ nde Yesu
6 nu ta nu bomabe̱le̱ o mbasa. *A titi o uan,

ebanja a pumbo, kana a kwalino̱. Binyo̱ ya,
l'ombwe wuma Sańgo a tano̱ a nańga. *Nde 7
binyo̱ lo wamse̱ wala, lo kwalane̱ bokweli bao,
ná a pumbo o kwedi, nde ombwa, 'alo binyo̱
oboso o Galilea, oten nde lo me̱nde̱no̱ je̱ne̱
mo̱. Ombwa, na kwalan binyo̱ nika. *Na 8
babo̱ ba wamse̱ jasumwe̱ o so̱ńgo̱ na bo̱ńgo̱
na munye̱ńge̱ munde̱ne̱, b'ala o lańgwea bok-
weli bao nika. *Nde b'alono̱ o lańgwea bok- 9
weli bao, ombwa, na Yesu a dońgame̱ne̱ babo̱,
a kwala na: Masoma ma be̱ na binyo̱. Na
babo̱ ba sisea mo̱ o nyolo, b'alea miende mao
b'owe̱ mo̱. *Na Yesu a kwalane̱ babo̱ na: 10
Lo si bwa bo̱ńgo̱; binyo̱ ala lo lańgweye bona-
tete̱, ná b'ale o Galilea, oten nde ba me̱nde̱no̱
je̱ne̱ mba.

Nde b'alono̱, ombwa, dońgo la batatedi ba 11
ta ba po̱ o mundi, ba lańgwea prisi inde̱ne̱
mambo me̱se̱ mena ma ta ma bolane̱. *Na 12
babo̱ ba ko̱to̱ne̱ na baturu, ba weka muano, ba
bola ba bato-ba-bila gita la mo̱ni, *ba kwala 13
na: Binyo̱ lo kwala na, bokweli bao nde ba po̱i
o bulu, nde b'ibino̱ mo̱, ke̱ di kwedi iyo̱.
*Nde yete̱na nika e po̱i te̱ o matoi ma go̱bina, 14
ke̱ biso̱ di me̱nde̱ lo̱ko̱ mo̱, ná lo si kusa ndutu.
*Na babo̱ ba no̱ńgo̱ mu mo̱ni, ba bola kana 15
ba leabe̱no̱; nde ben beyala be ta be pambilane̱
oteten a Bona-Yuda nate̱na oe̱ńge̱.

Nde dom la bokweli na mowó̱ ba ta b'ala 16
o Galilea, omo̱ny a mu mudońgo Yesu a tano̱
a kwalane̱ babo̱. *Nde b'e̱nno̱ mo̱, b'owe̱ mo̱, 17
nde dońgo pe̱ ba ta ba dińga penda. *Na 18

Yesu a sisea bebe, a kwalane babo na:
Ṅginya nyese emá-bolabe mba o mony
19 na o wase. *Binyo ala so, timbise ma-
tumba mese bokweli bam, o ka dubise
babo o dina la Tete, na la Muna, na la
20 Mudī Musaṅgi, *na lee babo o neṅge
mambo mese n'anedino binyo. Nde
ombwa, ne na binyo minya mese natena
su la wase!

MIAṄGO MA BWAM

KAPONDA **MARKO.**

(1, 2—8: Mat. 3, 1—12. Luk. 3, 1—18. Yoh. 1, 19—30.)

1 **B**eboteri ba miaṅgo-ma-bwam ma Yesu
2 Kristo, Mun' a Loba. *Kana e tilabeno
o batoperi-ba-mudī na: „Ombwa na ma-loma
angel am oboso boṅgo, ni mende poṅge ṅge'
3 aṅgo; *doi la mulaṅgwedi, di seṅgabe o eyaṅ
na: Poṅgo ṅge'a Saṅgo, tese maṅgea mao na
4 sīm.“ *Yohane, a ta a busa o eyaṅ, a dubise,
a laṅgwa dubise la jatele, onyola lakise la
5 miobe. *Nde ekombo a Yudea yese na bato
ba Yerusalem bese ba ta b'ala na mo, ba ta
ba dubisabe na mo o mopi ma Yordan, kana
6 ba tano ba pusele miobe mabu. *Nde Yohane
a ta nde a boto nyo a kamel na ṅgod'a eyobo
a nyama o edue ao, a ta pe nde a da besele
7 na bombo b'eyidi. *Nde a ta a laṅgwa, a kwala

na: Mowó a ma-wa mba ombusa, nu buki mba
ńginya, nyena na si dońgamen to o nuńgame
wase o wunja mo misińga ma betambi bao.
*Na dubise nde binyo na madiba, nde mo a 8
mende dubise binyo na Mudī Musańgi.

(9—11: Mat. 3, 13—17. Luk. 3, 21. 22. Yoh. 1, 31—34.)

Nde e ta na o mi minya, Yesu a ta a wa 9
o Nasaret nya Galilea, ná a dubisabe na Yo-
hane o Yordan. *Nde dibokimene, niponda 10
a wuno o madiba, 'ene mony e tindam, na Mudī
mu siba omony ao ka mbeńga. *Nde doi di 11
ta di wa o mony, di kwala na: Oa nde oe
Mun'am nya ndolo, na dolisan na oa.

(12. 13: Mat. 4, 1—11. Luk. 4, 1—13.)

Na dibokimene Mudī mu diele mo o eyań; 12
*nde a ta o eyań muanei ma minya, a ta a 13
kekisabe na Satan, nde a ta a ja na nyam'a
eyidi, nde angel i ta i bolea mo. *Nde niponda 14
Yohane a tano a má-putabele, Yesu a ta a po
o Galilea, a lańgwa miańgo-ma-bwam ma Loba,
*a kwala na: Ponda e má-londa, janea 15
la Loba di á bebe; binyo atele, dube
miańgo-ma-bwam.

(16—20: Mat. 4, 18—22. Luk. 5, 1—11.)

Nde niponda a tano a dańgwa sambane la 16
munja ma Galilea, na mo 'ene Simon na muna-
sańgo Andrea, ba ta ba pimba epese o munja;
ebanja ba ta nde bato ba musombo. *Na Yesu 17
a kwalane babo na: Binyo bupe mba, na mende
timbise binyo basombwe-bato. *Na diboki- 18
mene b' esele bepese, ba bupe mo. *Nde a 19
sisedino pe oboso son, na mo 'ene Yakobo

mun' a Sebedeo na muna-nyaṅgo Yohane,
babo̱ pe̱ ba ta nde o bo̱lo̱, ba baṅgwa bepese̱.
20 Na mo̱ a bele̱ babo̱ dibokime̱ne̱; * na babo̱ b'
ese̱le̱ saṅgo abu Sebedeo o bo̱lo̱ na baboledi,
na babo̱ b'ala bupe̱ mo̱.

(21—28: Luk. 4, 31—37.)

21 **N**de ba ta b'ala o Kapernaum, na dibo-
kime̱ne̱ o bunya-ba-wumse̱ 'iṅgea o ndabo a
22 ndoṅgame̱n, a lee̱ babo̱; * nde ba ta ba tanya
onyola beleedi bao; ebanja a ta a lee̱ babo̱
ka mowó̱ nu be̱n ṅginya, seto̱ ka babiedi-ba-
23 kalat'a-Loba. * Nde dibokime̱ne̱ moto mowó̱
a ta o ndabo a ndoṅgame̱n, nu ta nu be̱ne̱
24 mudī mu si saṅgi, na mo̱ a te̱ musea, * a kwala
na: O̱, a Yesu nya Nasaret, nje di be̱nno̱ o
bolane̱ oa? O po̱i nde o nyamse̱ biso̱? Di
25 bī nja oeno̱: Nyabosaṅgi nya Loba. * Na
Yesu a domea mo̱, a kwala na: Ko̱ na pī, busa
26 na mo̱! * Na mudī mu si saṅgi mu simasimane̱
mo̱, mu te̱ musea mo̱nymo̱ny, mu busa na mo̱.
27 * Nde be̱se̱ ba ta b'uba, ka nyeṇa b'ue̱le̱
mowó̱ na nune̱, ba kwala na: Din le nde ne̱?
Njika beleedi ba penya ben? A m'anea midī
mi si saṅgi na ṅginya, na mo̱ mi seṅgane̱ mo̱.
28 * Na mumban mao mu busa dibokime̱ne̱ o
ekombo a Galilea ye̱se̱.

(29—34: Mat. 8, 14—17. Luk. 4, 38—41.)

29 **N**a dibokime̱ne̱ ba busa o ndabo a ndoṅ-
game̱n, ba po̱ o ndabo a Simon, na Andrea
30 na Yakobo na Yohane pe̱. * Nde nyaṅgo a
Petro nya diba (nyaṅgo a munj'ao) a ta a
naṅga na ṅgo̱, na babo̱ ba laṅgwea mo̱ di-

bokimene onyol'ao. *Na mo 'ala na mo, a 31
kwe mo dia, a tese mo, na ṅgo ny'esele mo,
na mo a bolea babo. *Nde ebiamu e 32
poino, niponda wei i sibino wase, na babo ba
wanea mo bese bena ba ta ba boa na bamidī-
ma-bobe; *nde mundi muese mu ta mu kotome 33
o jombe. *Na mo a bolise gita bena ba ta ba 34
boa nyai a maboa, a busise pe gita la midī
ma bobe, nde a s'esele midī ma bobe mi topo,
ebanja mi ta mi bia mo.

(35—39: Luk. 4, 42—44.)

Nde o idiba, ke bunya bo si bedi, a ta a 35
teme, a busa, 'ala o wum'a eyaṅ, a kane oten.
*Nde Simon na ba bena ba ta na mo, ba ta 36
b'ala bupe mo, *na babo ba so mo, ba kwalane 37
mo na: Bese ba ma-pulise oa. *Na mo a 38
kwalane babo na: Esele biso di ale pe o mindi
mipepe, ná na laṅgwe pe oten, ebanja onyola
nika nde na poino. *Nde a ta a laṅgwa o 39
mandabo mabu ma ndoṅgamen, o Galilea
nyese, a busise pe midī ma bobe.

(40—45: Mat. 8, 2—4. Luk. 5, 12—16.)

Nde mot'a mulòṅgó a ta a po na mo, a 40
numa maboṅgo oboso bao, a sosomea mo, a
kwalane mo na: O emedi te, oena o wele
saṅgise mba. *Na Yesu a bwa ndedi, a sam- 41
bise dia lao, a tapa mo, a kwalane mo na:
N'emedi, saṅga! *Nde dibokimene mulòṅgó 42
mu asumwe na mo, na mo a saṅga. *Na mo 43
a domea mo, a busise mo, *a kwalane mo na: 44
O bia pon, o si laṅgwea to-moto to-lambo, nde
ala nde o leele oamene na prisi, o bole jabea

onyola saṅgisabe̱ lo̱ṅgo̱, nje Mose ate̱se̱no̱,
45 o be̱ mboṅ na babo̱. *Na mo̱ a busa, a kumwa
laṅgwa gita, a pambilane̱ di lambo, ka nyena
a si ta a we̱le̱ pe̱ wala o mundi o mpȯma, nde
a ta nde a ja ombusa (mundi), o wum'a eyaṅ,
nde ba ta ba wa o wuma ye̱se̱, ba po̱ na mo̱.

(2, 1—12: Mat. 9, 1—8. Luk. 5, 17—26.)

2 Nde ombusa ṅgus'a minya a ta 'iṅgea
pe̱te̱ o Kapernaum, nde e ta e biane̱ ná e o
2 mboa. *Na dibokime̱ne̱ gita di ko̱to̱me̱, ka
nyena to̱ o jo̱mbe̱ wuma i si ta pe̱, na mo̱ a
3 laṅgwea babo̱ eyala. *Nde bato ba ta ba po̱
na mo̱, ba wana mot'a nje̱mbe̱le̱ nu ta nu
4 bambabe̱ na bane̱i. *Nde kana ba si tano̱ ba
we̱le̱ po̱ na mo̱ onyola dimuti, na babo̱ ba tele̱
munyua wuma a tano̱, nde ba tele̱no̱, na babo̱
basibise̱ no̱ṅgo̱, lena mot'a nje̱mbe̱le̱ a tano̱ a
5 naṅga. *Nde Yesu 'e̱nno̱ jemea labu, na mo̱ a
kwalane̱ nu mot'a nje̱mbe̱le̱ na: A muna, miobe
6 mo̱ṅgo̱ mi lakisabe̱! *Nde doṅgo la babiedi-ba-
kalat'a-Loba ba ta ba ja oten, ba ta ba dutea o
7 milema mabu na: *Nje nun a ma-to̱po̱no̱ nika
e? a ma-to̱po̱ nde dibena. Nja ena a lakise̱ mio-
8 be, e si be̱ Loba mo̱me̱ne̱ e? *Nde dibokime̱ne̱
Yesu a ta a so̱ o mudī mao, ná ba ma-dutea
nika na babo̱ mo̱me̱ne̱, na mo̱ a kwalane̱ babo̱
na: Onyolanje lo ma-duteano̱ nika o milema
9 manyu? *Njika lambo di bo̱bi buka dine̱, o
kwalane̱ mot'a nje̱mbe̱le̱ na: Miobe mo̱ṅgo̱
mi lakisabe̱, to̱ kwala na: Te̱me̱, nòṅgó̱ nòṅgo̱
10 ló̱ṅgò̱, o daṅgwe e? *Nde to̱ lo ma-bia ná
Muna-moto a be̱n ṅginya o lakise̱ miobe o

wase, na mo a kwalane mot'a njembele na:
*Na ma-kwalane oa: teme, nòngó nòngo lóngò, 11
ala o mbo'ango. *Na mo a teme dibokimene, 12
a nongo nongo lao, a busa oboso ba babo
bese, ka nyena bese ba ta ba tanya, ba sesa
pe Loba, ba kwala na: Di s'en ninka la-
mbo tom.

(13—17: Mat. 9, 9—13. Luk. 5, 27—32.)

Na mo a busa pete o munja, na dimuti 13
lese di po na mo, na mo a lee babo. *Nde 14
kana a tano a tomba, na mo 'ene Lewi, mun'a
Alfeo, a ta a ja o ndabo a njangi, na mo a
kwalane mo na: Bupe mba! Na mo a teme,
a bupe mo. *Nde e ta na, niponda a tano 15
a ja o tebedi o ndabo ao, gita la bakotedi
na babobe pe ba ta ba ja o tebedi na Yesu
na bokweli bao; ebanja ba ta gita bena ba
ta ba bupe mo. *Nde babiedi-ba-kalat'a- 16
Loba na Farisai b'enno ná a ma-da na babobe
na bakotedi, ba kwalane bokweli bao na:
A ma-da nde na nyo pe na babobe na ba-
kotedi? *Nde Yesu a sengino nika, na mo 17
a kwalane babo na: Banginya ba si ma-pula
mot'a-bwanga, ke baboedi. Na si poi o bele
batem-na-sīm, nde babobe.

(18—22: Mat. 9, 14—17. Luk. 5, 33—38.)

Nde bokweli ba Yohane na Farisai ba ta 18
onyola kandane la da. Nde ba ta ba po, ba
kwalane mo na: Onyolanje bokweli ba Yo-
hane na ba Farisai ba ma-kandaneno da, nde
bokweli bongo ba si kandane e? *Na Yesu 19
a kwalane babo na: Bato ba diba bena ba

kandane da, ke mubaedi e na babo e? Ponda
mubaedi eno na babo, ba titi ná ba kandane
20 da. * Nde minya mi mende po, miena mu-
baedi a mendeno nongobe na babo, denge
21 ba mende kandane da o bo bunya. * To-moto
a titi ná a bangwa mulendi ma dibato la pibo
ma penya onyola edun a mboti; ke mu mu ma-
bangwabe, ma penya, mu m'asumwe n'edun,
22 na enyauele e benga nde kola. * To-moto a
titi ná a wele mao ma penya onyola bedun
ba bekanga; ke mao ma penya ma ma-doma
bekanga, na mao ma komea, bekanga pe be
nyama; nde b'angamen nde wele mao ma
penya onyola bekanga ba penya.

(23—28: Mat. 12, 1—8. Luk. 6, 1—5.)

23 **N**de e ta na o bunya-ba-wumse, a ta a
tomba oteten a mionda ma mbasi, nde bokweli
bao, kana ba tano ba tomba o ngea, ba kumwa
24 polo miso ma mbasi. * Na Farisai ba kwalane
mo na: Ombwa, nje ba ma-bolano lambo di
25 s'angamen o bunya-ba-wumse e? * Na mo
a kwalane babo na: Lo si langi nje Dawid a
bolino, niponda a tano a taka, mo na ba ba ta
26 na mo ba bono njai e? * Neni 'ingedino o
ndabo a Loba, niponda Abiata a tano prisi
nindene, a dedino bewolo be tesebe oboso ba
Loba, bena be s' angamen dabe na moto, ke
na prisi momene, a bola pe na ba ba ta na mo
27 e? * Na mo a kwalane babo na: Bunya-ba-
wumse bo wekabe nde onyola moto, seto moto
28 onyola bunya-ba-wumse. * Onyola nika so Muna-
moto nde e pe sango onyola bunya-ba-wumse.

(3, 1—6: Mat. 12, 9—14. Luk. 6, 6—11.)

Na mo 'ingea pete o ndabo a ndongamen, 3
nde moto mowó a ta oten, nu ta nu bene dia
di wedi. * Nde ba ta ba somo mo, ná nga 2
ena a bolise mo o bunya-ba-wumse, ná ba die
njom na mo. * Na mo a kwalane nu mot' a 3
dia di wedi na: Busa, teme oteten. * Na mo 4
a kwalane babo na: E angamen o bunya-ba-
wumse o bola bwam, nga bobe; o sunga
longe, nga bwa mo e? Na babo ba ko na
sao. * Na mo 'ombwa babo muri na muri na 5
malinga, a bwa ndedi onyola bwambi ba
milema mabu, a kwalane nu moto na: Sambise
dia longo. Na mo a sambise mo, na dia lao
di timba bwam ka dine. * Na Farisai ba busa 6
dibokimene, ba weka muano na bona-Herode
onyol' ao, neni beno ná ba bwa mo.

(7—12: Mat. 12, 15. 16. Luk 6, 17—19.)

Na Yesu a wengemeye na bokweli bao 7
bebe na munja; nde gita la dimuti la Ba-
Galilea di ta di bupe mo, nde o Yudea, * na 8
o Yerusalem na o Idumea na o mune muri
ma Yordan na o epas'a Tyro na Sidon, di-
muti dindene, niponda ba sengino mambo a
bolino, di ta di po na mo. * Na mo a kwalane 9
bokweli bao ná bolo bo bonsane onyol' ao,
onyola dimuti, ná ba si ya be ba walamene
mo; * ebanja a ta a bolise gita, ka nyena bese 10
ba ta ba bene sese, ba ta ba ko mo o nyolo
o tapa mo. * Midī mi si sangi pe mi en te 11
mo, mi ko wase oboso bao, mi te musea,
mi kwala na: Oa oe nde Mun'a Loba. * Nde 12

a ta a domea mo̲ bwambi, ná mi si biise̲
mo̲.

(13—19: Mat. 10, 1—4. Luk. 6, 12—16.)

13 Na mo̲ 'ondea omo̲ny a mudoṅgo, a bele̲
ba bena a tano̲ a pula o ya na mo̲, na babo̲
14 b' ala na mo̲. * Na mo̲ a te̲se̲ dom na baba,
ná ba be̲ na mo̲, na ná a lome babo̲ o laṅgwa,
15 * na o be̲ne̲ ṅginya o bo̲lise̲ maboa na busise̲
16 midī ma bobe; * a bola Simon dina na: Petro;
17 * Yakobo mun' a Sebedeo pe̲ na Yohane muna-
nyaṅgo a Yakobo, a bola pe̲ babo̲ dina na:
Boanerge, nika nye nde na: bana ba ṅgad' a
18 Loba; * na Andrea na Filipo na Bartolomeo
na Mateo na Tomasi na Yakobo, mun' a Alfeo,
19 na Tadeo na Simon, mot' a Kana, * na Yuda
Iskariot, nu ny' andise̲ mo̲.
20 Na babo̲ ba po̲ o mboa; na dimuti di
ko̲to̲me̲ pe̲te̲, ka nyena ba si ta to̲ ba we̲le̲ da
21 ewolo. * Nde bato bao ba seṅgino̲ nika, na
babo̲ ba busa o putea mo̲; ebanja ba ta ba
kwala na: A ma-boa njou.

(22—30: Mat. 12, 24—32. Luk. 11, 15—22; 12, 10.)

22 Nde babiedi-ba-kalat' a-Loba, bena ba ta
ba wa o Yerusalem, ba kwala na: A be̲n nde
Beelsebub, na na: onyola muaned' a midī ma
23 bobe nde a ma-busise̲no̲ midī ma bobe. * Na
mo̲ a bele̲ babo̲ na mo̲, a kwalane̲ babo̲ o
minia na: Ne̲ni Satan eno̲ ná a busise̲ Satan?
24 * Yete̲na janea di aban na mo̲me̲ne̲, ke̲ di janea
25 di titi ná di te̲me̲. * Yete̲na ndabo e aban na
26 mo̲me̲ne̲, ke̲ ni ndabo e titi ná e te̲me̲, * nde
yete̲na Satan a te̲m liṅgise̲ mo̲me̲ne̲, 'abane̲

pe̱ na mo̱me̱ne̱, ke̱ a titi na a te̱me̱, nde a
ma-be̱ne̱ su. * Nde to̱-mowó̱ a titi ná a we̱le̱ 27
jiṅgea o ndabo a mot'a ṅginya o dumba bema
bao, yete̱na a si se̱le̱ kaka mot'a ṅginya, ombusa
nika to̱ deṅge̱ a ma-dumba ndabo ao. *Na- 28
mbale̱, nā-laṅgwea binyo̱: Miobe me̱se̱ mi me̱nde̱
lakisabe̱ bana ba bato na mabena, to̱ njika
gita ba ma-benano̱; *nde nu nu ma-to̱pe̱ di- 29
bena liṅgise̱ Mudī Musaṅgi, a si be̱n lakise̱
nate̱na o bwindea, nde a be̱n njo̱m a muka
ma bwindea. *Ebanja ba kwali na: A be̱n 30
mudī mu si saṅgi.

(31—35: Mat. 12, 46—50. Luk. 8, 19—21.)

Nde nyaṅgo na bona-saṅgo ba ta ba po̱, ba 31
te̱me̱ o eboko, ba loma o bele̱ mo̱. *Nde di- 32
muti di ta di ja diṅge̱le̱ mo̱. Na babo̱ ba
kwalane̱ mo̱ na: Ombwa, nyo̱ṅgo̱ na bona-
so̱ṅgo̱ ba bome na ba bito be o eboko ba ma-
pulise̱ oa. *Na mo̱ 'alabe̱ babo̱, a kwala na: 33
Nja e nyaṅgo am na bona-saṅgo am? *Na 34
mo̱ 'ombwa muri na muri ba ba ta ba ja diṅ-
ge̱le̱ mo̱, a kwala na: Ombwa, nyaṅgo am na
bona-saṅgo am. *Ebanja to̱-nja nu ma-bole̱ 35
jemea la Loba, ke̱ mo̱ nde e muna-saṅgo am
nya mome na nya muto na nyaṅgo am.

(4, 1—20: Mat. 13, 1—23. Luk. 8, 4—15.)

Nde a ta pe̱te̱ a botea lee̱ be̱be̱ na munja; 4
na dimuti dinde̱ne̱ di ko̱to̱me̱ na mo̱, ka nyena
a ta a pe̱ye̱ o bo̱lo̱, a ja o munja, nde dimuti
le̱se̱ di ta di te̱me̱ o mundi, be̱be̱ na munja.
*Na mo̱ a lee̱ babo̱ gita o minia, a kwalane̱ 2
babo̱ o beleedi bao na: *Binyo̱ seṅga! Ombwa, 3

4 musaedi a ta 'ala miasele mbolako. *Nde e
ta na o miasele lao, dongo di ko o ngea, na
5 lonon lo po, lo soma mo. *Dongo pe di ko o
minyangadu ma madale, wuma i si tano i bene
minyangadu gita, na mo i wamse pumea di-
bokimene, ebanja i si ta i bene minyangadu
6 mi poti; *nde wei i busino, na mo i bubwea,
nde onyolana i si ta i bene mianga, na mo
7 i wo. *Dongo pe di ko o wum'a ngengele,
nde ngengele i pumedino, na mo i bwa mo,
8 i si ye bepuma. *Dongo pe di ko o minyan-
gadu ma bwam, na mo i ya bepuma, bena
be ta be nyaka be tondo pe, i ya dongo mualalo,
9 dongo mumutoba, dongo pe ebwea. *Na mo
a kwala na: Nu nu ben matoi o senga, esele
mo a senge.
10 **N**de niponda a tano momene mowó, ba
bena ba ta na mo na dom na baba, ba ta
11 b'uele mo onyola mun munia. *Na mo a
kwalane babo na: E bolabe na binyo o bia
besoka ba janea la Loba; nde bane be o ebo-
12 ko, mese ma bolabe nde babo o minia, *ná
„o jene ba m'ene, nde ba si ma-bia, o senga
pe ba ma-senga, nde ba si ma-sontane, na ba
si ya be b'atele, nde miobe mi lakisabe babo".
13 *Na mo a kwalane babo na: Lo si bī mun
munia, neni so lo mendeno sontane mine mi-
14 nia mese e? *Musaedi a ma-miasele eyala.
15 *Nde ba be o ngea be nde na: wuma eyala
e miasabeleno, nde ba sengi te na dibokimene
Satan a po, a sumwa eyala, yena e ta e mia-
16 sabele babo o milema mabu. *Nikamene pe

ban bena ba miasabe̱le̱ o wum'a madale, be nde
ba bena ba seṅgi te̱ eyala, na dibokime̱ne̱ ba
no̱ṅgo̱ mo̱ na munye̱ṅge̱, * nde ba si be̱ne̱ mi- 17
aṅga oteten abu, ba ma-tiṅgame̱ nde son a
ponda; nde ombusa nika, yete̱na ndutu to̱ mi-
takisan onyola eyala ba po̱i te̱, na dibokime̱ne̱
ba so̱njo̱. * Nde bape̱pe̱ pe̱ be nde ba bena 18
ba miasabe̱le̱ o wum'a ṅge̱ṅge̱le̱: be nde ba
bena ba seṅgi eyala, * nde mutaka ma mun 19
mundi-ma-wase, na mawo̱ndo̱n ma bema na
bepuledi ba mambo mape̱pe̱ b'iṅgea, ba bwa
eyala, na mo̱ e si ye bepuma. * Nde ban nde 20
ba miasabe̱le̱ o minyaṅgadu ma bwam, bena
ba ma-seṅge̱ eyala, na babo̱ ba no̱ṅgo̱ mo̱, ba
ya bepuma, doṅgo mualalo, doṅgo mumutoba,
doṅgo ebwea.

(21—25: Luk. 8, 16—18.)

Na mo̱ a kwalane̱ babo̱ na: Etrukaṅ e ma- 21
po̱ nde o te̱se̱be̱ owasa elimbi to̱ owasa no̱ṅgo̱
e? seto̱ o te̱se̱be̱ omo̱ny a tebedi e? * Ebanja 22
to̱-lambo di si wutam, ke̱ ná di me̱nde̱ biisabe̱;
to̱-lambo di si wutabe̱ ke̱ ná di me̱nde̱ busa o
mue̱ne̱n. * Moto a be̱n te̱ matoi o seṅga, ese̱le̱ 23
mo̱ a seṅge!

Na mo̱ a kwalane̱ babo̱ na: Lo bia po̱n 24
nje lo ma-seṅgano̱! Di dime̱ne̱ me̱ne̱ binyo̱ lo
ma-me̱ne̱no̱, di ma-me̱ne̱be̱ pe̱ binyo̱, nde e
me̱nde̱ pe̱ batabe̱le̱ binyo̱ ba bena ba ma-
seṅge̱. * Ebanja to̱-nja nu be̱n e me̱nde̱ bo- 25
labe̱ mo̱, nde to̱-nja nu si be̱n e me̱nde̱ no̱ṅgo̱be̱
na mo̱, yeme̱ne̱ a be̱nno̱.

Na mo̱ a kwala na: Janea la Loba le nde 26

ninka, biana yetena moto a wele mbolako o
27 minyangadu, * nde a ko iyo, a teme pe, bulu
na muese, nde mbolako i pumea, i nyaka, mo-
28 mene a si bie neni. * Minyangadu mi ma-ya
bepuma na momene, beyadi oboso, denge be-
29 woto, denge mbasi i londi. * Nde bepuma be
má-joa te, na dibokimene a loma diwendi la
mumbwa, ebanja mumbwa mu má-po.

(30—34: Mat. 13, 31. 32. 34. Luk. 13, 18. 19.)

30 Na mo a kwala na: Na nje di ma-menenenо
janea la Loba e, to njika munia di ma-leaneno
31 mo e? * Je nde biana mbolako a ewole, nyena
e miasabele te o minyangadu, e salo buka
32 mbolako yese o wase; * nde e miasabele te,
na mo e pumea, e kola buka bewudu bese, e
busise mikanjo, ka nyena lonon la mony lo
ma-wele longa madumbu owasa edingeding'ao.
33 * O ninka gita la minia nde a tano a langwea
babo eyala, kaponda ba tano ba wele senga
34 mo. * A si ta a langwea babo, e si be na munia,
nde a ta a tele mese na bokweli bao o esoka.

(35—41: Mat. 8, 18. 23—27. Luk. 8, 22—25.)

35 Nde o bo bunya, niponda ebiamu e poino,
na mo a kwalane babo na: Esele biso di eka-
36 mene o mune muri! * Nde ba ta b'esele di-
muti, ba nongo mo, kana a tano o bolo; nde
37 miolo mipepe pe mi ta na mo. * Nde mūdi
mundene mu ta mu po, bemune be kumwa ko
38 o bolo, ka nyena bolo bo ta ka londa. * Nde
mo a ta la sina, a ko iyo o mbonga. Na babo
b'umwele mo, ba kwalane mo na: A muleedi,
39 o si dube, ke di nyam e? * Nde a wuno o iyo,

na mo a domea ṅgo, a kwalane munja na: Ko
na sao, be na pī! Na ṅgo e wo na mbole
nindene e ko. *Na mo a kwalane babo na: 40
Neni leno boṅgo na e? neni lo si benno te
jemea e? *Na babo ba bwa boṅgo bwambi, 41
ba kwalane mowó na nune na: Nja nun e, ná
ṅgo na munja pe ba ma-seṅgane mo e?

(5, 1—21: Mat. 8, 28—34. Luk. 8, 26—40.)

Na babo ba po o mune muri ma munja, o 5
ekombo a bato ba Gadara. *Nde a busino o 2
bolo, na dibokimene moto mowó nya mudī
mu si saṅgi a ta a wa o soṅgo, a doṅgamene
mo, *nyena bejedi bao be ta nde o soṅgo, 3
nyena to-moto a si tano a wele kaka to na
ṅgokobi, *onyolana a ta a yoko kwesabe na 4
beboa na ṅgokobi, nde ṅgokobi i ta i tumabe
na mo, beboa pe be siabe natē be bulea; nde
to-moto a si ta a wele kwese mo; *nde ponda 5
yese o bulu na muese a ta nde o soṅgo na
o midoṅgo, a te misea, a dipa momene na
madale. *Nde 'enno Yesu etum, na mo 'ala, 6
a ko wase oboso bao, a te musea monymony,
a kwala na: *Nje na benno o bolane oa, a Yesu, 7
Mun'a Loba l'asam? Na kan oa soṅgo na
Loba, o si takise mba! *Ebanja a ta a kwa- 8
lane mo na: Busa na nu moto, a oa mudī mu
si saṅgi! *Na mo 'uele mo na: Dina loṅgo 9
na nja? Na mo a kwalane mo na: Dina lam le
nde legion, ebanja je gita, *na mo a sosomea 10
mo gita, ná a si paṅga babo o jasumwe o
y'ekombo. *Nde dibemba la ṅgoa dindene 11
di ta o mudoṅgo o bededi. *Na midī ma bobe 12

mi so̲so̲me̲ye̲ mo̲, mi kwala na: Loma biso̲ o
13 ṅgoa, ná di iṅgeye oten. * Na dibokime̲ne̲
Yesu 'ese̲le̲ mo̲, na midī mi si saṅgi mi busa
mi iṅgea o ṅgoa, na dibemba di siba o wuma
i to̲ṅgo̲m, di ko̲ o munja; di ta to̲ lokoli loba,
14 na mo̲ i wo̲ o munja. * Nde batatedi bao ba
ta ba nya mila, ba laṅgwa nika o mundi na o
mamboa; na babo̲ ba po̲ o jombwa nje e ta
15 e bolane̲. * Na babo̲ ba po̲ na Yesu, b'e̲ne̲
nu nu ta nu be̲ne̲ mudī ma bobe, a jai wase,
a bo̲tisabe̲, a ja pe̲ bwambwam, nu nyena nu
ta nu be̲ne̲ legion, na babo̲ ba bwa bo̲ṅgo̲.
16 * Nde ba bena ba ta b'e̲ne̲ mo̲, ba laṅgwea
babo̲, nje e bolan na nu nu ta nu be̲ne̲ mudī
17 ma bobe, na onyola ṅgoa pe̲. * Na babo̲ ba
kumwa so̲so̲mea mo̲, ná 'asumwe̲ o epas' abu.
18 * Nde a pe̲dino̲ o bo̲lo̲ na nu nu ta nu be̲ne̲
mudī ma bobe a so̲so̲mea mo̲, o be̲ na mo̲.
19 * Nde a s'ese̲le̲ mo̲, a kwalan nde mo̲ na:
Ala nde o mbo'aṅgo̲ na bato bo̲ṅgo̲, o laṅ-
gweye babo̲, njika mambo mande̲ne̲ Saṅgo a
boledino̲ oa, na ne̲ni a bwedino̲ oa ndedi.
20 *Na mo̲ 'ala, a kumwa laṅgwa o Dekapoli
njika mambo mande̲ne̲ Yesu a boledino̲ mo̲,
21 na be̲se̲ ba nyaka. * Nde Yesu a timbino̲
pe̲te̲ po̲ o mune̲ muri na bo̲lo̲, na dimuti di-
nde̲ne̲ di ko̲to̲me̲ na mo̲; nde a ta nde be̲be̲
na munja.

(22—43: Mat. 9, 18—26. Luk. 8, 41—56.)

22 Na muaned'a ndabo a ndoṅgame̲n a po̲
na mo̲, dina lao na: Yairo, nde 'e̲nno̲ mo̲, na
23 mo̲ a ko̲ wase o miende mao, * a so̲so̲mea mo̲

gita, a kwala na: Son am ya mun'a muto i
nanga bebe na kwedi, ya nenge maa mongo
omony ao, ná a sungabe, a be longe. * Na 24
mo 'ala na mo, na dimuti dindene di bupe mo,
na mo di walamene mo. * Nde muto mowó 25
nu ta nu bene diboa la maya dom la mbu
na miba, * nu ta nu kusa ndutu bwambi na gita 26
la bato ba mianga, nu nyamse bema bao bese
onyol'ao, nde a si ta a kusa bwam, a ta nde
a benga be bobe, * nde a sengino onyola Yesu, 27
na mo a po la mbusa oteten a dimuti, a tapa
mbot'ao; * ebanja a ta a kwala na: Yetena 28
na tapi te to mbot'ao momene, na mende jonga.
* Na dibokimene tongo ao nya maya e banja, 29
na mo a senga o nyolo, ná a bole na ni
ndenge. * Na dibokimene Yesu a senga na 30
momene ná nginya e busi na mo, na mo a
yombo o dimuti, a kwala na: Nja a tapi mbot'
am? * Na bokweli bao ba kwalane mo na: 31
Oa o ene neni dimuti di walamenno oa, nde
o kwala pe na: Nja a tapi mba e? * Na mo 32
ombwa o muri na muri o jene nu nu boli
nika. * Na nu muto a bwa bongo, a soasoane, 33
ebanja a ta a bia nje e bolan na mo, a po, a
ko wase oboso bao, a langwea mo mbale
nyese. * Na mo a kwalane mo na: A mun' 34
am, jemea longo di ongise oa, ala na musango,
bole na ndeng'ango. * Nde ke a dia a ma- 35
kwala, na bato ba muaned'a ndabo a ndon-
gamen ba po, ba kwala na: Mun'ango a má-
wo. Nje o ma-takiseno pe muleedi e? * Na 36
dibokimene Yesu a sengino ye eyala, a kwa-

lane̱ muaned'a ndabo a ndoṅgame̱n na: O si
37 bwa bo̱ṅgo̱, dube̱ nde. *Nde a si ta 'ese̱le̱ to̱-
moto a bupe̱ mo̱, ke̱ Petro na Yakobo na Yo-
38 hane, muna-nyaṅgo a Yakobo. *Na babo̱ ba
po̱ o ndabo a muaned'a ndabo a ndoṅgame̱n,
na mo̱ 'e̱ne̱ eto̱ise̱, na bato ba m'eye̱ mbembe
39 na ba ma-te̱ misea bwambi. *Nde 'iṅgedino̱,
a kwalane̱ babo̱ na: Nje lo ma-to̱ise̱no̱, lo
m'eyano̱ pe̱? muna a si wedi, a kwedi nde iyo̱.
40 Na babo̱ ba yo̱ye̱ mo̱. *Na mo̱ a paṅga be̱se̱,
a no̱ṅgo̱ saṅgo a muna na nyaṅgo na ba ba
ta na mo̱, 'iṅgea o wuma nu muna a tano̱ a
41 naṅga. *Na mo̱ 'alea dia la muna, a kwalane̱
mo̱ na: Talita kumi, nika nye nde o tukwabe̱
na: A ṅgo̱nderi, na ma-kwalane̱ oa: umwe̱!
42 *Na dibokime̱ne̱ ni ṅgo̱nderi e te̱me̱, e daṅ-
gwa; ebanja e ta nde dom la mbu na miba.
Na babo̱ ba tanya na betanysedi bende̱ne̱.
43 *Na mo̱ 'anea babo̱ bwambi, ná to̱-moto a si
bia nika, a kwala pe̱ na, ba bole mo̱ da.

(6, 1—6: Mat. 13, 53—58. Luk. 4, 15—30.)

6 **Na** mo̱ 'asumwe̱ oten, a po̱ o mundi mao
2 (Nasaret), na bokweli bao ba bupe̱ mo̱. *Nde
bunya-ba-wumse̱ bo po̱ino̱, a kumwa lee̱ o nda-
bo a ndoṅgame̱n, nde gita bena ba ta ba seṅga,
ba ta ba tanya, ba kwala na: O ue̱ni nun a
wanno̱ man, njika dibie̱ din di bolabe̱ mo̱ e?
na ninka bebolo ba ṅginya be ma-bolane̱ o
3 maa mao e? *Nun a titi nde mot'a-uedi,
mun'a Maria, na muna-saṅgo a Yakobo na
Yoses na Yuda na Simon e? Bona-saṅgo ba
bito pe̱ ba titi uan na biso̱ e? Na babo̱ ba

so̱njo̱ onyol'ao. *Na Yesu a kwalane̱ babo̱ 4
na: Muto̱per'a-mudī a si bo̱i n'edube, ke̱ o
mundi mao mo̱me̱ne̱ nde, na o mbia mao na
o ndabo ao. *Nde a si ta a we̱le̱ bola to̱ 5
ebol'a ṅginya ewo̱ oten, ke̱ o bo̱lise̱ ṅgus'a
baboedi, onyola ne̱ṅge̱le̱ la maa mao omo̱ny
abu; *na mo̱ a nyaka onyolana ba si ta ba 6
dube̱. Nde a ta a daṅgwa o mindi misadi mi
diṅge̱le̱ ua wuma, a lee̱.

(7—13: Mat. 10, 1. 9—15. Luk. 9, 1—6.)

Na mo̱ a bele̱ dom na baba, a kumwa loma 7
babo̱, baba-baba, a bola babo̱ ṅginya omo̱ny
a midī mi si saṅgi, *'anea babo̱, ná ba s'alea 8
to̱-lambo o lo̱ndo̱ ke̱ itumbu me̱ne̱, to̱ ewolo,
to̱ mukuta, to̱ mo̱ni o ṅgodi, *ba bo̱te nde 9
betambi mo̱me̱ne̱, ba si bo̱to̱ loki loba. *Na 10
mo̱ a kwalane̱ babo̱ na: Lo iṅgedi te̱ o ndabo,
lo ja oten, natē l'asumwe̱ ua wuma. *Nde 11
to̱-njika wuma i si ma-no̱ṅge̱ binyo̱, to̱ ba si
seṅgan te̱ binyo̱, binyo̱ asumwe̱ oten, l'umbe
diburu le o miende manyu, o be̱ mboṅ na
babo̱. *Na babo̱ ba busa, ba laṅgwa na, bato 12
b'ate̱le̱, *ba busise̱ pe̱ gita la midī ma bobe, 13
b'o̱kise̱ gita la baboedi mula, ba bo̱lise̱ babo̱.

(14—29: Mat. 14, 1—12. Luk. 9, 7—9; 3, 19. 20.)

Nde Herode kiṅe̱ a ta a seṅga nika, ebanja 14
dina lao di ta di busa, na mo̱ a kwala na:
Yohane mudubisedi a pumbo o kwedi, onyola
nika nde bebolo ba ṅginya be ma-bolane̱no̱ na
mo̱. *Bape̱pe̱ pe̱ ba kwala na: Elia nu; bane̱ 15
pe̱ ba kwala na: muto̱per'a-mudī nu, ka mowó̱
nya bato̱peri-ba-mudī. *Nde Herode a seṅ- 16

gino̲, na mo̲ a kwala na: Yohane na ke̲no̲
17 mulopo, mo̲ nde a pumbo. *Ebanja mo̲, Herode,
a ta a loma, a putea Yohane, a kwese̲ mo̲ o
beboa, onyola Herodia munj'a muna-saṅgo
18 Filipo, ebanja a ta a bā mo̲. *Ebanja Yohane
a ta a kwalane̲ Herode na: E s'aṅgame̲n na
19 oa o bā munj'a muna-so̲ṅgo̲. *Nde Herodia
a ta a so̲mo̲ mo̲, a ta a pula bwa mo̲, nde a si
20 ta a we̲le̲; *ebanja Herode a ta a bwa Yohane
bo̲ṅgo̲, kana a tano̲ a bia ná e nde moto nu
te̲m na sīm na nya bosaṅgi, a ta a tata mo̲,
a seṅgane̲ mo̲, o gita la mambo, a ta pe̲ a
21 to̲ndo̲ seṅga na mo̲. *Nde bunya bo te̲ṅge̲n
bo po̲ino̲, niponda Herode 'ipe̲le̲no̲ bato bao
bande̲ne̲ na bānedi ba bila na miom ma bato
22 ma Galilea ndema o bunya ba yabe̲ lao, *nde
mun'a ṅgo̲nderi nya Herodia 'iṅgedino̲ a saino̲
ṅgo̲mo̲, e ta e do̲lisane̲ Herode na ba ba ta
ba ja o da na mo̲. Na kiṅe̲ e kwalane̲ ni
ṅgo̲nderi na: So̲so̲mea mba to̲-nje o ma-pulano̲,
23 na me̲nde̲ bola oa; *a kanea pe̲ mo̲ so̲ṅgo̲ na:
To̲-nje o ma-so̲so̲meano̲ mba, na me̲nde̲ bola
24 oa, nate̲na epasi ewo̲ ya janea lam. *Na mo̲
a busa, a kwalane̲ nyaṅgo na: Na pule nje e?
Na mo̲ a kwala na: Mulopo ma Yohane mudu-
25 bisedi. *Na dibokime̲ne̲ a wamse̲ jiṅgea na
kiṅe̲, a so̲so̲mea, a kwala na: Na ma-pula ná
o bole mba mulopo ma Yohane mudubisedi
26 o po̲ke̲ dibokime̲ne̲. *Nde kiṅe̲ e ta e bwa
ndutu, nde onyola so̲ṅgo̲ ao na onyola ba ba
ta ba ja na mo̲ o tebedi, a si ta a pula baṅgane̲
27 mo̲. *Na dibokime̲ne̲ kiṅe̲ e loma mowó̲ nya

bato bao ba bila, bena ba ta ba tata mo̱, 'anea
mo̱ ná a wane mulopo mao. Na mo̱ 'ala, a ke̱ 28
mo̱ mulopo o beboa, * a wana mulopo mao o
po̱ke̱, a bola mo̱ ni ṅgo̱nderi, na ṅgo̱nderi e
bola mo̱ nyaṅgo. * Nde bokweli bao ba seṅ- 29
gino̱ nika, na babo̱ ba po̱, ba no̱ṅgo̱ mbimba
mao, ba pule̱ mo̱ o so̱ṅgo̱.

(32—44: Mat. 14, 13—21. Luk. 9, 11—17. Yoh. 6, 1—13.)

Nde bamuloloma ba ta ba ko̱to̱me̱ na Yesu, 30
ba laṅgwea mo̱ me̱se̱ ba bolino̱ na mena ba
lee̱no̱. * Na mo̱ a kwalane̱ babo̱ na: Ese̱le̱ biso̱ 31
di we̱ṅge̱me̱ye̱ na biso̱me̱ne̱ o wum'a eyaṅ, di
wumse̱ son. Ebanja ba bena ba ta ba po̱ b'ala
pe̱, ba ta gita, ka nyena ba si ta ba be̱ne̱ to̱
pond'a da. * Na babo̱ b'ala na bo̱lo̱ o wum'a 32
eyaṅ na babo̱me̱ne̱. * Nde dimuti di ta di e̱ne̱ 33
ná ba m'alano̱, ba so̱ pe̱ nika, na babo̱ ba busa
o mindi me̱se̱, ba daṅgwa la mundi o ko̱to̱me̱
oten, ba se̱le̱ po̱ na babo̱, ba po̱ na mo̱. * Nde 34
Yesu a busino̱ 'e̱ne̱ dimuti dinde̱ne̱, na mo̱ a
bwea babo̱ ndedi, ebanja ba ta nde ka mi-
do̱ṅgi mi si be̱n mutateri, na mo̱ a kumwa lee̱
babo̱ gita. * Nde ponda e tano̱ e ni-ya tomba, 35
na bokweli bao ba po̱ na mo̱, ba kwalane̱ mo̱
na: Uan wuma ye nde eyaṅ, ponda pe̱ e má-
tomba gita; * ese̱le̱ babo̱ b'ale o mamboa na 36
o mindi misadi mi diṅge̱le̱ uan wuma, o jandea
babo̱ mo̱me̱ne̱ da, ebanja ba si be̱n lambo la
da. * Na mo̱ 'alabe̱, a kwalane̱ babo̱ na: Binyo̱ 37
bola babo̱ da! Na babo̱ ba kwalane̱ mo̱ na:
Di ale nde o janda bewolo ba bebwea ba
denario beba, nde di bole babo̱ da e? * Na 38

mo a kwalane babo na: Lo ben bewolo beniṅ-
ga e? ala jombwa! Nde b'ombono, na babo
39 ba kwala na: Betanu na sue iba. * Na mo
'anea babo ná ba bole bese ba je wase, be-
40 pepa-bepepa, o bewudu ba penya. * Na babo
ba ja wase, mabele-mabele, ebwea-ebwea na
41 muatanu-muatanu. * Na mo a noṅgo be be-
wolo betanu na yi sue iba, 'ombwa o mony,
a namse, a bua pe be bewolo, a bola mo bo-
kweli ná ba bole mo babo, 'abane pe yi sue
42 iba na bese. * Nde bese ba ta ba da, b'ula.
43 * Na babo ba neṅge dom la besanja na beba
44 ba bepasi na ba sue pe. * Nde ba bena ba ta
ba da be bewolo ba ta nde lokoli la bome
lotanu.

(45—56: Mat. 14, 22—36. Yoh. 6, 15—21.)

45 **Na** dibokimene a nyakisane bokweli bao
o peye o bolo, ná b'ale oboso o mune muri o
46 Betsaida, natē 'esele dimuti. * Nde a náṅganno
47 babo, na mo 'ala o mudoṅgo o kane. * Nde
ebiamu e poino, bolo bo ta oteten a munja,
nde mo a ta a dia o mundi momene mowó.
48 * Nde 'enno babo ba ma-taka na bodū, ebanja
ṅgo e ta e wea babo oboso, na mo a po na
babo o pond'a betatedi ba bulu be londe benei,
a daṅgwa o munja, * a pula tomba babo.
49 Nde b'enno mo a ma-daṅgwa o munja na
babo b' oṅgele na, e nde edimo, ba te misea.
50 * Ebanja bese ba ta b' ene mo, na babo ba
bwa boṅgo. Na dibokimene a kwalisane babo,
a kwalane babo na: Binyo embe mulema, ye
51 nde mba, lo si bwa boṅgo! * Na mo a peye

o bolo na babo, na ngo e wo, na babo ba
tanya oteten abu bwambi buka dimene, b'
uba. * Ebanja ba si ta ba kusa sontane onyola 52
bewolo, milema mabu mi ta nde mi enya.
Nde b' ekamenno ba po o mundi, o Gene- 53
saret, ba tunge oten. * Nde ba busino o bolo 54
na dibokimene b' emba mo, * ba yenga o y' 55
epasi yese, ba kumwa bambe baboedi o ma-
nongo mabu, o wuma ba sengino ná a ta. * Nde 56
to-njika wuma 'ingedino o mindi misadi to
mindene to o mamboa, ba ta ba jese baboedi o
madon, ba sosomea mo, ná 'esele babo ba
tape nde to dinjaki la mbot' ao momene;
nde to-nja nu tapi mo a ta a bole.

(7, 1—23: Mat. 15, 1—20.)

7
Nde Farisai na dongo la babiedi-ba-kalat'
a-Loba, bena ba ta ba wa o Yerusalem, ba ta
ba kotone na mo. * Nde b' enno dongo la 2
bokweli bao ba ma-da ewolo na maa ma si
sangi, nika nye nde: ma s' oabe, na babo ba
sà nika. — * Ebanja Farisai na Bona-Yuda 3
bese ba si ma-da, ke ba s' ou maa bwambwam,
kana ba tingamno na mieka ma baturu, * ba 4
ma-wa te o don, ba si ma-da, yetena ba s' okele,
ba kusi pe gita la mambo mapepe ka ninka
o nenge: joa la mabonde na moki na milonga
na tebedi. — * Na Farisai na babiedi-ba- 5
kalat' a-Loba b' uele mo na: Onyolanje bokweli
bongo ba si ma-dangwano kaponda mieka ma
baturu e, ba ma-da nde ewolo na maa ma
si sangi? * Na mo 'alabe, a kwalane babo na: 6

Yesaia a laṅgo bediṅge bwam onyola binyo
bamawondon, kana e tilabeno na: „Ban bato
ba ma-dube mba na bepopo babu, nde milema
7 mabu mie etum na mba. *Tete nde ba m'
oweno mba na lee labu la mieka ma bato.“
8 *Binyo lo ma-dia mbend' a Loba ombusa, nde
lo ma-tiṅgame nde na mieka ma bato, joa la
moki na mabonde na nika mambo lo ma-
9 bolano gita. *Na mo a kwalane babo na:
Lo ma-sumwa mbend'a Loba ka bwam, ná lo
10 tese mieka manyu. *Ebanja Mose a kwali
na: „Dube soṅgo na nyoṅgo“, nà na: „nu nu
ma-tope dibena liṅgise saṅgo to nyaṅgo 'an-
11 gamen wo“. *Nde binyo lo ma-kwala na:
Yetena moto a kwalan saṅgo to nyaṅgo na:
Korban, nika nye nde na: jabea la Loba, di
12 o wusano kusa na mba, *lo si m' esele pe mo
a bola to-lambo na saṅgo ao to nyaṅgo ao,
13 *nika nde lo ma-sumwano eyal' a Loba onyola
mieka manyu, miena lo ma-tombiseno na mo-
wó na nune; lo ma-bola pe gita la mambo
ma nika.

14 Na mo a bele dimuti lese na mo, a kwalane
babo na: Binyo bese seṅgane mba, lo soṅtane
15 pe. *To-lambo di titi lena di m' iṅgeye oteten
a moto, lena di ma-timbise mo mbindo, nde
ma ma ma-buse na moto, mo nde ma ma-timbise
16 moto mbindo. *Moto a ben te matoi o seṅga
17 esele mo a seṅge. *Nde 'asumweno na
dimuti, a poino o mboa, na bokweli bao b' uele
18 mo onyola mu munia. *Na mo a kwalane
babo na: Binyo pe lo si soṅtan te e? Lo si

sontan ná mese ma m'ingeye oteten a moto,
ma si ma-wele timbise mo mbindo, * ebanja 19
ma si m'ingea o mulema mao, nde o dibum
lao, nde ma m'ala nde o du, lena di ma-san-
gise mada mese e? * Na mo a kwala na: 20
Ma ma ma-buse o moto, mo nde ma ma-timbise
moto mbindo; * ebanja oteten, o mulema ma 21
bato nde, mongele ma bobe ma ma-wano, na
misonje, na mambo ma titi konji, na jiba,
* n' ebwan, na mukubo, na bedemo ba bobe, 22
na mawondon, na dibangane-la-bekobi, na diso
la bobe, na dibena, na kumba, na mbamba;
* man mambo ma bobe mese ma ma-busa nde 23
oteten a moto, nde ma ma-timbise moto mbindo.

(24—30: Mat. 15, 21—28.)

Na mo a teme, 'ala o epas' a Tyro na 24
Sidon. Na mo 'ingea o ndabo po, nde a ta
a pula ná to-moto a si bia, nde a si ta a wele
wutame. * Ebanja dibokimene muto mowó 25
a ta a senga onyol' ao, nyena mun' ao nya
muto a ta a bene mudī mu si sangi, na mo a
po, a ko wase o miende mao. * Nde nu muto 26
a ta nde mut' a Grikia, nu yabe o Syrofenikia;
na mo a sosomea mo, ná a busise mudī ma
bobe na mun' ao nya muto. * Na Yesu a kwa- 27
lane mo na: Esele bana ba sele jula, ebanja
e si doli o nongo bewolo ba bana o pimbea
mo mbo. * Na mo 'alabe, a kwalane mo na: 28
E, a Sango, nde mbo owasa tebedi i ma-da
te mburu ma bana. * Na mo a kwalane mo 29
na: Onyola yen eyala, 'ala, mudī ma bobe
mu má-busa na mun' ango nya muto. * Na 30

mo̱ 'ala o ndabo ao, a bomane̱ muna a nańga
o no̱ńgo̱, mudī ma bobe pe̱ mu má-busa.
31 **N**de 'asumwe̱no̱ pe̱te̱ o epas' a Tyro, na
mo̱ a tomba oteten a Sidon, a po̱ o munja ma
32 Galilea, oteten a ekombo a Dekapoli. * Na
babo̱ ba wanea mo̱ moto nu ta ndo̱ki na mbuke,
33 ba so̱so̱mea mo̱ ná a ne̱ńge̱ dia omo̱ny ao. * Na
mo̱ a no̱ńgo̱ mo̱ o dimuti na mo̱me̱ne̱, a we̱le̱
mo̱ mine o matoi mao, a to̱ malo̱di, a tapane̱
34 mo̱ eyem' ao, * ombwa o mo̱ny, a sunjumea,
a kwalane̱ mo̱ na: Efata, nika nye nde na:
35 Telame̱. * Na dibokime̱ne̱ matoi mao ma telame̱,
timb'a eyem'ao pe̱ e wunjea, na mo̱ a kumwa
36 to̱po̱ bwam. * Na mo̱ 'anea babo̱ ná ba si
lańgwea to̱-moto. Nde kana 'anedino̱ babo̱
nikame̱ne̱ pe̱ nde ba tano̱ ba beńga lańgwa
37 mo̱. * Na babo̱ ba nyaka buka dime̱ne̱, ba
kwala na: A boli mambo me̱se̱ bwam, a ma-
bola bando̱ki ba seńga, bambuke pe̱ ba to̱po̱.

(8, 1—10: Mat. 15, 32—39.)

8 **N**de o mi minya, niponda dimuti dinde̱ne̱
di tano̱ di ko̱to̱me̱ pe̱te̱, nde di si ta di be̱ne̱ da,
na mo̱ a bele̱ bokweli bao na mo̱, a kwalane̱
2 babo̱ na: * Na ma-bwea dimuti ndedi, ebanja
di má-ja na mba minya min milalo, nde ba
3 si be̱n da; * nde yete̱na n' ese̱le̱ te̱ babo̱ b' ala
o mboa e si be̱ da, ke̱ ba me̱nde̱ ko̱ sińga o
4 ńgea, ebanja dońgo labu pe̱ ba wu etum. * Na
bokweli bao b' alabe̱ mo̱ na: O ue̱ni moto
eno̱ ná 'ulise̱ ban na bewolo o eyań uan e?
5 * Na mo̱ 'ue̱le̱ babo̱ na: Lo be̱n bewolo benińga
6 e? Na babo̱ ba kwala na: Samba. * Na mo̱

'anea dimuti o ja wase o minyaṅgadu. Na
mo̱ a no̱ṅgo̱ be bewolo samba, a bola masoma,
a bua, a bola mo̱ bokweli o bola, na babo̱ ba
bola mo̱ dimuti. * Ba ta pe̱ ba be̱ne̱ ṅgus'a 7
sue isadi, na mo̱ a namse̱, a kwala ná ba
bole pe̱ mo̱. * Na babo̱ ba da b'ula, ba ne̱ṅge̱ 8
bepasi be dia, besanja samba. * Nde ba ta 9
nde to̱ lokoli lone̱i. Na mo̱ 'ese̱le̱ babo̱ b'ala.

(11—21: Mat. 16, 1—12.)

Na dibokime̱ne̱ a pe̱ye̱ o bo̱lo̱ na bokweli 10
bao, a po̱ o ekombo a Dalmanuta. * Na Farisai 11
ba po̱, ba kumwa bolane̱ miuedi na mo̱, ba
pulise̱ eyemban na mo̱ e ma-we̱ o mo̱ny, o
keka mo̱. * Na mo̱ a sunjumea o mudī mao, 12
a kwala na: Nje nin nyo̱ṅo̱n e ma-pulise̱no̱
eyemban e? Iwie̱, nā-laṅgwea binyo̱, eyemban
e si ma-bolabe̱ na nin nyo̱ṅo̱n. * Na mo̱ 'ese̱le̱ 13
babo̱, a pe̱ye̱ pe̱te̱ o bo̱lo̱, 'ala o mune̱ muri.
* Nde ba ta ba baṅgisane̱ o no̱ṅgo̱ bewolo, ba 14
ta nde b'alea ewolo ewo̱me̱ne̱ o bo̱lo̱. * Na 15
mo̱ 'anea babo̱, a kwala na: Lo bia po̱n, l'
aṅgame̱ne̱ pe̱ onyola esasaṅge ya Farisai na
esasaṅg' a Herode. * Na babo̱ ba dutea na 16
babo̱ mo̱me̱ne̱ na: Onyolana di si daṅgwan
bewolo. * Nde Yesu a so̱ino̱ nika, a kwalane̱ 17
babo̱ na: Nje lo ma-duteano̱, ná lo si daṅgwan
bewolo e? Lo si so̱i, lo si so̱ṅtan te̱ e? Jenya
la milema manyu di dia te̱ e? * Lo be̱n miso̱ 18
nde lo si m'e̱ne̱, lo be̱n matoi, nde lo si ma-
seṅga; lo si m'o̱ṅge̱le̱, * niponda na būno̱ be- 19
wolo betanu onyola lokoli lotanu, na besanja
ba bepasi beniṅga lo ne̱ṅge̱no̱ e? Na babo̱

20 ba kwalane̱ mo̱ na: Dom na beba. *Niponda
pe̱ samba onyola lokoli lone̱i, lo ne̱ṅge̱ besanja
ba bepasi beniṅga e? Na babo̱ ba kwala na:
21 Samba. *Na mo̱ a kwalane̱ babo̱ na: Ne̱ni
lo si ma-so̱ṅtane̱no̱ e?
22 Na babo̱ ba po̱ o Betsaida. Nde ba ta
ba wanea mo̱ mot'a ndima, ba so̱so̱mea mo̱,
23 ná a tape mo̱. *Na mo̱ 'alea nu mot'a ndima
dia, a busane̱ mo̱ ombusa mundi, a to̱ mo̱ ma-
lo̱di o miso̱, a ne̱ṅge̱ maa omo̱ny ao, 'ue̱le̱ mo̱
24 nje a m' e̱ne̱no̱. *Na mo̱ 'ombwa o mo̱ny, a
kwala na: Na m' e̱ne̱ bato, ebanja na m'e̱ne̱
25 babo̱ ka miele, ba ma-daṅgwa. *Na mo̱ a
ne̱ṅge̱ pe̱te̱ maa omo̱ny a miso̱ mao, a bola pe̱te̱
mo̱ 'ombwa, na mo̱ a timba je̱ne̱ bwam, a
26 bo̱le̱, 'e̱ne̱ mambo me̱se̱ na se̱ṅse̱ṅ. *Na mo̱
a loma mo̱ o mbo' ao, a kwala na: O s' iṅgea
o mundi, o si laṅgwea pe̱ to̱-moto.

(27—9, 1: Mat. 16, 13—28. Luk. 9, 18—27.)

27 Nde Yesu na bokweli bao ba ta b' ala o
mindi misadi be̱be̱ na Kaisarea Filipi; nde
o ṅgea a ta 'ue̱le̱ bokweli bao na: Bato ba
28 ma-kwala na ne nde nja e? *Na babo̱ ba
laṅgwea mo̱, ba kwala na: Yohane mudu-
bisedi; bape̱pe̱ na: Elia; bane̱ pe̱ na: mowó̱
29 nya bato̱peri-ba-mudī. *Na mo̱ a kwalane̱
babo̱ na: Nde binyo̱ pe̱ lo ma-kwala na ne
nde nja e? Na Petro 'alabe̱, a kwalane̱ mo̱
30 na: Oa oe nde Kristo. *Na mo̱ a kimea babo̱
ná ba si laṅgwea to̱-moto onyol' ao.
31 Na mo̱ a kumwa le̱e̱ babo̱, ná Muna-moto

'angamen kusa ndenge gita, na bangabe pe
na baturu na prisi indene na babiedi-ba-kalat'a-
Loba, na o bwabe na pumbwa pe ombusa
minya milalo; *nde ata akwala ye eyala na 32
bwe. Na Petro a nongo mo na momene o
muri mowó, a kumwa domea mo. *Na mo 33
a yombo, 'ombwa bokweli bao, a domea Petro
na: Timba mba ombusa, a Satan, ebanja o si
m' ongele mambo ma Loba, nde mambo ma
bato. *Na mo a bele dimuti na bo- 34
kweli bao, a kwalane babo na: To-nja nu ma-
pule bupe mba, a tobe momene, à nonge
mbas'ao, nde a bupe mba. *Ebanja to- 35
nja nu ma-pule sunge longe lao, a ma-
pimba mo; nde to-nja pe nu ma-pimbe
longe lao onyol' am na onyola miango-
ma-bwam, a mende sunga mo. *Ebanja 36
njika musen moto a benno o kusa wase nyese
nde a bolone mudī mao e? *Ebanja nje moto 37
a mendeno bola o kotone mudī mao e? *Ebanja 38
to-nja nu ma-bwe ison onyol' am na onyola
beyala bam, o nin nyonon a musonje na nya
bobe, Muna-moto pe a mende bwa ison onyol'
ao, niponda a mendeno po o edub' a Tete na
angel a bosangi na mo. *Na mo a kwa- 9
lane babo na: Nambale, nā-langwea binyo,
dongo be oteten a ban ba tem o uan, bena
ba si mende jene kwedi, natē b' ene janea la
Loba di po na nginya.

(2—13: Mat. 17, 1—13: Luk. 9, 28—36.)

Nde ombusa minya mutoba Yesu a nongo 2
Petro na Yakobo na Yohane, a nongo babo na

momene omony a mudongo mu asam. Nde a
3 ta a tukwabe oboso babu, *mbot'ao pe e timba
panya na sanga na weletete, sanga ka nyena
musangise-mbom o wase a titi ná a sangise
4 nika. *Nde Elia na Mose ba ta ba busea
5 babo, ba kwalisane Yesu. *Na Petro 'alabe,
a kwalane Yesu na: A Rabi, e dolon biso o
ja uan; esele biso di longe minoko milalo, oa
6 mowó, Mose pe mowó, Elia pe mowó. *Nde
a si ta a bia nje a ma-kwalano, ebanja ba ta
7 ba bwa bongo bwambi. *Nde diwindiwindi
di ta di po, di kurumane babo, na doi di wa o
diwindiwindi na: Nun nde e Mun'am nya
8 ndolo, binyo sengane mo. *Nde dibo-
kimene b'ombono muri na muri, ba s'en pe
9 to-moto, ke Yesu momene na babo. *Nde
niponda ba sibino o mudongo a ta 'anea babo,
ná ba si biise to-moto mambo b'enno, ke na-
10 tena Muna-moto a pumbwa o kwedi. *Na
babo ba nenge y'eyala, nde ba ta b'uanele
na babo momene, nje di pumbwa la kwedi
11 leno? *Nde ba ta b'uele mo, ba kwala na:
Farisai na babiedi-ba-kalat'a-Loba ba ma-
12 kwala na: Elia nde 'angamen sele po. *Na
mo 'alabe, a kwalane babo na: Elia nde a
ma-sele po o timbisele mambo mese. Nde
neni e tilabeno onyola Muna-moto ná a kuse
13 ndenge gita a yanabe pe e? *Nde nā-langwea
binyo, Elia a ta a po, nde ba bolan nde mo
nje ba tondino, kana e tilabeno onyol'ao.

(14—29: Mat. 17, 14—21. Luk. 9, 37—42.)

14 Nde ba poino na bokweli, b'ene dimuti

dindene di dingele babo, na babiedi-ba-kalat'
a-Loba pe, ba bolane miuedi na babo. * Na 15
dibokimene dimuti lese b' enno mo, ba ta
ba nyaka, ba po, ba soma mo. * Na mo 'uele 16
babo na: Nje lo m'uaneleno na babo e? * Na 17
mowó nya dimuti 'alabe mo na: A muleedi,
na wanedi nde oa mun' am nya mome, nu ben
mudī ma mbuke, * nde mu ma-be mu damedi 18
te mo, mu simasimane mo, na pudi i busa mo,
a da masonga, a timba mukoti; nde na ta na
kwalane bokweli bongo, ná ba busise mo, nde
ba si weli. * Na mo 'alabe, a kwalane babo 19
na: A nyonon ni si ben jemea, na je na binyo
natena njika ponda e? na welisane pe binyo
natena njika ponda e? Binyo wanea mba
mo. * Na babo ba wana mo na mo. Nde 20
'enno mo, na dibokimene mudī mu simasimane
mo, na mo a ko wase, a wungulane, pudi pe
i busa mo. * Na mo 'uele sango na: Natena 21
njika ponda nika e botedino mo e? Na mo
a kwala na: Natena muut' ao; * nde mu ta mu 22
yoko kwese mo o wea na o madiba o nyamse
mo; nde yetena oena o wele bola to lambo
bwea biso ndedi, ongwane biso. * Na Yesu 23
a kwalane mo na: Yetena oena o wele dube;
mambo mese ma ma-wele bolabe na nu
nu dube. * Na dibokimene sango a nu muutu 24
a te musea, a kwala na: Na dube, ongwane
dube lam la penda! * Nde Yesu 'enno ná 25
dimuti di ma-kotome, na mo a domea mudī mu si
sangi, a kwalane mo na: A oa mudī ma mbuke
na ma ndoki, n'anedi oa, busa na mo, o s'ingea

26 pe na mo tom. *Na mo mu te musea mu
simasimane mo bwambi, mu busa; na mo a
timba ka mbimba, ka nyena gita di ta di kwala
27 na: A wedi. *Na Yesu 'alea mo dia, a tese
28 mo, na mo a teme. *Nde a poino o mboa,
bokweli bao ba ta b' uele mo na babo momene
na: Onyolanje biso di si tano di wele busise
29 mo e? *Na mo a kwalane babo na: Ninka
nyai e si ma-wele busisabe to na lambo, ke
na muka na kandane la da.

(30—32: Mat. 17, 22. 23. Luk. 9, 43—45.)

30 Na babo b' asumwe ua wuma ba tomba o
Galilea, nde a si ta a pula ná moto a bie nika.
31 *Ebanja a ta a lee bokweli bao, a kwalane
babo na: Muna-moto a mende bakabe o maa
ma bato, nde ba mende bwa mo, nde a bwabe
te a mende pe pumbwa ombusa minya milalo.
32 *Nde ba si ta ba sontane yen eyala, ba bwa
pe bongo o juele mo.

(33—50: Mat. 18, 1—9. Luk. 9, 46—50.)

33 Nde a ta a po o Kapernaum, nde a poino
o mboa, na mo 'uele babo na: Nje lo tano lo
34 kwalisane o ngea e? *Na babo ba ja na pī,
ebanja ba ta ba kwalisane na babo momene o
35 ngea, nja e nundene buka bese. *Na mo a
ja wase, a bele dom na baba, a kwalane babo
na: Yetena mowó a ma-pula te be nyaboso,
a be nde nusukan nya bese na muboled' a
36 bese. *Na mo a nongo muna nusadi a tese
mo oteten abu, a nongo mo o bwanga bao, a
37 kwalane babo na: *To-nja nu ma-nonge
mowó nya ninka bana basadi, o dina lam, a

ma-noṅgo̱ nde mba; to̱-nja pe̱ nu ma-no̱ṅge̱
mba, seto̱ mba nde a ma-no̱ṅgo̱no̱, nde nu nu
lom mba.
Na Yohane a kwalane̱ mo̱ na: A muleedi, 38
di e̱n mowó̱ a ma-busise̱ midī ma bobe o dina
lo̱ṅgo̱, nu si ta nu bupe̱ biso̱, nde di baṅgan
mo̱, ebanja a si ta a bupe̱ biso̱. * Na Yesu 39
a kwala na: Lo si baṅgane̱ mo̱. Ebanja to̱-
moto a titi nu ma-bole̱ ebol'a ṅginya o dina
lam, nde a we̱le̱ pe̱ to̱po̱ bobe onyol'am dibo-
kime̱ne̱. * Nu nu si ma-te̱ṅge̱ne̱ biso̱, e nde 40
na biso̱. * Ebanja to̱-nja nu ma-bole̱ binyo̱ 41
dibonde la madiba o nyo̱ o dina lam, onyolana
le nde ba Kristo, nambale̱, nā-laṅgwea binyo̱,
a si me̱nde̱ suba musauedi mao. * To̱-nja nu 42
ma-lambe̱ mowó̱ nya ban basadi, bena ba
dube̱ mba, e wusa be̱ bwam na mo̱ gita, ke̱
dale la nsaṅ di tiṅgabe̱ o nyiṅgo ao, nde a
pimbabe̱ o munja. * Nde yete̱na dia 43
lo̱ṅgo̱ di lambi te̱ oa, ke̱ mo̱; e do̱li na oa o
jiṅgea o loṅge̱ eboki, buka o wala o wuma-
wea na maa maba, o wea i si ma-dime̱, * o 44
wuma mulo̱mbi mabu mu si ma-wo̱no̱, wea pe̱
i si dime. * Nde yete̱na muende mo̱ṅgo̱ mu 45
lambi te̱ oa, ke̱ mo̱; e do̱li na oa o jiṅgea o
loṅge̱ mboko, buka o pimbabe̱ o wuma-wea
na miende miba, o wea i si ma-dime̱, * o 46
wuma mulo̱mbi mabu mu si ma-wo̱no̱, wea pe̱
i si dime. * Nde yete̱na diso̱ lo̱ṅgo̱ di lambi 47
te̱ oa, pimba mo̱ o uone̱; e do̱li na oa o jiṅgea
o janea la Loba, na diso̱ diwo̱, buka o pimbabe̱
o wuma-wea na miso̱ maba, * o wuma mu- 48

lo̱mbi mabu mu si ma-wo̱no̱, wea pe̱ i si dime.
49 * Ebanja moto-te̱ 'angamen jenyisabe̱ na wea
ka na wanga, na jabea-te̱ di angamen jenyisabe̱
50 na wanga. * Wanga i do̱li; nde wanga i timbi
te̱ mulo̱lo̱ko̱, lo ma-timbise̱ pe̱ nye̱nge̱nye̱ lao
na nje? L' alea wanga na binyo̱me̱ne̱, lo
be̱ne̱ pe̱ musango mowó̱ na nune̱.

(10, 1—12: Mat. 19, 1—9.)

10 Na mo̱ 'asumwe̱ ua wuma, a po̱ o epas' a
Yudea, o mune̱ muri ma Yordan, na dimuti
di ko̱to̱ne̱ pe̱te̱ na mo̱, na mo̱ a lee̱ pe̱te̱ babo̱,
2 kana a tano̱ a ko̱lo̱ngo̱ne̱. * Nde Farisai
ba ta ba po̱, b' ue̱le̱ mo̱ na: Ye wonja na moto
o jese̱le̱ munj'ao e? Nde ba ta nde ba keka
3 mo̱. * Na mo̱ 'alabe̱, a kwalane̱ babo̱ na: Nje
4 Mose 'anedino̱ binyo̱ e? * Na babo̱ ba kwala
na: Mose a boli wonja o tila kalat' a-jabane̱-
5 la-diba na o jese̱le̱ pe̱. * Na Yesu a kwalane̱
babo̱ na: Onyola milema manyu ma bwambi
6 nde a tiledino̱ binyo̱ nin mbenda. * Nde na-
te̱na beboteri ba bewekedi Loba a weki nde
7 babo̱ mome na muto. * „Onyola nika moto
a me̱nde̱ dia sango na nyango, nde a tingame̱
8 na munj'ao, * nde babo̱ babane̱ ba me̱nde̱ nde
be̱ eyobo ewo̱". Nika so̱ nde ba si ma-be̱ pe̱
9 baba, nde eyobo ewo̱. * Na nde di Loba a
10 latino̱, moto a s'aba mo̱. * Nde bokweli ba
ta pe̱te̱ ba timba jue̱le̱ mo̱ o mboa, onyola di
11 lambo. * Na mo̱ a kwalane̱ babo̱ na: To̱-nja
nu m'ese̱le̱ munj'ao, nde a bā nupe̱pe̱, ke̱ a
12 wite̱ nde musonje lingise̱ mo̱; * nde muto pe̱

'esele te mom'ao, nde a bā nupepe, ke a boli
nde musonje.

(13—16: Mat. 19, 13—15. Luk. 18, 15—17.)

Nde ba ta ba wana bana basadi na mo, ná 13
a tape babo. Nde bokweli ba ta ba domea ba
bena ba ta ba wana babo. *Nde Yesu 'enno 14
nika, na mo a linga, a kwalane babo na:
Esele bana basadi baye na mba, lo
si bangane babo, ebanja nik'abu nde
ye janea la Loba. *Nambale, nā-langwea 15
binyo: To-nja nu si ma-nonge janea la Loba
ka muna nusadi, a si mende po oten tom. *Na 16
mo a nongo babo o bwanga bao, a nenge maa
omony abu, a namse babo.

(17—31: Mat. 19, 16—30. Luk. 18, 18—30.)

Nde a busino o ngea, na moto mowó a po, 17
a numa mabongo oboso bao, 'uele mo na:
A muleed'a bwam, n'angamen bola nje, nde
na kusa longe la bwindea e? *Na Yesu a 18
kwalane mo na: Nje o ma-beleno mba bwam
e? To-mowó a titi bwam, ke mowómene,
Loba. *O bī mbenda na: O si wite musonje, 19
o si bwa, o si iba, o si teme mbon a lobango,
o si dumba, o dube songo na nyongo." *Na 20
mo a kwalane mo na: A muleedi, na nenge
man mese natena muut'am. *Na Yesu 'ombwa 21
mo, a tondo mo, a kwalane mo na: Lambo
diwo di dia di ma-pula na oa; ala o andise
mese o benno, o bole mo batuedi, nde o mende
bene diwuta o mony, nde o ye o bupe mba,
o nonge pe mbasa. *Na mo a bwa ndutu 22
onyola y' eyala, 'ala na ndutu; ebanja a ta

23 a bene bema gita. *Na Yesu 'ombwa muri
na muri, a kwalane bokweli bao na: Njika
bwambi yeno na bambwań o jińgea o janea
24 la Loba e! *Nde bokweli ba ta ba tanya
onyola be beyala bao. Na Yesu 'alabe pete,
a kwalane babo na: A bana, njika bwambi
yeno na ba ba lakise na bema o jińgea o janea
25 la Loba e! *E bobi na kamel o jińgea o dipondi
la ndondoki, buka mbwań o jińgea o janea
26 la mony. *Na babo ba tanya bwambi, ba
kwala na babomene na: Nja so ena 'ońgisabe
27 e? *Na Yesu 'ombwa babo, a kwala na: Di
titi ná di wele bolane na bato, nde seto na
Loba; ebanja mambo mese mena ma wele bo-
28 lane na Loba. *Na Petro a kumwa kwa-
lane mo na: Ombwa, biso di dī mambo mese,
29 di bupe oa. *Na Yesu 'alabe na: Nambale
nā-lańgwea binyo: To-mowó a titi nu dī mboa
to bona-sańgo ba bome to ba bito to nyańgo
to sańgo to muto to bana to mionda onyola
30 dina lam na onyola miańgo-ma-bwam, *nyena
nu si ma-kuse ebwe'a ńgedi tatan o nin ponda,
mandabo na bona-sańgo ba bome na ba bito
na banyańgo na bana na mionda oteten a
mitakisan, o nine wase ni mende po pe lońge
31 la bwindea. *Nde gita la baboso ba mende
be basukan, basukan pe baboso.

(32—34: Mat. 20, 17—19. Luk. 18, 31—34.)

32 Nde ba ta nde o ńgea jondea o Yerusalem,
nde Yesu a ta 'ala babo oboso, nde ba ta ba
tanya, nde ba ba ta ba bupe mo ba ta ba bwa

bo̱ṅgo̱. Na mo̱ a no̱ṅgo̱ pe̱te̱ dom na baba
na mo̱me̱ne̱, a kumwa kwalane̱ babo̱ ma ma
me̱nde̱ bolane̱ na mo̱: *Ombwa, di m'ondea 33
o Yerusalem, nde Muna-moto a me̱nde̱ bakabe̱
na prisi inde̱ne̱ na babiedi-ba-kalat' a-Loba,
nde ba me̱nde̱ kwese̱ mo̱ muka o bwabe̱, ba
me̱nde̱ bake̱ mo̱ na basibi, *nde ba me̱nde̱ 34
yo̱ye̱ mo̱ na dipa mo̱ lonyanyo na to̱ mo̱ ma-
lo̱di na bwa mo̱, nde ombusa minya milalo
a me̱nde̱ pumbwa.

(35—45: Mat. 20, 20—28.)

Na Yakobo na Yohane, bana ba Sebedeo, 35
ba po̱ na mo̱, ba kwalane̱ mo̱ na: A muleedi,
di ma-pula ná o bole biso̱ nje di ma-so̱so̱meano̱.
*Na mo̱ a kwalane̱ babo̱ na: Nje lo ma-pulano̱ 36
ná na bole binyo̱ e? *Na babo̱ ba kwala na: 37
Bola biso̱, ná di je mowó̱ o dia la mom, nune̱
pe̱ o dimo̱se̱ o edub'aṅgo̱. *Na Yesu a kwa- 38
lane̱ babo̱ na: Lo si bī nje lo ma-pulano̱. Lena
lo we̱le̱ nyo̱ dibonde mba na ma-nyo̱no̱ to̱ dubi-
sabe̱ na dubise̱ lena mba na ma-dubisabe̱no̱ e?
*Na babo̱ ba kwalane̱ mo̱ na: Di ma-we̱le̱. 39
Na Yesu a kwalane̱ babo̱ na: Dibonde na ma-
nyo̱no̱ lo me̱nde̱ nyo̱ mo̱, na dubise̱ pe̱ mba
na ma-dubisabe̱no̱, lo me̱nde̱ dubisabe̱ mo̱; *nde 40
o ja o dia lam la mom na la dimo̱se̱ e titi
lambo lam o bola, le nde onyola ba di boṅ-
sane̱be̱no̱. *Nde dom ba seṅgino̱ nika, ba 41
kumwa liṅgane̱ Yakobo na Yohane. *Na 42
Yesu a bele̱ babo̱, a kwalane̱ babo̱ na: Lo bī
ná ba bena ba laṅgabe̱ bānedi ba matumba
ba ma-sibise̱ babo̱ owas'abu, ba ma-kekise̱ pe̱

43 ṅginy'abu na bande̱ne̱ babu. * Nde nika e
s'aṅgame̱n be̱ na binyo̱, to̱-nja nu ma-pule̱ be̱
nunde̱ne̱ oteten anyu, 'aṅgame̱n nde be̱ muboled'
44 anyu; * to̱-nja nu ma-pule̱ be̱ nyaboso oteten
45 anyu, a̱ be̱ nde muut'a be̱se̱. * Ebanja
Muna-moto pe̱ asipo̱i o boleabe̱, nde
o bolea, na o bola pe̱ loṅge̱ lao diko̱ti
onyola gita.

(46—52: Mat. 20, 29—34. Luk. 18, 35—43.)

46 Na babo̱ ba po̱ o Yeriko. Nde a busino̱
o Yeriko na bokweli bao na dimuti dinde̱ne̱
pe̱, Bartimeo, mun'a Timeo, mot'a ndima, a
47 ta a ja o ṅgea, 'akwa. * Nde a seṅgino̱ ná
e nde Yesu nya Nasaret, na mo̱ a kumwa te̱
musea, a kwala na: A Yesu, mun'a Dawid,
48 bwea mba ndedi! * Nde gita ba ta ba domea
mo̱, ná a ko̱ na pī. Na mo̱ a beṅga nde te̱
musea na: A mun'a Dawid, bwea mba ndedi!
49 * Na Yesu a te̱me̱, a kwala na: Binyo̱ bele̱
mo̱! Na babo̱ ba bele̱ mot'a ndima, ba kwalane̱
mo̱ na: Embe̱ mulema, te̱me̱, a ma-bele̱ oa.
50 * Na mo̱ a pimba mbo̱t'ao wase, a wamse̱ te̱me̱,
51 a po̱ na Yesu. * Na Yesu 'alabe̱ mo̱, a kwala
na: Nje o ma-pulano̱ ná na boleye oa e?
Na nu mot'a ndima a kwalane̱ mo̱ na: A
52 rabuni, ná na timbe je̱ne̱. * Na Yesu a kwa-
lane̱ mo̱ na: Ala, jemea lo̱ṅgo̱ di oṅgise̱ oa.
Na dibokime̱ne̱ a timba je̱ne̱, a bupe̱ mo̱ o ṅgea.

(11, 1—10: Mat. 21, 1—9. Luk. 19, 29—38. Yoh. 12, 12—16.)

11 Nde niponda ba sisedino̱ be̱be̱ na Yerusa-
lem o Betfage na Betania, o mudoṅgo ma

njabi, na mo a loma bokweli bao baba, * a 2
kwalane babo na: Binyo ala o yi son a mundi
ye oboso banyu, nde dibokimene lo poi te
oten, lo mende bomane mun'a esel a tiṅgam,
nyena omony ao to-moto a si tano a má-ja;
wunja mo, lo wane mo. * Nde yetena moto 3
a kwalan binyo na: Nje lo ma-bolano nika e?
kwala na: Saṅgo nde a ma-pule mo, a mende
pe timbise mo dibokimene. * Na babo b'ala 4
ba bomane mun'a esel a tiṅgam bebe na jombe,
o eboko o ṅgea, na babo ba wunja mo. * Nde 5
doṅgo bena ba ta ba teme oten, ba kwalane
babo na: Nje lo ma-bolano na, lo ma-wunjano
mun'a esel? * Na babo ba kwalane babo kana 6
Yesu a kwalino, nde ba ta b'esele babo. * Na 7
babo ba wana mun'a esel na Yesu, ba latele
mbot'abu omony ao, na mo a ja oten. * Nde 8
gita ba ta ba latele mbot'abu o ṅgea, bapepe
pe ba ke mabunje ma miele, ba latele mo o
ṅgea. * Nde ba bena ba ta b'ala oboso na 9
ba pe bena ba ta ba bupe ombusa, ba te misea
na: Hosana, bonam na nu nu ma-po o dina
la Saṅgo! * Bonam na janea la saṅgo asu 10
Dawid lena di ma-po, Hosana o mony nyese.

(11—24: Mat. 21, 12—22. Luk. 19, 45—48.)

Na mo 'iṅgea o Yerusalem o tempel, nde 11
a boleno jombwa mese, kana ebiamu e tano
e má-po, na mo a busa, 'ala o Betania na dom
na baba. * Nde o bone bunya, niponda b' 12
asumweno o Betania, a ta a bwa njai. * Na 13
mo 'ene bwele ba maṅgolo etum uone, boena
bo ta bo bene beyadi, na mo 'ala oten, ná ṅga

ena a so lambo oten, nde a poino oten a si soi
to-lambo, ke beyadi mene; ebanja e si ta pond'a
14 mańgolo. * Na mo 'alabe, a kwalane mo na:
To-moto a si da pe bepuma na oa, natena o
bwindea. Nde bokweli bao ba ta ba seńga
nika.
15 Na babo ba po o Yerusalem, na mo 'ińgea
o tempel, a kumwa pańga ba bena ba ta b'
andise na bena ba ta b'anda o tempel, a kwese
tebed'a baweńgisane-moni na bejedi ba ba-
16 ndise-mbeńga, * a si ta 'esele to-moto ná a
17 bambe ewa tombane la tempel, * a lee babo
a kwala na: E si tilabe na: „ndabo am e mende
nde belabe ndabo a muka onyola matumba
mese“ e? Nde binyo lo má-timbise nde mo
18 mulomba ma bato ba ndumban. * Nde prisi
indene na babiedi-ba-kalat'a-Loba ba ta ba
seńga nika, ba kumwa pulise neni beno ná
ba bwa mo; ebanja ba ta ba bwa mo bońgo,
onyolana dimuti lese di ta di tanya onyola
19 beleedi bao. * Nde ebiamu e ta be e poi te,
na mo 'asumwe, a busa o mundi.
20 Nde niponda ba tano ba tomba o idiba, na
babo b'ene bwele ba mańgolo bo anji natena
21 o miańga. * Nde Petro a ta 'ońgele, a kwa-
lane mo na: A rabi, ombwa bwele ba mań-
22 golo o louno bo anji. * Na Yesu 'alabe, a
kwalane babo na: Binyo bene jemea na Loba!
23 * Nambale, nā-lańgwea binyo, to-nja nu ma-
kwalane mun mudońgo na: Asumwe, ko o
madiba, nde a si bene penda o mulema mao,
nde a dube nde ná nje a ma-kwalano e mende

bolane̱, ke̱ a me̱nde̱ kusa nje a kwalino̱. *Onyo- 24
la nika nā-laṅgwea binyo̱: Me̱se̱ lo ma-so̱so̱-
meano̱ ke̱ lo ma-kane̱, dube̱ ná lo ma-kusa
mo̱, nde lo me̱nde̱ kusa mo̱. *Nde lo ma-te̱me̱ 25
te̱ o muka, lakise̱ to̱-nje lo be̱nno̱ na nupe̱pe̱,
ná Saṅgo anyu nye o mo̱ny pe̱ a lakise̱ binyo̱
mawuse̱ manyu. *Nde yete̱na binyo̱ lo si 26
lakise̱, ke̱ Saṅgo anyu nye o mo̱ny pe̱ a si
me̱nde̱ lakise̱ binyo̱ mawuse̱ manyu.

(27—33: Mat. 21, 23—27. Luk. 20, 1—8.)

Na babo̱ ba po̱ pe̱te̱ o Yerusalem, nde ni- 27
ponda a tano̱ a daṅgwa o tempel, prisi in-
de̱ne̱ na babiedi-ba-kalat'a-Loba na baturu
ba ta ba po̱ na mo̱, *ba kwalane̱ mo̱ na: 28
Onyola njika ṅginya o ma-bolano̱ man mambo
e? nja a boli oa ninka ṅginya o bola man
mambo e? *Na Yesu a kwalane̱ babo̱ na: 29
Mba pe̱ na to̱ndi juele̱ binyo̱ eyala ewo̱, alabe̱
mba mo̱, nde mba pe̱ na me̱nde̱ laṅgwea binyo̱
onyola njika ṅginya na ma-bolano̱ man mambo.
*Dubise̱ la Yohane di wu nde o mo̱ny ṅga 30
na bato? Alabe̱ mba! *Na babo̱ ba dutea 31
na babo̱ mo̱me̱ne̱, ba kwala na: Di kwali te̱
na: Di wu nde o mo̱ny, ke̱ a me̱nde̱ kwalane̱
biso̱ na: Nje so̱ lo si dube̱no̱ mo̱ e? *Nde 32
di kwale nde na: Na bato e? Nde ba ta nde
ba bwa dimuti bo̱ṅgo̱, ebanja be̱se̱ ba ta ba
laṅga Yohane ka muto̱per'a mudī nambale̱.
*Na babo̱ b'alabe̱, ba kwalane̱ Yesu na: Di 33
si bī. Na Yesu a kwalane̱ babo̱ na: To̱ mba
pe̱ na si ma-laṅgwea so̱ binyo̱ onyola njika
ṅginya na ma-bolano̱ man mambo.

(12, 1—12: Mat. 21, 33—46. Luk. 20, 9—19.)

12 Na mo a kumwa kwalane babo o minia
na: Moto mowó a ta a de mōnda ma lonyeň-
geny, a diňga mo koto, a poňgo mboki, a loňga
pe na ndabo, a bake mo na bapoňge-mōnda,
2 na mo 'ala o ekombo epepe. * Nde o ponda
ni doňgamen a ta a loma muut'ao mowó na
bapoňge-mōnda, ná a noňgeye mo doňgo la
bepuma ba mōnda ma lonyeňgeny o bapoňge-
3 mōnda. * Na babo ba damea mo, ba dipa mo,
4 ba timbise mo tete. * Na mo a loma pete
muutu nupepe na babo; na babo ba numa mo
5 madale o mulopo, ba sambwele mo. * Na mo
a loma nupepe, na babo ba bwa mo; na gita
la bapepe pe, ba dipa doňgo, ba bwa pe doňgo.
6 * Nde a ta nde a diane mpom ma muna mowó
nyena a tondino; na mo a loma mo na babo
o sukan, a kwala na: Ba mende dube mun'am.
7 * Nde ba bapoňge-mōnda ba ta nde ba kwala
na babo momene na: Nun nde e musaňgwedi;
ya, esele biso di bwe mo, nde sàňgo di be
8 lasu. * Na babo ba noňgo mo, ba bwa mo,
ba pimba mo ombusa mōnda ma lonyeňgeny.
9 * Saňgo a mōnda a mende so bolea ne? A
mende po, a bwa ba bapoňge-mōnda, a bake
10 pe mōnda ma lonyeňgeny na bapepe. * Lo
si laňgi ben betiledi na: „Dale lena baloňgedi
ba baňgino, dímene nde di timbi dale la toňgo;
11 * din di bolan nde na Saňgo, nde je betany-
12 sedi o miso masu“ e? * Nde ba ta ba pula
damea mo, nde ba ta ba bwa nde dimuti
boňgo; ebanja ba ta ba so ná a kwali nde

mun munia onyol'abu. Na babo̱ b'ese̱le̱ mo̱,
b'ala.

(13—17: Mat. 22, 15—22. Luk. 20, 20—26.)

Nde ba ta ba loma na mo̱ doṅgo la Farisai 13
na Bona-Herode, o lamba mo̱ na eyala. *Nde 14
ba ta ba po̱, ba kwalane̱ mo̱ na: A muleedi,
di bī ná oa oe mbale̱, o si dube̱ pe̱ to̱-moto;
ebanja o si m'ombwea moto o beombwedi, nde
o ma-lee̱ nde ṅge'a Loba ka mbale̱. E aṅga-
me̱n o bola kaisa njaṅgi, ṅga e s'aṅgame̱n e?
Di bole, ṅga di si bola e? *Nde a so̱ino̱ ma- 15
wo̱ndo̱n mabu, na mo̱ a kwalane̱ babo̱ na:
Nje lo ma-kekano̱ mba e? Wanea mba de-
nario, n'ombwe! *Na babo̱ ba wanea mo̱. 16
Na mo̱ a kwalane̱ babo̱ na: Ediṅge̱diṅge̱ na
dina la nja din e? Na babo̱ ba kwalane̱ mo̱
na: Kaisa. *Na Yesu a kwalane̱ babo̱ na: 17
Mambo ma kaisa, bola mo̱ kaisa, mambo ma
Loba pe̱, Loba. Nde ba ta ba nyaka onyol'ao.

(18—27: Mat. 22, 23—33. Luk. 20, 27—38.)

Nde Sadukai ba ta ba po̱ na mo̱, bena ba 18
ma-kwale̱ na, bepumbwedi ba kwedi be titi,
b'ue̱le̱ mo̱, ba kwala na: *A muleedi, Mose 19
anedi biso̱ na: Yete̱na muna-saṅgo a moto a
wedi te̱, nde a dia muto, nde a si die bana,
muna-saṅgo a no̱ṅge muto, a yeye muna-saṅgo
mbota. *Bona-saṅgo samba ba ta; nyaboso 20
a ta a bā muto, na mo̱ a wo̱, a si die mbota.
*Nu londe̱ baba pe̱ a no̱ṅgo̱ mo̱, na mo̱ pe̱ 21
a wo̱, a si die mbota; nikame̱ne̱ pe̱ nu londe̱
balalo. *Nde samba nye̱se̱ ba ta ba no̱ṅgo̱ 22
mo̱, ba si dī mbota. Nde o sukan a be̱se̱,

23 muto pe a timbi wo. * O bepumbwedi ba
kwedi, yetena ba ma-pumbwa te, a mende
nde be munj'a njika mo e? ebanja samba
24 nde ba ta ba bene mo ka munj' abu. * Na
Yesu a kwalane babo na: Seto onyola din
nde lo ma-wusano, ebanja lo si bī betiledi to
25 ṅginy'a Loba e? * Ebanja ponda ba mendeno
pumbwa o kwedi, ba si mende bā to bolabe
o diba, nde ba ma-be nde ka angel o mony.
26 * Nde onyola bawedi, ná ba ma-pumbwabele,
lo si laṅgi o kalat'a Mose, kana Loba a kwa-
lanno mo, o mbutu ma ṅgeṅgele, na: „Mba
ne nde Loba la Abraham, na Loba la Isak,
27 na Loba la Yakob" e? * Loba a titi Loba la
bawedi, nde la bawenya. Lo wusi bwambi.

(28—34: Mat. 22, 34—40. Luk. 20, 39. 40. Luk. 10, 25—28.)

28 Nde mowó nya babiedi-ba-kalat'a-Loba,
nu ta nu seṅga juanele labu, ny' en pe ná
'alabe babo bwam, 'uele mo na: Njika mbenda
29 nye nyaboso o yese e? * Na Yesu 'alabe
na: Mbend' a boso o yese nye nde na: „A
Israel, seṅga, Saṅgo Loba lasu, e nde Saṅgo
30 pomene"; * nà na: „o aṅgamen tondo Saṅgo
Loba loṅgo, na mulema moṅgo muese, na
mudī moṅgo muese, na jongele loṅgo lese,
na ṅginy' aṅgo nyese. Nin nde nye mbend'a
31 boso. * Ni londe iba nye nde na: „O aṅ-
gamen tondo muna-soṅgo ka oamene." Mbenda
32 nipepe ni buki yin e titi. * Na mubied'a-
kalat'a-Loba a kwalane mo na: A muleedi, o
kwali bwam kaponda mbale, ná e nde mowó-
33 mene, nupepe a titi, ke mo; * na tondo la mo

pe̱ na mulema mue̱se̱ na dibie̱ le̱se̱ na ṅginya
nye̱se̱, na o to̱ndo̱ muna-saṅgo ka moto mo̱-
me̱ne̱ ye gita bwambi buka mabea ma dise̱
na ma bwa me̱se̱. *Nde Yesu 'e̱nno̱ ná 'alabe̱ 34
na dibie̱, na mo̱ akwalane̱ mo̱ na: O titi etum
na janea la Loba. Nde to̱-moto a si keki pe̱
jue̱le̱ mo̱.

(35—37: Mat. 22, 41—46. Luk. 20, 41—44.)

Nde Yesu a ta 'alabe̱, niponda a lee̱no̱ o 35
tempel, a kwala na: Ne̱ni babiedi-ba-kalat'a-
Loba ba ma-kwalano̱ na: Kristo e nde mun'a
Dawíd e? *Dawid mo̱me̱ne̱ a kwali o Mudī 36
Musaṅgi na: „Saṅgo akwalan Saṅgo am na:
Ja o dia lam la mom, natē na timbise̱ basiṅ-
geri bo̱ṅgo̱ ebambu a mataṅga mo̱ṅgo̱". *Dawid 37
mo̱me̱ne̱ a bele̱ mo̱ saṅgo; o ue̱ni eno̱ so̱ mun'
ao e? Nde dimuti dinde̱ne̱ di ta di to̱ndo̱ seṅ-
gane̱ mo̱.

(38—40: Mat. 23. Luk. 20, 45—47.)

Nde a ta akwala o beleedi bao na: Lo 38
aṅgame̱ne̱ onyola babiedi-ba-kalat'a-Loba, bena
ba to̱ndi daṅgwane̱ mbo̱t'a miaba na kusa ma-
soma o madon, *na bejedi ba boso o mandabo 39
ma ndoṅgame̱n na bejedi ba boso o mada;
*bena ba ma-bo̱le̱ mandabo ma mikusa, ba 40
kane̱ pe̱ mika ma miaba onyola mawo̱ndo̱n;
ba me̱nde̱ beṅga kusa bekwesedi bende̱ne̱.

(41—44: Luk. 21, 1—4.)

Nde a ta a ja wase te̱ṅge̱ne̱ elimb'a njaṅgi, 41
'ombwa ne̱ni dimuti di ma-we̱le̱no̱ mo̱ni o
elimb'a-njaṅgi. Gita la mbwaṅ ba ta ba we̱le̱
gita. *Nde mutued'a mukusa mowó̱ a ta a 42

po, a wele loson la mioni loba, miena mie
43 fenig po. *Na mo a bele bokweli bao na mo,
a kwalane babo na: Nambale, nā-langwea
binyo, nun mutued'a mukusa a wele gita, buka
44 bese bena ba wele o elimb'a njangi; *ebanja
bese ba wele onyola mbwan mabu, nde nun
nde a wele onyola tue lao, mese a tano a
bene, bema bao bese.

(13: Mat. 24. Luk. 21, 5—36.)

13 Nde a busino o tempel, na mowó nya
bokweli bao a kwalane mo na: A muleedi,
ombwa te njika madale na njika milongi
2 min! *Na Yesu a kwalane mo na: O m' ene
min milongi mindene e? To dale diwo di si
mende dia omony a dine, lena di si mende
3 bulabele. *Nde niponda a tano a ja wase
o mudongo ma njabi, tengene tempel, na
Petro na Yakobo na Yohane na Andrea b'
4 uele mo o esoka na: *Langwea biso njika
ponda man mambo ma mendeno bolane? Nje
e mende be eyemban, ponda man mese ma
5 mendeno bolane? *Na Yesu a kumwa kwa-
lane babo na: Lo bia pon, ná moto a si dimbele
6 binyo ngea. *Gita ba mende po o dina lam,
ba kwala na: Ye nde mba, nde ba mende
7 dimbele gita ngea. *Nde yetena lo mende
senga onyola bila na miumban ma bila, lo si
soa; man m' angamen bolane nde ma titi su.
8 *Ebanja tumba di mende teme tengene tumba,
janea pe tengene janea, soa-la-minyangadu
pe di mende be wuma na wuma, njai nindene
9 na mpungu ba mende be. *Man nde me be-

boteri ba ndeṅge̱. Nde l'aṅgame̱ne̱ na binyo̱-
me̱ne̱; ebanja ba me̱nde̱ bake̱ binyo̱ o bekaisedi
bende̱ne̱, lo me̱nde̱ pe̱ dipabe̱ o mandabo ma
ndoṅgame̱n, na te̱se̱be̱ oboso ba go̱bina na
kiṅe̱ onyol' am, o be̱ mboṅ na babo̱. *Nde 10
miaṅgo-ma-bwam mi aṅgame̱n se̱le̱ laṅgwabe̱
na matumba me̱se̱. *Nde b' alan te̱ binyo̱, 11
ba bake̱ binyo̱, lo si se̱le̱ jo̱ṅge̱le̱ nje lo me̱nde̱-
no̱ kwala, nde ma ma me̱nde̱ bolabe̱ binyo̱ o
ni pondame̱ne̱ kwala nde mo̱; ebanja seto̱
binyo̱ nde lo ma-kwale̱, nde Mudī Musaṅgi.
*Nde muna-saṅgo a me̱nde̱ bake̱ muna-saṅgo 12
o kwedi, saṅgo pe̱ mun'ao; bana ba me̱nde̱
te̱me̱ liṅgise̱ basaṅgo na banyaṅgo na bake̱
babo̱ o kwedi. *Nde lo me̱nde̱ siṅgabe̱ na 13
bato be̱se̱ onyola dina lam; nde nu nu tiṅgam
nate̱na o su, a me̱nde̱ joṅgisabe̱.

Nde yete̱na l'e̱n te̱ nyakak'a dibumbe e 14
te̱m wuma e s'aṅgame̱nno̱ — nu nu ma-laṅge̱
ese̱le̱ mo̱ a so̱ṅtane̱ — deṅge̱ so̱ ba be o Yudea
ba nye o midoṅgo. *Nde nu nye omo̱ny a 15
munyua a si siba wase, a s'iṅgea o no̱ṅgo̱
lambo o ndabo; *nu pe̱ nye o mōnda a si 16
timba o mbusa o no̱ṅgo̱ mbo̱t' ao. *Nde 17
eboma na ba be me̱me̱ na banyo̱ṅgise̱-bana o
mi minya. *Nde lo kane̱ nde, ná mīla manyu 18
mi si bolane̱ o pond'epupa; *ebanja mi mi- 19
nya mi me̱nde̱ be̱ ndeṅge̱, ka nyena e si ta
nika nate̱na beboteri ba bewekedi, bena Loba
a wekino̱, nate̱na tatan, nde e si me̱nde̱ pe̱ to̱
be̱. *Nde yete̱na Saṅgo a si wutise̱ te̱ mi 20
minya, ke̱ to̱ eyobo ewo̱ e si me̱nde̱ joṅgisabe̱;

nde onyola baposobe, bena a posino, a ta a
21 wutise mi minya. *Nde yetena moto a kwa-
lan te binyo na: Ombwa Kristo e uan, ombwa
22 uane, lo si dube mo. *Ebanja Kristo ya lo-
baṅgo i mende busa na batoperi ba lobaṅgo
ba mende bola beyemban na betanysedi o
dimbele pe na baposobe ṅgea, yetena e ma-
23 wele bolane nika. *Nde binyo lo bia pon;
na sele biise binyo. mese oboso.
24 Nde o mi minya ombusa nin ndeṅge,
wei i mende timba muititi, modi pe mu si
25 mende bola muenen mao; *ṅgeṅgeti pe i
mende wa o mony, i ko wase, ṅginy 'a mony
26 pe i mende soa. *Nde deṅge ba mende jene
Muna-moto a ma-wa o mawindi na ṅginya
27 nindene na edube. *Deṅge so a mende loma
angel na kotele baposobe o matoṅgo ma wase
manei, o su la wase natena su la mony.
28 *Binyo okwa nde munia na bwele ba boṅ-
goṅgi. Yetena mikanjo mao mi ni-pumea
te na ya beyadi, na binyo lo bia ná loe le
29 bebe. *Nikamene pe na binyo, yetena l'en
man ma bolan, bia ná e bebe, bebe na mombe.
30 *Nambale, nā-laṅgwea binyo: Nin nyoṅon e
si mende tomba, natena man mese ma bolane.
31 *Mony na wase ba mende tomba, nde
32 beyala bam be si mende tomba. *Nde
onyola bo bunya na ni ponda to-moto a si bī,
to angel o mony, to Muna, ke Tete momene.
33 *Lo bia pon, lo ja epenye, lo kane; ebanja lo
34 si bī njika ponda ponda nyeno. *Ye nde
biana moto ny'alo o londo o ekombo epepe,

nu dī ndabo ao, nu boli bautu bao ṅginya,
moto-moto yao ebolo, 'anea pe̠ mutater'a jo̠mbe̠
o ja epe̠nye̠. * Binyo̠ ja so̠ epe̠nye̠; ebanja 35
lo si bī njika ponda saṅgo a mboa a me̠nde̠no̠
po̠, ṅga o ebiamu, ṅga oteten a bulu, ṅga
ponda wuba e ma-lo̠ṅgo̠no̠, ṅga o idiba, * a 36
si ya be̠, a po̠i te̠ dibokime̠ne̠, a boman̠e binyo̠
lo kwedi iyo̠. * Di na ma-kwalane̠no̠ 37
binyo̠, na ma-kwalane̠ nde mo̠ be̠se̠: Ja
epe̠nye̠.

(14, 1. 2: Mat. 26, 1—5. Luk. 22, 1. 2.)

Nde ombusa minya miba Pasah e ta na 14
bewolo be si puṅgwan esasaṅge, nde prisi
inde̠ne̠ na babiedi-ba-kalat'a-Loba ba ta ba
pulise̠ ne̠ni ba ma-puteano̠ mo̠ na musomba,
nde ba bwe mo̠; * nde ba ta ba kwala na: Seto̠ 2
o bunya-ba-bosaṅgi, mpuṅgu mu si ya be̠ oteten
a dimuti.

(3—9: Mat. 26, 6—13. Yoh. 12, 1—8.)

Nde niponda a tano o Betania o ndabo 3
a Simon mot'a mulòṅgó̠, muto mowó̠ a ta a
po̠, niponda a tano̠ a ja o tebedi, nu ta ny'
alea epos'a jo̠ki la niti la nardo la mususedi
munde̠ne̠, na mo̠ a bwa eposi, a koma mo̠ o
mulopo mao. * Nde doṅgo ba ta oten, bena 4
ba ta ba to̠po̠ bwambo na babo̠ mo̠me̠ne na:
Din nyamse̠ la din jo̠ki di ma-bola nje e?
* Ebanja ba ta b'aṅgame̠ne̠ jandise̠ din jo̠ki, 5
buka bebwea ba denario belalo, nde be bolabe̠
batuedi. Na babo̠ ba to̠po̠ne̠ mo̠. * Na Yesu 6
a kwala na: Ese̠le̠ mo̠! Nje lo ma-bwese̠no̠
mo̠ ndutu e? A boledi nde mba ebol'a bwam.

7 * Ebanja lo be̱n batuedi na binyo̱ ponda ye̱se̱,
yete̱na lo ma-pula te̱ lena lo we̱le̱ bola babo̱
bwam ponda ye̱se̱; nde lo si be̱n mba ponda
8 ye̱se̱. * A boli nje a we̱lino̱; a se̱le̱ nde jo̱kise̱
9 nyol'am onyola pulame̱ lam. * Nambale̱, nā-
laṅgwea binyo̱, wuma na wuma min miaṅgo-
ma-bwam mi me̱nde̱no̱ laṅgwabe̱ o wase nye̱se̱,
e me̱nde̱ pe̱ laṅgwabe̱ nje nun a bolino̱, o
jo̱ṅge̱le̱ lao.

(10. 11: Mat. 26, 14—16. Luk. 22, 3—6.)

10 **N**de Yuda Iskariot, mowó̱ nya dom na
baba, a ta 'ala na prisi inde̱ne̱, ná a bake̱ mo̱
11 na babo̱. * Nde ba seṅgino̱ nika, na babo̱ ba
bwa munye̱ṅge̱, ba kakane̱ o bola mo̱ mo̱ni.
Na mo̱ a kumwa pulise̱ ne̱ni a ma-bake̱no̱ mo̱
o pond'a bwam.

(12—16: Mat. 26, 17—19. Luk. 22, 7—13.)

12 **N**de o bunya ba boso ba bewolo be si puṅ-
gwan esasaṅge, boena ba ma-bwano̱ mun'a
mudo̱ṅgi nya Pasah, na bokweli bao ba kwa-
lane̱ mo̱ na: O ue̱ni o ma-pulano̱ ná di ale
13 bo̱ṅsane̱, ná o de Pasah e? * Na mo̱ a loma
bokweli bao baba, a kwalane̱ babo̱ na: Ala
o mundi, moto mowó̱ a me̱nde̱ doṅgame̱ne̱
14 binyo̱ nu bambe̱ ew'a madiba; bupe̱ mo̱, * nde
wuma a m'iṅgeano̱, kwalane̱ saṅgo a mboa
oten na: Muleedi a kwali na: O ue̱ni ndabo
a be̱n nyeno̱ onyol'am, nyena na ma-dano̱
15 Pasah na bokweli bam e? * Nde a me̱nde̱ lee̱le̱
binyo̱ tuṅ a mo̱ny ninde̱ne̱ ni ne̱ṅge̱be̱ mboṅga,
16 ni boṅsan; lo boṅsane̱ oten onyol'asu. * Na

bokweli b'ala, ba po o mundi, ba so kana a
kwalanno babo, na babo ba bonsane Pasah.

(17—25: Mat. 26, 20—29. Luk. 22, 14—23. Yoh. 13, 21—26.)

Nde ebiamu e poino, na mo a po na dom 17
na baba. *Nde niponda ba tano ba ja o tebedi 18
o da, na Yesu a kwala na: Nambale, nā-lan-
gwea binyo, mowó nyanyu nu ma-de na mba
a mende jandise mba. *Na babo ba kumwa 19
bwa ndutu, na moto-moto a kwalane mo na:
Mba e? *Na mo a kwalane babo na: Mowó 20
nya dom na baba, nu ma-dubise dia na mba
o monjo. *Muna-moto a m'ala nde kana e 21
tilabeno onyol'ao, nde eboma na nu moto
nyena na mo nde Muna-moto a m'andisabeno;
e wusabe bwam na nu moto, ke a si yabe.
*Nde niponda ba tano onyola da, na 22
Yesu a nongo ewolo, a namse mo, a
bua mo, a bola mo babo, a kwala na:
Nongo, lo de, yen ye nde nyol'am.
*Na mo a nongo dibonde, a bola maso- 23
ma, a bola mo babo, na babo bese ba
nyo mo. *Na mo a kwalane babo na: 24
Man me nde maya mam ma male ma
penya, mama-komabe onyola gita.
*Nambale, nā-langwea binyo: Na si mende pe 25
nyo ben benyon ba lonyengeny tom, natena
o bo bunya na mendeno pe nyo mo penya o
janea la Loba.

(26—31: Mat. 26, 30—35. Luk. 22, 31—34. 39.)

Nde niponda ba boleno longo muenge ma 26
sesa, na babo ba busa, b'ala o mudongo ma
njabi. *Na Yesu a kwalane babo na: Binyo 27

be̱se̱ lo me̱nde̱ so̱njo̱ onyol' am bon bulu, ebanja
e tilabe̱ na: „Na me̱nde̱ dipa mutateri, nde
28 mido̱ṅgi mi me̱nde̱ pambilane̱". * Nde ombusa
pumbwabe̱le̱ lam na me̱nde̱ wala oboso na
29 binyo̱ o Galilea. * Na Petro a kwalane̱ mo̱
na: Yete̱na be̱se̱ ba me̱nde̱ so̱njo̱, ke̱ mba tom.
30 * Na Yesu a kwalane̱ mo̱ na: Nambale̱, nā-
laṅgwea oa: Oe̱ṅge̱ o bon bulu, obiana mom
ma wuba mu ma-lo̱ṅgo̱ ṅged' iba, o me̱nde̱ to̱-
31 bo̱ mba ṅged'ilalo. * Na mo̱ a beṅga nde
kwala bwambi na: To̱ e be̱ nde ná na ma-wo̱
na oa, na si me̱nde̱ to̱bo̱ oa tom. Nikame̱ne̱
pe̱ nde be̱se̱ ba kwalino̱.

(32—42: Mat. 26, 36—46. Luk. 22, 40—46.)

32 Na babo̱ ba po̱ o mōnda dina lao na: Get-
semane, na mo̱ a kwalane̱ bokweli bao na:
33 Binyo̱ ja o uan natē na bo̱le̱ kane̱. * Na mo̱
a no̱ṅgo̱ Petro na Yakobo na Yohane na mo̱-
34 me̱ne̱, a kumwa soa na taka, * a kwalane̱ babo̱
na: Mudī mam mu ma-bwa ndutu bwambi na-
te̱na o kwedi; binyo̱ dia o uan lo je epe̱nye̱.
35 * Na mo̱ a sisea oboso son, a ko̱ wase, a kane̱,
ná e we̱li te̱ be̱, ni ponda e tombe na mo̱,
36 * a kwala na: Aba, Tete̱, mambo me̱se̱ mena
ma we̱le̱ bolane̱ na oa, sumwa din dibonde na
mba; nde seto̱ kana mba na ma-pulano̱, nde
37 kana oa o ma-pulano̱. * Na mo̱ a po̱, a bomane̱
babo̱ ba ma-ko̱ iyo̱, na mo̱ a kwalane̱ Petro
na: A Simon, o ma-ko̱ nde iyo̱ e? O titi ná
38 o we̱le̱ ja epe̱nye̱ ṅgeṅ po̱ e? * Binyo̱ ja
penya, lo kane̱, lo si ya be̱ lo ko̱ o make-
kisan; mudī mu m'emea, nde eyobo e

bobi. *Na mo 'ala pete, a kane, a kwala 39
mulemlem ma beyala. *Nde a timbino, na mo 40
abomane pete babo ba ma-ko iyo; ebanja miso
mabu ma ta ma dila, nde ba si ta ba bia nje
ba ma-timbiseleno mo. *Na mo a po ṅgedi 41
ni londe ilalo, a kwalane babo na: Binyo
beṅga nde ko iyo, lo wumse! E doṅgamen;
ponda e má-po, ombwa, Muna-moto a ma-
bakabe o maa ma bato ba bobe. *Binyo 42
teme, di ale; ombwa, nu nu m'andise mba
e bebe.

(43—54: Mat. 26, 47—58. Luk. 22, 47—55. Yoh. 18, 2—18)

Nde dibokimene, ke a dia a ma-kwala, na 43
Yuda Iskariot, mowó nya dom na baba, a po
na dimuti na po na beboṅgo, ba wu na prisi
indene na babiedi-ba-kalat'a-Loba na baturu.
*Nde nu nu ta ny'andise mo, a ta a bola 44
babo eyemban, a kwala na: Nu na mendeno
sopa, ke mo nu; binyo putea mo, lo alane mo,
lo bomeye mo bwam. *Nde a poino, na dibo- 45
kimene 'ala na mo, a kwala na: A rabi, rabi!
na mo a sopa mo. *Na babo ba wele mo maa 46
o nyolo, ba putea mo. *Nde mowó nya ba 47
ba ta ba teme oten, a soṅgwa po, a dipa muut'a
prisi nindene, a ke mo toi. *Na Yesu 'alabe, 48
a kwalane babo na: Lo busi nde kana onyola
mot'ebwan na po na beboṅgo, o putea mba.
*Na ta o tempel bunya-te o lee, nde lo si 49
putedi mba; nde onyolana betiledi be londe.
*Na babo bese b'esele mo, ba nya mila. 50
*Nde mpesa ma moto mowó mu ta mu bupe 51
mo, mu lala sanje a mbom o musamba ma

52 nyolo; na mpesa mi putea mo̠. *Na mo̠ 'ese̠le̠
sanje̠ a mbo̠m, a nya mila musamba.
53 Na babo̠ b'alane̠ Yesu omboa prisi ninde̠ne̠,
na prisi inde̠ne̠ ye̠se̠ na baturu na babiedi-
54 ba-kalat'a-Loba ba ko̠to̠ne̠. *Nde Petro a ta
a dia son etum ombusa, a bupe̠ mo̠ nate̠na o
eboko a teten ya prisi ninde̠ne̠, na mo̠ a ja
wase na baboledi, 'o̠lo̠ wea.

(55—65: Mat. 26, 59—68. Luk. 22, 63-71. Yoh. 18, 19—24.)

55 Nde prisi inde̠ne̠ na muemba ma bakaisedi
bande̠ne̠ ba ta ba pulise̠ mboṅ onyola Yesu
56 ná ba bwe mo̠, nde ba si so̠i; *ebanja gita ba
ta ba bola mboṅ a lobaṅgo onyol'ao, nde mboṅ
57 abu i si ta i te̠ṅge̠ne̠. *Nde doṅgo ba ta ba
te̠me̠, ba bola mboṅ a lobaṅgo onyol'ao, ba
58 kwala na: *Di ta di seṅga mo̠ a kwali na:
Na me̠nde̠ bule̠le̠ nin tempel ni loṅgabe̠ na
maa, nde na me̠nde̠ loṅga nipe̠pe̠ o minya
59 milalo, ni si po̠ṅgo̠be̠ na maa. *Nde to̠ nika,
60 mboṅ abu i si ta i te̠ṅge̠ne̠. *Na prisi ninde̠ne̠
e te̠me̠ oteten abu, 'ue̠le̠ Yesu, e kwala na:
O si m'alabe̠ to̠-lambo onyola di ban ba te̠mno̠
61 mboṅ onyol'aṅgo̠ e? *Nde a ta a ja na pī
a s'alabe̠ to̠-lambo. Na prisi ninde̠ne̠ ny'ue̠le̠
pe̠te̠ mo̠, e kwalane̠ mo̠ na: Oe nde Kristo
62 Mun'a Nyasesabe̠ o mo̠ny e? *Na Yesu
'alabe̠ na: Ne nde mo̠, nde lo me̠nde̠ je̠ne̠
Muna-moto a jai o dia la mom la ṅginya,
63 a ma-wa pe̠ o mawindi ma mo̠ny. *Na prisi
ninde̠ne̠ e nyaua mbo̠t'ao, e kwala na: Njika
64 mboṅ pe̠ di ma-pulano̠ e? *Lo seṅgi dibena;
lo m'o̠ṅge̠le̠ na nje? Na babo̠ be̠se̠ ba kwese̠

mo ná 'angamen kwedi. * Nde dongo ba ta 65
ba kumwa to mo malodi, na diba boso bao,
na domo mo losilo, na kwala na: Langwa
bedinge! Na baboledi ba nongo mo na dipa
la mabumbe.

(66—72: Mat. 26, 69—75. Luk. 22, 56—62. Yoh. 18, 17. 25- 27.)

Nde niponda Petro a tano o wase o eboko 66
a teten, na ngonderi po nya prisi nindene e
po, * nde ny'enno Petro a m'olo wea, na mo 67
ny'ombwa mo, e kwala na: Oa pe o ta na nu
mot'a Nasaret, Yesu. * Na mo a tobo, a kwala 68
na: Na si bī mo, na si sontan pe to nje o ma-
kwalano. Na mo a busa o eboko e telam, na
mom ma wuba mu longo. * Nde ni ngonderi 69
ny'enno mo, na mo e kumwa pete kwalane
ba bena ba ta ba teme oten, na: Nu pe e nde
mowó nyabu. * Na mo a tobo pete. Nde 70
ombusa son a ponda pete, ba bena ba ta ba
teme bebe, ba kwalane Petro na: Nambale,
oe nde mowó nyabu, ebanja oa pe oe nde
mot'a Galilea; bwambo bongo pe boe nde
nikamene. * Na mo a kumwa loa momene, 71
a kana songo, a kwala na: Na si bī nu moto
lo ma-kwalano. * Na dibokimene mom ma 72
wuba mu longo ngedi ni londe iba. Na Petro
'ongele eyala, kana Yesu a kwalanno mo na:
Obiana mom ma wuba mu ma-longo nged'iba,
o mende tobo mba nged'ilalo. Nde 'ongeleno
nika, na mo a kumwa jeya.

(15, 1: Mat. 27, 1. 2. Luk. 22, 66; 23, 1. Yoh. 18, 28.)

Na dibokimene o idiba, niponda prisi 15
indene na baturu na babiedi-ba-kalat'a-Loba

na muemba ma bakaisedi bandene muese ba
boleno weka muano, na babo ba kaka Yesu,
b' alane mo, ba bake mo na Pilato.

(2—19: Mat. 27, 11—30. Luk. 23, 2—25. Yoh. 18, 29—19, 16.)

2 **Na** Pilato 'uele mo na: Oe nde kiṅ' a
Bona-Yuda e? Na mo 'alabe mo, a kwala na:
3 Kana o kwalino. * Nde prisi indene i ta i
4 bake mo gita la njom o nyolo. * Na Pilato
'uele pete mo, a kwala na: O si m' alabe to-
lambo e? Ombwa neni ba ma-bakeno oa gita
5 la njom o nyolo. * Nde Yesu a si ta pe 'alabe
6 to-lambo, ka nyena Pilato a ta a nyaka. * Nde
o bunya-ba-bosaṅgi a ta a koloṅgone josea
babo mowó nya beboa, nyena ba ma-sosomeano.
7 * Nde mowó, dina lao na Baraba, a ta o
beboa na bato ba mpuṅgu, bena ba ta ba bwa
8 moto o mpuṅgu. * Na dimuti di ala o mony,
di kumwa pula kana a tano a koloṅgone o
9 bola babo. * Na Pilato 'alabe babo, a kwala
na: Lo ma-pula ná n' oseye binyo kiṅ' a Bona-
10 Yuda e? * Ebanja a ta a bia ná prisi indene
11 ba ta nde ba bake mo onyola ekon. * Nde
prisi indene ba ta b' embe dimuti, ná 'oseye
12 nde babo Baraba. * Na Pilato 'alabe pete, a
kwalane babo na: Lo ma-pula ná na bole nje
na nu nyena lo ma-beleno kiṅ' a Bona-Yuda e?
13 * Na babo ba te pete misea na: Bomele mo
14 o mbasa! * Na Pilato a kwalane babo na:
Njika bobe a bolino e? Na babo ba beṅga
15 nde te misea na: Bomele mo o mbasa! * Nde
Pilato a ta a pula dolisane dimuti, na mo
'osea babo Baraba, a bola pe Yesu a dipabe

lonyanyo, a bake̱ mo̱ ná a bomabe̱le̱ o mbasa.
*Na bato-ba-bila b'alane̱ mo̱, b'injane̱ mo̱ o 16
eboko a teten, nika nye nde na, ndabo a muka,
ba ko̱te̱le̱ dimuti la bato-ba-bila le̱se̱ na mo̱,
*ba bo̱tise̱ mo̱ mbo̱ti ni mole̱, ba lońga ekot' 17
a ńgeńge̱le̱, ba bo̱tise̱ mo̱ mo̱; *ba kumwa 18
soma mo̱ na: Masoma na oa, a kiń'a Bona-
Yuda! *Ba dipa pe̱ mo̱ o mulopo na eso- 19
sońgo, ba to̱ mo̱ malo̱di, ba numa mabo̱ńgo̱,
b'owe̱ mo̱.

(20—41: Mat. 27, 31—56. Luk. 23, 26—49. Yoh. 19, 16—30.)

Nde ba bo̱le̱no̱ yo̱ye̱ mo̱, ba sońgwane̱ mo̱ 20
mbo̱ti ni mole̱, ba bo̱tise̱ mo̱ mbo̱t'ao, b'alane̱
mo̱ o bome̱le̱ mo̱ o mbasa; *ba nyakisane̱ moto 21
mowó̱ nu ta nu tomba, Simon mot'a Kyrene,
nu ta nu wa o eyidi, sańgo a Alesander na
Rufo̱si, ná a bambe̱ mbas'ao; *ba wana mo̱ 22
o wum'a Golgota, yena ye o tukwabe̱ na:
Wum'a bekekeleke ba mulopo. *Na babo̱ ba 23
bola mo̱ mao ma mire o nyo̱, nde a si kasi
mo̱. *Na babo̱ ba bome̱le̱ mo̱ o mbasa, b'a- 24
bane̱ mbo̱t'ao na nyo̱se̱ la male, nje moto na
moto 'ańgame̱nno̱ kusa. *Nde e ta nde ńge̱ń 25
ilalo, niponda ba bome̱le̱no̱ mo̱ o mbasa. *Nde 26
betiledi ba njo̱m ao be ta be tilabe̱ na: Kiń'a
Bona-Yuda. *Ba ta pe̱ ba bome̱le̱ bato b' 27
ebwan baba o mbasa muemba na mo̱, mowó̱
o dia lao la mom, nune̱ pe̱ la dimo̱se̱. *Nde 28
betiledi be ta be londa bena be kwali na: „A
lańgabe̱ na bato ba bobe.“ *Nde ba ba ta 29
ba tomba ba yo̱ye̱ mo̱, ba souse̱ milopo mabu,
ba kwala na: E̱, oa nu nu ma-bule̱le̱ tempel,

30 nde o loṅga pe̱ mo̱ o minya milalo, * suṅga
31 oame̱ne̱, o sibe ȯ mbasa. * Nikame̱ne̱ pe̱ nde
prisi inde̱ne̱ ba yo̱dino̱ mo̱ na babo̱ mo̱me̱ne̱
na babiedi-ba-kalat'a-Loba, ba kwala na: A
ta a suṅga bape̱pe̱, nde a si ma-we̱le̱ suṅga
32 mo̱me̱ne̱. * Kristo, kiṅ'a Bona-Israel, a sibe
o mbasa tatan, ná di e̱ne̱, nde di dube̱. Na
ba pe̱ bena ba ta ba bomabe̱le̱ o mbasa na mo̱,
33 ba ta ba yo̱ye̱ mo̱. * Nde ṅge̱ṅ mutoba
i po̱ino̱, muititi mu ta mu ko̱ o ekombo ye̱se̱,
34 nate̱na ṅge̱ṅ dibua. * Nde o ṅge̱ṅ dibua
Yesu a te̱ musea na doi la mo̱nymo̱ny na:
Eloi, Eloi, lama sabaktani, nika nye
nde o tukwabe̱ na: A Loba lam, a Loba
lam, onyolanje o baṅgisanno̱ mba e?
35 * Nde doṅgo bena ba ta ba te̱me̱ oten, ba
seṅgino̱ nika, ba kwala na: Ombwa, a ma-bele̱
36 Elia. * Na mowó̱ a nya mila, a londise̱ swam
na benyo̱n be ma-banye̱, a we̱le̱ mo̱ omo̱ny a
esosoṅgo, a nyo̱se̱ mo̱, a kwala na: Ese̱le̱ te̱
37 di ombwe ṅga Elia a ma-ya o sibise̱ mo̱. * Na
Yesu a te̱ musea mo̱nymo̱ny, na mo̱ a patea.
38 * Nde ekeṅan a tempel e ta e domea moṅgo
39 maba, omo̱ny nate̱na o wase. * Nde muaned'a
bila nu ta nu te̱me̱ be̱be̱, teṅge̱ne̱ mo̱, 'e̱nno̱
ná a patedi na nika musea, a kwala na: Na-
40 mbale̱ nu moto a ta nde Mun'a Loba. * Bito
pe̱ ba ta oten, bena ba ta b'ombwa etum,
bena oteten abu Maria Magdalena, na Maria
nyaṅgo a Yakobo nisadi na nya Yoses, na
41 Salome, * bena niponda a tano̱ o Galilea ba
ta ba bupe̱ mo̱, ba bolea mo̱, na gita la ba-

pe̱pe̱ pe̱, bena ba ta b'ondea na mo̱ o Yeru-
salem.

(42—47: Mat. 27, 57—61. Luk. 23, 50—55. Yoh 19, 38—42.)

Nde ebiamu e tano̱ e má-po̱, kana e tano̱ 42
bunya ba mboṅsan, nika nye nde, bunya
oboso ba bunya-ba-wumse̱, * Yosef nya Ari- 43
matia a ta a po̱, mot'a edube nya bakaisedi
bande̱ne̱, nyena mo̱me̱ne̱ pe̱ a ta 'eṅge̱le̱ janea
la Loba, mo̱ nde a ta a kaka mulema, 'ala na
Pilato, a so̱so̱mea mo̱ mbimba ma Yesu. * Nde 44
Pilato a ta a nyaka, ná ṅga a má-wo̱ na wo̱,
na mo̱ a bele̱ muaned'a-bila, a baise̱ mo̱ na,
ṅga a má-jinda wo̱; * nde a seṅgino̱ nika na 45
muaned'a-bila, na mo̱ a bola Yosef mbimba.
* Na mo̱ 'anda mbo̱m, a sibise̱ mo̱ a wule̱le̱ 46
mo̱ o ni mbo̱m, a ne̱ṅge̱le̱ mo̱ o so̱ṅgo̱, nyena
ni ta ni poabe̱ o madale, a wuṅgulane̱ dale
o mũna ma so̱ṅgo̱. * Nde Maria Magdalena 47
na Maria nyaṅgo a Yoses ba ta b'ombwa o
ue̱ni a ne̱ṅge̱be̱le̱no̱.

(16, 1—8: Mat. 28, 1—8. Luk. 24, 1—12. Yoh. 20, 1—10.)

Nde bunya-ba-wumse̱ bo tombino̱, na 16
Maria Magdalena na Maria nyaṅgo a Yakobo,
na Salome b'anda benumba, ná b'ale o jo̱kise̱
mo̱. * Nde o mbat'a idiba o bunya ba boso 2
ba woki ba ta ba po̱ o so̱ṅgo̱, niponda wei i
tano̱ i busa. * Nde ba ta ba kwala na babo̱ mo̱- 3
me̱ne̱ na: Nja a me̱nde̱ sumwe̱ye̱ biso̱ dale o
mũna ma so̱ṅgo̱ e? * Nde b'ombono̱ o mo̱ny, 4
na babo̱ b'e̱ne̱ ná dale di ta di sumwabe̱;
ebanja di ta di kola bwambi. * Nde b'iṅgedino̱ 5

o songo, na babo b'ene mpesa ma moto mu
jai o dia la mom, mu boti mboti ni ma-sange,
6 na babo ba manymeye. * Na mo a kwalane
babo na: Lo si manymeye! Lo ma-pulise nde
Yesu nya Nasaret, nu ta nu bomabele o
mbasa; a má-pumbwa, a titi uan; ombwa wuma
7 ba tano ba nengele mo. * Nde ala, langwea
bokweli bao na Petro ná a m'ala binyo oboso
o Galilea; oten nde lo mendeno jene mo, kana
8 a kwalanno binyo. * Na babo ba busa o songo
ba nya mila, ebanja e ta babo soasoane na
manyaka; nde ba si ta ba langwea to-moto to-
lambo, ebanja ba ta ba bwa bongo.
9 Nde niponda a tano a pumbwa, o mbat'a
idiba, o bunya ba boso ba woki, a sele nde
busea Maria Magdalena, nyena a tano a busise
10 midī ma bobe samba. * Na mo 'ala, a lan-
gwea ba bena ba ta na mo (Yesu), bena ba ta
11 ba bwa ndutu b'eya pe. * Nde babo niponda
ba sengino ná e longe, 'enen pe na mo, ba si
ta ba dube.

(12. 13: Luk. 24, 13—35.)

12 Ombusa nika a ta pe a busea baba babu
o nyai nipepe, ponda ba tano ba dangwa o
13 eyidi. * Nde ba ta b'ala, ba langwea bane
bapepe; nde ba si ta pe to ba dube babo.

(14—18: Luk. 24, 36—49. Yoh. 20, 19—23.)

14 Nde ombusa nika, na mo a leele momene
na dom na mowó, ponda ba tano ba ja o
tebedi. Na mo a sà babo onyola dinga labu
la penda na milema mabu ma bwambi, onyo-
lana ba si ta ba dube ba bena b'en mo ombusa

pumbwa lao. *Na mo a kwalane babo na: 15
Ala o wase nyese, langwa miango-ma-
bwam na bato bese. *Nu nu dube nde 16
adubisabe, a mende jongisabe, nu nu si
dube a mende kwesabe. *Nde ben beyem- 17
ban nde be mende bupe ba bena ba dube: Ba
mende busise midī ma bobe o dina lam, ba
mende topo na l'eme la penya, *ba mende 18
damea nyama miaba na maa; ba nyodi te
lambo di ma-bwane, di si mende bola babo
bobe, ba ma-nenge maa omony a baboedi, na
babo ba bole.

(19: Luk. 24, 50—53. Bebol. 1, 4—11.)

Nde Sango a boleno kwalane babo man 19
mambo, na mo a nongobe o mony, a ja o dia
la mom la Loba. *Na babo b'ala, ba langwa 20
miango-ma-bwam wuma yese, nde Sango a ta
a bola muemba na babo, 'embe eyala na be-
yemban be bupe.

MIANGO MA BWAM

KAPONDA LUKASI.

Kana gita ba nongino o tila miango onyo- 1
la mambo mena ma bole bolane oteten asu,
*kana ba bena ba ta mbon a miso na babo- 2
ledi ba eyala natena beboteri ba bakeno biso
mo, *y'enen pe bwam na mba, kana na wa- 3
sino mese bwam natena o beboteri, o tilea

oa mo̱, diwo̱diwo̱ kana m'aledino̱, a Teofilo
4 ny'edube, *ná o bake̱ mbal'a beleedi, bena o
leabe̱no̱.

5 O minya ma Herode, kiṅ'a Yudea, prisi
po̱ e ta, dina lao na Sakaria, o muemba ma
Abia, nde a ta a bā muto o bana ba ṅgo̱nderi
6 ba Aron, dina lao di ta na Elisabet. *Nde
babo̱ babane̱ ba ta ba te̱me̱ na sīm oboso ba
Loba, ba ta ba daṅgwa o mbenda ye̱se̱ na
7 beanedi ba Saṅgo, e si be̱ misan. *Nde ba si
ta ba ya muna, ebanja Elisabet a ta ewombe̱,
8 nde babo̱ babane̱ ba ta ba má-duna. *Nde e
ta na, niponda a tano̱ a bola ebol'a prisi oboso
9 ba Loba, kaponda nume la muemba mao, *o
kaponda ko̱loṅgo̱ne̱ la ebol'a prisi, male ma
ta nde ma ko̱ye̱ mo̱ o dise̱ benumba, na mo̱
10 'iṅgea o tempel a Saṅgo. *Nde dimuti la
bato le̱se̱ di ta di kane̱ o eboko, o pond'a
11 dise̱ la jabea la benumba. *Nde angel a
Saṅgo e ta e busea mo̱, e te̱me̱ o dia la mom
12 la diyo̱ la dise̱ la benumba. *Nde Sakaria
'e̱nno̱ mo̱, a manyme̱ye̱, na bo̱ṅgo̱ bo ko̱ye̱ mo̱.
13 *Na angel e kwalane̱ mo̱ na: A Sakaria, o si
bwa bo̱ṅgo̱, ebanja muka mo̱ṅgo̱ mu seṅgabe̱,
munj'aṅgo̱ Elisabet a me̱nde̱ yeya oa muna-
mome, nde o me̱nde̱ bele̱ dina lao na, Yohane.
14 *Nde o me̱nde̱ be̱ne̱ munye̱ṅge̱ na mutam,
nde gita ba me̱nde̱ bwa munye̱ṅge̱ onyola yabe̱
15 lao. *Ebanja a me̱nde̱ be̱ nunde̱ne̱ oboso ba
Saṅgo; a si me̱nde̱ nyo̱ mao na benyo̱n be ma-
so̱kisane̱, nde a me̱nde̱ londisabe̱ na Mudī Mu-

saṅgi nate̱na o dibum la nyaṅgo, * nde a 16
me̱nde̱ timbise̱ gita la bana ba Israel na Saṅgo
Loba labu. * Nde a me̱nde̱ wala mo̱ oboso o 17
mudī na ṅginy'a Elia, na timbise̱ milema ma
basaṅgo na bana, na bamayaṅako o jo̱ṅge̱le̱
la bate̱m-na-sīm, o boṅsane̱ Saṅgo bato ba
boṅsane̱be̱. * Na Sakaria a kwalane̱ angel na: 18
Na njika lambo na me̱nde̱no̱ bia din? ebanja
mba ná nde mudun a moto, munj'am pe̱ a
má-duna. * Na angel e alabe̱, e kwalane̱ mo̱ 19
na: Mba nde ne Gabriel, nu ma-te̱me̱ oboso
ba Loba, na lomabe̱ nde o kwalisane̱ oa, na
biise̱ oa min miaṅgo ma bwam. * Nde ombwa, 20
o me̱nde̱ ko̱ mbuke, o si me̱nde̱ we̱le̱ to̱po̱,
nate̱na o ponda din di me̱nde̱no̱ bolane̱; onyo-
lana o si dube̱ beyala bam, bena be me̱nde̱
londe̱ o pond'ao. * Nde dimuti di ta di tata 21
Sakaria, di nyaka ná 'indino̱ nika o tempel.
* Nde a busino̱ a si ta a we̱le̱ kwalisane̱ babo̱, 22
na babo̱ ba so̱ ná 'e̱n je̱ne̱ o tempel. Na mo̱
a sikime̱ye̱ babo̱ dia, a ja dimume. * Nde e ta 23
na, niponda minya ma ebol'ao mi domno̱, na
mo̱ 'ala o mboa. * Nde ombusa mi minya, na 24
munj'ao Elisabet a no̱ṅgo̱ deme̱, na mo̱ a wuta
mo̱me̱ne̱ mio̱di mitanu, a kwala na: * Ninka 25
nde Saṅgo a bolino̱ mba o minya miena 'ombo-
no̱ o sumwa iso̱n am oteten a bato.

Nde o mo̱di mu londe̱ mutoba, angel Gab- 26
riel e ta e lomabe̱ na Loba o mundi ma Gali-
lea, dina lao na Nasaret, * omboa ṅgo̱nderi 27
ni ta ni wandabe̱ na moto mowó̱ dina lao na
Yosef, o ndabo a Dawid; dina la ni ṅgo̱nderi

28 di ta nde Maria. *Nde angel e ta 'iṅgea na mo̱,
e kwala na: Masoma na oa, nu kusi ndedi;
Saṅgo e na oa, a oa nunamsabe̱ o teten a bona-
29 bito. *Nde 'e̱nno̱ mo̱, na mo̱ a manyme̱ye̱ onyola
30 y'eyala, a dutea na, njika masoma ma e? *Na
angel e kwalane̱ mo̱ na: O si bwa bo̱ṅgo̱, a
31 Maria, ebanja o kusi ndedi na Loba. *Nde
ombwa, o me̱nde̱ no̱ṅgo̱ deme̱, o me̱nde̱ ya
muna-mome, nde o me̱nde̱ bele̱ dina lao na
32 Yesu. *Mo̱ a me̱nde̱ be̱ nunde̱ne̱, a me̱nde̱
belabe̱ Mun'a Nyasam, nde Loba Saṅgo
a me̱nde̱ bola mo̱ bejedi ba janea ba saṅ-
33 go ao Dawid, *nde a me̱nde̱ be̱ kiṅe̱
omo̱ny a ndabo a Yakob nate̱na o bwi-
ndea, nde janea lao la kiṅe̱ di si me̱nde̱
34 be̱ne̱ su. *Na Maria a kwalane̱ angel na:
Ne̱ni din di me̱nde̱no̱ bolane̱, kana na si bīno̱
35 mome? *Na angel ny'alabe̱, e kwalane̱ mo̱
na: Mudī Musaṅgi mu me̱nde̱ po̱ omo̱ny aṅgo̱,
ṅginy'a Nyasam e me̱nde̱ kumane̱ oa; onyola
nika di la bosaṅgi lena di me̱nde̱ yabe̱, di
36 me̱nde̱ belabe̱ na: Mun'a Loba. *Nde ombwa,
eyab'aṅgo̱ Elisabet pe̱ a no̱ṅgi deme̱ la muna-
mome o bodun bao, tatan ye nde na mo̱ mio̱di
37 mutoba, mo̱ nu ta nu belabe̱ ewombe̱. *Eba-
nja to̱-lambo di titi lena di si ma-we̱le̱ bolane̱
38 na Loba. *Na Maria a kwala na: Ombwa,
ne nde muut'a Loba; e bolane̱ na mba, ka-
ponda eyal'aṅgo̱. Na angel ny'asumwe̱ na mo̱.
39 Nde Maria a ta 'asumwe̱ o mi minyá, a
wamse̱ wala o ekombo a mido̱ṅgo, o mundi
40 ma Yuda mowó̱, *na mo̱ 'iṅgea o ndabo a

Sakaria, a soma Elisabet. * Nde e ta na, ni- 41
ponda Elisabet a seṅgino masoma ma Maria,
muna a sobele o dibum lao. Nde Elisabet a
ta a londa na Mudī Musaṅgi, * a kwala na 42
doi la monymony na: Bonam na oa oteten
a bona-bito, bonam na epum'a dibum loṅgo.
* Nde o ueni din di poyedino mba, ná nyaṅgo 43
a Saṅgo am a poye mba e? * Ebanja, ombwa, 44
niponda doi loṅgo la masoma di poino o matoi
mam, na muna a sobele o dibum lam o mu-
nyeṅge. * Nde bonam na nu nu ta nu dube, 45
ebanja di di kwalabe na mo na Saṅgo, di
mende londa. * Na Maria a kwala na: 46

Mulema mam mu ma-kolise Saṅgo,
mudī mam pe mu ma-bwa munyeṅge onyola 47
Loba, Musuṅger'am.
Ebanja a ta'ombwa bejedi be sibi ba muut'ao 48
nya muto.
Ebanja ombwa, botea tatan, nyoṅon yese i
mende bele mba bonam,
ebanja Nyaṅgum a boledi mba mambo ma- 49
ndene;
bosaṅgi nde boe dina lao.
Nded'ao pe e tiṅgam o nyoṅon na nyoṅon, 50
na ba ba ma-bwe mo boṅgo.
A leele ṅginya na enam'ao, 51
a pambilan ba be kumba o joṅgele la milema
mabu;
a sibise baṅginya o bejedi ba janea, 'ase basìbi; 52
a londise banjai na mambo ma bwam, nde 53
'esele bambwaṅ ba timba n'ewolo.

54 'Ongwan muut'ao Israel,
o jongele ndedi,
55 kana a tano a kwalane basango basu,
Abraham na mbot'ao onyola bebe bese.
56 Nde Maria a ta a ja na mo to miodi milalo,
na mo a timba pe o mbo'ao.
57 Nde ponda e ta e dongamene onyola Elisa-
58 bet ná a ye, na mo a ya muna-mome. *Nde
bato bao ba teten-a-mboa, na beyabe bao
ba ta ba senga ná Sango a kolise nded'ao na
59 mo, na babo ba bwane mo munyenge. *Nde
e ta na, o bunya bo londe lombi, ba ta ba po
o jenda muna; nde ba ta ba posea mo dina
60 la sango Sakaria. *Nde nyango a ta 'alabe,
a kwala na: Kem, a ma-belabe nde Yohane.
61 *Na babo ba kwalane mo na: To-moto a
titi o mbia mongo nu ma-belabe na di dina.
62 *Na babo ba bola sango eyemban, neni a ma-
63 pulano ná a belabe. *Na mo a pula tafel, a
tila na: Dina lao le nde Yohane. Na babo
64 bese ba nyaka. *Na dibokimene mudumbu
mao na eyem'ao ba telame, na mo a topo, a
65 sesa Loba. *Nde bongo bo ta bo poye bese,
bena ba ta o ni teten-a-mboa; nde man ma-
mbo mese ma ta ma dangwa miango o mi-
66 dongo ma Yudea miese. *Nde bese bena ba
ta ba senga mo, ba ta ba nongo mo o mulema,
ba kwala na: Nje nu muna a mendeno be e?
67 Ebanja dia la Sango pe di ta na mo. *Nde
sango Sakaria a ta a londa na Mudī Musangi,
a topo bedinge, a kwala na:
68 Sesa di be na Sango, Loba la Israel,

ebanja a pepele, a weki pe jongise onyola
bona bao,
a teseye biso tongo a jongise o ndabo a 69
muut' ao Dawid,
kana a topino onyola mudumbu ma batoperi 70
bao ba mudī ba bosangi, natena kwan:
Jongise na basingeri basu na o dia la bese 71
bena ba singe biso,
o leele ndedi na basango basu, na jongele 72
male mao ma bosangi,
kana a kanno songo na sango asu Abraham, 73
o bola biso ná di sungabe o dia la basin- 74
geri basu,
di boleye mo e si be bongo,
o bosangi na teme-la-sīm oboso bao, 75
minya masu ma longe mese.
Nde oa pe, a muna, o mende belabe 76
mutoper'a-mudī nya nu Nyasam.
Ebanja o mende wala oboso ba Sango
o bonsane mo mangea mao,
o bola bona bao dibie la jongise, 77
onyola lakise la miobe mabu,
onyola nded'a mulema nya Loba lasu, 78
nyena onyol' ao inyanyo a mony i busedino
biso.
o panyea ba bena be o muititi, na o muititi 79
ma kwedi,
o tese miende masu o nge'a musango.
Nde nu muna a ta a nyaka, a timba nginya 80
o mudī, nde a ta o eyan natena bunya ba
biisabe lao na Israel.

2 Nde e ta e bolane̱ o mi minya ná mbenda
e te̱se̱be̱ na kaisa Augusto, ná wase nye̱se̱ e
2 so̱ṅgo̱be̱le̱. * Nde mu muso̱ṅgi mu ta nde ma
boso, mu ta nde niponda Kyrenio a tano̱ go̱bina
3 o Syria. *Nde bato be̱se̱ ba ta b'ala, moto te̱
4 o mao mundi, ná ba so̱ṅgo̱be̱le̱. *Nde Yosef pe̱
a ta 'asumwe̱ o Galilea, o mundi ma Nasaret,
'ondea o Yudea, o mundi ma Dawid, mu belabe̱
Betlehem, ebanja a ta nde nya ndabo na mbia
5 ma Dawid, * ná a so̱ṅgo̱be̱le̱ na Maria, ewand'
6 ao, nu ta deme̱. * Nde niponda ba tano̱ oten,
7 minya mi ta mi doṅgame̱ne̱ ná a ma-ya. * Na
mo̱ a ya mun'ao nya mome nya boso, a wule̱le̱
mo̱ o bepasi ba ma-bato, a ne̱ṅge̱ mo̱ o eboki,
ebanja bejedi be ta be pinya na babo̱ o ndabo
8 a be̱n. * Nde batateri ba ta o eyidi o y'epas'a
wuma, ba ta ba tata dibemba labu o bulu.
9 * Nde ombwa, angel a Saṅgo e ta e po̱ye̱ babo̱,
na bosaṅgi ba Saṅgo bo panyea babo̱ o miri
10 me̱se̱, na babo̱ ba bwa bo̱ṅgo̱ bwambi. *Na
angel e kwalane̱ babo̱ na: Lo si bwa bo̱ṅgo̱,
ombwa, na wanedi nde binyo̱ miaṅgo ma
munye̱ṅge̱ munde̱ne̱, mu me̱nde̱ be̱ na ba-
11 to be̱se̱; * ebanja oe̱ṅge̱ Musuṅgeri a ya-
be̱ onyol'anyu, nu nye nde Kristo Saṅgo,
12 o mundi ma Dawid. *Nde din di be̱ eyemban
na binyo̱: Lo me̱nde̱ bomane̱ mue̱ṅge̱ ma muna
mu wulabe̱le̱ o bepasi ba mabato, mu naṅga o
13 eboki. *Nde dibokime̱ne̱ dimuti la mo̱ny di
ta na angel, di sesa Loba, di kwala na:
14 * Edube e be̱ na Loba o mo̱ny nye̱se̱,
musaṅgo o wase, do̱lisane pe̱ na bato.

Nde e ta na, niponda angel y'asumweno 15
na babo y'ala o mony, na batateri ba kwalane
mowó na nune na: Esele biso di wale o Bet-
lehem o jombwa di lambo di bolan, lena Sañgo
a biiseno biso. *Nde ba wamse po, ba so 16
Maria na Yosef na mu mueñge ma muna,
mu nañga o eboki. *Nde b'enno mo, na babo 17
ba lañgwa onyola y' eyala, yena e ta e kwala-
be na babo onyola nu muna. *Nde bese 18
bena ba señgi mo, ba ta ba nyaka onyola ma-
mbo batateri ba lañgwedino babo. *Nde Maria 19
a ta a neñge beyala bese, a kumwa dutea mo
o mulema mao. *Nde batateri ba timbi, ba 20
busise Loba, ba sesa mo onyola mambo mese
ba señgino na b'enno, kana e tano e kwalabe
na babo.

Nde minya lombi mi doñgamenno o jenda 21
mo, dina lao di ta di belabe na Yesu, lena di
ta di belabe na angel nika, obiana a ma-noñ-
gobe deme.

Nde niponda minya ma sañgise labu mi 22
londino, kaponda mbend'a Mose, na babo ba
wana mo o Yerusalem, o tese mo oboso ba
Loba — *kana e tilabeno o mbend'a Sañgo 23
na: „Mome na mome muena mu sele jande
esal'a nyañgo, mu belabe bosañgi onyola Sañ-
go", — *na o bola jabea, kaponda e kwala- 24
beno o mbend'a Sañgo, bepasekoko beba to
besombe ba mbeñga beba. *Nde ombwa, 25
moto mowó a ta o Yerusalem, dina lao na
Simeon, nde nu moto a ta a teme na sīm, na
bwa Loba boñgo, a ta a tata lokomea la Israel,

26 Mudī Musaṅgi pe mu ta omony ao; * nde e
ta e biisabe mo na Mudī Musaṅgi, ná a si
mende jene kwedi, natē 'ene Kristo nya Saṅgo.
27 * Nde a ta a po o tempel na Mudī. Nde ni-
ponda saṅgo na nyaṅgo ba wanno nu muna
Yesu, o bola onyol'ao kaponda kolongone la
28 mbenda, * na mo a nongo mo o maa mao, a
sesa Loba, a kwala na:
29 Tatan, a Saṅgo, o m'esele muut'aṅgo,
kaponda eyal'aṅgo, o ala na musaṅgo,
30 ebanja miso mam ma má-jene joṅgise
loṅgo
31 lena o boṅsanno oboso ba matumba mese,
32 muenen o biisabe na basibi,
na edub'a bona boṅgo Israel.
33 Nde saṅgo na nyaṅgo ba ta ba nyaka onyola
34 ma ma ta ma kwalabe onyol'ao. * Na Simeon
a namse babo, a kwalane Maria, nyaṅgo ao,
na: Ombwa, nun a tesebe nde onyola ko na
betemedi ba gita o Israel, na eyemban yena
35 ba mendeno teṅgene topone, * nde oamene pe,
po e mende numa mudī moṅgo, ná moṅgele
36 ma gita la milema ma biisabe. * Nde
mutoper'a-mudī nya muto mowó pe a ta,
Hana, mun'a Fanuel, o tumba la Asa, a ta
a duna bwambi, a ta nde na mom'ao mbu
samba, botea o pond'ao nya ṅgonderi,
37 * nde a ta nde mukusa ma to mulombi ma
mbu na minei, nu si ta ny'esele tempel, nde
a ta nde a bolea Loba na kandane la da na
38 sosomea, bulu na muese. * Na mo pe a po
o ni pondamene, a soma Loba, a topo onyol'

ao na be̱se̱, bena ba ta ba tata joṅgise̱ o Yeru-
salem. *Nde ba domse̱no̱ mambo me̱se̱, 39
kaponda mbend'a Saṅgo, na babo̱ ba timba
pe̱ o Galilea o mundi mabu Nasaret. *Nde 40
nu muna a ta a nyaka, a tò̱ndo̱ ṅginya, a londa
na dibie̱, nded'a Loba pe̱ e ta na mo̱.

Nde saṅgo na nyaṅgo ba ta be̱ b'ala mbu 41
te̱ o Yerusalem o bunya-ba-bosaṅgi ba Pasah.
*Nde ponda a po̱ino̱ dom la mbu na miba, ba 42
ta b'ondea o Yerusalem, kaponda ko̱lo̱ṅgo̱ne̱ la
bunya-ba-bosaṅgi. *Nde ba londe̱no̱ minya o 43
betimbedi babu ba mboa, na nu muna Yesu
a dia o Yerusalem, nde saṅgo na nyaṅgo ba
si ta ba bia nika. *Nde kana ba tano̱ b'o̱ṅge̱le̱ 44
ná e oteten a muemba ma lo̱ndo̱, na babo̱ ba
daṅgwa lo̱ndo̱ la bunya bowó̱, ba pulise̱ mo̱
oteten a mbia na beko̱lo̱ṅgo̱n (babu); *nde 45
ba si so̱ino̱ mo̱, na babo̱ ba timba pe̱ o Yeru-
salem o pulise̱ mo̱. *Nde e ta na, ombusa 46
minya milalo, na babo̱ ba so̱ mo̱, a jai o tempel,
oteten a baleedi o seṅgane̱ babo̱ na jue̱le̱
babo̱. *Nde be̱se̱ bena ba seṅgan mo̱, ba ta 47
ba nyaka onyola so̱ṅtane̱ lao na jalabe̱ lao.
*Nde b'e̱nno̱ mo̱, na babo̱ ba nyaka. Na 48
nyaṅgo a kwalane̱ mo̱ na: A muna, ne̱ni o
bolino̱ biso̱ nika? Ombwa, biso̱ na so̱ṅgo̱ di
ta di pulise̱ oa na ndutu. *Na mo̱ a kwalane̱ 49
babo̱ na: Nje lo tano̱ lo pulise̱ mba? Lo si bī
ná n'aṅgame̱n be̱ o mambo ma Tete̱? *Nde 50
ba si ta ba so̱ṅtane̱ y'eyala a kwalanno̱ babo̱.
*Na mo̱ a siba na babo̱, 'ala o Nasaret, a si- 51
bise̱ mo̱me̱ne̱ owas'abu; nde nyaṅgo a ta a

52 nengge man mambo mese o mulema mao. *Nde
Yesu a ta a tòndo o dibie na o bonyaki na o
ndedi na Loba na bato pe.

(3, 3—18: Mat. 3, 1—12. Marko 1, 1—8.)

3 Nde o dom la mbu na mitanu ma janea
la kaisa Tiberia, niponda Pontio Pilato a
tano gobina o Yudea, Herode pe tetrarki o
Galilea, muna-sango Pilipo pe tetrarki o
Iturea na ekombo a Trakoniti, Lysania pe
2 tetrarki o Abilene, *owasa prisi nindene Ana
na Kaifa, eyal'a Loba e ta e poye Yohane,
3 mun'a Sakaria, o eyan. *Na mo a po, a lan-
gwa o wuma yese i dingele Yordan, dubise
4 la jatele onyola lakise la miobe; *kana e
tilabeno o kalat'a belangwedi ba Yesaia, mu-
toper'a-mudī, na: „Doi la mulangwedi di sen-
gabe o eyan na: Pongo nge'a Sango, tese
5 mangea mao na sīm. *Misima mese mi mende
londisabe, midongo mese na midongo misadi
mi mende sibisabe; ma me mpenga ma mende
timba (mangea) ma sīm, ma mikondoki pe ma
6 mende timba mangea ma dasidasi; *beyobo
bese pe be mende jene jongise la Loba."
7 *Nde a ta a kwalane mamuti, mena ma ta
ma busa, ma po o dubisabe na mo, na: A binyo
bana ba pe, nja nu lee binyo, ná lo nye ma-
8 linga ma ma-ye mila e? *Wana so nde be-
puma be dongamen onyola jatele, lo si kumwa
kwala na binyomene na: Abraham e nde
sango asu. Ebanja nā-langwea binyo, Loba
ena a busiseye Abraham bana onyola man
9 madale. *Ewondo e má-nengebe pon o mi-

anga ma miele; bwele na bwele so, bo si yai
te bepuma ba bwam bo ma-kebe, bo pimbabe
o wea. * Na mamuti m'uele mo na: Di bole 10
so nje e? * Na mo 'alabe babo na: Nu nu 11
ben loki loba, a bole nu nu si ben; nu pe nu
ben da, a bole nikamene. * Nde bakotedi pe 12
ba ta ba po o dubisabe, na babo ba kwalane
mo na: A muleedi, di bole nje e? * Na mo 13
a kwalane babo na: Lo si pula buka di di
tesebe binyo. * Nde bato-ba-bila pe ba ta 14
b'uele mo, ba kwala na: Biso pe di bole nje
e? Na mo a kwalane babo na: Lo si dumba
to-moto, lo si nongone moto lambo na manya-
kisan, esele musauedi manyu mu dongamene
binyo. * Nde kana dimuti di tano di pite, 15
na bese dutea o milema mabu onyola Yohane,
ná nga mo nde e Kristo e, * na Yohane 'alabe, 16
a kwalane bese na: Mba na ma-dubise nde
binyo na madiba; nde mowó a ma-ya, nu buki
mba nginya, nyena na si dongamen to o wunja
misinga ma betambi bao, mo nde a mende
dubise binyo na Mudī Musangi na wea.
* Esengwen ye o dia lao, a mende sangise 17
eyot'ao bwambwam, na kotele mbasi o ndabo
ao nya ekotedi, nde a mende dise besambu
na wea i si ma-dime. * Na gita la beleedi 18
bepepe pe a ta a langwea dimuti miango-ma-
bwam. * Nde Herode tetrarki, nyena a tano 19
a sà onyola Herodia, munj'a muna-sango, na
onyola miobe mese Herode a bolino, * a ta pe 20
a bata din omony a mese, a kwese Yohane
o beboa.

(21. 22: Mat. 3, 13—17. Marko 1, 9—11. Yoh. 1, 32.)

21 Nde e ta na, kana dimuti lese di dubisa-
beno, na niponda Yesu pe a dubisabeno, a
22 tano a kane, mony e ta e telame, * na Mudī
Musangi mu siba omony ao o bowan ba nyolo
ka mbenga, na doi di wa o mony na: Oa nde
oe Mun' am nya ndolo, na dolisan nde oa.

(23—38: Mat. 1, 1—17.)

23 Nde mo, Yesu, a ta nde to mualalo ma
mbu, niponda a botedino, nde a ta nde, kana
24 ba tano b' ongele, mun'a Yosef nya Eli, * nya
Matat, nya Lewi, nya Melki, nya Yanai, nya
25 Yosef, * nya Matatia, nya Amosi, nya Nahum,
26 nya Esli, nya Nangai, * nya Māt, nya Matatia,
27 nya Semei, nya Yosek, nya Yoda, * nya Yo-
hanan, nya Resa, nya Serubabel, nya Salatiel,
28 nya Neri, * nya Melki, nya Adi, nya Kosam,
29 nya Emadam, nya Er, * nya Yesu, nya Eliesa,
30 nya Yorim, nya Matat, nya Lewi, * nya Si-
meon, nya Yuda, nya Yosef, nya Yonam, nya
31 Eliakim, * nya Melea, nya Mena, nya Matata,
32 nya Natan, nya Dawid, * nya Yese, nya Obed,
33 nya Boasi, nya Sala, nya Nahason, * nya
Aminadab, nya Admin, nya Arni, nya Hesron,
34 nya Peresi, nya Yuda, * nya Yakob, nya Isak,
35 nya Abraham, nya Tara, nya Nahor, * nya
Serugi, nya Regu, nya Peleg, nya Eba, nya
36 Sala, * nya Kainan, nya Arfasadi, nya Sem,
37 nya Noa, nya Lamek, * nya Metusala, nya
Enok, nya Yared, nya Mahalalel, nya Kainan,
38 * nya Enosi, nya Set, nya Adam, nya Loba.

(4, 1—13: Mat. 4, 1—11. Marko 1, 12. 13.)

Nde Yesu, nu ta nu londa na Mudī Mu- 4
sańgi, a ta a timba o wa la Yordan, na mo̱ a
diabe̱le̱ na Mudī o eyań, *nde a ta a kekisabe̱ 2
na Satan muane̱i ma minya. A si ta a da to̱-
lambo o mi minya, nde mi tombino̱, a ta a
bwa njai. *Na Satan a kwalane̱ mo̱ na: 3
Yete̱na oe nde Mun'a Loba, kwalane̱ so̱ din
dale, ná di timbe ewolo. *Na Yesu 'alabe̱ 4
mo̱ na: E tilabe̱ na: „Seto̱ onyola bewolo
mo̱me̱ne̱ nde moto a me̱nde̱no̱ be̱ lońge̱ nde
onyola eyal'a Loba te̱.“ *Na Satan 'ondane̱ mo̱ 5
omo̱ny a mudońgo mu asam, a lee̱le̱ mo̱ beko-
mbo be̱se̱ ba mundi-ma-wase o musò mowó̱-
me̱ne̱ *a kwalane̱ mo̱ na: Na ma-pula bola oa 6
nin ńginya nye̱se̱ na edub'ao, ebanja e bolabe̱
mba, na ma-bola pe̱ mo̱ to̱-nja na ma-pulano̱;
*o owe̱ so̱ te̱ mba, ke̱ me̱se̱ ma me̱nde̱ nde be̱ 7
mo̱ńgo̱. *Na Yesu 'alabe̱, a kwalane̱ mo̱ na: 8
E tilabe̱ na: „Owe̱ Sańgo, Loba lo̱ńgo̱, bolea
pe̱ nde mo̱me̱ne̱ mowó̱.“ *Na mo̱ 'alane̱ mo̱ 9
o Yerusalem, a te̱se̱ mo̱ omo̱ny a mbasan ma
munyua ma tempel, a kwalane̱ mo̱ na: Yete̱na
oe nde Mun'a Loba, ańgwe̱ wase uan.
*Ebanja e tilabe̱ na: „A me̱nde̱ janea angel 10
ao onyol' ańgo̱, o tata oa, *i me̱nde̱ bambe̱ oa 11
o maa, ná o si ya to̱ dome̱le̱ muende mo̱ńgo̱
onyola dale.“ *Na Yesu 'alabe̱, a kwalane̱ 12
mo̱ na: E kwalabe̱ na: „O si keka Sańgo,
Loba lo̱ńgo̱.“ *Nde Satan a bo̱le̱no̱ makekisan 13
me̱se̱, na mo̱ 'ese̱le̱ mo̱ onyola son a ponda.

(14. 15: Mat. 4, 12—17. Marko 1, 14. 15.)

14 **N**de Yesu a ta a timba o Galilea na
ṅginy'a Mudī, nde mumban mu ta mu busa
15 onyol'ao oteten a y'epasi ye̱se̱; *a ta pe̱
a lee̱ o mandabo mabu ma ndoṅgame̱n, a
sesabe̱ na be̱se̱.

(16—30: Mat. 13, 53—58. Marko 6, 1—6.)

16 **N**de a ta pe̱ a po̱ o Nasaret, wuma a
nyakedino̱, na mo̱ 'iṅgea o ndabo a ndoṅgame̱n
o bunya-ba-wumse̱, kaponda ko̱lo̱ṅgo̱ne̱ lao,
17 a te̱me̱ o laṅga. *Nde kalat'a muto̱per'a-
mudī Yesaia e ta e bolabe̱ mo̱. Nde a tele̱no̱
18 kalati, na mo̱ a so̱ wuma i tilabe̱ na: *„Mudī
ma Saṅgo mue omo̱ny am, onyolana
'o̱kise̱ mba o laṅgwa miaṅgo-ma-bwam
na batuedi, a lom mba o bo̱lise̱ milema
minyo̱sedi, o laṅgwea babeboa te̱se̱be̱
la wonja, na bandima je̱ne̱, o te̱se̱ ba-
19 bandabe̱ wonja, *o laṅgwa mbu ma do̱-
20 lisane̱ ma Saṅgo.“ *Nde a kuke̱no̱ kalati,
na mo̱ a bola mo̱ muboledi, a ja wase; nde
miso̱ ma be̱se̱, bena ba ta o ndabo a ndoṅga-
21 me̱n, ma ta ma sokame̱ mo̱ o nyolo. *Na mo̱
a kumwa kwalane̱ babo̱ na: Ben betiledi be londi
22 o matoi manyu oe̱ṅge̱. *Na be̱se̱ ba bola mboṅ
onyol'ao, ba nyaka onyola beyala ba ndolo,
bena be ta be busa o mudumbu mao. Nde ba
ta ba kwala na: Seto̱ mun'a Yosef nu e?
23 *Na mo̱ a kwalane̱ babo̱ na: Nambale̱, lo
me̱nde̱ nde kwalane̱ mba mun munia na: A
mot'a-bwaṅga, bo̱lise̱ oame̱ne̱. To̱-nje di seṅ-
gino̱ ná e bolan o Kapernaum, bola pe̱ nika

nan o mundi mongo. *Nde a ta akwala na: 24
Nambale, nā-langwea binyo, to mutoper'a-
mudī mowó a si dubabe o mundi mao. *Nde 25
nambale, nā-langwea binyo, gita la mikusa
di ta o Israel o minya ma Elia, niponda mony
e tano e kwesabe mbu milalo na miodi mutoba,
niponda njai nindene e tano o ekombo yese;
*nde Elia a si ta a lomabe omboa to-mowó, 26
ke o Sarepta momene, o Sidon, ombo'a mu-
kusa ma muto. *Gita la bato ba mulòngó 27
pe ba ta o Israel o pond'a mutoper'a-mudī
Elisa; nde to-mowó nyabu a si ta a sangisabe
ke Naeman, mot'a Syria. *Na babo bese ba 28
londa na malinga o ndabo a ndongamen,
niponda ba sengino man mambo; *na babo 29
ba teme, ba sokele mo ombusa mundi, b'alane
mo o mbasan ma mudongo, muena omony ao
nde mundi mabu mu tano mu longabe, o pimba
mo wase. *Nde a ta a tomba oteten abu, 'ala. 30

(31—37: Marko 1, 21—28.)

Nde a ta a siba o Kapernaum, mundi ma 31
Galilea, a lee babo o bunya-ba-wumse; *nde 32
ba ta b'uba onyola beleedi bao, ebanja eyal'
ao e ta nde na nginya. *Nde moto mowó 33
a ta o ndabo a ndongamen nu ta nu bene
mudī ma bobe mu si sangi, na mo a te musea
omony, *a kwala na: O, nje di benno o bola- 34
ne oa, a Yesu nya Nasaret? O poi nde o nyamse
biso? Na bī nja oeno: Nyabosangi nya Loba.
*Na Yesu a domea mo, a kwala na: Ko na pī, 35
busa na mo! Na mudī ma bobe mu kwese mo
wase oteten abu, mu busa na mo, e si be jense

36 mo̱ sese. *Nde manyaka ma ta ma po̱ye̱
babo̱ be̱se̱, na babo̱ ba kwalisane̱ mowó̱ na
nune̱, ba kwala na: Njika eyala yen, a m'anea
midī mi si saṅgi na ṅginya na ṅgum, na mo̱
37 mi busa e? *Nde mumban mu ta mu busa
onyol'ao o ni teten-a-wuma nye̱se̱.

(38—44: Mat. 8, 14—17. Marko 1, 29—39.)

38 **Na** mo̱ 'asumwe̱ o ndabo a ndoṅgame̱n,
'iṅgea o ndabo a Simon. Nde nyaṅgo a Simon
nya diba (nyaṅgo a munj'ao), ṅgo̱ ninde̱ne̱
e ta ny'alea mo̱, na babo̱ ba so̱so̱mea mo̱
39 onyol'ao. *Na mo̱ 'ala na mo̱, a nuṅgame̱
omo̱ny ao, a domea ṅgo̱, na mo̱ ny'ese̱le̱ mo̱;
40 na dibokime̱ne̱ a te̱me̱, a bolea babo̱. *Nde
niponda wei i sibino̱, be̱se̱ bena ba ta ba be̱ne̱
baboedi ba nyai a maboa, ba ta ba wana babo̱
na mo̱; na mo̱ a ne̱ṅge̱le̱ maa omo̱ny a mowó̱
41 na mowó̱ nyabu, a bo̱lise̱ babo̱. *Midī ma bobe
pe̱ mi ta mi busa na gita, mi te̱ musea, mi kwala
na: Oa oe nde Mun'a Loba. Na mo̱ a domea
mo̱, a s'ese̱le̱ mo̱ mi to̱po̱, ebanja mi ta mi bia
42 na e nde Kristo. *Nde bunya bo tano̱
bo ese̱le̱, na mo̱ a busa, 'ala o wum'a eyaṅ,
nde mamuti ma ta ma pulise̱ mo̱, ma po̱ na
mo̱, ba ta b'embe̱ mo̱, ná a s'asumwe̱ na babo̱.
43 *Na mo̱ a kwalane̱ babo̱ na: N'aṅgame̱n pe̱
laṅgwea mindi mipe̱pe̱ miaṅgo-ma-bwam ma
janea la Loba; ebanja onyola nikame̱ne̱ nde
44 na lomabe̱no̱. *Nde a ta a laṅgwa o mandabo
ma ndoṅgame̱n ma Galilea.

(5, 1—11: Mat. 4, 18—22. Marko 1, 16—20.)

5 **Nde** e ta na, niponda dimuti di walame̱nno̱

mo̱, di seṅgino̱ eyal'a Loba, a ta a te̱me̱ o munja
ma Genesaret, * na mo̱ 'e̱ne̱ mio̱lo̱ miba, mi 2
naṅga o saua; nde bato ba musombo ba ta
b'asumwe̱ oten, b'oa bepese̱ babu. * Na mo̱ 3
a pe̱ye̱ o bo̱lo̱ bowó̱, boena bo ta ba Simon,
a so̱so̱me̱ye̱ mo̱, na a busise̱ mo̱ son etum na
mundi. Na mo̱ a ja wase, a lee̱ mamuti la
bo̱lo̱. * Nde a bo̱le̱no̱ kwala, na mo̱ a kwalane̱ 4
Simon na: Busise̱ bo̱lo̱ o njiba, pimba bepese̱
banyu, l'ombe. * Na Simon 'alabe̱, a kwala 5
na: A Saṅgo, di takatakan bulu boe̱se̱ di si
bo to̱-lambo; nde onyola eyal'aṅgo̱ nena na
pimba bepese̱. * Nde ba bolino̱ nika, na babo̱ 6
b'ende̱le̱ sue gita; nde bepese̱ babu be ta be
nyauea. * Na babo̱ ba pe̱pe̱ mako̱m mabu o 7
bone̱ bo̱lo̱ ná ba ye joṅgwane̱ babo̱. Na babo̱
ba po̱, ba londise̱ mio̱lo̱ mibane̱, ka nyena mi
ta mi pula jinda. * Nde Simon Petro 'e̱nno̱ 8
nika, na mo̱ a ko̱ wase o miende ma Yesu,
a kwala na: Asumwe̱ na mba, a Saṅgo, ebanja
ne mot'a bobe. * Ebanja manyaka ma ta ma 9
po̱ye̱ mo̱, na be̱se̱ bena ba ta na mo̱, onyola
bwa la sue ba bono̱; * nikame̱ne̱ pe̱ na Yakobo 10
na Yohane, bana ba Sebedeo, bena ba ta ma-
ko̱m ma Simon. Na Yesu a kwalane̱ Simon
na: O si bwa bo̱ṅgo̱; botea tatan o me̱nde̱
nde be̱ musombwe̱-bato. * Na babo̱ ba wana 11
mio̱lo̱ o mundi, b'ese̱le̱ me̱se̱, ba bupe̱ mo̱.

(12—16: Mat. 8, 1—4. Marko 1, 40—45.)

Nde e ta na, niponda a tano̱ o mundi mo- 12
wó̱, ombwa moto mowó̱, nu ta nu londa na
mulò̱ṅgó̱, niponda 'e̱nno̱ Yesu, na mo̱ a ko̱ o-

boso bao, aso̱so̱me̱ye̱ mo̱, akwala na: A
13 Sańgo, oemedi te̱, oena osańgise̱ mba. *Na
mo̱ asambise̱ dia, atapa mo̱, akwala na:
N'emedi, sańga! Na dibokime̱ne̱ mulo̱ńgo̱
14 mu asumwe̱ na mo̱. *Na mo̱ 'anea mo̱ na,
a si lańgwea to̱-moto to̱-lambo; nde 'ala nde
le̱e̱le̱ oame̱ne̱ na prisi, o bole jabea onyola
sańgisabe̱ lo̱ńgo̱, kaponda Mose ate̱se̱no̱, o
15 be̱ mboń na babo̱. *Nde miańgo mi ta mi
beńga busa onyol'ao, na mamuti mande̱ne̱ ma
ko̱to̱me̱ o seńga na o bo̱lisabe̱ na mo̱ o maboa
16 mabu. *Nde a ta a we̱ńge̱me̱ye̱ o eyań, a kane̱.

(17—26: Mat. 9, 1—8. Marko 2, 1—12.)

17 Nde e ta na o bunya bowó̱, niponda a
tano̱ a lee̱, na Farisai na baleedi ba mbenda,
bena ba ta ba wa o mindi misadi me̱se̱ ma
Galilea na ma Yudea, na o Yerusalem, ba ta
ba ja wase; nde ńginy' a Sańgo e ta ná a bo̱lise̱
18 babo̱. *Nde ombwa, bato ba ta ba wana moto
o no̱ńgo̱, nu ta nje̱mbe̱le̱; nde ba ta ba pula
19 jinjane̱ mo̱ o te̱se̱ mo̱ oboso bao. *Nde ba
si so̱ino̱ ne̱ni ba m'injane̱no̱ mo̱, onyola ka
dimuti, na babo̱ b'ondea omo̱ny a munyua,
ba sibise̱ mo̱ oteten a munyua na no̱ńgo̱, oteten,
20 oboso ba Yesu. *Nde 'e̱nno̱ jemea labu, na
mo̱ a kwala na: A moto, miobe mo̱ńgo̱ mi
21 lakisabe̱. *Nde babiedi-ba-kalat'a Loba na
Farisai ba kumwa dutea, ba kwala na: Nja pe̱
nun, nu ma-to̱pe̱ mabena? Nja ena a lakise̱
22 miobe, ke̱ Loba mo̱me̱ne̱ mowó̱? *Nde Yesu
a so̱ino̱ mo̱ńge̱le̱ mabu, na mo̱ 'alabe̱, a kwalane̱
babo̱ na: Nje lo ma-duteano̱ o milema manyu

e? * Nje ebobi buka dine, o kwala na: Miobe 23
mongo milakisabe? to kwala na: Teme, dań-
gwa? * Nde ná lobie ná Muna-moto a ben 24
ńginya o lakise miobe o wase, na mo akwa-
lane nu mot'a njembele na: Na ma-kwalane
oa, teme, nòńgó nòńgo longo, ala o mbo'
ańgo. * Na dibokimene ateme oboso ba babo 25
bese, a nongo nje a tano a nańga, 'ala o mbo'
ao, a sesa Loba. * Nde manyaka ma ta ma 26
koye bese, na babo ba sesa Loba, ba londa
na bongo, ba kwala na: Di en muen a lambo
oeńge.

(27—32: Mat. 9, 9—13. Marko 2, 13—17.)

Nde ombusa nika a ta a busa, na mo 'ene 27
mukotedi mowó, dina lao na Lewi, a ta a ja
o ndabo a njańgi, na mo a kwalane mo na:
Bupe mba! * Na mo 'esele mese, a teme, a 28
bupe mo. * Nde Lewi a ta 'ipele mo da di- 29
ndene o ndabo ao, nde dimuti dindene la
bakotedi na la bapepe, bena ba ta na babo,
di ta di ja o tebedi. * Nde babiedi-ba-kalat'a- 30
Loba na Farisai, ba ta ba topone bokweli
bao minyunyuńgu, ba kwala na: Onyolanje
lo ma-dano na nyo na bakotedi na babobe e?
* Na Yesu 'alabe, a kwalane babo na: Ba ba 31
jai bwam ba si ma-pula mot'a bwańga,
ke babo edi. * Na si poi o bele batem- 32
na-sīm, nde babobe o jatele.

(33—39: Mat. 9, 14—17. Marko 2, 18—22.)

Nde ba ta ba kwalane mo na: Bokweli ba 33
Yohane ba yoki kandane da, ba bola pe mika,
nikamene pe na ba Farisai, nde bongo ba

34 ma-da nde, ba nyo nde. *Na mo a kwalane
babo na: Lena lo wele bola makom ma mu-
baedi o kandane da, ke mubaedi e na babo e?
35 *Nde minya mi mende po, nde yetena mu-
baedi a mende nongobe na babo, denge ba mende
36 kandane da o mi minya. *Na mo a kwalane
pe babo munia na: To-moto a si ma-nyaua
mulendi o mbot'a penya, nde a wele mo onyol'
edun a mboti, (a boli te nika) ke a ma-nyaua
nde nya penya, nde mulendi ma penya pe
37 mu si ma-dolisane ny'edun. *To-moto pe a
si ma-wele mao ma penya onyola bedun ba
bekanga, ke mao ma penya ma ma-doma be-
kanga, momene ma komea, bekanga pe be
38 nyama. *Nde b'angamen nde wele mao ma
penya onyola bekanga ba penya, nde mabane
39 ma ma-ja bwam. *Nde to-moto nu ma-nyo
mao ma kwan, a si ma-pula ma penya; ebanja
a ma-kwala na: Ma kwan nde ma bobi.

(6, 1—5: Mat. 12, 1—8. Marko 2, 23—28.)

6 Nde e ta na, o bunya-ba-wumse bo londe
miba, a ta a tomba oteten a mionda ma mbasi,
nde bokweli bao ba ta ba polo miso ma mbasi,
ba da, kana ba tano ba sungwa mo o maa.
2 *Nde dongo la Farisai ba ta ba kwalane babo
na: Nje lo ma-bolano lambo di s'angamen o
3 bola o bunya-ba-wumse e? *Na Yesu 'alabe,
a kwalane babo na: Lo si langi nje Dawid a
bolino, niponda a bono njai na ba ba ta na
4 mo e? *Neni 'ingedino o ndabo a Loba, a
nongino bewolo be tesebe oboso ba Loba, a
dedino, a bola pe na ba bena ba ta na mo,

bena bes'aṅgame̱n dabe̱ na moto, ke̱ na prisi
mo̱me̱ne̱ e? *Na mo̱ a kwalane̱ babo̱ na: 5
Muna-moto nde e saṅgo a bunya-ba-wumse̱.

(6—11: Mat. 12, 9—14. Marko 3, 1—6.)

Nde e ta na o bunya-ba-wumse̱ bope̱pe̱, 6
a ta 'iṅgea o ndabo a ndoṅgame̱n o lee̱. Nde
moto mowó̱ a ta oten, nyena dia lao la mom
di ta di anja. *Nde babiedi-ba-kalat'a-Loba 7
na Farisai ba ta ba so̱mo̱ mo̱, ṅga ena a bo̱lise̱
o bunya-ba-wumse̱, ná ba die njo̱m na mo̱.
*Nde a ta a bia mo̱ṅge̱le̱ mabu. Na mo̱ a 8
kwalane̱ nu moto nu ta nu be̱ne̱ dia di wedi
na: Te̱me̱, o te̱me̱ oteten! Na mo̱ 'asumwe̱,
a te̱me̱. *Na Yesu a kwalane̱ babo̱ na: Na 9
m'ue̱le̱ binyo̱ ṅga e aṅgame̱n o bola bwam
o bunya-ba-wumse̱, ṅga bola bobe; o suṅga
loṅge̱, ṅga nyamse̱ mo̱? *Nde 'ombono̱ babo̱ 10
be̱se̱ o muri na muri, na mo̱ a kwalane̱ mo̱
na: Sambise̱ dia lo̱ṅgo̱! Na mo̱ a bola nika,
na dia lao di timbisabe̱ bwam ka dine̱. *Na 11
babo̱ ba liṅga bwambibwambi, ba kwalisane̱
mowó̱ na nune̱ nje beno̱ ná ba bola Yesu.

(12—16: Marko 3, 13—19.)

Nde e ta na o mi minya, a ta a busa, 'ala 12
omo̱ny a mudoṅgo o kane̱, nde a ta a tiṅgame̱
bulu boe̱se̱ o muka na Loba. *Nde bunya 13
bo ese̱le̱no̱, na mo̱ a bele̱ bokweli bao, a po̱so̱
dom na baba babu, bena a tano̱ pe̱ a bele̱
bamuloloma. *Simon nyena a bele̱no̱ pe̱ Petro, 14
na Andrea muna-saṅgo, na Yakobo na Yohane,
na Filipo na Bartolomeo, *na Mateo na To- 15
masi, na Yakobo nya Alfeo, na Simon nu

16 belabe̱ pe̱ Selote, na Yuda nya Yakobo, *na
Yuda Iskariot, nu timbi muandisedi.

(17—19: Mat. 4, 23—5, 1. Marko 3, 7—12.)

17 Na mo̱ a siba na babo̱, a te̱me̱ o wuma-
inaṅgedi, na dimuti la bokweli bao, na
dimuti dinde̱ne̱ la bato, bena ba ta ba wa
o Yudea nye̱se̱ na o Yerusalem na o sau'a
18 Tyro na Sidon, *o seṅgane̱ mo̱ na bo̱lisabe̱
na maboa mabu; ba pe̱ bena ba ta ba taki-
sabe̱ na midī mi si saṅgi ba ta ba bo̱lisabe̱.
19 * Nde dimuti le̱se̱ di ta di pula tapa mo̱, ebanja
ṅginya e ta e busa na mo̱, e bo̱lise̱ be̱se̱.

(20—23: Mat. 5, 3. 4. 6. 11. 12.)

20 Na mo̱ a sumwa miso̱ mao, 'ombwa bokweli
bao, a kwala na: Bonam na binyo̱ batu-
edi, ebanja janea la Loba le lanyu.
21 *Bonam na binyo̱ lo ma-bwe̱ njai ta-
tan, ebanja lo me̱nde̱ julisabe̱. Bonam
na binyo̱ lo m'eye̱ tatan, ebanja lo
22 me̱nde̱ yo̱ lo̱. *Bonam na binyo̱, ke̱
bato ba siṅge̱ binyo̱, na tinda binyo̱
o muemba mabu, na loa na pimba dina
lanyu uone̱ ka dina la bobe onyola
23 Muna-moto. *Bwa munye̱ṅge̱ o bo bunya,
l'aṅgwe̱ pe̱, ebanja ombwa, musauedi manyu
mu kolo o mo̱ny, ebanja nikame̱ne̱ pe̱ nde
24 basaṅgo babu ba bolino̱ bato̱peri-ba-mudī. *Nde
eboma na binyo̱ bambwaṅ, ebanja lo má-bo̱le̱
25 kusa lo̱ko̱mea lanyu. *Eboma na binyo̱ l'uli
tatan, ebanja lo me̱nde̱ bwa njai. Eboma na
binyo̱ lo ma-yo̱ lo̱ tatan, ebanja lo me̱nde̱ le̱be̱
26 na jeya. *Eboma, ke̱ bato be̱se̱ ba ma-to̱po

bwam onyol'anyu; ebanja nikamene pe nde
basango babu ba bolino na batoperi-ba-lobango.
*Nde na ma-langwea binyo bena lo ma-senge 27
na: Tondo basingeri banyu, bola bwam na
ba ba singe binyo; *namse ba ba ma-loe binyo; 28
kane onyola ba ba ma-bole binyo bobe. *Nu 29
nu ma-dipe oa o lama diwo, atele pe mo dine;
nu nu nongon oa loki longo o si bangane mo
sot'ango. *Bola moto-te nu ma-sosomeye oa; 30
nu pe nu nongon oa mambo mongo, o si pula
pe mo na mo. *Nde kana lo ma-pulano 31
ná bato ba boleye binyo, binyo pe
bolea babo nikamene. *Ebanja lo tondi 32
te ba ba tondi binyo, njika masoma lo mendeno
kusa e? Ebanja babobe pe ba tondi ba bena
ba tondi babo. *Ye pe te ná lo boli bwam 33
na ba ba ma-bole binyo bwam, njika masoma
lo mendeno kusa e? Babobe pe ba ma-bola
nde nikamene. *Ye pe te ná lo bale ba bena 34
lo ma-piteno o kusane, njika masoma lo men-
deno kusa e? Ebanja babobe pe ba ma-bale
babobe, o kusa pe mulemlem. *Nde tondo 35
basingeri banyu; bola bwam na bale, e si be
o pite lambo; nde musauedi manyu mu mende
be bondene, nde lo mende be bana ba Nya-
sam; ebanja mo e bwam na ba ba si ben ma-
soma na babobe. *Be so ndedi kana Sango 36
anyu eno ndedi.

(37—49: Mat. 7.)

Lo si kaise, nde binyo pe lo si mende kai- 37
sabe; lo si kwese muka, nde binyo pe lo si
mende kwesabe muka. Lakise, nde binyo pe

38 lo mende lakisabe. * Bola, nde e mende bo-
labe binyo. Ba mende bola binyo dimene la
bwam, di songobe, di sousabe, di ma-komeye,
o bwanga banyu; ebanja di dimene mene
binyo lo ma-meneno di mende pe menebe binyo.
39 * A ta pe a kwalane babo munia na: Nyandi-
ma ena a dangwane nyandima e? Babo ba-
40 bane ba si mende ko o ekukuru e? * Mokweli
a si buki muleedi; a bole te jokwa, ke moto
41 nyese a mende be ka muleed'ao. * Nde
nje o m'eneno mburu m'ebongo o diso la
muna-songo, nde o s'ene mukoko mue o diso
42 longo? * Neni oeno ná o kwalane muna-songo
na: A munate, esele mba na sumwe mburu
m'ebongo o diso longo, nde ke oamene o si
m'ene mukoko o diso longo? A mot'a ma-
wondon, sele sumwa mukoko o diso longo,
nde to denge o m'ombwa o sumwa mburu
43 m'ebongo o diso la muna-songo. * Ebanja
bwele ba bwam bo titi boena bo ma-ye bepuma
ba bobe, to bwele ba bobe boena bo ma-ye
44 bepuma ba bwam. * Ebanja bwele na bwele
bo ma-biane o bepuma bao; ebanja ba si ma-
pata mangolo o ngengele, to o mbutu ma
45 ngengele ba si ma-pata lonyengeny. * Mot'a
bwam a ma-busise bwam o mawuta ma bwam
ma mulema mao; nde nyabobe a ma-busise
nde bobe o mawuta ma bobe ma mulema mao;
ebanja ma ma ma-londe o mulema nde, ma ma-
46 buse o mudumbu mao. * Nje lo ma-beleno mba:
A Sango, a Sango, nde lo si bole mambo na ma-
47 kwalaneno binyo? * Moto na moto nu ma-po

na mba, nu ma-seṅge beyala bam, nde a bola
mo, na ma-leele binyo nja a wanno. *E nde 48
bowan na moto nu loṅgi ndabo, nu puli, nu
potise wase, nu sikimeye mo omony a dale.
Nde mpupe mu poino, na tond'a madiba e ko
onyola ni ndabo, nde e si ta e wele souse mo,
ebanja e ta e sikimeye omony a dale. *Nde 49
nu nu ma-seṅge, nde a si bole, a wan nde na
moto nu loṅgi ndabo o minyaṅgadu, e si be
sikimeye wase; nde niponda tond'a madiba
e kwedino oten, na dibokimene e ko, nde ko
la ni ndabo di ta bondene.

(7, 1—10: Mat. 8, 5—13.)

Nde niponda a domseno beyala bao bese 7
o matoi ma dimuti, na mo 'iṅgea o Kapernaum.
*Nde muut'a muaned'a bila mowó nu ta nu 2
boa, nyena a tano a tondo, a ta a pula wo.
*Nde a seṅgino onyola Yesu, na mo a loma 3
baturu ba Bona-Yuda na mo o sosomea mo,
ná a ye joṅgise muut'ao. *Nde ba poino na 4
Yesu, na babo ba sosomea mo bwambi, ba
kwala na: E aṅgamen na mo, ná o boleye mo
nika; *ebanja a tondi ekombo asu, a loṅgedi 5
pe na biso ndabo a ndoṅgamen. *Nde Yesu 6
a ta 'ala na babo. Nde niponda a si tano pe
etum na ndabo, na muaned'a bila a loma ma-
kom o kwalane mo na: A Saṅgo, o si takise
oamene, ebanja na si doṅgamen, ná o m'iṅgea
owasa mulaṅga mam. *Onyola nikamene na 7
si laṅgi mbamene ka nu doṅgamen o po na
oa; kwala nde eyala, nde muut'am a mende
bole. *Ebanja mba pe ne nde moto nu tese- 8

be̱ owasa janea, nde na be̱n bato-ba-bila owas'
am, na kwalan te̱ mowó̱ na: Ala, na mo̱ 'ala;
nune̱ pe̱ na: Ya, na mo̱ a po̱; na muut'am
9 na: Bola ninka, na mo á bola. *Yesu a seṅ-
gino̱ nika, na mo̱ a nyaka onyol'ao, a yo̱mbo̱
na dimuti, lena di ta di bupe̱ mo̱, a kwala na:
Nā-laṅgwea binyo̱, to̱ o Israel mo̱me̱ne̱ na si
10 dī ninka jemea. *Nde ba ba ta ba lomabe̱
ba timbino̱ o mboa, na babo̱ ba bomane̱ nu
muutu a jai bwam.
11 Nde e ta na o bone̱ bunya bo bupe̱, a ta
'ala o mundi mowó̱, dina lao na: Nain; nde
gita la bokweli bao na dimuti dinde̱ne̱ di ta
12 di ala na mo̱. *Nde a po̱ino̱ be̱be̱ na mŭna
ma mundi, ombwa, ba ta ba busane̱ mbimba
ma moto, nu ta nde mpo̱m ma muna ma
nyaṅgo ao; nde a ta nde mukusa, gita la bato
13 ba mundi pe̱ ba ta na mo̱. *Nde Saṅgo 'e̱nno̱
mo̱, a bwea mo̱ ndedi, a kwalane̱ mo̱ na: O
14 s'eya! *Na mo̱ a sisea be̱be̱, a tapa elimbi,
na babambedi ba te̱me̱. Na mo̱ a kwala na:
15 A mpesa, na ma-kwalane̱ oa: te̱me̱! *Na nu
nu ta nu wo̱ a ja, a kumwa to̱po̱; na mo̱ a
16 bola mo̱ nyaṅgo. *Nde bo̱ṅgo̱ bo ta bo po̱ye̱
be̱se̱, na babo̱ ba sesa Loba, ba kwala na:
Muto̱per'a-mudī nunde̱ne̱ a busi oteten asu,
17 Loba a pe̱pe̱le̱ bona bao. *Nde min miaṅgo
mi ta mi pambilane̱ onyol'ao o Yudea nye̱se̱
na o wuma ye̱se̱ yena i diṅge̱le̱ mo̱.

(18—35: Mat. 11, 2—19.)

18 Nde Yohane, bokweli bao ba ta ba laṅ-
gwea mo̱, onyola man mambo me̱se̱. Na

Yohane a bele̱ bokweli bao baba, * a loma babo̱ 19
na Saṅgo o kwala na: Oe nde nu nu me̱nde̱
po̱, ṅga di tate nde nupe̱pe̱ e? * Nde ba bato 20
ba po̱ino̱ na mo̱, ba kwala na: Yohane mudu-
bisedi nde a lom biso̱ na oa, m'o̱na: Oe nde
nu nu me̱nde̱ po̱, ṅga di tate nde nupe̱pe̱ e?
* O ni ponda me̱ne̱ a ta a bo̱lise̱ gita onyola 21
maboa na onyola sese na onyola midī ma bobe,
a timbise̱ pe̱ na gita la bandima je̱ne̱. * Na 22
Yesu 'alabe̱, a kwalane̱ babo̱ na: Binyo̱ ala
laṅgwea Yohane nje l'e̱nno̱, lo seṅgino̱ pe̱:
Bandima ba n'e̱ne̱, bamboko ba ni-daṅgwa,
bamulò̱ṅgó̱ ba ni-bo̱le̱, bando̱ki ba ni-seṅga,
bawedi ba ni-pumbwabe̱le̱, miaṅgo-ma-bwam
pe̱ mi ni-laṅgwabe̱ na batuedi; * nde bonam 23
na nu nu si ma-so̱nje̱ onyol'am. * Nde 24
niponda mie̱ndi ma Yohane mi alono̱, na mo̱
a kumwa kwalane̱ mamuti onyola Yohane
na: Nje lo tano̱ l'ala jombwa o eyaṅ e?
Ekoko e ma-soe̱ na ṅgo̱ e? * To̱, nje lo tano̱ 25
l'ala jombwa e? Moto nu bo̱ti mbo̱ti ye na
le̱mbule̱mbu e? Ombwa, bato ba bo̱ti mbo̱t'
a bọsaṅgi, na be pe̱ o munam, be o mandabo
ma kiṅe̱. * Nde nje so̱ lo tano̱ l'ala jombwa 26
e? Muto̱per'a-mudī e? Nambale̱, nā-laṅgwea
binyo̱, buka muto̱per'a-mudī. * Nume̱ne̱ nde 27
e tilabe̱no̱ onyol'ao na: „Ombwa, na ma-loma
angel am oboso bo̱ṅgo̱, nu me̱nde̱ po̱ṅge̱ ṅge'
aṅgo̱ oboso bo̱ṅgo̱.“ * Ebanja nā-laṅgwea 28
binyo̱, o be̱se̱ ba yabe̱ na bito to̱ muto̱per'a-
mudī nu kolo buka Yohane a titi; nde nu nu
buki be̱se̱ bosadi o janea la Loba, a kolo buka

29 mo̱. * Nde dimuti le̱se̱ lena di seṅgi na ba-
ko̱tedi pe̱ ba ta ba te̱se̱ Loba na sīm, kana ba
30 tano̱ ba dubisabe̱ na dubise̱ la Yohane; * nde
Farisai na babiedi-ba-mbenda ba ta ba nyamse̱
jemea la Loba onyol' abu mo̱me̱ne̱, kana ba
31 si tano̱ ba dubisabe̱ na mo̱. * Na Saṅgo a
kwala na: Na nja na ma-me̱ne̱ne̱no̱ bato ba
32 nin nyo̱ṅo̱n e? ba wan nde nja e? * Be nde
ka bana ba jai o don, ba bele̱ mowó̱ na nune̱,
ba kwala na: Di lo̱ṅgedi binyo̱ losese, nde lo
si sai, di eyedi pe̱ binyo̱ madoi ma mbembe,
33 nde lo s'eyi. * Ebanja Yohane mudubisedi a
po̱i, a si de ewolo, a si nyo̱ mao, na binyo̱
34 lo kwala na: A be̱n mudī ma bobe. * Nde
Muna-moto a po̱i, a da, a nyo̱, na binyo̱ lo
kwala na: Ombwa te̱, mot'a mudesi na munyo̱-
35 mao, diko̱m la bako̱tedi na babobe. * Nde
dibie̱ di te̱se̱be̱ na sīm na bana bao be̱se̱.
36 Nde mot'a Farisai mowó̱ a ta a so̱so̱mea
mo̱ ná a ye da na mo̱, na mo̱ 'iṅgea o ndabo
37 a nu mot'a Farisai, a ja wase o tebedi. * Nde
ombwa, mut'a bobe mowó̱ nu ta o mu mundi,
a seṅgino̱ ná a jai o da o ndabo a mot'a Fari-
38 sai, a ta a wana epos'a jo̱ki, * na mo̱ a te̱me̱
ombusa o miende mao, 'eya, a kumwa so̱pise̱
miende mao na miso̱di, a duta mo̱ na nyo̱ a
mulopo mao, a sopa miende mao, 'o̱kise̱ mo̱
39 na di jo̱ki. * Nde mot'a Farisai, nu ta nu
bele̱ mo̱, 'e̱nno̱ nika, na mo̱ a kwala na mo̱-
me̱ne̱ na: Nun a be̱ te̱ muto̱per 'a-mudī, ke̱ a
wusa bia nja na njik'a nyai a muto nun eno̱,
nu ma-tape̱ mo̱, ebanja e nde mut'a bobe.

*Na Yesu 'alabe, a kwalane mo na: A Simon, 40
na ben lambo o kwalane oa. Na mo a kwala
na: A muleedi, kwala! *Mubole-laka mowó 41
a ta a bene bato b'ewu baba; mowó a ta'alea
mo bebwea ba denario betanu, nune pe mua-
tanu. *Nde kana ba si tano ba bene to-lambo 42
o saua, na mo 'abea babane mo. Kwala so,
nja nyabu nu mende tonde mo buka nune e?
*Na Simon 'alabe, a kwala na: Na m'ongele 43
na nu nyena 'abedino gita. Na mo a kwalane
mo na: O alabe bwam. *Na mo a yombo na 44
nu muto, a kwalane Simon na: O m'ene nun
muto e? Na poi o ndabo ango, nde o si boli
mba madiba onyola miende mam; nde mo a
sopise mba miende na misodi mao, a tuta mo
na nyo. *Oa a si sopi mba; nde mo, natena 45
ponda 'ingedino, a s'esele o sopa miende mam.
*O s'okise mulopo mam na mula; nde mo 'okise 46
miende mam na joki. *Onyola nika nā-lan- 47
gwea oa, miobe mao ma gita mi lakisabe,
ebanja a ta a tondo gita; nde nu nyena
son i lakisabeno, a ma-tondo pe nde son.
*Na mo a kwalane mo na: Miobe mongo mi 48
lakisabe. *Na ba bena ba ta ba ja o tebedi 49
na mo ba kumwa kwala na babo momene na:
Nja nun, nu ma-lakise pe na miobe e? *Na 50
mo a kwalane nu muto na: Jemea longo
di ongise oa; ala na musango.

Nde e ta na o ponda ni bupe, a ta a dan- 8
gwa o mindi mindene na misadi, a langwa
miango-ma-bwam ma janea la Loba, dom na
baba pe na mo, *na ngus'a bito pe, bena ba 2

ta ba bolisabe na midī ma bobe na maboa,
Maria nu belabe Magdalena, nyena midī ma
3 bobe samba mi busino, * na Yohana munj'a
Kusa, soel'a Herode, na Susana, na gita la
bapepe, bena ba ta ba bolea mo na bema babu.

(4—15: Mat. 13, 1—23. Marko 4, 1—20.)

4 Niponda dimuti dindene di kotomno, na
bato ba wu o mundi na mundi ba poino na
5 mo, na mo a topo o munia na: * Musaedi a ta
'ala o miasele mbolako ao. Nde a miaseleno,
dońgo di ko o ńgea, na mo di dakabele, lonon
6 la mony lo soma mo; * dońgo pe di ko omony
a dale, nde i pumedino na mo i wo, ebanja
7 i si ta i bene madiba; * dońgo pe di ko oteten
a ńgeńgele, na ńgeńgele i nyaka muemba na
8 mo, i walamene mo, i bwa mo; * dońgo pe di
ko o minyańgadu ma bwam, na mo i nyaka,
i ya bepuma ebwea. Nde a kwalino nika, na
mo a te na: Nu nu ben matoi o seńga, esele
9 mo a seńge! * Na bokweli bao b'uele mo
10 neni mun munia mueno. * Na mo a kwala
na: Binyo nde e bolabeno o bia besoka ba
janea la Loba, nde bapepe o minia, ná „ba
m'ene, nde ba s'ene; ba ma-seńga pe, nde ba
11 si sońtane.“ * Nde mun munia mue nde ninka:
12 Mbolako ye nde eyal'a Loba. * Ba ba ńgea
be nde ba ba ma-seńge mo, na Satan a po, a
sumwa eyala o milema mabu, ná ba si dube,
13 ba s'ońgisabe. * Ba ba mony a dale pe be
nde ba bena ba ma-seńga te eyala, ba nońgo
mo na munyeńge, nde ba si bene miańga; ba
ma-dube nde onyola son a ponda, nde pond'a

makekisan na babo ba timba ombusa. *Nde 14
yi i kwedi oteten a ngengele be nde ba bena
ba sengi, na babo b'ala, ba bwabe na wala-
mene la mutaka na mbwan na munyenge ma
din longe, nde ba si ya bepuma be ou. *Nde 15
yi ya minyangadu ma bwam be nde ba
bena ba ma-senge eyala, ba nenge pe
mo na mulema ma mbale na ma bwam,
nde ba ya bepuma na welisane.

(16—18: Marko 4, 21—25.)

Nde to-moto nu motele etrukan a si ma- 16
kurumane mo na ewa, to tese mo owasa nongo,
nde a ma-tese nde mo omony a tebedi, ná ba
ba m'ingeye b'ene muenen. * Ebanja to-lambo 17
di si wutam, lena di si mende biane; to-lambo
pe di titi o esoka lena di si mende biane na
po o mpoma. * Lo bia pon neni lo ma-sengano. 18
Ebanja nu nu ben e mende bolabe mo; nde
nu nu si ben e mende nongobe na mo yemene
a m'ongeleno ná a ben.

(19—21: Mat. 12, 46—50. Marko 3, 31—35.)

Nde nyango na bona-sango ba ta ba po na 19
mo, nde ba si ta ba wele po mo bebe onyola
dimuti. *Nde e ta e langwabele mo na: 20
Nyongo na bona-songo ba tem o eboko ba ma-
pula jene oa. *Na mo 'alabe, a kwalane babo 21
na: Nyango am na bona-sango am be nde ba
bena ba ma-senge eyal'a Loba, nde ba bola mo.

(22—25: Mat. 8, 18. 23—27. Marko 4, 35—41.)

Nde e ta na o bunya bowó, mo na bokweli 22
bao ba ta ba peye o bolo, na mo a kwalane
babo na: Esele biso di ekamene o mune muri

23 ma munja. Na babo̱ ba nime̱le̱. *Nde niponda
ba tano̱ b'ekame̱ne̱, na mo̱ a ko̱ iyo̱; nde mūdi
mu ta mu ko̱ o munja, na babo̱ ba londa na
24 madiba, ba be̱ o ndutu. *Na babo̱ ba po̱ na
mo̱, b'umwe̱le̱ mo̱, ba kwala na: A Saṅgo, a
Saṅgo, di nyam! Na mo̱ a te̱me̱, a domea ṅgo̱
na ewud'a madiba; na mo̱ e siba, na mbo̱le̱
25 ninde̱ne̱ e ko̱: *Na mo̱ a kwalane̱ babo̱ na:
Jemea lanyu le ue̱? Nde ba ta ba bwa bo̱ṅgo̱,
ba nyaka, ba kwalane̱ mowó̱ na nune̱ na: Nja
nun e, nu m'aneye̱ pe̱ na ṅgo̱ na madiba, na
babo̱ ba seṅgane̱ mo̱ e?

(26—39: Mat. 8, 28—34. Marko 5, 1—20.)

26 Na babo̱ ba tuṅge̱ o ekombo a bato ba
27 Gadara, yena e te̱ṅge̱n na Galilea. *Nde a
te̱mno̱ o mundi, na moto mowó̱ nu ta nu wa
o mundi, a doṅgame̱ne̱ mo̱, nu ta nu be̱ne̱
midī ma bobe; nde onyol' etum a ponda a si
ta a bo̱to̱ mbo̱ti, a si ta a ja o ndabo, ke̱ o
28 so̱ṅgo̱. *Nde 'e̱nno̱ Yesu, na mo̱ a te̱ musea,
a ko̱ wase oboso bao, a kwala na doi di asam
na: Nje na be̱nno̱ o bolane̱ oa, a Yesu, Mun'a
Loba L'asam? Na so̱so̱medi oa, o si takise̱
29 mba. *Ebanja a ta 'anea mu mudī mu si
saṅgi o busa na nu moto. Ebanja mu ta mu
duta mo̱ gita la ponda, nde a ta a kakabe̱ na
ṅgo̱ko̱bi na beboa, a tatabe̱, nde a ta a bua be-
kwesan, a dutabe̱ na mudī ma bobe o eyaṅ.
30 *Na Yesu 'ue̱le̱ mo̱, a kwala na: Dina lo̱ṅgo̱
le̱ nde nja? Na mo̱ a kwala na: Legion;
ebanja gita la midī ma bobe mi ta m'iṅgea
31 na mo̱. *Na mo̱ mi so̱so̱meye̱ mo̱, ná a s'anea

mo o ala o njiba. *Nde dibemba la ṅgoa 32
dindene di ta o ua wuma o mudoṅgo o bededi,
na mo mi sosomeye mo, ná 'esele babo b'iṅ-
geye oten, na mo 'esele babo. *Na midī ma 33
bobe mi busa na nu moto, m'iṅgea o ṅgoa;
na dibemba di siba o wuma i toṅgom o munja,
di wo. *Nde batatedi b'enno nje e bolan, na 34
babo ba nya mila, ba laṅgwa nika o mundi
na o mamboa. *Na babo ba busa o jombwa 35
nje e bolan, ba po na Yesu, ba bomane nu
moto nyena midī ma bobe mi busino, a jai
wase o miende ma Yesu, a boti mboti, a bene
dibie, na babo ba bwa boṅgo. *Nde ba 36
bena ba ta b'ene, ba laṅgwea babo neni nya-
mudī-ma-bobe a suṅgabeno. *Nde dimuti lese 37
la ni teten-a-wuma la bato ba Gadara ba ta
ba sosomeye mo o jasumwe na babo, ebanja
boṅgo bondene bo ta bo alea babo. Na mo
a peye o bolo, a timba mbusa. *Nde nu moto, 38
nyena midī ma bobe mi busino a ta a soso-
meye mo, o be na mo. Nde Yesu a timbise
nde mo, a kwala na: *Timba o mbo' aṅgo, o 39
laṅgwe njika mambo mandene Loba a bole-
dino oa. Na mo 'ala, a laṅgwa o mundi muese
njika mambo mandene Yesu a boledino mo.

(40—56: Mat. 9, 18—26. Marko 5, 21—43.)

Nde e ta na, niponda Yesu a timbino, di- 40
muti di ta di kasa mo, ebanja bese ba ta ba
tata mo. *Nde ombwa moto mowó, a ta a 41
po, dina lao na Yairo, a ta nde muaned'a ndabo
a ndoṅgamen, na mo a ko wase o miende ma
Yesu, a sosomea mo o po o ndabo ao; *ebanja 42

a ta a bene mpom ma mun'a muto, ṅga dom
la mbu na miba, a naṅga bebe na kwedi. Nde
niponda a tano 'ala, dimuti di ta di walamene
43 mo. * Nde muto mowó nu ta nu bene diboa
la maya dom la mbu na miba, nu ta nu bole
bema bao bese onyola bato ba miaṅga, nde
44 to-mowó a si ta a wele bole mo, * a ta a wa
la mbusa, a tapa dinjaki la mbot'ao, na dibo-
45 kimene diboa lao la maya di bo. * Na Yesu
a kwala na: Nja nu tapi mba e? Nde bese
ba tobino, na Petro na ba ba ta na mo ba
kwala na: A Saṅgo, dimuti di walamene oa,
di nimele oa, nde o kwala na: Nja a tapi
46 mba e? * Na Yesu a kwala na: Moto a tapi
mba, ebanja na ma-seṅga ná ṅginya e busi na
47 mba. * Nde nu muto 'enno ná a si weli wu-
tame, na mo a po na soasoane, a ko wase
oboso bao, a kwala oboso ba dimuti lese, onyola
njika njom a tapino mo, na neni a boleno
48 dibokimene. * Na mo a kwalane mo na: A
mun' am, embe mulema, jemea loṅgo di oṅgise
49 oa; ala na musaṅgo. * Nde ke a dia a ma-
kwala, na moto mowó, a wa omboa muaned'
a ndabo a ndoṅgamen, a kwala na: Mun'aṅgo
50 a má-wo, o si takise pe muleedi. * Nde Yesu
a seṅgino nika na mo 'alabe mo na: O si bwa
51 boṅgo, dube nde, nde a mende joṅgisabe. * Nde
a poino o ndabo, a s'esele to-moto 'iṅgea na
mo, ke Petro na Yakobo na Yohane na saṅgo
52 na nyaṅgo a nu muna. * Nde babo bese ba
ta b'eya, ba bola ndedi onyol' ao. Na mo a
kwala na: Lo s'eya; a si wedi, a kwedi nde

iyo. *Na babo ba yoye mo, ebanja ba ta ba 53
bia ná a wedi. *Na mo a busise bese 'alea 54
mo dia, a te musea, a kwala na: A muna,
umwe! *Na mudī mao mu timba na mo, na 55
mo a teme dibokimene. Na mo 'anea o bola
mo da. *Nde sańgo na nyańgo ba ta b'uba; 56
nde a ta 'anea babo, ná ba si lańgwea to-moto
nje e bolan.

(9, 1—6: Mat. 10, 1. 7. 9—11. 14. Marko 6, 7—13.)

9 Na mo a bele dom na baba, a bola babo
ńgum na ńginya omony a midī ma bobe mese
na o bolise maboa. *Nde a ta a loma babo 2
o lańgwa janea la Loba na o bolise maboa,
*a ta a kwalane babo na: Lo s'alea to-lambo 3
o londo, to itumbu, to mukuta, to bewolo, to
moni, lo s'alea to loki loba. *Nde to-njika 4
ndabo lo m'ińgeano, lo ja oten, l'asumwe pe
nde la 'ten. *Nde to-banja ba si ma-nońge 5
binyo, lo busa onyola mu mundi, l'umbe pe
na diburu o miende manyu, o be mboń na
babo. *Na babo b'ala, ba dańgwa o mundi 6
na mundi, ba lańgwa miańgo-ma-bwam ba
bolise maboa wuma yese.

(7—9: Mat. 14, 1. 2. Marko 6, 14—16.)

Nde Herode tetrarki a ta a seńga mese 7
ma bolan na mo, na mo a tanya, ebanja dońgo
ba ta ba kwala na: Yohane a pumbo o kwedi,
*dońgo pe na: Elia nde a busi, bane pe na: 8
Mutoper'a-mudī mowó nya kwań nde a pumbo.
*Nde Herode a ta a kwala na: Na ta na ke Yohane 9
mulopo; nde nja nun, nyena na ma-seńgano
ninka mambo? Nde a ta a pula o jene mo.

(10—17: Mat. 14, 13—21. Marko 6, 30—44. Yoh. 6, 1—13.)

10 **Nde** bamuloloma ba ta ba timba, ba laṅ-
gwea mo̱ njika mambo mande̱ne̱ ba bolino̱.
Na mo̱ a no̱ṅgo̱ babo̱, a we̱ṅge̱me̱ye̱ o wum'a
eyaṅ na babo̱ mo̱me̱ne̱, be̱be̱ na mundi mowó̱
11 dina lao na Betsaida. *Nde mamuti ma so̱ino̱
nika, na babo̱ ba bupe̱ mo̱. Na mo̱ a kusa
babo̱, a kwalisane̱ babo̱ onyola janea la Loba,
ba pe̱ bena ba ma-pule̱ bo̱lise̱, a ta a bo̱lise̱
babo̱. Nde bunya bo ta bo kumwa to̱ṅgo̱me̱.
12 *Na dom na baba ba po̱ na mo̱, ba kwalane̱
mo̱ na: Ese̱le̱ dimuti b'ale o mindi misadi na
o mamboa ma diṅge̱le̱ uan wuma, ná b'iṅgeye,
ba kuse da, ebanja je nde o wum'a eyaṅ uan.
13 *Na mo̱ a kwalane̱ babo̱ na: Binyo̱ bola babo̱
da. Na babo̱ ba kwala na: Di si be̱n buka
bewolo betanu na sue iba, ke̱ di alo nde o
14 janda da onyola din dimuti le̱se̱. *Nde ba
ta to̱ lokoli la bome lotanu. Na mo̱ a
kwalane̱ bokweli bao na: Bola babo̱ ba ja
15 wase o bepepa muatanu-muatanu. *Na babo̱
16 ba bola nika, ba bola be̱se̱ ba ja wase. *Na
mo̱ a no̱ṅgo̱ be bewolo betanu na yi sue iba,
'ombwa o mo̱ny, a namse̱ mo̱, a bua mo̱, a
bola mo̱ bokweli bao, o te̱se̱ mo̱ oboso ba
17 dimuti. *Na babo̱ ba da, be̱se̱ b'ula, nde be-
pasi bena ba tano̱ ba diane̱, be ta be ne̱ṅge̱be̱,
dom la besanja na beba.

(18—27: Mat. 16, 13—28. Marko 8, 27—9, 1.)

18 **Nde** e ta na, niponda mo̱me̱ne̱ mowó̱ a tano̱
a kane̱, bokweli bao ba ta na mo̱, na mo̱ 'ue̱le̱
babo̱, a kwala na: Mamuti ma ma-kwala na,

ne nde nja e? *Na babo̱ b'alabe̱, ba kwala 19
na: Yohane mudubisedi, bape̱pe̱ na: Elia, bane̱
pe̱ na: Muto̱per'a-mudī nya kwań mowó̱ nde
a pumbo. *Na mo̱ a kwalane̱ babo̱ na: Nde 20
binyo̱ pe̱ lo ma-kwala na, ne nde nja e? Na
Petro 'alabe̱, a kwala na: Kristo nya Loba.
*Na mo̱ a domea babo̱, 'anea babo̱, ńá ba si 21
lańgwea to̱-moto nika; *m'o̱na: Muna-moto 22
'ańgame̱n taka gita, na bańgabe̱ na baturu
na prisi inde̱ne̱ na babiedi-ba-kalat'a-Loba na
bwabe̱ na pumbwa pe̱ o bunya bo londe̱ milalo.
*Nde a ta a kwalane̱ be̱se̱ na: Moto a ma- 23
pula te̱ bupe̱ mba, a to̱be mo̱me̱ne̱, a no̱ńge
mbas'ao bunya-tė̱, nde a bupe̱ mba. *Ebanja 24
to̱-nja nu ma-pule̱ suńge̱ lońge̱ lao, a ma-pim-
ba mo̱; nde to̱-nja pe̱ nu ma-pimbe̱ lońge̱
lao onyol'am, a me̱nde̱ suńga mo̱. *Ebanja 25
njika muse̱ń moto a be̱nno̱, yete̱na a kusi te̱
wase nye̱se̱, nde mo̱me̱ne̱ a pimbea to̱ bo̱-
lo̱ne̱? *Ebanja nu nu ma-bwe̱ iso̱n onyol'am 26
na beyala bam, Muna-moto pe̱ a me̱nde̱ bwa
iso̱n onyol'ao, niponda a me̱nde̱no̱ po̱ o edub'
ao na ya Tete̱ na ya angel a bosańgi. *Nde 27
nā-lańgwea binyo̱ nambale̱, dońgo be oteten
a ban ba te̱m uan, bena ba si me̱nde̱ je̱ne̱ kwedi,
natē̱ b'e̱ne̱ janea la Loba.

(28—36: Mat. 17, 1—9. Marko 9, 2—9.)

Nde e ta na, pondapo̱ minya lo̱mbi ombusa 28
ben beyala, a ta a no̱ńgo̱ Petro na Yohane na
Yakobo, 'ondea omo̱ny a mudońgo o kane̱.
*Nde kana a tano̱ a kane̱ beombwedi ba boso 29
bao be ta be tukwa, mbo̱t'ao pe̱ e timba sańga

30 na we̱le̱te̱te̱. *Nde ombwa, bato baba ba ta
ba kwalisane̱ mo̱, bena ba ta nde Mose na
31 Elia. *Ba ta ba busa na bosaṅgi, ba kwala
onyola su lao, lena a me̱nde̱no̱ londe̱ o Yeru-
32 salem. *Nde Petro na ba ba ta na mo̱, ba
ta ba londa na iyo̱. Nde ba wuno̱ iyo̱, na babo̱
b’e̱ne̱ bosaṅgi bao na ba bato baba ba te̱m
33 na mo̱. *Nde e ta na, niponda ba tano̱ o ja-
sumwe̱ na mo̱, na Petro a kwalane̱ Yesu na:
A Saṅgo, e do̱lo̱n biso̱ o ja uan; ese̱le̱ biso̱
di loṅge mino̱ko̱ milalo, oa mowó̱, Mose pe̱
mowó̱, Elia pe̱ mowó̱. Nde a si ta a bia nje
34 a ma-to̱po̱no̱. *Nde niponda a tano̱ a kwala
nika, na diwindiwindi di po̱, di kurumane̱ babo̱;
nde ba ta ba bwa bo̱ṅgo̱, niponda ba po̱ino̱ o
35 diwindiwindi. *Nde doi di ta di wa o diwin-
diwindi, di kwala na: Nun nde e Mun’am
36 na po̱sino̱, binyo̱ seṅgane̱ mo̱! *Nde
niponda doi di wuno̱, ba so̱i nde Yesu mo̱me̱ne̱
mowó̱. Nde ba ta ba ja na pī, ba si laṅgweye
to̱-moto to̱-lambo o mi minya, nje b’e̱nno̱.

(36—45: Mat. 17, 14—23. Marko 9, 14—32.)

37 Nde e ta na o bunya bo bupe̱, niponda ba
sibino̱ o mudoṅgo, dimuti dinde̱ne̱ di ta di
38 doṅgame̱ne̱ mo̱. *Nde ombwa, moto mowó̱
o dimuti a te̱ musea, a kwala na: A muleedi,
na so̱so̱medi oa, ná o ombwe mun’am nya
mome, ebanja e nde mpo̱m mam ma muna.
39 *Nde ombwa, mudī mu ma-damea mo̱, na mo̱
a te̱ musea omo̱ny, mu simasimane̱ mo̱ na pudi,
mu dose̱le̱ mo̱, nde ye bwambi na mo̱ o jese̱le̱
40 mo̱. *Nde na ta na so̱so̱meye̱ bokweli bo̱ṅgo̱

ná ba busise̱ mo̱, nde ba si we̱li. *Na Yesu 41
'alabe̱, a kwala na: A nyo̱ńo̱n ni si be̱n jemea
na bolabolane̱, na je na binyo̱ nate̱na njika
ponda nà we̱lisane̱ pe̱ binyo̱ e? Wana mun'
ańgo̱ uon! *Nde niponda a tano̱ a po̱, na 42
mudī ma bobe mu damea mo̱, mu simasimane̱
mo̱. Na Yesu a domea mudī mu si sańgi, a
bo̱lise̱ nu muna, a bola mo̱ sańgo. *Nde babo̱ 43
be̱se̱ ba ta ba nyaka onyola jasame̱ la Loba.
Nde be̱se̱ ba nyakino̱ onyola me̱se̱ a bolino̱,
na mo̱ a kwalane̱ bokweli bao na: *Ese̱le̱ 44
ben beyala b'ińgeye o matoi manyu; ebanja
Muna-moto a me̱nde̱ bakabe̱ o maa ma bato.
*Nde ba si ta ba so̱ńtane̱ yen eyala, ebanja 45
e ta nde e wutame̱ na babo̱, ná ba si bia mo̱,
nde ba ta ba bwa bo̱ńgo̱ o jue̱le̱ mo̱ onyola
yen eyala.

(46—50: Mat. 18, 1—5. Marko 9, 33—40.)

Nde jo̱ńge̱le̱ di ta di po̱ye̱ babo̱, nja nyabu 46
nu ko̱lo buka be̱se̱. *Nde Yesu 'e̱nno̱ jo̱ńge̱le̱ 47
la milema mabu, na mo̱ a no̱ńgo̱ muna nusadi,
a te̱se̱ mo̱ be̱be̱ na mo̱me̱ne̱, *a kwalane̱ babo̱ 48
na: Nu nu ma-no̱ńge̱ nun muna o dina lam,
a ma-no̱ńgo̱ nde mba; nu pe̱ nu ma-no̱ńge̱
mba, a ma-no̱ńgo̱ nde nu nu lom mba. Eba-
nja nu nye bosadi oteten anyu buka be̱se̱,
mo̱ nde a me̱nde̱ be̱ nunde̱ne̱. *Na Yohane 49
'alabe̱, a kwala na: A Sańgo, di e̱n mowó nu
ta nu busise̱ midī ma bobe o dina lo̱ńgo̱, nde
di bańgan mo̱, ebanja a si ta a bupe̱ biso̱. *Na 50
Yesu a kwalane̱ mo̱ na: Lo si bańgane̱, ebanja
nu nu si ma-te̱ńge̱ne̱ biso̱ e nde na biso̱.

51 Nde e ta na, niponda minya ma no̱ṅgo̱be̱
lao la mo̱ny mi tano̱ mi ni-ya londa, na mo̱
a te̱se̱ boso bao na sīm wala o Yerusalem,
52 *na mo̱ a loma mie̱ndi oboso bao. Na babo̱
b'ala, ba po̱ o mundi ma bato ba Samaria
53 mowó̱, o boṅsane̱ onyol'ao. *Nde ba si ta
ba kasa mo̱, ebanja a ta nde 'ombwea wala o
54 Yerusalem. *Nde bokweli bao Yakobo na
Yohane b'e̱nno̱ nika, na babo̱ ba kwala na:
A Saṅgo, o to̱ndi ná di kwale wea i we o
55 mo̱ny, i dise̱ babo̱, kana Elia a bolino̱ e? *Na
Yesu a yo̱mbo̱, a domea babo̱, a kwala na:
Lo si bī bana ba njika mudī leno̱ e?
56 *Ebanja Muna-moto a si po̱i o nyamse̱ midī
ma bato, nde o suṅga. Na babo̱ b'ala o mun-
di mupe̱pe̱.

(57—60: Mat. 8, 19—22.)

57 Nde niponda ba tano̱ ba daṅgwa o ṅgea,
na moto mowó̱ a kwalane̱ mo̱ na: Na to̱ndi
58 bupe̱ oa, to̱-njika wuma o m'alano̱. *Na Yesu
a kwalane̱ mo̱ na: Mbaṅga-njo̱ i be̱n milomba,
lono̱n la mo̱ny pe̱ lo be̱n madumbu; nde Muna-
moto a si be̱n wuma a ma-ne̱ṅge̱no̱ mulopo
59 mao. *Nde a ta a kwalane̱ nupe̱pe̱ na: Bupe̱
mba! Na mo̱ a kwala na: A Saṅgo, se̱le̱ je-
60 se̱le̱ mba n'ale pule̱ tete̱. *Na Yesu a kwalane̱
mo̱ na: Ese̱le̱ nde mbimba mi pule̱ mbimba
mabu, nde oa ala, o laṅgwe janea la Loba.
61 *Na nupe̱pe̱ pe̱ a kwalane̱ mo̱ na: A Saṅgo,
na to̱ndi bupe̱ oa; nde se̱le̱ jese̱le̱ mba n'ale
62 o náṅgane̱ bato bam ba mboa. *Na Yesu a
kwalane̱ mo̱ na: To̱-moto nu we̱le̱ dia lao o

dibao, nde 'ombwa pe ombusa, a si dongamen
onyola janea la Loba.

(10, 1—12: Mat. 10, 7—16.)

10 Ombusa nika Sango a ta pe a tese mu-
samba ma bapepe, na mo a loma babo baba-
baba, oboso bao o mindi mese na wuma yese,
yena momene a tano a pula po. *Nde a ta 2
a kwalane babo na: Mumbwa mu kolo, nde
baboledi be nde ngusu; binyo sosomea so
Sango a mumbwa, ná a lome baboledi o mu-
mbwa mao. *Binyo ala; ombwa na ma-loma 3
binyo ka bana ba midongi oteten a njo. *Lo 4
si bambe to mukuta ma moni, to mukuta ma lon-
do, to betambi; lo si soma to-moto o ngea.
*Nde lo m'ingea te o ndabo, lo sele kwala na: 5
Musango mu be na nin ndabo! *Nde yetena 6
mun'a musango e oten, ke musango manyu
mu mende ja omony ao; nde yetena a titi ke
mu ma-timba na binyo. *Lo ja nde o ni ndabo 7
mene, lo da na nyo pe ma ba benno; ebanja
muboledi 'angamen musauedi mao. Lo s'asum-
we o ndabo po tomba nine. *Nde yetena 8
l'ingedi te o mundi, nde ba kasa binyo, da
ma ba ma-teseno binyo oboso; *lo bolise ba- 9
boedi be oten, lo kwalane pe babo na: Janea
la Loba di á bebe na binyo! *Nde yetena 10
l'ingedi te o mundi, nde ba si kase binyo, busa
o mangea mao, lo kwale na: *Di ma-pupwa 11
pe na diburu onyol'anyu, lena di batam biso
o miende o mundi manyu; nde lo bia nde din,
ná janea la Loba di á bebe. *Nde nā-langwea 12
binyo, Sodom ba mende kusa bwam o bo bu-

13 nya buka mu mundi. * Eboma na oa a
Korasin, eboma na oa a Betsaida, ebanja ye-
tena ben bebolo ba ṅginya be bolabe oteten
anyu, be bolabe te o Tyro na Sidon, ke ba
wusa ja beibei o dibato la malebo na diburu
14 o jatele. * Nde Tyro na Sidon ba mende kusa
15 bwam o muka buka binyo. * Nde oa, a Ka-
pernaum, ny'abwabele natena o mony, o mende
16 sibisabe natena o mundi-ma-kwedi. * Nu nu
seṅgan binyo, a seṅgan nde mba; nu nu baṅgi
binyo, a baṅgi nde mba; nde nu nu baṅgi
17 mba, a baṅgi nde nu nu lom mba. * Nde
musamba ba ta pe ba timba na munyeṅge, ba
kwala na: A Saṅgo, na midī ma bobe pe mi
18 sibise momene owas'asu o dina loṅgo. * Na
mo a kwalane babo na: N'en Satan, a wu o
19 mony, a ko wase ka motemote. * Ombwa, na
boli binyo ṅginya o dakea nyama miaba na
lolo, na omony a ṅginya nyese nya musiṅ-
geri, to-lambo di titi lena di mende jense
20 binyo sese. * Nde lo si bwa munyeṅge, ná
midī ma bobe mi sibise momene owas'anyu;
nde bwa nde munyeṅge ná mina manyu
ma tilabe o mony.

(21. 22: Mat. 11, 25—27.)

21 O ni pondamene Yesu a ta a bwa munyeṅge
o Mudī, a kwala na: Na som oa, ate, Saṅgo
nya mony na wase, ná o wuti man na ba-
biedi na bajaṅgwa, nde o biise mo na mi-
eṅge. E, ate, ebanja nika e ta e dolisane
22 oboso boṅgo. * Mambo mese ma bakabe mba
na Tete. Nde to-moto a si bī nja Muna eno ke

Tete̱, na nja pe̱ Tete̱ eno̱, ke̱ Muna, na nu
pe̱ nyena Muna a to̱ndino̱ biise̱.

Na mo̱ a yo̱mbo̱ na bokweli na babo̱ mo̱- 23
me̱ne̱, a kwala na: Bonam na miso̱ ma m'e̱ne̱
man binyo̱ lo m'e̱ne̱no̱. *Ebanja nā-laṅgwea 24
binyo̱, gita la bato̱peri-ba-mudī na kiṅe̱ ba
ta ba pula je̱ne̱ man binyo̱ lo m'e̱ne̱no̱, nde
ba s'e̱n; na seṅga pe̱ man binyo̱ lo ma-seṅgano,
nde ba si seṅgi.

(25—28: Mat. 22, 35—40. Marko 12, 28—34.)

Nde ombwa, mubied'a-mbenda mowó̱ a ta 25
a te̱me̱ o keka mo̱, a kwala na: A muleedi,
na bole nje nde na saṅgwa loṅge̱ la bwin-
dea e? *Na mo̱ a kwalane̱ mo̱ na: Nje e 26
tilabe̱ o mbenda? Ne̱ni o ma-laṅgano̱? *Na 27
mo̱ 'alabe̱, a kwala na: „O aṅgame̱n to̱ndo̱
Saṅgo, Loba lo̱ṅgo̱, na mulema mo̱ṅgo̱ mue̱se̱
na mudī mo̱ṅgo̱ mue̱se̱ na ṅginy'aṅgo̱ nye̱se̱
na jo̱ṅge̱le̱ lo̱ṅgo̱ le̱se̱, na muna-so̱ṅgo̱ kana
oame̱ne̱.“ *Na mo̱ a kwalane̱ mo̱ na: O alabe̱ 28
bwam; bola nika, nde o me̱nde̱ be̱ loṅge̱.
*Nde mo̱ a ta a pula te̱se̱ mo̱me̱ne̱ na sīm, a 29
kwalane̱ Yesu na: Nde nja e muna-saṅgo am?
*Na Yesu a timbise̱lė̱, a kwala na: Moto mowó̱ 30
a ta a siba o Yerusalem wala o Yeriko, na
mo̱ a ko̱ oteten a bato b'ebwan, na babo̱
ba soṅgwane̱ mo̱ mbo̱ti, ba dipa mo̱, ba dia
mo̱ a naṅga be̱be̱ na kwedi, b'ala. *Nde e ta 31
e te̱ṅge̱ne̱ ná prisi po̱ e ta e siba o ni ṅgea
me̱ne̱, na mo̱ ny'e̱ne̱ mo̱, e tomba. *Nikame̱ne̱ 32
pe̱ mot'a-Lewi nu ta nu po̱ o ua wuma me̱ne̱,

33 'en mo, na mo a tomba. *Nde mot'a Samaria
nu ta o londo, a ta a doṅgamene mo, 'ene mo,
34 a bwa ndedi, *'ala na mo, a kaka mo bebaṅgo
bao, a koma mula na mao omony ao, a jese
mo omony a nyam'ao, a wana mo o ndabo
35 a ben, a boṅgwa mo. *Nde o bone ba kiele
a temno o ala, na mo a busise denario iba,
à bola mo saṅgo a ṅdabo a ben, a kwalane
mo na: Boṅgwa mo, nde to-nje pe o mendeno
bolane buka nika, na mende timbisele oa o
36 betimbedi bam. *Nja nya ban balalo o m'
oṅgeleno ná a ta muna-saṅgo a nu nu kwedi
37 oteten a bato b'ebwan? *Na mo a kwala
na: Nu nu leele mo ndedi. Na Yesu a kwa-
lane mo na: Ala, oa pe o bole nikamene.
38 Nde e ta na, kana ba tano ba daṅgwa, na
mo 'iṅgea o mundi musadi mowó. Nde muto
mowó, dina lao na Marta, a ta a kusa mo o
39 ndabo ao. *Nde a ta a bene muna-nyaṅgo
nya muto, dina lao na: Maria; mo a ta a ja
wase o miende ma Yesu o seṅga eyal'ao.
40 *Nde Marta a ta a walamene momene onyola
bolea la gita. Na mo a po, a kwala na: A
Saṅgo, oa o si dube ná muna-nyaṅgo am a
diele nde mbamene mambo ma bola e? Kwa-
41 lane so mo ná mo pe 'oṅgwane mba. *Na
Yesu 'alabe, a kwalane mo na: A Marta,
Marta, oa o ma-noṅgo· mutaka na takise oamene
42 onyola mambo ma gita; *nde lambo diwo
nde di ma-pule. Maria nde a posi doṅgo
la bwam, lena di si mende noṅgobe na mo.
11 Nde e ta na, niponda a tano a kane o wuma

iwo̱, abo̱leno̱, mowó̱ nya bokweli bao a kwalane̱
mo̱ na: A Saṅgo, lee̱ biso̱ o kane̱, kana Yo-
hane pe̱ a lee̱no̱ bokweli bao. *Na mo̱ a 2
kwalane̱ babo̱ na, lo ma-kane̱ te̱, kwala na:
A Tete̱ nyasu nye o mo̱ny! Dina lo̱ṅgo̱
didubabe̱. Janea lo̱ṅgo̱ di ye. Jemea
lo̱ṅgo̱ di bolabe̱ o wase kana jeno̱ o
mo̱ny. *Bola biso̱ bunya na bunya-te̱ 3
da lasu di doṅgame̱n. *Na lakise̱ biso̱ 4
miobe masu, ebanja biso̱ pe̱ di ma-lakise̱
moto na moto ny'aledi biso̱ ewu. O si
die̱le̱ biso̱ o makekisan. Nde suṅga
biso̱ onyola bobe. *Na mo̱ a kwalane̱ 5
babo̱ na: To̱-nja nyanyu nu be̱n diko̱m, nde
'ala na mo̱ oteten a bulu, a kwalane̱ mo̱ na:
A diko̱m lam, bale̱ mba bewolo belalo;
*ebanja diko̱m lam diwo̱ di po̱i lo̱ndo̱ o mbo' 6
am, nde na si be̱n to̱-lambo o te̱se̱ye̱ mo̱; *na 7
nune̱ nya teten 'alabe̱, a kwala na: O si takise̱
mba, jo̱mbe̱ di má-ko̱, bana bam pe̱ ba naṅga
na mba o no̱ṅgo̱, na titi ná na we̱le̱ te̱me̱ o
bola oa. *Nā-laṅgwea binyo̱, to̱ a si ma- 8
te̱me̱ o bola mo̱ onyolana e diko̱m lao, ke̱ a
me̱nde̱ te̱ te̱me̱ onyola titimbe̱ ao, a ma-bola mo̱,
kaponda a ma-pulano̱. *Nde nā-laṅgwea binyo̱ 9
na: Ue̱le̱, nde di ma-bolabe̱ binyo̱; pulise̱,
nde lo ma-so̱; umba, nde di ma-dubwa-
be̱le̱ binyo̱. *Ebanja to̱-nja nu m'ue̱le̱ a 10
ma-kusa; to̱-nja nu ma-pulise̱ a ma-so̱; nu pe̱
nu m'umbe̱ di ma-dubwabe̱le̱ mo̱. *Njika 11
saṅgo oteten anyu, yete̱na mun'ao 'ue̱le̱ te̱ mo̱
ewolo, a bola mo̱ dale e? to̱ sue, onyola sue

12 a bola mo nyama-bwaba e? *To yetena
13 'uele mo mueny, a bola mo yolo e? *Ye so
te ná binyo ba bena le bobe, lo bī bola bana
banyu mambo ma bwam, neni so Sańgo anyu
nye o mony a si mendeno buka nika, o bola
Mudī Musańgi na ba ba m'uele mo e?

(14—26: Mat. 12, 22—30. 43—45. Marko 3, 22—27.)

14 Nde à ta a busise mudī ma bobe mu ta
mbuke. Nde e ta na, niponda mudī ma bobe
mu busino, na nu mot'a mbuke a kumwa topo.
15 Nde mamuti ma ta ma nyaka. *Nde dońgo
labu ba ta ba kwala na: A ma-busise nde midī
ma bobe onyola Beelsebub muaned'a midī ma
16 bobe. *Bapepe pe ba ta ba keka mo, ba pu-
17 lane mo eyemban e wu o mony. *Nde a
soino mońgele mabu na mo a kwalane babo
na: Janea na janea di aban te di ma-nyama,
18 ndabo pe e ma-ko nde omony a ndabo. *Ye-
tena Satan pe 'aban momene, neni janea lao
di mendeno teme? ebanja lo ma-kwala na:
Mba na ma-busise midī ma bobe onyola Beel-
19 sebub. *Nde yetena mba na busise midī ma
bobe onyola Beelsebub, bana banyu pe ba
ma-busise mo onyola nja? Onyola nika babo
20 ba mende be bakaisedi banyu. *Nde yetena
na ma-busise midī ma bobe onyola mune ma
Loba, ke janea la Loba di má-po na binyo.
21 *Yetena nyańginya a ma-tata eboko ao na
beyei ba bwemba, ke mambo mao ma ma-ja
22 na musańgo. *Nde nu buki mo ńginya a poi
te omony ao nde a buka mo, a ma-nońgone
mo beyei bao ba bwemba, bena a piteno,

'abane̱ pe̱ bema bao ba ndumban. * Nu nu 23
titi na mba, ama-te̱ṅge̱ne̱ nde mba;
nu pe̱ nu si ma-ko̱te̱le̱ namba, ama-
wanja nde. * Mudī mu si saṅgi mu busi 24
te̱ na moto, mu ma-yeṅga o wuma i anji o
pulise̱ wumse̱, nde mu si ma-dia mo̱, na mo̱
mu kwala na: Na ma-timba pe̱ o ndabo am
na busino̱. * Nde mu po̱i te̱ mu ma-bomane̱ mo̱ 25
e papabe̱ . e bo̱tisabe̱ pe̱. * Na mo̱ mu ala, mu 26
no̱ṅgo̱ midī mipe̱pe̱ samba mi buki mo̱me̱ne̱
bobe; na mo̱ mi iṅgea mi ja oten, na mambo
ma nu moto ma sukan mạ timba be̱ bobe buka
ma boso.

Nde e ta na, niponda a kwalino̱ man mambo, 27
na muto mowó̱ oteten a dimuti a te̱ musea, a
kwalane̱ mo̱ na: Bonam na esale e yai oa,
na mabe̱ o nyo̱ṅgino̱. * Na mo̱ a kwala na: 28
E, bonam na ba ba ma-seṅge̱ eyal'a Loba, nde
ba ne̱ṅge̱ mo̱.

(29—36: Mat. 12, 38—42; 6, 22. 23.)

Nde niponda mamuti ma ko̱to̱mno̱, na mo̱ 29
a kumwa kwala na: Nin nyo̱ṅo̱n nye nde
nyo̱ṅo̱n a bobe, e ma-pulise̱ eyemban, nde
eyemban e si ma-bolabe̱ mo̱, ke̱ eyemban a
muto̱per'a-mudī Yona. * Ebanja kana Yona 30
a tano̱ eyemban na bato ba Niniwe, nikame̱ne̱
nde Muna-moto pe̱ a me̱nde̱no̱ be̱ na nin
nyo̱ṅo̱n. * Nyaṅgo-a-mundi nya mikondo a 31
me̱nde̱ te̱me̱ o muka na bato ba nin nyo̱ṅo̱n,
nde a me̱nde̱ kwese̱ babo̱; ebanja mo̱ a wu
nate̱n' o su la wase o seṅga dibie̱ la Salomo.
Nde ombwa, nu nu buki Salomo e uan! * Bato 23

ba Niniwe ba mende teme o muka na nin
nyoṅon, nde ba mende kwese mo; ebanja ba
ta b'atele onyola belaṅgwedi ba Yona. Nde
33 ombwa, nu nu buki Yona e uan! * To-moto
a si ma-motele etrukaṅ, nde a tese mo o wum'a
diwuta to owasa elimbi, nde omony a tebedi,
34 ná ba ba m'iṅgeye b'ene muenen. * Muenen
ma nyolo mue nde diso. Yetena diso loṅgo
di jai te bwam, nyol'aṅgo nyese e ma-be
muenen; nde le te bobe nyol'aṅgo nyese e
35 ma-be nde muititi. * Ombwa so ṅga muenen
36 mue oteten aṅgo mu titi muititi. * Ye so te
ná nyol'aṅgo nyese nye muenen, ka nyena e
si ben pe to epasi ewo muititi, ke e mende
nde be muenen mo na mo, ka biana etrukaṅ
e ma-panyea te oa na muenen mao.

(39—52: Mat. 23, 1—36.)

37 Nde niponda a tano a kwala, na mot'a
Farisai a sosomeye mo o da da la idiba na
38 mo; na mo 'iṅgea, a ja o tebedi. * Niponda
mot'a Farisai 'enno nika, na mo a nyaka, ná
39 a si sele joe obiana a ma-da. * Na Saṅgo a
kwalane mo na: E, binyo Farisai lo ma-saṅ-
gise mbusa dibonde na nya poke, nde ma
me oteten anyu ma londa n'ebwan na bobe.
40 * Binyo belemā, nu nu poṅgi la mbusa, a si
41 poṅgi pe la teten e? * Nde bola nde batuedi
ma me oteten jabea, nde mese ma ma-timba
42 saṅga na binyo. * Nde eboma na binyo Farisai,
onyolana lo ma-bola doṅgo diwo la dom njaṅgi
la sisaṅ na miyombon na nyai a bewudu yese,
nde lo tomba muka na ndol'a Loba. Din di

aṅgame̱n bolabe̱, nde seto̱ jese̱le̱ mane̱. * E- 43
boma na binyo̱ Farisai, onyolana lo to̱ndi
bejedi ba boso o ndabo a ndoṅgame̱n, na
masoma o madon. * Eboma na binyo̱ babiedi- 44
ba-kalat'a-Loba na Farisai bamawo̱ndo̱n, onyo-
lana le ka so̱ṅgo̱ i si bian, yena bato ba ma-
tombano̱ omo̱ny ao, nde ba si bie. * Na 45
mowó̱ nya babiedi-ba-mbenda 'alabe̱, a kwalane̱
mo̱ na: A muleedi, na ben beyala o ma-loa
pe̱ nde na biso̱. * Na mo̱ a kwala na: Eboma 46
pe̱ na binyo̱ babiedi-ba-mbenda, onyolana lo
ma-bambe̱le̱ bato miuna mi ambi bambe̱, nde
binyo̱me̱ne̱ lo si ma-tapa mi miuna to̱ na mune
manyu mowó̱. * Eboma na binyo̱, onyolana 47
lo ma-loṅga so̱ṅgo̱ a bato̱peri-ba-mudī, nde
basaṅgo banyu nde ba bo babo̱. * Nika nde 48
lenó̱ mboṅ, lo bola pe̱ na jemea lanyu o bebolo
ba basaṅgo banyu; ebanja babo̱ ba bo babo̱,
nde binyo̱ pe̱ lo ma-loṅga so̱ṅgo̱ abu. * Onyola 49
nika dibie̱ la Loba di ma-kwala pe̱ na: Na
me̱nde̱ lomea babo̱ bato̱peri-ba-mudī na ba-
muloloma, nde ba me̱nde̱ bwa doṅgo labu na
takise̱ pe̱, * ná maya ma bato̱peri-ba-mudī 50
be̱se̱, mena ma komabe̱ nate̱na beboteri ba
wase ma pulabe̱ na nin nyo̱ṅo̱n, * botea o 51
maya ma Abel nate̱na maya ma Sakaria, nu
bwabe̱ oteten diyo̱ na tempel. E, nā-laṅgwea
binyo̱, ma me̱nde̱ pulabe̱ na nin nyo̱ṅo̱n. * E- 52
boma na binyo̱ babiedi-ba-mbenda, onyolana
lo sumo idubwan a dibie̱. Binyo̱me̱ne̱ lo s'
iṅgedi oten, l'eki pe̱ ba bena ba ta ba pula
jiṅgea. * Nde niponda a kwalanno̱ babo̱ man 53

mambo, na babiedi-ba-kalat'a Loba na Farisai
ba kumwa so̱mo̱ mo̱ bwambi, b'ue̱le̱ mo̱ gita
54 la mambo, * ba lamba mo̱, ba pulise̱ o damea
lambo o mudumbu mao, ná ba be̱ne̱ njo̱m
na mo̱.

(12, 2—9: Mat. 10, 26—33.)

12 Nde kana dimuti di tano̱ di ko̱to̱me̱ o ni
pondame̱ne̱, lokoli na lokoli, ka nyena ba ta
ba dakane̱ mowó̱ na nune̱, na mo̱ a kumwa
kwalane̱ bokweli bao na: Lambo la boso, lo
bia po̱n onyola esasaṅge ya Farisai, yena ye
2 mawo̱ndo̱n. * To̱-lambo di si wutabe̱ lena di
si me̱nde̱ biisabe̱, to̱-lambo di si wutam lena
3 di si me̱nde̱ biane̱. * Onyola nika to̱-nje lo
tano̱ lo kwala o muititi, e me̱nde̱ seṅgabe̱ o
mue̱ne̱n; nje pe̱ lo kwalino̱ o toi o tuṅ, e
4 me̱nde̱ laṅgwabe̱ omo̱ny a minyua. * Nde
nā-laṅgwea binyo̱ mako̱m mam na: Lo si bwa
babo̱ bo̱ṅgo̱ bena ba ma-bwe̱ nyolo, nde o-
5 mbusa nika ba si we̱le̱ pe̱ bola to̱-lambo. * Nde
na ma-pula lee̱le̱ binyo̱ nja lo aṅgame̱nno̱ bwa
bo̱ṅgo̱; bwa nu bo̱ṅgo̱ nyena a bo̱le̱ te̱ bwa,
a be̱n pe̱ na ṅginya o pimba o wuma-wea.
6 E, nā-laṅgwea binyo̱, bwa nu bo̱ṅgo̱. * Ba
si m'andise̱ nde lonjaṅga lotanu onyola kapa
po̱ e? nde to̱ iwo̱ i si baṅgisan oboso ba Loba.
7 * Nde na nyo̱ a milopo manyu ye̱se̱ pe̱ i so̱ṅ-
go̱be̱le̱; lo si bwa bo̱ṅgo̱, lo buki gita la lo-
8 njaṅga. * Nde nā-laṅgwea binyo̱, to̱-nja nu
ma-puse̱le̱ mo̱me̱ne̱ na mba oboso ba bato,
na mo̱ nde Muna-moto pe̱ a me̱nde̱no̱ puse̱le̱
9 mo̱me̱ne̱, oboso ba angel a Loba. * Nde nu

nu ma-to̱be̱ mba oboso ba bato, mo̱ pe̱ a
me̱nde̱ to̱bo̱be̱ oboso ba angel a Loba. *To̱- 10
nja pe̱ nu ma-to̱pe̱ eyala liṅgise̱ Muna-moto,
eme̱nde̱ lakisabe̱ mo̱; nde nu nu ma-to̱pe̱ di-
bena liṅgise̱ Mudī Musaṅgi, di si me̱nde̱ laki-
sabe̱ mo̱. *Nde yete̱na b'alan te̱ binyo̱ o 11
mandabo ma ndoṅgame̱n na o manea na o
ṅginya, lo si no̱ṅgo̱ mutaka, ne̱ni na nje lo
me̱nde̱no̱ ka, to̱ kwala; *ebanja Mudī Musaṅgi 12
mu me̱nde̱ lee̱ binyo̱ o ni pondame̱ne̱ nje l'
aṅgame̱nno̱ kwala.

Na mowó̱ nya dimuti a kwalane̱ mo̱ na: 13
A muleedi, kwalane̱ muna-saṅgo am, ná 'abane̱
sàṅgo na mba. *Na mo̱ a kwalane̱ mo̱ na: 14
A moto, nja a te̱se̱ mba mukaisedi to̱ muabe̱-
masaṅgo omo̱ny anyu? *Na mo̱ a kwa- 15
lane̱ babo̱ na: Lo bia po̱n, l'aṅgame̱ne̱ pe̱
onyola nyai a mukubo, ebanja seto̱ din nde,
ná moto a be̱n njoasoa, mo̱ nde loṅge̱ lao di
ma-be̱no̱ o mambo a be̱nno̱. *Nde a ta a kwa- 16
lane̱ babo̱ munia, m'o̱na: Mionda ma mbwaṅ
ma moto mowó̱ mi ta mi ya gita. *Na mo̱ 17
a dutea na mo̱me̱ne̱, a kwala na: Na ma-bwa
ne̱? Ebanja na si be̱n wuma na ma-ne̱ṅge̱no̱
mada mam. *Na mo̱ a kwala na: Na ma- 18
bola ninka; na ma-bule̱le̱ mandabo mam ma
ekotedi, na ma-loṅga mande̱ne̱ buka nika, nde
na me̱nde̱ ne̱ṅge̱ (mada) me̱se̱ na kusino̱ na
bema bam pe̱ oten; *nde na me̱nde̱ kwalane̱ 19
mudī mam na: A mudī, o be̱n gita la bema
di naṅga onyola mbu ma gita; wumse̱ so̱,
nyo̱, o de, o be̱ munye̱ṅge̱. *Nde Loba a ta 20

a kwalane̱ mo̱ na: A mot'elemā, bon bulu ba
me̱nde̱ pulane̱ oa mudī mo̱ṅgo̱; nde nja a
21 me̱nde̱ be̱ne̱ ma o ko̱te̱le̱no̱ e? *Nika nde
yeno̱ na nu nu ma-ko̱te̱le̱ mawuta ma bema
na mo̱me̱ne̱, nde a si be̱ mbwaṅ onyola Loba.

(22—31: Mat. 6, 25—33.)

22 Na mo̱ a kwalane̱ bokweli bao na: Onyola
nika nā-laṅgwea binyo̱, lo si no̱ṅgo̱ mutaka
onyola loṅge̱, nje lo me̱nde̱no̱ da, to̱ onyola
23 nyolo, nje lo me̱nde̱no̱ bo̱to̱. *Loṅge̱ di buki
24 da, nyolo pe̱ mbo̱ti. *Ombwa te̱ bese̱se̱, be si
ma-sa da, be si m'umbwa, be si be̱n tuṅ a mada
to̱ ndabo a ekotedi, nde Loba a ma-dese̱ mo̱,
25 nde binyo̱ lo buki nde lono̱n ne̱ e! *Njika mo-
wó̱ nyanyu ena a bata dibo̱ṅgo̱ diwo̱ o pond' ao
26 nya loṅge̱ onyola mutaka mao e? *Ye so̱ te̱ ná
lo si we̱li te̱ bola lambo di buki me̱se̱ bosadi, nje
so̱ lo ma-no̱ṅgo̱no̱ mutaka onyola mane̱ me̱se̱
27 e? *Ombwa te̱ maṅga m'eyidi ne̱ni ma ma-
nyakano̱, ma si ma-bola ebolo, ma si ma-wo̱so̱
misiṅga; nde nā-laṅgwea binyo̱, to̱ Salomo
mo̱me̱ne̱ o bosaṅgi bao boe̱se̱, a si ta a po̱ to̱
28 diwo̱ la man o bo̱to̱. *Ye so̱ te̱ ná Loba a
ma-bo̱tise̱ bewudu b'eyidi nika, bena be ma-
te̱me̱ oe̱ṅge̱, o kie̱le̱ be pimbabe̱ o dio̱, a titi
ná a bola binyo̱ buka nika, a binyo̱ bajemea-
29 disadi! *Binyo̱ pe̱ lo si pulise̱ nje lo me̱nde̱no̱
da, na nje lo me̱nde̱no̱ nyo̱, lo s'ese̱le̱ milema
30 manyu mi ye̱ṅgilane̱. *Ebanja onyola man
me̱se̱ nde basibi ba wase ba ma-bwano̱ ndutu;
nde Saṅgo anyu a bī ná lo aṅgame̱n man.
31 *Nde pulise̱ nde janea la Loba, nde man me̱se̱

ma mende batabele binyo. *O sibwa bongo, 32
a dibemba disadi; ebanja edolisan
Sango anyu, o bola binyo janea.

(33. 34: Mat. 6, 20. 21.)

Andise ma lo benno, lo bole mabea na ba- 33
tuedi; pongea binyomene mikuta ma moni
miena mi si ma-dune, diwuta la bema o mony
lena di si ma-bo, wuma muibedi a si ma-pono
bebe, to seleke i si nyamse. *Ebanja wuma 34
diwuta lanyu la bema leno, oten pe nde
mulema manyu mu ma-beno.

(35—46: Mat. 24, 42—51.)

Esele bedue banyu be tingabe, betrukan 35
banyu pe be onye; *lo be ka bato bena ba ma- 36
tate sango abu, ponda a mendeno wa o ndema
la diba, ná a poi te, 'umbi te, ba teleye mo
dibokimene. *Bonam na ba bautu, bena 37
sango abu a poi te a bomane babo ba jai
epenye. Nambale, nā-langwea binyo, a mende
bomea momene, a jese babo o tebedi, 'ala, a
bolea babo. *Nde yetena a poi te o betatedi 38
ba bulu be londe beba to belalo, nde a bomane
nika, bonam na ba bautu. *Nde lo bia din: 39
Sango a mboa a bī te njika ponda muibedi a
ma-pono, ke a wusa ja penya a si wusa jesele
ndabo ao e buabe. *Binyo pe lo angamene 40
so, ebanja Muna-moto a mende po o ponda lo
si m'ongeleno. *Na Petro a kwalane mo 41
na: A Sango, o ma-kwala nde mu munia na
biso, nga na bese e? *Na Sango a kwala 42
na: Nja so e soel' a jemea na nya dibie, nyena
sango a teseno omony a baboledi bao o bola

43 babo da o ponda ny'angamen? * Bonam na
nu muutu nyena sango a poi te, a bomane mo
44 a ma-bola nika. * Nambale, nā-langwea binyo,
a mende tese mo omony a bema bao bese a
45 benno. * Nde yetena nu muutu a kwali te o
mulema mao na: Sango am a m'indea po, na
mo a kumwa dipa bautu ba bome na ba bito,
46 na o da na nyo na soko; * ke sango a nu
muutu a mende po o bunya boena a si tatino
na o ponda a si bīno, nde a mende ke mo be-
47 sungu, a bola mo dongo na basidube. * Nde
nu muutu nu bī jemea la sango, nde a s'an-
gamene momene to bola ponda jemea lao, a
48 mende dipabe mawopi gita; * nde nu nu si
bī, nde a bola nje e angamen mbeti, a mende
dipabe son. To-nja e bolabeno gita, e mende
pulabe na mo gita, to-nja pe e bakabeno gita,
na mo pe nde e mendeno benga pulabe gita.
49 * Na poi o pimba wea o wase, nde na tondi
50 nde ne, ke i má-jonya e! * Na ben dubise o
dubisabe, nde na kàkam nde ne, natē di tomba
51 e! * Lo m'ongele na na poi nde o wana mu-
sango o wase? Kem, nā-langwea binyo, ja-
52 bane nde. * Ebanja botea tatan batanu o
ndabo po ba mende jabane, balalo ba mende
53 teme lingise baba, baba pe balalo; * sango lin-
gise mun'ao nya mome, mun'a mome pe lin-
gise sango; nyango lingise mun'ao nya muto,
mun'a muto pe lingise nyango; nyango a diba
lingise mun'ao nya muto nya diba, mun'a
muto nya diba pe lingise nyango ao nya diba.
54 **N**de a ta a kwalane mamuti na: Lo m'ene

te diwindi di ma-busa o mbenge, na diboki-
mene lo kwala na: Mbua e mende yole; nde
e bolane pe nikamene. *Nde lo m'ene te ngo 55
a mikondo e ma-wungea, lo ma-kwala na:
Eyididi e mende be; nde e bolane pe nika-
mene. *A binyo bamawondon, lo ma-wele son- 56
tane beombwedi ba wase na ba mony, nde
neni lo si ma-sontaneno nin ponda e? *Nde 57
onyolanje lo si ma-kaiseno na binyomene nje
e tem e?

Nde kana o m'alano na musinger'ango 58
omboa muanedi, nongo ndutu o ngea o sun-
gabe na mo, a si ya be a duta oa oboso ba
mukaisedi, mukaisedi pe a bake oa na mu-
kwese-bato-o-beboa, na mukwese-bato-o-beboa
a pimba oa o beboa. *Nā-langwea oa, o si 59
ma-busa oten natē o bole saua na fenig ni
sukan na bam.

Nde o ni pondamene dongo ba ta ba po 13
ba langwea mo onyola bato ba Galilea, bena
Pilato a tano a pulisane maya mabu na mabea
mabu. *Na Yesu 'alabe, a kwalane babo na: 2
Lo m'ongele ná ban bato ba Galilea ba ta
bato ba bobe buka bato ba Galilea bese, onyo-
lana ba kusi nika e? *Kem, nā-langwea binyo, 3
yetena lo s'atele, ke binyo bese pe lo mende
nde nyama nikamene. *To di dom na lombi, 4
bena njongo a Siloam e kwedino omony abu,
ebwa babo, lo m'ongele ná ba ta ba bene njom
a bobe buka bato bese be o Yerusalem e?
*Kem, nā-langwea binyo, yetena lo s'atele, 5

ke binyo bese pe lo mende nde nyama nika-
mene!
6 Nde a ta a kwala mun munia na: Moto
mowó a ta a bene b w e l e b a j a ṅ g o l o, boena
bo ta bo debe o mōnda mao m̄a lonyeṅgeny;
na mo a po o pulise bepuma oten, nde a si soi.
7 * Na mo a kwalane mupoṅge-mōnda na:
Ombwa, min mbu milalo na ma-po o pulise
bepuma o bon bwele ba jaṅgolo, nde na si
soi; ke mo, onyolanje bo ma-dibano minyaṅ-
8 gadu e? * Na mo 'alabe, a kwalane mo na:
A saṅgo, esele pe mo mun mbu, natē na pula
minyaṅgadu diṅgele mo, na koma pe dibunje.
9 * Pondapo bo mende ya bepuma; nde e titi te
nika, o tata ke mo.
10 Nde a ta a lee o ndabo a ndoṅgamen o
11 bunya-ba-wumse. * Nde ombwa, muto mowó
a ta oten, nu ta nu bene mudī ma diboa dom
la mbu na lombi, nde a ta a niame, a si ta a
12 wele tese momene omony ka bwam. * Nde Yesu
'enno mo, na mo a bele mo, a kwalane mo na:
13 A muto, o be wonja na diboa loṅgo! * Na mo
a neṅge maa o mony ao, na dibokimene a
14 teme na sīm, a sesa Loba. * Na muaned'a
ndabo a ndoṅgamen 'alabe, nu ta nu liṅga,
onyolana Yesu a bolise diboa o bunya-ba-
wumse, a kwalane dimuti na: Minya mutoba
me, miena b'aṅgamenno bola ebolo; o mi nde
15 lo po o bolisabe, seto o bunya-ba-wumse. * Na
Saṅgo 'alabe mo, a kwala na: A mot'a-ma-
wondon, seto moto na moto nyanyu nde a
ma-wunje nyak'ao to esel ao o dibemba lao

o bunya-ba-wumse, nde 'alane mo o bola mo
enyo madiba e? *Nde nu nyena nye mun'a 16
Abraham, nyena Satan a kakino, ombwa, dom
la mbu na lombi, a s'angamen wunjabe na
nin ngata o bunya-ba-wumse e? *Nde nipon- 17
da a kwalino man, basingeri bao bese ba ta
ba bwa ison, nde dimuti lese di ta di bwa
munyenge onyola bebolo bao ba bosangi bese,
bena be bolan na mo.

(18—21: Mat. 13, 31—33. Marko 4, 30—32.)

Na mo a kwala na: Janea la Loba di wan 18
nde na nje e? na ma-menene mo nje e? *Le 19
nde biana mbolako a ewole, nyena moto a
nongino, a pimba mo o mõnda mao, na mo
e nyaka e timba bwele, na lonon la mony lo
longa madumbu o mikanjo mao. *Na mo a 20
kwala pete na: Na nje na ma-menenenọ janea
la Loba e? *Le nde biana esasange e ma- 21
pongone ewolo yena muto a nongino, a pun-
gwane mo mamene malalo ma mburu ma
mbasi, natena muese mu timba esasange.

Nde a ta a tomba oteten a mindi mindene 22
na misadi, a lee, kana a tano o londo wala o
Yerusalem. *Nde moto mowó a ta a kwalane 23
mo na: A Sango, be nde ngusu bena ba m'
ongisabe e? Na mo a kwalane babo na:
*Embe o jingea onyola mũna musadi, ebanja 24
nā-langwea binyo, gita ba mende pulise o jin-
gea, nde ba si mende wele. *Botea ni ponda 25
nyena sango a mboa a temno, a kweseno jo-
mbe, lena lo wele kumwa teme o eboko o
jumba jombe, lo kwala na: A Sango, a Sango,

teleye̱ biso̱! Nde a me̱nde̱ jalabe̱, a kwalane̱
binyo̱ na: Na si bī binyo̱ o wuma lo wuno̱!
26 *Deṅge̱ lo me̱nde̱ kumwa kwala na: Di dedi
oboso bo̱ṅgo̱, di nyo̱ pe̱, o ta pe̱ o lee̱ o ma-
27 ṅgea masu. *Nde a me̱nde̱ kwala na: Nā-
laṅgwea binyo̱, na si bī binyo̱ o wuma lo wuno̱;
asumwe̱ na mba, binyo̱ babole̱-bobe be̱se̱!
28 *Oten nde mbembe na da la masoṅga ba
me̱nde̱no̱ be̱, ponda lo me̱nde̱no̱ je̱ne̱ Abraham
na Isak na Yakob na bato̱peri-ba-mudī be̱se̱
o janea la Loba, nde binyo̱ lo pimbabe̱ uone̱.
29 *Nde ba me̱nde̱ wa o jeru na o mbe̱ṅge̱, o
poṅgo na o mikondo, ba me̱nde̱ ja o tebedi
30 o janea la Loba. *Nde ombwa, basukan be,
bena ba me̱nde̱ be̱ baboso, baboso pe̱ be, bena
ba me̱nde̱ be̱ basukan.
31 O bo bunya me̱ne̱ doṅgo la Farisai ba ta
ba po̱, ba kwalane̱ mo̱ na: Asumwe̱ uan o ale,
32 ebanja Herode a ma-pula bwa oa. *Na mo̱
a kwalane̱ babo̱ na: Binyo̱ ala, laṅgwea ni
mbaṅg'a-njo̱ na: Ombwa, na ma-busise̱ midī
ma bobe, na ma-bo̱lise̱ maboa oe̱ṅge̱ na kie̱le̱,
nde o bunya bo londe̱ milalo na me̱nde̱ sua.
33 *Nde n'aṅgamen nde daṅgwa oe̱ṅge̱ na kie̱le̱
na bone̱ bo bupe̱, ebanja e s'aṅgame̱n ná mu-
to̱per'a-mudī a nyame, e si be̱ o Yerusalem.

(34. 35: Mat. 23, 37—39.)

34 A Yerusalem, Yerusalem ni ma-bwe̱ ba-
to̱peri-ba-mudī, ni m'aṅgwe̱ pe̱ ba ba ma-loma-
be̱ na oa madale, ṅged'iniṅga na tano̱ na pula
ko̱te̱le̱ bana bo̱ṅgo̱, ka wuba e ma-ko̱te̱le̱no̱
bana bao owasa mapupulan; nde lo s'emedi.

*Ombwa, ndabo anyu e mende diabe na binyo 35
k'embamba. Nde nā-laṅgwea binyo, lo si mende
pe jene mba natē ponda e po, lo mendeno
kwala na: Bonam na nu nu ma-po o dina
la Saṅgo!

Nde e ta na, niponda a poino o ndabo a 14
muaned'a Farisai mowó o bunya-ba-wumse, o
da ewolo, ba ta ba somo mo. *Nde ombwa, 2
mot'a mbimbi mowó a ta oboso bao. *Na 3
Yesu 'alabe, a kwalane babiedi-ba-mbenda na
Farisai na: E aṅgamen o bolise diboa o bunya-
ba-wumse e? *Nde ba ta ba ja na pī. Na 4
mo a noṅgo mo, a bolise mo, 'esele mo 'ala.
*Na mo 'alabe, a kwalane babo na: Nja nya- 5
nyu, nyena nyak'ao to esel ao e kwedi te o
ekukuru, a si ma-toto mo dibokimene o bunya-
ba-wumse e? *Nde ba si ta ba wele timbi- 6
sele mo to-lambo onyola man.

Nde a ta a kwala munia na ba ba belabe, 7
niponda 'enno neni ba tano ba poso bejedi ba
boso, a kwalane babo na: *Yetena o belabe 8
te na moto o diba, o si noṅgo bejedi ba boso,
e si ya be mowó nu buki oa edube a belabe
na mo, *na nu nu bele oa na mo a po, a kwa- 9
lane oa na: Bola nun bejedi, na oa o bota
na ison o noṅgo bejedi be sukan. *Nde ye- 10
tena o belabe te, ala ja o bejedi be sukan,
nde yetena nu nu bele oa a poi te, a kwalane
oa na: A dikom, sisea omony! Nde o mende
bene edube oboso ba ba ba jai o da na oa.
*Ebanja moto na moto ny'ase mo- 11

mene, amende sibisabe, nde nu nu
sibise momene, amende jasabe.
12 A ta pe akwalane nu nu ta nu bele mo,
na: O boṅsan te da la idiba to la ebiamu, o
si bele makom moṅgo to bona-soṅgo to beyabe
boṅgo to bato-ba-teten-a-mboa ba mbwaṅ, e
si ya be babo pe ba timba bele oa, nde ba
13 timbisele oa; *nde yetena o boṅsan te ndema,
bele batuedi na babeboki na bamboko na
14 bandima, *nde o mende be bonam, ebanja
ba titi ná ba wele timbisele oa; nde e mende
timbisabele oa o bepumbwedi ba batem-
na-sīm.

(16—24: Mat. 22, 2—10.)

15 Nde mowó nu ta nu ja o tebedi na mo,
a seṅgino nika, na mo a kwalane mo na: Bo-
nam na nu nu ma-de ewolo o janea la Loba.
16 *Na mo a kwalane mo na: Moto mowó a ta
17 'ipe ndema dindene, a bele pe gita; *nde o
pond'a ndema na mo a loma muut'ao o kwa-
lane ba ba belabe na: Binyo ya, ebanja mese
18 ma má-bole boṅsane. *Na babo bese, na
jemea diwo, ba kumwa suele manyolo mabu.
Nyaboso a kwalane mo na: N'andi mōnda,
nde n'aṅgamen wala jombwa mo; na sosomedi
19 oa, lakise mba! *Nupepe pe m'ona: N'andi
maṅgoṅga ma nyaka matanu, na m'ala o soṅ-
20 tane mo; na sosomedi oa, lakise mba! *Nune
pe m'ona: Na tombele muto, onyola nika na
21 titi ná na wele po. *Na nu muutu a timba,
a laṅgwea saṅgo ao nika. Na nu saṅgo a
mboa a liṅga, a kwalane muut'ao na: Wamse

wala o mańgea mandene na masadi ma mundi,
o wane batuedi na babeboki na bandima na
bamboko. * Na nu muutu a kwala na: A 22
sańgo, e bolan kana o anedino, nde wuma i
bedi pete i telam. * Na sańgo a kwalane nu 23
muutu na: Busa o mańgea na o koto o nya-
kisane babo o jińgea, ná ndabo am e londe.
* Ebanja nā-lańgwea binyo, to-mowó nya ba 24
bato ba belabe, a si mende keka ndema lam.

(26. 27: Mat. 10, 37. 38.)

Nde mamuti mandene ma ta ma dańgwa na 25
mo, na mo a yombo, a kwalane babo na: * Ye- 26
tena moto a ma-po na mba, nde a si sińge
sańgo na nyańgo na muto na bana na bona-
sańgo ba bome na ba bito, na lońge lao mo-
mene pe, a titi ná a wele be mokwel'am.
* Nu nu si ma-bambe mbas'ao, nde a bupe 27
mba, a titi ná a wele be mokwel'am. * Eban- 28
ja nja nyanyu nyena nu ma-pule lońge ndabo,
nde a si sele ja wase, a dutea mususedi, ńga
a ben bema o bole mo e? * E si ya be, a ma- 29
bole te boka mo wase, nde a si wele bole mo,
bese bena ba m'ombwe, ba kumwa yoye mo,
* ba kwala na: Nu moto a botedi lońga, nde 30
a si weli bole mo. * To, njika kińe ni m'ale 31
o jana bila na kińe nipepe, nde e si sele ja
wase, e weka muano, ńga ny'ena e wele dońg-
gamene na dom la lokoli, nu nyena nu ma-
po janane mo na muaba ma lokoli e? * Nde 32
e titi te nika, ke e ma-loma muendi ke nune
a dia etum, o sosomeye onyola musańgo.
* Nika so nde moto na moto nyanyu, nu si 33

ma-to̱be̱ me̱se̱ a be̱nno̱, a titi ná a we̱le̱ be̱
34 mokwel'am. *Waṅga i do̱li; nde yete̱na
waṅga pe̱ i timbi te̱ mulo̱lo̱ko̱, ba ma-timbi-
35 se̱ pe̱ nye̱ṅge̱nye̱ lao na nje? *I si ma-do̱lo̱
pe̱ to̱ onyola mōnda to̱ onyola dikundu, ba
ma-pimba nde mo̱ uone̱. Nu nu be̱n matoi
o seṅga, ese̱le̱ mo̱ a seṅge!

15 Nde bako̱tedi na babobe be̱se̱ ba ta be̱
2 ba po̱ na mo̱ o seṅgane̱ mo̱. *Nde Farisai
na babiedi-ba-kalat'a-Loba ba ta ba to̱po̱ mi-
nyunyuṅgu, ba kwala na: Nu a ma-kasa ba-
bobe, a ma-da pe̱ na babo̱.

(4—7: Mat. 18, 12—14.)

3 Na mo̱ a kwalane̱ babo̱ mun munia na:
4 *Njika moto oteten anyu nu be̱n ebwea mi-
do̱ṅgi, nde mowó̱ mu pimbea, a si ma-dia mu-
dibua na dibua o eyaṅ, a pulise̱ mu mu pi-
5 mbedi, natē̱ a so̱ mo̱ e? *Nde a so̱i te̱ mo̱,
a ma-ne̱ṅge̱le̱ mo̱ o makata mao na munye̱ṅge̱,
6 *'ala o mboa, a bele̱ mako̱m mao na bato-ba-
teten-a-mboa, a kwala na: Bwane̱ mba mu-
nye̱ṅge̱, ebanja na so̱i mudo̱ṅgi mam mu pi-
7 mbedi. *Nā-laṅgwea binyo̱, nika nde mu-
nye̱ṅge̱ mu me̱nde̱ be̱ o mo̱ny onyola mot'a
bobe mowó̱ nu m'ate̱le̱, buka onyola mudibua
na dibua ma bate̱m-na-sīm bena ba si ma-pule̱
pe̱ o jate̱le̱.
8 To̱, njika muto nu be̱n dom la drakma,
nde drakma po̱ e pimbedi te̱, a si ma-mo̱te̱le̱
etrukaṅ, a papa ndabo, a pulise̱ bwambwam,
9 natē̱ a so̱ mo̱ e? *Nde a so̱i te̱ mo̱, na mo̱ a

belẹ makọm mao na bito ba teten-a-mboa,
akwala na: Bwanẹ mba munyẹṅgẹ, ebanja
na sọi drakma, nyena ni ta ni pimbea. * Nā- 10
laṅgwea binyọ, nika nde munyẹṅgẹ
mu ma-bẹnọ oboso ba angel a Loba
onyola mot'a bobe mowọ́ nu m'atẹlẹ.
Nde a ta a kwala na: Moto mowọ́ a ta a 11
bẹnẹ bana ba bome baba; * na nyamuutu a 12
kwalanẹ saṅgo na: Ate, bola mba doṅgo
la bema, lena di ma-kọyẹ mba. Na mọ 'abanẹ
babọ bema. * Nde ombusa ṅgusa minya, na 13
nyamuutu a kọtẹlẹ mẹsẹ, 'ala o ekombo etum,
oten nde a nyamsẹnọ bema bao na loṅgẹ la
bobe. * Niponda a bọlẹnọ bolanẹ mẹsẹ, na 14
njai nindẹnẹ e kọ o y'ekombo, na mọ a kum-
wa taka. * Na mọ 'ala, a batẹ mọmẹnẹ na 15
moto mowọ́ nya y'ekombo, na mọ a loma mọ
o eyid'ao o tata ṅgoa. * Nde a ta a pula 16
julisẹ dibum lao na beyobo, bena ṅgoa i tanọ
i da, nde tọ-moto a si ta a bola mọ. * Nde 17
jọṅgẹlẹ di ta di timba pọyẹ mọ, na mọ a kwala
na: Baboledi baniṅga tetẹ a bẹnnọ, bena ba
bẹn bewolo ba ma-bukeanọ, nde mba na wọ
na njai uan e! * Na m'asumwẹ, nam'ala na 18
tetẹ, na mẹndẹ kwalanẹ mọ na: Ate, na boli
bobe liṅgisẹ mọny na oboso bọṅgọ; * na si 19
doṅgamẹn pẹ o belabẹ pẹ mun'aṅgọ; timbisẹ
mba ka mowọ́ nya baboledi bọṅgọ. * Na mọ 20
'asumwẹ, 'ala na saṅgo. Nde kẹ a dia etum
uonē, na saṅgo 'ẹnẹ mọ, a bwea mọ ndedi,
a pọ, a kọ mọ o nyiṅgo, a sopa mọ. * Na 21
muna a kwalanẹ mọ na: Ate, na boli bobe

liṅgise mony na oboso boṅgo; na si
doṅgamen pe o belabe pe mun'aṅgo.
22 *Nde saṅgo a kwalane nde bautu bao na:
Wana mbot'a bosaṅgi ni buki yese, lo botise
mo, soṅge yondo o dia lao na betambi pe o
23 miende mao; *lo wane pe na y'esomb'a nya-
ka ya diwoṅgi, lo bwe mo, esele biso di de,
24 di bwe munyeṅge; *ebanja nun mun'am
a ta a wo, nde a timbi pe loṅge; a ta
a pimbea, nde a diabe pe. Na babo ba
25 kumwa bwa munyeṅge. *Nde mun'ao nya
muturu a ta o eyidi, nde niponda a wuno, a
poino bebe na ndabo, na mo a seṅga ṅgombi
26 na sa la ṅgomo, *na mo a bele muutu mowó,
27 a baise nje ye na. *Na mo a kwalane mo
na: Mun'a soṅgo a poi, nde soṅgo a bo y'esom-
b'a nyaka ya diwoṅgi, ebanja a kusi mo a
28 jai bwam. *Na mo a liṅga, a si pule jiṅgea.
29 Nde saṅgo a ta a busa, a sosomeye mo. *Na
mo 'alabe, a kwalane saṅgo na: Ombwa, din
gita la mbu na má-bolea oa, nde na si bulele
to mbend'aṅgo po; nde o si boli mba to mbodi
po, ná na bwe munyeṅge na makom mam.
30 *Nde kana nu mun'aṅgo a poino, nu nyamse
bema boṅgo na bito ba mbamba, na oa o
31 bwea mo y'esomb'a nyaka ya diwoṅgi. *Na
mo a kwalane mo na: A muna, oa oe na mba
ponda yese, mambo mam mese me nde moṅgo.
32 *Nde e ta e pula o bwa munyeṅge na be
mutam; ebanja nun muna-soṅgo a ta a wo,
nde a timbi pe loṅge, a ta a pimbea, nde a
diabe pe.

Nde a ta a kwalane bokweli bao na: Mbwaṅ 16
ma moto mowó mu ta, muena mu ta mu bene
soele; nyena ba tano ba laṅgwea mo, ná e ma-
nyamse bema bao. *Na mo a bele mo, a 2
kwalane mo na: Din na seṅgino onyol'aṅgo
le nde ne? Bola bolaṅgi onyola ebol'aṅgo
ya soele, ebanja o titi pe ná o be soele. *Na 3
soele e kwala na momene na: Na ma-bwa ne,
kana saṅgo am a ma-sumwano mba o ebol'a
soele? Na si wele o pùla; na ma-bwa ison o
jakwa! *Na bī nje na ma-bolano, ná na 4
sumwabe te o ebol'a soele, ba noṅgo mba o
mandabo mabu. *Na mo a bele na momene 5
moto-te nya bewu ba saṅgo ao. A kwalane
nyaboso na: O aledi saṅgo am ewu ne? *Na 6
mo a kwala na: Ebwe'a mamene ma mula.
Na mo a kwalane mo na: Noṅgo kalat'aṅgo
ny'ewu, ja wase, o wamse tila muatanu!
*Ombusa nika na mo a kwalane nupepe na: 7
Oa pe o aledi ewu ne? Na mo a kwala na:
Ebwe'a mamene ma mbasi. Na mo a kwalane
mo na: Noṅgo kalat'aṅgo ny'ewu o tile mu-
lombi. *Nde saṅgo (ao) a ta a sesa soele 8
ni si tem na sīm, ebanja e boli jaṅgwa; ebanja
bana ba nin wase be jaṅgwa o nyoṅon abu,
buka bana ba muenen. *Nde na ma-laṅ- 9
gwea binyo na: Wekea binyomene
makom na bema ba wase be si tem na
sīm, ná yetena be boi te, ba noṅgo
binyo o minoko ma bwindea. *Nu nye 10
jemea o lambo di buki mese bosadi,
e pe jemea o dindene; nu pe nu si tem

na sīm o lambo di buki mese bosadi,
11 e pe nu si tem na sīm o dindene. * Ye
so te ná lo si ta lo teme na sīm o bema ba
wase be si tem na sīm, nja a mende lakise
12 binyo ba mbale? * Nde yetena lo si ta jemea
o mambo ma nupepe, nja a mende bole binyo
13 manyu? * To-muutu mowó a titi ná a bolea
basaṅgo baba: e be te ná a mende siṅge mo-
wó, a tondo nune; to a mende tiṅgame na
mowó, a yaṅa nune. Lo titi ná lo bolea Loba,
nde lo bolea pe bema ba wase.
14 Nde Farisai ba ta ba seṅga man mese, nde
kana ba tano ba tondo bema, na babo ba yoye
15 mo. * Na mo a kwalane babo na: Binyo nde
le ba, bena ba ma-tese babo momene na sīm
oboso ba bato, nde Loba a bī milema manyu;
ebanja di di asam oboso ba bato, le nde nya-
16 kaka oboso ba Loba. * Mbenda na batoperi-
ba-mudī ba ta nde natena Yohane; botea oten
nde miaṅgo-ma-bwam ma janea la Loba mi
laṅgwabeno, nde moto nyese a m'iṅgea oten
17 na ṅginya. * E bobi ná mony na wase ba
nyama, buka toti diwo o jasumwe o mbenda.
18 * To-nja nu m'esele munj'ao, nde a bā nupepe,
a wite nde musonje; nu pe nu ma-bā nu ny'
esabele na mome, a wite nde musonje.
19 Mbwaṅ ma moto mowó mu ta, a ta a boto
mboti ni m'ole nya tiki na mbom a bwam,
a ta a ja na munam, a be pe munyeṅge bunya-
20 te. * Nde mutuedi mowó pe a ta, dina lao
na: Lasaro, a ta a naṅga o jombe lao, a londa
21 na pola, * a ta nde a pula julise momene na

mburu mi ta mi ko̱ o tebed'a mbwaṅ ma moto;
nde mbo̱ i ta i po̱, i nyaṅgwa pol'ao. *Nde 22
e ta na, mutuedi a ta a wo̱, na mo̱ a bambabe̱
na angel o bwaṅga ba Abraham. Nde mbwaṅ
ma moto pe̱ mu wedi, mu pulabe̱. *Nde o 23
mundi-ma-kwedi, ke̱ e onyola taka, na mo̱ a
sumwa miso̱ mao omo̱ny, 'e̱ne̱ Abraham etum
'uone̱, na Lasaro o bwaṅga bao. *Na mo̱ a 24
te̱ musea, a kwala na: A tete̱ Abraham, bwea
mba ndedi, o lome Lasaro, ná a dubise̱ sas'ao
nya mune o madiba, a lo̱ko̱me̱ye̱ eyem'am,
ebanja na ma-taka bwambi o min miso̱nji.
*Na Abraham a kwala na: A muna, o̱ṅge̱le̱ 25
ná o bo̱le̱ kusa mo̱ṅgo̱ mambo ma bwam o
pond'aṅgo̱ nya loṅge̱, nikame̱ne̱ pe̱ nde Lasaro
mambo ma bobe; nde tatan mo̱ a ma-lo̱ko̱be̱,
nde oa pe̱ o ma-taka. *Nde buka nika, mu- 26
sima ma njiba mu te̱se̱be̱ oteten asu na binyo̱,
ná ba be 'uon ba ma-pula te̱ tomba na binyo̱
ba si we̱le̱, to̱ ba be 'uo pe̱ ba si we̱le̱ tomba
na biso̱. *Na mo̱ a kwala na: Na so̱so̱medi 27
so̱ oa, ate, ná o lome mo̱ o ndabo a Tete̱;
*ebanja na be̱n bona-saṅgo ba bome batanu, 28
ná a bole babo̱ mboṅ a bwambwam, ná babo̱
pe̱ ba si ya be̱ ba po̱ o uan wum'a takise̱.
*Nde Abraham a timbise̱le̱ nde na: Ba be̱n 29
Mose na bato̱peri-ba-mudī; ese̱le̱ babo̱
ba seṅgane̱ babo̱. *Na mo̱ a kwala na: 30
Ke̱m, ate Abraham; nde yete̱na mowó̱ nya
bawedi a po̱i te̱ na babo̱, ke̱ ba me̱nde̱ jate̱le̱.
*Na mo̱ a kwalane̱ mo̱ na: Ba si seṅgan te̱ 31
Mose na bato̱peri-ba-mudī, ke̱ ba titi pe̱

to ná ba tukwabe, yetena mowó nya bawedi
a pumbo.
17 Nde a ta a kwalane bokweli bao na: Ye
nde lambo di si ma-wele bolane, ná malambi
ma titi ná ma po. Nde eboma na nu nyena
2 onyol'ao nde ma ma-pono. * E wusa dolone
mo, ke dale la nsaṅ di tiṅgabe o nyiṅgo ao,
nde a pimbabe o munja, buka yetena a lambi
3 mowó nya ban basadi. * Lo aṅgamene na
binyo mene! Muna-soṅgo a boli te bobe, do-
4 mea mo; 'ombwe te, lakise mo. * Nde yetena
a boli te bobe wusane oa ṅgedi samba o
bunya, nde a timba pe na oa ṅgedi samba, a
kwala na: N'ombwe, o lakise mo.
5 Na bamuloloma ba kwalane Saṅgo na:
6 Batea biso jemea! * Na Saṅgo a kwala na:
Lo ben te jemea ka mbolako a ewole, ke lena
lo kwalane bon bwele ba maṅgolo na: Adubwe,
o deme o munja, nde bo wusa seṅgane (binyo).
7 * Nde nja nyanyu nu ben muutu nu ma-seye
mo ebolo, to tata beyembe, nde a kwalane
mo, ponda a ma-wano o eyidi, na: Ya dibo-
8 kimene, o je o tebedi? * A si ma-kwalane nde
mo na: Boṅsane nje na mendeno da, bomea
oamene o boleye mba natē na bole da na nyo;
ombusa nika nde oa pe o tata da na nyo e?
9 * Ena a bola masoma na nu muutu, ebanja a
boli mambo m'anabele mo e? Na m'oṅgele na:
10 kem. * Nikamene pe na binyo, lo boli te
mambo mese, mena m'anabele binyo, kwala
na: Je nde bautu ba mbolon; di boli nje di
tano di aṅgamene bola.

Nde eta na, niponda atano 'ala o Yerusa- 11
lem, na mo atomba oteten a Samaria na Ga-
lilea. *Nde niponda 'iṅgedino o mundi musadi 12
mowó, na dom la bato ba mulòṅgó ba bo-
mane mo, bateme etum, *b'ase madoi mabu, 13
bakwala na: A Yesu, Saṅgo, bwea biso ndedi!
*Nde 'enno babo, na mo akwalane babo na: 14
Ala, leele binyomene na prisi. Nde e ta na,
niponda b'alono, ba ta ba saṅgisabe. *Nde 15
mowó nyabu, 'enno ná abole, na mo atimba
ombusa, a sesa Loba na doi di asam, *a ko 16
wase na boso o miende mao, asoma mo. Nde
mo a ta nde mot'a Samaria. *Na Yesu 'alabe, 17
akwala na: Seto dom nde di saṅgisabe e?
ndedibua le ue? *To-mowó a si sobe nu timbi 18
o bola Loba edube, ke nun muen e? *Na 19
mo a kwalane mo na: Teme, o ale, jemea
loṅgo di oṅgise oa!

Nde niponda atano, 'uabele na Farisai na: 20
Njika ponda janea la Loba di ma-pono e? a
ta 'alabe, akwala na: Janea la Loba di si
ma-po na beombwedi ba miso. *Basi 21
mende to kwala na: Ombwa le uan,
to uone; ebanja, ombwa, janea la Loba
le oteten anyu. *Nde a ta a kwalane 22
bokweli bao na: Minya mi mende po, miena
lo mende pulise o jene bunya bowó ba Muna-
moto, nde lo si mende jene. *Nde ba mende 23
kwalane binyo na: Ombwa uan, ombwa uone.
Lo s'ala, lo si bupe to. *Ebanja kana mote- 24
mote, yetena emotomeye te, ema-panya o su
la mony diwo natena dine, nika nde Muna-

25 moto a me̱nde̱no̱ be̱ o bunya bao. * Nde ’aṅ-
game̱n se̱le̱ taka gita na baṅgabe̱ na nin
26 nyo̱ṅo̱n. * Nde kana e tano̱ o minya ma Noa,
nikame̱ne̱ nde e me̱nde̱no̱ pe̱ be̱ o minya ma
27 Muna-moto. * Ba ta ba da, ba nyo̱, ba bā, ba
bolabe̱ o diba, nate̱na bunya Noa ’iṅgedino̱ o
elimbi, na mpupe ma dibumbe mu po̱, mu
28 bo̱le̱ babo̱ be̱se̱. * Nikame̱ne̱ pe̱, kana e tano̱ e
bolane̱ o minya ma Lot: Ba ta ba da, ba nyo̱,
29 b’anda, b’andise̱, ba sa, ba loṅga; * nde o
bunya Lot ’asumwe̱no̱ o Sodom, wea na so̱lfa
30 ba yo̱le̱ o mo̱ny, ba bumbise̱ be̱se̱. * Nikame̱ne̱
pe̱ nde e me̱nde̱no̱ be̱ o bunya Muna-moto a
31 ma-biisabe̱no̱. * O bo bunya, nu nu me̱nde̱
be̱ omo̱ny a munyua, beloṅgisan bao pe̱ o
ndabo, a si siba o wase o no̱ṅgo̱ mo̱; nika-
me̱ne̱ pe̱ na nu nye o mōnda a si timba ombusa
32 o ma me ombus’ao. * O̱ṅge̱le̱ munj’a Lot!
33 * To̱-nja nu ma-pulise̱ o suṅga loṅge̱ lao, a
me̱nde̱ pimba mo̱, nde to̱-nja nu ma-pimbe̱ mo̱,
34 a me̱nde̱ timbise̱ mo̱ muenya. * Nā-laṅgwea
binyo̱ na: O bo bulu baba ba me̱nde̱ naṅga o
no̱ṅgo̱ diwo̱; mowó̱ a ma-no̱ṅgo̱be̱, nune̱ ’esa-
35 be̱le̱. * Baba ba me̱nde̱ sia mbasi muemba
mowó̱; mowó̱ a ma-ṅo̱ṅgo̱be̱ nune̱ ’esabe̱le̱.
36 * Baba ba me̱nde̱ be̱ o mōnda mowó̱; mowó̱
37 a ma-no̱ṅgo̱be̱, nune̱ ’esabe̱le̱. * Na babo̱ b’
alabe̱, ba kwalane̱ mo̱ na: A Saṅgo, o ue̱ni?
Na mo̱ a kwalane̱ babo̱ na: Wuma mbimba
mueno̱, oten pe̱ nde mbela i ma-ko̱to̱me̱no̱.

18 Nde a ta a kwalane̱ babo̱ munia onyola

din, ná b'aṅgame̱n kane̱ ponda ye̱se̱, ba si
wo̱lo̱, * a kwala na: Mukaisedi mowó̱ a ta o 2
mundi mowó̱, nu si ta nu bwa Loba bo̱ṅgo̱,
a si dube̱ pe̱ to̱ moto. * Nde mukusa mowó̱ 3
mu ta o mu mundi, mu ta mu po̱ na mo̱, mu
kwala na: Suṅga mba na musiṅger'am! * Nde 4
a si ta 'emea etum a ponda; ombusa nika na
mo̱ a kwala na mo̱me̱ne̱ na: To̱na na si ma-
bwano̱ Loba bo̱ṅgo̱, na si dube̱ pe̱ to̱ moto,
* na ma-suṅga te̱ mu mukusa, ebanja mu ma- 5
takise̱ mba, mu si ya be̱ mu po̱ o sukan, mu
do̱mo̱ mba o boso. * Na Saṅgo a kwala 6
na: Seṅga nje mukaisedi nu si te̱m na sīm a
kwalino̱! * Nde Loba a titi ná a suṅga 7
bapo̱so̱be̱ bao, bena bam'eyane̱ mo̱
muese na bulu, nde ena 'indea onyol'
abu e? * Nā-laṅgwea binyo̱, a me̱nde̱ 8
suṅga babo̱ o son a ponda. Nde yete̱na
Muna-moto a po̱i te̱, a me̱nde̱ pe̱ sò̱ jemea
o wase e?

Nde a ta a to̱po̱ mun munia na doṅgo, bena 9
ba lakise̱ na babo̱ mo̱me̱ne̱, ná ba te̱m na sīm,
nde ba yaṅa bane̱. * Bato baba ba ta b'ala 10
omo̱ny o tempel o kane̱, mowó̱ a ta mot'a
Farisai, nune̱ pe̱ muko̱tedi. * Farisai a ta a 11
te̱me̱, a kane̱ na mo̱me̱ne̱ ninka na: A Loba,
na som oa, ná na titi ka bane̱ bato, bato ba
ndumban, basite̱mnasīm, bamisonje, to̱ ka
nun muko̱tedi. * Mba na ma-kandane̱ da woki- 12
te̱ ṅgedi iba, na ma-bola pe̱ doṅgo diwo̱ la
dom njaṅgi onyola me̱se̱ na ma-kusano̱. * Nde 13
muko̱tedi a ta a te̱me̱ etum 'uone̱, a si wele̱ to̱

sumwa miso̲ mao o mo̲ny, nde 'umba nde
bwaṅga bao, a kwala na: A Loba, bwea
14 mba mot'a bobe ndedi! * Nā-laṅgwea
binyo̲, nun a sibi wase ombo'ao te̲se̲be̲-na-sīm,
oboso na nune̲. Ebanja moto na moto ny'
ase̲ mo̲me̲ne̲, a me̲nde̲ sibisabe̲; nde nu nu
sibise̲ mo̲me̲ne̲, a me̲nde̲ jasabe̲.

(15—17: Mat. 19, 13—15. Marko 10, 13—16.)

15 Nde ba ta pe̲ ba wanea mo̲ bana ná a tape
babo̲. Nde bokweli b'e̲nno̲ nika, na babo̲ ba
16 domea babo̲. * Nde Yesu a ta a bele̲ babo̲, a
kwala na: Ese̲le̲ bana basadi ba ye na mba,
lo si baṅgane̲ babo̲; ebanja nik'abu nde ye
17 janea la Loba. * Nambale̲, nā-laṅgwea binyo̲,
to̲-nja nu si ma-no̲ṅge̲ janea la Loba, ka muna
nusadi, a si me̲nde̲ po̲ oten.

(18—30: Mat. 19, 16—29. Marko 10, 17—30.)

18 Nde muanedi mowó̲ a ta 'ue̲le̲ mo̲, a kwala
na: A muleed'a bwam, na bole nje nde na
19 kusa loṅge̲ la bwindea e? * Na Yesu a kwa-
lane̲ mo̲ na: Nje o ma-bele̲no̲ mba bwam e?
To̲-mowó̲ a titi bwam, ke̲ mowó̲me̲ne̲, Loba.
20 * O bī mbenda na: O si wite̲ musonje, o si
bwa, o si iba, o si te̲me̲ mboṅ a lobaṅgo, dube̲
21 so̲ṅgo̲ na nyo̲ṅgo̲. * Na mo̲ a kwala na:
22 Na ne̲ṅge̲ man me̲se̲ nate̲na muut'am. * Yesu
a seṅgino̲ nika, na mo̲ a kwalane̲ mo̲ na:
Lambo diwo̲ di dia di ma-pula na oa. An-
dise̲ me̲se̲ o be̲nno̲, o abane̲ mo̲ batuedi, nde
o me̲nde̲ be̲ne̲ diwuta o mo̲ny; nde o ye,
23 o bupe̲ mba. * Nde a seṅgino̲ nika, na mo̲
a bwa ndutu bwambi, ebanja a ta mbwaṅ

bwambi. * Nde Yesu 'enno mo a ma-bwa 24
ndutu, na mo akwala na: Njika bwambi
yeno na bambwañ o jiñgea o janea la Loba
e! * Ebanja e bobi na kamel o jiñgea o di- 25
pondi la ndondoki, buka mbwañ o jiñgea o
janea la Loba. * Na ba bena ba ta ba seńga 26
nika, ba kwala na: Nja so ena 'oñgisabe e?
* Na mo a kwala na: Ma mena ma si ma-wele 27
bolane na bato, mena ma wele bolane na
Loba. * Na Petro a kwala na: Ombwa, 28
biso di esele mese, di bupe oa. * Na mo a 29
kwalane babo na: Nambale, nā-lańgwea binyo,
to-mowó a titi nu dī mboa to muto to bona-
sańgo to sańgo na nyańgo to bana onyola
janea la Loba, * nu si ma-kuse pe mo ńgedi 30
gita o nin ponda, nde o nine wase ni mende
po pe loñge la bwindea.

(31—34: Mat. 20, 17—19. Marko 10, 32—34.)

Na mo a noñgo dom na baba na momene, 31
a kwalane babo na: Ombwa, di m'ala omony
o Yerusalem, nde mambo mese ma tilabe na
batoperi-ba-mudī onyola Muna-moto ma mende
londa. * Ebanja a mende bakabe na basibi; 32
ba mende yoye mo na loa mo na to mo ma-
lodi, * nde ba mende dipa mo lonyanyo, ba 33
mende pe bwa mo, nde o bunya bo londe
milalo a mende pumbwa. * Nde ba si ta ba 34
soñtane to-lambo onyola man, y'eyala e ta e
wutame na babo, ba si ta ba soñtane ma mambo
ma kwalabe.

(35—43: Mat. 20, 29—34. Marko 10, 46—52.)

Nde e ta na, niponda a sisedino bebe na 35

Yeriko, mot'a ndima mowo̱ a ta a ja o
36 ṅgea o jakwa. *Nde a seṅgino̱ dimuti di
ma-tomba, na mo̱ a baise̱ ne̱ni nika nyeno̱.
37 *Na babo̱ ba laṅgwea mo̱ ná Yesu nya Na-
38 saret nde a ma-tombe̱. *Na mo̱ a te̱ musea
na: A Yesu mun'a Dawid, bwea mba ndedi!
39 *Nde ba ba ta b'ala oboso, ba domea mo̱ ná
a je na pī; na mo̱ a beṅga nde te̱ omo̱ny na:
40 A mun'a Dawid, bwea mba ndedi! *Na
Yesu a te̱me̱, 'anea ná ba wane mo̱ na mo̱. Nde
41 a po̱ino̱ be̱be̱, na mo̱ 'ue̱le̱ mo̱,* a kwala na: Nje
o ma-pulano̱ ná na boleye oa? Na mo̱ a kwala
42 na: A Saṅgo, ná na kuse je̱ne̱! *Na Yesu
a kwalane̱ mo̱ na: Kusa je̱ne̱; jemea lo̱ṅgo̱ di
43 oṅgise̱ oa! *Na mo̱ a kusa je̱ne̱ dibokime̱ne̱,
a bupe̱ mo̱, a sesa Loba. Nde dimuti le̱se̱ di
e̱nno̱ nika, na mo̱ di sesa Loba.

19 Na mo̱ 'iṅgea, a tombea la Yeriko. *Nde
ombwa, moto mowo̱, dina lao na Sakeo a ta,
nu ta muaned'a bako̱tedi, nde a ta mbwaṅ.
3 *Nde a ta a pula je̱ne̱ Yesu nja eno̱, nde a si
ta a we̱le̱ onyola dimuti, ebanja a ta a wuta
4 mute̱. *Na mo̱ 'ala oboso, 'ondea omo̱ny a
bwele ba jaṅgolo o je̱ne̱ mo̱, ebanja la 'ten
5 nde a tano̱ a be̱ne̱ o tomba. *Nde niponda
Yesu a po̱ino̱ o ua wuma me̱ne̱, na mo̱ ombwa
omo̱ny, 'e̱ne̱ mo̱, a kwalane̱ mo̱ na: A Sakeo,
wamse̱ siba wase; ebanja n'aṅgame̱n ja o
6 ndabo aṅgo̱ oeṅge̱. *Na mo̱ a wamse̱ siba,
7 a kusa mo̱ na munye̱ṅge̱. *Niponda b'e̱nno̱
nika, na babo̱ be̱se̱ ba to̱po̱ minyunyuṅgu, ba
8 kwala na: 'Iṅgedi o ja na mot'a bobe! *Na

Sakeo a teme, a kwalane Sango na: Ombwa,
a Sango, na ma-bola dongo diwo la maba la
bema bam na batuedi, nde na ta te na non-
gone moto lambo na manyakisan, ke na ma-
timbise nde mo nged' inei. * Na Yesu a kwa- 9
lane mo na: Oenge jongise di poyedi nin
ndabo; ebanja mo pe e nde mun' a Abraham.
*Ebanja Muna-moto a poi o pulise na 10
jongise di di pimbedi.

(11—27: Mat. 25, 14—30.)

Nde niponda ba sengino man, na mo a bata 11
pe munia, onyolana a ta bebe na Yerusalem,
nà ná ba ta b'ongele na, janea la Loba di
mende po dibokimene. * A ta so a kwala na: 12
Mot' a edube mowó, a ta 'ala o ekombo etum,
o kusea momene janea la kine na o timba
pe. * Na mo a bele dom la bautu bao, a bola 13
babo dom la fund, a kwalane babo na: On-
gwane mo natē na timba. * Nde bato ba janea 14
lao ba tà ba singe mo, na babo ba lomea mo
muendi ombusa, ba kwala na: Di si ma-pula
ná nu moto a be kine omony asu. * Nde e ta 15
na, niponda a boleno kusa janea lao la kine,
a timbino, na mo 'anea o bele ba bautu bena a
bolino moni, ná a bie nje moto na moto a kusino
onyola nyunga. * Na nyaboso a po, a kwala na: 16
A Sango, fund ango e len dom la fund. * Na 17
mo a kwalane mo na: Nik' e doli, a muut' a
bwam, onyolana o ta jemea o lambo di buki
mese' bosadi, o bene janea omony a dom la
mindi. * Na nu londe baba pe a po, a kwala 18
na: A Sango, fund ango e tombwan itanu.

19 * Na mo̱ a kwalane̱ pe̱ nu na: Oa pe̱ be̱ omo̱ny
20 a mindi mitanu. * Na nupe̱pe̱ pe̱ a po̱, a
kwala na: A Saṅgo, ombwa fund aṅgo̱ nin,
21 nyena na wutino̱ o waṅgisi; * ebanja na ta
na bwa oa bo̱ṅgo̱; ebanja oe mot' a bwambi,
o ma-no̱ṅgo̱ di o si ne̱ṅge̱no̱, o m'umbwa pe̱ di
22 o si saino̱. * Na mo̱ a kwalane̱ mo̱ na: O mu-
dumbu mo̱ṅgo̱ nde na ma-kaise̱no̱ oa, a oa
muut'a bobe. O ta o bia ná ne mot'a bwa-
mbi, na ma-no̱ṅgo̱ di na si ne̱ṅge̱no̱, na m'um-
23 bwa pe̱ di na si saino̱; * nje so̱ o si bolino̱
mo̱ni mam o ndabo a ebale̱ e? Nde o bepo̱-
24 yedi bam, na wusa no̱ṅgo̱ mo̱ na muse̱ṅ. * Na
mo̱ a kwalane̱ ba ba ta ba te̱me̱ be̱be̱ na: No̱ṅ-
go̱ne̱ mo̱ ni fund, lo bole mo̱ nu nu be̱n dom.
25 * Na babo̱ ba kwalane̱ mo̱ na: A Saṅgo, a
26 be̱n dom. * Nā-laṅgwea binyo̱, nu nu be̱n,
e me̱nde̱ bolabe̱ mo̱, nde o nu nu si be̱n, e
27 me̱nde̱ no̱ṅgo̱be̱ na mo̱, dime̱ne̱ a be̱nno̱. * Nde
wana ban basiṅgeri bam uon, bena ba si ta
ba pula ná na be̱ kiṅe̱ omo̱ny abu, lo bwe babo̱
28 oboso bam. * Nde a kwalino̱ man, na mo̱ 'ala
oboso jondea o Yerusalem.

(29—38: Mat. 21, 1—9. Marko 11, 1—10. Yoh. 12, 12—16.)

29 Nde e ta na, niponda a sisedino̱ be̱be̱ o
Betfage na Betania, o mudoṅgo mu belabe̱
na, mudoṅgo ma njabi, na mo̱ a loma bokweli
30 bao baba, * a kwala na: Binyo̱ ala o yi son
a mundi ye oboso banyu; lo po̱i te̱ oten, lo
me̱nde̱ bomane̱ mun'a esel a tiṅgam, ṅyena
omo̱ny ao to̱-moto a si tano̱ a má-ja; wunja
31 mo̱, lo wane mo̱. * Nde yete̱na moto 'ue̱le̱ te̱

binyo̱ na, onyolanje lo ma-wunjano̱ mo̱ e? lo
kwala na: Saṅgo nde a ma-pule̱ mo̱. *Nde 32
ba ba lomabe̱ ba ta b'ala, ba bomane̱ kana a
kwalanno̱ babo̱. *Nde niponda ba wunjino̱ 33
mun' a esel, na babe̱nedi bao ba kwalane̱ babo̱
na: Nje lo ma-wunjano̱ mun' a esel? *Na 34
babo̱ ba kwala na: Saṅgo nde a ma-pule̱ mo̱.
*Na babo̱ ba wana mo̱ na Yesu, ba late̱le̱ 35
mbo̱t' abu omo̱ny a mun' a esel, ba jese̱ Yesu
omo̱ny ao. *Nde kana a tano̱ 'ala ba late̱le̱ 36
mbo̱t' abu o ṅgea. *Nde niponda a tano̱ a 37
má-sisea o besibedi ba mudoṅgo ma njabi, na
dimuti la bokweli bao le̱se̱ di kumwa sesa
Loba na munye̱ṅge̱ na doi la mo̱nymo̱ny, o-
nyola bebolo ba ṅginya be̱se̱ b'e̱nno̱, *ba- 38
kwala na: Bonam na nu nu ma-po̱ ka
kiṅe̱, o dina la Saṅgo! Musaṅgo mu-be̱
o mo̱ny, edube pe̱ o jasame̱. *Nde doṅgo 39
la Farisai ba dimuti, ba ta ba kwalane̱ mo̱
na: A muleedi, domea bokweli bo̱ṅgo̱. *Na 40
mo̱ 'alabe̱, a kwala na: Nā-laṅgwea binyo̱,
yete̱na ban ba jai na pī, ke̱ madale ma
me̱nde̱ te̱ misea.

Nde a sisedino̱ be̱be̱, 'e̱nno̱ mundi, na mo̱ 41
'eya mbembe onyol'ao, *a kwala na: O̱, o 42
wusabe̱ o bia te̱ o bon bunya bo̱ṅgo̱, ma mena
me onyola musaṅgo mo̱ṅgo̱ e! Nde tatan so̱
ma wutam na miso̱ mo̱ṅgo̱. *Ebanja minya 43
mi me̱nde̱ po̱ omo̱ny aṅgo̱, miena basiṅgeri
bo̱ṅgo̱ ba me̱nde̱no̱ diṅge̱le̱ oa na ko̱t'a-bila,
na jende̱le̱ oa, na walame̱ne̱ oa o miri me̱se̱.
*Nde ba me̱nde̱ sisa oa o minyaṅgadu, na 44

bana bo̱ṅgo̱ oteten aṅgo̱, nde ba si me̱nde̱ je-
se̱le̱ to̱ dale diwo̱ di dia omo̱ny a dine̱ oteten
aṅgo̱, onyolana o si bī pond'a pe̱pe̱le̱ lo̱ṅgo̱.

(45—48: Mat. 21, 12—16. Marko 11, 15—18. Yoh. 2, 13—16.)

45 Na mo̱ 'ala o tempel, a kumwa paṅga ba
bena ba ta b'andise̱ na ba ba ta b'anda oten,
46 * a kwalane̱ babo̱ na: E tilabe̱ na: „Ndabo
am nye nde ndabo a muka"; nde binyo̱ lo
timbise̱ mo̱ mulomba ma bato ba ndumban.
47 * Nde a ta a lee̱ bunya-te̱ o tempel, nde prisi
inde̱ne̱ na babiedi-ba-kalat' a-Loba ba ta ba
pulise̱ o bwa mo̱, nikame̱ne̱ pe̱ na bato ba
48 boso ba ekombo; * nde ba si ta ba so̱ ne̱ni
ba ma-boleano̱; ebanja dimuti le̱se̱ di ta di
le̱le̱me̱ o seṅgane̱ mo̱.

(20, 1—8: Mat. 21, 23—27. Marko 11, 27—33.)

20 Nde e ta na o bunya bowó̱, niponda a tano̱
a lee̱ dimuti o tempel, a laṅgwa pe̱ na miaṅgo-
ma-bwam, prisi inde̱ne̱ na babiedi-ba-kalat'
a-Loba ba ta ba te̱me̱ muemba na baturu,
2 * ba kwalane̱ mo̱ na: Laṅgwea biso̱, onyola
njika ṅginya o ma-bolano̱ man? to̱ nja nu boli
3 oa nin ṅginya e? * Na mo̱ 'alabe̱, a kwalane̱
babo̱ na: Mba pe̱ na to̱ndi jue̱le̱ binyo̱ eyala;
4 lo laṅgweye mba: * Dubise̱ la Yohane di ta
5 nde o mo̱ny, ṅga na bato e? * Na babo̱ ba
dutea na babo̱ mo̱me̱ne̱, ba kwala na: Di kwali
te̱ na: o mo̱ny, ke̱ a me̱nde̱ kwala na: Nje so̱
6 lo si dube̱no̱ mo̱ e? * nde di kwali pe̱ te̱ na:
na bato, ke̱ dimuti le̱se̱ di me̱nde̱ jaṅgwa biso̱
madale; ebanja dimuti le̱se̱ di bake̱ bwam-
bwam, ná Yohane a ta nde mutoper' a-mudī.

*Na babo b' alabe na, ba si bī o wuma di 7
wuno. *Na Yesu a kwalane babo na: To 8
mba na si ma-laṅgwea so binyo onyola njika
ṅginya na ma-bolano man.

(9—19: Mat 21, 33—46. Marko 12, 1—12.)

Na mo a kumwa kwalane dimuti mun munia 9
na: Moto mowó a ta a de mōnda ma lonyeṅ-
geny, a bake mo na bapoṅge-mōnda, na mo
'ala ekombo epepe onyola etum a ponda.
*Nde o ponda ni doṅgamen, na mo a loma 10
muutu na bapoṅge-mōnda, ná ba bole mo doṅgo
la bepuma ba mōnda ma lonyeṅgeny. Nde
bapoṅge-mōnda ba ta nde ba dipa mo, ba tim-
bise mo tete. *Na mo a beṅga loma muutu 11
nupepe; nde ba ta pe ba dipa nu, ba sambwele
mo, ba timbise mo tete. *Na mo a beṅga pete 12
loma nu londe balalo, na babo ba ke mo be-
baṅgo, ba pimba mo uone. *Na saṅgo a 13
mōnda ma lonyeṅgeny a kwala na: Na ma-
bwa ne? Na ma-loma mun' am na tondino,
pondapo ba mende bola mo edube. *Nde ba- 14
poṅge-mōnda b' enno mo, na babo ba dutea
na babo momene, ba kwala na: Nun nde e
musaṅgwedi, esele biso di bwe mo, ná sàṅgo
di be lasu. *Na babo ba pimba mo ombusa 15
mōnda ma lonyeṅgeny, ba bwa mo. Saṅgo a
mōnda ma lonyeṅgeny a mende so bolea babo
ne? *A mende po, a bwa ba bapoṅge-mōnda, 16
a bola pe mōnda ma lonyeṅgeny na bapepe.
Nde ba seṅgino nika, na babo ba kwala na:
Nik' e be etum! *Na mo 'ombwa babo, a 17
kwala na: Din di tilabe le so nde ne, na:

„Dale lena balongedi ba bangino, dímene nde
18 di timbi dale la tongo?“ * To-nja nu ma-ko
omony a din dale, a mende bwea; nde to-nja
nyena di ma-koyeno 'mony, di mende nyoso
19 mo. * Nde babiedi-ba-kalat' a-Loba na prisi
indene ba ta ba pula wele mo maa o nyolo o
ni pondamene, nde ba ta ba bwa dimuti bongo;
ebanja ba ta ba bia ná a topi nde mun munia
onyol' abu.

(20—26: Mat. 22, 15—22. Marko 12, 13—17.)

20 Nde ba ta ba somo mo, ba loma basomedi,
bena ba ta ba dimbele manyolo, biana be nde
batem-na-sīm, ná ba dameye mo o betopedi,
o bake mo na janea na o nginy' a gobina.
21 * Na babo b' uele mo, ba kwala na: A muleedi,
di bī ná o ma-topo na lee pe ka ni tem, o si
m' ombwa moto o beombwedi, nde o ma-lee
22 nde nge' a Loba ka mbale. * E angamen
biso o bola kaisa njangi, nga e s' angamen e?
23 * Nde niponda a soino mawondon mabu, na mo
a kwalane babo na: Nje lo ma-kekano mba e?
24 * Leele mba denario! Edingedinge na dina
la nja din e? Na babo ba kwala na:
25 Kaisa. * Na mo a kwalane babo na: Bola
so kaisa mambo ma kaisa, Loba pe
26 mambo ma Loba. * Nde ba si ta ba wele
damea mo o y' eyala oboso ba dimuti; nde
ba ta ba nyaka onyola jalabe lao, na babo ba
ja na pī.

(27—40: Mat. 22, 23—33. 46. Marko 12, 18—27. 34.)

27 Nde dongo la Sadukai ba ta ba po, bena
ba ma-kwale ná bepumbwedi ba kwedi be titi,

b' uele mo, * ba kwala na: A muleedi, Mose 28
'anedi biso na: Yetena muna-saṅgo a moto a
wedi te, nu ta nu bene muto, nde a si die
muna, muna-saṅgo a noṅge muto, a yeye muna-
saṅgo mbota. * Bona-saṅgo samba ba ta so, 29
na nyaboso a bā muto, a wo, a si die muna;
* nu londe baba pe a noṅgo muto, a wo, a si 30
die muna. * Na nu londe balalo pe a noṅgo 31
mo; nikamene na samba nyese, ba wedi, ba
si dī bana. * Nde o sukan a bese muto pe a 32
wedi. * O bepumbwedi ba kwedi so, a mende 33
be munj' a nja nyabu e? ebanja samba nye-
se ba ta ba bene mo ka muto. * Na Yesu a 34
kwalane babo na: Bana ba nin wase ba ma-
bā, ba ma-bolabe pe o diba; * nde ba bena 35
ba doṅgamen o kusa nine wase na bepum-
bwedi ba kwedi, ba si mende bā to bolabe o
diba; * ebanja ba titi pe to ná ba wo, ebanja 36
be nde ka angel na bana ba Loba, kana beno
bana ba bepumbwedi. * Nde ná bawedi ba 37
ma-pumbwabele, Mose pe a ta a leele nika o
mbutu ma ṅgeṅgele, kana a beleno Saṅgo,
Loba la Abraham na Loba la Isak na Loba
la Yakob. * Nde Loba a titi la bawedi nde 38
la bawenya, ebanja bese be nde loṅge o-
nyol' ao. * Na doṅgo la babiedi-ba-kalat' a- 39
Loba b' alabe, ba kwala na: A muleedi, o
kwali bwam. * Nde ba si ta pe ba keka juele 40
to-lambo.

(41—44: Mat. 22, 41—45. Marko 12, 35—37.)

Na mo a kwalane babo na: Neni ba ma- 41
kwalano na, Kristo e nde mun'a Dawid e?

42 * Dawid momene a kwali o kalat'a-miengе
na: „Sańgo a kwalan Sańgo am na: ja o dia
43 lam la mom, * natē na timbise basińgeri bońgo
44 ebambu a matańga mońgo". * Dawid a bele
so mo Sańgo, neni eno so mun'ao e?

(45—47: Mat. 23, 1. 5—7. 14. Marko 12, 38—40.)

45 Nde kana dimuti lese di tano di sеńga, na
46 mo a kwalane bokweli bao na: * Lo ańga-
mene onyola babiedi-ba-kalat'a-Loba, bena ba
tondi dańgwane mbot'a miaba, ba tondo pe
masoma o madon na bejedi ba boso o ma-
ndabo ma ndońgamen na bejedi ba boso o
47 mada; * bena ba ma-bole mandabo ma mikusa,
ba kane pe mika ma miaba onyola mawondon;
ba mende beńga kusa bekwesedi bendene.

(21, 1—4: Marko 12, 41—44.)

21 Na mo 'ombwa o mony, 'ene bambwań ba
2 ma-wele mabea mabu o elimb'a njańgi. * Nde
a ta 'ene mutued'a mukusa a ma-wele loson
3 la mioni loba. * Na mo a kwala na: Nambale,
nā-lańgwea binyo, nun mutued'a mukusa a
4 wele gita buka bese. * Ebanja ban bese ba
wele nde mabea onyola mbwań mabu, nde
nun nde a wele onyola tue lao mese a tano
a bene.

(5—24: Mat. 24, 1—21. Marko 13, 1—19.)

5 Nde niponda dońgo ba tano ba kwala
onyola tempel, neni e botisabeno na madale
ma bwam na mabea ma ndon, na mo a kwa-
6 la na: * Man mese lo m'eneno, minya mi
mende po, miena to dale diwo di si mendeno
dia omony a dine, lena di si mende bulabele.

*Nde ba ta b'uele mo, ba kwala na: A mu- 7
leedi, njika ponda so man mambo ma mendeno
be e? na nje e mende be eyemban, ponda
man ma mendeno bolane e? *Na mo a kwala 8
na: Lo bia pon, ná lo si dimbabele ṅgea. Eba-
nja gita ba mende po o dina lam, ba kwala
na: Ye nde mba, na na: ponda e má-po; lo
si bupe babo. *Nde yetena lo ma-seṅga te 9
onyola bila na mpuṅgu, lo si bwa boṅgo; eba-
nja ma nde m'aṅgamen sele bolane, nde su di
si ma-po dibokimene. *Ombusa nika na 10
mo a kwalane babo na: Tumba di mende teme
teṅgene tumba, janea pe teṅgene janea. *Soa 11
la minyaṅgadu dindene di mende be na njai
na mukele o wuma na wuma, na mambo ma
boṅgo pe na beyemban bendene o mony ba
mende be. *Nde oboso ba man mese ba 12
mende wele binyo maa o nyolo na takise
binyo, ba mende bake binyo o mandabo ma
ndoṅgamen na o beboa, na walane binyo
oboso ba kiṅe na gobina onyola dina lam.
*Nde nika e mende timba binyo mboṅ. *Bi- 13 14
nyo noṅgo so o milema manyu, ná lo si sele
dutea nje lo mendeno ka; *ebanja mba na 15
mende bola binyo mudumbu na dibie, bena
basiṅgeri banyu bese ba titi ná ba wele te-
mene mo, na teṅgene mo beyala. *Nde lo 16
mende pe na bakabe na basaṅgo na banyaṅgo
na bona-saṅgo na beyabe na makom, nde ba
mende bwa doṅgo lanyu, *nde lo mende siṅ- 17
gabe na bese onyola dina lam. *Nde to nyo 18
a mulopo manyu po, e si mende pimbea.

19 *Onyola welisane lanyu lo mende
20 kusa midī manyu. *Nde ponda lo
mendeno jene Yerusalem e diṅgabele na mi-
loṅ ma bila, bia so ná nyamse lao di má-po
21 bebe. *Deṅge ba be o Yudea ba nye so o
midoṅgo, nde ba be oten ba si busa, na be o
22 eyidi ba s'iṅgea oten; *ebanja mi minya mie
nde minya ma timbisele, ná mese ma tilabe
23 ma londe. *Eboma na bameme na banyoṅ-
gise-bana o mi minya, ebanja ndutu nindene
e mende po omony a wase na maliṅga omony
24 a di tumba. *Nde ba mende ko onyola bo-
woli ba po, nde ba mende noṅgobe mikoma
oteten a matumba mese, nde Yerusalem e
mende dakabele na basibi, natē pond'a ba-
sibi e londa.

(25—28: Mat. 24, 29. 30. Marko 13, 24—26.)

25 Nde beyemban be mende be o wei na o
modi na o ṅgeṅgeti, na o wase pe boṅgo ba
matumba o juba onyola mumban ma munja
26 na ma bemune; *bato ba mende wo onyola
boṅgo na tata la mambo ma mende po o mu-
ndi-ma-wase; ebanja ṅginy'a mony e mende
27 sousabe. *Deṅge ba mende jene Muna-moto
a ma-wa o diwindiwindi na ṅginya na edube
28 endene. *Nde yetena man ma botedi te o
bolane, tese binyomene, lo sumwe pe milopo
manyu omony, ebanja ke joṅgise lanyu di
ni-ya.

(29—33: Mat. 24, 32—35. Marko 13, 28—31.)

29 Na mo a kwalane babo munia na: Ombwa
30 bwele ba boṅgoṅgi na miele mese! *Yetena

mi yai te beyadi, lo ma-bia na binyomene ke
l'en mo, ná loe di á bebe. *Nikamene pe na 31
binyo, yetena l'en te man ma bolan, bia ná
janea la Loba je bebe. *Nambale, nā-lañgwea 32
binyo, nin nyoñon e si mende tomba natē man
mese ma bolane. *Mony na wase ba me- 33
nde tomba; nde beyala bam be si me-
nde tomba. *Añgameye binyomene ná 34
milema manyu mi si dilisabe onyola nyo na
soki na mutaka ma mpuli ma da, nde bo bu-
nya bo poye binyo dibokimene; *ebanja bo 35
mende po ka lambi omony a bese, ba jai o
mundi-ma-wase muese. *Nde be epenye po- 36
nda yese na muka, ná lo wele nya mila na
man mese ma mende po, na o teme oboso ba
Muna-moto.

Nde a ta o tempel o muese, a lee; o bulu 37
pe a busa, a nañga o mudoñgo mu belabe na,
mudoñgo ma njabi. *Nde dimuti lese di ta 38
di po na mo o idiba, o señgane mo o tempel.

(22, 1, 2: Mat. 26, 1—5. Marko 14, 1. 2.)

Nde bunya-ba-bosañgi ba bewolo be si 22
puñgwan esasañge, boena bo belabe na Pasah,
bo ta bo sisea bebe; *nde prisi indene na 2
babiedi-ba-kalat'a-Loba ba ta ba pulise neni
ba ma-bwano mo; ebanja ba ta ba bwa di-
muti boñgo.

(3—6: Mat. 26, 14—16. Marko 14, 10. 11.)

Nde Satan a ta 'iñgea oteten a Yuda nu 3
belabe na: Iskariot, mowó nya dom na baba,
*na mo 'ala, a kwalisane prisi indene na bā- 4

5 nedi ba bila, neni a ma-bakeno mo babo. *Na
babo ba bwa munyeṅge, ba bole o bola mo
6 moni. *Na mo 'emea, a kumwa pulise pond'a
bwam o bake mo babo, e si be dimuti.

(7—23: Mat. 26, 17—29. Marko 14, 12—25.)

7 **N**de bunya ba bewolo be si puṅgwan esa-
saṅge bo ta bo po, boena ba tano b'aṅgamene
8 bwa mun'a mudoṅgi nya Pasah. *Na mo
a loma Petro na Yohane, a kwala na: Ala
9 boṅsane biso Pasah, ná di de mo. *Na babo
ba kwalane mo na: O ueni o ma-pulano ná
10 di boṅsane e? *Na mo a kwalane babo na:
Ombwa, lo iṅgedi te o mu mundi, moto a
mende doṅgamene binyo nu bambe ew'a ma-
diba; bupe mo o ndabo nyena a m'iṅgeano,
11 *lo kwalane saṅgo a mboa nya ni ndabo na:
Muleedi m'ona, di kwalane oa na: O ueni
ndabo a ben nyeno, nyena na ma-dano Pasah
12 na bokweli bam? *Nde a mende leele binyo
tuṅ a mony nindene, ni neṅgebe mboṅga;
13 lo boṅsane oten. *Na babo b'ala, ba so kana
a kwalanno babo, na babo ba boṅsane Pasah.
14 *Nde ponda e poino, na mo a ja o tebedi na
15 bamuloloma pe na mo. *Na mo a kwalane
babo na: Na ta nyoṅgi bwambi o da nin
16 Pasah na binyo, obiana na ma-taka; *ebanja
nā-laṅgwea binyo, na si mende pe da mo tom,
17 natē e londa o janea la Loba. *Na mo a
noṅgo dibonde, a bola masoma, a kwala na:
18 Noṅgo din, lo abane mo na binyomene; *eba-
nja nā-laṅgwea binyo, na si mende pe nyo
ben benyon ba lonyeṅgeny tom, natē janea

la Loba di po. *Na mo a nońgo ewolo, 19
a bola masoma, a bua mo, a bola mo
babo, a kwala na: Yen ye nde nyol'
am ni ma-bolabe onyol'anyu; bola
nika onyola jońgele lam. *Nikamene 20
pe na dibonde ombusa da l'ebiamu, a
kwala na: Din dibonde le nde male
ma penya o maya mam, mena mama-
komabe onyol'anyu. *Nde ombwa, 21
dia la nu nu m'andise mba le na mba o te-
bedi. *Ebanja Muna-moto a m'ala nde kana 22
e tesebeno, nde eboma na nu moto nyena na
mo nde am'andisabeno. *Na babo ba kumwa 23
juanele na babo momene, njika mowó nyabu,
nu mende bole di lambo.

(25. 26: Mat. 20, 25—27. Marko 10, 42—44.)

Nde mutańgo pe mu ta mu busa oteten 24
abu, nja nyabu nu ma-lańgabe nundene buka
bese. *Na mo a kwalane babo na: Kiń'a 25
matumba i m'anea omony abu, bańginya babu
pe ba belabe na, basańgo b'edube. *Nde seto 26
nika oteten anyu, nu nu buki bese oteten
anyu, a be nde ka nyamuutu, nyaboso pe ka
muboledi. *Ebanja nja nu kolo buka nune, 27
nu nu ma-je o tebedi, ńga nu nu ma-boleye e?
Seto nu nu ma-je o tebedi e? Nde mba ne
oteten anyu ka muboledi. *Nde binyo nde 28
le ba bena ba tińgam na mba o makekisan
mam. *Nde na ma-bake binyo janea, kana 29
Tete a bakeno mo mba, *ná lo de, lo nyo pe 30
o tebed'am o janea lam, na ja o konda o kaise
dom la matumba na maba ma Israel.

(31—34: Mat. 26, 31—35. Marko 14, 27—31. Yoh. 13, 36—38.)

31 Na Saṅgo a kwala na: A Simon, Simon,
ombwa Satan a sosomedi o seṅgwe binyo ka
32 mbasi; *nde mba na ta na kane onyol'aṅgo,
ná jemea loṅgo di si bo; nde oa, ponda o
33 mendeno jatele, o embe bona-soṅgo. *Na
mo a kwalane mo na: A Saṅgo, na boṅsan o
34 wala o beboa na oa na o kwedi pe. *Na
mo a kwala na: A Petro, nā-laṅgwea oa,
mom ma wuba mu si mende loṅgo oeṅge, obia-
na o ma-tobo ṅged'ilalo, ná o si bī mba.
35 Na mo a kwalane babo na: Ponda na tano
na loma binyo e si be mukuta ma moni to
ma londo, to betambi, lo ta lo taka lambo e?
36 Na babo ba kwala na: To-lambo. *Na mo
a kwalane babo na: Nde tatan so nu nu ben
mukuta ma moni, a noṅge mo, nikamene pe
na mukuta ma londo, nde nu nu si ben, 'andise
37 loki lao, 'ande pò. *Ebanja nā-laṅgwea binyo,
di di tilabe di aṅgamen londa na mba na:
„A laṅgabe na baboledi ba bobe"; ebanja ma
38 ma tilabe onyol'am ma ma-po o su. *Na
babo ba kwala na: A Saṅgo, po iba ye uan.
Na mo a kwalane babo na: I doṅgamen.

(39—46: Mat. 26, 30. 36—46. Marko 14, 26. 32—42.)

39 Nde a ta a busa, 'ala o mudoṅgo ma njabi,
kaponda koloṅgone lao, bokweli bao pe ba
40 ta ba bupe mo. *Nde a poino ua wuma, na
mo a kwalane babo na: Kane ná lo si ya
41 be lo ko o makekisan. *Na mo a panda
na babo etum ka muko ma jaṅgwa la dale,
42 a numa maboṅgo wase, a kane, *a kwala na:

Ate, o to̱ndi te̱, sumwa din dibonde na mba;
nde seto̱ jemea lam, nde lo̱ṅgo̱ nde di bolane̱.
* Na angel ni wu o mo̱ny e busea mo̱, ny' 43
embe̱ mo̱. * Nde niponda a tano̱ o ewe̱nj'a 44
kwedi, na mo̱ a beṅga kane̱ bwambi. Na
enyaṅg'ao e timba ka mato̱n ma maya, e ko̱
wase. * Na mo̱ a te̱me̱ o muka, 'ala na bo- 45
kweli, a bomane̱ babo̱ ba kwedi iyo̱ onyola
ndutu. * Na mo̱ a kwalane̱ babo̱ na: Nje lo 46
ma-ko̱no̱ iyo̱ e? Te̱me̱, lo kane̱, lo si ya be̱
lo ko̱ o makekisan.

(47—53: Mat. 26, 47—56. Marko 14, 43—49. Yoh. 18, 2—11.)

Ke̱ a dia a ma-kwala, ombwa dimuti, na 47
nu nu belabe̱ Yuda, mowó̱ nya dom na baba,
a te̱me̱ babo̱ oboso, a sisea Yesu be̱be̱ o sopa
mo̱. * Na Yesu a kwalane̱ mo̱ na: A Yuda, 48
o m' andise̱ nde Muna-moto na sopa e? * Nde 49
niponda ba ba ta na mo̱, b' e̱nno̱ nje e me̱nde̱
bolane̱, na babo̱ ba kwala na: A Saṅgo, di ke̱
na po̱ e? * Na mowó̱ nyabu a dipa muut' a prisi 50
ninde̱ne̱, a ke̱ mo̱ toi lao la mom. * Na Yesu 51
'alabe̱, a kwala na: Ese̱le̱, e ja na! Na mo̱ a
tapa toi, a bo̱le̱ mo̱. * Nde Yesu a ta a 52
kwalane̱ prisi inde̱ne̱ na bānedi ba tempel na
baturu, bena ba ta ba po̱ onyol' ao, na: Lo busi
nde kana onyola mot' ebwan na po̱ na be-
boṅgo; * niponda na tano̱ na binyo̱ o tempel 53
bunya-te̱, lo si ta lo sambise̱ maa o nyol' am.
Nde nin nye nde pond' anyu na ṅginy' a muititi.

(54—62: Mat. 26, 57. 58. 69—75. Marko 14, 53. 54 66—72, Yoh. 18, 12—18. 25—27.

Nde ba putedino̱ mo, na babo̱ b' alane̱ mo̱, 54

b'injane mo o ndabo a prisi nindene. Nde
Petro a ta a dia son etum ombusa, a bupe.
55 *Nde ba botino wea oteten a eboko a teten,
ba jaino oten, na Petro a ja wase oteten abu.
56 *Nde ṅgonderi po ny'enno mo a jai wase o
muenen, na mo ny'ombwa mo na sī, e kwala
57 na: Nun pe a ta na mo. *Na mo a tobo mo,
58 a kwala na: A muto, na si bī mo. *Nde om-
busa son a ponda, nupepe pe 'ene mo, a kwala
na: Oa pe oe nde mowó nyabu. Na Petro
59 'alabe, a kwala na: A moto, seto mba. *Nde
e tombino ṅga ṅgeṅ po, na nupepe mowó
'embe nika, a kwala na: Nambale, nun pe a
ta na mo, ebanja mo pe e nde mot' a Galilea.
60 *Na Petro a kwala na: A moto, na si bī nje
o ma-kwalano. Na dibokimene, ke a dia a
61 ma-kwala, na mom ma wuba mu loṅgo. *Na
Saṅgo a yombo, 'ombwa Petro, na Petro 'oṅgele
eyal' a Saṅgo, kana a kwalanno mo na: Obia-
na mom ma wuba mu ma-loṅgo oeṅge, o mende
62 tobo mba ṅged' ilalo. *Na mo a busa 'eya
bwambi.

(63—65: Mat. 26, 67. 68. Marko 14, 65.)

63 Nde bato bena ba ta b'alea Yesu, ba ta ba
64 yoye mo, ba dipa mo, *ba diba mo miso, ba
dipa mo o boso, b'uele mo, ba kwala na:
65 Laṅgwea biso ediṅge, nja a dipi oa e? *Ba
ta pe ba topo gita la dibena dipepe liṅgise mo.

(66—71: Mat. 26, 59—66. Marko 14, 55—64.)

66 Nde bunya bo eseleno na muemba ma ba-
turu b'ekombo na prisi indene na babiedi-ba-
kalat'a-Loba ba kotone, na babo, b'alane mo

o muemba mabu ma bakaisedi bandene, * ba 67
kwala na: Yetena oe nde Kristo, langwea
biso. Na mo a kwalane babo na: To na lan-
gwea binyo, lo si ma-dube; * n' uele pete lo si 68
m' alabe, lo si m' esele to mba. * Nde botea 69
tatan Muna-moto a mende ja o dia la mom
la nginy' a Loba. * Na babo bese ba kwala 70
na: Oe so nde Mun' a Loba e? Na mo
a kwalane babo na: Kana lo kwalino,
ebanja ne nde mo. * Na babo ba kwala 71
na: O nje di ma-pulano pe mbon e? Ebanja
bisomene di sengi mo o mudumbu mao.

(23, 1—25: Mat. 27, 2. 11—31. Marko 15, 1—20. Yoh. 18, 28—19,16.)

23 Na dimuti lese di teme, b' alane mo na Pi-
lato. * Na babo ba kumwa bake mo njom o 2
nyolo, ba kwala na: Di soi nun ka mowó nu
ma-pungwe ekombo asu, a ma-bangane o bola
kaisa njangi, a kwala pe na, mo nde e Kristo,
kine. * Na Pilato 'uele mo, a kwala na: Oe 3
nde kin' a Bona-Yuda e? Na mo 'alabe, a
kwalane mo na: Kana o kwalino. * Na Pilato 4
a kwalane prisi indene na mamuti na: Na
si soi njom na nun moto. * Na babo ba benga 5
nde kwala na nginya na: A ma-pungwa ekombo
na beleedi bao o Yudea nyese, botea o Ga-
lilea natena uan. * Nde Pilato a sengino 6
onyola Galilea, na mo a baise na, nga nu moto
e nde mot' a Galilea; * nde a sengino, ná e 7
nde owasa janea la Herode, na mo a loma
mo na Herode, nyena nu ta pe o Yerusalem
o mi minya. * Nde Herode 'enno Yesu, na 8
mo a bwa munyenge bwambi, ebanja a ta a

pula je̱ne̱ mo̱ etum a ponda, ebanja a ta a seṅga
gita onyol'ao, a ta pe̱ a pite̱ o je̱ne̱ eyemban
9 e bolabe̱ na mo̱. * Nde a ta 'ue̱le̱ mo̱ gita la
10 mambo, nde a si ta 'alabe̱ mo̱ to̱-lambo. * Nde
prisi inde̱ne̱ na babiedi-ba-kalat'a-Loba ba ta
ba te̱me̱ oten, ba ta ba bake̱ mo̱ gita la njo̱m
11 o nyolo bwambi. * Nde Herode pe̱ na bona
bao ba ta ba yaṅa mo̱, ba yo̱ye̱ pe̱ mo̱, a bo̱tise̱
mo̱ mbo̱t'a bosaṅgi, a timbise̱ mo̱ na Pilato.
12 * O bo bunya nde Herode na Pilato ba timbino̱
diko̱m mowó̱ na nune̱, ebanja ṅged'a boso ba
ta bosiṅga mowó̱ na nune̱.
13 Nde Pilato a ta a ko̱te̱le̱ prisi inde̱ne̱ na
14 bānedi na dimuti, * a kwalane̱ babo̱ na: Lo
wanedi mba nun moto, ka mowó̱ nu ma-puṅ-
gwe̱ ekombo, nde ombwa, na ta na wasa mo̱
oboso banyu, nde na si so̱i njo̱m a ma mambo
na nun moto, mena lo ma-bake̱no̱ mo̱ o nyolo;
15 * to̱ Herode pe̱, ebanja na ta na loma binyo̱
na mo̱, nde ombwa, to̱-lambo lena di doṅgame̱n
16 kwedi di si bolabe̱ na mo̱. * Onyola nika na
17 ma-pula ko̱kise̱ mo̱ na m'ese̱le̱ mo̱. * Nde a
ta 'aṅgame̱ne̱ jo̱sea babo̱ mowó̱ kaponda (ko̱lo̱ṅ-
18 go̱ne̱ la) bunya-ba-bosaṅgi. * Na dimuti le̱se̱
di te̱ misea, di kwala na: Sumwa mo̱ uone̱,
19 'o̱sea nde biso̱ Baraba! * Nde mo̱ a ta nde o
beboa onyola mpuṅgu mu ta mu bolane̱ o mundi
20 na onyola bwa la moto. * Na Pilato a kwa-
21 lisane̱ pe̱te̱ babo̱ o pula jese̱le̱ Yesu. * Na
babo̱ ba te̱ misea, ba kwala na: Bome̱le̱ mo̱ o
22 mbasa, bome̱le̱ mo̱ o mbasa! * Na mo̱ a kwalane̱
babo̱ ṅgedi ni londe̱ ilalo, na: Njika bobe nun

a bolino e? Na si soi njom a kwedi na mo;
na ma-pula so kokise mo, na m'esele mo. * Nde 23
ba ta nde ba walamene mo na madoi m'asam,
ba pula ná a bomabele o mbasa, nde madoi
mabu na ma prisi indene ma ta ma tombwane.
* Na Pilato a bola mbako ná bepuledi babu 24
be bolane. * Na mo 'osea babo nu nu welebe 25
o beboa onyola mpuṅgu na bwa la moto,
nyena ba pulino, nde a bake Yesu o jemea labu.

(26: Mat. 27, 32. Marko 15, 21.)

Nde kana ba tano b'alane mo, na babo ba 26
damea moto mowó, Simon nya Kyrēne, nu ta
nu wa o eyidi, ba bambele mo mbasa, o bambe
mo ombusa Yesu. * Nde dimuti dindene 27
la bato di ta di bupe mo, na la bito bena ba
ta ba bola ndedi, b'eya pe onyol'ao. * Na 28
Yesu a yombo na babo, a kwala na: A ṅgonder'
a Yerusalem, lo s'eya onyol'am; nde eya nde
binyomene na bana banyu. * Ebanja minya 29
mi mende po miena ba mendeno kwala na:
Bonam na bewombe, na mabum mena ma si
yai, na mabe mena ma si nyoṅgise. * Deṅge 30
ba mende kumwa kwalane midoṅgo na: Ko
omony asu! midoṅgo misadi pe na: Kumane
biso! * Ebanja yetena ba ma-bola te ninka 31
na eboṅgo a penya, nje e mende be na e anji e?
* Nde ba ta pe b'alane baboledi ba bobe ba- 32
pepe baba muemba na mo ná ba bwabe.

(33—49: Mat. 27, 33—56. Marko 15, 22—41. Yoh. 19, 17—30.)

Nde niponda ba poino o wuma i belabe na: 33
Wum'a bekekeleke ba mulopo, oten nde ba
bomeleno mo o mbasa, na ba baboledi ba

bobe pe, mowó o dia lao la mom, nune pe
34 o dimose. * Na Yesu a kwala na: Ate, la-
kise babo, ebanja basibī nje bama-
bolano. Nde bata b'aba mbot'ao, banyose
35 male onyol'ao. * Nde dimuti di ta di teme
o jombwa. Nde bānedi pe bata ba yoye mo,
muemba na babo, ba kwala na: A ta a suṅga
bapepe, a suṅge so momene, yetena mo nde
36 e Kristo, Nuposobe nya Loba. * Nde bato ba
bila pe ba ta ba yoye mo, ba po, ba bola mo
37 benyon be ma-banye, * ba kwala na: Oe te kiṅ'
38 a Bona-Yuda suṅga oamene. * Nde betiledi
be ta be tilabe omony ao, o litera ya Grikia
na ya Roma na ya Bona-Heber, na: Nun nde
39 e kiṅ'a Bona-Yuda. * Nde mowó nya ba ba-
boledi ba bobe bena ba ta ba panabe, a yoye
mo na: Oe te Kristo, suṅga oamene na biso
40 pe. * Na nune 'alabe, a domea mo, a kwala
na: To oa pe o si ma-bwa Loba boṅgo, kana
41 oeno o mulemlem ma muka e? * Nde mu
tem na sīm onyol'asu, ebanja biso di ma-kusa
nde nje e teṅgen bebolo basu; nde nun a si
42 boli to-lambo la diwuse. * Na mo a kwalane
Yesu na: A Saṅgo, oṅgele mba, ke o poi o
43 janea loṅgo. * Na mo a kwalane mo na:
Nambale, nā-laṅgwea oa, o mende be
44 na mba o Paradisi oeṅge. * Nde
e ta nde y'á ṅga ṅgeṅ mutoba, na muititi mu
ko omony a ekombo yese natena ṅgeṅ dibua,
45 * wei i ta i bolone muenen mao; nde ekeṅan
46 a tempel e ta e domea oteten. * Na Yesu a
te musea o monymony, a kwala na: Ate, o

maa mo̱ṅgo̱ nde nabake̱no̱ mudī mam.
Akwalino̱ nika, na mo̱ apatea. * Nde muaned' 47
a bila 'e̱nno̱ nje ebolan, na mo̱ asesa Loba,
akwala na: Nambale̱, nun moto ata nde nu-
te̱m-na-sīm. * Nde dimuti le̱se̱ lena di ta di 48
po̱ o jombwa, b'e̱nno̱ mambo ma bolan, na
babo̱ b' umba miaṅga, ba yo̱mbo̱. * Nde beko̱- 49
lo̱ṅgo̱n bao be̱se̱ be ta be te̱me̱ etum, na bito
pe̱ bena ba ta ba bupe̱ mo̱ o wa la Galilea,
ba ta b' e̱ne̱ mambo me̱se̱.

(50—56: Mat. 27, 57—61. Marko 15, 42—47. Yoh. 19, 38—42.)

Nde ombwa, moto mowó̱ dina lao na Yo- 50
sef, nu ta mowó̱ nya bakaisedi bande̱ne̱, mot'
a bwam na nu te̱m na sīm, * — mo̱ a si ta a 51
bola jemea o muano mabu n' ebol' abu — o
Arimatia, mundi ma Yudea, nu ta nu tata
janea la Loba, * mo̱ a ta 'ala na Pilato, a so̱- 52
so̱mea onyola mbimba ma Yesu, * a sibise̱ mo̱ 53
wase, a wule̱le̱ mo̱ o mbo̱m, a ne̱ṅge̱le̱ mo̱ o
so̱ṅgo̱ ni poabe̱, nyena to̱-moto a si tano̱ a má-
naṅga. * Nde e ta nde bunya ba mboṅsan, 54
ke̱ bunya-ba-wumse̱ pe̱ bo ni-botea. * Nde 55
bito, bena ba ta ba wa na mo̱ o Galilea, ba
ta ba bupe̱, b' ombwa so̱ṅgo̱, na ne̱ni mbimba
mao mu tano̱ mu ne̱ṅge̱be̱le̱. * Nde ba timbino̱ 56
ombusa, na babo̱ ba boṅsane̱ benumba na mo̱ki,
nde o bunya-ba-wumse̱ ba ta ba wumse̱ kaponda
mbenda.

(24, 1—12: Mat. 28, 1—8. Marko 16, 1—8. Yoh. 20, 1—13.)

Nde o bunya ba boso ba woki o mbat' a 24
idiba ba ta ba po̱ o so̱ṅgo̱, ba wana benumba,

bena ba tano ba boṅsane, doṅgo (la bapepe)
2 pe ba ta na babo. * Nde ba ta ba bomane
3 dale di sumwabe o soṅgo. * Nde b' iṅgedino
4 ba si soi mbimba ma Saṅgo Yesu. * Nde e
ta na, niponda ba tano b' uba onyola nika,
ombwa, na bato baba ba teme na babo na
5 mboti i ma-panye. * Nde kana ba tano ba bwa
boṅgo, ba nuṅge mioso o wase, na babo ba
kwalane babo na: Nje lo ma-puliseno nu nye
6 muenya o bawedi e? * A titi uan, a pumbo.
Oṅgele neni a tano a kwalane binyo, niponda
7 a tano o Galilea, * m' ona: Muna-moto 'aṅga-
men bakabe o maa ma bato ba bobe na bo-
mabele o mbasa na pumbwa pe o bunya bo
8 londe milalo. * Na babo b'oṅgele beyala bao,
9 * b' asumwe o soṅgo, ba laṅgwea dom na mo-
10 wó na bane bese mambo mese. * Nde ba ta
nde Maria Magdalena na Yohana na Maria,
nyaṅgo a Yakobo, na bapepe bena ba ta na
babo, babo nde ba ta ba laṅgwea bamuloloma
11 man mambo. * Nde ben beyala be ta nde
b' enene na babo ka minia, ba si ta ba dube
12 babo. * Nde Petro a ta a teme, a nya mila o
soṅgo, a nuṅgame la 'ten, 'ene nde mabato
ma mbom momene; na mo 'ala omboa, a
nyaka onyola di di bolan.

(13—35. Marko 16, 12. 13.)

13 Nde ombwa, baba babu ba ta b' ala o bo
bunyamene o son a mundi, dina lao na: Emaus,
muena mu ta etum na Yerusalem mumutoba
14 ma stadia. * Nde ba ta ba kwalisane na babo
momene onyola man mambo mese mena ma

ta ma bolane. * Nde e ta na, niponda ba tano 15
ba kwalisane na juanele na babo momene, na
Yesu momene a po bebe na babo, a kumwa
dangwa muemba na babo, * nde miso mabu 16
ma ta m'embabe, ná ba s'emba mo. * Na mo 17
a kwalane babo na: Njika ekwali yen lo ma-
kwalisaneno mowó na nune o ngea, nde lo
be pe na ndutu e? * Na mowó, dina lao na: 18
Kleopa, 'alabe, a kwalane mo na: Oa momene
mowó nde oe muen nye o Yerusalem nyena
nu si bī mambo ma bolan oten o min minya
e? * Na mo a kwalane babo na: Njika mambo? 19
Na babo ba kwalane mo na: Mambo onyola
Yesu nya Nasaret, nu ta mutoper'a-mudī,
nginya o bebolo na beyala oboso ba Loba na
bato bese; * neni prisi indene na bānedi basu 20
ba bakeno mo o kwedi, ba bomele mo o mbasa.
* Nde biso di ta di pite, ná mo nde e nu nu 21
mende sunge Israel; nde omony a man mambo
mese ye nde oenge bunya bo londe milalo,
ná man mambo ma bolanno. * Nde dongo la 22
bito basu pe ba manymeye biso, bena ba ta
o songo o mbat'a idiba, * ba s'en mbimba mao, 23
ba poi, ba kwala na: b'en jene la angel, yena
i kwali ná e longe. * Nde dongo lasu pe ba 24
ta b'ala o songo, ba soi nikamene, kana bito
ba kwalino, nde ba s'en mo. * Na mo a kwa- 25
lane babo na: A binyo b'elemā na milema ma
bwala o dube mese batoperi-ba-mudī ba kwa-
lino. * Kristo a si ta 'angamene taka 26
nika, nde 'ingea pe o edub'ao e? * Na 27
mo a botea na Mose na batoperi-ba-mudī bese,

a teleye babo betiledi bese, bena be kwali
28 onyol'ao. * Na babo ba po bebe na mu mundi
musadi, muena ba tano b'ala; na mo a bola
29 biana a ma-pula tomba. * Na babo b'embe
mo, ba kwala na: Ja na biso; ebanja ebiamu
e ni-ya, bunya pe bo ni-tongome. Na mo
30 'ingea o ja na babo. * Nde e ta na, niponda
a jaino na babo o tebedi, na mo a nongo ewolo,
31 a namse, a bua mo, a bola mo babo. * Na miso
mabu ma telame, na babo b'emba mo, na mo
32 a nyongo babo o miso. * Na babo ba kwala
na babomene na: Milema masu mi si ta mi to
oteten asu, kana a tano a kwalisane biso o
33 ngea, a teleyeno pe biso betiledi e? * Na
babo ba teme o ni ponda mene ba timba o
Yerusalem, ba bomane dom na mowo ba kotom
34 na ba ba ta na babo, * bena ba ta ba kwala
na: Sango a pumbo nambale, 'enen na Simon.
35 * Na babo ba langwa mambo ma bolan o ngea,
na neni b'embino mo onyola bua l'ewolo.

(36—49: Marko 16, 14—18. Yoh. 20, 19—23. 1 Ba-Kor. 15, 5.)

36 Nde niponda ba tano ba kwalisane onyola
mam mambo, na momene Yesu a teme oteten
abu, a kwalane babo na: Musango mu be na
37 binyo! * Nde ba ta ba manymeye, na kana
ba tano ba bwa bongo, b'ongele na: b'en nde
38 mudī. * Na mo a kwalane babo na: Nje lo
ma-bwano bongo e? onyolanje mongele ma
39 ma-pono o milema manyu e? * Ombwa maa
mam na miende mam, ye nde mbamene; tapa
mba l'ene; ebanja mudī mu si ben eyobo na
40 bewese, kana lo m'eneno mba na ben. * Nde

a kwalino nika, na mo a leele babo maa mao
na miende. * Nde kana ba si tano ba má-dube 41
onyola munyeṅge, nde ba ta nde ba nyaka, na
mo a kwalane babo na: Lo ben lambo la da uan
e? * Na babo ba bola mo epas'a sue e aṅgabe 42
na ṅgus'a besambu ba bombo. * Na mo a 43
noṅgo mo, a da oboso babu. * Na mo a kwa- 44
lane babo na: Ben nde be beyala bam, bena
na tano na kwalane binyo, ke na dia na binyo,
ná mese m'aṅgamen londa mena ma tilabe
onyol' am o mbend'a Mose na o batoperi-ba-
mudī na o mieṅge. * Ombusa nika, a tele 45
babo dibie onyola soṅtane la betiledi, * a kwa- 46
lane babo na: Nika nde e tilabeno, nika
pe nde Kristo a tano 'aṅgamene taka, na
pumbwa pe o kwedi o bunya bolonde
milalo, * na laṅgwabe pe o dina lao 47
jatele na lakise la miobe oteten a
matumba mese, botea o Yerusalem.
* Nde binyo nde le mboṅ a man mambo. * Nde 48 49
ombwa, na ma-loma dikaki la Tete omony
anyu; nde binyo ja o mundi ma Yerusalem
natē lo botisabe na ṅginya ni ma-we o mony.

(50—53: Marko 16, 19. Bebolo 1, 4—14.)

Nde a ta 'alane babo natena o Betania; 50
'ase maa mao o mony, a namse babo. * Nde 51
e ta na, niponda a namseno babo, na mo 'abane
na babo, a noṅgobe o mony. * Na babo b' 52
owe mo, ba timba pe o Yerusalem na mu-
nyeṅge mundene; * nde ba ta o tempel ponda 53
yese, ba sesa Loba ba bola pe na masoma.

MIAṄGO MA BWAM

KAPONDA YOHANE.

1 O beboteri eyala eta, nde eyala eta na
2 Loba, nde eyala eta nde Loba. *Mulemlem
3 mu ta o beboteri na Loba. *Mambo mese̱
ma ta nde ma wekabe̱ na mo̱, to̱-lambo di
si ta di wekabe̱ e si be̱ na mo̱, o ma ma we-
4 kabe̱. *Loṅge̱ di ta nde na mo̱, nde loṅge̱
5 di ta nde mue̱ne̱n ma bato, *nde mue̱ne̱n mu
ma-panya o muititi, nde muititi mu si ta mu
6 kàsa mo̱. *Moto mowó̱ a ta a po̱ nu lo-
7 mabe̱ na Loba, dina lao na Yohane. *Mo̱
a ta a po̱ onyola mboṅ, ná a bole mboṅ onyola
8 mue̱ne̱n, ná onyol'ao be̱se̱ ba dube̱. *Mo̱ a
si ta mu mue̱ne̱n, nde o bola mboṅ onyola mu
9 mue̱ne̱n. *Mue̱ne̱n ma mbale̱ muena mu ma-
panyise̱ moto na moto, mu ta mu po̱ o wase.
10 *Mo̱ a ta o wase, nde wase e ta e wekabe̱ na
11 mo̱, nde wase e si ta e bia mo̱. *Mo̱ a ta a
po̱ye̱ mambo mao, nde ba ba ta bao ba si
12 kàsi mo̱. *Nde ba bena ba ta ba kàsa mo̱ a
boli babo̱ ṅginya o timba bana ba Loba, ba
13 bena ba dube̱ o dina lao, *bena ba si yabe̱
na maya, to̱ na jemea l'eyobo, to̱ na jemea
14 la moto, nde na Loba. *Eyala e ta e
timba eyobo, e ja oteten asu, nde di e̱n
bosaṅgi bao, bosaṅgi ka ba mpo̱m ma
Muna nu wu na Tete̱, nu londi na nde-

di na mbale̱ pe̱. *Yohane a boli mboṅ 15
onyol'ao, a bele̱, a kwala na: Nun nde a ta
nu, na kwalino̱ na: Nu nu ma-we̱ mba ombusa
e mba oboso; ebanja a ta mba oboso. *Eba- 16
nja o londa lao biso̱ be̱se̱ di kusi ndedi
onyola ndedi. *Ebanja mbenda e bolabe̱ 17
nde na Mose, ndedi na mbale̱ ba wu nde na
Yesu Kristo. *To̱-moto a s'e̱n Loba tom, 18
mpo̱m ma Muna muena mue o bwaṅga ba
Tete̱, mo̱ nde a ta a biise̱ mo̱.

Nde nin nde nye mboṅ a Yohane, niponda 19
Bona-Yuda ba Yerusalem ba lomno̱ prisi na
Bona-Lewi o jue̱le̱ mo̱ na: Oe nde nja e?
*Na mo̱ a puse̱le̱, a si to̱bi, a puse̱le̱ na: Mba 20
na titi Kristo. *Na babo̱ b'ue̱le̱ mo̱ na: Nja 21
so̱ e? Oe nde Elia e? Na mo̱ a kwala na:
Na titi. Oe nde nu muto̱per' a-mudī e? Na mo̱
'alabe̱ na: Ke̱m. *Na babo̱ ba kwalane̱ mo̱ 22
na: Nja so̱ oeno̱ e? ná di tate bola jalabe̱ na
ba ba lom biso̱. Nje o ma-kwalano̱ onyol' aṅgo̱
mo̱me̱ne̱ e? *Na mo̱ a kwala na: Mba ne nde 23
doi la mowó̱ nu ma-laṅgwe̱ o eyaṅ na: „Te̱se̱
ṅge' a Saṅgo na sīm", kana muto̱per' a-mudī
Yesaia a kwalino̱. *Nde ba bena ba ta ba 24
lomabe̱ ba ta nde na Farisai. *Na babo̱ b'ue̱le̱ 25
mo̱, ba kwalane̱ mo̱ na: Nje so̱ o ma-dubise̱no̱,
yete̱na o titi Kristo, to̱ Elia, to̱ nu muto̱per'
a-mudī e? *Na Yohane 'alabe̱ babo̱, a kwala 26
na: Na ma-dubise̱ nde na madiba, nde mowó̱
a te̱m oteten anyu, nyena lo si bīno̱, *mo̱ nde 27
e nu nu ma-we̱ mba ombusa nyena e mba

oboso, nyena mba na si doṅgame̱n o wunja
28 misiṅga ma betambi. * Man ma bolan nde o
Betania, o mune̱ muri ma Yordan, wuma Yo-
hane a tano̱ a dubise̱.
29 O bone̱ ba kie̱le̱ Yohane 'e̱ne̱ Yesu a
ma-ya na mo̱, na mo̱ a kwala na: Ombwa
Mun'a-mudo̱ṅgi nya Loba, nu ma-sumwe̱
30 bobe ba wase! * Mo̱ nde e nu, na kwalino̱
na: Moto a ma-wa mba ombusa, nyena e mba
31 oboso, ebanja a ta mba oboso. * Mba na si ta
na bia mo̱, nde ná a biisabe̱ na Israel, nika nde
32 na po̱ino̱ o dubise̱ na madiba. * Nde Yo-
hane a boli mboṅ, a kwala na: N'e̱n Mudī
mu ta mu wa o mo̱ny ka mbeṅga, mu siba
33 wase, mu ja omo̱ny ao, * nde na si ta na bia
mo̱, nde nu nu lom mba o dubise̱ na madiba,
mo̱ nde a kwalan mba na: Omo̱ny a nu o
me̱nde̱no̱ je̱ne̱ Mudī mu ma-siba, mu ja omo̱ny
ao, mo̱ nde e nu nu ma-dubise̱ na Mudī Mu-
34 saṅgi. * Nde mba n'e̱n, na boli pe̱ mboṅ ná
mo̱ nde e Mun'a Loba.
35 Nde o bone̱ ba kie̱le̱ Yohane a ta pe̱te̱ a
36 te̱me̱ na bokweli bao baba. * Ombono̱ Yesu
ke̱ ama-daṅgwa, na mo̱ a kwala na: Ombwa,
37 Mun'a-mudo̱ṅgi nya Loba! * Nde ban
bokweli baba ba seṅgi nika, na babo̱ ba bupe̱
38 Yesu. * Na Yesu a yo̱mbo̱, 'e̱ne̱ babo̱ ba ma-
bupe̱, na mo̱ a kwalane̱ babo̱ na: Lo ma-pulise̱
nde nje? Na babo̱ ba kwalane̱ mo̱ na: A rabi,
nika nye nde na, a muleedi, o ma-ja nde ue̱
39 e? * Na mo̱ a kwalane̱ babo̱ na: Binyo̱ ya
jombwa! Na babo̱ b'ala, b'e̱ne̱ wuma ama-

jano̱, na babo̱ ba ja na mo̱ o bo bunya; nde
eta nde dom la ṅge̱ṅ. * Andrea, muna-saṅgo 40
a Simon Petro, a ta nde mowó̱ nya ba babane̱,
bena ba ta ba seṅga na Yohane, nde ba bu-
pe̱no̱ mo̱. * Mo̱ a se̱le̱ doṅgame̱ne̱ muna-saṅgo 41
Simon, na mo̱ a kwalane̱ mo̱ na: Di má-so̱
Mesia, nika nye nde o tukwabe̱ na, Kristo.
* Na mo̱ 'alane̱ mo̱ na Yesu. Nde Yesu 'ombono̱ 42
mo̱, na mo̱ a kwala na: Oe nde Simon, mun'a
Yona, o me̱nde̱ belabe̱ na, Kefa, nika nye
nde o tukwabe̱ na, Petro.

Nde o bone̱ ba kie̱le̱ Yesu a ta a pula wala 43
o Galilea, na mo̱ a doṅgame̱ne̱ Filipo, a kwa-
lane̱ mo̱ na: Bupe̱ mba! * Nde Filipo a ta 44
nde mot'a Betsaida, o mundi ma Andrea na
Petro. * Filipo pe̱ a doṅgame̱ne̱ Natanael, na 45
mo̱ a kwalane̱ mo̱ na: Di má-so̱ nu nyena
Mose a tano̱ a tila o mbenda na bato̱peri-ba-
mudī pe̱, Yesu, mun'a Yosef, nya Nasaret.
* Na Natanael a kwalane̱ mo̱ na: Lambo la 46
bwam pe̱ lena di wa o Nasaret e? Na Filipo
a kwalane̱ mo̱ na: Ya jombwa! * Yesu 'e̱nno̱ 47
Natanael a ma-ya na mo̱, na mo̱ a kwala
onyol'ao na: Ombwa, mot'a Israel nya mbale̱
nu si be̱n mawo̱ndo̱n. * Na Natanael a kwa- 48
lane̱ mo̱ na: O ue̱ni o bīno̱ mba e? Na Yesu
'alabe̱ mo̱ na: Obiana Filipo a ma-bele̱ oa,
ponda o tano̱ owasa jaṅgolo, n'e̱n oa. * Na 49
Natanael 'alabe̱ mo̱ na: A rabi, oa oe nde
Mun'a Loba, oe nde Kiṅ'a Israel. * Na Yesu 50
'alabe̱, a kwalane̱ mo̱ na: Onyolana na kwalan
oa na, n'e̱n oa owasa jaṅgolo, o dube̱ e? O

51 mende jene mambo mandene buka nika. * Na
mo a kwalane mo na: Iwie, iwie, nā-laṅgwea
binyo, lo mende jene mony e telam, na angel
a Loba i m'ondea, i siba pe o wase omony a
Muna-moto.

2 O bunya bo londe milalo diba di ta o Kana
nya Galilea, nyaṅgo a Yesu pe a ta oten.
2 * Yesu na bokweli bao pe ba ta ba belabe o
3 di diba. * Nde mao ma tano ma bó, na nyaṅgo
4 a Yesu a kwalane mo na: Ba si ben mao. * Na
Yesu a kwalane mo na: A muto, njika bwambo
5 na benno na oa e? Pond'am e si poi. * Na
nyaṅgo a kwalane baboledi na: To-nje a ma-
6 kwalaneno binyo, bola nde. * Nde bewa ba
madiba ba madale mutoba be ta be teme oten,
kaponda bedemo ba saṅgise ba Bona-Yuda,
ewo te e ta e noṅgo mamene maba to malalo.
7 * Na Yesu a kwalane babo na: Binyo londise
be bewa na madiba. Na babo ba londise mo
8 natena o mpepele. * Na mo a kwalane babo
na: Binyo toa so, l'alane mo mombwed'a-
9 diba. Na babo b'alane mo. * Nde mombwed'
a-diba a keki ma madiba mena ma timbi mao,
nde a si ta a bia wuma ma wuno, (baboledi,
bena ba ta ba toa ma madiba nde ba ta ba
10 bia), na mombwed'a-diba a bele mubaedi, * a
kwalane mo na: Moto na moto a ma-sele nde
tese mao ma bwam, nde ba má-nyo te, deṅge
a ma-tese ma bobe, nde oa o neṅge nde mao
11 ma bwam natena tatan. * Yen nde Yesu a
botedino beyemban bao o Kana nya Galilea,
na mo a biise edub'ao, nde bokweli bao ba

dubeno mo. *Ombusa nika na mo a siba 12
o Kapernaum, mo na nyango na bona-sango
ba bome na bokweli bao, nde ba s'indedi oten
minya ma gita.

(14—16: Mat. 21, 12. 13. Marko 11, 15—17. Luk. 19, 45. 46.)

Nde Pasah nya Bona-Yuda e ta bebe, na 13
Yesu 'ala omony o Yerusalem. *Na mo a 14
bomane o tempel bandise-nyaka na midongi
na mbenga, na bawengisane-moni ba jai wase.
*Na mo a pongo diwopi la misinga, a panga 15
bese o tempel na midongi na nyaka pe, a
koma moni ma bawengisane-moni, a kwese te-
bedi wase, *a kwalane bandise-mbenga na: 16
Sumwa ben o uan, lo si timbise ndabo a Tete
ndabo a malongo. *Na bokweli bao b'ongele 17
ná e tilabe na: „Kod'a ndabo ango e bo mba."
*Na Bona-Yuda b'alabe, ba kwalane mo na: 18
Njika eyemban o ma-leeleno biso, nde o ma-
bolano man mambo e? *Na Yesu 'alabe, a 19
kwalane babo na: Binyo bulele nin tempel,
nde na ma-tese pe mo o minya milalo. *Na 20
Bona-Yuda ba kwalane mo na: Nin tempel
e ta e longabe muanei ma mbu na mutoba,
nde oa o pula tese mo o minya milalo e?
*Nde a ta nde a kwala onyola tempel a nyol' 21
ao. *Nde niponda a pumbwabeleno o kwedi, 22
bokweli bao ba timbi jongele ná a ta a kwala
nika, nde ba dubeno betiledi na eyala Yesu
a kwalino. *Nde niponda a tano o Ye- 23
rusalem o Pasah o bunya-ba-bosangi, gita ba
ta ba dube o dina lao onyolana b'en beye-
mban bao a bolino. *Nde mo, Yesu, a si ta 24

a lakise̱ mo̱me̱ne̱ na babo̱, ebanja a ta a bia
25 babo̱ be̱se̱, * e si ta pe̱ e aṅgame̱ne̱ mo̱, ná
moto a bole mo̱ mboṅ onyola moto, ebanja
mo̱me̱ne̱ a ta a bia nje ye oteten a moto.
3 Nde moto mowó̱ a ta nya Farisai, dina lao
2 na Nikodemo, muaned'a Bona-Yuda. * Mo̱
a ta a po̱ na Yesu ya bulu, a kwalane̱ mo̱ na:
A rabi, di bī ná oa oe muleedi nu wu na Loba,
ebanja to̱-moto a titi ná a we̱le̱ bola ben
beyemban oa o ma-bolano̱, e be̱ te̱ ná Loba e
3 na mo̱. * Na Yesu 'alabe̱, a kwalanė̱ mo̱ na:
Iwie̱, iwie̱, nā-laṅgwea oa, yete̱na moto a si
yabe̱ pe̱te̱ penya, a titi ná 'e̱ne̱ janea la Loba.
4 * Na Nikodemo a kwalane̱ mo̱ na: Ne̱ni moto
eno̱ ná a yabe̱ pe̱, ke̱ a má-duna e? Ena 'iṅgea
pe̱te̱ o dibum la nyaṅgo, nde a yabe̱ pe̱ e?
5 * Na Yesu 'alabe̱ na: Iwie̱, iwie̱, nā-laṅ-
gwea oa, yete̱na moto a si yabe̱ te̱ na
madiba na Mudī, a titi ná a we̱le̱ jiṅgea
6 o janea la Loba. * Di di ma-yabe̱ n'eyobo,
le nde eyobo; di di ma-yabe̱ na Mudī pe̱, le
7 nde mudī. * O si nyaka ná na kwalanno̱ oa
8 na: Binyo̱ l'aṅgame̱n yabe̱ penya. * Ṅgo̱ e
ma-wuṅgea o wuma na wuma e to̱ndino̱, nde
o ma-seṅga nde mumban mao, nde o si ma-bia
wuma e ma-wano̱, to̱ wuma e m'alano̱. Nika
nde yeno̱ na moto nye̱se̱ nu yabe̱ na Mudī.
9 * Na Nikodemo 'alabe̱, a kwalane̱ mo̱ na:
10 Ne̱ni din jeno̱ ná di bolane̱ e? * Na Yesu
'alabe̱, a kwalane̱ mo̱ na: Oa oe nde muleed'a
11 Israel, nde o si bie din e? * Iwie̱, iwie̱, nā-
laṅgwea oa, biso̱ di ma-to̱po̱ di di bīno̱, di ma-

bola pe mboṅ onyola di di enno, nde binyo
lo si ma-kàsa mboṅ asu. * Yetena na kwalan 12
te binyo onyola mambo ma wase, nde lo si
dube, neni lo mendeno dube ke na kwalan
binyo onyola mambo ma mony e? * Nde to- 13
moto a si ta 'ondea o mony, ke nu nu wu o
mony, Muna-moto nyena nye o mony. * Nde 14
kana Mose a teseno nyama-bwaba o mony o
eyaṅ, nika nde Muna-moto pe a mendeno te-
sebe omony, * ná to-nja nu dube mo, a si ma- 15
nyama, nde a ma-bene loṅge la bwindea.
* Ebanja ninka nde Loba a tondino wase, 16
ná a boli mpom mao ma Muna, ná to-
nja nu dube mo, a si ma-nyama, nde a
ma-bene loṅge la bwindea. * Ebanja Loba 17
a si lom Mun'ao o wase, ná a kaise wase, nde
ná onyol'ao wase e suṅgabe. * Nu nu ma- 18
dube mo a si ma-kaisabe, nde nu nu si ma-dube
mo a má-bole kaisabe, onyolana a si dube dina
la mpom ma Mun'a Loba. * Nde mun nde 19
mue muka, ná muenen mu ta mu po o wase,
nde bato ba ta ba tondo muititi buka muenen,
ebanja bebolo babu be ta bobe. * Ebanja to- 20
nja nu ma-bole bobe, a ma-siṅge muenen, a
si ma-po o muenen, ná bebolo bao be si sambwa.
* Nde nu nu ma-bole mbale, a ma-po o muenen, 21
ná bebolo bao be biane, onyolana be ma-bolabe
nde o Loba.

Nde ombusa nika, Yesu a ta 'ala na bokweli 22
bao o ekombo a Yudea, na mo a ja oten na
babo, a dubise. * Nde Yohane pe a ta a dubise 23

o Enon, bebe na Salem, ebanja madiba gita
ma ta oten, nde ba ta ba po na mo, ba dubi-
24 sabe; * ebanja Yohane a si ta a má-kwesabe
25 o beboa. * Nde mutango mu ta oteten a bo-
kweli ba Yohane na mot' a Bona-Yuda onyola
26 sangise. * Nde ba ta ba po na Yohane ba
kwalane mo na: A rabi, nu nu ta na oa o
mune muri ma Yordan, nyena o bolino mbon
onyol' ao, ombwa, mo a ma-dubise, nde bese
27 ba m' ala na mo. * Nde Yohane 'alabe, a kwala
na: Moto a titi ná a wele nongo to-lambo,
28 yetena di si bolabe na mo o mony. * Binyo
momene le mba mbon ná na kwali na: Na titi
Kristo, nde ne nde' nu nu lomabe mo oboso.
29 * Nu nu ben ewande, mo nde e mubaedi, nde
dikom la mubaedi lena di ma-teme, di sengane
pe mo, di ma-bwa munyenge bwambi onyola
doi la mubaedi. Mun munyenge mam mu
30 londi so tatan. * Mo 'angamen nyaka, nde
31 mba na nyange. * Nu nu ma-we o mony, e
omony a bese, nu nye na wase, e nde nya
wase, a ma-tope pe nde onyola wase. Nu nu
32 ma-we o mony, e omony a bese, * a ma-bola
pe nde mbon onyola di a tano 'ene na senga;
33 nde to-moto a si ma-kàsa mbon ao. * Nu nu
ma-kàse mbon ao, a pusele ná Loba e mbale.
34 * Ebanja nu Loba a lomno, a ma-topo nde be-
yala ba Loba; ebanja Loba a si ma-bola Mudī
35 na dimene. * Tete a tondi Muna, nde a ta pe
36 a bake mambo mese o dia lao. * Nu nu ma-
dube Muna, a ben longe la bwindea. Nu
nu si ma-sengane Muna, a si mende jene

loṅge̱, nde maliṅga ma Loba ma ma-tiṅgame̱
omo̱ny ao.

Saṅgo abīno̱ so̱ ná Farisai ba ta ba seṅga, 4
ná Yesu a ma-timbise̱ gita bokweli na dubise̱
pe̱ buka Yohane, *(to̱na Yesu mo̱me̱ne̱ a si 2
tano̱ a dubise̱, ke̱ bokweli bao), *na mo̱ 'ese̱le̱ 3
Yudea, a timba pe̱ o Galilea. *Nde ṅgea e 4
ta e bola mo̱, a toṅgwea la Samaria. *Na 5
mo̱ a po̱ o mundi ma Samaria mowó̱, dina
lao na Sikar, be̱be̱ na mōnda Yakob a bolino̱
mun'ao Yosef. *Nde toṅgo a Yakob e ta 6
oten. Nde kana Yesu a tano̱ a wo̱lo̱ na lo̱ndo̱,
na mo̱ a ja wase o toṅgo. Nde e ta nde o
ṅge̱ṅ mutoba. *Na muto mowó̱ a wa o Sa- 7
maria o toa madiba. Na Yesu a kwalane̱ mo̱
na: Bola mba na nyo̱! *Ebanja bokweli bao 8
ba ta b'ala o mundi o janda da. *Na nu 9
mut'a Samaria a kwalane̱ mo̱ na: Ne̱ni oa
mot'a Bona-Yuda o ma-so̱so̱meano̱ mba mut'a
Samaria o nyo̱ e? (Ebanja Bona-Yuda ba si
ta ba be̱ne̱ ko̱loṅgo̱ne̱ na bato ba Samaria).
*Nde Yesu 'alabe̱, a kwalane̱ mo̱ na: O bia 10
te̱ jabea la Loba na nja pe̱ nun eno̱ nu kwa-
lan oa na: Bola mba na nyo̱, ke̱ o wusa
so̱so̱mea mo̱, nde a wusa bola oa madiba ma
loṅge̱. *Na nu muto a kwalane̱ mo̱ na: A 11
Saṅgo, oa o si be̱n ewa o toane̱, toṅgo pe̱ e
po̱ti wase; o ue̱ni so̱ o ma-kusano̱ madiba ma
loṅge̱ e? *Oa o buki saṅgo asu Yakob, nu 12
boli biso̱ nin toṅgo, nyena mo̱me̱ne̱ a nyo̱dino̱
na bana bao na beyembe bao e? *Na Yesu 13
'alabe̱, a kwalane̱ mo̱ na: To̱-nja nu ma-nyo̱

14 man madiba, a ma-bwa pe̱te̱ nyo̱ṅgi; *nde
nu nu ma-nyo̱ man madiba mba na ma-bolano̱
mo̱, a si me̱nde̱ pe̱ bwa nyo̱ṅgi nate̱na o bwi-
ndea; nde man madiba mba na ma-bolano̱ mo̱,
ma me̱nde̱ be̱ oteten ao toṅgo a madiba, mena
15 ma ma-buse̱ nate̱n' o loṅge̱ la bwindea. *Na
nu muto a kwalane̱ mo̱ na: A Saṅgo, bola
mba man madiba, nde na si bwa pe̱ nyo̱ṅgi,
16 to̱ po̱ o uan o toa. *Na Yesu a kwalane̱ mo̱
na: Ala bele̱ mom' aṅgo̱, nde o timbe pe̱ o
17 uan. *Na nu muto 'alabe̱, a kwalane̱ mo̱ na:
Na si ben mome. Na Yesu a kwalane̱ mo̱ na:
18 O kwali bwam na: na si be̱n mome. *Ebanja
o ta o be̱ne̱ bome batanu, nde nu o be̱nno̱
tatan, a titi mom' aṅgo̱, o din o kwali mbale̱.
19 *Na nu muto a kwalane̱ mo̱ na: A Saṅgo,
20 na so̱i ná oa oe nde muto̱per' a-mudī. *Ba-
saṅgo basu ba ta nde ba kane̱ o mun mudoṅgo,
nde binyo̱ lo ma-kwala na, o Yerusalem nde
21 ye wuma b'aṅgame̱nno̱ kane̱. *Na Yesu a
kwalane̱ mo̱ na: A muto, dube̱ mba, ponda
e ma-ya, nyena lo si me̱nde̱no̱ kane̱ Tete̱ to̱ o
22 mun mudoṅgo to̱ o Yerusalem. *Binyo̱ lo
ma-kane̱ nje lo si bīno̱; biso̱ di ma-kane̱ nje
di bīno̱, ebanja joṅgise̱ di ma-wa nde na Bona-
23 Yuda. *Nde ponda e ma-ya, ny'á po̱n tatan,
nyena bakane̱-Loba ba mbale̱ ba me̱nde̱ kane̱
Tete̱ o mudī na o mbale̱, ebanja Tete̱ a ma-
24 pula nde bena ba ma-kane̱ mo̱ nika. *Loba
le nde Mudī, ba ba ma-kane̱ mo̱, b'aṅ-
game̱n kane̱ mo̱ o mudī na o mbale̱.
25 *Na nu muto a kwalane̱ mo̱ na: Nabī ná Mesia

ame̱nde̱ po, nu belabe̱ Kristo, apo̱i te̱ ame̱nde̱
biise̱ biso̱ mambo me̱se̱. *Na Yesu akwalane̱ 26
mo̱ na: Mbame̱ne̱ nun nu ma-kwalisane̱ oa.
O ua nde bokweli bao ba po̱ino̱, na babo̱ 27
ba nyaka onyolana a ta a kwalisane̱ muto.
Nde to̱-mowó̱ a si kwali na: Nje o ma-pulano̱?
to̱: nje o ma-kwalisane̱no̱ mo̱ e? *Na nu muto 28
'ese̱le̱ ewa ao ya madiba, 'ala o mundi, a
kwalane̱ bato na: *Binyo̱ ya jombwa moto 29
nu laṅgwedi mba mambo me̱se̱ na má-bolano̱,
ṅga e nde Kristo e? *Na babo̱ ba busa o 30
mundi, ba po̱ na mo̱. *Nde oteten a ni 31
pondame̱ne̱ bokweli ba so̱so̱mea mo̱, ba kwala
na: A rabi, da! *Na mo̱ a kwalane̱ babo̱ 32
na: Na be̱n da o da lena lo si bīno̱. *Na 33
bokweli ba kwala na babo̱ mo̱me̱ne̱ na: Ṅga
moto a ta a wanea mo̱ da e? *Na Yesu a 34
kwalane̱ babo̱ na: Da lam le nde, ná na bole
jemea la nu nu lom mba, ná na domse̱ ebol'
ao. *Binyo̱ lo si ma-kwala na: Mumbwa mu 35
dia mio̱di mine̱i e? Ombwa, na ma-laṅgwea
binyo̱, sumwa miso̱ manyu, l'ombwe mionda,
ne̱ni mi má-jolano̱ onyola mumbwa. *Nu nu 36
m'umbwe̱ a ma-kusa musauedi, a ma-ko̱te̱le̱
bepuma o loṅge̱ la bwindea, ná babo̱ babane̱,
nu nu ma-se̱ na nu nu m'umbwe̱, ba ma-bwa
munye̱ṅge̱ muemba. *Ebanja o din nde yen 37
eyala yeno̱ mbale̱: Mowó̱ a ma-sa, nune̱ pe̱
'umbwa. *Na ta na loma binyo̱ o jumbwa 38
di lo si bolino̱ ebolo, bape̱pe̱ ba boli ebolo,
nde binyo̱ lo timban ebol'abu. *Nde gita 39
la bato ba Samaria ba mu mundi ba ta ba

dube mo onyola eyala nu muto a kwalino
na: A langwedi mba mambo mese na má-
40 bolano. *Nde bato ba Samaria ba poino na
mo, ba ta ba sosomea mo ná a je na babo.
41 Na mo a ja na babo minya miba. *Nde gita
dipepe pe buka nika, ba ta ba dube onyola
42 eyal'ao, *nde ba kwalane nu muto na: Di
si dube pe onyola eyal'ango; ebanja biso mo-
mene di sengi, di bī pe, ná nun e nde Kristo
nambale, Musunger'a wase.
43 Nde ombusa minya miba, na mo 'asumwe
44 oten, 'ala o Galilea. *Ebanja Yesu momene
a boli mbon, ná mutoper'a-mudī a si ben edube
45 o mundi mao. *Nde a poino o Galilea, na
bato ba Galilea ba kusa mo, ebanja ba ta
b'ene mese a tano a bola o Yerusalem o bunya-
ba-bosangi; ebanja babo pe ba ta b'ala o
46 bunya-ba-bosangi. *Na Yesu a po pe o Kana
nya Galilea, wuma a timbiseno madiba mao.
47 *Nde muboled'a kine mowó a ta o Kapernaum,
nyena mun'ao a ta a boa. Nun a sengino ná
Yesu a má-wa o Yudea, a má-po o Galilea,
na mo 'ala na mo, a sosomea mo, ná a sibe,
48 a bolise mun'ao, ebanja a ta a pula wo. *Na
Yesu a kwalane mo na: Binyo lo s'en tè
49 beyemban na betanysedi, lo si ma-dube. *Na
muboled'a kine a kwalane mo na: A Sango,
50 siba obiana mun'am a ma-wo. *Na Yesu
a kwalane mo na: Ala, mun'ango e longe.
Na nu moto a dube y'eyala Yesu a kwalanno
51 mo, na mo 'ala. *Nde niponda a sibino wase,
na bautu bao ba dongamene mo, ba langwea

mo̱ na: Mun'aṅgo̱ e loṅge̱. *Na mo̱ 'ue̱le̱ 52
babo̱ ponda a botino̱ ja bwam. Na babo̱ ba
kwalane̱ mo̱ na: Kie̱le̱ o ṅge̱ṅ samba nde
ṅgo̱ ny'ese̱le̱no̱ mo̱. *Nde saṅgo a ta a so̱, 53
ná e ta nde o ni ponda Yesu a kwalanno̱ mo̱
na: Mun'aṅgo̱ e loṅge̱. *Na mo̱ a dube̱ na 54
ndabo ao nye̱se̱. *Yen nde ye eyemban e londe̱ 55
beba Yesu a bolino̱ pe̱te̱ ná a wuno̱ o Yudea,
a po̱ino̱ o Galilea.

Ombusa nika bunya-ba-bosaṅgi ba Bona- 5
Yuda bo ta, na Yesu 'ondea o Yerusalem.
*Nde o Yerusalem be̱be̱ na mŭna ma mu- 2
do̱ṅgi, ebulu ewo̱ ye oten, e belabe̱ o bwambo
ba Bona-Heber na, Betesda, yena e be̱n ma-
be̱pe̱ matanu. *Oten nde gita la baboedi ba 3
tano̱ ba ja, bandima, bamboko, be̱me̱di, bena
ba ta ba tata puṅgwea la madiba. *Ebanja 4
angel e ta be̱, ponda e po̱i te̱, e siba onyola
y'ebulu, e puṅgwa madiba. Nu nu ta´nu se̱le̱
siba ombusa puṅgwea la madiba, a ta a bo̱le̱,
to̱-njika diboa a tano̱ a boa. *Nde moto mo- 5
wó̱ a ta oten, nu ta nu be̱ne̱ diboa mualalo
ma mbu na lo̱mbi. *Nde Yesu 'e̱nno̱ mo̱ a 6
naṅga, a bia pe̱ ná a má-ja nika etum a po-
nda, na mo̱ a kwalane̱ mo̱ na: O to̱ndi bo̱le̱ e?
*Na mu mboedi mu timbise̱le̱ mo̱ na: A Saṅ- 7
go, na si be̱n moto nu ma-kwese̱ mba o ebulu,
ke̱ madiba ma puṅgwedi, na ma-be̱, ne te̱
onyola bewaledi, nupe̱pe̱ a po̱, a se̱le̱ siba oten
na mba. *Na Yesu a kwalane̱ mo̱ na: Te̱me̱, 8
nò̱ṅgó̱ nò̱ṅgo̱ lo̱ṅgo̱, o daṅgwe. *Na nu moto 9

a bo̱le̱ dibokime̱ne̱, a nò̱ṅgó̱ nò̱ṅgo̱ lao, a daṅ-
gwa. Nde bo bunya bo ta nde bunya-
10 ba-wumse̱. * Nde Bona-Yuda ba ta ba kwa-
lane̱ nu nu ta nu bo̱le̱ na: Ye nde bunya-
ba-wumse̱; e s'aṅgame̱n oa o bambe̱ no̱ṅgo̱.
11 * Na mo̱ 'alabe̱ babo̱ na: Nu nu bo̱lise̱ mba
nde a kwalan mba na: Nò̱ṅgó̱ nò̱ṅgo̱ lo̱ṅgo̱,
12 o daṅgwe. * Na babo̱ b'ue̱le̱ mo̱ na: Njika
moto nu kwalan oa na: Nò̱ṅgó̱ nò̱ṅgo̱ lo̱ṅgo̱,
13 o daṅgwe e? * Nde nu nu ta nu bo̱le̱ a si ta
a bia nja a tano̱, ebanja Yesu a ta a we̱ṅge̱-
me̱ye̱, kana dimuti gita di tano̱ o ua wuma.
14 * Ombusa nika Yesu a doṅgame̱ne̱ mo̱ o tempel,
a kwalane̱ mo̱ na: Ombwa, o má-bo̱le̱, o si bola
pe̱ bobe, di buki di di si ya be̱ di po̱ye̱ oa.
15 * Na nu moto 'ala, a laṅgwea Bona-Yuda ná
16 Yesu nde a bo̱lise̱ mo̱. * Onyola nika Bona-
Yuda ba ta ba takise̱ Yesu, ba pulise̱ o bwa
mo̱, onyolana a boli din o bunya-ba-wumse̱.
17 Na Yesu 'alabe̱ babo̱ na: Tete̱ a ma-
bola nate̱na tatan, mba pe̱ na ma-bola.
18 * Onyola nika Bona-Yuda ba beṅga pulise̱ o
bwa mo̱, ebanja a si bule̱le̱ bunya-ba-wumse̱
mo̱me̱ne̱, nde a kwali pe̱ na, Loba nde e saṅgo
nu yai mo̱; a timbise̱ mo̱me̱ne̱ ka Loba.
19 * Na Yesu 'alabe̱, a kwalane̱ babo̱ na: Iwie̱,
iwie̱, nā-laṅgwea binyo̱, Muna a titi ná a
bola to̱-lambo na mo̱me̱ne̱ ke̱ a si m'e̱ne̱ Tete̱
a ma-bola mo̱, ebanja to̱-nje mo̱ a ma-bolano̱,
20 Muna pe̱ a ma-bola nde mo̱ nikame̱ne̱. * Eba-
nja Tete̱ a to̱ndi Muna, a ma-lee̱le̱ pe̱ mo̱ ma-
mbo me̱se̱ mo̱me̱ne̱ a ma-bolano̱, a me̱nde̱ pe̱

lee̱le̱ mo̱ bebolo bende̱ne̱ buka be̱n, ka nyena
lo me̱nde̱ nyaka. *Ebanja kana Tete̱ a ma- 21
pumbwe̱le̱no̱ bawedi, a timbise̱ babo̱ muenya,
nikame̱ne̱ pe̱ nde Muna a ma-timbise̱no̱ mue-
nya to̱-nja a to̱ndino̱. *Ebanja Tete̱ a si ma- 22
kaise̱ to̱-moto, nde a yoke̱ye̱ Muna muka mue̱se̱,
*ná be̱se̱ ba bole Muna edube, kana ba ma- 23
bolano̱ Tete̱ edube. Nu nu si ma-bole̱ Muna
edube, ke̱ a si ma-bola pe̱ Tete̱ nu lom mo̱
edube. *Iwie̱, iwie̱, na-laṅgwea binyo̱, to̱- 24
nja nu ma-seṅge̱ eyal'am, nde a dube̱ pe̱ nu
nu lom mba, a ma-be̱ne̱ loṅge̱ la bwindea, a
si ma-po̱ o muka, nde a má-tomba kwedi, á
o loṅge̱. *Iwie̱, iwie̱, nā-laṅgwea binyo̱, pon- 25
da e me̱nde̱ po̱, ny'á po̱n tatan, ná bawedi
ba me̱nde̱ seṅga doi la Mun'a Loba, nde ba
bena ba seṅgi mo̱, ba me̱nde̱ be̱ loṅge̱. *Eba- 26
nja kana Tete̱ a be̱nno̱ loṅge̱ na mo̱me̱ne̱,
nikame̱ne̱ pe̱ nde a bolino̱ Muna o be̱ne̱ loṅge̱
na mo̱me̱ne̱, *nde a boli pe̱ mo̱ ṅginya o kaise̱ 27
muka, ebanja mo̱ e Muna-moto. *Lo si nyaka 28
onyola nika; ebanja ponda e me̱nde̱ po̱,
nyena be̱se̱ be o so̱ṅgo̱ ba me̱nde̱no̱ seṅ-
ga doi lao; *nde ba me̱nde̱ busa, ba bena 29
ba boli bwam o bepumbwedi ba loṅge̱,
na ba bena ba boli bobe o bepumbwedi
ba muka. *Na titi ná na we̱le̱ bola to̱- 30
lambo na mbame̱ne̱. Kana na ma-seṅgano̱,
nikame̱ne̱ pe̱ nde na ma-kaise̱no̱, nde muka
mam mu te̱m; ebanja na si ma-pulise̱ jemea
lam, nde jemea la Tete̱ nu lom mba. *Ye- 31
te̱na na ma-bola mboṅ onyol'am mbame̱ne̱, ke̱

32 mboṅ am e titi mbale̱. *Nupe̱pe̱ e nu ma-
bole̱ mboṅ onyol'am; nde na bī, ná mboṅ
nye mbale̱, nyena a ma-bolano̱ onyol'am.
33 *Binyo̱ lo ta lo loma na Yohane, nde a boli
34 mboṅ onyola mbale̱. *Nde mba na si ma-
no̱ṅgo̱ mboṅ na moto, nde na ma-kwala nde
35 man, ná binyo̱ l'oṅgisabe̱. *Mo̱ a ta nde
mue̱ne̱n mu m'onye̱ na mu ma-panye̱; nde lo
ta nde lo pula bwa munye̱ṅge̱ o mue̱ne̱n mao
36 onyola son a ponda. *Nde na be̱n mboṅ ni
kolo buka nya Yohane; ebanja bebolo Tete̱
a bolino̱ mba, ná na bole, ben bebolo me̱ne̱
na ma-bolano̱, be ma-bola mboṅ onyol'am, ná
37 Tete̱ a lom mba. *Nde Tete̱ nu lom mba,
mo̱ pe̱ a boli mboṅ onyol'am. Binyo̱ lo si
seṅgi to̱ doi lao tom, lo s'e̱n pe̱ to̱ beombwedi
38 bao; *nde lo si be̱n eyal'ao o ja oteten anyu,
39 ebanja lo si dube̱ nu a lomno̱. *Wasa beti-
ledi, ebanja lo m'o̱ṅge̱le̱ ná onyol'ao nde
lo ma-be̱ne̱no̱ loṅge̱ la bwindea; nde mo̱
40 pe̱ nde be ma-bole̱ mboṅ onyol'am, *nde
41 lo si to̱ndi po̱ na mba, ná lo be̱ne̱ loṅge̱. *Mba
42 na si ma-no̱ṅgo̱ edube na bato; *nde na bī
binyo̱, ná lo si be̱n ndol'a Loba oteten anyu.
43 *Mba na po̱i o dina la Tete̱, nde lo si ma-
no̱ṅgo̱ mba. Nupe̱pe̱ a po̱i te̱ o dina lao mo̱-
44 me̱ne̱, mo̱ nde lo me̱nde̱no̱ no̱ṅgo̱. *Ne̱ni
leno̱ ná lo dube̱, binyo̱ ba bena lo ma-no̱ṅge̱
nde edube na mowó̱ na nune̱, nde lo si pulise̱
45 edube e ma-we̱ na Loba diwo̱me̱ne̱? *Lo
s'o̱ṅge̱le̱, ná mba nde na me̱nde̱ walane̱ binyo̱
o muka oboso ba Tete̱; mowó̱ e o ua nu

me̱nde̱ walane̱ binyo̱ o muka, Mose, nu nyena
lopite̱no̱. *Ebanja lo dube̱ te̱ Mose, ke̱ lo 46
wusa pe̱ dube̱ mba; ebanja mo̱ a tili onyol'
am. *Nde yete̱na lo si dube̱ betiledi bao, 47
ne̱ni leno̱ ná lo dube̱ beyala bam e?

(6, 1—15: Mat. 14, 13—21. Marko 6, 32—44. Luk. 9, 10—17.)

Ombusa nika, na Yesu 'ala o mune̱ muri 6
ma munja ma Galilea, ma Tiberia. *Nde 2
dimuti dinde̱ne̱ di ta di bupe̱ mo̱, onyolana
b'e̱n beyemban a bolino̱ na baboedi. *Na 3
Yesu 'ondea omo̱ny a mudoṅgo, a ja oten na
bokweli bao. *Nde Pasah, bunya-ba-bosaṅgi 4
ba Bona-Yuda, bo ta be̱be̱.

Na Yesu a sumwa miso̱ mao, 'e̱ne̱ ná di- 5
muti dinde̱ne̱ di ma-ya na mo̱, na mo̱ a kwa-
lane̱ Filipo na: O ue̱ni di m'andano̱ bewolo,
ná ban ba de e? *A ta nde a kwala nika o 6
keka mo̱, ebanja mo̱me̱ne̱ a ta a bia nje a
me̱nde̱no̱ bola. *Na Filipo 'alabe̱ mo̱ na: 7
Bebwea ba denario beba ba bewolo be si
doṅgame̱n babo̱, ná moto te̱ a no̱ṅge son.
*Na mowó̱ nya bokweli bao, Andrea muna- 8
saṅgo a Simon Petro, a kwalane̱ mo̱ na:
*Muna mowó̱ e o uan, nu be̱n bewolo betanu 9
na sue iba; nde be so̱ nje onyola ninka gita
e? *Na Yesu a kwala na: Bola bato ba je 10
wase. Nde gita la bewudu di ta o ua wuma.
Nde bome ba ta ba ja wase to̱ lokoli lotanu.
*Na Yesu a no̱ṅgo̱ bewolo, a bola masoma, 11
a bola mo̱ bokweli, bokweli pe̱ na ba bena
ba ta ba ja wase, nikame̱ne̱ pe̱ na sue, ka-

12 ponda ba tano ba pula. *Nde b'ulino, na mo
a kwalane bokweli bao na: Binyo kotele be-
13 pasi be dia, ná to-lambo di si nyama. *Na
babo ba kotele, ba londe dom la besanja na
beba ba bepasi ba bewolo betanu, bena ba
14 ba ta ba da ba bukedino. *Nde bato
b'enno y'eyemban Yesu a bolino, ba kwala
na: Nun e nde nu mutoper'a-mudī nambale,
15 nu ma-ye o wase. *Nde Yesu a soino, ná
ba mende ya putea mo, o timbise mo kińe,
na mo a timba pe weńgemeye omony a mu-
dońgo musoloki.

(16—21: Mat. 14, 22—33. Marko 6, 45—52.)

16 Nde ebiamu e poino, na bokweli bao ba
17 siba o munja, *ba peye o bolo, b'ekamene o
mune muri ma munja, o Kapernaum. Nde
muititi mu ta mu má-ko, Yesu pe a si ta a
18 má-po na babo, *nde munja mu ta mu puń-
gwea, kana ńgo nindene e tano e wuńgea.
19 *Nde ba tano ba dua muaba ma stadia na
itanu to mualalo, b'ene Yesu a ma-dańgwa
omony a munja, à ya bebe na bolo, na babo
20 ba bwa bońgo. *Na mo a kwalane babo na:
21 Ye nde mba, lo si bwa bońgo! *Nde ba ta
ba pula pele mo o bolo, na dibokimene bolo
bo tuńge o wuma ba tano b'ala.

22 Nde o bone ba kiele, dimuti lena di ta di
teme o mune muri ma munja, ba ta b'ene ná
bolo bopepe bo si ta oten, ke bowó mene boena
bokweli ba tano ba peye na ná Yesu pe a si
ta a peye na bokweli bao o bo bolo, nde bo-
23 kweli momene nde ba ta b'ala. *Nde miolo

mi ta mi wa o Tiberia, be̱be̱ na ua wuma ba
tano̱ ba da bewolo, niponda Sańgo a bo̱le̱no̱
bola masoma. * Nde dimuti b'e̱nno̱, ná Yesu 24
a si ta oten to̱ bokweli bao, na babo̱ ba pe̱ye̱
o mi mio̱lo̱, b'ala o Kapernaum o pulise̱ Yesu.
* Nde ba so̱ino̱ mo̱ o mune̱ muri ma munja, 25
ba kwalane̱ mo̱ na: A rabi, njika ponda o
po̱ino̱ o uan e? * Na Yesu 'alabe̱, a kwalane̱ 26
babo̱ na: Iwie̱, iwie̱, nā-lańgwea binyo̱, lo si
ma-pulise̱ mba onyolana l'e̱n beyemban, nde
onyolana lo dedi bewolo, nde l'uli. * Lo si 27
weka da lena di ma-nyame̱, nde da lena di
ma-je̱ o lońge̱ la bwindea, lena Muna-moto a
me̱nde̱no̱ bola binyo̱, ebanja nu nde Tete̱,
Loba, mo̱me̱ne̱ a busise̱no̱. * Na babo̱ ba kwa- 28
lane̱ mo̱ na: Nje so̱ di ma-bolano̱, nde di bola
bebolo ba Loba e? * Na Yesu 'alabe̱, a kwa- 29
lane̱ babo̱ na: Yen nde ye ebol'a Loba, ná
lo dube̱ nu mo̱ a lomno̱. * Na babo̱ ba kwa- 30
lane̱ mo̱ na: Njika eyemban o ma-bolano̱, ná
biso̱ di e̱ne̱, nde di dube̱ oa e? Nje o ma-
bolano̱ e? * Basańgo basu ba ta ba da mana 31
o eyań, kana e tilabe̱no̱ na: „A ta a bola babo̱
bewolo be wu o mo̱ny o da.“ * Na Yesu a 32
kwalane̱ babo̱ na: Iwie̱, iwie̱, nā-lańgwea
binyo̱, seto̱ Mose nde a boli binyo̱ be bewolo
be wu o mo̱ny, nde Tete̱ nde a ma-bole̱ binyo̱
ewol'a mbale̱ e ma-we̱ o mo̱ny. * Ebanja 33
ewol'a Loba ye nde ye, yena e ma-we̱ o mo̱ny,
nde e bola pe̱ wase lońge̱. * Na babo̱ ba kwa- 34
lane̱ mo̱ na: A Sańgo, bola biso̱ y'ewolo
ponda ye̱se̱. * Na Yesu a kwalane̱ babo̱ na: 35

Mba nde ne ewol'a longe, nu nu ma-po na
mba, a si mende pe bwa njai; nu pe nu ma-
dube mba, a si mende pe bwa nyongi tom.
36 * Nde na langwedi binyo, ná binyo l'en mba,
37 nde lo si dube. * Mese Tete a ma-bolano mba,
ma ma-po na mba; nu pe nu ma-po na mba,
38 na si mende panga mo tom. * Ebanja na wu
o mony, seto o bola jemea lam, nde jemea
39 la nu nu lom mba. * Nde din nde le jemea
la Tete nu lom mba, ná na si pimba to-lambo
o mese a bolino mba, nde ná na pumbwele mo
40 o bunya bo sukan. * Ebanja din nde le je-
mea la nu nu lom mba, ná to-nja nu m'ene
Muna, nde á dube mo, a bene longe la bwindea,
nde na mende pumbwele pe mo o bunya bo
sukan.
41 Nde Bona-Yuda ba ta ba topo minyunyungu
onyol'ao, onyolana a kwali na: Mba ne nde
42 ewolo e wu o mony; * ba kwala na: Seto Yesu,
mun'a Yosef nun, nyena di bīno sango na
nyango e? Neni a ma-kwalano na: Na wu
43 nde o mony e? * Na Yesu 'alabe, a kwalane
babo na: Lo si topo minyunyungu na binyo-
44 mene. * To-moto a titi ná a wele po na mba,
e be te ná Tete nu lom mba a duti mo; nde
mba pe na mende pumbwele mo o bunya bo
45 sukan. * E tilabe o batoperi-ba-mudī na:
„Babo bese ba mende nde be baleabe na Loba."
To-nja nu sengi na Tete, 'okwa pe na mo, a ma-
46 po na mba. * Seto ná moto a má-jene Tete,
ke nu nu wu na Loba, mo nde 'en Tete.
47 * Iwie, iwie, nā-langwea binyo, nu nu dube

mba, a be̱n loṅge̱ la bwindea. *Mba nde 48
ne ewol'a loṅge̱. *Basaṅgo banyu ba dedi 49
mana o eyaṅ, nde ba wedi. *Yen nde ye 50
ewolo e wu o mo̱ny, ná moto a de mo̱, nde
a si wo̱ pe̱. *Mba nde ne ewol'a loṅge̱ e wu 51
o mo̱ny. Moto a dedi te̱ yen ewolo, a ma-be̱
loṅge̱ nate̱na o bwindea. Nde ewolo mba
na ma-bolano̱, ye nde eyobo am, yena na
me̱nde̱no̱ bola onyola loṅge̱ la wase. *Nde 52
Bona-Yuda ba ta ba kumwa taṅga na babo̱
mo̱me̱ne̱, ba kwala na: Ne̱ni nun eno̱ ná a
bola biso̱ eyobo ao o da e? *Na Yesu a 53
kwalane̱ babo̱ na: Iwie̱, iwie̱, nā-laṅgwea
binyo̱, yete̱na lo si dedi eyobo a Muna-moto,
lo nyo̱ pe̱ maya mao, ke̱ lo si ma-be̱ne̱ loṅge̱
oteten anyu. *Nu nu ma-de̱ eyobo am, nde 54
a nyo̱ pe̱ maya mam, a be̱n loṅge̱ la bwindea,
nde na me̱nde̱ pumbwe̱le̱ mo̱ o bunya bo sukan.
*Ebanja eyobo am ye nde da la mbale̱, maya 55
mam pe̱ me nde benyo̱n ba mbale̱. *Nu nu 56
ma-de̱ eyobo am, a nyo̱ pe̱ maya mam, a ma-
ja oteten am, mba pe̱ oteten ao. *Kana Tete̱ 57
nya loṅge̱ a lomno̱ mba, nde na be̱ nde loṅge̱
onyola Tete̱, nika pe̱ nde nu nu ma-de̱ mba,
a me̱nde̱ be̱ loṅge̱ onyol'am. *Yen nde ye 58
ewolo e wu o mo̱ny, seto̱ ka basaṅgo banyu
ba dedino̱ mana, nde ba wo̱. Nu nu ma-de̱
yen ewolo a me̱nde̱ be̱ loṅge̱, nate̱na o bwindea.
*A kwali nde man niponda a tano̱ a lee̱ o 59
ndabo a ndoṅgame̱n o Kapernaum.

Nde gita la bokweli bao ba seṅgino̱ nika, 60
ba kwala na: Ben be nde beyala ba bwambi,

61 nja ena a seṅga mo̱ e? * Nde Yesu a bīno̱
na mo̱me̱ne̱ ná bokweli bao ba ni-to̱po̱ mi-
nyunyuṅgu onyol'ao, a kwalane̱ babo̱ na: Din
62 nde di puṅgo binyo̱ e? * Ne̱ so̱, yete̱na lo
me̱nde̱ je̱ne̱ Muna-moto a m'abwa o mo̱ny o
63 wuma a tano̱ ṅged'a boso? * Mudī nde mu
ma-timbise̱ muenya, eyobo e si m'oṅgisane̱.
Beyala na ma-kwalano̱ be nde mudī na loṅge̱.
64 * Nde doṅgo be o teten anyu bena ba si dube̱.
Ebanja Yesu a ta a bia nate̱na beboteri, ba
bena ba si dube̱, na nja nye nu nu me̱nde̱
65 jandise̱ mo̱. * Na mo̱ a kwala na: Onyola
nika nde na kwalanno̱ binyo̱ na: To̱-moto a
titi ná a we̱le̱ po̱ na mba, e be̱ te̱ ná e bo-
66 labe̱ mo̱ na Tete̱. * O ua nde gita la bokweli
bao ba timbino̱ ombusa, ba si daṅgo pe̱ na mo̱.
67 Na Yesu a kwalane̱ dom na baba na: Binyo̱
68 pe̱ lo to̱ndi wala e? * Na Simon Petro 'alabe̱
mo̱ na: A Saṅgo, di m'ala na nja e? Oa
69 o be̱n beyala ba loṅge̱ la bwindea, * nde
biso̱ di dube̱, di má-so̱ pe̱, ná oa oe nde
70 Kristo, Mun'a Loba. * Na Yesu 'alabe̱
babo̱ na: Na si po̱si binyo̱ dom na baba e?
71 nde mowó̱ nyanyu e Satan. * A kwali nde
nika onyola Yuda, mun'a Simo̱n, Iskariot
ebanja mo̱ nde a ta nu nu me̱nde̱ jandise̱ mo̱,
mowó̱ nya dom na baba.

7 Nde ombusa nika Yesu a ta a daṅgwa o
Galilea, ebanja a si ta a pula daṅgwa o Yudea,
onyolana Bona-Yuda ba ta ba pulise̱ o bwa
2 mo̱. * Nde bunya-ba-bosaṅgi ba Bona-Yuda
3 ba mino̱ko̱ bo ta be̱be̱. * Na bona-saṅgo ba

kwalane mo na: Asumwe, o ale o Yudea, ná
bokweli bongo b'ene bebolo bongo o ma-bo-
lano. * Ebanja to-moto a si ma-bola lambo 4
o diwuta, nu ma-pule ná a buse o mpoma. O
ma-bola te ninka mambo, biise oamene na
wase. * Ebanja to bona-sango pe ba si ta ba 5
dube mo. * Na Yesu a kwalane babo na: 6
Pond'am e si poi, pond'anyu e ma-dongamene
ponda yese. * Wase e titi ná e singe binyo, 7
nde e ma-singe mba, ebanja mba na ma-bola
mbon onyol'ao, ná bebolo bao be bobe.
* Binyo ala nde o bon bunya-ba-bosangi, 8
mba na si bedi wala o bon bunya-ba-bosangi,
ebanja pond'am e si londi. * A kwalanno babo 9
nika, na mo a dia o Galilea. * Nde bona- 10
sango ba boleno wala o bunya-ba-bosangi, mo
pe a timbi wala, nde seto o mpoma, nde ka
diwuta. * Nde Bona-Yuda ba ta ba pulise mo 11
o bunya-ba-bosangi, ba kwala na: Nu e ue e?
* Nde gita la minyunyungu di ta oteten a di- 12
muti onyol'ao; dongo ba kwala na: E mot'a
bwam, bane pe na: Kem, a ma-wondo bato.
* Nde to-moto a si ta a topo o mpoma onyol' 13
ao onyola bongo ba Bona-Yuda.

Nde ke y'á oteten a bunya-ba-bosangi, na 14
Yesu 'ala o tempel, a lee. * Nde Bona-Yuda 15
ba ta ba nyaka, ba kwala na: Neni nun a bīno
betiledi, nde a s'okwe e? * Na Yesu 'alabe, 16
a kwalane babo na: Beleedi bam be titi bam,
be nde ba nu nu lom mba. * Yetena moto 17
a ma-pula bola jemea lao, a mende bia onyola
be beleedi, nga be wu nde na Loba, nga na

18 ma-topo nde na mbamene. * Nu nu ma-tope
na momene, a ma-pulise nde edub'ao momene;
nde nu nu ma-pulise edub'a nu nu lom mo,
19 mo nde e mbale, bobe pe bo titi na mo. * Seto
Mose nde a boli binyo mbenda e? nde to-mo-
wó nyanyu a si ma-bola yi mbenda. Nje lo
20 ma-puliseno o bwa mba e? * Na dimuti di
alabe, di kwala na: O ben mudī ma bobe;
21 nja nu ma-pulise o bwa oa e? * Na Yesu
'alabe, a kwalane babo na: Na boli ebolo
22 ewo, nde binyo bese le manyaka. * Onyola
nika nde Mose a boli binyo bwendi, seto ná
bo wu nde na Mose, nde na batete, nde binyo
23 lo m'enda moto o bunya-ba-wumse. * Yetena
moto a ma-kusa bwendi o bunya-ba-wumse,
ná mbend'a Mose e si bulea, nde lo liṅgane
mba, ná na bolise mot'a musu su o bunya-ba-
24 wumse e? * Lo si kaise onyola beombwedi,
nde kaise muka mu tem.
25 Na doṅgo la bato ba Yerusalem ba kwala
na: Seto nun nde ba puliseno o bwa e?
26 * Ombwa, a ma-topo na bwe, nde ba si ma-
kwalane mo to-lambo. Bānedi ba soi na-
27 mbale ná nun e nde Kristo e? * Nde di bī o
ueni nun a wuno, nde Kristo a poi te, to-moto
28 a si ma-bia wuma a wuno. * Nde Yesu a ta
a topo o tempel na doi di asam, ke a ma-lee,
a kwala na: E, binyo lo bī mba, lo bī pe o
wuma na wuno! Nde na si poi na mbamene,
nde nu nu lom mba e mbale, nyena binyo lo
29 si bīno. * Mba na bī mo, ebanja na wu nde
30 na mo, mo pe nde a lom mba. * Nde ba ta

ba pula putea mo, nde to-moto a si wele mo
dia o nyolo, ebanja pond'ao e si ta e má-po.
* Nde gita la ba dimuti ba ta ba dube mo, ba 31
kwala na: Kristo a poi te ena a bola beyemban
gita buka ben nun a ma-bolano e? * Nde 32
Farisai ba ta ba señga, ná onyol'ao dimuti di
ma-topo ninka minyunyuñgu. Na Farisai na
prisi indene ba loma baboledi, ná ba puteye
mo. * Na Yesu a kwala na: Son a ponda nde 33
i dia mba o be na binyo, deñge na m'ala na
nu nu lom mba. * Lo mende pulise mba, 34
nde lo si mende so mba, wuma mba na ma-
beno, lo si ma-wele po oten. * Na Bona-Yuda 35
ba kwala na babo momene na: O ueni nun a
ma-pulano wala, ná di si mende so mo e? A
ma-pula nde wala na bapambilan o Grikia o
lee bato ba Grikia e? * Neni yen eyala yeno, 36
a kwalino na: Lo mende pulise mba, nde lo
si mende so mba, nà na: wuma na ma-beno,
lo si ma-wele po oten e?

Nde o bunya bo sukan, o bunya bondene 37
ba bunya-ba-bosañgi, Yesu a ta a teme, a te
musea, a kwala na: Moto a ma-bwa te nyoñgi,
a ye na mba, a nyo. * Nu nu dube mba, 38
kana betiledi be kwalino, miopi ma
madiba ma loñge mi mende busa o
o nyol'ao. * A kwali nde din onyola Mudī, 39
muena ba ba dube mo ba mendeno kusa, ebanja
Mudī Musañgi mu si ta, ebanja Yesu a si ta
a má-busisabe. * Nde gita la ba dimuti ba 40
señgino ben beyala, ba kwala na: Nun e nde
nu mutoper'a-mudī nambale. * Bapepe ba 41

kwala na: Nun nde e Kristo. Bane̱ pe̱ ba
kwala na: Kristo a ma-wa nde o Galilea e?
42 * Betiledi be si kwali na: Kristo a ma-wa nde
o mbot' a Dawid na o mundi ma Betlehem,
43 wuma Dawid a tano̱ e? * O nika jabane̱ di
44 timbi be̱ oteten a dimuti onyol' ao. * Nde
doṅgo labu ba ta ba pula putea mo̱, nde to̱-mo-
wó̱ a si ta a we̱le̱ mo̱ maa o nyolo.
45 Nde baboledi ba ta ba timba na prisi
inde̱ne̱ na Farisai, na babo̱ ba kwalane̱ babo̱
46 na: Onyolanje lo si wanno̱ mo̱ e? * Na ba-
boledi b' alabe̱ na: To̱-moto a si to̱pi ka nu
47 moto a ma-to̱po̱no̱. * Na Farisai b' alabe̱ babo̱
48 na: Binyo̱ pe̱ lo ma-wo̱ndo̱be̱ pe̱te̱ e? * To̱-
mowó̱ nya bānedi to̱ nya Farisai a dube̱ mo̱
49 e? * Nde din dimuti nde, lena di si bī mbenda —
50 lou je omo̱ny abu! * Na Nikodemo, mowó̱
nyabu, nu ta nu po̱ na mo̱ o bulu, a kwa-
51 lane̱ babo̱ na: *Mbend' asu e ma-kaise̱ moto
obiana ba ma-seṅgane̱ mo̱ na bia nje a ma-
52 bolano̱ e? * Na babo̱ b' alabe̱, ba kwalane̱ mo̱
na: Oa pe̱ oe nde nya Galilea e? Wasa, o
e̱ne̱ ná muto̱per' a-mudī a si ma-busa o Galilea.
53 * Na moto na moto 'ala o nyao mboa.

8 Nde Yesu a ta 'ala o mudoṅgo ma njabi.
2 * Nde o idibadiba na mo̱ a po̱ pe̱ o tempel, na
dimuti le̱se̱ di po̱ na mo̱, na mo̱ a ja wase, a lee̱
3 babo̱. * Nde babiedi-ba-kalat' a-Loba na Fari-
sai ba ta ba wana muto na mo̱, nyena nu ta
nu putabe̱le̱ o musonje, na babo̱ ba te̱se̱ mo̱
4 o teten, * ba kwalane̱ mo̱ na: A muleedi, nun

muto aputabe̱le̱ o musonje. * Nde Mose 'anedi 5
biso̱ o mbenda o jańgwa ninka madale; ne̱ni
oa oma-kwalano̱ e? * Nde ba ta nde ba kwa- 6
lane̱ mo̱ din o keka mo̱, ná ba be̱ne̱ njo̱m o
alane̱ mo̱ o muka. Nde Yesu a ta a nuńgame̱
wase, a tila na mune o minyańgadu. * Nde 7
ba tińgamno̱ jue̱le̱ mo̱, na mo̱ a sumwa mu-
lopo omo̱ny, a kwalane̱ babo̱ na: Nu nu si
be̱n bobe oteten anyu, a se̱le̱ jańgwa mo̱ dale!
* Na mo̱ a nuńgame̱ pe̱te̱ wase, a tila o minyań- 8
gadu. * Nde ba seńgino̱ nika, na babo̱ ba 9
busa mowó̱ na mowó̱, botea baturu nate̱na
bautu, nde Yesu mo̱me̱ne̱ nde a ta a dia na nu
muto nu ta nu te̱me̱ o teten. * Na Yesu a 10
sumwa mulopo omo̱ny, nde a s'e̱nno̱ to̱-moto
ke̱ nu muto, na mo a kwalane̱ mo̱ na: A muto,
ba ba wan oa o muka be ue̱ e? To̱-mowó̱
a si kwese̱ oa e? * Na mo̱ a kwala na: A 11
Sańgo, to̱-mowó̱. Na Yesu a kwalane̱ mo̱
na: To̱ mba pe̱ na si ma-kwese̱ so̱ oa. Ala,
o si bola pe̱ bobe tom.

Na Yesu a kwalisane̱ pe̱te̱ babo̱, a kwala 12
na: Mba nde ne mue̱ne̱n ma wase, nu nu
ma-bupe̱ mba, a si me̱nde̱ dańgwa o mui-
titi tom, nde a me̱nde̱ be̱ne̱ mue̱ne̱n ma
lońge̱. * Na Farisai ba kwalane̱ mo̱ na: Oa 13
o ma-bola mboń onyol'ańgo̱ mo̱me̱ne̱; mboń
ańgo̱ e titi mbale̱. * Na Yesu 'alabe̱, a kwa- 14
lane̱ babo̱ na: To̱ na bola nde mboń onyol'
am mbame̱ne̱, mboń am nye mbale̱, onyolana
na bī o ue̱ni na wuno̱, na o ue̱ni na m'alano̱;

nde binyo lo si bī o ueni na wuno, na o ueni
15 na m'alano. * Binyo lo ma-kaise kaponda
16 eyobo, nde mba na si ma-kaise to-moto. * Nde
to na ma-kaise nde, muka mam mue mbale,
ebanja na titi mbamene mowó, nde biso na
17 Tete nyena nu lom mba. * E tilabe pe o
mbend'anyu na: Mboṅ a bàto baba nye mbale.
18 * Mba na ma-bola mboṅ onyol'am, nde Tete
nu lom mba, mo pe a ma-bola mboṅ onyol'am.
19 * Na babo ba kwalane mo na: Soṅgo e o ue e?
Na Yesu 'alabe na: Lo si bī mba, to Tete pe
lo si bī. Lo bia te mba, ke lo wusa pe bia
20 Tete. * Yesu a ta nde a kwala ben beyala
bebe na elimb'a njaṅgi, ke a ma-lee o tempel,
nde to-moto a si ta a putea mo, ebanja pond'
ao e si ta e má-po.
21 Na Yesu a kwalane pete babo na: Mba
na m'ala, nde lo mende pulise mba, nde lo
mende wo o bobe banyu. Wuma mba na
22 m'alano, binyo lo si ma-wele po oten. * Na
Bona-Yuda ba kwala na: A ma-pula nde bwa
momene, nde a ma-kwalano na: Wuma na
23 m'alano, binyo lo si ma-wele po oten e? * Na
mo a kwalane babo na: Binyo lo wu nde na
wase, mba na wu o mony; binyo le nde ba
24 nin wase, mba na titi nya nin wase. * Nika
nde na kwalanno binyo na: Lo mende wo o
miobe manyu, ebanja lo si dube te ná mba nu,
25 ke lo mende wo o miobe manyu. * Na babo
ba kwalane mo na: Oa nja e? Na Yesu a
kwalane babo na: Numene na má-laṅgweano
26 binyo. * Na ben mambo gita o topo na o

kaise̱ onyol'anyu; nde nu nu lom mba e mbale̱,
ma na seṅgino̱ na mo̱, mo̱ nde na ma-kwalano̱
o wase. *Nde ba si ta ba so̱ṅtane̱, ná a ma- 27
kwalane̱ nde babo̱ onyola Tete̱. *Na Yesu 28
a kwalane̱ babo̱ na: Yete̱na lo má-jonde̱le̱ te̱
Muna-moto, deṅge̱ lo me̱nde̱ bia, ná mba nu,
nà na: na si ma-bŏla to̱-lambo na mbame̱ne̱,
nde kana Tete̱ a ma-le̱eno̱ mba, nikame̱ne̱ nde
na ma-to̱po̱no̱. *Nu nu lom mba e na mba. 29
Tete̱ a si m'ese̱le̱ mba muso̱lo̱ki, ebanja na ma-
bola nje e do̱lisan mo̱ ponda ye̱se̱. *A kwa- 30
lino̱ man, na gita ba dube̱ mo̱.

Na Yesu a kwalane̱ Bona-Yuda ba dube̱ 31
mo̱ na: Lo tiṅgam te̱ o beyala bam, ke̱ le
bokweli bam nambale̱, *nde lo me̱nde̱ bia 32
mbale̱, nde mbale̱ e me̱nde̱ timbise̱ binyo̱ wo-
nja. *Na babo̱ b'alabe̱ mo̱ na: Biso̱ je nde 33
mbot'a Abraham, di si ta bakom ba moto tom.
Ne̱ni o ma-kwalano̱ na: Lo me̱nde̱ timba wo-
nja? *Na Yesu 'alabe̱ babo̱ na: Iwie̱, iwie̱, 34
nā-laṅgwea binyo̱, to̱-nja nu ma-bole̱ bobe,
e nde mukom a bobe. *Mukom a si ma-ja 35
o ndabo ponda ye̱se̱, muna a ma-ja ponda
ye̱se̱. *Nde Muna a timbise̱ te̱ binyo̱ 36
wonja, ke̱ lo ma-be̱ wonja nambale̱.
*Na bī ná le nde mbot'a Abraham; nde lo 37
ma-pulise̱ bwa mba, ebanja eyal'am e si ma-
koka na binyo̱. *Na ma-to̱po̱ nje n'e̱nno̱ na 38
Tete̱; binyo̱ pe̱ lo ma-bola nde nje l'e̱nno̱ na
saṅgo anyu. *Na babo̱ b'alabe̱, ba kwalane̱ 39
mo̱ na: Abraham nde e saṅgo asu. Na Yesu
a kwalane̱ babo̱ na: Le te̱ bana ba Abraham,

40 ke lo ma-bola bebolo ba Abraham. *Nde lo
ma-pulise bwa mba, moto nu kwalan binyo
mbale, nyena na sengino na Loba. Abraham
41 a si ta a bola nika. *Binyo lo ma-bola bebolo
ba sango anyu. Na babo ba kwalane mo na:
Biso di si yabe o musonje; di ben nde sango
42 po, Loba. *Na Yesu a kwalane babo na:
Loba e te sango anyu, ke lo wusa tondo
mba; ebanja mba na wu nde na Loba, nde
na poino; ebanja na si poi na mbamene, mo
43 nde a lom mba. *Nje lo si ma-sontaneno bwa-
mbo bam e? Ebanja lo si ma-wele senga
44 beyala bam. *Binyo lo wu nde na sango
(anyu) Satan, bepuledi ba sango anyu pe nde
lo ma-pulano bola. Mo a ta nde mot' ebwan
natena o beboteri, nde a si tem o mbale, eba-
nja mbale e titi na mo. A ma-topo te lobango,
ke a ma-topo nde lambo lao, ebanja e nde
45 nyalobango na sango ao. *Nde onyolana
46 mba na ma-topo mbale, lo si dube mba. *Nja
nyanyu nu ma-domele mba to onyola bobe
bowó e? Nje so lo si ma-dubeno mba, ke na
47 ma-kwala mbale e? *Nu nye na Loba a ma-
senga beyala ba Loba; onyola nika binyo lo
si ma-senga, ebanja lo titi na Loba.
48 Na Bona-Yuda b'alabe, ba kwalane mo
na: Di si kwali bwam, ná oe mot'a Samaria,
49 o ben pe na mudī ma bobe e? *Na Yesu
'alabe na: Na si ben mudī ma bobe, nde na
ma-bola Tete edube, nde binyo lo ma-yana
50 mba. *Nde na si ma-pulise edub'am; mowó
51 e nu ma-pulise mo na nu ma-kaise. *Iwie,

iwie, nā-laṅgwea binyo, yetena moto
a ma-neṅge eyal'am, a si mende jene
kwedi natena o bwindea. *Na Bona- 52
Yuda ba kwalane mo na: Di soi so tatan, ná
o ben mudī ma bobe. Abraham a wedi na ba-
toperi-ba-mudī pe, nde oa o kwala na: Yetena
moto a ma-neṅge eyal'am, a si mende jene
kwedi natena o bwindea. *Oa o buki saṅgo 53
asu Abraham nu wedi e? Na batoperi-ba-
mudī pe ba wedi. O ma-timbise nde oamene
nja e? *Na Yesu 'alabe na: Yetena na ma- 54
sesa te mbamene, ke edub'am e titi to-lambo.
Tete e nu ma-sese mba, nyena lo ma-kwalano
na: E Loba lanyu; *binyo lo si bī mo; nde 55
mba na bī mo. Na kwali te ná na si bī mo,
ke mba pe ne nde nyalobaṅgo ka binyo. Nde
na bī mo, na ma-neṅge pe eyal'ao. *Saṅgo 56
anyu Abraham a ta a bwa munyeṅge o jene
bunya bam; nde 'en mo, a bo pe munyeṅge.
*Na Bona-Yuda ba kwalane mo na: Oa o si 57
poi to muatanu ma mbu, nde o ene Abraham
e? *Na Yesu a kwalane babo na: Iwie, iwie, 58
nā-laṅgwea binyo, obiana Abraham a ma-be,
mba na ta. *Na babo ba noṅgo madale o 59
jaṅgwa mo, na Yesu a wuta momene, a busa
o tempel.

Nde a tombino, na mo 'ene moto mowó nu 9
yabe ndima. *Na bokweli bao b'uele mo na: 2
A rabi, nja a boli bobe, nun ṅga saṅgo ṅga
nyaṅgo, nde a yabeno ndima e? *Na Yesu 3
'alabe na: To nun a si boli bobe, to saṅgo to
nyaṅgo, nde ná bebolo ba Loba be biisabe

4 na mo̱. *N'aṅgame̱n bola bebolo ba nu nu
lom mba, kana yeno̱ muese; bulu bo me̱nde̱
5 po̱ boena moto a titi ná a bola ebolo. *Kana
6 neno̱ o wase, ne mue̱ne̱n ma wase. * A kwa-
lino̱ nika, na mo̱ a to̱ malo̱di o wase, a puṅ-
gwane̱ malo̱di mutama, 'o̱kise̱ mu mutama o
7 miso̱ ma nu mot'a ndima, *a kwalane̱ mo̱ na:
Ala joe̱ o ebulu a Siloam, nika nye nde na:
8 Lomabe̱. Na mo̱ ala, 'oe̱, a wa na je̱ne̱. *Na
bato-ba-teten-a-mboa na ba ba ta b'e̱ne̱ mo̱
ṅged'a boso ka muakwedi, ba kwala na: Seto̱
9 nun nde a ta a ja o jakwa e? *Nde doṅgo
ba ta ba kwala na: E, mo̱ nu. Bane̱ pe̱ na:
Ke̱m, a wan nde mo̱. Na ṁo̱me̱ne̱ a kwala
10 na: Mbame̱ne̱ nu. *Na babo̱ ba kwalane̱ mo̱
11 na: Ne̱ni miso̱ mo̱ṅgo̱ ma telamno̱ e? *Na
mo̱ 'alabe̱, a kwala na: Moto nu belabe̱ Yesu
nde a puṅgo mutama, 'o̱kise̱ mba mo̱ o miso̱,
a kwalane̱ mba na: Ala joe̱ o ebulu a Siloam.
12 Nde n'alo, n'oē̱no̱, nde na timbino̱ je̱ne̱. *Na
babo̱ ba kwalane̱ mo̱ na: E o ue̱ e? Na mo̱
a kwala na: Na si bī.
13 Na babo̱ b'alane̱ nu nu ta ndima na Fari-
14 sai. * Nde e ta nde bunya-ba-wumse̱ ná Yesu
15 a puṅgono̱ mutama, a tele̱no̱ miso̱ mao. * Na
Farisai pe̱ b'ue̱le̱ mo̱, ne̱ni a kusino̱ je̱ne̱. Na
mo̱ a kwalane̱ babo̱ na: A we̱le̱ nde mba mu-
16 tama o miso̱, n'oe̱, nde n'e̱nno̱. *Na doṅgo
la Farisai ba kwala na: Nu moto a si wu na
Loba, ebanja a si ma-ne̱ṅge̱ bunya-ba-wumse̱.
Bape̱pe̱ pe̱ ba kwala na: Ne̱ni mot'a bobe eno̱
ná a bola ninka beyemban e? Nde jabane̱

di ta oteten abu, *Na babo̱ ba kwalane̱ pe̱te̱ 17
nu mot'a-ndima na: O ma-kwala na nje onyol'
ao, kana a tele̱no̱ miso̱ mo̱ṅgo̱ e? Na mo̱ a
kwala na: E nde muto̱per'a-mudī. *Nde 18
Bona-Yuda ba si ta ba dube̱ onyol'ao, ná a ta
ndima, nde a timbi je̱ne̱, natē ba bele̱ saṅgo
a nu nu timbi je̱ne̱, na nyaṅgo, *b'ue̱le̱ babo̱, 19
ba kwala na: Mun'anyu nu, lo ma-kwalano̱,
ná a yabe̱ ndima e? Ne̱ni a n'e̱ne̱no̱ tatan e?
*Na saṅgo na nyaṅgo b'alabe̱, ba kwala na: 20
Di bī ná mun'asu nun, nà ná a yabe̱ ndima;
*nde di si bī ne̱ni a n'e̱ne̱no̱ tatan, ṅga nja 21
nu tele̱ miso̱ mao, di si bī. A má-koka, 'ue̱le̱
mo̱, a to̱peye mo̱me̱ne̱. *Saṅgo na nyaṅgo ba 22
ta ba kwala nika, ebanja ba ta ba bwa Bona-
Yuda bo̱ṅgo̱; ebanja Bona-Yuda ba ta ba bo̱le̱,
ná moto a puse̱le̱ te̱ na, e nde Kristo, a ma-
busisabe̱ o ndabo a ndoṅgame̱n. *Onyola 23
nika nde saṅgo na nyaṅgo ba kwalino̱ na:
A má-koka, 'ue̱le̱ mo̱me̱ne̱.

Na babo̱ ba bele̱ pe̱te̱ nu moto nu ta ndi- 24
ma ṅgedi nipe̱pe̱, ba kwalane̱ mo̱ na: Bola
Loba edube; di bī, ná nu moto e mot'a bobe.
*Na mo̱ 'alabe̱, a kwala na: Ṅga e mot'a 25
bobe, na si bī; na bī nde diwo̱ me̱ne̱, ná na ta
ndima nde tatan na m'e̱ne̱. *Na babo̱ ba 26
kwalane̱ pe̱te̱ mo̱ na: A boledi nde oa ne̱ e?
Ne̱ni a tele̱no̱ miso̱ mo̱ṅgo̱ e? *Na mo̱ 'alabe̱ 27
babo̱ na: Na má-laṅgwea binyo̱, nde lo si seṅgi.
Nje lo ma-pulano̱ pe̱te̱ seṅga e? Binyo̱ pe̱ lo
ma-pula timba bokweli bao e? *Na babo̱ ba 28
loa mo̱, ba kwala na: Oa nde oe mokwel'ao,

29 biso je nde bokweli ba Mose. *Biso di bī
ná Loba a ta a kwalisane Mose, nde di si bī
30 o ueni nu a wuno. *Na nu moto 'alabe, a
kwalane babo na: Ninka nye manyaka, ná
binyo lo si bī o ueni a wuno, nde á tele mba
31 miso. *Di bī nde ná Loba a si ma-seṅgane
babobe, nde yetena moto a ma-bwa te Loba
boṅgo, nde a bola pe jemea lao, mo nde a
32 ma-seṅganeno. *Natena kwaṅkwaṅ e si seṅ-
gabe, ná moto a tele miso ma mowó nu yabe
33 ndima. *Nun a si wu te na Loba, ke a titi
34 ná a wele bola to-lambo. *Na babo b'alabe,
ba kwalane mo na: O yabe pon nde o bobe,
nde o ma-pula lee biso e? Na babo ba kyo-
mele mo o eboko.
35 **N**de Yesu a ta a seṅga ná ba kyomele mo
o eboko, nde a doṅgamenno mo, na mo a
36 kwalane mo na: O dube Mun'a Loba e? *Na
mo 'alabe, a kwala na: A Saṅgo, e nde nja,
37 ná na dube mo e? *Na Yesu a kwalane mo
na: O má-jene mo, nu nu ma-kwalisane oa e
38 nde mo. *Na mo a kwala na: A Saṅgo, na
39 dube, na mo a ko wase, 'owe mo. *Na Yesu
a kwala na: Na poi o muka o nin wase, ná
ba bena ba si m'ene b'ene, ba pe bena ba
40 m'ene ba timbe ndima. *Nde Farisai bena
ba ta na mo ba seṅgino nika, na babo b'uele
41 mo na: Biso pe je ndima e? *Na Yesu a
kwalane babo na: Le te ndima, ke lo si wusa
bene bobe. Tatan so lo ma-kwala na: di
m'ene, bobe banyu bo ma-tika na binyo.
10 **I**wie, iwie, nā-laṅgwea binyo, nu nu si

m'iṅgeye̱ la jo̱mbe̱ o dibemba la mido̱ṅgi, nde
a landa nde la wuma ipe̱pe̱, mo̱ e nde muibedi
na mot'ebwan. *Nde nu nu m'iṅgeye̱ la 2
jo̱mbe̱, e nde mutater'a mido̱ṅgi. *Mo̱ nde 3
mutater'a jo̱mbe̱ a ma-tele̱ye̱no̱, nde mido̱ṅgi
pe̱ mi seṅga doi lao, nde a ma-bele̱ mido̱ṅgi
mao na mina, a busise̱ mo̱. *Nde a busise̱ te̱ 4
mido̱ṅgi mao, na mo̱ a te̱me̱ mo̱ oboso, nde
mido̱ṅgi mi kumwa bupe̱ mo̱; ebanja mi bī
doi lao. *Nde mi titi ná mi bupe̱ mue̱n, mi 5
ma-nya nde mo̱ mīla; ebanja mi si bī doi la
be̱n. *Yesu a ta a kwalane̱ babo̱ mu munia, 6
nde ba si ta ba so̱ṅtane̱ nje a tano̱ a kwalane̱
babo̱. *Na Yesu a kwalane̱ pe̱te̱ babo̱ 7
na: Iwie̱, iwie̱, nā-laṅgwea binyo̱, mba nde
ne jo̱mbe̱ la mido̱ṅgi. *Be̱se̱ bena ba ta ba 8
se̱le̱ po̱ oboso bam, be nde bībedi na bato
b'ebwan, mido̱ṅgi mi si ta mi seṅgane̱ babo̱.
*Mba nde ne jo̱mbe̱. Yete̱na moto 'iṅgedi na 9
mba, a me̱nde̱ jo̱ṅgisabe̱, a me̱nde̱ jiṅgea na
busa, a dia wum'a bededi. *Muibedi a si ma- 10
po̱, ke̱ o jiba na o bwa na o nyamse̱. *Mba 11
na po̱i, ná ba be̱ne̱ lo̱ṅge̱ na njoasoa. *Mba 12
nde ne mutater'a bwam. Mutater'a bwam
a ma-bola lo̱ṅge̱ lao onyola mido̱ṅgi. Nu nu
kakabe̱, nyena a titi mutateri, nu si be̱n mi-
do̱ṅgi, 'e̱n te̱ ná njo̱ e ma-ya, na mo̱ 'ese̱le̱ mi-
do̱ṅgi, a nya mīla; na njo̱ e putea, e pambilane̱
mido̱ṅgi. *Nde nu nu kakabe̱ a ma-nya, ebanja 13
a kakabe̱ nde, a si dube̱ mido̱ṅgi. *Mba nde 14
ne mutater'a bwam, na bī bam, bam pe̱ ba bī
mba; *kana Tete̱ a bīno̱ mba, mba pe̱ na bia 15

Tete̱. Nde na m'ese̱le̱ lońge̱ lam onyola mi-
16 do̱ńgi. * Na be̱n pe̱ mido̱ńgi mipe̱pe̱, miena
mi titi ma din dibemba, n'ańgame̱n pe̱ wana
mo̱, nde mi me̱nde̱ seńga doi lam, nde dibe-
mba diwo̱ di me̱nde̱ be̱ na mutateri mowó̱.
17 * Onyola nika nde Tete̱ a to̱ndino̱ mba, onyo-
lana na ma-bola lońge̱ lam, ná na ma-no̱ńgo̱
18 pe̱ mo̱. * To̱-moto a si ma-no̱ńgo̱ne̱ mba mo̱,
nde na ma-bola mo̱ na mbame̱ne̱. Na be̱n
ńginya o bola mo̱, na be̱n pe̱ ńginya o no̱ńgo̱
pe̱ mo̱. Ben beanedi nde na kusino̱ na Tete̱.
19 * Jabane̱ di ta pe̱te̱ di timba be̱ oteten a Bona-
20 Yuda onyola ben beyala. * Nde gita labu
ba ta ba kwala na: A be̱n mudī ma bobe, a
ma-boa pe̱ na njou; nje lo ma-seńgane̱no̱ mo̱ e?
21 * Bane̱ pe̱ ba kwala na: Ben beyala be titi
ba moto nu be̱n mudī ma bobe. Mudī ma
bobe muena mu tele̱ miso̱ ma bandima e?
22 **N**de bunya ba jo̱ńge̱le̱ la tele̱ la tempel o
Yerusalem bo ta bo po̱. Nde e ta nde pond'
23 epupa. * Nde Yesu a ta a dańgwa o tempel
24 o dibe̱pe̱ la Salomo. * Na Bona-Yuda ba diń-
ge̱le̱ mo̱, ba kwalane̱ mo̱ na: Nate̱na njika
ponda o ma-tikise̱no̱ midī masu onyola penda e?
25 Yete̱na oe nde Kristo, puse̱le̱ biso̱ nika. * Na
Yesu 'alabe̱ babo̱ na: Na má-lańgwea binyo̱,
nde lo si dube̱; bebolo na ma-bolano̱ o dina la
26 Tete̱, be ma-bola mboń onyol'am. * Nde binyo̱
lo si dube̱, ebanja lo titi na mido̱ńgi mam, kana
27 na kwalanno̱ binyo̱. * Mido̱ńgi mam mi
ma-seńga doi lam, na bī mo̱, mi ma-bupe̱
28 pe̱ mba. * Nde na ma-bola mo̱ lońge̱ la

bwindea; nde mi si mende nyama tom
natena o bwindea, nde to-moto a si
mende sua mo o dia lam. *Tete nu boli 29
mba mo, a buki bese, to-moto a titi ná
a sua mo o dia la Tete. *Biso na Tete 30
je nde mowó.

Na Bona-Yuda ba nongo pete madale o jan- 31
gwa mo. *Na Yesu 'alabe babo na: Na má- 32
leele binyo gita la bebolo ba bwam, bena be
wu na Tete; onyola njika ebolo so lo m'an-
gwano mba madale e? *Na Bona-Yuda b' 33
alabe mo na: Di si m'angwa oa madale onyola
ebol'a bwam, nde onyola dibena, na onyolana
oe nde moto, nde o timbise oamene Loba.
*Na Yesu 'alabe babo na: E si tilabe o mbend' 34
anyu na: „Na kwali na, binyo le maloba e?“
*Yetena a bele te babo maloba bena eyal'a 35
Loba e poyedino, — nde betiledi be titi ná
be wele bulabele, — *lena lo wele kwalane 36
nu nyena Tete a sangiseno, a loma pe mo o
wase, na: O ma-topo dibena, onyolana na kwali
na: ne Mun'a Loba e? *Yetena na si ma-bola 37
bebolo ba Tete, lo si dube mba. *Nde yetena 38
na ma-bola mo, dube so bebolo, yetena lo si
dube mba, ná lo bie, lo dube pe, ná Tete e
oteten am, mba pe oteten ao.

Na babo ba pula pete putea mo, na mo a 39
busa o maa mabu. *Na mo 'ala pete o mune 40
muri ma Yordan, o wuma Yohane a tano a
sele dubise, na mo a ja oten. *Nde gita ba 41
ta ba po na mo, ba kwala na: Yohane a si
boli to eyemban, nde mese Yohane a kwalino

42 onyola nun moto me mbale̱. * Nde gita ba ta
ba dube̱ mo̱ oten.

11 Nde moto mowó̱ a ta a boa, Lasaro nya
Betania, o mundi ma Maria na muna-nyaṅgo
2 Marta. * (E ta nde nu Maria, nyena nu ta
ny'o̱kise̱ Yesu, a tuta pe̱ miende mao na nyo̱
3 ao, ndom'ao Lasaro nde a ta a boa). * Nde
bona-nyaṅgo ba bito ba ta ba lomea mo̱ mue̱ndi
o kwala na: A Saṅgo, ombwa, nu o to̱ndino̱
4 a ma-boa. * Yesu a seṅgino̱ nika, na mo̱ a
kwala na: Din diboa di titi la kwedi, nde
onyola edub'a Loba, ná Mun'a Loba a busi-
5 sabe̱ onyol'ao. * Nde Yesu a ta a to̱ndo̱ Marta
na muna-nyaṅgo nya muto, na Lasaro pe̱.
6 * A seṅgino̱ ná a ma-boa, na mo̱ a ja pe̱te̱ o
7 ua wuma a tano̱ minya miba. * Nde ombusa
nika na mo̱ a kwalane̱ bokweli bao na: Ese̱le̱
8 biso̱ di ale pe̱te̱ o Yudea. * Na bokweli ba
kwalane̱ mo̱ na: A rabi, tatan nde Bona-Yuda
ba tano̱ ba pula jaṅgwa oa madale, nde o pula
9 pe̱te̱ wala oten e? * Na Yesu 'alabe̱ na:
Bunya bo si be̱n nde dom la ṅge̱ṅ na iba e?
Moto a ma-daṅgwa te̱ o muese a si ma-ko̱bo̱
dibao, ebanja a m'e̱ne̱ mue̱ne̱n ma nin wase.
10 * Nde moto a ma-daṅgwa te̱ o bulu a ma-ko̱bo̱
11 dibao; ebanja mue̱ne̱n mu titi na mo̱. * A
kwali nika, nde ombusa nika na mo̱ a kwa-
lane̱ babo̱ na: Diko̱m lasu Lasaro a kwedi iyo̱,
12 nde na m'ala o jumwe̱le̱ mo̱. * Na bokweli
ba kwalane̱ mo̱ na: A Saṅgo, a kwedi te̱ iyo̱,
13 ke̱ a me̱nde̱ joṅga. * Nde Yesu a ta nde a
kwala onyola kwed'ao, nde babo̱ ba ta nde

b'ongele na, a kwali nde onyola wumse la
iyo. * Ombusa nika Yesu a teleye babo na: 14
Lasaro a wedi; * nde na ma-bwa munyenge 15
onyol'anyu, ná na si ta oten, ná binyo lo dube;
nde esele biso di ale na mo. * Na Tomasi, 16
nu belabe Mawasa, a kwalane bane bokweli
na: Esele biso di ale, di wo na mo.
Nde Yesu a poino a bomane mo á o songo 17
minya minei. * Nde Betania ba ta bebe na 18
Yerusalem, to dom la stadia na itanu. * Nde 19
gita la Bona-Yuda ba ta ba po na Marta na
Maria o jembe babo onyola ndom'abu. * Marta 20
a sengino ná Yesu a ni-ya, na mo 'ala o don-
gamene mo; nde Maria a ta a ja o ndabo.
* Na Marta a kwalane Yesu na: A Sango, 21
o be te o uan, ke muna-nyango am a si wedi.
* Nde to tatan na bī ná to-nje o ma-sosomeano 22
Loba, Loba a ma-bola oa. * Na Yesu a kwa- 23
lane mo na: Muna-nyongo a mende pumbwa.
* Na Marta a kwalane mo na: Na bī ná a 24
mende pumbwa o bepumbwedi ba bunya bo
sukan. * Na Yesu a kwalane mo na: Mba 25
nde ne bepumbwedi na longe; nu nu
dube mba a mende be longe, to a wo
nde. * Nde to-nja nu ma-be longe nde 26
a dube mba, a si mende wo natena o
bwindea. O dube nika e? * Na mo a kwa- 27
lane mo na: E, a Sango, na dube, ná oa oe
nde Kristo, Mun'a Loba, nu ma-po o wase.
* Nde a kwalino nika na mo 'ala, a bele muna- 28
nyango Maria o esoka, a kwala na: * Muleedi 29
a má-po, a ma-bele oa. * Nun a sengino nika, 30

31 na mo̱ a wamse̱ te̱me̱, ’ala na mo̱. * Nde Yesu
a si ta a má-po̱ o mundi, a ta nde o ua wuma
32 Marta a doṅgame̱nno̱ mo̱. * Nde Bona-Yuda
bena ba ta na mo̱ o ndabo o jembe̱ mo̱, b’
e̱nno̱ ná Maria a wamse̱ te̱me̱, a busa, na babo̱
ba bupe̱ mo̱, ba kwala na: A m’ala nde o so̱ṅgo̱
33 o jeya oten. * Nde Maria a po̱ino̱ o ua wuma
Yesu a tano̱, ’e̱nno̱ mo̱, a ko̱ wase o miende
mao, a kwalane̱ mo̱ na: A Saṅgo, o be̱ te̱ o
34 uan, ke̱ muna-nyaṅgo am a si wedi. * Nde
Yesu ’e̱nno̱ mo̱ a m’eya, Bona-Yuda ba ta na
mo̱ pe̱ b’eya, a liṅga o mudī mao, teten ao
35 pe̱ e puṅgwea, * a kwala na: O ue̱ni lo ne̱ṅ-
ge̱no̱ mo̱ e? Na babo̱ ba kwalane̱ mo̱ na: A
36 Saṅgo, ya jombwa. * Na Yesu a koma miso̱di.
* Na Bona-Yuda ba kwala na: Ombwa te̱ ne̱ni
37 a to̱ndino̱ mo̱ e! * Na doṅgo labu ba kwala
na: Nun nu tele̱ miso̱ ma mot’a-ndima, a si
38 we̱li pe̱ bola ná nun a si wo̱ e? * Na Yesu
a liṅga pe̱te̱ oteten ao, na mo̱’ala o so̱ṅgo̱.
Nde e ta nde mulomba, dale pe̱ di naṅga
39 omo̱ny ao. * Na Yesu a kwala na: Binyo̱
sumwa dale! Na Marta, muna-nyaṅgo a nu
nu wedi, a kwalane̱ mo̱ na: A Saṅgo, a ni-
40 numba, ebanja y’á minya mine̱i. * Na Yesu
a kwalane̱ mo̱ na: Na si kwalan oa na, o dube̱
41 te̱ o me̱nde̱ je̱ne̱ edub’a Loba e? * Na babo̱
ba sumwa dale o wuma nu nu ta nu wo̱ a
tano̱ a naṅga. Na Yesu a sumwa miso̱ mao
omo̱ny, a kwala na: Ate, na som oa, ná o
42 seṅgan mba. * Na bī ná o ma-seṅgane̱ mba
ponda yese̱; nde na kwali nde nika onyola

dimuti di te̱m o uan, ná ba dube̱ ná oa nde
o lom mba. * A kwalino̱ nika, na mo̱ a bele̱ 43
na doi dinde̱ne̱ na: A Lasaro busa! * Na nu 44
nu ta nu wo̱ a busa, a kakabe̱ miende na maa
na mabato ma soṅgo̱, boso pe̱ bo kakabe̱ na
waṅgisi. Na Yesu a kwalane̱ babo̱ na: Wunja
mo̱, 'ale. * Nde gita la Bona-Yuda bena ba 45
ta ba po̱ na Maria, b'e̱nno̱ nje Yesu a bolino̱,
na babo̱ ba dube̱ mo̱.

Nde doṅgo labu ba ta b'ala na Farisai, ba 46
laṅgwea babo̱ nje Yesu a bolino̱. * Na prisi 47
inde̱ne̱ na Farisai ba ko̱te̱le̱ muemba ma ba-
kaisedi bande̱ne̱, ba kwala na: Di ma-bolea
ne̱, kana nu moto a ma-bolano̱ gita la beyem-
ban e? * Di ese̱le̱ te̱ mo̱ nika, ke̱ be̱se̱ ba 48
me̱nde̱ dube̱ mo̱, nde bato ba Roma ba me̱nde̱
po̱, ba me̱nde̱ no̱ṅgo̱ne̱ biso̱ wum'asu na bato
basu. * Nde mowó̱ nyabu, Kaifa, nu ta prisi 49
ninde̱ne̱ o mu mbu me̱ne̱, a kwalane̱ babo̱ na:
Lo si bī to̱-lambo, * lo si m'o̱ṅge̱le̱ to̱ ná e aṅ- 50
game̱n biso̱ ná moto mowó̱ a wo̱ onyola ekombo,
ná ekombo ye̱se̱ e si nyama. — * Nde a si 51
kwali nika na mo̱me̱ne̱, nde onyolana a ta
prisi ninde̱ne̱ o mu mbu me̱ne̱, a to̱pi nde be-
diṅge̱; ebanja Yesu a ta 'aṅgame̱ne̱ wo̱ onyola
ekombo, * nde seto̱ onyola y'ekombo mo̱me̱ne̱, 52
nde ná a ko̱te̱le̱ pe̱ bana ba Loba ba pambilan
o jako̱to̱ne̱ diwo̱. — * Botea bo bunya so̱ nde 53
ba wekino̱ muano o bwa mo̱. * Nde Yesu 54
a si ta pe̱ a daṅgwa o mpoma oteten a Bona-
Yuda, nde a ta 'asumwe̱ oten, 'ala o epas'a
wuma e ta be̱be̱ na eyaṅ, o mundi mu belabe̱

Efrem, oten nde a jaino na bokweli bao.
55 * Nde Pasah nya Bona-Yuda e ta bebe. Nde
gita la ba y'epasi ba ta b'ala omony o Yeru-
salem, obiana Pasah e ma-po, o sańgise babo
56 momene. * Nde ba ta ba pulise Yesu, ba teme
o tempel, ba kwalane mowó na nune na: Lo
m'ońgele na nje e? A si mende po o bunya-
57 ba-bosańgi e? * Nde prisi indene na Farisai
ba ta ba bola mbenda, ná moto a bī te wuma
eno a lańgwe, ná ba puteye mo.

(12, 1—8: Mat. 26, 6—13. Marko 14, 3—9.)

12 Nde Yesu a ta a po o Betania minya mu-
toba oboso ba Pasah, o wuma Lasaro nu nu
ta nu wo a tano, nyena Yesu a pumbweleno
2 o kwedi. * Nde ba ta b'ipele mo da l'ebiamu
oten, Marta a ta a bolea babo; Lasaro pe a ta
mowó nya ba ba ta ba ja o tebedi na mo.
3 * Nde Maria a ta a nońgo fund po nya joki
la niti la nardo la mususedi mundene, 'okise
mo Yesu o miende, na mo a tuta pe miende
mao na nyo ao; nde ndabo e ta e londa na
4 enumb'a di joki. * Nde mowó nya bokweli
bao, Yuda, mun'a Simon, Iskariot, nu nu mende
5 jandise mo, a kwala na: * Onyolanje ba s'
andiseno di joki onyola bebwea ba denario
6 belalo ba bola mo batuedi e? * A kwali nika
seto na a ta a dube onyola batuedi, nde ebanja
a ta mot'a-jiba, mo pe nde a ta a neńge mu-
kuta ma moni, a bambe ma mā-welebe oten.
7 * Na Yesu a kwala na: Esele mo, a neńge nde
8 din onyola bunya ba pulame lam. * Ebanja

lo ben batuedi ponda yese na binyo, nde lo
si ben mba ponda yese. * Nde dimuti la Bona- 9
Yuda dindene di bīno, ná e oten, na babo ba
po, seto onyola Yesu momene, nde ná b'ene
pe Lasaro a pumbweleno o kwedi. * Nde prisi 10
indene i ta i weka muano, ná ba bwe pe La-
saro, * onyolana onyol'ao gita la Bona-Yuda 11
b'alo, ba dube Yesu.

(12—19: Mat. 21, 1—11. Marko 11, 1—10. Luk. 19, 29—40.)

Nde o bone ba kiele dimuti dindene lena 12
di ta di po o bunya-ba-bosaṅgi, di seṅgino ná
Yesu a ma-ya o Yerusalem, * na babo ba 13
noṅgo beyeṅge, b'ala doṅgamene mo, ba te
misea na: „Hosana, bonam na nu nu ma-po
o dina la Saṅgo, Kiṅ'a Bona-Israel.“ * Nde 14
Yesu a ta a so son a esel, na mo a ja oten, kana
e tilabeno na: * „O si bwa boṅgo, a ṅgonder'a 15
Sion, ombwa Kiṅ' aṅgo e ma-ya, e jai omony
a mun'a esel.“ * Nde bokweli bao ba si ta 16
ba soṅtane nika ṅged'a boso, nde niponda
Yesu a busisabeno, na babo ba timba joṅgele,
ná din di ta di tilabe onyol'ao, nde ba boli pe
din na mo. * Ebanja dimuti lena di ta na mo, 17
niponda a beleno Lasaro o soṅgo, nde a pum-
bwele pe mo, di ta di bola mboṅ; * onyola 18
nika nde dimuti di tano di ala o doṅgamene
mo, ebanja ba seṅgi, ná a boli yen eyemban.
* Nde Farisai ba ta ba kwalane babo momene 19
na: Ombwa te, lo titi ná lo toṅgwele to-lambo;
ombwa, wase e má-bupe nde mo.

Nde doṅgo la bato ba Grikia ba ta oteten 20
a ba, bena ba ta b'ala omony, o kane o bunya-

21 ba-bosañgi; *babo̱ ba ta ba po̱ na Filipo nya
Betsaida o Galilea, ba so̱so̱mea mo̱, ba kwala
22 na: A sañgo, di ma-pula je̱ne̱ Yesu. *Nde
Filipo a ta 'ala, a lañgwea Andrea, na Andrea
23 na Filipo pe̱ ba lañgwea Yesu. *Na Yesu
'alabe̱ babo̱, a kwala na: Ponda e má-po̱, ná
24 Muna-moto a ma-busisabe̱. *Iwie̱, iwie̱, nā-
lañgwea binyo̱, diso̱ la mbasi di si kwedi te̱
o minyañgadu, nde di wo̱, di ma-ja nde muso̱-
lo̱ki; nde di wedi te̱, di ma-wana bepuma gita.
25 *Nu nu to̱ndi loñge̱ lao, a me̱nde̱ pimba mo̱;
nde nu nu singe̱ loñge̱ lao o nin wase, a
26 me̱nde̱ kombe̱ mo̱ o loñge̱ la bwindea. *Moto
a ma-bolea te̱ mba, ese̱le̱ mo̱ a bupe̱ mba; nde
o wuma mba neno̱, oten nde muboled'am pe̱
a me̱nde̱no̱ be̱. Nde moto a ma-bolea te̱ mba,
27 Tete̱ a me̱nde̱ bola mo̱ edube. *Tatan mulema
mam mu puñgwedi; na ma-kwala so̱ na nje?
Ate, suñga mba onyola nin ponda? Nde o-
nyola nikame̱ne̱ nde na po̱ino̱ onyola nin ponda.
28 *Ate, busise̱ dina lo̱ñgo̱! Na doi di wa
o mo̱ny na: Na ta na busise̱ mo̱, nde na
29 me̱nde̱ pe̱te̱ busise̱ mo̱. *Nde dimuti lena
di ta di te̱me̱ be̱be̱, di señgino̱ nika, di kwala
na: Ñgad'a Loba nde e to̱pi. Bane̱ pe̱ na:
30 Angel nde e kwalisan mo̱. *Na Yesu 'alabe̱,
a kwala na: Di doi di si wu onyol'am, nde
31 onyol'anyu. *Tatan nde muka ma nin wase
mueno̱, tatan nde muaned'a nin wase a ma-
32 pimbabe̱no̱ o uone̱. *Nde mba n'ondabe̱le̱
te̱ na wase, na me̱nde̱ duta be̱se̱ na mba.
33 *Nde a kwali nde din, o lee̱le̱ njika kwedi

amendeno wo. * Na dimuti di alabe mo na: 34
Di sengi o mbenda, ná Kristo a ma-ja bebe
bese, neni so oa o ma-kwalano ná Muna-moto
a mende jondabele o mony e? Nja e nu Muna-
moto e? * Na Yesu a kwalane babo na: 35
Muenen mu dia pe nde na binyo son a ponda.
Binyo dangwa kana lo benno muenen, e si ya
be muititi mu koye binyo. Nu nu ma-dangwe
o muititi a si bī wuma a m'alano. * Kana lo 36
benno muenen, dube muenen, ná lo timbe bana
ba muenen.

Yesu a kwalino man, na mo 'asumwe, a 37
wuta momene oboso babu. Nde tona a bolino
ninka beyemban bendene oboso babu, ba si ta
ba dube mo, * ná eyal'a mutoper'a-mudī Ye- 38
saia e londe, a kwalino na: „A Sango, nja nu
dube miango masu e? Enam'a Sango pe e
biisabe na nja e?“ * Onyola nika ba si ta ba 39
wele dube, ebanja Yesaia a kwali pete na:
* „A ta a dimse miso mabu, 'enyise pe mulema 40
mabu, ná ba s'ene na miso, to sontane na
mulema, ná b'atele, nde na bolise babo.“ * Nika 41
nde Yesaia a kwalino, onyolana a ta 'ene bo-
sangi bao, nde a kwalino pe onyol'ao. * Nde 42
to e be na nika, gita la bānedi ba ta ba dube
mo, nde onyola Farisai ba si ta ba pusele nika,
ná ba si ya be ba busisabe o ndabo a ndon-
gamen. * Ebanja ba ta ba tondo edub'a bato, 43
buka edub'a Loba. * Nde Yesu a bele, a kwala 44
na: Nu nu dube mba, seto mba nde a dubeno,
nde nu nu lom mba. * Nu pe nu m'ene mba, 45
a m'ene nu nu lom mba. * Na poi nde o wase 46

ka muenen, ná moto na moto nu dube mba,
47 a si ma-ja o muititi. * Nde yetena moto a ma-
senga te beyala bam, nde a si nenge mo, mba
na si ma-kaise mo; ebanja na si poi o kaise
48 wase, nde o sunga wase. * Nu nu ma-yane
mba, nu si ma-nonge pe beyala bam, a ben
nu nu ma-kaise mo; eyala na tano na kwala,
mo nde e mende kaise mo o bunya bo sukan;
49 * ebanja na si ta na kwala na mbamene, nde
Tete nu lom mba, mo nde 'anedi mba nje
n'angamenno kwala na nje n'angamenno topo.
50 * Nde na bī ná beanedi bao be longe la
bwindea. To-nje so na ma-kwalano, kana Tete
a kwalanno mba, nika nde na ma-kwalano.

13 Nde oboso ba bunya-ba-bosangi ba Pasah,
Yesu a bīno ná pond'ao e má-po, ná a m'asum-
we o nin wase a m'ala na Tete, kana a tano
a tondo bao bena ba ta o wase, a ta a tondo
2 babo natena o su. * Nde onyola da l'ebiamu,
niponda Satan a boleno bola Yuda, mun'a
Simon, Iskariot, o mulema, ná 'andise mo,
3 * Yesu a bīno ná Sango a má-bake mambo
mese o maa mao, nà ná a ta a wa na Loba,
4 nde a ma-timba pe na Loba, * na mo a teme
o da, a songwa mboti, a nongo tauedi, a boto
5 mo, * a koma madiba o pok'a joe, na mo a
kumwa joa miende ma bokweli, a tuta pe mo
6 na tauedi a tano a boto. * Nde a poino na
Simon Petro, na mo a kwalane mo na: A
7 Sango, oa nde o m'oe mba miende e? * Na
Yesu 'alabe, a kwalane mo na: Nje na ma-

bolano o si bī mo tatan, nde o mende bia mo
ombusa nika. * Na Petro a kwalane mo na: 8
O si m'oa miende mam tomtom. Na Yesu
'alabe mo na: Na s'ou te oa, ke o si ben dongo
na mba. * Na Simon Petro a kwalane mo na: 9
A Sango, seto miende mam momene so, nde
maa na mulopo pe. * Na Yesu a kwalane mo 10
na: Nu ny'oabe a si ma-pula pe joe ke miende,
ebanja mo nyese a sangi; binyo pe lo sangi,
nde seto bese. * Ebanja a ta a bia nu nu 11
mende jandise mo, onyola nika nde a kwalino
na: Seto binyo bese nde lo sangi. * Nde a 12
boleno joa babo miende, a botino pe mbot'ao,
a jaino o tebedi, na mo a kwalane babo na:
Lo bī nje na boledino binyo e? * Binyo lo 13
ma-bele mba muleedi na sango, nde lo kwali
bwam, ebanja ne nde nikamene. * Ye so te 14
ná mba, muleedi na sango, n'ou te binyo
miende, binyo pe l'angamen joane mowó na
nune miende. * Ebanja na boli nde binyo 15
eyemban, ná binyo pe lo bole kana na
boledino binyo. * Iwie, iwie, nā-langwea 16
binyo, muutu a si buki sango ao, to nu pe
nu lomabe, a si buki nu nu lom mo. * Lo bī 17
te nika, bonam na binyo, ke lo ma-bola
mo. * Na si ma-kwala onyola binyo bese; na 18
bī banja na posino, nde ná betiledi be londe
na: „Nu nu ma-de ewolo na mba, a sumo
tanga lao lingise mba.“ * Na ma-langwea bi- 19
nyo nika tatan, obiana di ma-bolane, ná di
bolan te, binyo lo dube ná mba nu. * Iwie, 20
iwie, nā-langwea binyo, nu nu ma-nonge nu

mba na lomno, a ma-nongo nde mba; nde nu
nu ma-nonge mba, a ma-nongo nde nu nu
lom mba.

(21—30: Mat. 26, 21—25. Marko 14, 18—21. Luk. 22, 21—23.)

21 Nde Yesu a kwalino nika, na mudī mao
mu pungwea, na mo a bola mbon, a kwala
na: Iwie, iwie, nā-langwea binyo, mowó nya-
22 nyu a mende jandise mba. *Nde bokweli ba
ta ba kumwa jombwane mowó na nune, ba
23 nyaka njika mowó a ma-kwalano. *Nde mo-
wó nya bokweli bao, nu Yesu a tano a tondo,
24 a ta a semeye o bwanga ba Yesu o tebedi. *Mo
nde Simon Petro a tano a pepe, ná a baise
25 nja a kwalino. *Na mo a semeye o bwanga
ba Yesu, a kwalane mo na: A Sango, nja na e?
26 *Na Yesu 'alabe na: Nu nyena na ma-dubi-
seno tambu, nde na bola mo, ke mo nu. Na
mo a dubise tambu, a bola mo Yuda, mun'a
27 Simon, Iskariot. *Nde ombusa tambu na
Satan 'ingea oteten ao. Na Yesu a kwalane
28 mo na: Nje o ma-bolano, wamse bola. *Nde
to-mowó nya ba ba ta ba ja o tebedi a si ta
a sontane onyola njika lambo a kwalanno mo
29 nika. *Dongo ba ta b'ongele na, onyolana
Yuda nde a ta 'alea mukuta ma moni, nde
Yesu a kwalanno mo na: Anda nje e anga-
men biso onyola-bunya-ba-bosangi, to ná a
30 bole batuedi son a lambo. *Nde a nongino
tambu, na mo a busa dibokimene. Nde e ta
nde bulu.

31 Nde a busino, na Yesu a kwala na: Tatan
nde Muna-moto a busisabeno, nde Loba pe

a busisabe̱ onyol'ao. *Yete̱na Loba a busi- 32
sabe̱ onyol'ao, ke̱ Loba pe̱ a me̱nde̱ busise̱
mo̱ onyol'ao mo̱me̱ne̱, nde a me̱nde̱ wamse̱
busise̱ mo̱. *A bana, na dia pe̱ nde na binyo̱ 33
son a ponda; lo me̱nde̱ pulise̱ mba, nde kana
na kwalanno̱ Bona-Yuda: wuma na m'alano̱,
binyo̱ lo si ma-we̱le̱ po̱ oten, nikame̱ne̱ pe̱ nde
na ma-lańgweano̱ binyo̱ tatan. *Na ma- 34
bola binyo̱ mbend'a penya, ná lo to̱n-
do̱ne̱ mowó̱ na nune̱, kana na tano̱ na
to̱ndo̱ binyo̱, ná binyo̱ pe̱ lo to̱ndo̱ne̱
mowó̱ na nune̱. *O din nde be̱se̱ ba 35
me̱nde̱no̱ bia, ná le bokweli bam, ye-
te̱na lo be̱n ndolo na mowó̱ na nuno̱.

(36—38: Mat. 26, 33—35. Marko 14, 29—31. Luk. 22, 31—34.)

Na Simon Petro a kwalane̱ mo̱ na: A Sań- 36
go, o ue̱ni o m'alano̱ e? Na Yesu 'alabe̱ mo̱
na: Wuma na m'alano̱, o titi ná o we̱le̱ bupe̱
mba tatan; nde o me̱nde̱ bupe̱ mba ombusa
nika. *Na Petro a kwalane̱ mo̱ na: A Sańgo, 37
onyolanje na titino̱ ná na we̱le̱ bupe̱ oa tatan
e? Na to̱ndi jese̱le̱ lońge̱ lam onyol'ańgo̱.
*Na Yesu 'alabe̱ mo̱ na: O to̱ndi jese̱le̱ lońge̱ 38
lo̱ńgo̱ onyol'am e? Iwie̱, iwie̱, nā-lańgwea
oa, mom ma wuba mu si me̱nde̱ lo̱ńgo̱ natē̱ o
to̱bo̱ mba ńged'ilalo.

O s'ese̱le̱ milema manyu mi puńgwea, dube̱ 14
nde Loba, dube̱ pe̱ na mba. *O ndabo a 2
Tete̱ gita la bejedi be oten, e titi te̱ nika ke̱
na wusa lańgwea binyo̱. Na m'ala o bońsane̱
binyo̱ wuma. *Nde n'alo te̱, na bońsane̱ pe̱ 3
binyo̱ wuma, na me̱nde̱ pe̱ timba, na no̱ńgo̱

binyo na mbamene, ná o wuma mba neno,
4 binyo pe lo be nde oten. *Nde o wuma na
m'alano binyo lo bī mo, lo bī pe na ṅgea.
5 *Na Tomasi a kwalane mo na: A Saṅgo, biso
di si bī o wuma o m'alano, nde neni jeno ná
6 di bia ṅgea e? *Na Yesu a kwalane mo na:
Mba nde ne ṅgea na mbale na loṅge;
to-moto a si ma-po na Tete ke onyol'am.
7 *Lo bī te mba, ke lo wusa pe bia Tete. Nde
8 botea tatan lo bī mo, lo má-jene pe mo. *Na
Filipo a kwalane mo na: A Saṅgo, leele biso
9 Tete, nde nika e ma-doṅgamene biso. *Na
Yesu a kwalane mo na: A Filipo, na má-ja
na binyo nin ponda nyese, nde o si bie te mba
e? Nu ny'en mba, 'en nde Tete. Neni oeno
10 ná o kwala na: Leele biso Tete e? *O si dube
ná mba ne oteten a Tete, Tete pe e oteten
am e? Ben beyala na ma-kwalaneno binyo,
na si ma-kwala mo na mbamene, nde Tete nu
jai oteten am, mo nde a ma-bole bebolo bao.
11 *Dube mba ná ne oteten a Tete, Tete pe e
oteten am; to e titi te nika, binyo dube mba
12 onyola bebolo mene. *Iwie, iwie, nā-laṅgwea
binyo, nu nu dube mba, mo pe a mende bola
be bebolo bena mba na ma-bolano, nde a
mende pe bola bebolo bendene bena be buki
13 ben, ebanja mba na m'ala na Tete. *Nde
to-nje lo mendeno sosomea o dina lam, na
mende bola, ná Tete a busisabe o Muna.
14 *Yetena lo mende sosomea lambo o dina lam,
na mende bola mo.
15 Lo tondi te mba, ke lo mende neṅge mbend'

am, *nde mba pe̱ na me̱nde̱ so̱so̱mea Tete̱, 16
nde a me̱nde̱ bola binyo̱ Moṅgwanedi nupe̱pe̱,
ná a je na binyo̱ nate̱na o bwindea. *Mudī 17
ma mbale̱, muena wase e titi ná e kusa, eba-
nja e si m'e̱ne̱ mo̱, e si bī pe̱ to̱ mo̱. Nde bi-
nyo̱ lo bī mo̱, ebanja mu ma-ja na binyo̱, nde
mu me̱nde̱ pe̱ be̱ oteten anyu. *Na si me̱nde̱ 18
dia binyo̱ nyue; na me̱nde̱ po̱ na binyo̱. *E 19
dia pe̱ nde son a ponda, wase e si me̱nde̱ pe̱
je̱ne̱ mba, nde binyo̱ lo me̱nde̱ je̱ne̱ mba; eba-
nja mba ne loṅge̱, nde binyo̱ pe̱ lo me̱nde̱ be̱
loṅge̱. *O bo bunya me̱ne̱ lo me̱nde̱ bia, ná 20
mba ne oteten a Tete̱, binyo̱ pe̱ le oteten am,
mba pe̱ oteten anyu. *Nu ny'aledi mbend' 21
am, a ne̱ṅge̱ pe̱ mo̱, mo̱ nde e nu nu to̱ndi
mba. Nu nu to̱ndi mba a me̱nde̱ to̱ndo̱be̱ na
Tete̱, mba pe̱ na me̱nde̱ to̱ndo̱ mo̱, na me̱nde̱
pe̱ biise̱ mbame̱ne̱ na mo̱. *Na Yuda, 22
seto̱ Iskariot, a kwalane̱ mo̱ na: A Saṅgo,
nje e bolan, nde o ma-pulano̱ nde biise̱ oa-
me̱ne̱ na biso̱, seto̱ na wase e? *Na Yesu 23
'alabe̱, a kwalane̱ mo̱ na: Moto a to̱ndi te̱
mba, a me̱nde̱ ne̱ṅge̱ eyal'am, nde Tete̱ a me̱-
nde̱ to̱ndo̱ mo̱, nde di me̱nde̱ po̱ na mo̱, di
po̱ṅgo̱ bejedi na mo̱. *Nde nu nu si to̱ndi 24
mba, a si ma-ne̱ṅge̱ beyala bam. Nde eyala
lo ma-seṅgano̱ e titi yam, nde ya Tete̱ nu
lom mba.

Na ta na kwalane̱ binyo̱ man mambo, ni- 25
ponda na tano̱ na ja na binyo̱. *Nde Moṅgwa- 26
nedi, Mudī Musaṅgi, muena Tete̱ a me̱nde̱no̱
loma o dina lam, mo̱ nde mu me̱nde̱ lee̱ binyo̱

mambo mese, na wana pe mambo mese o jon-
27 gele lanyu, mena na kwalanno binyo. *Na ma-
dia musango na binyo, na ma-bola binyo
musango mam. Seto ka wase e ma-bo-
lano, nde mba na ma-bolano binyo. Lo
s'esele mulema manyu mu pungwea, to
28 jesele mo mu bwa bongo. *Lo sengi ná
na kwalanno binyo na: Na m'ala, nde na ma-
timba pe na binyo. Lo tondi te mba, ke lo
wusa nde bwa munyenge kana na kwalino
na: na m'ala na Tete, ebanja Tete a buki
29 mba. *Na langwedi so binyo tatan, obiana
30 di ma-bolane, ná di bolan te, lo dube. *Na
si mende pe kwalisane binyo gita; ebanja
muaned'a wase a ma-po, nde a si ben njom
31 na mba. *Nde ná wase e bie, ná na tondi
Tete, nde na ma-bola pe nde kana Tete 'anedi-
no mba, binyo teme, esele biso di asumwe
o uan.

15 **M**ba nde ne bwele ba mbale, Tete nde e
2 mupongedi. *Mukanjo na mukanjo mue na
mba, nde mu si ye bepuma, a ma-sumwa mo;
nde mu mu ma-ye bepuma, a ma-sawele mo,
3 ná mu ye bepuma gita buka nika. *Binyo
lo má-sanga onyola eyala na kwalanno binyo.
4 *Binyo batame na mba, nde mba pe na binyo.
Kana mukanjo mu si ma-weleno ya bepuma
na momene, ke mu si batam na bwele; nika-
mene pe na binyo, ke lo si batam na mba.
5 *Mba nde ne bwele, binyo le nde mikanjo.
Nu nu ma-batame na mba, mba pe na mo,
mo nde a ma-ye bepuma gita; ebanja e si be

mba, lo titi ná lo wele bola to-lambo.
*Moto a si batam te na mba, a ma-pimbabe o 6
uone, ka mukanjo, nde mu m'anje; nde ba ma-
kotele mo, ba pimba mo o wea, na mo mi dia.
*Yetena lo batam na mba, beyala bam pe be ba- 7
tame na binyo, lena lo sosomea to-nje lo ma-
pulano, nde di mende bolabe binyo. *Onyola
din nde Tete a ma-busisabeno, ke lo ma-ya 8
bepuma gita, nde lo ma-timba pe bokweli bam.
Kana Tete a tano a tondo mba, nika nde 9
mba pe na tano na tondo binyo. Binyo tiṅ-
game o ndol'am. *Lo ma-neṅge te mbend' 10
am, ke lo ma-tiṅgame o ndol'am, kana mba
ṅa tano na neṅge mbend'a Tete, nde na tiṅgam
o ndol'ao. *Na ta na kwalane binyo man, 11
ná munyeṅge mam mu be na binyo, ná mu-
nyeṅge manyu mu londe. *Mbend'am nye 12
nde nin, ná lo tondone mowó na nune, ka
mba na tano na tondo binyo. *To-moto a si 13
ben ndolo nindene buka nin, ná a ma-bola
loṅge lao onyola makom mao. *Binyo le 14
makom mam, ke lo ma-bola nje n'anedino bi-
nyo. *Na si ma-bele pe binyo bautu, ebanja 15
muutu a si ma-bia nje saṅgo a ma-bolano; nde
na ta na bele binyo makom, ebanja mese na
tano na seṅga na Tete, na biise binyo mo.
*Seto binyo nde lo posi mba, nde mba nde 16
na posi binyo, na tese pe binyo, ná l'ale lo
ye bepuma, nde bepuma banyu be je, ná to-
nje lo ma-sosomeano Tete o dina lam, a bole
binyo. *Din nde na m'aneano binyo, ná lo 17
tondone mowó na nune.

18 Yete̱na wase e siṅge̱ binyo̱, lo bia ná e
19 se̱le̱ nde siṅge̱ mba na binyo̱. * Lo be̱ te̱ ba
wase, ke̱ wase e wusa to̱ndo̱ mambo mao;
nde onyolana lo titi ba wase, nde mba nde na
po̱si binyo̱ o wase, onyola nika nde wase e
20 siṅge̱no̱ binyo̱. *Binyo̱ o̱ṅge̱le̱ eyala na tano̱
na kwalane̱ binyo̱ na: Muutu a si buki saṅgo.
Ba takise̱ te̱ mba, ke̱ ba me̱nde̱ pe̱ takise̱ bi-
nyo̱; ba ne̱ṅge̱ te̱ eyal'am, ke̱ ba me̱nde̱ pe̱
21 ne̱ṅge̱ eyal'anyu. * Ba me̱nde̱ bola binyo̱ man
me̱se̱ onyola dina lam, ebanja ba si bī nu nu
22 lom mba. * Na si po̱ te̱ nde na kwalane̱ babo̱,
ke̱ ba si wusa be̱ne̱ bobe; nde tatan so̱ ba si
23 be̱n njo̱m onyola bobe babu. * Nu nu siṅge̱
24 mba, a ma-siṅge̱ pe̱ Tete̱. * Na si boli te̱ be-
bolo oteten abu bena to̱-moto a si bolino̱, ke̱
ba si wusa be̱ne̱ bobe; nde tatan so̱ b'e̱n mo̱,
25 nde ba siṅge̱ mba na Tete̱. * Nde ná eyala
e tilabe̱ o mbend'abu, e londe na: „Ba siṅge̱
mba e si be̱ njo̱m.“

26 Nde yete̱na Moṅgwanedi a po̱i te̱, nyena
na me̱nde̱no̱ lomea binyo̱ nu ma-we̱ na Tete̱,
Mudī ma mbale̱, muena mu ma-buse̱ na Tete̱,
27 mo̱ nde mu me̱nde̱ bole̱ mboṅ onyol'am. * Nde
binyo̱ pe̱ lo me̱nde̱ bola mboṅ, ebanja lo ta
16 na mba nate̱na o beboteri. * Na kwalan
nde binyo̱ man mambo, ná binyo̱ lo si so̱njo̱.
2 * Ba me̱nde̱ busise̱ binyo̱ o ndabo a ndoṅgame̱n.
Nde ponda e me̱nde̱ po̱, ná to̱-nja nu ma-bwe̱
binyo̱, a m'o̱ṅge̱le̱ ná a ma-bolea nde Loba.
3 * Nde ba me̱nde̱ bola binyo̱ man, ebanja ba si
4 bī Tete̱ to̱ mba. * Na kwalan nde binyo̱ man

mambo, ná ponda e poi te, l'oṅgele ná na
ta na kwalane binyo mo. Na si ta na kwalane
binyo mo o beboteri, ebanja na ta na binyo.
Nde tatan so na m'ala na nu nu lom mba, 5
nde to-mowó nyanyu a si m'uele mba na: O
ueni o m'alano e? * Nde onyolana na kwalan 6
binyo man, milema manyu mi londi na ndutu.
* Nde na ma-laṅgwea binyo mbale, e doli na 7
binyo ke n'alo. Ebanja na s'alo te, Moṅgwa-
nedi a si mende po na binyo, nde n'alo te, na
mende lomea binyo mo. * Nde a poi te, a 8
mende kwese wase onyola bobe na onyola
teme-la-sīm na onyola muka. * Onyola bobe, 9
ebanja ba si dube mba; * onyola teme-la-sīm, 10
ebanja na m'ala na Tete, nde lo si mende pe
jene mba; * onyola muka, ebanja muaned'a 11
wase a kaisabe. * Na ben pe gita o laṅgwea 12
binyo, nde lo titi ná lo wele mo tatan. * Nde 13
mo a poi te, mu Mudī ma mbale, mu mende
daṅgwane binyo o mbale nyese; ebanja mu
si mende topo na momene, nde to-nje mu
mendeno seṅga, mo nde mu mendeno topo, na
ma ma mende po, mo nde mu mendeno biise
binyo. * Mu mende busise mba, ebanja mu 14
mende noṅgo onyola mam, nde mu biise mo
binyo. * Mese Tete a benno, me nde mam; 15
onyola nika nde na kwalino, ná mu mende
noṅgo onyola mam, nde mu biise mo binyo.
Son a ponda, ke lo si m'ene pe mba; nde 16
son a ponda pe, lo mende jene mba; ebanja
na m'ala na Tete. * Na doṅgo la bokweli 17
bao ba kwala na babo momene na: Din a kwa-

lanno̱ biso̱ le nde ne̱: son a ponda, ke̱ lo si
m'e̱ne̱ mba; nde son a ponda pe̱, lo me̱nde̱
18 je̱ne̱ mba; nà na: na m'ala na Tete̱ e? *Na
babo̱ ba kwala na: Ninka a kwalino̱ na: son
a ponda, nye nde ne̱ e? Di si bī nje a ma-
19 kwalano̱. *Nde Yesu a bīno̱, ná ba ma-pula
jue̱le̱ mo̱, na mo̱ a kwalane̱ babo̱ na: Binyo̱
lo ma-wasa oteten anyu onyola di na kwalino̱
na: son a ponda, ke̱ lo si m'e̱ne̱ pe̱ mba; nde
20 son a ponda pe̱, lo me̱nde̱ je̱ne̱ mba e? *Iwie̱,
iwie̱, nā-laṅgwea binyo̱, binyo̱ lo me̱nde̱ jeya
na te̱ misea ma mbembe, nde wase e me̱nde̱
bwa munye̱ṅge̱; binyo̱ lo me̱nde̱ bwa ndutu,
nde ndut'anyu e me̱nde̱ timba munye̱ṅge̱.
21 *Muto e te̱ onyola yadi a ma-be̱ne̱ ndutu,
ebanja pond'ao e má-po̱; nde a má-ya te̱ muna,
a si m'o̱ṅge̱le̱ pe̱ ndutu onyola munye̱ṅge̱, ná
22 moto a yabe̱ o wase. *Nikame̱ne̱ pe̱ na binyo̱,
lo be̱n ndutu tatan; nde na me̱nde̱ pe̱te̱ je̱ne̱
binyo̱, nde milema manyu mi me̱nde̱ bwa
munye̱ṅge̱, nde to̱-moto a si me̱nde̱ no̱ṅgo̱ne̱
23 binyo̱ munye̱ṅge̱ manyu. *Nde o bo bunya
lo si me̱nde̱ jue̱le̱ mba to̱-lambo. Iwie̱, iwie̱,
nā-laṅgwea binyo̱, to̱-nje lo me̱nde̱no̱ so̱so̱mea
24 Tete̱ o dina lam, a me̱nde̱ bola binyo̱. *Nate̱na
tatan lo si so̱so̱medi to̱-lambo o dina lam. Binyo̱
so̱so̱mea, nde lo me̱nde̱ kusa, ná munye̱ṅge̱
25 manyu mu londe. *Na ta nde na kwalane̱ binyo̱
man o minia; nde ponda e ma-ya, nyena na
si me̱nde̱ pe̱ kwalisane̱ binyo̱ o minia, nde na
me̱nde̱ laṅgwea binyo̱ na bwe onyola Tete̱.
26 *O bo bunya lo me̱nde̱ so̱so̱mea o dina lam,

nde na si ma-kwalane binyo, ná na mende so-
somea Tete onyol'anyu; * ebanja Tete momene 27
a tondi binyo, ebanja binyo lo ta lo tondo
mba, lo dube pe ná na wu nde na Loba. * Na 28
wu nde na Tete na poi o wase; na m'esele
pete wase na ma-timba na Tete. * Na bokweli 29
bao ba kwalane mo na: Ombwa, tatan o ma-
topo na bwe, o si ma-topo pe o munia. * Tatan 30
so di bī, ná oa o bī mambo mese, o si ma-pula
ná moto 'uele oa; onyola nika di dube, ná
oa o wu na Loba. * Na Yesu 'alabe babo na: 31
Tatan lo dube e? * Ombwa, ponda e ma-ya, 32
ny'á pon tatan, nyena lo mende pambilane,
moto te o nyao mboa, nde lo mende dia mba
musoloki. Nde na titi musoloki, ebanja Tete
e na mba. * Na ta nde na kwalane binyo 33
man, ná lo bene musaṅgo oteten am. O
wase lo ma-bene ndutu, nde embe mi-
lema, mba na má-buka wase.

Nde Yesu a kwalino man, na mo a sumwa 17
miso mao omony, a kwala na: Ate, ponda e
má-po; busise Mun'aṅgo, ná Mun'aṅgo pe a
busise oa; * kana o bolino mo ṅginya omony 2
a beyobo bese, ná bese o bolino mo, a bole
babo loṅge la bwindea. * Din nde le loṅge 3
la bwindea, ná ba bie oa, di Loba la
mbale diwomene, na nu o lomno Yesu
Kristo. * Na ta na busise oa o wase, na má- 4
bole ebolo yena o bolino mba ná na bole.
* Tatan so busise mba, Ate, na oamene na 5
y'edube na tano na bene na oa, obiana wase
e ma-be.

6 Na ta na biise̱ dina lo̱ṅgo̱ na bato bena o
bolino̱ mba na wase. Ba ta nde bo̱ṅgo̱, oa
nde o boli mba babo̱, nde ba ne̱ṅge̱ eyal' aṅgo̱.
7 * Ba bī ná me̱se̱ o bolino̱ mba, ma wu nde na
8 oa; * ebanja na boli babo̱ be beyala o bolino̱
mba, nde ba no̱ṅgi mo̱, ba bī pe̱ nambale̱, ná
na wu nde na oa, nde ba dube̱ pe̱, ná oa nde
9 o lom mba. * Na ma-so̱so̱mea nde onyol'
abu, na si ma-so̱so̱mea onyola wase, nde onyola
ba bena o bolino̱ mba, ebanja be nde bo̱ṅgo̱.
10 * Na mambo mam me̱se̱ me nde mo̱ṅgo̱, mo̱ṅgo̱
11 pe̱ mam, nde na ma-busisabe̱ onyol' abu. * Mba
na titi pe̱ o wase, nde babo̱ be o wase, nde
mba na ma-ya na oa. A Tete̱ nya bosaṅgi,
ne̱ṅge̱ babo̱ o dina lo̱ṅgo̱, ba bena o bolino̱
12 mba, ná ba be̱ nde mowó̱ kana biso̱. * Ni-
ponda na tano̱ na babo̱, na ne̱ṅge̱ babo̱ o dina
lo̱ṅgo̱, ba bena o bolino̱ mba, na ta na tata
babo̱, nde to̱-mowó̱ nyabu a si nyam, ke̱ mun'a
13 dibumbe, ná betiledi be londe. * Nde tatan so̱
na ma-ya na oa, nde na ma-kwala man o wase,
ná ba be̱ne̱ munye̱ṅge̱ mam mu londe na babo̱.
14 * Na ta na bola babo̱ eyal' aṅgo̱, nde wase e ta
e siṅge̱ babo̱, ebanja ba titi ba wase, kana mba
15 pe̱ na titino̱ nya wase. * Na si ma-so̱so̱mea ná
o sumwe babo̱ o wase, nde ná o tate babo̱ onyola
16 bobe. * Ba titi ba wase, kana mba na titino̱
17 nya wase. * Saṅgise̱ babo̱ o mbal'aṅgo̱;
18 eyal'aṅgo̱ ye mbale̱. * Kana oa olomno̱ mba
o wase, nikame̱ne̱ nde mba pe̱ na ma-lomano̱
19 babo̱ o wase. * Nde na ma-saṅgise̱ mbame̱ne̱
onyol' abu, ná ba be̱ pe̱ basaṅgisabe̱ o mbale̱.

Nde na si ma-so̱so̱mea onyol'abu mo̱me̱ne̱, 20
nde na onyola ba pe̱ bena ba me̱nde̱ dube̱
mba, onyola eyal'abu, *ná babo̱ be̱se̱ ba be̱ 21
nde mowó̱, kana oa, Ate, oeno̱ oteten am, mba
pe̱ oteten aṅgo̱, ná babo̱ pe̱ ba be̱ nde mowó̱
oteten asu, ná wase e dube̱, ná oa nde o lom
mba. *Nde edube yena o bolino̱ mba, mo̱ nde 22
na bolino̱ babo̱, ná ba be̱ nde mowó̱, kana biso̱
jeno̱ mowó̱; *mba oteten abu, oa pe̱ oteten 23
am, ná ba be̱ nde mowó̱ o ka ni londi, ná
wase e bie ná oa nde o lom mba, o to̱ndi pe̱
babo̱ kana o to̱ndino̱ mba. *Ate, ba bena o 24
bolino̱ mba, na ma-pula ná o wuma mba neno̱,
babo̱ pe̱ ba be̱ na mba, ná b'e̱ne̱ edub'am o
bolino̱ mba, ebanja oa o ta o to̱ndo̱ mba obiana
wase e ma-bokabe̱. *A Tete̱ nu te̱m na sīm, 25
wase e si bī oa; nde mba na bī oa, ban pe̱ ba
bī, ná oa nde o lom mba. *Na ta pe̱ na biise̱ 26
babo̱ dina lo̱ṅgo̱, na me̱nde̱ pete̱ biise̱ mo̱, ná
ndolo nyena o tano̱ o to̱ndo̱ mba, e be̱ oteten
abu, na mba pe̱ oteten abu.

Nde Yesu a kwalino̱ man, na mo̱ a busa 18
na bokweli bao, 'ala o mune̱ muri ma toṅgo
a Kidron, o wuma mōnda mu tano̱, oten nde
mo̱ na bokweli bao b'iṅgedino̱.

(18, 2—11: Mat. 26, 47—56. Marko 14, 43—52. Luk. 22, 47—53.)

Nde Yuda pe̱ nu ta ny'andise̱ mo̱, a ta 2
a bia ua wuma, ebanja Yesu na bokweli bao
ba ta ba yo̱ko̱ ko̱to̱ne̱ oten. *Na Yuda a no̱ṅgo̱ 3
muemba ma bato-ba-bila na baboledi ba prisi
inde̱ne̱ na ba Farisai, a po̱ oten na kate na

4 betrukañ na beyei ba bwemba. * Nde Yesu
a bīno mese mama-po omony ao, na mo a busa,
5 a kwalane babo na: Lo ma-pulise nja e? * Na
babo b'alabe mo na: Yesu nya Nasaret. Na
Yesu a kwalane babo na: Mba nun! Nde Yuda
nu ta ny'andise mo, mo pe a ta a teme na
6 babo. * Nde Yesu a kwalanno babo na: Mba
nun, na babo ba timba ombusa, ba ko wase.
7 * Na mo 'uele pete babo na: Lo ma-pulise
nja e? Na babo ba kwala na: Yesu nya Na-
8 saret. * Na Yesu 'alabe na: Na kwalan binyo,
ná mba nun. Lo ma-pulise te mba, esele ban
9 b'ale. * Ná eyala a kwalino e londe na: Ba
10 bena o bolino mba, to-mowó a si nyam. * Nde
Simon Petro a ta a bene po, na mo a sońgwa
mo, a dipa muut'a prisi nindene, a ke mo toi
lao la mom; dina la nu muutu di ta na, Malko.
11 * Na Yesu a kwalane Petro na: Timbise po
añgo o dibambu. Na si nyo dibonde lena Tete
a bolino mba e?

(12—27: Mat. 26, 57—75. Marko 14, 53—72. Luk. 22, 54—71.)

12 Na muemba ma bato-ba-bila na muaned'a-
bila na baboledi ba Bona-Yuda ba noñgo Yesu,
13 ba kaka mo, * ba sele walane mo omboa Ana,
mo a ta nde sañgo a diba nya Kaifa, nu ta
14 prisi nindene o mu mbu mene. * Nu Kaifa
mene nde a ta a bola Bona-Yuda malea ná e
añgamen ná moto mowó a wo onyol'ekombo.
15 * Nde Simon Petro na mokweli nupepe ba ta
ba bupe Yesu. Nde nune mokweli a ta a biane
na prisi nindene, na mo 'iñgea na Yesu o
16 eboko a prisi nindene. * Nde Petro a ta a

te̱me̱ ombusa o jo̱mbe̱. Na nune̱ mokweli nu
ta nu biane̱ na prisi ninde̱ne̱ a busa, a kwa-
lisane̱ ṅgo̱nderi ni ta ni tata jo̱mbe̱, na mo̱
'iṅge̱le̱ Petro. * Na ni ṅgo̱nderi, ni ta ni tata 17
jo̱mbe̱, e kwalane̱ Petro na: Oa pe̱ o titi nde
mowó̱ nya bokweli ba nu moto e? Na mo̱
a kwala na: Na titi. * Nde bautu na baboledi 18
bena ba ta ba te̱me̱, ba ta ba bota we'a maka-
lando, ebanja ṅgo̱ e ta, nde ba ta b'o̱lo̱; nde
Petro pe̱ a ta a te̱me̱ na babo̱, 'o̱lo̱. * Nde 19
prisi ninde̱ne̱ e ta ny'ue̱le̱ Yesu onyola bokweli
bao na onyola beleedi bao. * Na Yesu 'alabe̱ 20
mo̱ na: Na ta na to̱po̱ o mpoma na wase, na
ta na lee̱ o ndabo a ndoṅgame̱n na o tempel
ponda ye̱se̱, o wuma Bona-Yuda be̱se̱ ba ma-
ko̱to̱ne̱no̱, na si ta na to̱po̱ to̱-lambo o diwuta.
* Nje o m'ue̱le̱no̱ mba e? Ue̱le̱ ba ba ta ba 21
seṅga nje na kwalanno̱ babo̱; ombwa, ba bī nje
na tano̱ na kwala. * Nde a kwalino̱ nika, na 22
mowó̱ nya baboledi nu ta nu te̱me̱ oten, a
dipa Yesu dibumbe̱ o lama, a kwala na: O
m'alabe̱ nde prisi ninde̱ne̱ nika e? * Na 23
Yesu 'alabe̱ mo̱ na: Na to̱pi te bobe, bola
mboṅ onyola bo bobe; nde na to̱pi te̱ bwam,
nje so̱ o ma-dipano̱ mba e? * Na Ana a loma 24
mo̱ na ṅgata omboa Kaifa prisi ninde̱ne̱. * Nde 25
Simon Petro a ta a te̱me̱, 'o̱lo̱. Nde ba ta ba
kwalane̱ mo̱ na: Oa pe̱ o titi nde mowó̱ nya
bokweli bao e? Na mo̱ a to̱bo̱, a kwala na:
Na titi. * Na mowó̱ nya bautu ba prisi ni- 26
nde̱ne̱, eyab'a nu nyena Petro a ke̱no̱ toi, a
kwala na: Na s'e̱n oa o mōnda na mo̱ e?

27 *Na Petro atobo pete, nde dibokimene mom
ma wuba mu longo.

(18, 28—19, 15: Mat. 27, 2. 11—30. Marko 15, 1—19.
Luk. 23, 1—25.)

28 Na babo ba sumwa Yesu omboa Kaifa, b'
alane mo o ndabo a muka. Nde e ta nde o
mbat'a idiba. Nde babo momene ba si ta b'
ingea o ndabo a muka, ná ba si ya be ba
timbise babo momene mbindo, nde ná ba wele
29 da Pasah. *Nde Pilato a ta a busa na babo,
a kwala na: Njika njom lo benno na nu moto
30 e? *Na babo b'alabe, ba kwalane mo na:
A si be te mot'a bobe, ke di si wusa bake mo
31 na oa. *Na Pilato a kwalane babo na: Binyo
nongo mo, kaise mo kaponda mbend'anyu.
Na Bona-Yuda ba kwalane mo na: E si bolabe
32 biso nginya o bwa moto. *Ná eyal'a Yesu e
londe, yena a kwalino o leele njika nyai a kwedi
33 a mendeno wo. *Na Pilato 'ingea pe o
ndabo a muka, a bele Yesu, a kwalane mo na:
34 Oe nde kin' a Bona-Yuda e? *Na Yesu 'alabe
mo na: O kwali nde din na oamene, nga ba-
35 pepe nde ba langwedi oa onyol'am e? *Na
Pilato 'alabe na: Ne nde mot'a Bona-Yuda e?
Ekombo ango na prisi indene nde ba bake oa
36 na mba; nje o bolino e? *Na Yesu 'alabe
na: Janea lam di titi la nin wase. Janea lam
di be te la nin wase, ke baboledi bam nde
ba wusa jane, ná na si bakabe na Bona-Yuda.
37 Nde tatan so janea lam di titi la uan. *Na
Pilato a kwalane mo na: Oe so nde kine e?
Na Yesu 'alabe na: Kana o kwalino, ne

kiṅe̱. Nde na yabe̱ nde, na po̱i pe̱ nde
o wase onyola din, ná na bole mboṅ
onyola mbale̱. To̱-nja nye nya mbale̱
ama-seṅga doi lam. *Na Pilato a kwalane̱ 38
mo̱ na: Nje ye mbale̱ e? Nde a kwalino̱ din,
na mo̱ a busa pe̱te̱ na Bona-Yuda, a kwalane̱
babo̱ na: Na si so̱i njo̱m na mo̱. *Nde ye nde 39
ko̱lo̱ṅgo̱ne̱ lanyu, ná na m'o̱sea binyo̱ mowó̱
o Pasah; lo to̱ndi so̱ ná n'o̱seye binyo̱ kiṅ'a
Bona-Yuda e? *Na babo̱ be̱se̱ ba te̱ pe̱te̱ 40
misea, ba kwala na: Seto̱ mo̱, nde Baraba.
Nde Baraba a ta nde mot'ebwan.

Nde ombusa nika, na Pilato a no̱ṅgo̱ Yesu 19
a bola mo̱ ná ba dipe mo̱ lonyanyo. *Na 2
bato-ba-bila ba loṅga ekot'a ṅge̱ṅge̱le̱, ba te̱se̱
mo̱ o mulopo mao, ba bo̱tise̱ pe̱ mo̱ loki lo
mole̱, ba po̱ na mo̱, *ba kwala na: Masoma na 3
oa, a kiṅ'a Bona-Yuda, na babo̱ ba dipa mo̱
mabumbe̱ o malama. *Na Pilato a busa pe̱te̱, 4
a kwalane̱ babo̱ na: Ombwa, na ma-busise̱ mo̱
na binyo̱, ná lo bie ná na si dī njo̱m na mo̱.
*Na Yesu a busa, a bo̱to̱ ekot'a ṅge̱ṅge̱le̱ na 5
loki lo mole̱. Na mo̱ a kwalane̱ babo̱ na:
Ombwa te̱ nun moto! *Nde prisi inde̱ne̱ na 6
baboledi b'e̱nno̱ mo̱, ba te̱ misea, ba kwala
na: Bome̱le̱ mo̱ o mbasa, bome̱le̱ mo̱ o mbasa!
Na Pilato a kwalane̱ babo̱ na: Binyo̱ no̱ṅgo̱
mo̱ lo bome̱le̱ mo̱ o mbasa, mba na si dī njo̱m
na mo̱. *Na Bona-Yuda b'alabe̱ mo̱ na: Biso̱ 7
di be̱n mbenda, nde onyola ni mbenda 'aṅga-
me̱n wo̱, ebanja a timbise̱ mo̱me̱ne̱ Mun'a Loba.
*Nde Pilato a seṅgino̱ nika, na mo̱ a beṅga 8

9 bwa bongo, * 'ingea pete o ndabo a muka, a
kwalane Yesu na: O wu nde ue e? Nde
10 Yesu a si boli mo jalabe. * Na Pilato a kwa-
lane mo na: O si ma-pelane mba e? O si bī ná
na ben nginya o bomele oa o mbasa, na ben
11 pe nginya o jesele oa e? * Na Yesu 'alabe
na: O si wusa bene nginya omony am, e si be
te ná e bolabe na oa o mony. Onyola nika
nu nu bake mba na oa, a ben bobe bondene
12 buka oa. * O ua nde Pilato a tano a
pula jesele mo. Na Bona-Yuda ba te misea,
ba kwala na: O esele te nun, ke o titi dikom
la kaisa; to-nja nu timbise momene kine, ke
13 a tengen nde kaisa. * Nde Pilato a sengino
ben beyala, na mo a busise Yesu, a ja wase
o konda, o wuma i belabe na: Ndek'a madale,
14 o bwambo ba Bona-Heber na, Gabata. * Nde
e ta nde bunya ba mbonsan ma Pasah, ngen
mutoba. Na mo a kwalane Bona-Yuda na:
15 Ombwa te kin'anyu! * Na babo ba te misea
na: Alane mo o uone, alane mo o uone, bo-
mele mo o mbasa! Na Pilato a kwalane babo
na: Na bomele kin'anyu o mbasa e? Na prisi
indene b'alabe na: Di si ben kine, ke kaisa
momene.

(16—30: Mat. 27, 31—50. Marko 15, 20—37. Luk. 23, 26—46.)

16 Na mo a bake babo mo, ná a bomabele o
mbasa. Na babo ba nongo Yesu, b'alane
17 mo. * Na mo a bambe mbas'ao, a busa o wuma
i belabe na: Wum'a bekekeleke ba mulopo,
18 o bwambo ba Bona-Heber na, Golgota; * oten
nde ba bomeleno mo o mbasa, na bapepe baba

pe na mo, o muri na muri, nde Yesu oteten.
*Na Pilato a tila betiledi, a bate mo o mbasa, 19
nde e ta e tilabe na: Yesu nya Nasaret, kiń'a
Bona-Yuda. *Nde gita la Bona-Yuda ba ta 20
ba lańga ben betiledi, ebanja wuma Yesu a
bomabeleno o mbasa i ta bebe na mundi, nde
be ta be tilabe o bwambo ba Bona-Heber na
ba Grikia na ba Roma. *Na prisi indene 21
ya Bona-Yuda i kwalane Pilato na: O si tila
na: Kiń'a Bona-Yuda, nde na: mo nde a kwali
na: ne nde kiń'a Bona-Yuda. *Na Pilato 22
'alabe na: Di na tilino, na má-bole nde tila.
*Nde bato-ba-bila ba boleno bomele Yesu o 23
mbasa, ba nońgo mbot'ao, b'aba mo mońgo
manei, mot'a-bila te lao dońgo, na loki pe.
Nde loki di si ta di bene mbańgo, di ta nde
di lońgabe mususu mony na wase. *Na babo 24
ba kwalane mowó na nune na: O s'esele biso
di nyaua mo, di nyose nde male onyol'ao, ńga
nja a kuse mo. Ná betiledi be londe na: „B'
aban mbot'am na babomene, nde ba nyose
male onyola loki lam.“ Nika nde bato-ba-
bila ba bolino. *Nde nyańgo ao, na muna- 25
nyańgo a nyańgo ao, Maria munj'a Kleopa,
na Maria Magdalena ba ta ba teme bebe na
mbas'a Yesu. *Yesu 'enno nyańgo na nu 26
mokweli a tano a tondo a tem bebe, na mo a
kwalane nyańgo na: A muto, ombwa mun'
ańgo nu. *Na mo a kwalane pe nu mokweli 27
na: Ombwa, nyońgo nu. Botea o ni ponda
nde nu mokweli a nońgino mo ombo'ao. *O- 28
mbusa nika, Yesu a bīno ná mambo mese ma

bo̱i, ná betiledi be londe, na mo̱ a kwala na:
29 Na ma-bwa nyo̱ṅgi. *Nde ewa e ta e
te̱me̱ ua wuma, e londa na benyo̱n be ma-banye̱.
Na babo̱ ba londise̱ swam na beyo̱n be ma-
banye̱, ba we̱le̱ mo̱ omo̱ny a esosoṅgo, ba bake̱
30 mo̱ o mudumbu. * Yesu a nyo̱dino̱ be benyo̱n
be ma-banye̱, na mo̱ a kwala na: Me̱se̱ ma
bo̱i, na mo̱ a yo̱le̱ mulopo, a patea.
31 Nde Bona-Yuda ba ta ba so̱so̱mea Pilato,
ná miende mabu mi buabe̱ na ba sumwabe̱,
ebanja e ta nde bunya ba mboṅsan, ná mbimba
mi si ma-ja o mbasa o bunya-ba-wumse̱, ebanja
bo bunya-ba-wumse̱ bo ta nde bunya bonde̱ne̱.
32 * Nde na bato-ba-bila ba po̱ino̱, ba bua nya
boso miende na nune̱ nupe̱pe̱ pe̱, nu ta nu
33 bomabe̱le̱ na mo̱ o mbasa. * Nde ba po̱ino̱
na Yesu, b'e̱nno̱ ná a má-wo̱, ba si bū pe̱ mo̱
34 miende, * nde mowó̱ nya bato-ba-bila a numa
mo̱ jo̱ṅgo̱ o mbanj'ao, na dibokime̱ne̱ maya na
35 madiba ba busa. * Nde nu ny'e̱n nika a boli
mboṅ, nde mboṅ ao nye mbale̱; nde a bī pe̱
ná a ma-kwala mbale̱, ná binyo̱ pe̱ lo dube̱.
36 * Nde din di bolan, ná betiledi be londe na:
37 „To̱ ewes' ao ewo̱ e si me̱nde̱ buabe̱.“ * Nde
betiledi bepe̱pe̱ pe̱ be kwali na: „Ba me̱nde̱
je̱ne̱ nu ba numno̱.“

(38—42: Mat. 27, 57—61. Marko 15, 42—47. Luk. 23. 50—55.)

38 Nde ombusa nika Yosef nya Arimatia, nu
ta mokwel'a Yesu, nde o ka diwuta onyola
bo̱ṅgo̱ ba Bona-Yuda, a ta a so̱so̱mea Pilato,
ná a ma-sumwa mbimba ma Yesu. Nde Pilato
'ese̱le̱ mo̱. Na mo̱ a po̱, a sumwa mbimba ma

Yesu. * Nikodemo pe a ta a po, nu nu ta nu 39
po na Yesu ṅged'a boso o bulu, a wana mire
na aloe be puṅgwabe to ebwea fund. * Na 40
babo banoṅgo mbimba ma Yesu, ba kaka mo
na be benumba onyola mbom, ka edemo a
Bona-Yuda ya pule e tano. * Nde mōnda mu 41
ta o ua wuma a bomabeleno o mbasa, nde
soṅgo a penya pe e ta onyola mu mōnda,
nyena to-moto a si ta a má-neṅgebe. * Oten 42
nde ba neṅgeno Yesu onyola bunya ba mboṅ-
san ba Bona-Yuda, ebanja soṅgo e ta bebe.

(20, 1—18: Mat. 28, 1—10. Marko 16, 1—11. Luk. 24, 1—12.)

Nde o bunya ba boso ba woki, Maria Mag- 20
dalena a ta a po o soṅgo, o mbat'a idiba, ke
muititi mu dia, 'ene dale di sumwabe o soṅgo.
* Na mo 'ala, a po na Simon Petro na nune 2
mokweli nupepe Yesu a tano a tondo, a kwa-
lane babo na: Ba sumo Saṅgo o soṅgo, nde
di si bī wuma ba neṅgeno mo. * Na Petro a 3
busa na nune mokweli, b'ala o soṅgo. * Nde 4
babo babane ba ta b'ala muemba, nde nune
mokweli a wamse daṅgwa buka Petro, a sele
po o soṅgo, * a nuṅgame, 'ene mbom e naṅga; 5
nde a si ta 'iṅgea oten. * Nde Simon Petro a 6
ta a wa mo ombusa, 'iṅgea o soṅgo, 'ene
mbom e naṅga, * na waṅgisi ni ta o mulopo 7
mao e si ta e naṅga na mbom, nde e ta nde
e wulabele, e naṅga yao wuma. * Nde na nune 8
mokweli, nu sele po o soṅgo pe 'iṅgedino,
na mo 'ene, a dube pe. * Ebanja ba si ta ba 9
má-soṅtane betiledi ná 'aṅgamen pe pumbwa
o kwedi. * Nde bokweli ba timbino pe o mboa. 10

11 **N**de Maria a ta a te̱me̱ o mbasan ma so̱ṅgo̱,
'eya. Nde kana a tano̱ 'eya, a ta a nuṅgame̱
12 o so̱ṅgo̱, * 'e̱ne̱ angel iba, i bo̱ti mbo̱ti i ma-
saṅge̱, i jai po̱ o mulopo, nine̱ pe̱ o miende,
o wuma mbimba ma Yesu mu tano̱ mu naṅga.
13 * Na mo̱ i kwalane̱ mo̱ na: A muto, nje o
m'eyano̱ e? Na mo̱ a kwalane̱ babo̱ na:
Ebanja ba sumo saṅgo am, nde na si bī wuma
14 ba ne̱ṅge̱no̱ mo̱. * Nde a kwalino̱ nika, na mo̱
a yo̱mbo̱, 'e̱ne̱ Yesu a te̱m, nde a si ta a bia
15 ná Yesu nu. * Na Yesu a kwalane̱ mo̱ na:
A muto, nje o m'eyano̱ e? O ma-pulise̱ nja
e? Nde a ta 'o̱ṅge̱le̱ na, e nde mupo̱ṅge̱-mōnda,
na mo̱ a kwalane̱ mo̱ na: A Saṅgo, yete̱na oa
nde o sumo mo̱, laṅgwea mba wuma o ne̱ṅ-
16 ge̱no̱ mo̱, nde na m'ala no̱ṅgo̱ mo̱. * Na Yesu
a kwalane̱ mo̱ na: A Maria! Na mo̱ a yo̱mbo̱,
a kwalane̱ mo̱ na: Rabuni, nika nye nde na,
17 muleedi. * Na Yesu a kwalane̱ mo̱ na: O si
tapa mba, ebanja na s'abo o mo̱ny omboa Tete̱.
Ala nde na bona-saṅgo am, o kwalane̱ babo̱
na: Na m'abwa omo̱ny na Saṅgo am na Saṅgo
anyu pe̱, na Loba lam na Loba lanyu pe̱.
18 * Na Maria Magdalena a po̱, a laṅgwea bokweli
na: N'e̱n Saṅgo, a kwalan pe̱ mo̱ man mambo.

(19—23: Marko 16, 14—18. Luk. 24, 36—49.)

19 **N**de ebiamu ya bo bunya ba boso ba woki
e po̱ino̱, ke̱ mo̱mbe̱ ma kwesam, o wuma bo-
kweli ba tano̱ ba ko̱to̱me̱ onyola bo̱ṅgo̱ ba
Bona-Yuda, na Yesu a po̱, a te̱me̱ oteten abu,
a kwalane̱ babo̱ na: Musaṅgo mu be̱ na binyo̱!
20 * Nde a kwalino̱ nika, na mo̱ a le̱e̱le̱ babo̱ maa

na mbanj'ao. Nde bokweli bata babwa mu-
nye̱ṅge̱, niponda b'e̱nno̱ Yesu. *Na Yesu a 21
kwalane̱ pe̱te̱ babo̱ na: Musaṅgo mu be̱ na
binyo̱! Kana Tete̱ a lomno̱ mba, nikame̱ne̱
nde mba pe̱ na ma-lomano̱ binyo̱. *Nde a 22
kwalino̱ din, na mo̱ a wuṅgea babo̱ muudi, a
kwalane̱ babo̱ na: Binyo̱ kusa Mudī Mu-
saṅgi! *To̱ banja lo ma-lakise̱no̱ mi- 23
obe mi ma-lakisabe̱ babo̱, to̱ banja pe̱
lo m'embe̱no̱ miobe, mi m'embabe̱nde.
Nde Tomasi, mowó̱ nya dom na baba, nu 24
belabe̱ Mawasa, a si ta na babo̱, niponda Yesu
a tano̱ a po̱. *Na bane̱ bokweli ba kwalane̱ 25
mo̱ na: Di e̱n Saṅgo. Na mo̱ a kwalane̱ babo̱
na: Ebe̱ te̱ ná n'e̱n bebaba ba to̱no̱ o maa
mao, na we̱le̱ pe̱ mune̱ mam o ebab'a to̱no̱,
nde na we̱le̱ pe̱ dia lam o mbanj'ao, ke̱ na
si me̱nde̱ dube̱ tom. *Nde ombusa minya 26
lo̱mbi bokweli ba ta pe̱te̱ oten, Tomasi pe̱ a
ta na babo̱. Na Yesu a po̱, niponda mo̱mbe̱
ma tano̱ ma kwesame̱, a te̱me̱ o teten, a kwala
na: Musaṅgo mu be̱ na binyo̱! *Na mo̱ a 27
kwalane̱ Tomasi na: Wana mune mo̱ṅgo̱ o
uon, ombwa pe̱ maa mam; wana pe̱ na dia
lo̱ṅgo̱, o we̱le̱ mo̱ o mbanj'am, nde o si be̱ pe̱
nu si ma-dube̱, nde o dube̱ nde. *Na Tomasi 28
'alabe̱, a kwalane̱ mo̱ na: A Saṅgo am na
Loba lam. *Na Yesu a kwalane̱ mo̱ na: 29
A Tomasi, ebanja o e̱n mba, nde o dube̱no̱.
Bonam na ba ba s'e̱n, nde ba dube̱.
Yesu a boli pe̱ gita la beyemban bepe̱pe̱ 30
oboso ba bokweli bao, bena be si tilabe̱ o nin

31 kalati. *Nde man nde ma tilabe, ná lo dube
ná Yesu e nde Kristo Mun'a Loba, ná onyola
jemea lo ma-bene longe o dina lao.
21 Nde ombusa nika, Yesu a leele pete mo-
mene na bokweli bao o munja ma Tiberia.
2 Nde a leele nde momene ninka: *Ba ta wuma
iwo, Simon Petro na Tomasi, nu belabe Ma-
wasa, na Natanael nya Kana o Galilea, na
bana ba Sebedeo na bokweli bao bapepe baba.
3 *Na Simon Petro a kwalane babo na: Na
m'ala o musombo. Na babo ba kwalane mo
na: Biso pe di m'ala na oa. Na babo ba
busa, ba peye o bolo, nde ba si bo to-lambo o
4 bo bulu mene. *Nde bunya bo eseleno Yesu
a ta a teme o saua; nde bokweli ba si ta ba
5 bia ná Yesu nu. *Na Yesu a kwalane babo
na: A bana, lo ben lambo la da e? Na babo
6 b'alabe mo na: Kem. *Na mo a kwalane
babo na: Pimba epese o dia la mom la bolo,
nde lo mende kusa. Na babo ba pimba, nde
ba si ta ba wele jomba mo onyola gita la sue.
7 *Na nune mokweli Yesu a tano a tondo, a
kwalane Petro na: Sango nu! Nde Simon
Petro a sengino ná Sango nu, na mo a boto
loki lao, (ebanja a ta nde musamba), a ko o mu-
8 nja. *Nde bane bokweli ba ta ba po na bolo,
(ebanja ba si ta etum na mundi, nga bebwea
9 ba mabongo beba), ba duta epese na sue. *Nde
ba temno o mundi, na babo b'ene we'a ma-
10 kalando, sue na bewolo pe omony ao. *Na
Yesu a kwalane babo na: Binyo wanea mba
11 sue onyola yi lo bono tatan. *Na Simon Petro

’ondea, a duta epese̱ o mundi, e londa na ebwe’a
sue inde̱ne̱ na muatanu na ilalo. Nde to̱na
i tano̱ gita nika, epese̱ e si ta e nyauea. *Na 12
Yesu a kwalane̱ babo̱ na: Binyo̱ ya da. Nde
to̱-mowó̱ nya bokweli a si ta a we̱le̱ jue̱le̱ mo̱
na: Oe nde nja e? Ebanja ba ta ba bia ná
Saṅgo nu. *Na Yesu a po̱, a no̱ṅgo̱ ewolo, a 13
bola babo̱, nikame̱ne̱ pe̱ na sue. *Nin ṅgedi 14
nde e londe̱ ṅgedi ilalo, ná Yesu a lee̱le̱no̱
mo̱me̱ne̱ na bokweli bao ombusa pumbwa lao
la kwedi.

Nde ba bo̱le̱no̱ da, na Yesu a kwalane̱ Si- 15
mon Petro na: A Simon, mun’a Yona, o to̱ndi
mba buka ban e? Na mo̱ a kwala na: E, a
Saṅgo, o bī ná na to̱ndi oa. Na mo̱ a kwalane̱
mo̱ na: Dese̱ bana bam ba mido̱ṅgi! *Na 16
mo̱ a kwalane̱ pe̱te̱ mo̱ ṅgedi ni londe̱ iba na:
A Simon, mun’a Yona, o to̱ndi mba e? Na
mo̱ a kwala na: E, a Saṅgo, o bī ná na to̱ndi
oa. Na mo̱ a kwalane̱ mo̱ na: Tata mido̱ṅgi
mam! *Na mo̱ a kwalane̱ pe̱te̱ mo̱, ṅgedi ni 17
londe̱ ilalo na: A Simon, mun’a Yona, o to̱ndi
mba e? Na Petro a bwa ndutu, ebanja a
kwalan mo̱ ṅgedi ni londe̱ ilalo na: O to̱ndi
mba e? Na mo̱ a kwalane̱ mo̱ na: A Saṅgo,
oa o bī mambo me̱se̱, o bī ná na to̱ndi oa.
Na Yesu a kwalane̱ mo̱ na: Dese̱ mido̱ṅgi
mam. *Iwie̱, iwie̱, nā-laṅgwea oa, niponda 18
o tano̱ mpesa o ta o bomea oame̱ne̱, o ta pe̱ o
daṅgwa to̱ ue̱ni o to̱ndino̱, nde ni ponda o
me̱nde̱no̱ duna, o me̱nde̱ sambise̱ maa mo̱ṅgo̱,
nde nupe̱pe̱ a me̱nde̱ bomea oa, ’alane̱ pe̱ oa

19 o wuma o si to̱ndino̱. * Nde a ta nde a kwala
din o ee̱le̱ njika nyai a kwedi a me̱nde̱no̱
busise̱ Loba. Nde a kwalino̱ din, na mo̱ a
20 kwalane̱ mo̱ na: Bupe̱ mba! * Na Petro a
yo̱mbo̱, 'e̱ne̱ nu mokweli Yesu a to̱ndino̱ a ma-
bupe̱, mo̱ nde a ta pe̱ a se̱me̱ye̱ o bwaṅga
bao onyola da, a kwala na: A Saṅgo, nja nu
21 me̱nde̱ jandise̱ oa e? * Petro 'e̱nno̱ mo̱, na mo̱
a kwalane̱ Yesu na: A Saṅgo, nde nun pe̱ e?
22 * Na Yesu a kwalane̱ mo̱ na: Na to̱ndi te̱, ná
a je natē̱ na po̱, o be̱n njika bwambo oten e?
23 Oa bupe̱ nde mba! * Nde eyala e ta e pambi-
lane̱ oteten a bona-saṅgo, ná nu mokweli a
si me̱nde̱ wo̱. Nde Yesu a si ta a kwalane̱ mo̱
na, a si me̱nde̱ wo̱, nde na, na to̱ndi te̱ ná
a je natē̱ na po̱, o be̱n njika bwambo oten e?
24 Nde mo̱ nde e nu mokweli nu ma-bole̱
mboṅ onyola man, nu tili pe̱ man, nde di bī
25 ná mboṅ ao nye mbale̱. * Nde gita la
mambo mape̱pe̱ pe̱ me, mena Yesu a bolino̱,
mena ma tilabe̱ te̱ diwo̱-diwo̱, na m'o̱ṅge̱le̱ ná
to̱ wase mo̱me̱ne̱ e si wusa jalea yi kalati yena
i wusa tilabe̱.

BEBOLO BA BAMULOLOMA.

Na domse̱ miaṅgo ma boso, a Teofilo, 1
onyola me̱se̱ Yesu a botedino̱ o bola na o lee̱,
* nate̱na bo bunya boena a no̱ṅgo̱be̱no̱ omo̱ny, 2
ombusa bola lao la beanedi na bamuloloma
onyola Mudī Musaṅgi, ba bena a po̱sino̱, * bena 3
a lee̱le̱no̱ mo̱me̱ne̱ muenya ombusa taka lao,
na gita la beyemban, kana a lee̱le̱no̱ mo̱me̱ne̱
na babo̱ muane̱i ma minya, a kwalisane̱ pe̱
babo̱ onyola janea la Loba. * Nde niponda 4
a tano̱ a ja na babo̱, 'anedi babo̱ ná ba s'asum-
we̱ o Yerusalem, nde b'eṅge̱le̱ nde dikaki la
Tete̱, lena lo seṅgino̱ na mba. * Ebanja Yo- 5
hane a ta nde a dubise̱ na madiba, nde binyo̱
lo me̱nde̱ dubisabe̱ na Mudī Musaṅgi, seto̱
etum ombusa min minya. * Nde ba ba ta ba 6
ko̱to̱me̱ b'ue̱le̱ mo̱, ba kwala na: A Saṅgo, o
ma-timbise̱ janea na Israel penya o nin po-
nda e? * Na mo̱ a kwalane̱ babo̱ na: E s'aṅ- 7
game̱n binyo̱ o bia ponda to̱ ebe, Tete̱ a te̱-
se̱no̱ o ṅginy'ao mo̱me̱ne̱; * nde lo me̱nde̱ kusa 8
ṅginya, yete̱na Mudī Musaṅgi mu po̱i omo̱ny
anyu, nde lo me̱nde̱ be̱ mboṅ am o Yerusalem
na o Yudea nye̱se̱ na o Samaria, nate̱na o
masu ma wase pe̱. * Nde a kwalino̱ man, 9
na mo̱ a no̱ṅgo̱be̱ omo̱ny kana ba tano̱ b'
ombwa, na diwindiwindi di kasa mo̱, di nyo̱ṅ-
gise̱ mo̱ o miso̱ mabu. * Nde kana ba tano̱ 10
ba soke̱ miso̱ mabu o mo̱ny, ponda 'alono̱,

ombwa, bato baba ba ta ba teme na babo na
11 mboti i ma-sange, * bena ba ta pe ba kwala
na: A bato ba Galilea, nje lo temno, lo sokeno
miso o mony? Nun Yesu mene nu nongobe
na binyo o mony, a mende pe timba nikamene,
12 kana l'enno mo a m'ala o mony. * Nde ombu-
sa nika, na babo ba timba pe o Yerusalem
wa o mudongo mu belabe na, mudongo ma
njabi, muena mue bebe na Yerusalem, etum
a londo la bunya-ba-wumse.
13 Nde b'ingedino, na babo b'ondea o tun a
mony, nyena ba tano ba ja, Petro na Yakobo,
na Yohane na Andrea, Filipo na Tomasi,
Bartolomeo na Mateo, Yakobo mun'a Alfeo
na Simon Selote na Yuda mun'a Yakobo.
14 * Babo bese ba ta ba tingame o muka na o
besosomedi na mulema mowo, na bito pe na
Maria, nyango a Yesu, na bona-sango ba bome.
15 * Nde o mi minya Petro a ta a teme oteten
a bokweli, a kwala na, (nde dimuti lena di ta
16 di kotome di ta to ebwea bato na muaba): * A
bato, bona-sango! Betiledi be ta be angamene
londa, bena Mudī Musangi mu seleno biise o
mudumbu ma Dawid, onyola Yuda nu timbi
mudied'a ba bena ba ta ba putea Yesu.
17 * Ebanja a ta a langabe pulisane biso, a ta pe
18 a kusa dongo o yen ebolo. * Mo a kusi so
mōnda onyola musauedi ma bobe, nu ta nu
ko wase polongo, a domea teten, na mea mao
19 mese mi komea wase, * lena di ta di biane na
bese bena ba jai o Yerusalem, ka nyena mu
mōnda mu timbi belabe o bwambo babu na,

Akeldama, nika nye nde na, mōnda ma maya.
*Ebanja e tilabe o kalat'a-mieṅge na: „Bejedi 20
bao be timbe embamba, to-moto a si ja oten“,
na na: „Nupepe a kuse ebol'ao.“ *Moto mowó 21
so nya ba bato bena ba ta ba daṅgwa na biso
ponda yese, niponda Saṅgo Yesu a tano 'iṅgea
na busa oteten asu, *botea o dubise la Yo- 22
hane natena o bo bunya, boena a noṅgobeno
na biso o mony, a timbe mboṅ a bepumbwedi
muemba na biso. *Na babo ba tese baba, 23
Yosef nu belabe Barsaba, nu ta pe nu posobe
dina na Yusto, na Matia, *na babo ba kane, 24
ba kwala na: Oa, a Saṅgo, nu bī milema ma
bese, leele njika mowó nya ban baba o po-
sino, *o noṅgo bejedi ba yen ebolo na mun 25
muloloma, bena Yuda 'asumweno o wala o
yao wuma. *Na babo ba bola babo male, 26
na male ma koye Matia, na mo a batabe na
dom la bamuloloma na mowó.

Nde niponda bunya ba muatanu bo lon- 2
dino, babo bese ba ta ba kotone wuma iwo
na mulema mowó. *Na dibokimene mumban 2
mu wa o mony, biana juṅga la mūdi mundene,
mu londise ndabo nyese ba tano ba ja. *Na 3
l'eme lo domedi, kana la wea, lo poye babo,
lo ja omony a moto na moto nyabu, *na babo 4
bese ba londa na Mudī Musaṅgi, ba kumwa
topo na l'eme lopepe, kana Mudī mu bolino
babo o topo. *Nde Bona-Yuda, bato ba dube 5
bena ba wu o matumba mese mena ma ta
owasa mony, ba ta ba ja o Yerusalem. *Nde 6
mu mumban mu seṅganno, dimuti di ta di ko-

to̱ne̱, di nyaka, ebanja moto na moto a seṅgi
babo̱ ba ma-to̱po̱ o bwambo bao a yabanno̱.
7 * Nde babo̱ be̱se̱ ba ta ba nyaka, ba tanya, ba
kwalane̱ mowó̱ na nune̱ na: Ombwa, ban be̱se̱
ba ma-to̱pe̱ ba titi nde bato ba Galilea e?
8 * Nde ne̱ni di ma-seṅgano̱ babo̱ moto-te̱ o
9 bwambo basu di yabanno̱ e? * Bato ba Partia
na Media na Elam na ba ba jai o Mesopotamia
na Yudea na Kapadokia na Ponto na Asia
10 * na Frigia na Pamfilia na o Egipto na o epas'
a Libia, be̱be̱ na Kirēne, na bato ba Roma
11 ba jai o uan, * Bona-Yuda na bembon na bato
ba Kreta na Arabia, — di ma-seṅga babo̱ ba
ma-to̱po̱ o miambo masu bebolo bende̱ne̱ ba
12 Loba! * Na babo̱ be̱se̱ ba nyaka, b'uba, ba
kwalane̱ mowó̱ na nune̱ na: Ninka nye nde
13 ne̱ e? * Bape̱pe̱ ba ta ba bola make̱ko, ba
kwala na: Ba londi nde na mao ma nye̱ṅge̱ny.
14 Na Petro a te̱me̱ na dom na mowó̱, 'ase̱ doi
lao, a kwalane̱ babo̱ na: A bato ba Yudea na
binyo̱ be̱se̱ lo jai o Yerusalem, ese̱le̱ din di
biane̱ na binyo̱, le̱le̱ pe̱ matoi o seṅga beyala
15 bam. * Ebanja ban ba si so̱ki, kana lo m'o̱ṅ-
ge̱le̱no̱, ebanja tatan ye nde ṅge̱ṅ ilalo ya
16 bunya. * Nde din le nde nje e kwalabe̱ na
17 muto̱per' a-mudī Yoel na: * „Loba a ma-kwala
na: e me̱nde̱ be̱ o minya mi sukan, na me̱nde̱
koma Mudī mam omo̱ny a beyobo be̱se̱, na
bana banyu ba bome na ba bito pe̱ ba me̱nde̱
laṅgwa bediṅge̱, mpesa manyu pe̱ mi me̱nde̱
je̱ne̱ mé̱ne̱, midun manyu pe̱ mi me̱nde̱ naṅga
18 ndo̱ti. * Nde o mi minya na me̱nde̱ koma

Mudī mam omony a bautu bam ba bome na
ba bito, nde ba mende langwa bedinge. * Nde 19
na mende bola betanysedi omony o dibobe,
na beyemban o wase, maya na wea na mu-
tumbe ma itutu. * Wei i mende timba muititi, 20
modi pe maya, obiana bunya ba Sango bo-
ndene na ba bosangi bo ma-po. * Nde e mende 21
be ná to-nja nu ma-bele dina la Sango, a
mende jongisabe.“ * A bato ba Israel, senga 22
ben beyala: Yesu nya Nasaret, moto nu pu-
sabele na Loba oteten anyu na bebolo ba
nginya na betanysedi na beyemban, bena Loba
a bolino onyol'ao oteten anyu, kana binyo
momene lo bīno, * mo nde, kana a tano a ba- 23
kabe onyola muano mu tesebe, na onyola
dibie la Loba lena di ma-sele bie mese, lo
nongino, lo bomele mo o mbasa onyola maa
ma ba ba si ben mbenda, lo bwa mo. * Mo 24
nde Loba a pumbweleno, na ka wunja la ses'a
kwedi; kana e si tano e wele bolane, ná 'ala-
bele na mo. * Ebanja Dawid a kwali onyol' 25
ao na: „Na m'ene Sango am oboso bam ponda
yese; ebanja e o dia lam la mom, ná na si
soa. * Onyola nika mulema mam mu bo mu- 26
nyenge, eyem'am pe e sombise; e, eyobo am
pe e mende wumse o dipita, * ebanja o si 27
mende jesele mudī mam o mundi-ma-kwedi,
to jesele Musanger' ango o jene eboru. * O 28
biise mba mangea ma longe; o mende londise
mba na munyenge oboso bongo.“ * A bato, 29
bona-sango, nena na-langwea binyo na bwe
onyola sango asu nya mbambe Dawid: Mo

a wedi, a pulabe̱ pe̱; so̱ṅgo̱ ao nye na biso̱
30 nate̱na bon ba oe̱ṅge̱. * Nde kana a tano̱ so̱
mutoper' a-mudī, a bia pe̱ ná Loba a kanedi
mo̱ so̱ṅgo̱, ná mbot' a edue ao e je o bejedi
31 bao, * kana a se̱le̱no̱ je̱ne̱ nika, a ta nde a to̱po̱
onyola bepumbwedi ba Kristo, ná mudī mao
mu s'esabe̱le̱ o mundī-ma-kwedi eyobo ao pe̱
32 a s'e̱n ebo̱ru. * Nun Yesu me̱ne̱ nde, Loba a
pumbwe̱le̱no̱; mo̱ nde biso̱ be̱se̱ je̱no̱ mboṅ.
33 * Kana 'ondabe̱le̱no̱ so̱ na dia la mom la Loba,
a kusino̱ pe̱ dikaki la Mudī Musaṅgi na Tete̱,
mo̱ nde a kom din, lo m'e̱ne̱no̱ tatan, lo ma-
34 seṅgano̱ pe̱. * Ebanja Dawid a si ta 'ondea
o mo̱ny; nde a kwali na: „Saṅgo a kwalan
35 Saṅgo am na: Ja o dia lam la mom, * natē̱
na timbise̱ basiṅgeri bo̱ṅgo̱ ebambu a mataṅga
36 mo̱ṅgo̱". * Ndabo a Israel nye̱se̱ e bie so̱
bwambwam, ná Loba a timbise̱ nun Yesu,
nyena lo bome̱le̱no̱ o mbasa, Saṅgo na Kristo.
37 Nde ba seṅgino̱ nika, na mo̱ e so̱lo̱ babo̱
o mulema, na babo̱ ba kwalane̱ Petro na bane̱
bamuloloma na: A bato, bona-saṅgo, di boleye
38 ne̱ e? * Na Petro a kwalane̱ babo̱ na: Binyo̱
ate̱le̱, moto na moto nyanyu a dubisabe̱
o dina la Yesu Kristo, onyola lakise̱
la miobe; nde lo me̱nde̱ kusa jabea la
39 Mudī Musaṅgi. * Ebanja dikaki le nde lanyu
na bana banyu na be̱se̱ pe̱ bena be etum, bena
40 Saṅgo, Loba lasu, a me̱nde̱no̱ bele̱ o po̱. * A
ta pe̱ a bola babo̱ mboṅ na jome̱le̱ pe̱ na gita
la beyala bepe̱pe̱, m'o̱na: Ese̱le̱ binyo̱ lo oṅgi-
41 sabe̱ na nin nyo̱ṅo̱n a mpeṅga. * Ba so̱ bena

ba ta ba nongo eyal'ao, ba ta ba dubisabe; nde
ba ta ba batabe o bo bunya to lokoli la midī
lolalo.
Nde ba ta ba tingame o beleedi ba bamu- 42
loloma na o jalatane na o bua l'ewolo na
o mika. *Nde bongo bo ta bo koye midī 43
mese; nde gita la betanysedi be ta be bolane
na bamuloloma. *Nde bese bena ba ta ba 44
timba dube ba ta nde wuma iwo, ba ta ba bene
mambo mese pùlapula; *nde ba ta b'andise 45
mambo mabu na bema babu pe, b'abane mo
bese, kaponda e tano e pula na moto na moto.
*Nde kana ba tano ba tingame bunyate o 46
tempel na mulema mowó, ba bua pe ewolo o
mboa, *ba ta ba nongo da na munyenge na 47
mulema mowó, ba sesa Loba, ba bene pe ndedi
na dimuti lese. Nde Sango a ta a bata bu-
nya-te o muemba, ba bena ba ta b'ongisabe.

Nde Petro na Yohane ba ta b'ondea mu- 3
emba mowó o tempel, o pond'a muka, ngen
dibua. *Nde moto mowó nu ta mboko na- 2
tena dibum la nyango a ta a bambabe, nyena
ba tano ba jese bunya-te o jombe la tempel,
lena di belabe na: la bwam, o jakwa mabea
na ba ba m'ingeye o tempel. *Niponda nun 3
'enno Petro na Yohane ba ma-pula jingea o
tempel, na mo a sosomea onyola jabea. *Nde 4
Petro a ta 'ombwa mo na Yohane pe, a kwala
na: Ombwa biso! *Na mo 'ombwa babo na 5
sī, 'engele o kusa lambo na babo. *Na Petro 6
a kwala na: Na si ben silba to gol; nde di

na be̱nno̱, mo̱ nde na ma-bolano̱ oa: o dina la
Yesu Kristo nya Nasaret, te̱me̱, o dańgwe.
7 *Na mo̱ a kwe̱ mo̱ o dia la mom, a te̱se̱ mo̱,
na dibokime̱ne̱ matańga mao na mońgea ma
8 timba jembame̱; *na mo̱ 'ańgwe̱ mo̱ny, a te̱me̱,
a dańgwa, 'ińgea na babo̱ o tempel, a dańgwa,
9 'ańgwe̱, a sesa Loba. *Na dimuti le̱se̱ di e̱ne̱
10 mo̱ a ma-dańgwa, a ma-sesa pe̱ Loba. *Nde
ba ta b'emba mo̱, ná e nde nu nu ta nu ja
o jo̱mbe̱ la bwam o njako, na babo̱ ba londa
na manyaka na betanysedi onyola di di bolan
na mo̱.
11 **N**de niponda a tińgamno̱ na Petro na Yo-
hane, dimuti le̱se̱ di ta di ko̱to̱ne̱ na babo̱
na manyaka, o dibe̱pe̱ di belabe̱, la Salomo.
12 *Nde Petro 'e̱nno̱ nika, na mo̱ 'alabe̱ dimuti
na: A bato ba Israel, nje lo ma-nyakano̱ onyo-
la din? to̱ nje lo m'ombwano̱ biso̱, biana biso̱
nde di boli mo̱ a dańgwa onyola ńginy'asu mo̱-
13 me̱ne̱ na dube̱ lasu la Loba? *Loba la Abra-
ham na la Isak na la Yakob, Loba la basań-
go basu nde, a busise̱ muut'ao Yesu, nyena
binyo̱ lo bake̱no̱, lo to̱bino̱ oboso ba Pilato,
14 niponda mo̱ a bakono̱ o jese̱le̱ mo̱. *Binyo̱
lo to̱bi Nyabosańgi na Nute̱mnasīm, lo so̱so̱-
me̱ye̱ nde ná mot'ebwan a bolabe̱ binyo̱.
15 *Lo bo muaned'a lońge̱, nyena Loba 'umwe̱-
16 le̱no̱ o kwedi, onyola din biso̱ je mbori. *Nde
onyola jemea o dina lao, mo̱ nde nu nyena
lo m'e̱ne̱no̱, lo bīno̱ pe̱, dina lao nde di embe̱
mo̱; na jemea lena le onyol'ao mo̱ nde di
boli mo̱ din ja la bwam oboso ba binyo̱ be̱se̱.

*Na so̱ ńde, a bonate, na bī ná lo boli nde 17
mo̱ onyola bodimbea, kana bạ̄nedi banyu pe̱.
*Nde Loba nde a ta a londise̱ nika, ma mena 18
a se̱le̱no̱ biise̱ onyola mudumbu ma bato̱peri
bao ba mudī be̱se̱, ná Kristo a take. *Binyo̱ 19
ate̱le̱ so̱, lo tukwe, ná miobe manyu mi tutabe̱;
*ná pond'a jembame̱ e po̱, wa o boso ba Sań- 20
go, ná a lome pe̱ Yesu Kristo nu se̱le̱ te̱se̱be̱
onyol'anyu, *nyena mo̱ny e ańgame̱nno̱ kasa, 21
nate̱na pond'a betimbisedi ba mambo me̱se̱,
nyena Loba a kwalino̱ o mudumbu ma bato̱-
peri bao ba mudī ba bosańgi, nate̱na o bwi-
ndea. *Ebanja Mose a kwalan batete̱ na: 22
„Sańgo Loba lanyu a me̱nde̱ busise̱ye̱ binyo̱
muto̱per'a-mudī oteten a bona-sańgo anyu kana
mba; mo̱ nde l'ańgame̱nno̱ seńgane̱ o me̱se̱
a me̱nde̱no̱ kwalane̱ binyo̱. *Nde e'me̱nde̱ be̱, 23
ná mudī na mudī muena mu si me̱nde̱ seńgane̱
nu muto̱per'a-mudī mu me̱nde̱ nyamsabe̱ oteten
a tumba. *Nde bato̱peri-ba-mudī be̱se̱ botea 24
o Samuel na ombusa, be̱se̱ bena ba ta ba to̱po̱,
ba ta ba lańgwa pe̱ onyola min minya. *Bi- 25
nyo̱ le nde bana ba bato̱peri-ba-mudī na ba
male, mena Loba a te̱se̱no̱ na basańgo basu,
niponda a kwalanno̱ Abraham na: „O mbot'
ańgo̱ pe̱ nde matumba ma wase me̱se̱ ma
me̱nde̱no̱ namsabe̱." *Na binyo̱ nde Loba a 26
se̱le̱no̱ pumbwe̱le̱ muut'ao Yesu, a lom pe̱ mo̱
o namse̱ binyo̱ o jate̱le̱ la moto na moto na
bobe bao.

Nde niponda ba tano̱ ba kwalane̱ dimuti, 4
na prisi na muaned'a tempel na Sadukai ba

2 po̱ na babo̱, *e ta e bwese̱ babo̱ ndutu onyo-
lana ba ta ba lee̱ dimuti, ba laṅgwa pe̱ bepu-
3 mbwedi ba kwedi o Yesu. *Na babo̱ ba we̱le̱
babo̱ maa o nyolo, ba we̱le̱ babo̱ o beboa na-
te̱na bone̱ ba kie̱le̱; ebanja e ta nde ebiamu.
4 *Nde gita la ba bena ba ta ba seṅga eyala
ba ta ba dube̱; nde muso̱ṅgi ma bome mu ta
mu timba be̱ to̱ lokoli lotanu.
5 Nde idiba i po̱ino̱ bānedi babu na baturu
na babiedi-ba-kalat'a-Loba ba ta ba ko̱to̱ne̱ o
6 Yerusalem, *Ana prisi ninde̱ne̱, na Kaifa na
Yohane na Alesanda na be̱se̱ bena ba ta o
7 mbia ma prisi ninde̱ne̱; *na babo̱ ba te̱se̱
babo̱ oteten, b'ue̱le̱ na: O njika ṅginya to̱ o
8 njika dina lo bolino̱ din e? *Na Petro a londa
na Mudī Musaṅgi a kwalane̱ babo̱ na: A bi-
nyo̱ bānedi b'ekombo na baturu ba Israel,
9 *yete̱na di wasabe̱ te̱ oeṅge̱ onyola ebol'a
bwam e bolabe̱ na mot'a diboa, yena onyol'
10 ao 'oṅgisabe̱no̱, *e biane̱ na binyo̱ be̱se̱ na
bato ba Israel be̱se̱, ná o dina la Yesu Kristo
nya Nasaret, nyena lo bome̱le̱no̱ o mbasa,
nyena Loba a pumbwe̱le̱no̱ o kwedi, onyol'ao
nde nun a te̱mno̱ oboso banyu na ja la bwam.
11 *Mo̱ nde e dale lena di baṅgabe̱ na binyo̱
12 baloṅgedi, lena di timbi dale la toṅgo. *Joṅ-
gise̱ pe̱ di titi na nupe̱pe̱, to̱ dina dipe̱-
pe̱ pe̱ di titi owasa mo̱ny, lena di bolabe̱
bato, lena onyol'ao di m'oṅgisabe̱no̱.
13 Nde b'e̱nno̱ bokenju ba Petro na Yohane,
ba so̱ino̱ pe̱ ná be nde bato ba s'oko na ba
bodimbea, na babo̱ ba nyaka, ba ta pe̱ ba bia

babo̱ bwambwam ná ba ta nde na Yesu. *Nde 14
niponda b'enno̱ nu moto nu bo̱lisabe̱ a te̱m
na babo̱, na babo̱ ba si be̱ne̱ to̱-lambo o tim-
bise̱le̱ te̱ṅge̱ne̱ mo̱. * Na babo̱ b'anea babo̱ o 15
busa o jako̱to̱ne̱ la muano, na babo̱ ba kwali-
sane̱ mowó̱ na nune̱, ba kwala na: * Di boleye 16
ban bato ne̱ e? Ebanja eyemban e bian e
bolan na babo̱, yena e bian na be̱se̱ bena
ba jai o Yerusalem, di titi ná di to̱bo̱ mo̱.
*Nde ná e si beṅga kyamane̱ oteten a dimuti, 17
ese̱le̱ biso̱ di kimeye babo̱ bwambwam, ná ba
si kwalane̱ pe̱ to̱-moto to̱-lambo o di dina.
*Na babo̱ ba bele̱ babo̱, b'anea babo̱ ná ba 18
si to̱po̱ to̱ lee̱ onyola dina la Yesu tomtom.
*Na Petro na Yohane b'alabe̱, ba kwalane̱ 19
babo̱ na: Binyo̱me̱ne̱ kaise̱, ṅga e te̱ṅge̱n
oboso ba Loba, o seṅgane̱ binyo̱ buka Loba.
* Ebanja di titi ná di we̱le̱ jese̱le̱ o to̱po̱ ma 20
mena di e̱nno̱ di seṅgino̱ pe̱. *Na babo̱ ba 21
beṅga nde kimea babo̱, b'ese̱le̱ babo̱, kana
ba si so̱ino̱ ne̱ni ba ma-ko̱kise̱no̱ babo̱ onyola
dimuti, ebanja be̱se̱ ba ta ba sesa Loba onyola
di di bolan. * Ebanja nu moto a ta a buka 22
muane̱i ma mbu, nyena yen eyemban a bo̱lise̱
e bolabe̱no̱.

Nde niponda b'esabe̱le̱no̱, na babo̱ b'ala 23
na bona babu, ba laṅgwea babo̱ me̱se̱ mena
prisi inde̱ne̱ na baturu ba kwalanno̱ babo̱.
*Nde ba seṅgino̱ nika, na babo̱ b'ase̱ ma- 24
doi mabu na Loba na mulema mowó̱, ba
kwala na: A Saṅgo, oa oe Loba nu weki
mo̱ny na wase na munja na me̱se̱ me oten,

25 * nu kwali onyola mudumbu ma muut'aṅgo
Dawid na: „Onyolanje basibi ba ma-toiseno,
na matumba ma ma-duteano mambo m'ewolo
26 e? * Kiṅ'a wase i ma-teme, bānedi pe ba
kotone, teṅgene Saṅgo na teṅgene Krist' ao."
27 * E, nambale, ba kotom o mun mundi teṅgene
muut'aṅgo nya bosaṅgi Yesu, nyena o okiseno,
Herode na Pontio Pilato muemba na basibi
28 na matumba ma Israel, * o bola nje dia loṅgo
na muano moṅgo ba seleno tese, ná e bolane.
29 * Nde tatan so, a Saṅgo, ombwa bekima babu,
bola pe bautu boṅgo o laṅgwa eyal' aṅgo
0 na bokenju boese, * ná o sambise la dia loṅgo
onyola bolise, beyemban na betanysedi be bo-
lane onyola dina la muut'aṅgo nya bosaṅgi
31 Yesu. * Nde ba boleno kane, wuma yena ba
tano ba kotone i ta i soa, na babo bese ba
londa na Mudī Musaṅgi, ba kwala pe eyal'a
Loba na bokenju.
32 Nde dimuti la badube di ta nde mulema
mowó na mudī mowó; nde to-mowó a si ta a
kwala onyola to lambo diwo la mambo mao
a tano a bene, ná le nde lao, nde mese ma ta
33 nde babo pùlapula. * Nde bamuloloma ba ta
ba bola mboṅ na ṅginya nindene onyola be-
pumbwedi ba Saṅgo Yesu, ndedi nindene pe
34 e ta omony a babo bese. * Ebanja to-mowó
a si ta oteten abu nu ta nu taka; ebanja bese
bena ba ta ba bene mionda na mandabo ba ta
b'andise mo, ba wana musauedi ma mambo
35 b'andiseno, * ba neṅge mo o miende ma ba-
muloloma; nde e ta e abane na moto nyese,

kaponda e tano̱ e pula onyol' ao. * Nde Yoses, 36
nu ta pe̱ nu po̱so̱be̱ dina na bamuloloma na:
Barnaba, nika nye nde o tukwabe̱ na: Mun'
a belo̱ko̱medi, mot' a bona-Lewi, nu yabe̱ o
Kipro, * a ta a be̱ne̱ mōnda, 'andise̱ mo̱, a wana 37
musauedi, a we̱le̱ mo̱ o miende ma bamuloloma.

Nde moto mowó̱, dina lao na Anania na 5
munj' ao Safira, a ta 'andise̱ mōnda, * a we̱ṅge̱le̱ 2
doṅgo la musauedi, munj' ao pe̱ a ta a bia
nika, a wana doṅgo, a ne̱ṅge̱ mo̱ o miende ma
bamuloloma. * Na Petro a kwala na: A Ana- 3
nia, onyolanje Satan a londise̱no̱ mulema mo̱ṅ-
go̱, ná o to̱po̱ne̱ Mudī Musaṅgi lobaṅgo, o we̱ṅ-
ge̱le̱ pe̱ na doṅgo la musauedi ma mōnda e?
* Niponda mu tano̱ mu dia na oa, mu si ta ṅde 4
mo̱ṅgo̱ e? mu andisabe̱no̱ pe̱, mu si ta mu dia
o ṅginy' aṅgo̱ e? Onyolanje o wekino̱ nika
o mulema mo̱ṅgo̱ e? O si to̱po̱n bato lobaṅgo,
nde Loba. * Nde Anania a seṅgino̱ ben beyala, 5
na mo̱ a ko̱ wase, a patea. Na bo̱ṅgo̱ bo-
nde̱ne̱ bo ko̱ye̱ be̱se̱, bena ba ta ba seṅga nika.
* Na mpesa ma bato mi te̱me̱, mi wule̱le̱ mo̱, 6
mi busane̱ mo̱, mi pule̱ mo̱. * Nde e ta na, o 7
tomba to̱ ṅge̱ṅ ilalo, na munj' ao nyena a si
ta a bia nje e bolan, 'iṅgea. * Na Petro a 8
kwalane̱ mo̱ na: Laṅgwea mba, ṅga lo andise̱
nde mōnda nika e? Na mo̱ a kwala na: E,
nikame̱ne̱. * Na Petro a kwalane̱ mo̱ na: 9
Onyolanje lo pulino̱ muano o kekise̱ Mudī ma
Saṅgo e? Ombwa, mataṅga ma ba bena ba
pule̱ mom' aṅgo̱ me oboso ba jo̱mbe̱, ba me̱nde̱
pe̱ bambe̱ oa. * Na mo̱ a ko̱ wase dibokime̱ne̱ 10

o miende mao, a patea. Na mi mpesa ma
bato mi ińgea, mi bomane̱ mo̱ a wedi, na babo̱
ba busane̱ mo̱, ba pule̱ mo̱ be̱be̱ na mom'ao.
11 * Na bo̱ńgo̱ bonde̱ne̱ bo ko̱ye̱ muemba mue̱se̱
na be̱se̱ bena ba seńgi nika.
12 Nde gita la beyemban na betanysedi be
ta be bolane̱ na maa ma bamuloloma, oteten
a dimuti, nde babo̱ be̱se̱ ba ta ba ko̱to̱ne̱ na
13 mulema mowó̱ o dibe̱pe̱ la Salo̱mo. * Nde
to̱-mowó̱ nya bape̱pe̱ a si ta a keka o lata na
babo̱, nde dimuti di ta di ombwea babo̱ bo-
14 nde̱ne̱. * Nde e ta e beńga batabe̱ na babo̱, ba
bena ba ta ba dube̱ Sańgo, dimuti la bome na
15 bito pe̱, * ka nyena ba ta ba busise̱ baboedi o
mańgea, ba ne̱ńge̱ babo̱ o mano̱ńgo̱ na o kadi,
ná ńga Petro a po̱i te̱, edińge̱dińg'ao yena
16 e ko̱ omo̱ny a mowó̱ nyabu. * Nde dimuti la
mindi mi dińge̱le̱ pe̱ di ta di ko̱to̱ne̱ o Yeru-
salem, ba wana baboedi na batakisabe̱ na midī
mi si sańgi, nde babo̱ be̱se̱ ba ta ba bo̱lisabe̱.
17 Nde prisi ninde̱ne̱ e ta e te̱me̱ na be̱se̱ ba
ta na mo̱, bena ba ta nyań-la-jemea la Sadukai,
18 ba londa na ko̱di, * na babo̱ ba we̱le̱ bamulo-
loma maa mabu o nyolo, ba we̱le̱ babo̱ o beboa
19 ba mpoma. * Nde angel a Sańgo e ta e tele̱
mo̱mbe̱ ma ndabo a beboa o bulu, e busise̱
20 babo̱, e kwala na: * Binyo̱ ala, lo te̱me̱, lo
lańgweye dimuti o tempel beyala be̱se̱ ba din
21 lońge̱. * Ba se̱ńgino̱ nika, na babo̱ b'ińgea o
tempel ya idibaidiba, ba lee̱. Nde prisi ni-
nde̱ne̱ e ta e po̱ na ba ba ta na mo̱, na babo̱
ba bele̱ muemba ma bakaisedi bande̱ne̱ na

muemba ma baturu ba Bona-Israel muese;
na babo ba loma o ndabo a beboa o wana
babo. * Nde baboledi ba poino oten, ba si 22
boman babo o beboa; na babo ba timba, ba
biise nika, * ba kwala na: Di boman ndabo a 23
beboa e kwesam bwambwam, batatedi pe ba
tem o mombe, nde di teleno di si boman to-
moto oten. * Nde ba seṅgino ben beyala, 24
prisi na muaned'a tempel na prisi indene,
na babo b' uba onyol' abu, nje nika e men-
deno be. * Nde moto mowó a ta a po, a 25
laṅgwea babo na: Ombwa, ba bato lo we-
leno o beboa, be o tempel, ba tem, ba ma-
lee dimuti. * Na muanedi 'ala na baboledi 26
bao, a wana babo, seto na ṅginya, ebanja ba
ta ba bwa dimuti boṅgo, ná ba si ya be b'
aṅgwabe madale. * Nde ba wanno babo, na 27
babo ba tese babo oboso ba muano, na prisi
nindene 'uele babo, * e kwala na: Di si ta di 28
anea binyo na iwie, ná lo si lee o din dina e?
Nde ombwa, lo má-londise Yerusalem na be-
leedi banyu, nde lo ma-pula pe wana maya
ma nu moto omony asu. * Na Petro 'alabe 29
na bamuloloma, a kwala na: E aṅgamen
o seṅgane Loba buka bato. * Loba la ba- 30
saṅgo basu a pumbwele Yesu, nyena binyo lo
bono na pane la mony a eboṅgo. * Mo nde 31
Loba 'aseno na dia la mom o be muanedi na
musuṅgeri, o bola Israel jatele na lakise la
miobe. * Nde biso pe je mboṅ ao onyola ben 32
beyala na Mudī Musaṅgi pe, muena Loba a
bolino ba bena ba ma-seṅgane mo. * Nde ba 33

seṅgino̱ nika, na mo̱ e ke̱ babo̱ mulema, na
babo̱ ba weka muano o bwa babo̱.
34 Nde mot'a Farisai mowó̱ a ta a te̱me̱ o
muemba ma bakaisedi bande̱ne̱, dina lao na
Gamaliel, muleed' a-mbenda nu ta nu be̱ne̱
edube na dimuti le̱se̱, 'anea ná ba busise̱ ba-
35 muloloma son a ponda. * Na mo̱ a kwalane̱
babo̱ na: A bato ba Israel, l'aṅgame̱ne̱ bi-
nyo̱me̱ne̱ onyola ban bato, nje lo ma-pulano̱
36 bola. * Ebanja oboso ba min minya, Teuda
a ta a te̱me̱, a kwala na e lambo, to̱ bebwea ba
bato bene̱i be ta be batame̱ na mo̱; mo̱ a bwabe̱,
na be̱se̱ bena ba ta ba batame̱ na mo̱ ba pa-
37 mbilan, ba nyamsabe̱. * Ombusa nun, Yuda
nya Galilea a ta a te̱me̱, o pond'a no̱ṅgo̱be̱
la muso̱ṅgi, a ta pe̱ a yo̱mbise̱ gita la bato o
bupe̱ mo̱; mo̱ pe̱ a wedi, nde be̱se̱ bena ba
38 ta ba batame̱ na mo̱, ba ta ba pambilane̱. * Nā-
laṅgwea so̱ binyo̱ na: Embe̱ dia na ban bato,
ese̱le̱ babo̱. Yete̱na mun muano to̱ yen ebolo
39 ye te̱ ya bato ke̱ e me̱nde̱ bulea; * nde ye te̱
ya Loba, ke̱ lo titi ná lo we̱le̱ bule̱le̱ mo̱; lo si ya
40 be̱ lo so̱be̱ ka ba ba m'anane̱ Loba. * Na babo̱ ba
seṅgane̱ mo̱, ba bele̱ bamuloloma, ba dipa babo̱
lonyanyo, b'anea babo̱, ná ba si kwala o dina
41 la Yesu, na babo̱ b'ese̱le̱ babo̱. * Na babo̱
b'asumwe̱ na munye̱ṅge̱ o boso ba muemba
ma bakaisedi bande̱ne̱, onyolana ba ta nde
ba doṅgame̱n o kusa iso̱n onyola dina lao.
42 * Nde ba si ta b'ese̱le̱ o lee̱ bunya-te̱ o tempel
na o mandabo, na laṅgwa pe̱ miaṅgo-ma-bwam
ma Yesu Kristo.

Nde o mi minya, niponda bokweli ba timbino tondo, minyunyungu mi ta mi busa na Bona-Yuda ba Grikia lingane ba Bona-Heber, onyolana mikusa mabu mi ta mi bangisanebe o jabane la da la bunya-te. 6
*Nde dom na baba ba ta ba bele dimuti la bokweli, ba kwala 2
na: E si dolon biso, ná di esele eyal'a Loba,
nde di boleye nde tebedi. *Binyo ombwa so, 3
a bonate, onyola bato samba oteten anyu,
bena ba ben dina la bwam, ba londi na Mudī
Musangi na dibie pe, bena di ma-teseno onyola
yen ebolo. *Nde biso di ma-pula tingame o 4
muka na o ebol'a eyala. *Nde y'eyala e ta 5
e dolise dimuti lese, na babo ba poso Stefano,
moto nu londi na jemea na Mudī Musangi,
na Filipo na Prokoro na Nikano na Timon
na Parmena na Nikolao, embon a Antiokia.
*Na babo ba tese babo oboso ba bamuloloma, 6
na babo ba kane, ba nenge maa omony abu.
*Nde eyal'a Loba e ta e tondo, musongi ma 7
bokweli pe o Yerusalem mu ta mu nyaka bondene bwambi; dimuti dindene la prisi pe di ta di sibise momene owasa jemea.

Nde Stefano nu ta nu londa na ndedi na 8
nginya, a ta a bola betanysedi na beyemban
bendene oteten a dimuti. *Nde dongo la ba 9
ndabo a ndongamen, nyena ni belabe na: nya
Ba-Libertini na nya Ba-Kirēne na nya Ba-
Alesandria na nya ba ba ta o Kilikia na
Asia, ba ta ba teme, ba bolane miuedi na Ste-
fano. *Nde ba si ta ba wele tengene dibie 10
na Mudī, bena a tano a kwalane. *Na babo 11

ba senje̱le̱ bato, ba kwala na: Biso̱ di seṅgi a
12 to̱pi dibeṅa liṅgise̱ Mose na Loba. * Ba puṅ-
gwa dimuti na baturu na babiedi-ba-kalat'a-
Loba, ba po̱, ba damea mo̱, b'alane̱ mo̱ oboso
13 ba muemba ma bakaisedi bande̱ne̱; * ba te̱se̱
mboṅ a lobaṅgo, ba kwala na: Nun moto a
si m'ese̱le̱ o to̱po̱ beyala liṅgise̱ uan wum'a
14 bosaṅgi na mbenda; * ebanja di ta di seṅga
mo̱ a kwali na: Nun Yesu nya Nasaret a me̱nde̱
bule̱le̱ uan wuma, na tukwa pe̱ bede̱mo bena
15 Mose a bake̱no̱ biso̱. * Nde niponda be̱se̱ bena
ba ta o muemba ma bakaisedi bande̱ne̱ ba
soke̱no̱ mo̱ miso̱ o nyolo, na babo̱ b'e̱ne̱ boso
bao ka boso ba angel.

7 Na prisi ninde̱ne̱ e kwala na: Man mambo
2 me nika e? * Na mo̱ a kwala na: A bato,
bona-saṅgo na batete̱, binyo̱ seṅga: Loba la
bosaṅgi a ta a busea saṅgo asu Abraham, ni-
ponda a tano̱ o Mesopotamia, obiana a ma-ja
3 o Haran; * a kwalane̱ mo̱ na: „Asumwe̱ o
ekombo aṅgo̱ na o mbia mo̱ṅgo̱, ala o ekombo
4 yena na me̱nde̱no̱ lee̱le̱ oa.“ * Na mo̱ 'asumwe̱
o ekombo a bato ba Kaldea, a ja o Haran.
O ua nde, ombusa kwed'a saṅgo ao, a ta a
jese̱ mo̱ o yen ekombo, binyo̱ lo jaino̱ tatan.
5 * Nde a si ta a bola mo̱ sàṅgo oten, to̱ taṅga
diwo̱, nde a ta a kakane̱ o bola mo̱ o be̱ yao
na mbot'ao ombus'ao, niponda a si tano̱ a
6 má-be̱ne̱ muna. * Nde Loba a ta a kwala
ninka na: „Mbot'aṅgo̱ e me̱nde̱ be̱ be̱n o
ekombo epe̱pe̱, nde ba me̱nde̱ timbise̱ babo̱
bakom, ba me̱nde̱ tuse̱ babo̱ bebwea ba mbu

be̱ne̱i.“ *Loba m'o̱na: „Nde na me̱nde̱ kaise̱ 7
y'ekombo yena ba me̱nde̱no̱ bolea, nde ombusa
nika ba me̱nde̱ jasumwe̱ oten, ba me̱nde̱ bolea
mba o uan wuma.“ *Nde a ta a bola mo̱ 8
male ma bwendi. Nika nde a yaino̱ Isak, 'enda
mo̱ o bunya bo londe̱ lo̱mbi, Isak pe̱ Yakob,
Yakob pe̱ dom la· basaṅgo ba mbambe̱ na
baba. *Nde basaṅgo ba mbambe̱ ba ta ba 9
ko̱no̱ne̱ Yosef, na babo̱ b'andise̱ mo̱ o Egipto;
nde Loba a ta na mo̱, *a ta a suṅga mo̱ o mi- 10
takisan mao me̱se̱, a bola mo̱ ndedi na dibie̱
oboso ba Farao, kiṅ'a Egipto, na nun a jese̱
mo̱ muanedi omo̱ny a Egipto na omo̱ny a
ndabo ao nye̱se̱. *Nde njai e ta e ko̱ o ekombo 11
a Egipto ye̱se̱ na o Kanaan, na ndeṅge̱ ni-
nde̱ne̱, nde basaṅgo basu ba si ta ba so̱ da.
*Nde Yakob a seṅgino̱ ná mbasi ye o Egipto, 12
na mo̱ a loma basaṅgo basu ṅged'a boso.
*Nde o ṅgedi ni londe̱ iba Yosef a ta 'em- 13
babe̱ na bona-saṅgo, na mbia ma Yosef mu
timba biabe̱ na Farao. *Na Yosef a loma o 14
bele̱ saṅgo ao Yakob na mbia mao mue̱se̱,
musamba ma midī na mitanu. *Na Yakob a 15
siba o Egipto, a wo̱, mo̱ na basaṅgo basu pe̱.
*Na babo̱ ba wanabe̱ o Sikem, ba pulabe̱ o 16
so̱ṅgo̱ nyena Abraham 'andino̱ na mususedi
ma silba o bana ba Hemo, o Sikem. *Nde 17
kana pond'a dikaki di sisedino̱ be̱be̱, nyena
Loba a kanedino̱ Abraham so̱ṅgo̱, bato ba ta
ba tò̱ndo̱, ba timba gita o Egipto, *natē kiṅe̱ 18
nipe̱pe̱ e busa, ni si ta ni bia Yosef. *Mo̱ nde 19
a ta a weka misomba onyola tumba lasu, a

tuse basango basu, a bola ná miene mabu
20 ma bana mi pimbabe, ná mi si tongwa. * O
ni ponda mene nde Mose a yabeno, nde a ta
a dolo beomwedi oboso ba Loba, a bongwabe
21 miodi milalo o ndabo a sango ao. * Nde a
pimbabeno, na mun'a muto nya Farao a
nongo mo, a bongwa mo o·be mun'ao momene.
22 * Nde Mose a ta a leabe o dibie la bato ba
Egipto lese, a ta pe nginya o beyala bao na
23 bebolo pe. * Nde muanei ma mbu mu londe-
dino mo, e ta e poye mo o mulema, o jombwa
24 bona-sango ao, bana ba Israel. * Nde 'enno
mowó a ma-takisabe, na mo a dingea mo, a
kuna nu nu takisabe, a bwa mot'a Egipto.
25 * Nde a ta 'ongele na, bona-sango ba mende
sontane, ná Loba a ma-bola babo jongise o
26 dia lao; nde ba si ta ba sontane. * Nde o
bone bunya bo bupe, a ta a poye babo, ke ba
ma-tanga mutango, a ta a pula dolisane babo
o be musango, a kwala na: A bato, binyo le
nde bona-sango, onyolanje lo ma-bolano mowó
27 na nune bobe e? * Nde nu nu ta nu bola
nune bobe, a nimele mo, a kwala na: Nja a
tese oa muanedi na mukaisedi omony asu e?
28 * O ma-pula pe bwa mba, kana o bono mot'a
29 Egipto kiele e? * Na Mose a nya mīla onyola
y'eyala, a timba be muen o ekombo a Midian,
30 wuma a yaino bana ba bome baba. * Nde
muanei ma mbu mu londino, na angel a Sango
e busea mo o eyan a mudongo ma Sinai o wea
31 i m'onye ya mbutu. * Nde Mose 'enno mo,
na mo a nyaka onyola di jene. Nde a sisedino

o jombwa, na doi la Saṅgo di pọyẹ mọ na:
*„Mba ne nde Loba la basaṅgo bọṅgọ, Loba 32
la Abraham, na Loba la Isak, na Loba la
Yakob.“ Na Mose a timba soa mukambilan,
a si ta a keka o jombwa oten. *Na Saṅgo a 33
kwalanẹ mọ na: „Soṅgwa betambi o miende
mọṅgọ, ebanja ua wuma o tẹmnọ, ye nde mi-
nyaṅgadu mi saṅgi. *N'ẹn mitakisan ma bona 34
bam o Egipto bwambwam, na seṅgi pẹ na sun-
jumea labu, na sibi wase o suṅga babọ. Ya
sọ, na ma-loma oa o Egipto.“ *Nun Mose 35
mẹnẹ nyena ba tanọ ba tọbọ, ba kwala na:
Nja a tẹsẹ oa muanedi na mukaisedi e? mọ
nde Loba a lomnọ muanedi na musuṅgeri na
dia la angel, nyena ni ta ni busea mọ o mbutu.
*Mọ nde a busisẹ babọ kana a bolinọ betany- 36
sedi na beyemban o Egipto na o Munja-mu-
molẹ na o eyaṅ muanẹi ma mbu. *Mọ nde 37
e nu Mose nu kwalan bana ba Israel na:
„Saṅgo, Loba lanyu a mẹndẹ busisẹyẹ binyọ
mutọper'a-mudī oteten a bona-saṅgo anyu,
kana mba; lo seṅganẹ nde mọ.“ *Mọ nde e 38
nu nu ta o muemba o eyaṅ oteten a angel,
ni ta ni kwalisanẹ mọ o mudoṅgo ma Sinai,
na (oteten a) basaṅgo basu pẹ, nu kusi beyala
ba loṅgẹ o bola bisọ; *nyena basaṅgo basu 39
ba si tanọ ba pula seṅganẹ, nde ba nimẹlẹ
nde mọ, ba yọmbọ na milema mabu o Egipto,
*ba kwalanẹ Aron na: „Pọṅgea bisọ maloba 40
mena ma ma-tẹmẹ bisọ oboso; ebanja nun Mose
nu busisẹ bisọ o Egipto di si bī nje e bolan
na mọ.“ *Na babọ ba pọṅgọ mun'a nyaka 41

o mi minya, ba wanea yi isaṅgo jabea, ba
bwa munyeṅge onyola bebolo ba maa mabu.
42 * Na Loba a yombo, a bake babo o bolea di-
muti la mony; kana e tilabeno o kalat'a ba-
toperi-ba-mudī na: A ndabo a Israel, lo wanedi
mba nyam'a mabea na mabea muanei ma
43 mbu o eyaṅ e? * Lo noṅgi munoko ma Molok
na ṅgeṅget'a loba lanyu Refan, njimbiri yena
lo poṅgino o jowe mo; nde na mende jese
44 binyo ombusa Babilon.“ * Basaṅgo basu
ba ta ba bene munoko ma mboṅ o eyaṅ, kana
nu nu ta nu kwalisane Mose 'anedino o poṅgo
45 mo, kaponda eyembilan yena 'enno; * muena
basaṅgo basu, niponda ba kusino mo, ba tano
ba wana na Yosua o ekombo a basibi, bena
Loba a paṅgino oboso ba basaṅgo basu, natena
46 miṅya ma Dawid, * nu kusi ndedi oboso ba
Loba, nu sosomedi pe, ná a kuseye Loba la
47 Yakob bejedi. * Nde Salomo a ta a loṅgea mo
48 ndabo. * Nde Nyasam a si ma-ja o ma ma
poṅgobe na maa, kana mutoper' a-mudī a kwa-
49 lino na: * „Mony nde nye bejedi bam, wase pe
ebambu a mataṅga mam; Saṅgo m'ona: njika
ndabo lo ma-loṅgeano mba, njika wuma ye
50 ya wumse lam e?“ * Seto dia lam nde di
51 poṅgi man mese e? * A binyo banyiṅgo a
bwambi na basendabe o milema na matoi,
lo ma-teṅgene Mudī Musaṅgi ponda yese, kana
52 basaṅgo banyu, nikamene pe binyo. * Njika
mutoper'a-mudī mowó basaṅgo banyu ba si
takiseno e? ba bo pe ba bena ba sele laṅgwe
onyola bepoyedi ba nu Nutemnasīm, nyena

lo timbino tatan bandisedi na bato b'ebwan.
*Binyo bena lo kusi mbenda ka beanedi ba 53
angel, nde lo si neṅge mo.

Nde ba seṅgino man, e ta e ke babo mu- 54
lema, na babo ba da masoṅga liṅgise mo. *Na 55
mo a londa na Mudī Musaṅgi, 'ombwa o mony,
'ene bosaṅgi ba Loba na Yesu a tem o dia
la mom la Loba, a kwala na: Ombwa, na m'
ene mony e telam, Muna-moto pe a tem o dia
la mom la Loba. *Na babo ba te misea na 56
doi la monymony, ba jue matoi, ba komea mo
o nyolo na mulema mowó, ba sokele mo
ombusa mundi, b'aṅgwa mo madale. *Nde 57
bato ba mboṅ ba ta ba wele mbot'abu o miende
ma mpesa ma moto mowó, nu belabe na: Saul;
*ba ta b'aṅgwa Stefano madale, nu ta nu 58
kane, a kwala na: A Saṅgo Yesu, noṅgo
mudī mam! *Na mo a numa maboṅgo, a te 59
musea monymony na: A Saṅgo, o si neṅgele
babo bon bobe. Nde a kwalino man, na
mo a ko iyo.

Nde Saul a ta a dolisane kwed'ao. Nde o 8
bo bunya takise dindene di ta di po omony a
muemba o Yerusalem; nde bese ba ta ba pam-
bilane o ekombo a Yudea na Samaria, ke ba-
muloloma momene. *Nde bato ba ma-bwe 2
Loba boṅgo ba ta ba pule Stefano, b'eya mo
bwambi. *Nde Saulo a ta a nyamse muemba, 3
'iṅgea o ndabo na ndabo, a duta bome na
bito, a bake babo o beboa.

Ba so bena ba ta ba pambilane, ba ta ba 4
yeṅga, ba laṅgwa eyala. *Nde Filipo a ta a 5

siba o mundi ma Samaria mowó̱, a laṅgwea
6 babo̱ Kristo. * Nde mamuti ma ta ma le̱le̱
matoi na mulema mowó̱ o ma ma laṅgwabe̱
na Filipo, niponda ba seṅgino̱, b'e̱nno̱ pe̱ be-
7 yemban a bolino̱. * Ebanja gita bena ba ta
ba be̱ne̱ midī mi si saṅgi mi ta mi busa na
babo̱, mi te̱ misea mo̱nymo̱ny; gita la banje̱m-
8 be̱le̱ na bamboko ba ta ba bo̱lisabe̱. * Nde
9 munye̱ṅge̱ munde̱ne̱ mu ta o mu mundi. * Nde
moto mowó̱ dina lao na Simon a ta a se̱le̱ be̱
o mu mundi, nu ta nu se̱se̱ ṅgambi, nu ta
ny'ubise̱ bato ba Samaria, a kwala na, e mo-
10 wó̱ nunde̱ne̱. * Mo̱ nde be̱se̱ ba tano̱ b'om-
bwea, basadi na bande̱ne̱, ba kwala na: Nun
11 nde e ṅginy' a Loba, ni belabe̱ ninde̱ne̱. * Nde
ba ta nde b'ombwea mo̱, ebanja a ta 'ubise̱
12 babo̱ etum a ponda na ṅgamb'ao. * Nde niponda
ba tano̱ ba dube̱ Filipo, nu ta nu laṅgwea
babo̱ miaṅgo-ma-bwam ma janea la Loba na
ma dina la Yesu Kristo, na babo̱ ba dubisabe̱,
13 bome na bito. * Nde Simon mo̱me̱ne̱ pe̱ a ta
a dube̱, a dubisabe̱, a batame̱ na Filipo. Nde
'e̱nno̱ beyemban na bebolo ba ṅginya bende̱ne̱
14 bena be bolan, na mo̱ a nyaka. * Nde ba-
muloloma o Yerusalem ba seṅgino̱ ná Samaria
ba no̱ṅgi eyal' a Loba, na babo̱ ba lomea babo̱
15 Petro na Yohane. * Na babo̱ ba siba, ba
kane̱ omo̱ny abu, ná ba kuse Mudī Musaṅgi.
16 * Ebanja mu si ta mu ko̱ omo̱ny a to̱-mowó̱
nyabu, ba ta nde ba dubisabe̱ o dina la Saṅgo
17 Yesu mo̱me̱ne̱. * Na babo̱ ba ne̱ṅge̱ maa
omo̱ny abu, na babo̱ ba kusa Mudī Musaṅgi.

*Nde Simon 'enno ná Mudī Musańgi mu bo- 18
labe onyola neńgele la maa ma bamuloloma
omony, na mo a wanea babo moni, *a kwala 19
na: Bola pe mba nin ńginya, ná to-nja na
neńgeleno dia omony, a kuse Mudī Musańgi.
*Na Petro a kwalane mo na: Moni mońgo 20
mu ale o dibumbe muemba na oa, onyolana
o m'ońgele o kusa jabea la Loba onyola
moni. *Oa o si ben dońgo to sàńgo o yen 21
eyala; ebanja mulema mońgo mu si tem oboso
ba Loba. *Atele so na bon bobe bońgo, so- 22
somea pe Loba, ná ńga jońgele la mulema
mońgo jena di lakisabe oa. *Ebanja na m' 23
ene oa oe o mbońgi a njońgi, o kakabe pe o
bobe. *Na Simon 'alabe, a kwala na: Binyo 24
sosomea Sańgo onyol'am, ná to-lambo la ma
mena lo kwalino di si po omony am. *Nde 25
babo niponda ba boleno bola mboń na lańgwa
eyal'a Loba ba ta ba timba o Yerusalem, ba
lańgwea gita la mindi misadi ma Samaria eyal'
a Loba.

Nde angel a Sańgo e ta e kwalane Filipo, 26
e kwala na: Teme, ala o mikondo o ńgea ni
ma-we o Yerusalem walea o Gasa, nyena
nye eyań. *Na mo a teme, 'ala. Nde ombwa, 27
mot'a Etiopia, soele na mowó nya-ńginya nya
Kandake nyańgo-a-mundi nya bato ba Etiopia,
nu ta nu tesebe omony a bema bao bese, a
ta a po o Yerusalem o kane, *nde a ta o be- 28
timbedi, a ja omony a ebamban ao, a lańga
mutoper'a-mudī Yesaia. *Na Mudī mu kwa- 29
lane Filipo na: Ala oten, o batame na ye

30 ebamban. * Na Filipo 'ala oten, a seṅga mo̱
a ma-laṅga muto̱per' a-mudī Yesaia, na mo̱ a
31 kwala na: O so̱ṅtan nje o ma-laṅgano̱ e? * Na
mo̱ a kwala na: Ne̱ni neno̱ ná na we̱le̱, yete̱na
moto a si lee̱ mba e? Na mo̱ a so̱so̱mea Fi-
32 lipo ná 'ondeye, a je na mo̱. * Nde epas'a
betiledi, yena a tano̱ a laṅga e ta nde na:
„A ta a diabe̱le̱ ka mudo̱ṅgi o bwabe̱, na ka
mun'a mudo̱ṅgi a ma-be̱no̱ mbuke oboso ba
muse̱nje̱d'ao, nika nde a si tano̱ a tele̱ mu-
33 dumbu mao. * O besibisedi bao muka mao
mu ta mu sumwabe̱. Nja nu me̱nde̱ laṅgwe̱
nyo̱ṅo̱n ao e? Ebanja loṅge̱ lao di ma-sum-
34 wabe̱ na wasė. * Na ni soele̱ ny' alabe̱ Filipo,
e kwala na: Na so̱so̱medi oa, muto̱per' a-mudī
a kwali nde din onyola nja e? onyol'ao mo̱-
35 me̱ne̱, ṅga onyola nupe̱pe̱ e? * Na Filipo a
tele̱ mudumbu mao, a botea na ben betiledi,
a laṅgwea mo̱ miaṅgo-ma-bwam ma Yesu.
36 * Nde kana ba tano̱ b'ala o ṅgea, na babo̱
ba po̱ o madiba; na ni soele̱ e kwala na:
Ombwa, madiba man; nje e m'eke mba o
37 dubisabe̱ e? * Na Filipo a kwala na: O dube̱
te̱ na mulema mue̱se̱, yena e we̱le̱ bolane̱.
Na mo̱ 'alabe̱, a kwala na: Na dube̱ ná Yesu
38 Kristo e Mun'a Loba. * Na mo̱ a bola doi
ná ebamban y'embame̱, na babo̱ babane̱ ba
siba o madiba, Filipo na ni soele̱; na mo̱ a
39 dubise̱ mo̱. * Nde niponda ba wuno̱ o madiba,
na Mudī ma Saṅgo mu sumwa Filipo, nde ni
soele̱ e s'e̱n pe̱ mo̱; nde e ta nde 'ala o ṅge'
40 ao na munye̱ṅge̱. * Nde Filipo a ta a so̱be̱ o

Asdod, a ta a yeṅga, a laṅgwea mindi me̱se̱
miaṅgo-ma-bwam, natē̱ a po̱ o Kaisarea.

Nde Saulo a ta a dia a ma-koma we̱i a be- 9
kima na y'ebwan liṅgise̱ bokweli ba Saṅgo,
a ta 'ala na prisi ninde̱ne̱, * a pulane̱ mo̱ kalati 2
onyola mandabo ma ndoṅgame̱n o Damasko,
ná yete̱na a so̱i doṅgo bena be o nin ṅgea,
bome na bito, a wane babo̱ na ṅgata o Yeru-
salem. * Nde e ta na o lo̱ndo̱ lao, ná a po̱ino̱ 3
be̱be̱ na Damasko, na dibokime̱ne̱ mue̱ne̱n mu
wu o mo̱ny mu panyea mo̱ muri na muri.
* Na mo̱ a ko̱ wase, a seṅga doi di kwalan mo̱ 4
na: A Saulo, a Saulo, nje o ma-takise̱no̱ mba e?
* Na mo̱ a kwala na: A Saṅgo, oa nja e? Na 5
Saṅgo a kwala na: Ne nde Yesu nyena o ma-
takise̱no̱. E me̱nde̱ be̱ bwambi na oa o so̱so̱
jo̱ṅgo̱. * Na mo̱ a kwala na musoasoan na 6
betanysedi na: A Saṅgo, nje o ma-pulano̱ ná
na bole e? Na Saṅgo a kwalane̱ mo̱ na:
Te̱me̱, ala o mu mundi, e me̱nde̱ laṅgwabe̱le̱
oa, nje o aṅgame̱nno̱ bola. * Nde bato bena ba 7
ta o lo̱ndo̱ muemba na mo̱, ba ta ba ko̱ dimume,
kana ba tano̱ ba seṅga doi, nde ba s'e̱ne̱ to̱-
moto. * Na Saulo a te̱me̱ o wase; nde a tele̱no̱ 8
miso̱ mao, a s'e̱ne̱ to̱-moto. Na babo̱ ba daṅ-
gwane̱ mo̱ na maa, b'injane̱ mo̱ o Damasko.
* Nde a si ta 'e̱ne̱ minya milalo, a si de, a si 9
nyo̱ to̱-lambo.

Nde mokweli mowó̱ a ta o Damasko, dina 10
lao na: Anania; mo̱ nde Saṅgo a kwalanno̱
o je̱ne̱ na: Anania! Na mo̱ a kwala na: Mba

11 nun, a Saṅgo. * Na Saṅgo a kwalane̱ mo̱ na:
Te̱me̱, ala o ṅgea ni belabe̱ na: ni te̱m, baise̱
o ndabo a Yuda mowó̱ nu ma-belabe̱ na:
Saulo nya Tarso, ebanja ombwa, a ma-kane̱,
12 * 'e̱n pe̱ o je̱ne̱ moto nu ma-be̱labe̱ na: Anania,
a po̱i na mo̱, a ne̱ṅge̱le̱ mo̱ dia omo̱ny, ná a
13 kuse je̱ne̱. * Na Anania 'alabe̱ na: A Saṅgo,
na seṅgi na gita onyola nu moto, njika gita
la bobe a bolino̱ basaṅgeri bo̱ṅgo̱ o Yerusalem;
14 * o uan pe̱ a be̱n ṅginya na prisi inde̱ne̱, o
15 kaka be̱se̱, bena ba ma-bele̱ dina lo̱ṅgo̱. * Na
Saṅgo a kwalane̱ mo̱ na: Ala, ebanja nun e
mba ewa na po̱sino̱ o bambe̱ dina lam oboso
16 ba basibi na kiṅe̱ na bana ba Israel. * Ebanja
mba na me̱nde̱ lee̱le̱ mo̱, njika gita 'aṅgame̱nno̱
17 taka onyola dina lam. * Na Anania 'ala,
'iṅgea o ndabo, a ne̱ṅge̱ maa omo̱ny ao, a
kwala na: A muna-saṅgo Saulo, Saṅgo a lom
mba, Yesu nyena nu busedi oa o ṅgea, nyena
o wuno̱, ná o kuse pe̱ je̱ne̱, o londe pe̱ na
18 Mudī Musaṅgi. * Na dibokime̱ne̱ e ko̱ o miso̱
19 mao ka beanya, a kusa pe̱ je̱ne̱, * na mo̱ a
te̱me̱, a dubisabe̱, a da, a kusa pe̱ ṅginya. Nde
20 Saulo a ta na bokweli ṅgus'a minya. * Na
dibokime̱ne̱ a laṅgwa Yesu o mandabo ma
21 ndoṅgame̱n, ná e nde Mun'a Loba. * Nde
be̱se̱ bena ba ta ba seṅga nika, ba nyaka, ba
kwala na: Seto̱ nun nde a ta a nyamse̱ ba
bena ba ma-bele̱ din dina o Yerusalem, nde
a po̱i pe̱ nde uan onyola nikame̱ne̱, o wana
22 babo̱ na ṅgata omboa prisi inde̱ne̱ e? * Nde
Saulo a ta nde a beṅga be̱ ṅginya, a ta a wa-

lame̱ne̱ Bona-Yuda bena ba ta ba ja o Da-
masko, kana a tano̱ a tele̱ye̱ na, nun nde e
Kristo.
Nde niponda gita la minya mi londino̱, na 23
Bona-Yuda ba weka muano o bwa mo̱. *Nde 24
mu muano mabu mu timbi biane̱ na Saulo.
Nde ba ta pe̱ ba tata mo̱mbe̱ ma mundi, muese
na bulu, ná ba bwe mo̱. *Nde bokweli ba ta 25
ba no̱ṅgo̱ mo̱ ya bulu, ba sibise̱ mo̱ o esanja
o edima. *Nde Saulo a po̱ino̱ o Yerusalem, 26
na mo̱ a keka o lata mo̱me̱ne̱ na bokweli;
nde be̱se̱ ba ta ba bwa mo̱ bo̱ṅgo̱, ba si ta ba
dube̱ ná e mokweli. *Nde Barnaba a ta a 27
no̱ṅgo̱ mo̱ na mo̱me̱ne̱, a wana mo̱ na bamu-
loloma, a laṅgwea babo̱, ne̱ni 'e̱nno̱ Saṅgo o
ṅgea, na nje a kwalanno̱ mo̱, na ne̱ni a tano̱
a laṅgwa na bokenju o dina la Yesu. *Nde 28
o Yerusalem a ta 'iṅgea na babo̱ a busa pe̱,
a laṅgwa na bokenju o dina la Saṅgo Yesu,
*a ta pe̱ a kwalisane̱ na juane̱le̱ na bato ba 29
Grikia; nde ba ta ba pulise̱ o bwa mo̱. *Nde 30
bona-saṅgo ba seṅgino̱ nika, na babo̱ ba wana
mo̱ o Kaisarea, ba loma mo̱ o Tarso. *Na 31
nde muemba. mu ta mu be̱ne̱ musaṅgo o Yudea
nye̱se̱ na Galilea na Samaria, mu loṅga, mu
daṅgwa o bo̱ṅgo̱ ba Saṅgo, mu to̱ndo̱ onyola
jembe̱ la Mudī Musaṅgi.
Nde e ta na, niponda Petro a tano̱ a yeṅga 32
o wuma ye̱se̱, a ta a po̱ na basaṅgeri bena
ba ta ba ja o Lida. *A ta a bomane̱ moto 33
mowó̱ oten, dina lao na: E̱nea, nu ta nu naṅga
o no̱ṅgo̱ mbu lo̱mbi, a ta a boa nje̱mbe̱le̱.

34 * Na Petro a kwalane mo na: A Enea, Yesu
Kristo a ma-bolise oa; teme, oamenre pongo
nongo longo! Na mo a teme dibokimene.
35 * Na bese bena ba ta ba ja o Lida na Saron
b'ene mo, na babo b'atele na Sango.
36 Nde mokwel'a muto mowó a ta o Yope,
dina lao na: Tabita, nika nye nde o tukwabe
na: Iseru. Mo a ta a londa na bebolo ba
bwam na mabea onyola batuedi, bena a bo-
37 lino. * Nde e ta na o mi minya, a ta a boa,
a wo, na babo b'okise mo, ba nengele mo o
38 tuṅ a mony. * Nde kana Lida ba tano bebe
na Yope, na bokweli pe ba sengino ná Petro
e oten, na babo ba loma bato baba na mo,
ba sosomeye mo na: O s'indea o po na biso.
39 * Na Petro a teme, 'ala na babo; nde a poino,
na babo b'alane mo o tuṅ a mony, na mikusa
ma bito mese mi po na mo, mi eya, mi leele
mo maloki na mboti, bena Iseru a tano a
40 pongo, niponda a tano na babo. * Na Petro
a busise bese, a numa mabongo wase, a kane,
na mo a yombo na mbimba, a kwala na: A
Tabita, teme! Na mo a tele miso mao, nde
41 'enno Petro na mo a ja. * Na mo a bola mo
dia, a tese mo. Na mo a bele basangeri na
42 mikusa, a tese mo oboso babu muenya. * Nde
e ta e biane o Yope nyese, na gita ba dube
43 Sango. * Nde e ta na, a ta a ja o Yope gita
la minya, omboa Simon mupongé-beyobo.

10 Nde moto mowó a ta o Kaisarea, dina lao
na: Kornelio, muaned'a-bila nya muemba
2 muena mu belabe na: ma Italia, * a ta nde mot'

a bwam nu ma-bwe Loba bongo na ndabo ao
nyese, nu ta nu bola bato gita la mabea ma
batuedi, nu ta pe nu kane na Loba ponda
yese. * A ta 'ene o jene bwambwam, nga 3
ngen dibua ya bunya, angel a Loba e po na
mo, ekwalane mo na: A Kornelio! * Na mo 4
'ombwa mo, a manymeye, a kwala na: Nje,
a Sango! Na mo a kwalane mo na: Mika
mongo na mabea mongo, ba poi o mony o jon-
gele oboso ba Loba; * na nde loma bato o Yope, 5
o bele Simon, nu belabe pe Petro, * nu jai 6
omboa moto mowo Simon, muponge-beyobo,
nyena ndabo ao nye bebe na munja, mo a
mende langwea oa nje o angamenno bola.
* Nde angel ni kwalisan mo ny'asumweno, 7
na mo a bele bato bao baba na mot'a-bila
mowo nu dube Loba, nya ba bena ba ta na
mo ponda yese, * a langwea babo mambo 8
mese, a loma babo o Yope.

Nde o bone ba kiele niponda ban ba tano 9
o ngea, ba sisedino bebe na mundi, na Petro
'ondea omony a munyua o kane, o ngen mu-
toba. * Na mo a bwa njai, a pula da. Nde 10
niponda ba tano ba bonsane, na jene di poye
mo. * Na mo 'ene mony e telam, ewa pe e 11
ma-siba, ka sanje a mbom nindene, ni tin-
gabe o matongo manei, e ma-sibisabe o wase.
* Oten nde nyama yese ya miendi minei ya 12
wase na nyam'a eyidi na nyama i m'onge
manyolo wase na lonon la mony ba tano.
* Na doi di po na mo na: A Petro, teme, bwa, 13
o de! * Na Petro a kwala na: A Sango, tom- 14

tom! ebanja na si dedi lambo la lonyo̱nyo̱ to̱
15 di si saṅgi tom. * Na doi di po̱ye̱ pe̱te̱ mo̱ na:
Ma Loba a saṅgise̱no̱, o s'aṅgame̱n timbise̱
16 mo̱ lonyo̱nyo̱. * Nika e bolan ṅged'ilalo, na
17 dibokime̱ne̱ ewa e no̱ṅgo̱be̱ o mo̱ny. * Nde
niponda Petro a tano̱ a nyaka na mo̱me̱ne̱,
nje di je̱ne̱ 'e̱nno̱ leno̱, nde ombwa, ban bato
bena ba lomabe̱ na Kornelio, ba ta ba má-
18 baise̱ ndabo a Simon, ba te̱me̱ o jo̱mbe̱, * ba
bele̱, b'uele̱ na, ṅga Simon nu belabe̱ pe̱
19 Petro a jai uan e? * Nde ke̱ Petro a dia a
ma-dutea onyola di je̱ne̱, na Mudī mu kwalane̱
mo̱ na: Ombwa, bato balalo ba ma-pulise̱ oa,
20 * te̱me̱, siba wase, o ale na babo̱, o si diṅga
penda, ebanja mba nde na lom babo̱.
21 Na Petro a siba wase na ba bato bena ba
lomabe̱ na Kornelio, a kwala na: Ombwa, mba
nun, nyena lo ma-pulise̱no̱; njika njo̱m e wan
22 binyo̱ e? * Na babo̱ ba kwala na: Kornelio,
muaned'a-bila, moto nu te̱m na sīm, nu ma-
bwe̱ Loba bo̱ṅgo̱, nu be̱n dina la bwam o
ekombo a Bona-Yuda ye̱se̱, a kusi beanedi na
angel a bosaṅgi, o bele̱ oa po̱ o ndabo ao
23 na o seṅga beyala na oa. * Na mo̱ a bele̱
babo̱ o jiṅgea, a jese̱ babo̱. Nde o bone̱ ba
kiele̱ a ta a te̱me̱, 'ala na babo̱; nde doṅgo
la bona-saṅgo ba Yope pe̱ ba ta b'ala na mo̱.
24 * Nde o bone̱ bo bupe̱ ba ta ba po̱ o Kaisarea;
nde Kornelio a ta a tata babo̱, a ta a má-ko̱-
25 te̱le̱ mbia mao na mako̱m mao ma tina. * Nde
Petro 'iṅgedino̱, na Kornelio a po̱ doṅgame̱ne̱
26 mo̱, a ko̱ wase o miende mao, 'owe̱ mo̱. * Na

Petro a tese mo, a kwala na: Teme, mba pe
ne nde moto. * Nde kana a tano a kwalisane 27
mo, na mo 'ingea, a bomane gita ba kotom.
* Na mo a kwalane babo na: Binyomene lo bī 28
neni e titino wonja na mot'a Bona-Yuda o
lata to jingea na mot'a tumba dipepe; nde
Loba a leele mba, ná na si langa to-moto lo-
nyonyo to nu si sangi. * Onyola nika, ni- 29
ponda na belabeno, na poi, e si be banga. Na
m'uele so, njika njom lo beleno mba e? * Na 30
Kornelio a kwala na: Oenge minya minei na
ta na kandane da natena ninka pondamene,
na ta na kane o ndabo am o ngen dibua, nde
ombwa, na moto mowó a teme oboso bam na
mboti ni ma-panye, * a kwala na: A Kornelio, 31
muka mongo mu sengabe, mabea mongo pe
ma poi o jongele oboso ba Loba. * Loma so 32
o Yope o bele moto mowó Simon nu belabe
pe Petro, a jai o ndabo a Simon mupongе-
beyobo, bebe na munja; a poi te, a mende
kwalisane oa. * Na dibokimene nde na lomno 33
na oa; nde o boli bwam, ná o poino. Biso
bese je so uan oboso ba Loba o senga mese
m'anabele oa na Loba.

Na Petro a tele mudumbu mao, a kwala 34
na: Na má-sontane nambale, ná wanda
la moto di titi na Loba, * nde o tumba- 35
te nu nu ma-bwe mo bongo, a bola pe
teme-la-sīm, ena a kasabe na mo. * Eya- 36
la yena Loba a lomno na Bona-Israel o lan-
gwa musango onyola Yesu Kristo, mo nde
e Sango a bese, — * lo bī din lambo mene 37

lena di ta di pambilane o Yudea nyese, botea
o Galilea, ombusa dubise lena Yohane a lań-
38 gono. *Yesu nya Nasaret, neni Loba 'okiseno
mo na Mudī Musańgi na ńginya, nu ta nu
dańgwa o bola bwam na bolise bese bena
ba ta ba takisabe na Satan; ebanja Loba a ta
39 na mo. *Nde biso je mboń onyola mese a
bolino o ekombo a Yudea na o Yerusalem,
40 mo nde ba paneno o bwele, ba bwa mo. *Mo
nde Loba a pumbweleno o bunya bo londe
41 milalo, a bola mo o jenene na bato, *seto na
bato bese, nde na biso bamboń bena ba poso-
be na Loba pond'a boso, biso bena di dedi
na mo, di nyo pe na mo, ombusa pumbwa
42 lao o kwedi. *Nde 'anedi biso o lańgwea
bato bese na bola pe mboń, ná mo nde e
mukaised'a bapenya na bawedi, nu tesebe
43 na Loba. *Onyol'ao nde batoperi-ba-mudī
bese ba ma-bolano mboń, ná onyola dina lao,
moto na moto nu dube mo, a ma-kusa lakise
la miobe.
44 Ke Petro a dia a ma-topo ben beyala, na
Mudī Musańgi mu ko omony a bese, bena ba
45 ta ba seńga be beyala. *Nde badube ba ba-
bwendi bena ba ta ba po na Petro, ba ta ba
nyaka, ná jabea la Mudī Musańgi di ta pe
46 di komabe omony a basibi; *ebanja ba ta ba
seńga babo ba ma-topo na l'eme, ba sesa pe
47 Loba. Na Petro a kwala na: *Nja ena a
bańgane madiba, ná ban ba si dubisabe, bena
48 ba kusi Mudī Musańgi kana biso e? *Na mo
'anea babo o dubisabe o dina la Sańgo. Na

babo̱ ba so̱so̱mea mo̱ o ja na babo̱ ṅgus'a
minya.
Nde bamuloloma na bona-saṅgo, bena ba 11
ta o Yudea ba ta ba seṅga, ná basibi pe̱ ba
no̱ṅgi eyal'a Loba. *Nde niponda Petro a 2
po̱ino̱ o Yerusalem, na ba bena ba ta ba wa
na babwendi ba to̱po̱ne̱ mo̱ bwambo, *ba kwala 3
na: Oa o iṅgedi na bato ba s'endabe̱, o dedi
pe̱ na babo̱. *Na Petro a botea, a laṅgwea 4
babo̱ kana m'aledino̱, a kwala na: *Mba na 5
ta na kane̱ o mundi ma Yope, na mba n'e̱ne̱
o je̱ne̱ ewa e ma-siba, ka sanje̱ a mbo̱m ni-
nde̱ne̱, ni sibisabe̱ o mo̱ny o matoṅgo mane̱i,
na mo̱ e po̱ nate̱na oboso bam. *Nde n'ombo- 6
no̱ oten, na mba n'e̱ne̱ nyam'a miende mine̱i
ya wase, na nyam'a eyidi na nyama i m'o̱ṅge̱
manyolo wase na lono̱n la mo̱ny. *Nde na 7
ta na seṅga doi di kwalan mba na: A Petro,
bwa, o de! *Nde mba na ta na kwala na: 8
Tomtom, a Saṅgo! ebanja lambo la lonyo̱nyo̱
to̱ di si saṅgi, di s'iṅgedi o mudumbu mam
tom. *Na doi di alabe̱ mba o mo̱ny ṅgedi 9
ni londe̱ iba na: Ma Loba a saṅgise̱no̱, oa o
s'aṅgame̱n timbise̱ mo̱ lonyo̱nyo̱. *Nika e ta 10
e bolane̱ ṅged'ilalo, na me̱se̱ ma no̱ṅgo̱be̱ pe̱
o mo̱ny. *Nde ombwa, o mulemlem ma po- 11
nda bato balalo ba ta ba te̱me̱ oboso ba nda-
bo, nyena na tano̱ na ja, bena ba wu o Kaisa-
rea, ba lomabe̱ na mba. *Na Mudī mu kwa- 12
lane̱ mba o wala na babo̱, e si be̱ diṅga penda.
Nde ban bona-saṅgo mutoba pe̱ ba ta b'ala
na mba, na biso̱ di po̱ o ndabo a nu moto.

13 *Na mo̱ a laṅgwea biso̱, ne̱ni 'e̱nno̱ angel o
ndabo ao, e te̱m, e kwalane̱ mo̱ na: Loma bato
o Yope, o bele̱ Simon nu belabe̱ pe̱ Petro,
14 *mo̱ a me̱nde̱ laṅgwea oa beyala, bena oa
o me̱nde̱no̱ joṅgisabe̱ na ndabo aṅgo̱ nye̱se̱.
15 *Nde niponda na botedino̱ o laṅgwa, na Mudī
Musaṅgi mu ko̱ omo̱ny abu kana omo̱ny asu
16 o beboteri. *Nde na ta n'o̱ṅge̱le̱ eyal'a Saṅgo,
kana a kwalino̱ na: „Yohane a ta a dubise̱ na
madiba, nde binyo̱ lo me̱nde̱ dubisabe̱ na Mudī
17 Musaṅgi.“ *Kana Loba a bolino̱ so̱ babo̱ mu-
lemlem ma jabea kana biso̱, niponda di dube̱-
no̱ Saṅgo Yesu Kristo, na ta nja, ná na wusa
18 we̱le̱ jeka Loba e? *Nde ba seṅgino̱ man,
na babo̱ ba ja na pī, ba sesa Loba, ba kwala
na: Loba a boli pe̱ so̱ na basibi jate̱le̱ onyola
loṅge̱.
19 Nde ba so̱ bena ba ta ba pambilane̱ botea
o takise̱ lena di ta di po̱ omo̱ny a Stefano,
ba ta ba yeṅga, ba po̱ nate̱na o Fenikia na
Kipro na Antiokia, e si be̱ laṅgwa eyala na
20 to̱-moto ke̱ na Bona-Yuda mo̱me̱ne̱ *Nde
doṅgo la bato ba Kipro na Kirēne ba ta
oteten abu, babo̱ ba ta ba po̱ o Antiokia, ba
ta ba kwalane̱ pe̱ Ba-Grikia, ba laṅgwa miaṅ-
21 go-ma-bwam ma Saṅgo Yesu. *Nde dia
la Saṅgo di ta na babo̱, na muso̱ṅgi munde̱ne̱
22 mu dube̱, mu ate̱le̱ na Saṅgo. *Nde miaṅgo
mabu mi ta mi po̱ o matoi ma muemba o
Yerusalem, na babo̱ ba loma Barnaba ná 'ale
23 o Antiokia. *Nde a po̱ino̱, 'e̱nno̱ nded'a Loba,
na mo̱ a bwa munye̱ṅge̱, 'ome̱le̱ be̱se̱ o tiṅga-

me na Sańgo na mulema mu bole. *Ebanja 24
a ta nde mot'a bwam nu londi na Mudī Mu-
sańgi na jemea. Nde dimuti dindene di ta
di latabe na Sańgo. *Nde Barnaba a ta pe 25
'ala o Tarso o pulise Saulo; *nde a soino mo, 26
na mo a wana mo o Antiokia. Nde e ta na,
ba ta ba kotome o muemba mbu mowó, ba lee
dimuti dindene, bokweli pe ba sele nde belabe
bonakristo o Antiokia.

Nde o mi minya mene batoperi-ba-mudī 27
ba ta ba wa o Yerusalem, ba po o Antiokia.
*Na mowó nyabu, dina lao na: Agabo, a teme, 28
a lee onyola Mudī, ná njai nindene e mende
po o mundi-ma-wase muese, nyena ni kwedi
owasa Klaudio. *Nde mowó na mowó nya 29
bokweli a ta a weka muano o lomea bona-
sańgo ba jai o Yudea jońgwane, moto-te ka-
ponda a welino, *kana ba bolino pe, ba ta 30
ba loma mo na baturu o dia la Barnaba na
Saulo.

Nde o ni ponda mene Herode kińe a ta 12
a wele dońgo la ba muemba maa o nyolo o
takise babo. *Na mo a bwa Yakobo, muna- 2
nyańgo a Yohane na po.

Nde 'enno ná e dolisan Bona-Yuda, na 3
mo a beńga pe putea Petro; nde e ta nde o
minya ma bewolo be si puńgwan esasańge.
*A ta a putea mo, a wele mo o beboa, a ta 4
a bake mo na miemba minei ma bato-ba-bila,
muemba te bato banei, o tata mo, nde a ta
a pula tese mo oboso ba dimuti ombusa Pasah.
*Petro a ta so a welebe o beboa, nde mu- 5

emba mu ta mu bola muka onyol'ao na Loba
6 ponda ye̱se̱. *Nde niponda Herode a tano̱
a ni-ya te̱se̱ mo̱ oboso (ba dimuti), o bo bulu
me̱ne̱ Petro a ta a ko̱ iyo̱ oteten a bato-ba-
bila baba, a kwesabe̱ na ṅgo̱ko̱bi iba, oboso
ba jo̱mbe̱ pe̱ batatedi ba ta ba tata ndabo a
7 beboa. *Nde ombwa, angel a Saṅgo e po̱,
na mue̱ne̱n mu panya o tuṅ; na mo̱ e dipa
Petro o muri mowó̱, ny'umwe̱le̱ mo̱, e kwala
na: Wamse̱ te̱me̱! Na ṅgo̱ko̱bi i ko̱ mo̱ o
8 maa. *Na angel e kwalane̱ mo̱ na: Bomea
oame̱ne̱, o bo̱te pe̱ betambi bo̱ṅgo̱. Na mo̱ a
bola nika. Na mo̱ e kwalane̱ mo̱ na: We̱le̱
9 mbo̱t'aṅgo̱ o nyolo, o bupe̱ mba. *Na mo̱ a
busa, a bupe̱ mo̱, nde a si ta a bia ná di di
bolan na angel le mbale̱, a ta nde 'o̱ṅge̱le̱ na,
10 'e̱n nde je̱ne̱. *Nde ba ta ba tomba batatedi
ba boso na ba londe̱ baba, ba po̱ o jo̱mbe̱ la
beye̱i, lena di ma-buse̱ la mundi; di ta di te-
lame̱ na mo̱me̱ne̱, na babo̱ ba busa, ba daṅgwa
ṅgea po̱, na dibokime̱ne̱ angel ny'asumwe̱ na
11 mo̱. *Nde nyolo e timbedino̱ Petro, na mo̱
a kwala na: Tatan na bī so̱ nambale̱, ná Saṅ-
go a lom angel ao, a suṅgi pe̱ mba o dia la
12 Herode na mapita ma Bona-Yuda me̱se̱. *Nde
niponda a bo̱le̱no̱ bake̱, na mo̱ a po̱ o ndabo
a Maria, nyaṅgo a Yohane, nu belabe̱ pe̱
Marko, nyena oten nde gita ba tano̱ ba ko̱to̱ne̱,
13 ba kane̱. *Nde niponda 'umbino̱ o jo̱mbe̱ di-
sadi la jo̱mbe̱, na ṅgo̱nderi po̱ e busa, dina
14 lao na: Rode, o seṅga; *nde 'embino̱ doi la
Petro, na mo̱ a si tele̱ jo̱mbe̱ onyola munye̱ṅge̱,

nde 'iṅgea nde, a kwala na: Petro a te̱m o
jo̱mbe̱. *Na babo̱ ba kwalane̱ mo̱ na: O ma- 15
boa njou. Na mo̱ 'embe̱ ná ye nika. Na
babo̱ ba kwala na: Ye nde angel ao. *Nde 16
Petro a ta nde a beṅga jumba; nde ba tele̱no̱,
na babo̱ b'e̱ne̱ mo̱, ba nyaka. *Na mo̱ a siki- 17
me̱ye̱ babo̱ dia o ja na pī, a laṅgwea babo̱,
ne̱ni Saṅgo a busise̱no̱ mo̱ o beboa, a kwala
na: Laṅgwea Yakobo man na bona-saṅgo. Na
mo̱ a busa, ala o wuma ipe̱pe̱.

Nde bunya bo ese̱le̱no̱, manyaka ma si ta 18
masadi oteten a bato-ba-bila, nje e bolan na
Petro. *Nde Herode 'ue̱le̱no̱ onyol'ao; a si 19
so̱ino̱ mo̱, na mo̱ a wasa batatedi, 'anea o
bwa babo̱; na mo̱ 'asumwe̱ o Yudea, 'ala o
Kaisarea, a ja oten.

Nde a ta bosiṅga na bato ba Tiro na Si- 20
don. Na babo̱ ba po̱ ṅa mo na mulema mo-
wó̱, ba timbise̱ Blasto, soel'a kiṅe̱, diko̱m labu,
ba so̱so̱mea onyola musaṅgo, ebanja bekombo
babu be ta nde be kusa da lao na ya kiṅe̱.
*Nde o bunya bo po̱so̱be̱, Herode a ta a bo̱to̱ 21
mbo̱t'a kiṅe̱, a ja o bejedi ba muka, a be̱ne̱
beto̱pedi na babo̱. *Na dimuti di te̱ye̱ mo̱ 22
misea na: Doi la Loba di, seto̱ la moto. *Na 23
dibokime̱ne̱ angel a Saṅgo e dipa mo̱, onyo-
lana a si boli Loba edube; na miwu mi da mo̱,
na mo̱ a wo̱. *Nde eyal'a Loba e ta e 24
nyaka, e tò̱ndo̱ pe̱. *Nde Barnaba na Saulo 25
ba ta ba wa o Yerusalem, niponda ba domse̱no̱
ebolo, ba no̱ṅgo̱ pe̱ Yohane, nu belabe̱ pe̱
Marko muemba na babo̱.

13 Nde o muemba mu ta o Antiokia batoperi-
ba-mudī na baleedi ba ta oten: Barnaba, na
Simeon nu belabe Niger, na Lukio nya Kirē-
ne, Manahen nu ta nu boṅgwabe muemba
2 na Herode tetrarki, na Saulo. *Nde niponda
ba tano ba bene ndoṅgamen a Saṅgo, ba kan-
dane pe da, na Mudī Musaṅgi mu kwala na:
Tindea mba Barnaba na Saulo onyola ebolo
3 na beleno babo. *Na babo ba kandane da,
ba kane, ba neṅgele maa omony abu, ba loma
babo.
4 Ba so, bena ba lomabe na Mudī Musaṅgi,
b'ala o Seleukia, o ua nde b'ekamenno na
5 bolo o Kipro. *Nde ba poino o Salami, na
babo ba laṅgwa eyal'a Loba o mandabo ma
ndoṅgamen ma Bona-Yuda; nde ba ta pe ba
bene Yohane ka muboled'abu.
6 Nde niponda ba daṅgono temene eyondi
yese natena o Pafosi, na babo ba bomane
mot'a-ṅgambi mowó, mutoper'a-lobaṅgo, mot'a
7 Bona-Yuda, dina lao na: Bar-Yesu. *Mo a ta
na gobina Sergio Paulo, mot'a dibie, nu bele
Barnaba na Saulo, a pula seṅgane babo eyal'a
8 Loba. *Nde nu mot'a-ṅgambi Elima, — eba-
nja nika nde dina lao leno o tukwabe, — a
ta a teṅgene babo, a ta a pula yombise gobina
9 na jemea. *Nde Saulo, nu belabe pe Paulo,
nu ta nu londa na Mudī Musaṅgi, 'ombwa
10 mo, *a kwala na: A oa mun'a Satan, nu
londi na mawondon mese na bobe boese, mu-
siṅger'a teme-la-sīm lese, o si ma-wolo o yo-
11 mbise maṅgea ma tem ma Saṅgo e? *Nde

tatan, ombwa, dia la Saṅgo di ma-po̱ omo̱ny
aṅgo̱, o me̱nde̱ be̱ ndima, o si me̱nde̱ je̱ne̱ wei
son a ponda. Na dibokime̱ne̱ mbà na muititi
ba ko̱ye̱ mo̱, na mo̱ a kumwa yeṅga, a pulise̱
bato ba ma-daṅgwane̱ mo̱ na dia. *Go̱bina 12
'e̱nno̱ nje e bolan, na mo̱ a dube̱, kana a tano̱
a nyaka onyola beleedi ba Saṅgo.

Nde Paulo na muemba mao ba ta b'asumwe̱ 13
na bo̱lo̱ o Pafosi, b'ekame̱ne̱ o Perge nya Pam-
filia. Nde Yohane a ta 'asumwe̱ na babo̱, a
timba o Yerusalem. *Nde babo̱ b'asumwe̱no̱ 14
o Perge, ba te̱me̱ne̱ lo̱ndo̱, ba po̱ o Antiokia
nya Pisidia, na babo̱ b'iṅgea o ndabo a ndoṅ-
game̱n o bunya-ba-wumse̱, ba ja wase. *Nde 15
ombusa laṅga la mbenda na bato̱peri-ba-mudī,
na bānedi ba ndabo-a-ndoṅgame̱n ba loma na
babo̱, ba kwala na: A bato, bona-saṅgo, ye-
te̱na lo be̱n te̱ eyal'a jome̱le̱ onyola dimuti,
lo kwala nde. *Na Paulo a te̱me̱, a sikime̱ye̱ 16
dia, a kwala na: A bato ba Israel na binyo̱
babwe̱-Loba bo̱ṅgo̱, seṅga! *Loba la ban bato 17
a po̱si basaṅgo basu, 'ase̱ di tumba niponda
di tano̱ mue̱n o Egipto, a busise̱ babo̱ oten na
enama e asam, *a we̱lisane̱ babo̱ muane̱i ma 18
mbu o eyaṅ, *a nyamse̱ matumba samba o 19
ekombo a Kanaan, a bola babo̱ ekombo abu
sàṅgo. *Nde ombusa nika, na mo̱ a bola 20
babo̱ bakaisedi to̱ bebwea ba mbu bene̱i na
muatanu, nate̱na Samuel muto̱per'a-mudī. *O 21
ua nde ba so̱so̱medino̱ onyola kiṅe̱, na Loba
a bola babo̱ Saulo, mun'a Kis, mot'a tumba
la Benyamin, muane̱i ma mbu. *Na a sumono̱ 22

mo̱, na mo̱ a busise̱ye̱ babo̱ Dawid o be̱ kiṅe̱,
nyena a bolino̱ mboṅ, a kwala na: „Na so̱i
Dawid, mun'a Isai, moto kaponda mulema
23 mam, nu me̱nde̱ bole̱ jemea lam le̱se̱.“ * O
mbot'ao nde Loba a wanedino̱ Israel musuṅ-
24 geri Yesu, kaponda dikaki, * niponda Yohane
a tano̱ a se̱le̱ laṅgwea dimuti la Israel dubise̱
25 la jate̱le̱, obiana a ma-busa. * Nde niponda
Yohane a domse̱no̱ lo̱ndo̱ lao, na mo̱ a kwala
na: Nje lo m'o̱ṅge̱le̱no̱ ná mba ne e? Na titi
mo̱, nde ombwa, a ma-wa mba ombusa, nyena
na si doṅgame̱n o wunja betambi o miende
26 mao. * A bato, bona-saṅgo, bana ba tumba
la Abraham, na binyo̱ babwe̱-Loba-bo̱ṅgo̱ ote-
ten anyu, binyo̱ nde eyal'a din joṅgise̱ e lo-
27 mabe̱le̱no̱. * Ebanja ba bajai o Yerusalem na
bānedi babu ba si ta ba bia mo̱, nde ba londise̱
pe̱ madoi ma bato̱peri-ba-mudī, mena ma laṅ-
gabe̱ o bunya na bunya-ba-wumse̱-te̱, onyola
28 kwese̱ mo̱ muka, * nde to̱na ba si so̱ino̱ njo̱m
a kwedi na mo̱, ba so̱so̱medi te̱ Pilato o bwa
29 mo̱. * Nde niponda ba londise̱no̱ me̱se̱ mena
ma tilabe̱ onyol'ao, na babo̱ ba sibise̱ mo̱ o
30 eboṅgo, ba we̱le̱ mo̱ o so̱ṅgo̱. * Nde Loba a
31 pumbwe̱le̱ mo̱ o kwedi. *Na mo̱, o gita la
minya, a busea ba bena ba ta ba wa na mo̱
o Galilea jondea o Yerusalem, bena be pe̱
32 mboṅ ao tatan na dimuti. * Nde biso̱ di wa-
nedi binyo̱ miaṅgo ma dikaki, lena di bolabe̱
33 basaṅgo basu, * ná Loba a londise̱ mo̱ na biso̱,
bana babu, kana a pumbwe̱le̱no̱ Yesu; kana
e tilabe̱no̱ pe̱ o mueṅge mu londe̱ miba, na:

„Oa oe nde mun'am; oe̱ṅge̱ nde na yaino̱ oa.“
*Nde ná àpumbwe̱le̱ mo̱, ná a si timba pe̱ o 34
ebo̱ru, a kwali ninka na: „Na me̱nde̱ bola bi-
nyo̱ mabea ma ndedi ma Dawid ma mbale̱.“
*Onyola nika a kwali pe̱ o wuma ipe̱pe̱ 35
na: „O si me̱nde̱ jese̱le̱ Musaṅger'aṅgo̱ o je̱ne̱
ebo̱ru.“ *Ebanja Dawid, niponda a bo̱le̱no̱ 36
bolea jemea la Loba o pond'ao, a kwedi iyo̱,
a ko̱to̱be̱le̱ na basaṅgo bao, nde 'e̱n ebo̱ru.
*Nde nu nyena Loba a pumbwe̱le̱no̱, a s'e̱n 37
ebo̱ru. *E biane̱ so̱ na binyo̱, a bato na bona- 38
saṅgo, ná onyol'ao nde lakise̱ la miobe di ma-
laṅgwabe̱le̱no̱ binyo̱, ná onyola me̱se̱ mena
lo si ta lo we̱le̱ te̱se̱be̱ na sīm o mbend'a Mose,
*o nun nde moto na moto nu ma-dube̱, a ma- 39
te̱se̱be̱no̱ na sīm. *L'aṅgame̱ne̱ so̱, ná di di 40
kwalabe̱ na bato̱peri-ba-mudī di si londa omo̱ny
anyu, na: *„Ombwa, a binyo̱ bamayaṅako, 41
lo nyake, lo nyame pe̱, ebanja na ma-bola ebolo
o minya manyu, yena lo si wusano̱ dube̱, ke̱
moto a laṅgwedi binyo̱ mo̱.“

Nde ba busino̱, na babo̱ ba so̱so̱mea babo̱, 42
ná ba laṅgweye pe̱te̱ babo̱ ben beyala o bone̱
bunya-ba-wumse̱ bo ma-bupe̱. *Nde ndoṅga- 43
me̱n e buledino̱, na gita la Bona-Yuda na be-
mbon be ma-bwe̱ Loba bo̱ṅgo̱, ba bupe̱ Paulo
na Barnaba, na babo̱ ba kwalisane̱ babo̱, b'
ome̱le̱ babo̱ o tiṅgame̱ o nded'a Loba. *Nde 44
o bunya-ba-wumse̱ bo bupe̱, be̱be̱ na mundi
mue̱se̱ mu ta mu ko̱to̱me̱ o seṅga eyal'a Loba.
*Nde Bona-Yuda b'e̱nno̱ dimuti, na babo̱ ba 45
londa na ko̱di, ba kwala liṅgise̱ ma makwala-

be na Paulo; bakwala lingise, batopo dibena.
46 *Na Paulo na Barnaba ba kwala na bwe na:
Eyal'a Loba e ta e angamene sele lan-
gwabe na binyo; nde kana lo ma-bangano
mo, lo si ma-langano pe binyomene ka
badongamen onyola longe la bwindea,
47 ombwa, di ma-yombo so na basibi. *Eba-
nja nika nde Sango 'anedino biso na:
„Na tese oa muenen onyola basibi, ná
o be jongise natena masu ma wase.“
48 *Nde basibi ba sengino nika, na babo ba
bwa munyenge, ba sesa eyal'a Sango, nde
bese bena ba ta ba tesebe onyola longe la
49 bwindea, ba ta ba dube. *Nde eyal'a Loba
50 e ta e pambilane o y'epasi yese. *Nde Bona-
Yuda ba ta ba pungwa bito b'edube, bena ba
ta ba bwa Loba bongo, na miome ma bato
ma mundi, ba wana takise omony a Paulo
51 na Barnaba, ba panga babo o epas'abu. *Na
babo ba pupwa diburu o miende mabu omony
52 abu, ba po o Ikonion. *Nde bokweli ba ta ba
londa na munyenge na Mudī Musangi.

14 Nde e ta na o Ikonion, ba ta b'ala o nda-
bo a ndongamen nya Bona-Yuda muemba
mowó, nde ba ta ba langwa na ka nyena di-
muti dindene la Bona-Yuda na Bona-Grikia
2 ba ta ba dube. *Nde Bona-Yuda bena ba si
ta ba dube ba ta ba pungwa na senjele midī
3 ma basibi tengene bona-sango. *Nde ba ta ba
ja oten pond'a bwambwam, ba ta ba kwala na
bokenju o Sango, nu boli mbon o eyal'a nded'
ao, a bola ná beyemban na betanysedi be bo-

lane̱ onyola maa mabu. *Nde dimuti la mu- 4
ndi di ta di abane̱; doṅgo ba ta na Bona-Yuda,
doṅgo pe̱ na bamuloloma. *Nde niponda ba- 5
sibi na Bona-Yuda, muemba na bānedi babu,
ba tano̱ o ya takise̱ na jaṅgwa babo̱ madale,
*na babo̱ ba seṅga nika, ba nya mila o mindi 6
ma Likaonion, o Listra na Derbe na y'epasi
ye̱se̱. *Oten nde ba tano̱ ba laṅgwa miaṅgo- 7
ma-bwam.
Nde moto mowó̱ a ta a ja wase o Listra, 8
nu si ta nu be̱ne̱ ṅginya o miende, nu ta mbo-
ko nate̱na o dibum la nyaṅgo, nu si ta nu
daṅgwa tomtom. *Mo̱ a ta a seṅga beto̱pedi 9
ba Paulo. Na mo̱ 'ombwa mo̱, nde 'e̱nno̱, ná
a be̱n jemea o bo̱lisabe̱, *na mo̱ a kwala na 10
doi la mo̱nymo̱ny na: Te̱me̱ na sīm o miende
mo̱ṅgo̱! Na mo̱ 'aṅgwe̱, a daṅgwa. *Nde 11
mamuti m'e̱nno̱ nje Paulo a bolino̱, na babo̱
b'ase̱ madoi mabu, ba kwala o bwambo ba
Likaonion na: Maloba ma timbi bowan ba bato,
ma sibi wase na biso̱. *Na babo̱ ba bele̱ 12
Barnaba na: Seusi, Paulo pe̱ na: Herme, eba-
nja mo̱ nde a ta muto̱peri. *Nde pris'a Seusi 13
nyena e ta e ja oboso ba mundi, a ta a wana
nyaka na makana ma mbonji o mo̱mbe̱, a ta
a pula bola mabea muemba na mamuti. *Nde 14
bamuloloma, Barnaba na Paulo, ba seṅgino̱,
na babo̱ ba nyaua mbo̱ti, ba nya oteten a di-
muti, ba te̱ misea, *ba kwala na: A bato, nje 15
lo ma-bolano̱ nika? Biso̱ pe̱ je nde bato ka-
po̱ ka binyo̱, nde di ma-laṅgwea nde binyo̱
miaṅgo-ma-bwam, ná l'ate̱le̱ na man mambo

m'ewolo o Loba la longe, nu weki mony na
wase na munja na mambo mese me oten,
16 *nyena ny'esele matumba mese, o ponda ni
17 tombi, o dangwa mabu mangea. *Nde a si
ta 'esele momene e si be bola mbon, kana a
bolino mambo ma bwam; a ta a bola biso o
mony mbua na pond'a tute, a londise milema
18 masu na da na munyenge. * Nde ba kwalino
nika, e ta te bwambi na babo, o jembe di-
19 muti ná ba si bola babo mabea. *Nde Bona-
Yuda ba ta ba wa o Antiokia na Ikonion,
b'embe mamuti, b'angwa Paulo madale, ba
duta mo ombusa mundi, b'ongele na, a wedi.
20 *Nde bokweli ba dingeleno mo, na mo a teme,
'ingea o mundi. Nde o bone ba kiele a ta
'asumwe muemba na Barnaba, b'ala o Derbe.
21 Nde ba boleno langwea mu mundi miango-
ma-bwam, ba timbiseno pe gita bokweli, na
babo ba timba pe o Listra na Ikonion na
22 Antiokia, *b'embe midī ma bokweli, b'omele
babo o tingame o jemea, na ná di m'ingea
nde o janea la Loba oteten a gita la ndenge.
23 *Nde ba ta ba posea babo baturu o muemba-
te, ba bake babo na Sango o muka na kan-
24 dane la da, nyena ba tano ba dube. *Na
babo ba tomba oteten a Pisidia, ba po o Pam-
25 filia, *ba langwa eyala o Perge, ba siba o
26 Atalia. *O ua nde b'asumweno na bolo, b'
ala o Antiokia, o wuma yena ba tano ba ba-
kabe o nded'a Loba onyola ebolo, yena ba
27 domseno. *Nde ba poino, na babo ba kotele
muemba, ba langwa mese Loba a bolino na

babo̱, na ne̱ni a tele̱ye̱no̱ basibi jo̱mbe̱ la jemea.
*Nde ba ta ba ja na bokweli pond'a bwam- 28
bwam.

Nde doṅgo ba ta ba wa o Yudea, ba lee̱ 15
bona-saṅgo na: Lo s'endabe̱ te̱ kaponda be-
de̱mo ba Mose, ke̱ lo titi ná l'oṅgisabe̱. *Nde 2
niponda bwambo na mutaṅgo munde̱ne̱ ba-
timbino̱ be̱ oteten abu na Paulo na Barnaba,
na babo̱ ba te̱se̱ ná Paulo na Barnaba, na
doṅgo labu la bape̱pe̱, b'ale omo̱ny na ba-
muloloma na baturu, o Yerusalem, onyola
mi miuedi. *Nde muemba mu ta mu ala o 3
te̱ babo̱ o ṅgea, na babo̱ ba tomba Fenikia
na Samaria, ba ta ba laṅgwa onyola jate̱le̱ la
basibi, ba bwese̱ bona-saṅgo be̱se̱ munye̱ṅge̱
munde̱ne̱. *Nde ba po̱ino̱ o Yerusalem, na 4
babo̱ ba kusabe̱ na muemba na bamuloloma
na baturu, ba laṅgwa me̱se̱ Loba a bolino̱ na
babo̱. *Nde doṅgo la ba nyaṅ-la-jemea la 5
Farisai bena ba ta ba dube̱, ba ta ba te̱me̱, ba
kwala na: B'aṅgame̱n jenda babo̱, na janea
babo̱ o ne̱ṅge̱ mbend'a Mose.

Nde bamuloloma na baturu ba ta ba ko̱to̱- 6
me̱ o jombwea onyola di lambo. *Nde mu- 7
taṅgo munde̱ne̱ mu kwedino̱, na Petro a te̱me̱,
a kwalane̱ babo̱ na: A bato, bona-saṅgo, lo
bī, ná o pond'a ni tombi Loba a po̱si oteten
asu, ná onyola mudumbu mam basibi ba seṅge
eyal'a miaṅgo-ma-bwam, ba dube̱ pe̱. *Nde 8
Loba nu bī milema, a boli babo̱ mboṅ, kana
a bolino̱ babo̱ Mudī Musaṅgi kapo̱ kana biso̱,
*a si boli nyai iba oteten asu na babo̱, kana 9

10 a sangiseno milema mabu onyola jemea. *Nje
so lo ma-kekano Loba tatan, o wele ekokoso
o nyingo a bokweli, yena to basango basu
11 to biso di si tano di wele bambe? *Nde di
dube nde o jongisabe onyola nded'a
12 Yesu Kristo, kapo kana babo. *Nde di-
muti lese di ta di ja na pī, di senga neni Paulo
na Barnaba ba tano ba langwa, njika beye-
mban na betanysedi bendene Loba a bolino
onyol'abu oteten a basibi.
13 Nde ba boleno kwala, na Yakobo 'alabe,
a kwala na: A bato, bona-sango, sengane
14 mba! *Simon a lango, neni Loba a pepeleno
nged'a boso o nongea dina lao bato o basibi;
15 *beyala ba batoperi-ba-mudī pe be tengen na
16 din, kana e tilabeno na: *„Ombusa nika na
mende pe timba, na longa pete munoko ma
Dawid muena mu buledi, na longa pete bebu-
17 lele bao na timbise mo bwam, *ná bane bato
bena ba dia, ba pulise Sango, na matumba
mese pe, mena omony abu dina lam di ma-
belabeno, nika nde Sango a kwalino, nu ma-
18 bole man.“ *Loba a bī bebolo bao bese na-
19 tena o beboteri. *Onyola nika, jongele lam
le nde na, ba si takise ba bena b'atele na Loba
20 o basibi, *nde b'aneye nde babo o jesele
mbindo a losango na misonje, na mambo ma
21 tim na maya pe. *Ebanja Mose a ben nate-
na kwan o mundi na mundi ba bena ba ma-
langwe mo, kana a ma-langabeno o bunya-
ba-wumse te o mandabo ma ndongamen.
22 Na bamuloloma na baturu na muemba mu-

ese ba bole o poso bato oteten abu na loma
babo o Antiokia muemba na Paulo na Barna-
ba, Yuda nu belabe pe Barsaba na Sila, bato
bena ba ta badiedi oteten a bona-saṅgo, *ba 23
lomea babo betiledi o maa mabu na: Bamu-
loloma na baturu na bona-saṅgo ba som bona-
saṅgo bena ba wu na basibi o Antiokia na o
Siria na o Kilikia. *Kana di seṅgino ná doṅ- 24
go lasu b'alo, ba bwese binyo ndutu na beyala,
ba puṅgo midī manyu, ba kwala na: lo aṅga-
men jendabe na neṅge mbenda, bena di s'ane-
dino to-lambo, *biso di kotone so na mulema 25
mowó, di bole o poso bato, o loma babo na
binyo, muemba na bandolo basu Barnaba na
Paulo, *bato bena ba boli midī mabu onyola 26
dina la Saṅgo asu Yesu Kristo. *Di lom so 27
nde Yuda na Sila, bena ba mende pe laṅgwea
binyo milemlem ma mambo na mudumbu.
*Ebanja e ta e dolisane Mudī Musaṅgi na biso, 28
ná di si bambele binyo muuna mupepe, ke man
mambo mena ma titi ná m'esabele, *ná lo 29
esele mada ma losaṅgo na maya na mambo
ma tim na misonje. Lo tati te binyomene
onyola man, ke lo boli bwam. Lo ja bwam!
*Na babo b'esanele, ba po o Antiokia; nde 30
ba koteleno dimuti, na babo ba bake kalati.
*Nde ba laṅgino mo, na babo ba bwa mu- 31
nyeṅge onyola di lokomea. *Nde Yuda na 32
Sila, bena ba ta pe batoperi-ba-mudī, ba ta
b'omele, b'embe pe bona-saṅgo na gita la
beyala. *Nde ba tano ba ja son a ponda, na 33
babo b'esanele bona-saṅgo na musaṅgo, ba

34 timba na ba bena ba lom babo̱. * Nde Sila
35 a ta a bo̱le̱ o dia. * Nde Paulo na Barnaba
ba ta ba ja o Antiokia, ba ta ba lee̱ eyal'a
Saṅgo, ba laṅgwa miaṅgo-ma-bwam muemba
na gita la bape̱pe̱ pe̱.
36 Nde ombusa ṅgus'a minya, na Paulo a kwa-
lane̱ Barnaba na: Ese̱le̱ biso̱ di ale pe̱te̱, di
ombwe bona-saṅgo o mindi me̱se̱, mena di
37 laṅgono̱ eyal'a Saṅgo, ne̱ni ba jaino̱. * Nde
Barnaba a ta pe̱ a pula no̱ṅgo̱ Yohane nu be-
38 labe̱ Marko. * Nde Paulo a si ta 'o̱ṅge̱le̱ nika
ka bwam, o no̱ṅgo̱ mo̱ nyena nu ta ny'asumwe̱
na babo̱ o Pamfilia, nu si ta ny'ala na babo̱
39 o ebolo. * Onyola nika mutaṅgo munde̱ne̱
mu timbi be̱, ka nyena ba ta b'abane̱; na Bar-
naba a no̱ṅgo̱ Marko, 'ala na bo̱lo̱ o Kipro.
40 * Nde Paulo a ta a po̱so̱ Sila o wala na mo̱,
'ala, kana a bo̱le̱no̱ bakabe̱ o nded'a Loba na
41 bona-saṅgo. * Nde a ta a tomba oteten a Siria
na Kilikia, 'embe̱ miemba.
16 Na mo̱ a po̱ o Derbe na Listra. Nde om-
bwa, mokweli mowó̱ a ta oten, dina lao na:
Timoteo, mun'a ṅgo̱n o Bona-Yuda, nu ta nu
2 dube̱, nde saṅgo a ta nde mot'a Grikia, * nu
ta nu be̱ne̱ dina la bwam na bona-saṅgo o
3 Listra na Ikonion. * Mo̱ nde Paulo a tano̱ a
pula ná 'ale na mo̱, na mo̱ a no̱ṅgo̱ mo̱, 'enda
mo̱ onyola Bona-Yuda, bena ba ta o y'epasi;
ebanja be̱se̱ ba ta ba bia saṅgo ao, ná e nde
4 mot'a Grikia. * Nde kana ba tano̱ ba tomba
o mindi, ba ta ba bake̱ babo̱ o ne̱ṅge̱ mi mieka
miena mi te̱se̱be̱ na bamuloloma na baturu o

Yerusalem. *Nde miemba mi ta mi beṅga 5
jembame̱ o jemea, mi tòndo̱ o muso̱ṅgi bunya-
te̱. *Na babo̱ ba tomba oteten a Frigia 6
na ekombo a Galatia, kana Mudī Musaṅgi mu
tano̱ mu baṅgane̱ babo̱ o laṅgwa eyal'a Loba
o Asia. *Nde ba po̱ino̱ o Misia, na babo̱ ba 7
keka o wala o Bitinia; nde Mudī ma Yesu
mu s'ese̱le̱ babo̱.

Na babo̱ ba tomba Misia, ba siba o Troa. 8
*Nde Paulo a ta 'e̱ne̱ je̱ne̱ o bulu; mot'a 9
Masedonia mowó̱ a te̱me̱, a so̱so̱mea mo̱, a kwala
na: Ya uon o Masedonia, o oṅgwane̱ biso̱!
*Nde 'e̱nno̱ di je̱ne̱, na díbokime̱ne̱ di pula 10
wala o Masedonia, kana di tano̱ di bo̱le̱ na,
Saṅgo nde a bele̱ biso̱, o laṅgwea babo̱ miaṅgo-
ma-bwam. *Na biso̱ di asumwe̱ o Troa na 11
bo̱lo̱, di te̱me̱ne̱ na sīm wala o Samotrake, nde
o bone̱ ba kie̱le̱ pe̱ o Neapoli; *nde o ua 12
pe̱ o Filipi, muena mue mundi ma boso o
epas'a Masedonia, mundi ma mbumwa. Nde
di ta di ja o mu mundi ṅgus'a minya. *Nde 13
o bunya-ba-wumse̱ di ta di busa o mbusa
mundi o mo̱pi, wuma bejedi ba muka be tano̱,
di ja wase, di kwalisane̱ bito, bena ba ta ba
ko̱to̱ne̱ oten. *Nde muto mowó̱, dina lao na: 14
Lidia, nu ta muandised'a mabato ma mole̱ ma
tiki, o mundi ma Tiatira, nu ta nu bwa Loba
bo̱ṅgo̱, a ta a seṅga; mo̱ nde Saṅgo a tele̱no̱
mulema, ka nyena a ta a no̱ṅgo̱ jaṅgame̱ye̱
onyola ma ma kwalabe̱ na Paulo. *Nde a 15
dubisabe̱no̱ na ndabo ao pe̱, na mo̱ a so̱so̱mea,
a kwala na: Lo laṅgi te̱ mba ka mowó̱ nu

dube Saṅgo, ya o ndabo am, lo je oten. Na
mo 'embe biso.
16 Nde e ta na, niponda di tano di ala o wum'a
muka, muut' a ṅgonderi mowó a ta a doṅga-
mene biso, nyena nu ta nu bene mudī ma
ediṅge, nu ta nu wanea basaṅgo bao gita la
17 museṅ onyola topo la bediṅge. * Mo a ta a
bupe Paulo na biso, a te musea, a kwala na:
Ban bato be nde bautu ba Loba L'asam, bena
18 ba ma-laṅgweye binyo ṅge' a joṅgise. * A ta
a bola nika gita la minya. Nde Paulo a ta
a bwa ndutu, a yombo, a kwalane mu mudī
na: Na m'anea oa o dina la Yesu Kristo,
busa na mo! Na mo mu busa o ni ponda
19 mene. * Nde basaṅgo bao b'enno ná dipita
la museṅ mabu di boi, na babo ba putea Paulo
na Sila, ba duta babo o wum'a don oboso ba
20 bānedi. * Nde ba wanno babo oboso ba bā-
nedi, na babo ba kwala na: Ban bato ba ma-
bola mpuṅgu o mundi masu; be nde Bona-
21 Yuda, * ba ma lee bedemo bena be s'aṅgamen
biso o noṅgo to o bola, kana jeno bato ba
22 Roma. * Dimuti pe di ta di teme muemba na
babo liṅgise babo; na bānedi ba bola ná ba
soṅgwane babo mboti, ba dipe babo lonyanyo.
23 * Nde ba boleno dipa babo mbeti gita, na
babo ba wele babo o beboa, b'anea mukwese-
24 bato-o-beboa o bomele babo bwambwam. * A
kusino ninka beanedi, na mo a wele babo o
beboa ba teten, a kwese miende mabu onyola
ebo' a muṅgaṅga.
25 Nde oteten a bulu Paulo na Sila ba ta ba

kane̱, ba sesa Loba. Nde bato ba beboa ba
ta ba seṅga nika. * Na dibokime̱ne̱ soa la 26
minyaṅgadu dinde̱ne̱ di ko̱, ka nyena bedima
ba ndabo a beboa be ta be soa. Na diboki-
me̱ne̱ mo̱mbe̱ me̱se̱ ma telame̱, na beboa be
o̱sea na be̱se̱. * Nde mukwese̱-bato-o-beboa 27
a wuno̱ iyo̱, 'e̱nno̱ mo̱mbe̱ ma ndabo a beboa
ma telam, na mo̱ a soṅgwa po̱, a pula bwa
mo̱me̱ne̱, ebanja a ta 'o̱ṅge̱le̱ na, bato-ba-beboa
ba bo̱mbi. * Na Paulo a te̱ na doi la mo̱ny- 28
mo̱ny, a kwala na: O s'e̱nse̱ oame̱ne̱ ndutu;
ebanja biso̱ be̱se̱ je uan. * Na mo̱ a pula 29
mue̱ne̱n, a wamse̱ jiṅgea, a soa mukambilan,
a ko̱ wase oboso ba Paulo na Sila, * a busane̱ 30
babo̱, a kwala na: A bate, na bole nje, nde
n'oṅgisabe̱ e? * Na babo̱ ba kwala na: Dube̱ 31
Saṅgo Yesu Kristo, nde o me̱nde̱ joṅ-
gisabe̱ na ndabo aṅgo̱ pe̱. * Na babo̱ 32
ba laṅgwea mo̱ eyal'a Loba na be̱se̱ ba ta o
ndabo ao. * Na mo̱ a no̱ṅgo̱ babo̱ na mo̱- 33
me̱ne̱ o ni pond'a bulu me̱ne̱, oà babo̱ mbim-
bilaki, na dibokime̱ne̱ mo̱me̱ne̱ a dubisabe̱ na
bato bao be̱se̱. * Na mo̱ 'alane̱ babo̱ o ndabo 34
ao, a po̱ṅgea babo̱ da, a bwa munye̱ṅge̱ na
ndabo ao nye̱se̱, ná a timbi dube̱ Loba. * Nde 35
bunya bo ese̱le̱no̱, na bānedi ba loma babo-
ledi, o kwala na: Ese̱le̱ ba bato b'ale. * Na 36
mukwese̱-bato-o-beboa a laṅgwea Paulo ben
beyala na: Bānedi ba lom o jese̱le̱ binyo̱;
binyo̱ busa so̱, l'ale na musaṅgo. * Na Paulo 37
a kwalane̱ babo̱ na: Ba boli ná di dipabe̱ o
mpoma e si be̱ kaisabe̱, biso̱ bato ba Roma,

ba kwese̱ biso̱ o beboa, nde tatan ba ma-bu-
sise̱ biso̱ o diwuta e? Seto̱ nika, babo̱me̱ne̱
38 ba ye, ba busise̱ biso̱. * Na baboledi ba laṅ-
gwea bānedi ben beyala. Nde ba seṅgino̱ ná
be nde bato ba Roma, na babo̱ ba bwa bo̱ṅgo̱,
39 * ba po̱, ba kwalisane̱ babo̱, ba busise̱ babo̱,
40 ba so̱so̱mea babo̱ o jese̱le̱ mundi mabu. * Na
babo̱ ba busa o beboa, b'ala omboa Lidia.
Nde b'e̱nno̱ bona-saṅgo, na babo̱ b'ome̱le̱
babo̱, b'ala.
17 Na babo̱ ba tomba oteten a Amfipoli na
Apolonia, ba po̱ o Tesalonika, wuma ndabo a
2 ndoṅgame̱n nya Bona-Yuda e tano̱. * Na Paulo
'iṅgea na babo̱, kaponda ko̱lo̱ṅgo̱ne̱ lao, a
kwalisane̱ babo̱ minya ma wumse̱ milalo o
3 betiledi, * a tele̱ye̱ na lee̱ babo̱, ná Kristo a
ta 'aṅgame̱ne̱ taka na pumbwa pe̱ o kwedi,
na ná nun nde e Kristo, Yesu, nyena na ma-
4 laṅgweano̱ binyo̱. * Nde doṅgo labu ba timbi
dube̱, ba latabe̱ na Paulo na Sila, na dimuti
dinde̱ne̱ la bato ba Grikia, babwe̱-Loba-bo̱ṅgo̱,
5 na bito b'edube gita. * Nde Bona-Yuda ba
ta ba bwa ko̱di, ba no̱ṅgo̱ doṅgo la bato ba
bobe ba ma-te̱me̱te̱me̱ne̱, ba bola dimuti di ko̱-
to̱ne̱, ba puṅgwa mundi, ba te̱me̱ oboso ba
ndabo a Yason, ba pulise̱ o wana babo̱ oboso
6 ba dimuti. * Nde ba s'e̱nno̱ babo̱, na babo̱
ba duta Yason na doṅgo la bona-saṅgo oboso
ba basaṅgo ba mundi, ba te̱ misea na: Ban
bena ba puṅgo mundi-ma-wase ba po̱i pe̱ uan.
7 * Yason a jese̱ babo̱, ban be̱se̱ nde ba ma-bu-
le̱le̱ mbend'a kaisa, kana ba ma-kwalano̱ na,

nupe̱pe̱ nde e kiṅe̱, Yesu. *Nde ba ta ba 8
puṅgwa milema ma dimuti na ma basaṅgo
ba mundi, kana ba seṅgino̱ man. *Na babo̱ 9
ba no̱ṅgo̱ tuṅge na Yason na bape̱pe̱, b'
ese̱le̱ babo̱.
Na dibokime̱ne̱ bona-saṅgo ba loma Paulo na 10
Sila ya bulu o Berea. Ba po̱ino̱ oten, na babo̱
b'ala o ndabo a ndoṅgame̱n. *Ban ba ta bwam 11
buka ba Tesalonika; ba ta ba no̱ṅgo̱ eyala na
jemea la bwam le̱se̱, ba wasa betiledi bunya-
te̱, ná ṅga ye nika. *Nde gita labu ba ta 21
ba dube̱, na gita la bito b' edube · na bome
ba Grikia pe̱. *Nde Bona-Yuda ba Tesalonika 13
ba seṅgino̱, ná eyal' a Loba e ma-laṅgwabe̱ pe̱
na Paulo o Berea, na babo̱ ba po̱ oten o
puṅgwa mamuti. *Na dibokime̱ne̱ bona-saṅgo 14
ba loma Paulo o wala nate̱na o munja; nde
Sila na Timoteo ba ta ba dia oten. *Nde ba 15
bena ba ta ba die̱le̱ Paulo, ba wana mo̱ o Aten.
Nde ba kusino̱ beanedi onyola Sila na Timoteo,
ná ba wamse̱ po̱ na mo̱, kana ba we̱lino̱, na
babo̱ ba timba o mboa.
Nde niponda Paulo a tano̱ 'eṅge̱le̱ babo̱ o 16
Aten, na mudī mao mu liṅga oteten ao, kana
'e̱nno̱ mundi mu londi na njimbiri. *A ta a 17
kwalisane̱ o ndabo a ndoṅgame̱n na Bona-
Yuda na babwe̱-Loba bo̱ṅgo̱, na o don pe̱
bunya-te̱ na ba bena a tano̱ a doṅgame̱ne̱. *Nde 18
doṅgo la babiedi ba Epikuro na Ba-Sitoa
ba ta ba kwalisane̱ mo̱; doṅgo ba ta ba kwala
na: Nje nu mot' a eto̱pe̱to̱pe̱ a ma-pulano̱
kwala e? Bane̱ pe̱ na: A m' e̱ne̱ne̱ ka mubi-

sed’a maloba ma penya; ebanja ata alańgwa
miańgo-ma-bwam ma Yesu na bepumbwedi
19 pe̱. *Na babo̱ ba no̱ńgo̱ mo̱, b’alane̱ mo̱ o
Areopago, ba kwala na: Jena di seńga ne̱ni
ben beleedi ba penya beno̱, bena o ma-lań-
20 gwano̱ e? *Ebanja o ma-wana be̱n ba mambo
o matoi masu; di ma-pula so̱ bia, ne̱ni man
21 meno̱. *Nde bato ba Aten be̱se̱ na be̱n bena
ba jai oten, ba si ta ba be̱ne̱ ponda onyola la-
mbo dipe̱pe̱, ke̱ o lańgwa na seńga lambo la
22 penya. *Na Paulo a te̱me̱ oteten a Areo-
pago, a kwala na: A bato ba Aten, na m’e̱ne̱
ná le bato ba m’owe̱ maloba bwambi o mambo
23 me̱se̱. *Ebanja niponda na tano̱ na dańgwa
o jombwa mambo manyu lo m’owe̱no̱, na so̱i
pe̱ diyo, lena di tilabe̱ oten na: Onyola Loba
di si bian. Na ma-lańgwea so̱ binyo̱ nu nyena
24 lo m’owe̱no̱, e si be̱ bia. *Loba nu weki wase
na mambo me̱se̱ me oten, mo̱, kana eno̱ Sańgo
a mo̱ny na wase, a si ma-ja o mandabo ma
25 lońgabe̱ na maa, *a si ma-boleabe̱ pe̱ to̱ na
maa ma bato, biana lambo di ma-pula na mo̱,
mo̱ nde a ma-bole̱ be̱se̱ lońge̱ na we̱i na mambo
26 me̱se̱. *Nde a boli ná o maya mowó̱ matumba
me̱se̱ ma bato ma jai o mundi-ma-wase mu-
e̱se̱, kana a te̱se̱no̱ ponda i te̱se̱be̱ oboso, na
27 mioyo ma bejedi babu, *ná ba pulise̱ Loba,
ná ńga bena ba seńga mo̱, ba so̱ mo̱, to̱na a
28 titino̱ etum to̱ na mowó̱ nyasu; *ebanja
oteten ao nde jeno̱ lońge̱, di ma-dań-
gwano̱, jeno̱ pe̱; kana dońgo la bapo̱ńge̱-
mieńge banyu pe̱ ba kwalino̱ na: Je nde mbot’

ao. * Kana jeno̱ so̱ mbot'a Loba, di s'aṅ- 29
game̱n jo̱ṅge̱le̱, ná Loba le nde bowan ba gol
to̱ silba to̱ dale, bewekedi ba dibie̱ na lambo
lena moto a so̱ino̱. * Loba a tombise̱ pond'a 30
bodimbea, nde tatan a m' anea bato be̱se̱ wuma
ye̱se̱ o jate̱le̱, * kana a te̱se̱no̱ bunya, boena 31
a me̱nde̱no̱ kaise̱ mundi-ma-wase o te̱me̱-la-sīm,
onyola moto mowó̱, nyena a po̱sino̱ onyol'ao,
kana a tele̱ye̱no̱ jemea na be̱se̱, ná a pum-
bwe̱le̱no̱ mo̱ o kwedi. * Nde ba seṅgino̱ onyola 32
bepumbwedi ba kwedi, na doṅgo ba bola ma-
ke̱ko, bane̱ pe̱ ba kwala na: Di me̱nde̱ pe̱te̱
seṅgane̱ oa onyol'ao ṅgedi nipe̱pe̱. * Nika 33
nde Paulo 'asumwe̱no̱ oteten abu. * Nde 34
doṅgo la bome ba ta ba batame̱ na mo̱, bena ba
dube̱, bena oteten abu e ta Dionisio, mot'a
Areopago na muto mowó̱ dina lao na: Damari,
na bape̱pe̱ pe̱ na babo̱.

Ombusa nika na mo̱ 'asumwe̱ o Aten, a 18
po̱ o Korinto. * Na mo̱ a so̱ mot'a Bona-Yuda 2
mowó̱, dina lao na: Akwila, nu yabe̱ o Ponto,
nu ta nu wa o Italia ombusa son a ponda,
na munj'ao Priskila, onyolana Klaudio a ta
'anea Bona-Yuda be̱se̱ o jasumwe̱ o Roma.
* Na mo̱ 'iṅgea na babo̱, nde kana a tano̱ a 3
bola mulemlem ma ebolo, na mo̱ a ja na babo̱,
a bola ebolo; nde o ka ebol' abu ba ta nde
bapo̱ṅge̱-mino̱ko̱. * Nde a ta a laṅgwa o ndabo 4
a ndoṅgame̱n o bunya-ba-wumse̱ te̱, a bola
Bona-Yuda ba dube̱ na bato ba Grikia pe̱.
* Nde niponda Sila na Timoteo ba wuno̱ o 5
Masedonia, Paulo a ta 'embabe̱ na Mudī o

bola Bona-Yuda mboṅ, ná Yesu e nde Kristo.
6 *Nde babaṅgino, batopino pe dibena, na mo
a souse mboti, a kwalane babo na: Maya
manyu ma be o mulopo manyu! Botea tatan
7 na m'ala na basibi na ka ni saṅgi. *Na mo
'asumwe oten, 'ala o ndabo a moto mowó,
dina lao na: Yusto, nu ta nu bwa Loba
boṅgo, nyena ndabo ao e ta bebe na ndabo
8 a ndoṅgamen. *Nde Krispo, muaned'a ndabo
a ndoṅgamen, a ta a dube Saṅgo na ndabo
ao nyese; na gita la bato ba Korinto, bena
ba ta ba seṅga, ba ta ba dube, ba dubisabe.
9 *Nde Saṅgo a ta a kwalane Paulo onyola
jene o bulu na: O si bwa boṅgo, topo nde, o
10 si ja na pī. *Ebanja ne na oa, to-moto
a si mende tapa oa o bola oa bobe;
ebanja na ben bato gita o mun mundi.
11 *Na mo a ja oten mbu mowó na miodi mu-
toba, a lee babo eyal'a Loba.
12 Nde niponda Galion a tano gobina o Akaia,
Bona-Yuda ba ta ba teme na mulema mowó
liṅgise Paulo, ba wana mo oboso ba bejedi
13 ba muka, *ba kwala na: Nun a ma-londo bato
14 o jowe Loba e si be kaponda mbenda. *Nde
niponda Paulo a tano a pula wuta mudumbu,
na Galion a kwalane Bona-Yuda na: A Bona-
Yuda, e be te lambo di si tem to ebol'a bobe,
ke na wusa seṅgane binyo, kana e aṅgamenno.
15 *Nde ye te miuedi onyola beleedi, na mina
na mbend'anyu, binyomene ombwa nika; mba
16 na si ma-pula be mukaisedi onyol'ao. *Na mo
17 a paṅga babo oboso ba bejedi ba muka. *Na

bato ba Grikia bese ba nongo Sostene, mu-
aned' a ndabo a ndongamen, ba dipa mo oboso
ba bejedi ba muka; nde Galion a si ta a dube
to-lambo onyol' ao. * Nde Paulo a ta pe 18
aja minya gita, na mo a nángane bona-sango,
'ala o Siria na bolo, na Priskila na Akwila
pe na mo, niponda a boleno senje mulopo o
Kenkrea, ebanja a ta a bene male. * Na mo 19
a po o Efeso, na mo a dia babo oten; nde
a ta 'ala o ndabo a ndongamen, a kwalisane
Bona-Yuda. * Nde ba sosomedino mo o jindea 20
na babo son, a si ta 'emea, * a nángan nde 21
babo, a kwala na: O ka yese, n' angamen jukea
o Yerusalem o bunya-ba-bosangi bo ma-ye;
na mende pe timba na binyo, ke Loba lo
emedi. Na mo 'asumwe na bolo o Efeso, * a 22
po o Kaisarea, 'ondea omony, a somno mu-
emba, na mo a siba pe o Antiokia. * Nde 23
'indedino oten son a ponda, na mo 'ala, a tomba
oteten ekombo a Galatia na Frigia ewo-ewo,
'embe bokweli bese.

Nde mot' a Bona-Yuda mowó a ta a po o 24
Efeso, dina lao na: Apolo, nu yabe o Alesan-
dria, moto nu bī betopedi, nu ta pe nginya
o betiledi. * A ta a leabe nge' a Sango, a ta 25
a langwa na mudī mu m' onye, a lee pe na
nginya onyola Sango, nde a ta nde a bia du-
bise la Yohane momene. * Mo a ta a botea 26
o kwala na bokenju o ndabo a ndongamen.
Nde Akwila na Priskila ba sengino mo, na
babo ba nongo mo na babo momene, ba benga
teleye mo nge' a Loba. * Nde a tano a pula 27

wala lo̱ndo̱ o Akaia, na bona-saṅgo ba batea
mo̱ ṅginya onyol'ao, ba tilea bokweli, ná ba
kase mo̱. A po̱ino̱ oten, a ta' 'oṅgwane̱ gita,
28 onyola ndedi, ba bena ba ta ba dube̱. * Ebanja
a ta a to̱bise̱ Bona-Yuda na ṅginya o mpoma,
kana a tano̱ a tele̱ye̱ na betiledi, ná Yesu e
nde Kristo.

19 Nde e ta na, niponda Apolo a tano̱ o Ko-
rinto, na Paulo niponda a domse̱no̱ lo̱ndo̱ lao
o bekombo ba mo̱ny, a po̱ o Efeso, a bomane̱
2 doṅgo la bokweli, * na mo̱ a kwalane̱ babo̱
na: Lo kusi Mudī Musaṅgi niponda lo dube̱no̱
e? Na babo̱ ba kwalane̱ mo̱ na: Ke̱m, di si
3 seṅgi to̱ ṅga Mudī Musaṅgi mue. * Na mo̱
a kwalane̱ babo̱ na: Lo dubisabe̱ so̱ o nje e?
Na babo̱ ba kwala na: O dubise̱ la Yohane.
4 * Na Paulo a kwala na: Yohane a ta a dubise̱
dubise̱ la jate̱le̱, kana a laṅgwedino̱ dimuti,
ná ba dube̱ nu nyena nu me̱nde̱ po̱ ombus'ao,
5 nika nye nde o Kristo Yesu. * Nde ba seṅ-
gino̱ nika, na babo̱ ba dubisabe̱ o dina la
6 Saṅgo Yesu. * Nde Paulo a ne̱ṅge̱le̱no̱ babo̱
maa omo̱ny, na Mudī Musaṅgi mu po̱ omo̱ny
abu, na babo̱ ba to̱po̱ na l'eme̱, ba laṅgwa
7 pe̱ bediṅge̱. * Nde be̱se̱ ba ta nde to̱ dom la
bato na baba.

8 Nde a ta 'ala o ndabo a ndoṅgame̱n, a
laṅgwa na bokenju, kana a tano̱ a kwala mio̱-
di milalo onyola janea la Loba, a bola babo̱
9 ba dube̱. * Nde doṅgo b'enyise̱no̱ milema,
ba si dube̱, ba to̱po̱ bobe onyola ni ṅgea oboso
ba dimuti, na mo̱ 'asumwe̱ na babo̱, a pandise̱

bokweli na babo, a langwa bunya-te o esukul'
a mowó, Tirano. * Nika e bolan mbu miba, 10
ka nyena bese bena ba ta ba ja o Asia, ba ta
ba senga eyal'a Sango, Bona-Yuda na bato
ba Grikia. * Loba a ta pe a bola bebolo 11
ba nginya bendene onyola maa ma Paulo,
* ka nyena ba ta ba sumwa wangisi na tauedi 12
o nyol'ao, ba nengele mo omony a baboedi,
na maboa m'asumwe na babo, na midī ma
bobe mi busa.

Nde dongo la balondedi ba Bona-Yuda pe, 13
bena ba ta ba yenga, ba ta ba keka o bolane
dina la Sango Yesu omony a ba ba ta ba bene
midī ma bobe, ba kwala na: Di ma-kana binyo
songo o Yesu, nyena Paulo a ma-langwano.
* Nde ba ta nde bana ba bome samba ba prisi 14
nindene nya Bona-Yuda, Sikeua, bena ba boli
nika. * Na mudī ma bobe mu alabe, mu kwala 15
na: Na bī Yesu, na bī pe onyola Paulo; nde
binyo pe ba-nja e? * Na nu moto nyena mudī 16
ma bobe mu tano oteten, 'angwe omony abu,
a buka babo, ka nyena ba ta ba busa mila o
ni ndabo na misamba na bebango. * Nde din 17
di ta di biane na Bona-Yuda bese na bato ba
Grikia, bena ba ta ba ja o Efeso, na bongo
bo koye bese, na dina la Sango Yesu di busi-
sabe bondene. * Nde gita la ba bena ba ta 18
ba dube, ba ta ba po, ba pusele, ba biise bebolo
babu. * Nde gita bena ba ta ba bola misomba 19
ma mambo, ba wana kalat'abu, ba dise mo
oboso ba bese; nde ba ta ba songele musused
mao, na babo ba so mo muatanu ma lokoli

20 la drakma. * Nika nde eyal'a Sańgo e tano
e nyaka, e timba be ńginya.

21 Man mese ma londino, na Paulo a bole o
mudī o tomba oteten a Masedonia na Akaia
na o wala o Yerusalem, a kwala na: Na wu
22 te oten, ke n'ańgamen pe jene Roma. * Na
mo a loma baba ba baboledi bao o Masedonia,
Timoteo na Erasto, nde momene a ta a dia
son a ponda o Asia.
23 Nde o ni pondamene mpuńgu mundene
24 mu ta mu ko onyola ni ńgea; * ebanja moto
mowó, dina lao na: Demetrio, mot'a boluli ba
silba, nu ta nu pońgo tempel a silba ya Dia-
na, a ta a wanea baboledi museń mundene.
25 * Mo a ta a kotele babo, na ba pe bena ba ta
b'ońgwane onyola ye ebolo, a kwala na: A
bato, lo bī ná di ben nde bema basu na yen
26 ebolo, * nde lo m'ene, lo ma-seńga pe, ná seto
o Efeso momene, nde o Asia nyese pe, nun
Paulo a tukono, a yombise pe gita la dimuti,
kana a ma-kwalano na: Ma ma wekabe na
27 maa ma titi maloba. * Ṇde seto din lambo
lasu momene nde di ma-pule nyame, nde
tempel a loba dindene Diana pe e si ma-pula
pe lańgabe to-lambo, bondene bao bo mende
nyama, boena Asia nyese na mundi-ma-wase
28 ba m'oweno. * Ba seńgino nika, na babo ba
londa na malińga, ba te misea, ba kwala na:
29 Diana la bato ba Efeso di kolo! * Nde mu-
ndi muese mu timbi be mpuńgu, na babo ba
dubwa mila o ndabo a jakotone na mulema

mowǫ, ba duta Gayo na Aristarko, bato ba
Masedonia, bena ba ta muemba ma lǫndǫ ma
Paulo. *Nde niponda Paulo a tanǫ a pula 30
wala oteten a dimuti, bokweli ba s'esęlę mǫ.
*Doṅgo la bānedi ba Asia pę, bena ba ta 31
makǫm mao, ba ta ba loma o sǫsǫmea mǫ, ná
a s'ala o ndabo a jakǫtǫnę. *Nde doṅgo ba 32
ta ba tę misea onyola lambo diwǫ, banę pę
dipępę; ebanja jakǫtǫnę di ta mpuṅgu, doṅgo
dindęnę di si ta di bia lambo ba tanǫ ba kǫtǫ-
nę. *Nde ba ta ba busisę Alesandro o dimuti, 33
kaṅa Bona-Yuda ba tanǫ ba nimęlę mǫ oboso.
Nde Alesandro a ta a sikimęyę dia, a pula
tǫbea mǫmęnę oboso ba dimuti. *Nde ba 34
sǫinǫ, ná e nde mot'a Bona-Yuda, na babǫ
bęsę ba tę misea na doi diwǫ, tǫ ṅgęṅ iba,
na: Diana la bato ba Efeso di kolo! *Nde 35
mutiled'a mundi a ta a lǫkǫ dimuti, a kwala
na: A bato ba Efeso, njika moto nye nu si
bī ná mundi ma Efeso mue nde muboṅgwed'a
Diana dindęnę, na nya ediṅgędiṅgę e wu o
mǫny e? *Kana penda e titinǫ sǫ onyola 36
din, lo aṅgamęn ja na pī, lo si bola lambo
epanypany. *Lo wan ban bato uan, bena 37
ba titi badumbedi ba tempel, ba si tǫpi tǫ di-
bena liṅgisę loba lanyu. *Ye sǫ tę ná De- 38
metrio na baboledi be na mǫ, ba bęn tę bwa-
mbo na moto, kę minya ma muka mie, na
gǫbina pę, b'alanę mowǫ na nunę o muka.
*Nde lo bęn tę lambo onyola mambo mapępę, 39
kę lena di węlę bǫlisabę o jakǫtǫnę la ponda
mbenda. *Jena di węlę belabę o muka onyola 40

bon bunya ba oeṅge, onyola mpuṅgu, nde
njom e titi nyena jena di wele tobea bisomene
onyola mun mpuṅgu. Nde a kwalino nika,
na mo a bola jakotone di kyamane.
20 Nde etoise e boino, na Paulo a bele bo-
kweli, a soma babo, a náṅgane babo, 'ala o
2 Masedonia. * Nde a tombino oteten a be be-
kombo, 'omeleno babo na gita la beyala, na
mo a po o ekombo a Grikia. Nde a jai oten
3 miodi milalo. * Nde a tano a pula wala o
Siria na bolo, nde Bona-Yuda ba ta ba somo
mo, na mo a bole o yombo toṅgwea la Ma-
4 sedonia. * Nde ba ta ba daṅgwane mo natena
o Asia, Sopater nya Berea, Aristarko na Se-
kundo ba Tesalonika, na Gayo nya Derbe na
Timoteo, nde ba Asia pe Tikiko na Trofimo.
5 * Ban ba ta b'ala oboso, b'eṅgele biso o Troa.
6 * Nde biso di ta di asumwe o Filipi na bolo,
ombusa minya ma bewolo be si puṅgwan esa-
saṅge, di po na babo o Troa o minya mitanu,
wuma di jaino minya samba.
7 Nde o bunya ba boso ba woki, niponda
bokweli ba kotomno o bua l'ewolo, Paulo a
ta a kwalisane babo, kana a tano a pula ja-
sumwe o bone ba kiele, nde a ta a tiṅgame
8 kwala natena oteten a bulu. * Nde gita la
betrukaṅ di ta o tuṅ a mony, wuma ba tano
9 ba kotome. * Nde mpesa mowó dina lao na:
Eutiko, nu ta nu ja o winda, a ta a poto iyo,
kana Paulo a tano a tiṅgame kwala, na iyo
i buka mo, a ko wase natena ndeki ni londi
10 ilalo, a pondobe mbimba. * Nde Paulo a ta

a siba, a ko omony ao, a tuka mo bwàṅgá, a
kwala na: Lo si bwa ndutu, ebanja mudī mao
mue na mo. *Na mo 'ondea omony, a bua 11
ewolo, a da, a kwalisane pe gita na babo na-
tena jesele la bunya; nde na mo 'asumweno.
*Na babo ba wana nu muna muenya, ba kusa 12
lokomea gita. *Nde biso di ta di ala oboso 13
na bolo, di po o Aso, di ta di pula noṅgo Paulo
oten; ebanja nika nde a tano 'anea, kana mo-
mene a tano a pula toṅgwea la mundi. *Nde 14
a poino na biso o Aso, na biso di pele mo, di
ala o Mitilene. *O ua nde di tano di po o 15
bone ba kiele teṅgene Kiosi; o bone bo bupe
di ta di temene wala o Samosi, di ja o Tro-
gilion; nde o bone bo bupe di ta di po o Mi-
leto. *Ebanja Paulo a ta a bole ná a ma- 16
tomba Efeso, ná a si ya be a tombea ponda o
Asia, ebanja a ta a wamse, o be o Yerusalem
o bunya-ba-bosaṅgi ba muatanu, yetena e
weli te be.

Nde o Mileto a ta a loma o Efeso, o bele 17
baturu ba muemba. *Nde ba poino na mo, 18
na mo a kwalane babo na: Lo bī neni na tano
na binyo ponda yese, natena bunya ba boso,
boena na poino o Asia, *kana na tano na bolea 19
Saṅgo na sibise-la-nyolo lese, na misodi na
makekisan, mena ma poyedi mba onyola mi-
takisan ma Bona-Yuda. *Kana na si wutino 20
to-lambo lena le museṅ, lena na si laṅgwedino
binyo, na lee binyo o mpoma na o mandabo,
*kana na bolino mboṅ na Bona-Yuda na bato 21
ba Grikia onyola jatele na Loba na jemea o

22 Saṅgo asu Yesu Kristo. *Nde tatan ombwa,
na m'ala o Yerusalem, ka mowo̱ nu kakabe̱
o mudī, na si bī nje e me̱nde̱ ko̱ye̱ mba oten.
23 *Buka te̱ ná Mudī Musaṅgi mu ma-bola mba
mboṅ o mundi-te̱, mu ma-kwala na, ṅgata na
24 ndeṅge̱ ba m'eṅge̱le̱ mba. *Nde na si dube̱
to̱ diwo̱ la man, na si ma-laṅga to̱ loṅge̱ lam
ka lambo la tiki na mba, o domse̱ lo̱ndo̱ lam
na munye̱ṅge̱ na ebolo yena na kusino̱ na
Saṅgo Yesu, o bola mboṅ onyola miaṅgo-ma-
25 bwam ma nded'a Loba. *Nde tatan ombwa,
na bī ná binyo̱ lo si me̱nde̱ pe̱ je̱ne̱ boso bam,
be̱se̱ bena na tano̱ na tomba oteten abu na
26 laṅgwa la janea la Loba. *Onyola nika na
ma-bola binyo̱ mboṅ o bon ba oeṅge̱, ná na
27 saṅgi na maya ma be̱se̱. *Ebanja na si wuti
to̱-lambo, ka nyena na si laṅgwedi binyo̱ mua-
28 no ma Loba mue̱se̱. *Binyo̱ no̱ṅgo̱ so̱ jaṅ-
game̱ye̱ na binyo̱me̱ne̱ na onyola di-
bemba le̱se̱, lena Mudī Musaṅgi mu te̱se̱-
no̱ binyo̱ bombwedi, o dese̱ muemba ma
Loba, muena 'andino̱ na maya mao mo̱-
29 me̱ne̱. *Na bī ná ombusa jasumwe̱ lam njo̱
i kwany i me̱nde̱ po̱ oteten anyu, yena i si
30 me̱nde̱ jese̱le̱ dibemba. *Oten anyu mo̱me̱ne̱
pe̱ bato ba me̱nde̱ busa, bena ba me̱nde̱ to̱pe̱
mambo ma mpeṅga, o duta bokweli ombus'
31 abu. *Onyola nika ja epe̱nye̱, 'o̱ṅge̱le̱ ná na
si ta n'ese̱le̱ mbu milalo, bulu na muese o
32 jome̱le̱ moto na moto na miso̱di. *Nde tatan,
a bonate, na ma-bake̱ so̱ binyo̱ na Loba na
eyal'a nded'ao, nyena nu be̱n ṅginya o loṅ-

gise̱ binyo̱ na bola pe̱ binyo̱ sàṅgo oteten a
basaṅgeri be̱se̱. *Na si ta na pulane̱ to̱-mowó̱ 33
silba to̱ gol to̱ mbo̱ti. *Binyo̱me̱ne̱ lo bī, 34
ne̱ni man maa mam ma tano̱ ma bolea onyola
ma mena ma ta mā-pule̱ na mba na onyola
ba ba ta na mba. *Na ta na lee̱ binyo̱ o me̱se̱, 35
ná e aṅgame̱n o bola ebolo nika na joṅgwane̱
babo̱bi, na jo̱ṅge̱le̱ eyal'a Saṅgo Yesu, kana
a kwalino̱ na: Bola le bonam buka kusa.
*Nde a kwalino̱ din, na mo̱ a numa mabo̱ṅgo̱ 36
wase, a kane̱ na babo̱ be̱se̱. *Nde mbembe 37
gìta e ta na be̱se̱, ba ko̱ye̱ Paulo o nyiṅgo,
ba sopa mo̱, *kana ba tano̱ ba bwa ndutu 38
buka me̱se̱, onyola eyala a kwalino̱ na, ba si
me̱nde̱ pe̱ je̱ne̱ boso bao. Na babo̱ ba daṅ-
gwane̱ mo̱ natе̱na o bo̱lo̱.

Nde niponda e tano̱, ná di tumno̱ biso̱me̱ne̱ 21
na babo̱, di nime̱le̱no̱, na biso̱ di te̱me̱ne̱ na
sīm, di po̱ o Kosi, nde o bone̱ bo bupe̱ o
Rodo, na o ua o Patara. *Nde di bomanno̱ 2
bo̱lo̱ boena bo ta bo ala o Fenikia, na biso̱
di pe̱ye̱ oten, di nime̱le̱. *Nde di po̱ino̱ o je̱- 3
ne̱ne̱ la Kipro, di dīno̱ mo̱ la dimo̱se̱, na biso̱
di te̱me̱ne̱ bodu wala o Siria, di tuṅge̱ o Tiro,
ebanja oten nde bo̱lo̱ bo tano̱ bo te̱ muuna.
*Nde di so̱ino̱ bokweli, na biso̱ di ja oten 4
minya samba. Babo̱ ba ta ba laṅgwea Paulo
onyola Mudī, ná a s'ondea o Yerusalem. *Nde 5
e ta na, niponda minya mi tombedino̱ biso̱,
na biso̱ di asumwe̱ wala o lo̱ndo̱ lasu. Nde
babo̱ be̱se̱ na bito na bana ba ta b'ala te̱
biso̱ o ṅgea nate̱na ombusa mundi, nde o saua

6 di ta di numa mabongo wase, di kane, *nde
di nanganno mowó na nune, na biso di peye
7 o bolo, babo pe ba timba o mboa. *Nde
biso di ta di domse londo la bodu wa o Tiro,
di tunge o Ptolemeo, di soma bona-sango, di
8 ja na babo bunya bowó. *Nde o bone ba
kiele di ta di asumwe, biso bena di ta na Paulo,
di po o Kaisarea, di ingea o ndabo a Filipo,
mulangwedi, nu ta mowó nya samba, di ja
9 na mo. *Mo a ta a bene bana ba bito banei,
10 ngonderi, bena ba ta ba langwa bedinge. *Nde
di jaino oten ngus'a minya, na mutoper'a-
mudī mowó, dina lao na: Agabo a ta a wa
11 o Yudea, a po na biso. *Na mo a nongo
ngod'a Paulo, a kaka momene maa na miende,
a kwala na: Ninka nde Mudī Musangi mu
ma-kwalano na: Moto nu ben nin ngodi
Bona-Yuda ba mende kaka mo nika o Yeru-
12 salem na bake mo o maa ma basibi. *Nde
di sengino nika, na biso na ba ba ta ua wuma,
13 di sosomea mo, ná a s'ondea o Yerusalem. *Na
Paulo 'alabe na: Nje lo ma-bolano na, lo m'eya-
no na souse mba mulema e? Ebanja na bon-
san seto o kakabe momene, nde o wo pe o Yeru-
14 salem, onyola dina la Sango Yesu. *Nde ni-
ponda a si tano a wele jekabe, na biso di ja na
pī, di kwala na: Jemea la Sango di bolane!
15 Nde ombusa mi minya di ta di bonsane o
16 jondea o Yerusalem. *Nde dongo la bokweli
ba Kaisarea ba ta b'ala na biso o wana na
jese biso omboa Mnason, mot'a Kipro, mu-
dun a mokweli.

Di po̱ino̱ o Yerusalem, na bona-sańgo ba 17
kasa biso̱ na munye̱ńge̱. *Nde o bone̱ ba 18
kie̱le̱ Paulo a ta ’alane̱ biso̱ omboa Yakobo,
baturu be̱se̱ pe̱ ba ta ba po̱ oten. *Nde a 19
bo̱le̱no̱ soma babo̱, na mo̱ a lańgwa me̱se̱, di-
wo̱diwo̱, mena Loba a bolino̱ o basibi onyola
ebol’ao. *Nde ba seńgino̱ nika, na babo̱ ba 20
sesa Sańgo, ba kwalane̱ mo̱ na: A munate,
o e̱n njika gita la lokoli la Bona-Yuda le
bena ba dube̱, nde babo̱ be̱se̱ be pe̱ ko̱di onyo-
la mbenda. *Nde ba lańgwabe̱le̱ onyol’ańgo̱, 21
ná o ma-lee̱ Bona-Yuda be̱se̱ bena ba jai oteten
a basibi, ná b’ese̱le̱ Mose, o kwala na, ba
s’enda bana babu, to̱ dańgwa kaponda mieka.
*Ne̱ so̱? O ka ye̱se̱ dimuti di me̱nde̱ ko̱to̱ne̱, 22
ebanja ba me̱nde̱ seńga, ná o po̱i. *Bola so̱ 23
din di ma-kwalane̱no̱ oa. *Bato bane̱i bena 24
biso̱ bena ba be̱n male; no̱ńgo̱ babo̱, o sań-
gise̱ oame̱ne̱ muemba na babo̱, o saue onyol’
abu, ná ba se̱nje̱ milopo mabu; nde be̱se̱ ba
me̱nde̱ seńga, ná ma ba lańgwabe̱le̱no̱ onyol’
ańgo̱ ma titi to̱-lambo, nde ná oame̱ne̱ pe̱ o
ma-dańgwa o ka ne̱ńge̱ la mbenda. *Nde 25
onyola ka basibi bena ba dube̱, di ta di bola
beanedi, di bo̱le̱ pe̱, ná ba s’ańgame̱n ne̱ńge̱
to̱-lambo la man, ke̱ ná ba tate babo̱me̱ne̱
onyola mada ma losańgo na maya na mambo
ma tim na misonje. *Na Paulo a no̱ńgo̱ ba 26
bato, a sańgise̱ mo̱me̱ne̱ muemba na babo̱ o
bone̱ bo bupe̱, ’ala o tempel, a biise̱ belondedi
ba minya ma sańgise̱, nate̱na onyola moto
na moto nyabu jabea di wanabe̱.

27 Nde niponda minya samba mi tano̱ mi ni-
ya bo̱, na Bona-Yuda ba Asia b'e̱ne̱ mo̱ o
tempel, ba puṅgwa dimuti le̱se̱, ba we̱le̱ mo̱
28 maa o nyolo, *ba te̱ misea na: A bato ba
Israel, oṅgwane̱! Moto me̱ne̱ nun, nu ma-
lee̱ be̱se̱ o wuma ye̱se̱ liṅgise̱ yen ekombo na
yin mbenda na uan wuma; a wan pe̱ na bato
ba Grikia o tempel, a timbise̱ uan wum'a bo-
29 saṅgi mbindo. *Ebanja ba ta b'e̱ne̱ Trofimo,
mot'a Efeso, o mundi na mo̱, mo̱ nde ba tano̱
30 b'o̱ṅge̱le̱ ná Paulo 'injan mo̱ o tempel. *Nde
mundi mue̱se̱ mu ta mu soa, na dimuti di ko̱-
to̱ne̱. Na babo̱ ba putea Paulo, ba duta mo̱,
ba busane̱ mo̱ o tempel, na dibokime̱ne̱ mo̱-
31 mbe̱ ma kwesabe̱. *Nde niponda ba tano̱ ba
pula bwa mo̱, na miaṅgo mi po̱ omo̱ny na
muaned'a boso nya muemba ma bato-ba-bila,
32 ná Yerusalem nye̱se̱ e puṅgwedi. *Na dibo-
kime̱ne̱ a no̱ṅgo̱ bato-ba-bila na bānedi ba
bila, a siba wase, a po̱ na babo̱. Nde b'e̱nno̱
muaned'a boso na bato-ba-bila, na babo̱ b'
33 ese̱le̱ o dipa Paulo. *Na muaned'a boso a
sisea be̱be̱, a no̱ṅgo̱ mo̱, 'anea o kwese̱ mo̱
na ṅgo̱ko̱bi iba, 'ue̱le̱ nja eno̱ na nje a bolino̱.
34 *Na doṅgo ba te̱ misea onyola lambo diwo̱,
bane̱ pe̱ dipe̱pe̱, oteten a dimuti. Nde a si
tano̱ a we̱le̱ bake̱ to̱-lambo bwam onyola
eto̱ise̱, na mo̱ 'anea ná b'alane̱ mo̱ o ndabo
35 a bato-ba-bila. *Nde a po̱ino̱ o dikala, e ta
na, a ta a bambabe̱ na bato-ba-bila onyola
36 manyakisan ma dimuti; *ebanja dimuti la
bato di ta di bupe̱, di te̱ misea na: Alane̱ mo̱

uone̱! *Nde Paulo, niponda ba tano̱ ba ni- 37
ya jinje̱le̱ mo̱ o ndabo a bato-ba-bila, na mo̱
a kwalane̱ muaned'a boso na: Nena na kwa-
lane̱ oa lambo e? Na mo̱ a kwala na: O bī
Grikia e? *O titi so̱ nu mot'a Egipto nu ta 38
nu bola mpuṅgu o min minya, nu busan lo-
koli la bato b'ebwan lone̱i o eyaṅ e? *Na 39
Paulo a kwala na: Mba ne nde mot'a Bona-
Yuda nya Tarso, mot'a somsom nya mu mu-
ndi munde̱ne̱ ma Kilikia; na so̱so̱medi oa, bola
mba wonja o kwalisane̱ dimuti. *A bolino̱ 40
mo̱ wonja, na Paulo a te̱me̱ o dikala, a siki-
me̱ye̱ dimuti dia. Nde ba kwedino̱ na sao
bwambwam, na mo̱ a kwalane̱ babo̱ na bwa-
mbo ba Bona-Heber, a kwala na:

A bato, bona-saṅgo na batete̱, seṅga mu- 22
to̱bo̱ mam na binyo̱ tatan. *Nde ba seṅgino̱ 2
ná a ma-kwalane̱ babo̱ o bwambo ba Bona-
Heber, na babo̱ ba beṅga ko̱ na sao. A kwa-
la na:

Mba ne nde mot'a Bona-Yuda, na yabe̱ 3
nde o Tarso o Kilikia, nde na boṅgwabe̱ nde
o mun mundi, na leabe̱ nde o mataṅga ma
Gamaliel, kaponda ṅginy'a mbend'a batete̱,
na ta mot'a ko̱di onyola Loba, kana binyo̱
be̱se̱ leno̱ oeṅge̱; *na ta na takise̱ nin ṅgea 4
nate̱na o kwedi, kana na tano̱ na kaka na
bake̱ o beboa, bome na bito, *kana prisi ni- 5
nde̱ne̱ na muemba ma baturu mue̱se̱ beno̱ mba
mboṅ, bena na tano̱ na kusane̱ kalati onyola
bona-saṅgo; na ta n'ala o Damasko, o wana
pe̱ ba bena ba ta oten na ṅgata o Yerusalem,

6 ná ba kokisabe. * Nde e ta na, niponda na
tano n'ala, na poino bebe na Damasko, na
dibokimene, oteten a muese, muenen mundene
muena mu wu o mony, mu panyea mba muri
7 na muri. * Na mba na ko wase, na seṅga doi,
di kwalane mba na: A Saulo, a Saulo, nje o
8 ma-takiseno mba e? * Na mba n'alabe na:
Oa nja, a Saṅgo? Na mo a kwalane mba na:
Mba ne nde Yesu nya Nasaret, nyena o ma-
9 takiseno. * Nde ba bena ba ta na mba, ba ta
b'ene muenen, ba manymeye; nde ba si ta ba
10 seṅga doi la nu nu ta nu kwalisane mba. * Na
mba na kwala na: Na bole nje, a Saṅgo? Na
Saṅgo a kwalane mba na: Teme, ala o Da-
masko, oten nde e mendeno laṅgwabele oa ma-
11 mbo mese, mena m'anabele oa o bola. * Nde
na si tano na wele pe jene onyola bosaṅgi ba
mu muenen, na mba na diabele na maa na
muemba mam ma londo, na po o Damasko.
12 * Nde moto mowó, Anania, moto nu ma-bwe-
Loba boṅgo kaponda mbenda, nu ta nu bene
dina la bwam na Bona-Yuda bese bena ba
13 ta ba ja oten, * a ta a po na mba, a teme, a
kwalane mba na: A munate Saulo, ombwa
omony! Na mba n'ombwa mo omony o ni
14 pondamene. * Na mo a kwala na: Loba la
basaṅgo basu nde a sele pose oa oboso, o bia
jemea lao na jene Nutem-na-sīm na seṅga doi
15 o mudumbu mao. * Ebanja o mende be mboṅ
onyol'ao na bato bese onyola ma o enno, o
16 seṅgino pe. * Tatan so, nje o m'indeano e?
Teme, o dubisabe, miobe moṅgo mi oabe, o

bele̱ dina la Saṅgo. * Nde e ta na, niponda 17
na timbino̱ pe̱ o Yerusalem, na kanno̱ o tempel,
na mba na kusa je̱ne̱, n'e̱ne̱ mo̱, * kana a kwa- 18
lanno̱ mba na: Wamse̱, o asumwe̱ o Yerusalem
mila, ebanja ba si me̱nde̱ kasa mboṅ aṅgo̱
onyol'am. * Na mba na kwala na: A Saṅgo, 19
babo̱me̱ne̱ ba bī, ná mba nde na ta na kwese̱
o beboa ba bena ba ta ba dube̱ oa, na dipa
pe̱ babo̱ o mandabo ma ndoṅgame̱n; * niponda 20
maya ma Stefano, mboṅ aṅgo̱, ma tano̱ ma
komabe̱, mba pe̱ na ta na te̱me̱ oten, na ta na
do̱lisane̱ kwed'ao, na ta na tata mbo̱t'a ba bena
ba ta ba bwa mo̱. * Na mo̱ a kwalane̱ mba 21
na: Ala, ebanja na ma-pula loma oa etum
oteten a basibi.

Nde ba ta ba seṅgane̱ mo̱ nate̱na yen eyala, 22
na babo̱ b'ase̱ madoi mabu, ba kwala na:
Sumwa ninka moto o wase, ebanja e s'aṅga-
me̱n ná a be̱ loṅge̱. * Nde niponda ba tano̱ 23
ba te̱ misea, ba pimba mbo̱t'abu uone̱, b'aṅ-
gwa diburu omo̱ny, * na muaned'a boso 'anea 24
ná b'inje̱le̱ mo̱ o ndabo a bato-ba-bila, a kwala
na, ba wase mo̱ na dipa la lonyanyo, ná a
bie onyola njika njo̱m ba ma-te̱ye̱no̱ mo̱ nika
misea. * Nde niponda ba bo̱le̱no̱ kaka mo̱ 25
onyola ka misiṅga, na Paulo a kwalane̱ mua-
ned'a bila nu ta nu te̱me̱ oten na: Ye binyo̱
wonja o dipa mot'a Roma, e si be̱ kaisabe̱ e?
* Muaned'a bila a seṅgino̱ nika, na mo̱ 'ala, 26
a laṅgwea muaned'a boso nika, a kwala na:
Nje o ma-pulano̱ bola e? Nu moto e nde
mot'a Roma. * Na muaned'a boso a po̱, a 27

kwalane̱ mo̱ na: Laṅgwea mba, oe nde mot' a
28 Roma? Na mo̱ a kwala na: E. * Na muan-
ed' a boso 'alabe̱ na: Na kusedi nde mba-
me̱ne̱ nin wonja, o be̱ mot' a Roma na musauedi
munde̱ne̱. Na Paulo a kwala na: Mba na
29 yabe̱ nde oten. * Na dibokime̱ne̱ b' ese̱le̱ mo̱,
ba bena ba ta ba pula wasa mo̱. Nde muaned' a
boso a ta a bwa bo̱ṅgo̱, niponda a seṅgino̱ ná
e nde mot' a Roma, onyolana a boli mo̱ a
kwesabe̱.
30 Nde o bone̱ ba kie̱le̱ a ta a pula wasa bwam-
bwam, njika njo̱m Bona-Yuda ba be̱nno̱ na
mo̱, na mo̱ a wunja mo̱, 'anea ná prisi inde̱ne̱
na muemba ma bakaisedi bande̱ne̱ mue̱se̱ ba
ko̱to̱ne̱, a sibane̱ Paulo, a te̱se̱ mo̱ oboso babu.
23 Nde Paulo a ta 'ombwa muemba ma ba-
kaisedi bande̱ne̱, a kwala na: A bato, bona-
saṅgo, na ta na daṅgwa na mulema ma bwam
mue̱se̱ oboso ba Loba nate̱na bon ba oe̱ṅge̱.
2 * Na prisi ninde̱ne̱ Anania 'anea ba ba ta ba
te̱me̱ be̱be̱ na mo̱, o dipa mo̱ o mudumbu.
3 * Na Paulo a kwalane̱ mo̱ na: Loba a me̱nde̱
dipa oa, edima e tukabe̱ pe̱mbe̱! O jai o kaise̱
mba kaponda mbenda, nde o anea o dipa mba
4 liṅgise̱ mbenda e? * Na ba ba ta ba te̱me̱
be̱be̱ ba kwala na: O ma-loa nde prisi ninde̱ne̱
5 nya Loba e? * Na Paulo a kwala na: A bo-
nate, na si ta na bia, ná e nde prisi ninde̱ne̱,
ebanja e tilabe̱ na: „O si to̱po̱ bobe onyola
6 muaned' a ekombo aṅgo̱.“ * Nde Paulo a
bīno̱ ná doṅgo diwo̱ be Sadukai, bane̱ pe̱
Farisai, na mo̱ a te̱ musea o muemba ma ba-

kaisedi bande̱ne̱ na: A bato, bonasaṅgo, mba
ne nde mot'a Farisai, mun'a mot'a Farisai;
nama-kaisabe̱ onyola mapita na bepumbwedi
ba kwedi. *Nde a kwalino̱ nika, na jabane̱ 7
di timba be̱ oteten a Farisai na Sadukai, na
dimuti di abane̱. *Ebanja Sadukai ba ma- 8
kwala na, bepumbwedi be titi, to̱ angel, to̱
mudī; nde Farisai ba m'emea mabane̱. *Nde 9
eto̱ise̱ ende̱ne̱ e ta e timba be̱, na babiedi-ba-
kalat'a-Loba ba muemba ma Farisai ba te̱me̱,
ba taṅga, ba kwala na: Di si so̱i lambo la bobe
na nun moto; yete̱na mudī nde mu kwalisan
mo̱, to̱ angel, di titi ná di anane̱ Loba. *Nde 10
mutaṅgo mu timbino̱ be̱ bonde̱ne̱, na muaned'a
boso a bwa bo̱ṅgo̱, ná Paulo a bia nyauabe̱
na babo̱, na mo̱ 'anea muemba ma bato-ba-
bila o siba wase, o sua mo̱ oteten abu, ná
ba wane mo̱ o ndabo a bato-ba-bila. *Nde 11
o bulu bo bupe̱, Saṅgo a ta a te̱me̱ na mo̱, a
kwala na: Embe̱ mulema, ebanja kana o bo-
lino̱ mboṅ onyol'am o Yerusalem, nikame̱ne̱
nde o me̱nde̱no̱ pe̱ bola mboṅ o Roma.

Nde bunya bo ese̱le̱no̱ na doṅgo la Bona- 12
Yuda ba ko̱to̱ne̱, ba nyo̱ male, ba kwala na,
ba si ma-da to̱ nyo̱ natē̱ ba bwa Paulo. *Nde 13
ba ta nde buka muane̱i ma bato, bena ba nyo̱-
di ma male. *Ba ta b'ala na prisi ninde̱ne̱ 14
na baturu, ba kwala na: Di nyo̱di male, ná
di si ma-keka to̱-lambo natē̱ di bwa Paulo.
*Binyo̱ na muemba ma bakaisedi bande̱ne̱ 15
biise̱ so̱ muaned'a boso, ná a sibane̱ mo̱ na
binyo̱ kie̱le̱, ka biana lo ma-pula nde beṅga

wasa bwam onyol’ao; nde biso̱ di ma-le̱le̱me̱
16 o bwa mo̱ obiana a ma-po̱ be̱be̱. *Nde mun’a
mome nya mun’a-nyaṅgo a Paulo nya muto
a seṅgino̱ onyola mu muano, na mo̱ a po̱, ’ala
17 o ndabo a bato-ba-bila, a laṅgwea Paulo. *Na
Paulo a bele̱ mowó̱ nya bānedi ba bila, a
kwala na: Alane̱ mun mpesa ma moto na
muaned’a boso, ebanja a be̱n lambo o kwa-
18 lane̱ mo̱. *Na mo̱ a no̱ṅgo̱ mo̱, alane̱ mo̱ na
muaned’a boso, a kwala na: Nu mot’a beboa
Paulo a bele̱ mba, a so̱so̱medi ná na wane mun
mpesa ma moto na oa, onyolana a be̱n lambo
19 o laṅgwea oa. *Na muaned’a boso a kwe̱
mo̱ dia, ’ala o muri mowó̱, a baise̱ mo̱ na:
20 Nje so̱ o be̱nno̱ o laṅgwea mba e? *Na mo̱
a kwala na: Bona-Yuda ba weki muano o so̱-
so̱mea oa, ná o sibane̱ Paulo kie̱le̱ o muemba
ma bakaisedi bande̱ne̱, ka biana ba ma-pula
21 nde beṅga wasa bwam onyol’ao. *Nde oa
o si seṅgane̱ babo̱, ebanja ba ma-so̱mo̱ mo̱
buka muane̱i ma bato, bena ba nyo̱di male, ná
ba si ma-da to̱ nyo̱, natē̱ ba bwa mo̱; ba boṅsan
22 tatan, ba m’eṅge̱le̱ nde dikaki na oa. *Na
muaned’a boso ’ese̱le̱ mu mpesa ma moto, a
kwalane̱ mo̱ na: O si laṅgwea to̱-moto, ná o
biise̱ mba man.

23 Na mo̱ a bele̱ bānedi ba bila baba, a kwala
na: Boṅsane̱ bebwea ba bato-ba-bila beba, ná
b’ale o Kaisarea, na musamba ma bato ba
ma-je̱ omo̱ny a wo̱si na bebwea beba ba bato
24 ba mo̱ṅgo̱, o ṅge̱ṅ ilalo ya bulu; *ba boṅsane̱
pe̱ na beyembe o jese̱ Paulo omo̱ny ao, ná

ba wane mo̱ ka bwam na go̱bina Feliksi.
*Na mo̱ a tila kalati na ben beyala na: 25
*Klaudio Lisia a lomedi go̱bina Feliksi nya 26
edube masoma. *Bona-Yuda ba ta ba putea 27
nun moto, ba ta ba pula bwa mo̱, nde na
po̱ino̱ na muemba ma bato-ba-bila na suṅgi
mo̱, na mba na timba seṅga ná e nde mot'a
Roma. *Nde kana na tano̱ na pula bia njo̱m 28
nyena ba be̱nno̱ na mo̱, na mba na sibane̱ mo̱
o muemba mabu ma bakaisedi bande̱ne̱. *Na 29
mba na so̱ ná ba be̱n nde mjo̱m na mo̱ onyola
miuedi ma mbend'abu, nde a si be̱ne̱ njo̱m
nyena ni doṅgame̱n kwedi to̱ beboa. *Nde 30
e biisabe̱no̱ mba, ná Bona-Yuda ba ma-so̱mo̱
mo̱, nde na mba na lomno̱ mo̱ dibokime̱ne̱ na
oa, n'anea pe̱ babe̱ne̱-njo̱m na mo̱ o kwala
oboso bo̱ṅgo̱ mambo ba be̱nno̱ na mo̱. Ja bwam!
Na bato-ba-bila ba no̱ṅgo̱ Paulo, kana e 31
anabe̱le̱no̱ babo̱, b'alane̱ mo̱ o bulu o Anti-
patri; *o bone̱ ba kie̱le̱ b'ese̱le̱ bato ba ma- 32
je̱ omo̱ny a wo̱si o walane̱ mo̱, na babo̱ ba
timba o ndabo a bato-ba-bila. *Nde bane̱ ba 33
po̱ino̱ o Kaisarea, na babo̱ ba bake̱ go̱bina
kalati, ba te̱se̱ pe̱ na Paulo oboso bao. *Nde 34
go̱bina a laṅgino̱ kalati, na mo̱ a baise̱ o njika
ekombo eno̱. Nde a seṅgino̱ ná a wu nde o
Kilikia, na mo̱ a kwala na: *Na me̱nde̱ wasa 35
oa, ke̱ babe̱ne̱-njo̱m na oa pe̱ ba po̱i. Na
mo̱ 'anea ná ba ne̱ṅge̱ mo̱ o ndabo a muka
nya Herode.

Ombusa minya mitanu prisi ninde̱ne̱ Ana- 24
nia a ta a siba muemba na baturu na muto̱peri

mowo̠ Tertulo, ban ba ta ba biise̠ go̠bina liṅ-
2 gise̠ Paulo. * Nde a belabe̠no̠, na Tertulo a
3 botea o ne̠ṅge̠le̠ njo̠m, a kwala na: * Biso̠ di
kusi musaṅgo munde̠ne̠ onyol'aṅgo̠, onyola
beombwedi bo̠ṅgo̠ pe̠ yen ekombo e kusi gita
la mambo ma bwam, biso̠ di ma-no̠ṅgo̠ man
wuma ye̠se̠ na ponda ye̠se̠, na gita la masoma,
4 a Feliksi nya edube ende̠ne̠. * Nde ná na si
wo̠lise̠ oa, na so̠so̠medi oa ná o se̠ṅgane̠ biso̠
5 na pe̠m, kaponda bwam bo̠ṅgo̠. * Di so̠i nun
moto mubumbisedi na muwane̠-mpuṅgu oteten
a Bona-Yuda be̠se̠, bena ba jai o mundi-ma-
wase, na mudied'a boso nya nyaṅ-la-jemea
6 la bato ba Nasaret, * nu ta pe̠ nu keka o
timbise̠ tempel mbindo, nde na biso̠ di pute-
dino̠ mo̠, di ta di pula kaise̠ mo̠ kaponda mbend'
7 asu. * Nde muaned'a boso Lisia a ta a siba,
a no̠ṅgo̠ mo̠ na ṅginya ninde̠ne̠ o maa masu,
8 * 'anea ba ba be̠n njo̠m na mo̠ o po̠ na oa,
nde oame̠ne̠ oena o we̠le̠ wasa mo̠, ná o bake̠
onyola me̠se̠ mena di be̠nno̠ njo̠m na mo̠.
9 * Nde Bona-Yuda pe̠ ba ta ba lata na mo̠, ba
kwala na, ye nikame̠ne̠.
10 Nde Paulo, go̠bina a pe̠pe̠no̠ mo̠ o kwala,
a ta 'alabe̠ na: Kana na bīno̠ ná oe mukai-
sedi omo̠ny a yen ekombo gita la mbu, nena
11 na to̠bea mbame̠ne̠ na munye̠ṅge̠. * Kana
oeno̠ ná o we̠le̠ so̠, e si buki dom la minya na
miba, ná n'alono̠ omo̠ny o Yerusalem o kane̠.
12 * Nde ba si so̠i mba to̠ o tempel ná na ta na kwa-
lisane̠ moto, to̠ weka mpuṅgu o dimuti, to̠ o
13 mandabo-ma-ndoṅgame̠n, to̠ o mundi; * ba titi

to na bateleye man mena ba bakeno mba
tatan. * Nde na ma-pusele nde oa din, ná 14
kaponda ṅgea nyena ba ma-beleno nyaṅ-la-
jemea, na ma-bolea nde Loba la basaṅgo bam
nika, kana na ma-dubeno mese ma tilabe o
mbenda na batoperi-ba-mudī, * nde na ben pe 15
di dipita na Loba, lena babo momene pe ba
m'eṅgeleno, ná bepumbwedi be mende be, ba
batem-na-sīm na basitem-na-sīm. * Onyola 16
nika na ma-kekise pe mbamene o bene
mulema mu si ben misan o ka yese, obo-
so ba Loba na bato. * Nde na poi nde 17
ombusa ṅgus'a mbu o wana mabea ma ba-
tuedi onyola ekombo am na mabea ma Loba.
* O din nde ba tano ba so mba o tempel, ni- 18
ponda na tano na saṅgise mbamene, e si be
mpuṅgu to etoise. * Nde doṅgo la Bona-Yuda 19
ba Asia ba ta b'aṅgamene be uan oboso boṅgo
o numa mba njom, yetena ba ben lambo na
mba. * To ban momene ba kwale, njika ebol'a 20
bobe ba soino na mba, niponda na tano na
teme oboso ba muemba ma bakaisedi bandene,
* e be te yen eyala ewo, yena na teno musea, 21
niponda na temno oteten abu, na: Onyola
bepumbwedi ba kwedi nde na ma-kaisabeno
na binyo oeṅge.

Nde Feliksi a seṅgino nika, na mo a sisele 22
bwambo oboso, kana a tano a bia bwambwam
onyola ka nin ṅgea, a kwala na: Muaned'a
boso Lisia a poi te wase, na mende wasa
bwambo banyu. * Na mo 'anea muaned'a 23
bila o neṅge mo, nde a bobise pe mo, a si

bańgane to-mowó nya bato bao o bolea mo
24 to po na mo. *Nde ombusa ńgus'a
minya Feliksi a ta a po na munj'ao Drusila,
nu ta ńgon a Bona-Yuda, a bele Paulo, a seń-
25 gane mo onyola jemea o Kristo. *Nde Paulo
a lańgono onyola teme-la-sīm na lamba-la-
nyolo na muka mu mende po, na Feliksi a
bwa bońgo, 'alabe na: Sele wala tatan; na
26 kusi te pond'a bwam, na mende bele oa. *A
ta pe nde a pite, ná moni mu mende bolabe
mo na Paulo ná a wunje mo, onyola nika a
27 ta a yoko bele mo, a kwalisane mo. *Nde
mbu miba mi tombino, na Porkio Festo a po
timba o bejedi ba Feliksi; nde kana Feliksi
a tano a pula dolisane Bona-Yuda, na mo a
dia Paulo o beboa.

25 Nde Festo a timbino o bejedi ba gobina,
na mo, ombusa minya milalo, 'asumwe o Kai-
2 sarea, 'ondea o Yerusalem. *Na prisi indene
na bato ba boso ba Bona-Yuda ba biise mo
3 lińgise Paulo, ba sosomea mo, *ba pula din
ka ndedi na mo, ná a bole mo a ye o Yeru-
salem, nde ba ta nde ba pula somo mo, ná ba
4 bwe mo o ńgea. *Na Festo a kwala na,
Paulo a neńgebe o Kaisarea, momene pe a
5 mende ala oten son a ponda. *M'ona: Onyola
nika, bānedi banyu ba sibe muemba na mba,
nde lambo le te na nu moto, ba lańgwe njom.
6 *Nde a tano na babo, seto buka minya lombi
to dom, na mo a siba pe o Kaisarea, o bone
ba kiele a ja o bejedi ba muka, 'anea o wana
7 Paulo. *Nde a poino, na Bona-Yuda bena

ba ta ba wa o Yerusalem ba te̱me̱ dińge̱le̱ mo̱,
ba wana gita la njo̱m inde̱ne̱ lińgise̱ Paulo,
yena ba si tano̱ ba we̱le̱ te̱le̱ye̱, *kana Paulo 8
a tano̱ a to̱bea mo̱me̱ne̱ ninka na: Na si boli
to̱ diwuse̱ diwo̱ lińgise̱ mbend'a Bona-Yuda,
to̱ tempel to̱ kaisa. *Nde Festo a ta a pula 9
do̱lisane̱ Bona-Yuda, na mo̱ 'alabe̱ Paulo, a
kwala na: O to̱ndi jondea o Yerusalem o
kaisabe̱ oten na mba onyola man e? *Na 10
Paulo a kwala na: Na te̱m oboso ba bejedi ba
muka ba kaisa, uan nde n'ańgame̱nno̱ kaisabe̱.
Na si boli Bona-Yuda lambo la bobe, kana oa-
me̱ne̱ o bīno̱ bwambwam. *Lambo lam di si te̱m 11
so̱ te̱, nde na bola pe̱ lambo di dońgame̱n kwedi,
na si ma-bańga o wo̱; nde yete̱na lambo di
titi o' man mena ba ma-bake̱no̱ mba, to̱-moto
a titi ná a bake̱ mba na babo̱. Na ma-bele̱
nde muka ma kaisa. *Na Festo a kwalisane̱ 12
bamuano, 'alabe̱ na: O bele̱ muka ma kaisa,
o me̱nde̱ nde wala na kaisa.

Nde ombusa ńgus'a minya, kińe̱ Agripa 13
na Bernike ba ta ba po̱ o Kaisarea o soma
Festo. *Nde ba jaino̱ oten ńgus'a minya, na 14
Festo a biise̱ kińe̱ bwambo ba Paulo, a kwala
na: Moto mowó̱ a diabe̱ na Feliksi o beboa,
*nyena onyol'ao prisi inde̱ne̱ na baturu ba 15
Bona-Yuda ba biise̱no̱ mba, niponda na po̱ino̱
o Yerusalem, ba pulise̱ kwesabe̱ lao la muka.
*Na mba n'alabe̱ babo̱ na: E titi ko̱lo̱ńgo̱ne̱ 16
la bato ba Roma o bake̱ moto, obiana nu nu
ma-bakabe̱ njo̱m a ma-te̱se̱be̱ oboso ba babake̱
mo̱ njo̱m, nde a be̱n epolo o to̱bea mo̱me̱ne̱

17 onyola njom ba bakeno mo. * Nde ba poino
uan, na si ta na dia bwambo dikaki, na ta na
ja o bejedi ba muka o bone bo bupe, n'anea
18 o wana nu moto. * Nde babake mo njom
ba temno, ba si ta ba wana njom, ka nyena
19 na tano n'ongele, * ba ta nde ba bene ńgus'a
miuedi lińgise mo, onyola jowe labu la Loba
na onyola mowó, Yesu, nu wedi, nyena onyol'
20 ao Paulo a kwalino ná e lońge. * Nde niponda
na si tano na bake onyola bewasedi ba man
mambo, na mba na kwala na, ńga a tondi wala
o Yerusalem o kaisabe oten onyola man ma-
21 mbo. * Nde Paulo a beleno bekaisedi bendene,
ná a neńgebe onyola mbako a kaisa, na mba
n'anea ná a neńgebe natē na loma mo na
22 kaisa. * Na Agripa a kwalane Festo ná: Na
wusa tondo seńgane nu moto momene. Na
mo a kwala na: O mende seńgane mo kiele.
23 Nde o bone ba kiele Agripa na Bernike
ba ta ba po na leele la nyolo dindene, b'ińgea
o ndabo a muka na bānedi na miome ma bato
ma mundi, nde Festo 'anedino, na babo ba
24 wana Paulo. * Na Festo a kwala na: A kińe
Agripa, na binyo bato bese bena lo kotomno
uan na biso, lo m'ene nun moto uan nyena
onyol'ao dimuti lese la Bona-Yuda di soso-
medino mba, o Yerusalem na o uon, ba te
25 misea na, a s'ańgamen pe be lońge. * Nde
mba na ta na so, ná a si boli to-lambo lena
di dońgamen kwedi; nde kana momene a be-
leno muka ma kaisa, na mba na bole o loma
26 mo. * Nde na si ben lambo di bake o tilea

sańgo am; onyola nika na tese mo oboso ba-
nyu, sepon oboso bońgo, a kińe Agripa, ná
bewasedi be dom te, na bene nje na ma-tilano.
* Ebanja e m'enene na mba mbamba o loma 27
mot'a beboa, e si be lee njom nye omony ao.

Na Agripa a kwalane Paulo na: Oe won- 26
ja o topea oamene. Na Paulo a sambise dia,
a tobea momene na: * Nā-bwa munyeńge, 2
a kińe Agripa, ná nena na wele tobea mba-
mene oboso bońgo oeńge onyola mese na ba-
kabeno njom na Bona-Yuda, * sepon onyolana 3
o bī bedemo bese ba Bona-Yuda na miuedi.
Onyola nika na sosomedi oa o seńgane mba
na welisane. * Lońge lam natena muut'am, 4
kana di tano natena o beboteri oteten a ban
bato na o Yerusalem, Bona-Yuda bese ba bī
mo, * bena ba ta ba bia mba pond'a boso, 5
yetena ba tondi bola mboń, kana na tano na
dańgwa kaponda nyań-la-jemea di buki mese
o ka neńge la mbenda o jowe lasu la Loba,
ka mot'a Farisai. * Nde tatan na ma-teme 6
oboso ba muka onyola dipita la dikaki lena
di bolabe basańgo basu na Loba, * o di mene 7
nde dom la matumba na maba ma ekombo
asu ma piteno o po, o bolea la Loba lena di
tińgam bulu na muese. Onyola din dipita
nde, a kińe Agripa, na ma-bakabeno njom na
Bona-Yuda. * Onyolanje e ma-lańgabeno ote- 8
ten anyu ka lambo di si ma-dubabe, yetena
Loba a ma-pumbwele bawedi? * Mba na ta 9
na dube na mbamene, ná n'ańgamen bola gita
lińgise dina la Yesu nya Nasaret. * Nde na 10

boli pe nikamene o Yerusalem, na kwese gita
la basañgeri o beboa, kana na tano na kusa
ñginya na prisi indene; nde ba ma-bwabe
11 pete, mba pe na ta na bola jemea oten. * Na
ta na kokise babo gita la ñgedi o mandabo
ma ndoñgamen mese, na nyakisane babo o
topo dibena, nde kana na tano na londa na
bosiñga buka dimene, na ta pe na takise na
12 babo natena o mindi mipepe. * Nikamene
nde na ta pe n'ala o Damasko na ñginya na
13 beanedi ba prisi indene. * Nde oteten a muese,
a kiñe, niponda na tano o ñgea, na mba n'
ene muenen, muena mu wu o mony, muena
mu buki wei panya, mu panyea mba na ba
14 ba ta na mba muri na muri. * Nde biso bese
di kwedino wase, na mba na señga doi di
kwalane mba o bwambo ba Bona-Heber na:
A Saulo, a Saulo, nje o ma-takiseno mba e? E
15 mende be bwambi na oa o soso moñgo. * Na
mba na kwala na: Oa nja, a Sañgo? Na mo
a kwala na: Mba ne nde Yesu nyena o ma-
takiseno; nde teme, o teme o miende moñgo!
16 * Ebanja onyola din nde na busedino oa, o
tese oa muboledi na mboñ a man mena o
enno, na ma pe mena na mendeno pete busea
17 oa. * Na ma-suñga oa na ban bato na basibi
pe, bena oteten abu nde na mendeno loma oa
18 tatan, * o tele miso mabu, ná b'atele o muititi,
ba timbe o muenen, na o ñginy'a Satan o
timba na Loba, ná ba kuse lakise la miobe
na sàñgo oteten a ba bena ba sañgisabe onyola
19 jemea na mba. * Onyola nika, a kiñe Agripa,

na si ta na yaṅa je̱ne̱ di wu o mo̱ny, * nde na 20
ta na se̱le̱ laṅgwea ba be o Damasko na o
Yerusalem, na o ekombo a Yudea ye̱se̱ na
basibi pe̱, ná b'ate̱le̱, ba timbe na Loba, ba
bole bebolo bena be doṅgame̱n jate̱le̱. * Onyola 21
din nde Bona-Yuda ba tano̱ ba putea mba o
tempel, ba pula bwa mba. * Nde kana na 22
kusino̱ joṅgwane̱ na Loba nate̱na bon bunya,
na te̱m, na bola pe̱ mboṅ oboso ba basadi na
bande̱ne̱; nde na si ma-to̱po̱ to̱-lambo, ke̱ ma
bato̱peri-ba-mudī ba kwalino̱, ná ma me̱nde̱
bolane̱, na Mose pe̱, * ná Kristo 'aṅgame̱n 23
taka, na laṅgwa mue̱ne̱n, ka nyaboso
o bepumbwedi ba kwedi, o yen ekombo
na basibi pe̱.

Nde niponda a tano̱ a to̱bea mo̱me̱ne̱ nika, 24
na Festo a kwala na doi la mo̱nymo̱ny na: A
Paulo, o ma-boa njou! Dibie̱ la bwambi di
ma-timbise̱ oa njou. * Na mo̱ a kwala na: 25
A Festo nya edube, na si ma-boa njou, na ma-
to̱po̱ nde beyala ba mbale̱ na ba dibie̱.
* Ebanja kiṅe̱ nyena na ma-kwalisane̱no̱ na 26
bokenju e bī onyola man; ebanja na bī bwam-
bwam, ná to̱-diwo̱ la man di si wutam na mo̱,
ebanja man ma si bolan o wum'a diwuta. * A 27
kiṅe̱ Agripa, o dube̱ bato̱peri-ba-mudī e? Na
bī ná o dube̱. * Na Agripa a kwalane̱ Paulo 28
na: Na son ninka o ma-bola mba na timba
motakristo. * Na Paulo a kwala na: Na ma- 29
pula nà Loba, ná to̱ na son to̱ na gita, seto̱
oa mo̱me̱ne̱, nde be̱se̱ pe̱ bena ba ma-seṅgane̱
mba oe̱ṅge̱, ba timbe ninka ka mba, nde seto̱

30 ben beboa. * Nde a kwalino man, na kiṅe
e teme na gobina na Bernike na ba ba ta ba
31 ja na babo, * nde b'alono o esoka, na babo
ba kwalisane mowó na nune, ba kwala na:
Nu moto a si boli to-lambo lena di doṅgamen
32 kwedi to ṅgata. * Na Agripa a kwalane Festo
na: Nu moto ena 'esabele wonja, e wusa be
a si bele te muka ma kaisa.

27 Nde e boino, ná di ma-bene bodu wala o
Italia, na babo ba bake Paulo na doṅgo la
bato ba beboa bapepe muaned'a bila, dina lao
na: Yulio, nya muemba-ma-bila ma Augusto.
2 * Na biso di peye o bolo ba Adramitia, boena
bo ta bo ala o mindi ma Asia, na biso di
omba mboṅga, di nimele, nde Aristarko pe
mot'a Masedonia nya Tesalonika a ta na
3 biso. * Nde o bone ba kiele, na biso di
tuṅge o Sidon. Nde Yulio a ta muyao na
Paulo, a ta a bola mo wonja o wala na makom
4 mao o kusa diboṅgo na babo. * O ua nde di
nimeleno, di tombea owasa Kipro, onyolana
5 ṅgo e ta e teṅgene biso, * di tomba munja ma
Kilikia na Pamfilia, di po o Mira o Lukia.
6 * Nde muaned'a bila a soino bolo ba Alesandria,
boena bo ta bo ala o Italia, na mo a tombele
7 biso oten. * Nde di ta di bene bodu ba mbeṅe
gita la minya, e ta pe biso bwambi o po o
Knido; nde ṅgo e si tano ny'esele biso o ba-
tame, na biso di tombea owasa Kreta, bebe na
8 Salmone. * E ta biso bwambi o tomba mo,
na biso di po o wuma iwo, dina lao na: Be-

teṅgu-ba-bwam, bena be ta bebe na mundi
ma Lasaia.
Nde kana ponda gita e tano e tomba, bodu 9
pe bo tano bo timba be ndutu, onyolana pond'a
kandane la da e ta e tomba, na Paulo 'omele
babo, *a kwalane babo na: A bato, na m'ene 10
ná bon bodu bo mende be ndutu na mbolon ni-
ndene, seto onyola muuna na bolo momene, nde
onyola loṅge lasu pe. *Nde muaned'a-bila a 11
ta a dube musina na saṅgo a bolo buka ma
ma kwalabe na Paulo. *Nde kana eteṅgu e 12
si tano bwam o tombise epupa oten, na doṅgo
dindene di bole o jasumwe oten, ná ṅga bena
ba wele po o Feniki, eteṅgu a Kreta, o tombise
epupa oten, yena e m'ombweye o mikondo-ma-
mbeṅge na poṅgo-a-mbeṅge. *Nde ṅgo a 13
mikondo e tano e wuṅgea son, na babo b'oṅ-
gele na, ba má-kusa nje ba pulino, b'omba
diyo, ba sambane bebe na Kreta. *Nde ombusa 14
son a ponda ewuṅgusu a ṅgo e ta e koye babo,
yena e ma-belabe na, poṅgo-a-jeru; *nde kana 15
bolo bo tano bo bambabe, bo si ta bo wele teṅ-
gene ṅgo, na biso di esele mo, di kumwa woṅ-
gwa. *Nde di poino bebe na son a eyondi, 16
e belabe na: Klauda, e ta biso bwambi o jomba
kuṅga; *nde b'ombino mo, na babo ba bolane 17
mambo ma joṅgwane, ba kaka bolo. Nde ba
ta ba bwa boṅgo o ko o Sirte, na babo ba
sibise mboṅga, ba kumwa woṅgwa. *Nde 18
di takino na mūdi bwambi, na babo ba pimba
muuna o bone ba kiele, *o bone bo londe mi- 19
lalo pe bisomene di pimba beloṅgisan ba bolo

20 na masu maa. * Nde niponda gita la minya
to̱ wei to̱ ṅgeṅgeti ba si tano̱ ba panya, mūdi
munde̱ne̱ pe̱ mu tano̱ mu ko̱, na o sukan ma-
21 pita ma loṅge̱ me̱se̱ ma bo̱. * Nde kana ba
si tano̱ ba da etum a ponda, na Paulo a te̱me̱
oteten abu, a kwala na: A bato, e ta e aṅga-
me̱ne̱ o seṅgane̱ mba, ná di s'asumwe̱ o Kreta;
ke̱ di si wusa kusa nin ndutu na mbo̱lo̱n.
22 * Tatan so̱, na m'ome̱le̱ binyo̱ o jembe̱ mu-
lema, ebanja mbo̱lo̱n a loṅge̱ e si me̱nde̱ be̱
23 oteten anyu, ke̱ bo̱lo̱ me̱ne̱. * Ebanja angel
a Loba nu nyena neno̱ nyao, nyena na ma-bo-
24 leano̱, e ta e te̱me̱ na mba bon bulu, * e kwala
na: O si bwa bo̱ṅgo̱, a Paulo! O me̱nde̱ te̱me̱
oboso ba kaisa; nde ombwa, Loba 'abedi oa
be̱se̱ bena be o bon bodu muemba na oa.
25 * Onyola nika embe̱ milema, a bato, ebanja
na dube̱ Loba, ná e me̱nde̱ be̱ nika, kana a
26 kwalanno̱ mba. * Nde di aṅgame̱n nde se̱me̱ye̱
o eyondi ewo̱.
27 Nde niponda bulu bo londe̱ dom na mine̱i
bo po̱ino̱, niponda di tano̱ di woṅgwa-woṅgwa-
ne̱ o Adria, na oteten a bulu bato-ba-bo̱lo̱
28 b'o̱ṅge̱le̱ na, ba ma-sisea be̱be̱ na mundi. * Nde
ba pimbino̱ jaṅga, na babo̱ ba so̱ muaba ma
miaṅga, nde ba pimbino̱ pe̱te̱ jaṅga ombusa
son a ponda, na babo̱ ba so̱ dom la miaṅga
29 na mitanu. * Nde ba bono̱ bo̱ṅgo̱, ná ba si ya
be̱ b'oṅgome̱ye̱ omo̱ny a dale, na babo̱ ba
pimba miyo mane̱i la sina, ba pula ná bunya
30 bo ese̱le̱. * Nde bato-ba-bo̱lo̱ ba tano̱ ba pula
nya mila jasumwe̱ o bo̱lo̱, ba sibise̱no̱ kuṅga

o madiba, kana ba tano ba bola biana ba ma-
pula nde pimba miyo la ndeṅge, *na Paulo 31
a kwalane muaned'a bila na bato-ba-bila na:
Ban ba si jai te o bolo, lo titi ná l'oṅgisabe.
*Na bato-ba-bila ba ke misiṅga ma kuṅga, 32
b'esele mo e ko wase. *Nde natena jesele 33
la bunya Paulo a ta 'omele bese o noṅgo da,
a kwala na: Ye nde oeṅge bunya bo londe
dom na minei, ná lo m'eṅgeleno, lo jaino e
si be da, lo si dedino to-lambo. *Onyola nika 34
na sosomedi binyo o noṅgo da, ebanja ye nde
onyola joṅgise lanyu; ebanja to nyo a mulopo
e si mende nyama na to-mowó nyanyu. *A 35
kwalino din, na mo a noṅgo ewolo, a bola
Loba masoma oboso ba babo bese, a bua mo,
a kumwa da. *Na babo bese b'embe milema, 36
babo pe ba noṅgo da. *Nde biso bese ba 37
bolo di ta bebwea ba midī beba na musamba
na mutoba. *Nde b'ulino, na babo ba wamise 38
bolo, ba pimba mbasi o munja.

Nde bunya bo eseleno ba si ta ba bia mu 39
mundi, nde ba ta b'ene eteṅgu, yena e ta e
bene saua ni naṅgedi, nyena ba tano ba pula
bola bolo o joṅgomeye oten, yetena e weli be
nika. *Na babo ba ke miyo, b'esele mo ma 40
ko o munja, ba wunja pe misiṅga ma pai a
sina muemba mowó, b'omba mboṅg'a ndeṅge
teṅgene ṅgo, ba soke wala o sua. *Nde ba 41
poino o wuma yena i ben madiba miri mi-
bane, na bolo bo banjea, ndeṅge e tika poko-
poko, nde sina e ta e bulea na ṅginy' a bemu-
ne. *Nde bato-ba-bila ba ta ba weka muano 42

o bwa bato ba beboa, ná to̱-mowó̱ a si nya
43 mila na nyo̱i. *Nde muaned'a bila, a ta a
pula suṅga Paulo, a tonse̱ babo̱ o muano ma-
bu, 'anea ná ba bena ba bī nyo̱i ba se̱le̱ siba
44 o madiba, b' ale o mundi, *bane̱ pe̱ doṅgo
omo̱ny a bebambu, doṅgo pe̱ o bebule̱le̱ ba
bo̱lo̱. Nika nde e bolanno̱, ná be̱se̱ ba ta
b' oṅgisabe̱, ba po̱ o mundi.

28 Nde di oṅgisabe̱no̱, na biso̱ di seṅga ná
2 dina la y'eyondi le nde Malta. *Nde ba
be̱n ba bato ba ta ba lee̱le̱ biso̱ muyao mu-
nde̱ne̱, ebanja ba ta ba bota wea, ba jese̱ biso̱
be̱se̱, onyola mbua ni ta ni yo̱le̱ na onyola
3 ṅgo̱. *Nde Paulo a ko̱te̱le̱no̱ ṅgat'a wea, a
we̱le̱ mo̱ o wea, na pe e busa onyola ebabad'a
4 wea, y'alane̱ mo̱ o dia. *Nde ba be̱n ba bato
b'e̱nno̱ ni nyama e panam mo̱ o dia, na babo̱
ba kwalane̱ mowó̱ na nune̱ na: O ka ye̱se̱,
nu moto e nde mot'ebwan, nyena to̱na 'oṅgi-
sabe̱no̱ o munja, makunako ma s'ese̱le̱ mo̱ o
5 be̱ loṅge̱. *Na mo̱ a pépe̱ nyama o wea, a
6 si kuse to̱-lambo la bobe. *Nde babo̱ ba ta
b' eṅge̱le̱ ná a me̱nde̱ tulame̱, to̱ ko̱ wase mbim-
ba dibokime̱ne̱. Nde b' eṅge̱le̱no̱ gita, b' e̱nno̱,
ná to̱-lambo la bobe di si boli mo̱, na babo̱
ba tukwa jo̱ṅge̱le̱, ba kwala na, e nde Loba.
7 Nde o epas' a ua wuma, mot'a boso nya
eyondi, dina lao na: Publio, a ta a be̱ne̱ mi-
onda, a ta a no̱ṅgo̱ biso̱ o mbo'ao, a jese̱ biso̱
8 minya milalo na muyao. *Nde e ta na, saṅgo
a Publio a ta a naṅga na ṅgo̱ na diboa la
maya. Paulo a ta 'iṅgea na mo̱, a kane̱, a

ne̱ṅge̱le̱ maa omo̱ny ao, a bo̱lise̱ mo̱. *Din 9
di bolanno̱, na bape̱pe̱ ba eyondi pe̱ bena ba
ta ba boa, ba po̱, ba bo̱lisabe̱. *Ba ta ba lee̱le̱ 10
biso̱ gita la bedube, nde ponda di tano̱ di ni-
me̱le̱, na babo̱ ba bola biso̱ mambo ma ta ma
pula na biso̱.

Nde ombusa mio̱di milalo di ta di nime̱le̱ 11
na bo̱lo̱ ba Alesandria, boena bo ta bo tom-
bise̱ epupa o ye eyondi, boena bo ta bo be̱ne̱
eyemban a Dioskuri. *Nde di tuṅge̱no̱ o Sira- 12
kusi, na biso̱ di ja oten minya milalo. *O 13
ua nde di tano̱ di yo̱mbo̱, na biso̱ di po̱ o Re-
gion; nde ombusa bunya bowó̱, kana ṅgo̱ a
mikondo e tano̱ e wuṅgea, na biso̱ di po̱ o
Puteoli o bunya bo londe̱ miba. *Oten nde 14
di tano̱ di so̱ bona-saṅgo, na babo̱ ba so̱so̱mea
biso̱ o ja na babo̱ minya samba; nika so̱ nde
di po̱ino̱ o Roma. *O ua nde bona-saṅgo 15
bena ba ta ba seṅga onyol' asu, ba tano̱ ba po̱
o doṅgame̱ne̱ biso̱ nate̱na o Api Forum na Tres
Tenebre̱. Paulo 'e̱nno̱ babo̱, na mo̱ a soma
Loba, na mulema pe̱ mu embame̱ mo̱. *Nde 16
niponda di po̱ino̱ o Roma, na muaned' a bila
a bake̱ bato ba beboa na muaned' a boso, nde
Paulo a ta a kusa wonja o ja na mo̱me̱ne̱ na
mot' a-bila nu ta nu tata mo̱.

Nde e ta na, ombusa minya milalo, na 17
Paulo a bele̱ bato ba boso ba Bona-Yuda.
Nde ba ko̱to̱mno̱, na mo̱ a kwalane̱ babo̱ na:
A bato, bona-saṅgo, to̱na na si bolino̱ lambo
liṅgise̱ ekombo asu na bede̱mo ba batete̱, na
ta te̱ na bakabe̱ na ṅgata wa o Yerusalem,

18 o maa ma bato ba Roma. *Babo ba ta ba
wasa mba, ba pula jesele mba wonja, onyo-
19 lana njom a kwedi e si ta na mba. *Nde
Bona-Yuda ba tano ba topo lingise nika, na
mo e bola mba o bele muka ma kaisa; seto
ná na ben njom a muka lingise ekombo am.
20 *Onyola nikamene nde na tano na sosomea
o jene binyo na kwalisane binyo; ebanja
onyola dipita la Israel nde na jaino o nin
21 ngokobi. *Na babo ba kwalane mo na: Biso
di si kusi kalati onyol'ango ni wu o Yudea,
to mun'a-sango pe a si poi, nu biise to kwala
22 lambo la bobe onyol'ango. *Nde di ma-pula
bia na oa, nje o m'ongeleno; ebanja e bian
na biso onyola din nyan-la-jemea, ná e ma-
23 topobe lingise mo o wuma yese. *Na babo
ba teseye mo bunya, na gita ba po na mo o
bejedi bao, bena a teleyeno a bolino pe mbon
onyola janea la Loba, a kwalisane babo onyola
Yesu, o mbend'a Mose na batoperi-ba-mudī,
24 botea idiba natena ebiamu. *Nde dongo ba
ta ba timba dube onyola ma a kwalino, bane
25 pe ba si dube. *Nde ba wanjaneno na babo
momene, na babo b'ala, niponda Paulo a kwa-
lino yen eyala ewo na: Mudī Musangi mu
kwali bwam onyola Yesaia mutoper' a-mudī
26 na basango basu, *kana mu kwalino na:
„Ala na ban bato, o kwale na: O senga lo
mende senga, nde lo si ma-sontane, o jene lo
27 mende jene, nde lo si ma-bake. *Ebanja mi-
lema ma ban bato mi timbi pibo, matoi mabu
pe ma dibi o senga, miso mabu pe ma kukam

o jene, ná ba s' ene na miso mabu, to senga
na matoi mabu, to sontane na milema mabu,
ná b' atele, nde na bolise babo." *E biane 28
so na binyo, ná din jongise la Loba
di lomabe na basibi; babo ba mende
pe senga mo. *Nde a kwalino man, na 29
Bona-Yuda b' asumwe, ba ta ba bene gita la
mutango na babo momene.

Nde Paulo a ta a ja mbu ma musususu miba 30
o bejedi bao momene a tano a kaka, a kasa
bese bena ba ta ba pepele mo, * a langwa ja- 31
nea la Loba, a lee onyola Yesu Kristo na
bokenju boese, e si be jekabe.

KALAT' A PAULO

ONYOLA BATO BA **ROMA**.

Paulo, muut' a Yesu Kristo, nu belabe o 1
be nyamuloloma, nu posobe o langwa miango-
ma-bwam ma Loba, * miena a tano a sele 2
bola dikaki na batoperi bao ba mudī o beti-
ledi ba bosangi, * onyola Mun' ao, nyena nu 3
yabe o mbot' a Dawid, kaponda eyobo, * nu 4
tesebe na nginya ka Mun' a Loba, kaponda
mudī ma bosangi, onyola bepumbwedi ba
kwedi ba Yesu Kristo Sango asu, * nyena 5
onyol' ao nde di kusino ndedi na ebol' a mu-
loloma o weka sengane la jemea oteten a
basibi bese, onyola dina lao; * bena oteten 6

abu binyo̱ pe̱ leno̱ bapo̱so̱be̱ ba Yesu Kristo,
7 * onyola bato̱ndo̱be̱ na Loba be̱se̱ be o Roma,
basaṅgeri, bena bapo̱so̱be̱. Ndedi e be̱ na
binyo̱ na musaṅgo mu ma-we̱ na Loba, Tete̱
na Saṅgo Yesu Kristo!
8 O ka lambo la boso na ma-soma Loba lam
onyola Yesu Kristo, onyola binyo̱ be̱se̱, ná
jemea lanyu di ma-laṅgwabe̱ o mundi-ma-wase
9 mue̱se̱. * Ebanja Loba e mboṅ am, nu nyena
na ma-boleano̱ na mudī mam o miaṅgo-ma-
bwam ma Mun'ao, kana na si m'ese̱le̱no̱ o
10 jo̱ṅge̱le̱ binyo̱, * na ma-so̱so̱mea nde ponda
ye̱se̱ o mika mam, ṅga nena na we̱le̱ toṅg-
we̱le̱, na jemea la Loba, o po̱ na binyo̱.
11 * Ebanja ne nyo̱ṅgi o je̱ne̱ binyo̱, ná na bole
binyo̱ doṅgo la jabea la mudī, o jembe̱ binyo̱,
12 * nika nye nde na: ná mba pe̱ n'embabe̱
oteten anyu onyola jemea lasu la mowó̱ na
13 nune̱, lanyu na lam pe̱. * Nde na si ma-pula
ná din di be̱ idimbe̱ na binyo̱, a bonate, ná
ṅgedi gita na ta na bo̱le̱ o po̱ na binyo̱ (nde
na ta n'ekabe̱ nate̱na oe̱ṅge̱), ná na be̱ne̱ pe̱
bepuma oteten anyu, kana oteten a basibi
14 bape̱pe̱. * Ne nde mot'ewu na bato ba Grikia
15 na be̱n ba bato, na badibie̱ na b'elemā. * Onyo-
la nika, kana yeno̱ na mba, na boṅsan, o
laṅgwea pe̱ binyo̱ be o Roma miaṅgo-ma-bwam.
16 * Ebanja na si ma-bwa iso̱n onyola
miaṅgo-ma-bwam ma Kristo; ebanja
mie nde ṅginy'a Loba onyola joṅgise̱
na moto na moto nu ma-dube̱, oboso
Bona-Yuda, nikame̱ne̱ pe̱ na Grikia.

*Ebanja te̱me̱-la-sim la Loba dima- 17
biisabe̱ oten, lena dima-we̱ o jemea
onyola jemea, kana etilabe̱no̱ na: „Nu-
te̱mnasim amende̱ be̱ loṅge̱ onyola
jemea.“
Ebanja maliṅga ma Loba ma biisabe̱ o 18
mo̱ny omo̱ny a bobe boe̱se̱ na ka ni site̱m
na sim nya bato, bena b'eki mbale̱ onyola
ka ni site̱m na sim. *Ebanja di lena dima- 19
we̱le̱ biabe̱ onyola Loba, dibian oteten abu,
ebanja Loba abiise̱ mo̱ babo̱; *ebanja ka ao 20
ni sim'e̱ne̱ne̱, nika nye nde na, ṅginy'ao nya
bwindea na be̱ lao la Loba, bam'e̱ne̱be̱ onyola
dutea o bebolo bao, nate̱na beboteri ba wase,
ka nyena basi be̱ne̱ njo̱m. *Ebanja, to̱na ba 21
tano̱ babia Loba, basita basesa mo̱ ka Loba,
to̱ bola mo̱ masoma; nde ba timbi nde ewolo
o moṅge̱le̱ mabu, mulema mabu m'elema pe̱
mutimbi muititi. *Niponda basesino̱ babo̱ 22
mo̱me̱ne̱ ka badibie̱, batimbi belemā, *ba 23
weṅgisan bosaṅgi ba Loba, nu sima-tombe̱,
o bowan ba njimbir' a moto nu matombe̱, na
ya lono̱n, na ya nyam'a miende mine̱i na i m'
o̱ṅge̱ manyolo o wase. *Onyola nika Loba 24
pe̱ abake̱ babo̱ onyola bepuledi ba milema
mabu o mbindo, o sambwe̱le̱ manyolo mabu na
babo̱ mo̱me̱ne̱; *ba bena ba weṅgisan mbal'a 25
Loba lobaṅgo, b'owe̱, ba bolea pe̱ bewekedi
buka muwekedi, nyena nu ma-sesabe̱ o bwindea.
Amen. *Onyola nika Loba abake̱ babo̱ o 26
bepuledi ba bosambo; ebanja bito babu
ba weṅgisan ede̱mo eaṅgame̱n o ṅgea ni

27 s'aṅgame̱n; * nikame̱ne̱ pe̱ bome b'ese̱le̱
ede̱mo e aṅgame̱n na bito, b'onya na bepuledi
babu o mowó̱ na nune̱, bome na bome ba
bolane̱ mambo ma iso̱n, nde ba kusi musauedi
mu aṅgame̱n onyola elemā abu na babo̱ mo̱-
28 me̱ne̱. * Nde kana ba baṅgino̱ o jalea Loba o
dibie̱ labu, Loba a bake̱ babo̱ o jo̱ṅge̱le̱ la
29 mbamba, o bola nje e s'aṅgame̱n, * ba londi
na nyai ye̱se̱ ya mambo ma si te̱m na sim,
misonje, diwinako, mukubo, bobe; ba londi n'
eko̱n, ebwan, mitaṅgo, mawo̱ndo̱n, misomba
30 ma bobe; * bato ba milaṅgo, baminda, basiṅ-
geri ba Loba, badipama, bakumba, basese̱ babo̱
mo̱me̱ne̱, babusise̱ mambo ma bobe, basima-
31 seṅgane̱-basaṅgo na banyaṅgo. * basibe̱n-dibie̱,
batukwe̱-mudumbu, basibe̱n-ndolo, basima-
32 komabe̱le̱-musaṅgo, basibe̱n-ndedi; * bame̱ne̱
nde, to̱na ba bīno̱ bekaisedi ba Loba be te̱m,
ná ba bena ba ma-bole̱ man mambo b'aṅgame̱n
nde kwedi, ba si ma-bola nika mo̱me̱ne̱, nde
ba ma-bwa pe̱ munye̱ṅge̱ onyola ba ba ma-
bole̱ mo̱.

2 Na nde, a moto nu ma-kaise̱, to̱-nja oeno̱,
o si be̱n njo̱m ni ma-suele̱ oa. Ebanja kana
o ma-kaise̱no̱ nupe̱pe̱, o ma-kwese̱ nde oame̱ne̱;
ebanja oa nu ma-kaise̱ o ma-bola milemlem
2 ma mambo me̱ne̱. * Nde di bī ná bekaisedi
ba Loba be ma-po̱ kaponda mbale̱, omo̱ny a
3 ba ba ma-bole̱ ma mambo. * Nde, a moto nu
ma-kaise̱ ba bena ba ma-bole̱ man mambo, nde
oame̱ne̱ o bola milemlem, o m'o̱ṅge̱le̱ ná o
4 me̱nde̱ jo̱ṅga na bekaisedi ba Loba e? * To̱,

o ma-yaṅa nde njoaso'a bwambao na pī na
welisane lao, o si bī ná bwam ba Loba bo
ma-nimele nde oa o jatele e? *Nde kaponda 5
bwambi boṅgo na mulema moṅgo mu si tondi
jatele o ma-kotele nde oamene maliṅga o bunya
ba maliṅga na bebīsedi ba bekaisedi ba Loba
be tem na sim, *nu mende bole moto na moto 6
kaponda bebolo bao: *ba bena ba ma-pulise 7
na ka welisane o bola la bwam bosaṅgi na
edube na mambo ma si ma-nyame, loṅge la
bwindea; *nde bampuṅgu, bena ba si dube 8
mbale, nde ba dube nde ka ni si tem na sim,
maliṅga na pidi. *Mitakisan na boṅgo omony 9
a mudī ma moto na moto-te nu ma-bole bobe,
Bona-Yuda oboso na Grikia pe; *nde bosaṅgi 10
n'edube na musaṅgo omony a moto nyese nu
ma-bole bwam, Bona-Yuda oboso na Grikia
pe. *Ebanja wanda la moto di titi na 11
Loba. *Ebanja bese bena ba boli bobe 12
esibe mbenda, ba mende pe nyama esibe
mbenda; na bese pe bena ba boli bobe owasa
mbenda, ba mende kaisabe onyola mbenda.
*Ebanja seto baseṅgedi ba mbenda nde ba 13
ma-teme na sim oboso ba Loba; nde baboledi
ba mbenda nde ba mende tesebe na sim.
*Ebanja yetena basibi, bena ba si ben mbenda, 14
ba ma-bola te na babomene bebolo ba mbenda,
ke babo so bena ba si ben mbenda be nde
mbenda na babo momene, *ebanja ba ma-lee 15
ná ebol'a mbenda e tilabe o milema mabu,
doi la milema mabu pe di ma-bola mboṅ oten,
moṅgele mabu pe ma ma-bake mowó na nune

16 njom to suele nde, * o bo bunya, boena Loba
a mendeno kaise mambo ma wutam ma bato,
kaponda miaṅgo mam ma bwam, onyola Yesu
Kristo.
17 **Oa** o ma-bele te oamene mot'a Bona-Yuda,
18 o lakise na mbenda, o sese onyola Loba, * o
bia jemea, o wasa ma ma ma-pülle, kana o ma-
19 leabeno o mbenda, * o laṅga oamene, ka nu
doṅgamen o be mudaṅgwane-bandima, na
20 muenen ma ba be o muititi, * mutese-belemā
na sim, muleed'a mieṅge, kana o benno mu-
21 kuku ma dibie na mbale o mbenda; * oa nu
ma-lee so bapepe, o si ma-lee oamene e? Oa
22 o ma-laṅgwa na: ba s'iba, nde o m'iba e? *O
ma-kwala na: ba si wite musonje, nde o ma-
wite e? O ben losaṅgo, nde o ma-dumba tempel
23 e? * O ma-sese onyola mbenda, nde o ma-
sambwele Loba onyola bulele la mbenda e?
24 * „Ebanja dina la Loba di ma-loabe oteten a
basibi onyol'anyu,“ kana e tilabeno.
25 **Ebanja** boendi bo ma-wana nde museṅ,
yetena o ma-neṅge mbenda; nde oe te mubu-
lele-mbenda, ke boendi boṅgo bo timbi nde
26 ka ni titi boendi. * Nde yetena nu s'endabe
a ma-bola te mieka ma mbenda, k'ao ni titi
27 boendi e si mende laṅgabe boendi e? * Na
nde, nu s'endabe kaponda eyobo, nu ma-
neṅge mbenda, a mende kaise oa nu ma-bu-
lele mbenda, to o ben nde litera na boendi.
28 * Ebanja seto nu nde e mot'a Bona-Yuda,
nyena nye nde o ka beombwedi, seto boendi
29 pe to bo, boena bo bolabe nde o eyobo, * nde

nu nde e mot'a Bona-Yuda nyena nye mo o
diwuta oteten, boendi pe bon boena bo ma-
bolabe o mulema, o mudī, seto o litera, nyena
musesako mao mu titi na bato, nde na Loba.

Njika petane so Bona-Yuda ba benno, to, 3
nje ye museṅ ma boendi? *Gita o ka yese. 2
Ka lambo la boso, ná beyala ba Loba be
bakábe na babo. *Ebanja ye njika lambo e? 3
Yetena doṅgo di si ta di dube, mayaṅako mabu
ma mende bulele mbal'a Loba e? *Tomtom! 4
Nde buka nika, Loba á leele nde momene ka
mbale na bato bese ka balobaṅgo, kana e tila-
beno na: „ná o tesebe na sim o beyala boṅgo,
ná o buke pe, ke o ma-kaisabe.“ *Nde yetena 5
k'asu ni si tem na sim, e ma-tese te teme-la-
sim la Loba, jena di kwala na nje e? Loba
e nu si tem na sim, ke a ma-po na maliṅga
e? (Na ma-kwala kaponda bedemo ba bato.)
*Tomtom! Ebanja neni Loba eno ná a kaise 6
so wase e? *Nde yetena mbal'a Loba e 7
timbi te kola onyola edub'ao onyola lobaṅgo
lam, nje so na ma-kaisabeno pe ka mot'a
bobe e? *Nde onyolanje di si ma-bolano (kana 8
ba ma-senjeleno biso, na kana doṅgo ba ma-
kwalano, ná biso di ma-kwala na:) „Esele
biso, di bole bobe, ná bwam bo buse oten?“
Bena bekwesedi babu be teṅgen.

Nje so e? Biso di petan e? Tomtom! 9
Ebanja di leele oboso onyola Bona-Yuda na
Grikia, ná babo bese be owasa bobe,
*kana e tilabeno na: „Nutemnasim a titi, to 10
mowó a titi; *nyadibie a titi, to mowó nu ma- 11

12 pulise̱ Loba; * babo̱ be̱se̱ ba timbi ombusa,
babo̱ be̱se̱ ba timbi mbo̱lo̱n, nu ma-bole̱ bwam
13 a titi, to̱ mowó̱ a titi. * Nyiṅgo abu nye nde
so̱ṅgo̱ ni telam, ba ma-wo̱ndo̱ne̱ na beyeme̱
babu, ebabad'a pe ye owasa bepopo babu,
14 * mudumbu mabu mu londi na malou na njoṅgi.
15 16 * Miende mabu mi wam o koma maya, * di-
bumbe na ndeṅge̱ nde be o maṅgea mabu;
17 18 * nde ba si bī ṅge'a musaṅgo. * Bo̱ṅgo̱ ba Loba
19 bo titi oboso ba miso̱ mabu.“ * Nde di bī ná
to̱-nje mbenda e ma-kwalano̱, e ma-kwala nde
mo̱ na ba bena be owasa mbenda, ná mudumbu
ma be̱se̱ mu dibabe̱, wase nye̱se̱ pe̱ e bakabe̱
20 o bekaisedi ba Loba; * onyolana to̱ eyobo ewo̱
e si ma-te̱se̱be̱ na sim oboso bao, onyola be-
bolo ba mbenda; ebanja onyola mbenda nde
dibie̱ la miobe di ma-wano̱.
21 Nde tatan so̱ te̱me̱-la-sim la Loba di biisabe̱
esibe̱ onyola mbenda, di bolabe̱ mboṅ onyola
22 mbenda na bato̱peri-ba-mudī, * te̱me̱-la-sim la
Loba, onyola jemea o Yesu Kristo, onyola
23 be̱se̱ na omo̱nya be̱se̱ bena ba dube̱. * Ebanja
nyai iba ititi; ebanja babo̱ be̱se̱ ba
boli bobe, ba si be̱n bosaṅgi bo wu na
24 Loba, * kana ba te̱se̱be̱no̱ na sim na
wonja, onyola nded'ao, onyola diko̱ti
25 lena le o Kristo Yesu, * nyena Loba a
se̱le̱no̱ te̱se̱ yom'a diko̱ti, onyola jemea o
maya mao, ná a lee̱ te̱me̱ lao la sim, onyola
tombise̱ la miobe, miena mi bolabe̱ o ponda
26 ni tombi, owasa we̱lisane̱ la Loba, * ná a le̱e̱le̱
te̱me lao la sim o nin pond'a tatan, ná a be̱

nu tem na sim na nu ma-tese na sim nu nyena
nye nya jemea o Yesu. *Musesako mue 27
so ue e? Mu titi pe. Onyola njika mbenda
e? Nya bebolo e? Kem, nde onyola mbend'a
jemea. *Ebanja di ma-kaise nde ná 28
moto a ma-tesebe na sim onyola je-
mea esibe bebolo ba mbenda. *To, 29
Loba le nde Loba la Bona-Yuda momene e?
a titi pe la basibi e? E, e pe la basibi.
*Ebanja e nde Loba diwomene nu mende 30
tese boendi na sim onyola jemea, na ka ni
titi boendi onyola jemea. *Di ma-bulele so 31
mbenda onyola jemea e? Tomtom! Nde di
ma-tese nde mbenda.

Nje so di ma-kwalano onyola sango asu 4
Abraham, ná a soi kaponda eyobo e? *Yetena 2
Abraham a tesebe te na sim onyola bebolo,
ke a ben musesako, nde seto na Loba. *Ebanja 3
betiledi be ma-kwala na nje e? „Nde Abraham
a dube Loba, na nika e langabe mo onyola teme-
la-sim." *Nu so, nyena nu ma-bole ebolo, mu- 4
sauedi mu si ma-langabe onyol'ao onyola ndedi;
nde onyola ewu. *Nde nu nyena nu si ma- 5
bole ebolo, nde a dube nu nyena nu ma-
tese mot'a bobe na sim, jemea lao di
ma-langabe mo onyola teme-la-sim.
*Kana Dawid pe a kwalino bonam onyola 6
moto, nyena Loba a ma-langano teme-la-sim,
esibe onyola bebolo, m'ona: *„Bonam na ba 7
bena mawuse mabu ma lakisabeno, miobe mabu
pe mi kurumane. *Bonam na nu moto, nyena 8
Sango a si ma-langano bobe."

9 Bon bonam so̱ boe nde onyola boendi,
ṅga onyola ka ni titi boendi pe̱ e? Ebanja
di ma-kwala na: Jemea di laṅgabe̱ na Abraham
10 onyola te̱me̱-la-sim. * Ne̱ni so̱ di tano̱ di laṅ-
gabe̱ na mo̱ e? Ponda a tano̱ o boendi, ṅga
o ka ni titi boendi e? Seto̱ o boendi, nde o
11 ka ni titi boendi. * Nde a kusi eyemban a
boendi ka mboṅ a te̱me̱-la-sim la jemea, lena
a tano̱ a be̱ne̱ o ka ni titi boendi, ná a be̱
saṅgo a be̱se̱, bena ba dube̱ o ka ni titi
boendi, ná te̱me̱-la-sim di laṅgabe̱ pe̱ na babo̱,
12 * na saṅgo a baboendi pe̱, o ba bena ba titi
baboendi mo̱me̱ne̱, nde ba ma-daṅgwe̱ pe̱ o
mataṅga ma jemea, lena saṅgo asu Abraham
a tano̱ a be̱ne̱, niponda a tano̱ o ka ni titi
13 boendi. * Ebanja seto̱ onyola mbenda
nde dikaki di tano̱ di bolabe̱ Abraham na
mbot'ao, ná a be̱ musaṅgwed'a wase, nde
14 onyola te̱me̱-la-sim la jemea. * Ebanja yete̱na
bambenda nde be basaṅgwedi, ke̱ jemea di
15 timbi ewolo, dikaki pe̱ di bo̱lo̱ne̱. * Ebanja
mbenda ema-weka malinga; nde wuma mbenda
16 e titino̱, to̱ diwuse̱ pe̱ di titi oten. * Onyola
nika ye nde onyola jemea, ná e be̱ onyola
ndedi, ná dikaki di be̱ ṅginya na mbota nye̱se̱,
seto̱ na ni nyena nye nya mbenda mo̱me̱ne̱,
nde na ni pe̱ nyena nye nya jemea la Abra-
17 ham, nyena nye saṅgo a biso̱ be̱se̱; * (kana
e tilabe̱no̱ na: „Na te̱se̱ oa saṅgo a matumba
ma gita“), oboso ba Loba lena a dube̱no̱ ka
mowó̱ nu ma-pumbwe̱le̱ bawedi, nu ma-bele̱
18 pe̱ ma mena ma titi, ná ma be̱; * nyena nu ta

nu dube o dipita, tona dipita di si tano, ná
a timbe sango a matumba ma gita, kana e
tano e kwalabe na: „Nika nde mbot'ango e
mendeno be"; *nde a si ta a bobo o jemea, 19
a si ta 'ombwa nyol'ao ni ta ni má-wo, onyo-
lana a ta bebe na ebwea mbu, to esal'a Sara,
yena e ta e má-wo; *nde kana a tano 'ombwa 20
dikaki la Loba, a si ta a dinga penda na ka
ni si dube; nde a ta nginya o jemea, a bola
Loba edube, *a ta a bake bwambwam, ná 21
nje a kakanno ena a bola pe mo. *Onyola 22
nikamene e ta pe e langabe na mo onyola
teme-la-sim.

Nde nika e si tilabe onyol'ao momene, ná 23
e langabe na mo, *nde onyol'asu pe, bena e 24
mendeno langabe, yetena di dube nu nyena
nu pumbwele Sango asu Yesu o bawedi;
*nyena nu ta nu bakabe onyola miobe masu, 25
na pumbwabele pe onyola tesebe lasu la sim.

Kana di tesebeno so na sim onyo- 5
la jemea, di ben musango na Loba,
onyola Sango asu Yesu Kristo, *nyena 2
onyol'ao nde di kusino beingedi onyola jemea
o nin ndedi di temedino, di m'asese pe nde
onyola dipita la bosangi ba Loba. *Nde seto 3
din momene, di m'asese pe onyola ndutu, kana
di bīno, ná ndutu e ma-wana welisane,
*welisane pe di ma-wana sontane, 4
sontane pe di ma-wana dipita, *nde 5
dipita di si ma-solisane, ebanja ndol'a
Loba e komabe o milema masu, onyola Mudī

6 Musaṅgi, muena mu bolabe biso. * Ebanja
niponda di tano di dia di bobi, Kristo a wedi
7 onyola babobe o ponda ni teṅgen; * ebanja
ye bwambi na moto o wo onyola mowó nu
tem na sim, onyola lambo la bwam pondapo
8 moto ena a wo. * Nde Loba a leele ndol' ao
na biso o din, ná Kristo a wedi onyol' asu,
9 niponda di tano di dia bato ba bobe. * Di
mende so beṅga joṅgisabe onyol' ao na ma-
liṅga, kana di tesebeno na sim o maya mao.
10 * Ebanja yetena di ta di kusa dolisane na
Loba onyola kwed' a Mun' ao, niponda di tano
basiṅgeri, ke di mende beṅga joṅgisabe, onyola
11 loṅge lao, kana di kusino dolisane; * nde
seto din momene, di m' ásese pe onyola Loba,
onyola Saṅgo asu Yesu Kristo, nyena onyol'
ao di kusino dolisane tatan.
12 **Onyola** nika so, kana onyola moto mowó
nde bobe bo poino o wase, kwedi pe onyola
bobe, nikamene nde kwedi e tombedino na
13 bato bese, ebanja bese ba boli bobe. * Ebanja
bobe bo ta o mundi ma wase natena ponda
mbenda, nde bobe bo si ma-laṅgabe, ke mbenda
14 e titi; * nde kwedi e ta te e anea botea ponda
Adam natena o Mose, na omony a ba pe,
bena ba si boli bobe kaponda bowan ba bobe
ba Adam, nyena nye eyembilan a nu nu mende
15 po. * Nde seto kana ko la bobe leno, nika-
mene pe na jabea la ndedi. Ebanja yetena
onyola bobe ba mowó gita ba wedi, ke nded'a
Loba na jabea o nded' a moto mowó, Yesu
Kristo, ba beṅgi po njoasoa omony a gita.

*Nde seto̱ kana onyola mowó̱ nu boli bobe, 16
nikame̱ne̱ pe̱ na jabea; ebanja muka mu wu
nde na moto mowó̱ onyola bekwesedi, nde
jabea la ndedi di po̱i nde na gita la miobe
onyola te̱se̱be̱-la-sim. *Ebanja yete̱na onyola 17
ko̱ la bobe la mowó̱ kwedi ny'anedi onyola
mowó̱, ke̱ ba bena ba ma-kuse̱ njoaso'a ndedi
na nya jabea la te̱me̱-la-sim, ba me̱nde̱ janea
o loṅge̱ buka nika, onyola mowó̱, Yesu Kristo.
*Na so̱ nde, kana onyola ko̱ la bobe 18
la mowó̱ bekwesedi be po̱ino̱ na bato
be̱se̱, nikame̱ne̱ pe̱ onyola te̱me̱-la-sim
la mowó̱, te̱se̱be̱-la-sim la loṅge̱ di
po̱i na bato be̱se̱; *ebanja kana onyola 19
mayaṅako ma moto mowó̱ gita ba timbisabe̱no̱
babobe, nikame̱ne̱ pe̱ onyola seṅgane̱ la mowó̱
gita ba ma-timbisabe̱ bate̱m-na-sim. *Nde 20
mbenda esoṅgam nde oteten, ná bobe bo beṅge
be̱ ṅginya; nde wuma bobe boeno̱ ṅginya,
ndedi ebeṅgi nde be̱ oten njoasoa, *ná kana 21
bobe bo tano̱ bo anea o kwedi, nikame̱ne̱ pe̱
ndedi ny'aneye onyola te̱me̱-la-sim onyola
loṅge̱ la bwindea onyola Yesu Kristo, Saṅgo
asu.

Di ma-kwala so̱ na nje e? Di ma-tiṅgame̱ 6
o bobe, ná ndedi e ma-beṅga kola e? *Tom- 2
tom! Biso̱ jena di wedi na bobe, ne̱ni di ma-
be̱no̱ pe̱ loṅge̱ na mo̱? *To̱, lo si bī, ná biso̱ 3
be̱se̱ bena di dubisabe̱ o Kristo Yesu, di dubi-
sabe̱ nde o kwed'ao? *Di pulabe̱ so̱ na mo̱ 4
onyola dubise̱ o kwedi, ná kana Kristo a
pumbwabe̱le̱no̱ o kwedi onyola bosaṅgi ba

Tete, nikamene pe na biso di dangwe o longe
5 la penya.. * Ebanja di lati te na mo onyola
bowan ba kwed' ao ke di mende pe be nika o
6 bepumbwedi bao, * kana di bīno, ná mudun
asu nya moto a bomabele o mbasa na mo, ná
nyol' a bobe e nyame, ná di si bolea pe bobe.
7 * Ebanja nu nu wedi a tesebe na sim na bobe.
8 * Nde yetena di wedi na Kristo, di dube, ná
9 di mende pe be longe na mo, * kana di bīno,
ná Kristo nu pumbwabele o kwedi, a si ma-
wo pe; kwedi e si ben pe janea omony ao.
10 * Ebanja kwedi nyena a wedino, a wedi mo
ngedi po, onyola bobe; longe lena eno, e nde
11 onyola Loba. * Nikamene langa pe binyo ka
bawedi onyola bobe, nde ba be longe onyola
Loba, o Kristo Yesu, Sango asu.
12 Lo s' esele so bobe bo anea o manyolo
manyu ma ma-wo, o sengane bepuledi bao.
13 * Lo si bake to belongi banyu na bobe, ka
bewesan ba ka ni si tem na sim, nde bake
binyomene na Loba, ka ba be longe onyola
kwedi; na belongi banyu pe, ka bewesan ba
14 teme-la-sim na Loba. * Ebanja bobe bo si
mende janea omony anyu, ebanja lo titi owasa
15 mbenda, nde owasa ndedi. * Ne so? Di
bole bobe, ebanja di titi owasa mbenda, nde
16 owasa ndedi e? Tomtom! * Lo si bī, ná nu
nyena lo ma-bakeno binyomene ka bakom
o sengane, le nde bakom ba numene lo ma-
senganeno; to e be nde bobe onyola kwedi,
17 to sengane onyola teme-la-sim? * Nde masoma
na Loba, ná lo ta nde bakom ba bobe, nde

lo timbi seṅgane̱ na mulema nyai a beleedi,
nyena lo tano̱ lo bakabe̱. * Kana lo timbino̱ 18
wonja na bobe, lo timbi bakom ba te̱me̱-la-sim.
* Na ma-to̱po̱ nde kaponda beto̱pedi ba bato 19
onyola bo̱bo̱ l'eyobo anyu. Ebanja kana lo
bake̱no̱ beloṅgi banyu o bolea la mbindo na
bule̱le̱ la mbenda omo̱ny a bule̱le̱ la mbenda,
nikame̱ne̱ pe̱ tatan, bake̱ beloṅgi banyu o bolea
la te̱me̱-la-sim onyola saṅgisabe̱. * Ebanja 20
niponda lo tano̱ bakom ba bobe, lo ta wonja
na te̱me̱-la-sim. * Njika bepuma lo tano̱ lo 21
be̱ne̱ o ni pondame̱ne̱ e? Be ta nde nyai
nyena lo ma-bwano̱ iso̱n tatan, ebanja su lao
le nde kwedi. * Nde tatan, kana lo timbino̱ 22
be̱ wonja na bobe, nde lo timba bakom ba
Loba, lo be̱n bepuma banyu onyola saṅgisabe̱,
nde su le nde loṅge̱ la bwindea. * Ebanja 23
musauedi ma bobe mue nde kwedi;
nde jabea la ndedi la Loba le nde
loṅge̱ la bwindea, o Kristo Yesu,
Saṅgo asu.

To̱, a bonate, lo si bī, — na ma-kwala nde 7
na bato ba bī mbenda —, ná mbenda e m'anea
moto etum, kana moto a ma-be̱no̱ loṅge̱ e?
* Ebanja muto nu be̱n mome a tiṅgam na 2
mom'ao onyola mbenda, kana eno̱ loṅge̱;
nde mome a wedi te̱, ke̱ a wunjabe̱ na mbend'a
mome. * Na so̱ nde, ponda mome eno̱ loṅge̱, 3
a ma-belabe̱ mut'a musonje, ke̱ a lati na mome
nupe̱pe̱; nde mome a wedi te̱, ke̱ e wonja na
mbenda, ka nyena a si ma-be̱ pe̱ mut'a musonje,
ke̱ a bai mome nupe̱pe̱. * Nikame̱ne̱, a bonate, 4

binyo pe lo ta lo bwabe na mbenda onyola
nyol'a Kristo, ná lo be na nupepe, nu nu
pumbwabele o kwedi, ná lo yeye Loba bepuma.
5 *Ebanja niponda di tano o eyobo, bepuledi
ba bobe bena mbenda e pumbwabeleno, be ta
ṅginya o beloṅgi basu, o yeya kwedi bepuma.
6 *Nde tatan so di wunjabe na mbenda, kana
di wedino na di lena di tano di kakabe, ka-
nyena di ma-bolea nde tatan o bedemo ba
penya ba mudī, seto o bedemo ba kwaṅ ba
litera.
7 Di ma-kwala so na nje? mbenda nye bobe
e? Tomtom! Nde na si wusa bia bobe, e si be
te onyola mbenda; ebanja na si wusa bia ekon,
yetena mbenda e si kwali na: „O si konone!"
8 *Nde bobe bo kusi njom onyola mbenda, bo
pumbwele oteten am nyai a bepuledi yese.
9 Ebanja esibe mbenda, ke bobe bo wedi. *Nde
mba na ta loṅge o ponda ni tombi, esibe
mbenda. Nde mbenda e poino, bobe bo pumbo.
10 *Nde mba na wedi; nde e timbi be, ná mbenda
nyena nye onyola loṅge, e timbi nde be mba
11 onyola kwedi. *Ebanja bobe bo kusi njom
onyola mbenda, bo wondi mba, bo bo pe mba
12 onyol'ao. *Mbenda nye so nde bosaṅgi,
beanedi pe be bosaṅgi, be tem na sim, be pe
13 na bwam. *Di le bwam di timbi so nde be
mba kwedi e? Tomtom! Nde bobe, ná bo biane
ka bobe, bo wanedi mba kwedi onyola di le
bwam, ná bobe bo be bobe buka dimene
onyola mbenda.
14 Ebanja di bī, ná mbenda nye mudī, nde

mba ne nde eyobo, n'andisabe̱ owasa bobe.
*Ebanja na si bī nje na ma-bolano̱; ebanja di 15
na ma-pulano̱, na si ma-bola mo̱, nde di na
siṅge̱no̱, mo̱ nde na ma-bolano̱. *Nde yete̱na 16
na ma-bola di na si ma-pulano̱, ke̱ na ma-bola
jemea lam na mbenda, ná nye bwam. *Na 17
so̱ nde, e titi pe̱ mba nu ma-bole̱, nde bobe
boena bo ma-je̱ oteten am. *Ebanja na bī, ná 18
oteten am, nika nye nde o eyobo am, lambo
la bwam di si ma-ja oten. Na be̱n bepuledi o
bola la bwam, nde bola di titi. *Ebanja 19
bwam boena na ma-pulano̱, na si ma-bola mo̱;
nde bobe boena na si ma-pulano̱, mo̱ nde na
ma-bolano̱. *Nde na ma-bola te̱ di na si ma- 20
pulano̱, ke̱ e titi pe̱ mba nu ma-bole̱ mo̱, nde
bobe boena bo ma-ja oteten am. *Na so̱i so̱ 21
nde nin mbenda onyol'am, ná mba nu ma-
pule̱ bwam, bobe bo batam na mba. *Ebanja 22
nā bwa munye̱ṅge̱ onyola mbend'a Loba,
kaponda mot'a-teten; *nde na m'e̱ne̱ mbenda 23
nipe̱pe̱ o beloṅgi bam, nyena ni m'anane̱
mbend'a so̱ṅtane̱ lam, e ma-timbise̱ mba mu-
koma owasa mbend'a bobe nye o beloṅgi bam.
*A mba mot'a ndeṅge̱, nja a me̱nde̱ 24
suṅge̱ mba na nin nyol'a kwedi e?
*Masoma mabe̱ na Loba, onyola Saṅgo 25
asu Yesu Kristo! Mbame̱ne̱ na ma-bolea
so̱ mbend'a Loba na so̱ṅtane̱, nde n'eyobo pe̱
mbend'a bobe.

Bekwesedi be titi pe̱ so̱ na ba bena be o 8
Kristo Yesu, bena ba si ma-daṅgwe̱ kaponda
eyobo, nde kaponda Mudī. *Ebanja mbend'a 2

Mudī ma loṅge o Kristo Yesu e timbise mba
3 wonja na mbend'a bobe na nya kwedi. *Ebanja
di lena mbenda e si tano e wele bola, onyolana
e ta e bobo onyola eyobo, mo nde Loba a
bolino, kana a lomno Mun'ao, o bowan ba
eyobo a bobe na onyola bobe pe, a kwese
4 bobe o eyobo; *ná di lena mbenda e ma-pulano,
di londisabe oteten asu, biso bena di si ma-
daṅgwe kaponda eyobo, nde kaponda Mudī.
5 *Ebanja ba bena be kaponda eyobo, ba m'
oṅgele nde mambo ma eyobo, nde ba bena
6 be kaponda Mudī, mambo ma Mudī. *Ebanja
joṅgele la eyobo le nde kwedi, nde joṅgele
7 la Mudī loṅge na musaṅgo, *onyolana joṅgele
la eyobo le nde bosiṅga teṅgene Loba; ebanja
di si ma-sibise momene owasa mbend'a Loba,
8 di titi pe to ná di wele bola nika. *Nde ba
bena be o eyobo, Loba a titi ná a wele dolisane
9 babo. *Nde binyo lo titi o eyobo, nde o
Mudī, yetena Mudī ma Loba mu jai oteten
anyu. Nde nu nu si ben Mudī ma Kristo, a
10 titi nyao. *Nde yetena Kristo e oteten anyu,
ke nyolo e wedi onyola ka bobe, nde mudī
11 mue loṅge onyola ka teme-la-sim. *Nde yetena
Mudī ma nu nyena nu pumbwele Yesu o kwedi,
mu jai te oteten anyu, ke nu nu pumbwele
Kristo o kwedi, a mende pe timbise manyolo
manyu ma ma-wo penya, onyolana Mudī mao
mu jai oteten anyu.
12 Na so nde, a bonate, di titi ewu na eyobo,
13 o be loṅge kaponda eyobo. *Ebanja le te
loṅge kaponda eyobo, ke lo mende wo; nde

yete̱na lo ma-bwa bebolo ba eyobo onyola
Mudī, ke̱ lo me̱nde̱ be̱ loṅge̱. *Ebanja be̱se̱ 14
bama-diabe̱le̱ na Mudī ma Loba, be
nde bana ba Loba. *Ebanja lo si kusi 15
mudī ma mukom, o bwa pe̱te̱ bo̱ṅgo̱, nde lo
kusi mudī ma ka muna, o mume̱ne̱ nde di ma-
kwalano̱ na: Aba, Tete̱! *Mudī mo̱me̱ne̱ mu 16
ma-bola mboṅ na mudī masu, ná je nde bana
ba Loba. *Je so̱ te̱ bana, ke̱ je pe̱ basaṅ- 17
gwedi: Basaṅgwedi ba Loba na basaṅgwedi
muemba na Kristo, yete̱na di ma-taka te̱ mu-
emba na mo̱, ná di ma-busisabe̱ pe̱ muemba
na mo̱.

Ebanja na m'o̱ṅge̱le̱ ná matakisan ma nin 18
ponda ma titi to̱-lambo te̱ṅge̱ne̱ bo bosaṅgi
boena bo me̱nde̱ bisabe̱ na biso̱. *Ebanja be- 19
tatedi ba pe̱nye̱pe̱nye̱ ba bewekedi be ma-tata
bebīsedi ba bana ba Loba. *Ebanja bewekedi 20
be sibisabe̱ nde owasa ka ni ma-nyame̱, seto̱
onyola jemea labu, nde onyola nu nu sibise̱
mo̱ o dipita, *onyolana mo̱, bewekedi pe̱, be 21
me̱nde̱ timba wonja na bolea la ka ni ma-
nyame̱, o wonj'a bosaṅgi nya bana ba Loba.
*Ebanja di bī, ná bewekedi be̱se̱ be ma-su- 22
njume̱ye̱, be naṅga pe̱ o ses'a yadi muemba
mowó̱ nate̱na tatan. *Nde seto̱ din mo̱me̱ne̱, 23
nde biso̱ mo̱me̱ne̱ pe̱, bena di be̱n bepuma ba
boso ba Mudī, di ma-sunjume̱ye̱ na biso̱ mo̱-
me̱ne̱, kana di ma-tatano̱ timbisabe̱ lasu la ka
bana, besuṅgedi ba manyolo masu. *Ebanja 24
di o̱ṅgisabe̱ onyola dipita. Nde dipita ba m'
e̱ne̱no̱ di titi dipita; ebanja di ba m' e̱ne̱no̱ o

25 nje pe̱ ba ma-pite̱no̱ mo̱ e? * Nde di ma-pite̱
te̱ ma mena di si m' e̱ne̱no̱, ke̱ di ma-tata mo̱
26 na pī. * Nikame̱ne̱ Mudī pe̱ mu m'ońgwane̱
bo̱bo̱ lasu. Ebanja di si bī nje di ma-kane̱no̱,
kana y'ańgame̱nno̱, nde Mudī mo̱me̱ne̱ mu ma-
to̱pea biso̱ na sunjume̱ye̱ lena di si ma-we̱le̱
27 to̱po̱be̱. * Nde nu nu ma-wase̱ milema, a bī
nje ye jo̱ńge̱le̱ la mudī, ebanja mu ma-to̱pea
28 basańgeri, kaponda jemea la Loba. * Nde
di bī, ná mambo me̱se̱ mama-bolea nde
bwam na ba bato̱ndi Loba, na ba bena
29 ba belabe̱ kaponda jemea la Loba. * Ebanja
ba bena a bīno̱ oboso ba ponda, a se̱le̱ pe̱ te̱se̱
babo̱, o timbisabe̱ kapo̱ na bowan ba Mun'ao,
ná mo̱ a be̱ mun'a boso oteten a bona-sańgo
30 gita. * Nde ba bena a se̱le̱no̱ te̱se̱, a bele̱ pe̱
babo̱; nde ba bena a bele̱no̱, a te̱se̱ pe̱ babo̱
na sim; nde ba bena a te̱se̱no̱ na sim, a timbise̱
pe̱ babo̱ bosańgi.
31 Nje so̱ di ma-kwalano̱ onyola man mambo
e? Loba e te̱ na biso̱, nja ena a te̱ńge̱ne̱
32 biso̱ e? * Nu nu si ta nu weńge̱le̱ Mun'
ao mo̱me̱ne̱, nde a boli nde mo̱ onyola
biso̱ be̱se̱, ne̱ni a titino̱ ná a bola biso̱
mambo me̱se̱ na wonja, muemba na mo̱
33 e? * Nja ena a bake̱ njo̱m na ba Loba
a po̱sino̱ e? Ye nde Loba nu te̱se̱ na
34 sim. * Nja ena a kwese̱ e? Ye nde Kristo
nu wedi, nde buka nika, a pumbwa-
be̱le̱ pe̱, nu jai o dia la mome̱ la Loba,
35 nu ma-to̱pe̱ye̱ pe̱ biso̱. * Nja ena a pandise̱
biso̱ na ndol'a Kristo e? Ndeńge̱, to̱ bo̱ńgo̱,

to matakisan, to njai, to musamba, to ndutu,
to po e? * Kana e tilabeno na: „Onyol' ango 36
di ma-bwabe bunya boese, di ma-langabe ka
midongi mi ma-bwabe.“ * Nde o man mese 37
di ma-buka ka ni peti onyola nu nu tondi
biso. * Ebanja na bake bwambwam, ná 38
to kwedi to longe, to angel to manea,
to nginya, to mambo ma tatan to ma
mende po, * to kanjo to njiba, to njika 39
nyai a bewekedi bepepe, ba titi ná ba
pandise biso na ndol'a Loba nye o
Kristo Yesu, Sango asu.

Na ma-topo mbale o Kristo, na si ma-topo 9
lobango, kana mulema mam pe mu ma-bolano
mba mbon o Mudī Musangi, * ná na ben ndutu 2
nindene na sese ponda yese o mulema mam.
* Ebanja na wusa tondo, ná mbamene na 3
pandisabe na Kristo, onyola bona-sango am,
bena be tumba lam, kaponda eyobo, * bena 4
be Bona-Israel, bena ka-bana nyeno nyabu,
na bosangi na male na bola la mbenda na
bolea la Loba ná makaki, * bena basango 5
beno babu, na bena Kristo pe a wuno, kaponda
eyobo, nyena nye omony a mese, Loba nu ma-
sesabe o bwindea na bwindea. Amen.

Nde seto ná eyal' a Loba e kwedi. Ebanja 6
seto bese bena ba wu na Israel nde, be Bona-
Israel; * seto bese bena be mbot' a Abraham 7
to nde, be bana; nde „o Isak nde mbot' ango
e mendeno belabe;“ * nika nye nde na: seto 8
bana b' eyobo nde be bana ba Loba, nde bana

ba dikaki nde ba mende langabe ka mbota.
9 *Ebanja yen eyala ye nde eyal'a dikaki na:
„Na mende timba o ninka ponda, nde Sara
10 a mende bene muna.“ *Nde seto nika mo-
mene, e ta pe nika na Rebeka, niponda a noṅ-
11 gino deme na mowó, saṅgo asu Isak. *Ebanja
obiana bana ba si yabe, ke ba si boli to-lambo
la bwam to la bobe, — ná jemea la Loba
di teme kaponda beposedi ba wonja, seto
onyola bebolo, nde onyola nu nu ma-bele —,
12 *e ta e kwalabe na mo na: „Nyamuturu a
13 mende bolea nyamuutu.“ *Kana e tilabeno
na: „Na ta na tondo Yakob, na siṅge Esao.“
14 Di ma-kwala so na nje e? Ka ni si tem
15 nye na Loba e? Tomtom! *Ebanja mo a
kwalan Mose na: „Nu nyena na ma-leeleno
ndolo, na ma-leele nde mo; nu pe na
ma-bweano ndedi, na ma-bwea nde mo.“
16 *E titi so onyola pula, to musuṅga ma
17 moto, nde onyola nded'a Loba. *Ebanja
betiledi be kwalan Farao na: „onyola dinmene
nde na busiseno oa, ná na leele ṅginy'am onyol'
aṅgo, ná dina lam pe di biisabe o bekombo
18 bese.“ *A ma-bwea so nde ndedi na nu nyena
a tondino bwea ndedi, a m'enyise pe nu nyena
19 a tondino jenyise. *Oe so na o kwalane mba
na: Nje pe so a ma-bolano pe misan e? Ebanja
20 nja ena a teṅgene jemea lao? *Nde, a moto,
oa pe nja, o ka muka na Loba e? Yoma e
poṅgobe yena e kwalañe nu nu poṅgi mo na:
21 Onyola nje o poṅgino mba ninka e? *To, m'
umbwe-loṅgo a si ben ṅginya onyola weya,

o pongo o mulemlem ma mbondo ewa ewo
onyola bolane l'edube, epepe pe onyola bolane
di titi edube e? * Nde ye pe te ná Loba a ta 22
a pula leele malinga na biise pe nginy'ao, a
welisan te na welisane dindene bewa ba ma-
linga, bena be angamen dibumbe; * ná a leele 23
mbwan ma bosangi bao onyola bewa ba ndedi,
bena a seleno tese onyola bosangi, * kana a 24
beleno pe biso, seto o Bona-Yuda momene,
nde o basibi pe? * Kana a kwalanno Hosea 25
na: „Ba bena ba si ta tumba lam, na mende
bele babo tumba lam, na etond'am pe, nu
nyena a si ta etond'am.“ * „Nde e mende be 26
na: o wuma yena e tano e kwalabe babo na,
lo titi tumba lam, oten nde ba mendeno belabe
na: bana ba Loba la longe.“ * Nde Yesaia pe 27
a te musea onyola Israel na: „To musongi ma
Bona-Israel mu be nde ka mukoko ma saua,
ebindi nde e mende jongisabe; * ebanja Sango 28
a mende londise eyal'ao o wase na ka ni londi
na ka pem.“ * Kana Yesaia pe a seleno 29
kwala na: „Yetena Sango Sebaot a si diele
te biso mbota, ke di wusa nde be ka Sodom,
di timbisabe pe ka Gomora.“

Di ma-kwala so na nje e? Ná basibi, bena 30
ba si ta ba pulise teme-la-sim ba kusino teme-
la-sim, di teme-la-sim, lena di ma-we o jemea,
* nde Israel bena ba ta ba pulise mbend'a 31
teme-la-sim, ba si poi o mbend'a teme-la-sim.
* Onyola nje so e? Ebanja kana ba si tano 32
ba pulise mo onyola jemea, nde onyola bebolo,
ba sonji nde onyola dale di ma-sonjisane,

33 *kana e tilabe̱no̱ na: „Ombwa na ma-te̱se̱ o
Sion dale di ma-so̱njisane̱ na dale la lambi,
nu nu dube̱ mo̱, a si me̱nde̱ so̱lisabe̱.“
10 A bonate, bepuledi ba mulema mam na
beso̱so̱medi bam na Loba onyol'abu be nde
2 onyola joṅgise̱ labu. *Ebanja na ma-bola
mboṅ onyol'abu, ná ba be̱n ko̱di onyola Loba,
3 nde seto̱ kaponda dibie̱. *Ebanja kana ba si
tano̱ ba bia te̱me̱-la-sim la Loba, nde ba pulise̱
nde o te̱se̱ labu te̱me̱-la-sim, ba si ta ba sibise̱
4 babo̱me̱ne̱ owasa te̱me̱-la-sim la Loba. *Ebanja
Kristo nde e su la mbenda onyola te̱me̱-
la-sim onyola moto na moto nu ma-dube̱.
5 Ebanja Mose a tili onyola te̱me̱-la-sim la
mbenda na: „Nu nu ma-bole̱ man, a me̱nde̱
6 be̱ loṅge̱ onyol'ao.“ *Nde te̱me̱-la-sim la
jemea di ma-kwala ninka na: „O si kwala o
mulema mo̱ṅgo̱ na: nja a me̱nde̱ jabwe̱ o
mo̱ny?“ Nika nye nde na: o sibise̱ Kristo o
7 wase. *To̱, „nja a me̱nde̱ sibe̱ o njiba e?“
Nika nye nde na: o busise̱ Kristo o kwedi.
8 *Nde di ma-kwala na nje e? „Eyala ye oa
be̱be̱ o mudumbu mo̱ṅgo̱ na o mulema mo̱ṅgo̱.“
Nde ye nde eyal'a jemea, yena di ma-laṅg-
9 wano̱. *Ebanja yete̱na o ma-puse̱le̱ na mu-
dumbu, ná Yesu e nde Saṅgo, nde o dube̱ pe̱
o mulema mo̱ṅgo̱, ná Loba a pumbwe̱le̱ mo̱ o
10 kwedi, o me̱nde̱ joṅgisabe̱. *Ebanja na mu-
lema nde ba ma-dube̱no̱ onyola te̱me̱-
la-sim, na mudumbu pe̱ nde ba ma-puse̱-
11 le̱no̱ onyola joṅgise̱. *Ebanja betiledi be
ma-kwala na: „Moto na moto nu ma-dube̱ mo̱,

a si mende solisabe.“ *Ebanja nyai iba i titi 12
oteten a Bona-Yuda na Grikia; ebanja babo
bese ba ben nde Sańgo po, nyena nye mbwań
omony a bese, bena ba ma-bele mo. * „Ebanja 13
to-nja nu ma-bele dina la Sańgo, a mende
jońgisabe.“ *Nde neni beno ná ba bele nu 14
nyena ba si dubeno e? neni beno ná ba dube
nu nyena ba si seńgino onyol'ao e? neni beno
ná ba seńga esibe mulańgwedi e? *Nde neni 15
beno ná ba lańgwa, yetena ba si lomabe e?
Kana e tilabeno na: „Njika bwam matańga
ma ba ba ma-lańgwe musańgo meno, bena ba
ma-lańgwe miańgo-ma-bwam e.“ *Nde seto 16
bese nde ba ma-seńgane miańgo-ma-bwam.
Ebanja Yesaia a kwali na: „A Sańgo, nja nu
dube belańgwedi basu e? *Jemea di ma- 17
wa so nde o beseńgedi, beseńgedi pe o
eyal'a Loba.

Nde na ma-kwala na: Seto bese nde ba ta 18
ba seńga e? E, (ba seńgi), mumban mabu mu
dańgo o wase nyese, beyala babu pe natena
o masu ma wase.“ * Na ma-kwala so na: 19
Israel ba si ta ba sońtane e? Mose a sele kwala
na: „Na mende bwese binyo kodi onyola
tumba lena di titi tumba, na mende lińgise
binyo onyola tumba lena di si ben dibie.“ *Nde 20
Yesaia a kwali na bwe na: „Na sobe na ba
bena ba si pulise mba, na biise mbamene na
ba bena ba si baise onyol'am.“ *Nde a kwalan 21
Israel na: „Na sambise maa mam bunya boese
na tumba lena di si ma-seńgane na la dipama.“

11 Na ma-kwala so̱ na: Loba a pimbi so̱ tumba
lao e? Tomtom! Ebanja mba pe̱ ne nde mot'
a Israel, o mbot'a Abraham, o tumba la Ben-
2 yamin. * Loba a si pimbi tumba lao, lena a
se̱le̱no̱ po̱so̱. To̱, lo si bī, nje betiledi be kwa-
lino̱ onyola Elia, ne̱ni a to̱pino̱ oboso ba Loba
3 lińgise̱ Israel, m'o̱na: * „A Sańgo, ba bo ba-
to̱peri bo̱ńgo̱ ba mudī, ba bule̱le̱ miyo mo̱ńgo̱,
mbame̱ne̱ mowó̱ nde na dia, nde ba ma-pulise̱
4 pe̱ lońge̱ lam.“ * Nde jalabe̱ la Loba di kwa-
lan mo̱ na nje e? „Na die̱le̱ mbame̱ne̱ lokoli
la bato samba, bena ba si num mabo̱ńgo̱ o
5 wase oboso ba Bāl.“ * Nikame̱ne̱ pe̱ nde o
nin ponda tatan ebindi ye, kaponda bepo̱sedi
6 ba ndedi. * Nde ye te̱ onyola ndedi, ke̱ e titi
pe̱ onyola bebolo, ebanja ndedi e si wusa pe̱
be̱ ndedi. Nde ye te̱ onyola bebolo, ke̱ e titi
pe̱ onyola ndedi; ebanja ebolo e si wusa pe̱ be̱
7 ebolo. * Ye so̱ nde ne̱? Ma Israel ba pulise̱no̱,
ba si kusi mo̱, ba ba po̱so̱be̱ nde ba kusi mo̱,
8 bane̱ bape̱pe̱ b'enyisabe̱, * kana e tilabe̱no̱ na:
„Loba a boli babo̱ mudī m'ekumkum, miso̱
mena ma si m'e̱ne̱, na matoi pe̱ mena ma si
9 ma-seńge̱“, nate̱na bon ba oe̱ńge̱. * Dawid pe̱
a kwali na: „Tebed'abu e timbe babo̱ lambi
10 na diwo̱to̱ na eso̱njisan na betimbisedi, * miso̱
mabu ma timbe muititi, ná ba s'e̱ne̱, nie̱ pe̱
na mo̱ńgo̱ mabu ponda ye̱se̱.“
11 Na ma-kwala so̱ na: Ba so̱nji nde, ná ba
ko̱ e? Tomtom! Nde onyola ko̱ labu jońgise̱
12 di po̱yedi basibi, o bwese̱ babo̱ ko̱di. * Nde
yete̱na ko̱ labu le te̱ mbwań ma mundi-ma-

wase, siba labu pe̱ mbwaṅ ma basibi, muso̱ṅgi
mabu mulondi mu me̱nde̱ so̱ beṅga buka nika.
* Nde nama-laṅgwea binyo̱, basibi, na: Kana 13
neno̱ nyamuloloma nya basibi, na ma-busise̱
ebol' am, * ṅga nena na bwese̱ ba bena be bam 14
ba nyolo ko̱di, o joṅgise̱ doṅgo labu. * Ebanja 15
pimbabe̱ labu le te̱ do̱lisane̱ la mundi-ma-wase,
ke̱ no̱ṅgo̱be̱ labu di si me̱nde̱ nde be̱ loṅge̱ di
ma-we̱ na bawedi e? * Nde yete̱na mapupa 16
me te̱ bosaṅgi, ke̱ dibomba le̱se̱ pe̱ le bosaṅgi;
miaṅga me te̱ bosaṅgi ke̱ mikanjo pe̱ mie
bosaṅgi. * Nde yete̱na doṅgo la mikanjo mi 17
buabe̱ te̱, nde oa, nyena o ta bopuma bo ma-
banye̱, o batabe̱ oteten abu, nde o kusa doṅgo
o miaṅga na o diwo̱ṅgi la bopuma ba bwam,
* o si sesa oame̱ne̱ liṅgise̱ mikanjo; nde o m' 18
ásese̱ te̱, (bia) ná seto̱ oa nde o bambe̱ miaṅga,
nde miaṅga nde mi bambe̱ oa. * Nde oe so̱ 19
ná o kwala na: Mikanjo mi ta mi buabe̱, ná
mba na batabe̱ oten. * O kwali bwam! Ba 20
buabe̱, ebanja ba si ta ba dube̱, nde oa o te̱m
onyola jemea. O si be̱ kumba, nde bwa bo̱ṅgo̱!
* Ebanja Loba a si we̱ṅge̱le̱ te̱ mikanjo ma 21
botina mo̱me̱ne̱, ke̱ a titi ná a we̱ṅge̱le̱ to̱ oa.
* Onyola nika ombwa bwam na iwie̱ a Loba, 22
iwie̱ na ba bena ba kwedi, nde bwam pe̱ na
oa, yete̱na o tiṅgam o bo bwam; e titi te̱ nika,
ke̱ oa pe̱ o me̱nde̱ ke̱be̱. * Nde babo̱ pe̱ yete̱na 23
ba si tiṅgam o ka ni si dube̱, ba me̱nde̱ pe̱
batabe̱ (o bo botina me̱ne̱); ebanja Loba ena
a bate̱ babo̱ pe̱te̱. * Ebanja yete̱na oa o ta o 24
ke̱be̱ o bopuma bo ma-banye̱, ka ponda bewe-

kedi bao, nde o batabe o bopuma ba bwam
na ka ni si kolongon, ba so bena be ba botina
ba si mende benga batabe o botina babu mo-
mene buka nika e?
25 A bonate, na si ma-pula wuta binyo yen
esoka, ná lo s'ongele dibie na binyomene.
Jenyisabe di poyedi dongo la Israel, natena
26 belondedi ba basibi be bole jingea, *na nika
Israel nyese e mende jongisabe. Kana e tila-
beno na: „Musungeri a mende wa o Sion nu
27 ma-sumwe bobe na Yakob, *man nde me male
mam na babo, ponda na mendeno sumwa miobe
28 mabu.“ *Kaponda miango-ma-bwam be nde
basingeri onyol'anyu; nde kaponda beposedi
29 batondobe onyola basango. *Ebanja mabea
na bebeledi ba Loba ba titi na ba tukwabe.
30 *Ebanja kana binyo, o ponda ni tombi, lo
si ta lo sengane Loba, nde tatan lo kusi ndedi
31 onyola mayanako mabu; *nikamene pe babo
ba si ma-sengane tatan, ná onyola ndedi binyo
32 lo kusino babo pe ba kuse ndedi. *Ebanja
Loba a kwese bese o mayanako, ná a
bweye bese ndedi.
33 E se njib'a mbwan na jangwa na
dibie la Loba! E se ka ni si ma-wele
wasabe nye o bekaisedi bao, njib'a ma-
34 ngea mao pe e si wele sobe! *Ebanja
nja a soi jongele la Sango e? To, nja a
35 ta mubole-malea nyao e? *To, nja a ta
a sele bola mo lambo lena di timbisabe
36 pe mo? *Ebanja mambo mese ma wu
nde na mo, me nde onyol'ao na o timba

na mo. Edube e be na mo o bwindea na
bwindea! Amen.

Na m'omele so binyo, a bonate, onyola 12
nded'a Loba, ná lobole manyolo manyu jabea
la muenya, la bosangi, lena di ma-dolisane
Loba, lena le nde bolea lanyu la Loba di
tengen. * Lo si tese binyomene kapo na nin 2
wase, nde lo wengisane binyomene, onyola
timbise la penya la mongele manyu, ná lo
wele wasa nje ye jemea la Loba la bwam
na di dolisan mo na di londi.

Ebanja onyola nded'a Loba ni bolabe mba, 3
na ma-langwea moto na moto oteten anyu,
ná a s'ongele momene jasame buka kana y'
angamenno, nde a be jangameye o bene dimene,
kaponda Loba a bolino moto na moto dimene
la jemea. * Ebanja kana di benno belongi 4
gita o nyolo po, nde belongi bese be si bene
mulemlem ma ebolo, * nikamene pe biso gita, 5
je nde nyolo po o Kristo, nde moto te elongi
mowó na nune. * Nde kana di benno gita la 6
nyai a mabea, kaponda ndedi ni bolabe biso, —
ye te langwa la bedinge, di be kaponda dimene
la jemea, * ye te ebol'a bolea la muemba, o 7
ebol'a bolea la muemba; ye te muleedi, o
ebol'a lee; * ye te nu m'omele, o jomele; nu 8
nu m'abeye, na mulema mowó; nu nu m'aneye,
na titimbe; nu nu ma-bweye ndedi, na mu-
nyenge.

Ndolo e si bene mawondon. Bèna 9

10 di le bobe tiṅgame na bwam. * Lo be
muyao o ndol'a bona-saṅgo mowo na nune;
11 sele bolane edube mowó na nune! * Lo si be
munyoṅgo o ṅginy'ebolo! Onya o mudī. Bo-
12 lane ponda kana e ma-pulano. * Bwa mu-
nyeṅge o dipita, welisane o ndutu,
13 be titimbe o muka. * Abane na basaṅgeri
14 di di ma-pule. Embame o jese ben. * Namse
15 ba ba ma-takise binyo; namse, lo si loa. * Bwa
munyeṅge na ba ba m'a-bwe munyeṅge;
16 eya pe na ba ba m'eye. * Be nde joṅgele
diwo mowó na nune. Lo s'oṅgele mambo m'
asam, nde sibise binyomene na mambo ma
17 sibi. Lo s'oṅgele binyomene dibie. * Lo si
timbisele bobe onyola bobe. Ombwea mambo
18 me bwam oboso ba bato bese. * Yetena e
weli be, kana e ma-beno na binyo, be musaṅgo
19 na bato bese. * A bandolo, lo si kuna binyo-
mene, nde bola maliṅga (ma Loba) bejedi;
ebanja e tilabe na: Makunako me nde mam,
mba nde na mende timbisele, nika nde Saṅgo
20 a kwalino. * Musiṅger'aṅgo e so te njai, dese
mo; e te nyoṅgi, nyose mo. O boli te nika,
ke om'oṅge nde makalando ma wea o mulopo
21 mao. * O s'esele ná bobe bo buke oa, nde
bukane bwam bobe.

13 **M**oto na moto a sibise momene owa-
sa janea, di ben ṅginya omony ao.
Ebanja to janea diwo di titi, lena di si
wu na Loba; to-njika wuma manea
2 meno, ma tesebe nde na Loba. * Onyola
nika to-nja nu yaṅ janea, a yaṅ nde mieka

ma Loba; nde ba ba ma-yañe ba mende kusea
babomene muka. *Ebanja bānedi ba titi bongo 3
onyola bebolo ba bwam, nde ba bobe. O si
ma-pula so te be bongo na janea, bola bwam,
nde o mende kusa musesako na mo. *Ebanja 4
mo le nde muboled'a Loba, onyola bwam
bongo. Nde o boli te bobe, bwa bongo; ebanja
di si m'alea po n'ewolo, ebanja le nde mubo-
led'a Loba o timbisele malinga na nu nu ma-
bole bobe. *Onyola nika y'angamen o sibise 5
moto momene, seto onyola malinga momene,
nde onyola mudī pe. *Onyola nikamene nde 6
lo ma-bolano pe njangi, ebanja be nde babo-
ledi ba Loba, bena ba ma-tingame o yen
ebolo mene. *Bola so moto na moto nje e 7
ma-pule na mo: Njangi na nu nyena njangi
ny'angamenno, diuti na nu nyena diuti di
angamenno, bongo na nu nyena bongo bo
angamenno, edube na nu nyena edube y'
angamenno.

Lo s'alea to-moto ewu, ke o tondone mowó 8
na nune. Ebanja nu nu tondi nupepe a lon-
dise nde mbenda. *Ebanja yin: „O si wite 9
musonje, o si bwa, o si iba, o si teme mboñ a
lobango, o si konone" na yine mbenda yese,
i lati nde onyola yen eyala na: „Tondo muna-
nyongo ka oamene." *Ndolo e si ma-bola 10
nupepe bobe; nika nde ndolo nyeno
belondisedi ba mbenda.

Nde (bola) man, kana lo bīno ponda, ná 11
ponda'wa o iyo e má-po; ebanja jongise di á
biso bebe tatan, buka ponda di botedino dube.

12 * Bulu bo ni-ya tomba, muese mue bebe; esele
so biso di songwe bebolo ba muititi, nde di
13 bote bewesan ba muese. * Esele biso di dangwe
bwam kana muese, seto o mudesi na soki,
seto o dibangane-bekobi na mambo matiti
14 konji, seto o mitango na ekon, * nde boto
Sango Yesu Kristo, lo si kombe eyobo onyola
bepuledi ba bobe.
14 Kasa nu nu bobi o jemea, nde seto o din-
2 gisane penda onyola mongele. * Mowó a
dube na ena a da mese, nde nu nu bobi, a
3 ma-da nde da la tete. * Nu nu ma-de, a si
yana nune nu si ma-de; nu pe nu si ma-de,
a si kaise nu nu ma-de; ebanja Loba a kasi
4 mo. * Nja nye oa o kaise muut'a moto nu-
pepe e? A tem te, ke a tem nde na nyao sango,
to a ko pe nde, ke na nyao sango. Nde a
mende teme, ebanja Loba ena 'embe mo, ná
5 a teme. * Moto mowó a ma-dube bunya bowó
buka bone, nupepe a ma-langa minya mese
kapo; esele moto te a bake onyola mongele
6 mao bwambwam. * Nu nu ma-dube minya,
a ma-dube nde mo onyola Sango; nu pe nu
si ma-dube minya, a si ma-dube nde mo onyola
Sango. Nu nu ma-de, a ma-da nde onyola
Sango, ebanja a ma-bola Loba masoma; nu
nu si ma-de, a si ma-da nde onyola Sango, mo
7 pe a ma-bola nde Loba masoma. * Ebanja
to-mowó nyasu a si ma-be longe onyol'
ao momene, to-mowó pe a si ma-wo
8 onyola momene. * Je te longe, ke je
nde longe onyola Sango; di ma-wo

pe̱te̱, ke̱ di ma-wo̱ nde onyola Sańgo.
Onyola nika, to̱ di be̱ so̱ nde lońge̱, to̱
di wo̱ nde, ke̱ je nde ba Sańgo. *Onyo- 9
la din nde Kristo a wedino̱, a pumbwa
pe̱, ná a be̱ Sańgo omo̱ny a bawedi na
omo̱ny a bapenya. *Nde oa, nje o ma- 10
kaise̱no̱ muna-so̱ńgo̱ e? To̱ oa nupe̱pe̱ pe̱,
nje o ma-yańano̱ muna-so̱ńgo̱ e? Ebanja biso̱
be̱se̱ di me̱nde̱ nde te̱me̱ oboso ba bejedi ba
muka ba Kristo. *Ebanja e tilabe̱ na: „Sańgo 11
a kwali na: Kana neno̱ lońge̱, dibo̱ńgo̱ te̱ di
me̱nde̱ nuńgame̱ oboso bam, eyeme̱ te̱ e me̱nde̱
puse̱le̱ Loba.“ *Moto nye̱se̱ so̱ oteten asu a me̱n- 12
de̱ bola bolańgi na Loba onyol'ao mo̱me̱ne̱.

Onyola nika lo s'ese̱le̱ biso̱ di kaisane̱ mowó̱ 13
na nune̱, nde ombwea nde din, ná to̱-mowó̱
a si bola muna-nyańgo eso̱njisan to̱ lambi.
*Na bī, na bake̱ pe̱ bwambwam o Sańgo Yesu, 14
ná to̱-lambo di titi lonyo̱nyo̱ na mo̱me̱ne̱, ke̱ nu
nu ma-lańge̱ mo̱ lonyo̱nyo̱ nde, leno̱ lonyo̱nyo̱.
*Ye so̱ te̱ na muna-nyo̱ńgo̱ a ma-so̱njo̱ onyola 15
da lo̱ńgo̱, ke̱ o si ma-dańgwa pe̱ kaponda ndolo.
Onyola da lo̱ńgo̱ o si nyamse̱ nu nyena Kristo
a wedino̱ onyol'ao. *Lo s'ese̱le̱ so̱, ná bwam 16
banyu bo loabe̱. *Ebanja janea la Loba 17
di titi o da na nyo̱, nde te̱me̱-la-sim
na musańgo na munye̱ńge̱ o Mudī Mu-
sańgi. *Nu nu ma-boleye̱ Kristo o man 18
mambo, mo̱ nde Loba a ma-do̱lisane̱no̱,
bato pe̱ ba ma-to̱ndo̱ mo̱. *Onyola nika 19
ese̱le̱ biso̱ di bupe̱ ma mena ma ma-bole̱ mu-
sańgo na lońgisane̱ mowó̱ na nune̱. *O si 20

nyamse̱ ebol'a Loba onyola da lo̱ṅgo̱. Mambo
me̱se̱ me bosaṅgi, nde ye bobe na nu moto
21 nu ma-de̱ mo̱ na eso̱njisan. * Ye bwam, ke̱
o si ma-da nyama, to̱ nyo̱ mao, to̱ bola nyai
a lambo, nyena onyol'ao muna-so̱ṅgo̱ a ma-
22 so̱njo̱no̱, to̱ ko̱, to̱ timba bo̱bo̱. * Oa o be̱n
jemea: be̱ne̱ mo̱ na oame̱ne̱ oboso ba Loba.
Bonam na nu nu si ma-kaise̱ mo̱me̱ne̱ onyola
23 ma a bo̱le̱no̱ bake̱ ka bwam. * Nde nu nu
ma-diṅge̱ penda nde a da, a kwesabe̱, ebanja
e si ta e bolane̱ na jemea. Nde me̱se̱ mena
ma si ma-bolane̱ na jemea me nde bobe.
15 Nde biso̱ bena je ṅginya, di aṅgame̱n we̱-
lisane̱ bo̱bo̱ la ba ba titi ṅginya, nde seto̱
2 do̱lisane̱ biso̱ mo̱me̱ne̱. * Moto na moto oteten
asu a do̱lisane̱ nde muna-saṅgo onyola bwam
3 na onyola loṅgisane̱. * Ebanja to̱ Kristo pe̱
a si ta a do̱lisane̱ mo̱me̱ne̱, nde kana e tilabe̱no̱
na: „Malou ma ba bena ba lou oa, ma kwedi
4 omo̱ny am.“ * Ebanja me̱se̱ mena ma tilabe̱
o pond'a boso ma tilabe̱ nde onyola beleedi
basu, ná di be̱ne̱ dipita onyola we̱lisane̱ na
5 lo̱ko̱mea la betiledi. * Nde Loba la we̱lisane̱
na la lo̱ko̱mea a bole binyo̱ lo be̱ nde jo̱ṅge̱le̱
6 diwo̱ oteten anyu, kaponda Yesu Kristo, * ná
lo sese Loba, Tete̱ nya Saṅgo asu Yesu Kristo,
7 na jalatane̱ na mudumbu mowó̱. * Onyola
nika no̱ṅgo̱ mowó̱ na nune̱, kana Kristo a
8 no̱ṅgino̱ binyo̱ onyola besesedi ba Loba. * Nde
nā-kwala na: Yesu Kristo a ta a timba mu-
boled'a boendi onyola mbal'a Loba, o jembe̱
9 makaki ma bolabe̱ batete̱, * ná basibi pe̱ ba

sese Loba onyola nded'ao, kana e tilabeno na:
Onyola nika na ma-sesa oa oteten a basibi,
na ma-longea pe dina longo sesa." * Nde a 10
kwali pe na: „A basibi, bwa munyenge na
bona bao." * Ngedi nipepe pe na: „Sesa 11
Sango, binyo basibi bese, matumba mese ma
sese mo." * Yesaia pe m'ona na: „Muanga 12
ma Isai mu mende busa, na nu nu ma-teme o
janea omony a basibi; na mo nde basibi ba
mendeno pite." * Nde Loba la dipita a londise 13
binyo na munyenge muese na musango o jemea,
ná lo benge be mbwan o dipita onyola nginy'
a Mudī Musangi.

A bonate, mbamene na bake bwambwam 14
onyol'anyu, ná binyomene lo londi na bwam,
lo londisabe pe na dibie lese, lo dongamen pe
o jomanele mowó na nune. * Nde tona, a bo- 15
nate, na tiledi binyo na bokenju, o ka bola
binyo ná l'ongele mo, onyola ndedi nyena e
bolabe mba na Loba, * ná na be muboled'a 16
Yesu Kristo na basibi, o bola ebol'a bo-
sangi ya miango-ma-bwam ma Loba, ná
bolabe la basibi o jabea di dolisane mo, lena
di sangisabe onyola Mudī Musangi. * Na m' 17
asese so nde o Kristo Yesu o mambo ma
Loba. * Ebanja na titi na na kwala lambo 18
lena Kristo a si bolino onyol'am, o bola basibi
ná ba be bama-sengane onyola eyala na be-
bolo, * onyola nginy'a beyemban na betany- 19
sedi, onyola nginy'a Mudī Musangi, ka nyena
na domse miango-ma-bwam ma Kristo, botea

o Yerusalem na o ni teten nyese, natena o
20 Iliriko. * Nde o man na ta na nongo mo ka
lambo l'edube, o langwa miango-ma-bwam,
seto o wuma dina la Kristo di tano di má-
biisabe, ka nyena na si ma-longa o bebokedi
21 ba bapepe, * nde kana e tilabeno na: „Ba bena
e si tano e má-langwabe onyol'ao, ba mende
jene mo, ba pe bena ba si ta ba senga to-lambo,
ba mende sontane."
22 Onyola nikamene nde, na tano na tonsabe
23 gita la ngedi o po na binyo. * Nde tatan so
kana na si benno pe wuma o ben bekombo,
nde na bene pe nyongi min mbu mese, o po
24 na binyo, * yetena na mende wala o Spania,
na mende po na binyo, ebanja na pite na, na
ma-tomba te o londo lam, na mende jene
binyo; ná binyo pe lo tata diele mba oten,
ke na sele bole bwese mbamene son a mu-
25 nyenge na binyo. * Nde tatan na m'ala o
26 Yerusalem o bolea basangeri. * Ebanja e ta
y'enene bwam na Masedonia na Akaya o sanga
njangi onyola batuedi bena be oteten a basan-
27 geri o Yerusalem. * E ta y'enene babo
bwam, nde e ta pe ewu na babo; ebanja ye-
tena basibi ba kusi te dongo o bema babu ba
mudī, ke babo pe b'angamen bolea babo na
28 bema ba nin wase. * Na domse te din, na
bake pe babo yen epuma, ke na ma-tombea
29 oteten anyu wala o Spania. * Nde na bī na,
na ma-po te na binyo, na mende po na bonam
bo londi ba miango-ma-bwam ma Kristo.
30 Nde na m'omele binyo, a bonate, onyola

Saṅgo asu Yesu Kristo na ndol'a Mudī pe,
ná lo embe muka na Loba onyol'am muemba
na mba, * ná na suṅgabe na ba ba si dube o 31
Yudea, na ná njaṅgi na m'alaneno o Yerusalem
e dolisane basaṅgeri, * ná na ye na binyo na 32
munyeṅge onyola jemea la Loba, nde na
bwese mbamene munyeṅge muemba na binyo.
* Loba la musaṅgo a be na binyo bese. Amen. 33

Na bake binyo muna-nyaṅgo asu Febe, 16
nyena nye muboled'a muemba o Kenkrea,
* ná lo kase mo o Saṅgo, kana y'aṅgamenno 2
onyola basaṅgeri, 'oṅgwane pe mo o mambo
mese, mena a ma-pulano joṅgwane lanyu;
ebanja mo pe a ta moṅgwanedi onyola gita
na onyol'am pe. * Soma Priskila na Akwila, 3
muemba mam ma baboledi o Kristo Yesu,
* bena ba boli nyiṅgo abu onyola loṅge lam, 4
bena seto mbamene mowó nde na ma-bole
babo masoma, nde na miemba ma basibi
miese pe. * Soma pe muemba mue o ndabo 5
abu. Soma Epeneto, etond'am, nyena nye
nya boso o Kristo o Asia. * Soma Maria 6
nyena nu noṅgi ndutu gita onyol'asu. * Soma 7
Antroniko na Yunia, beyabe bam, na muemba
mam ma beboa, bena ba busi dina oteten a
bamuloloma, bena ba sele na mba o Kristo.
* Soma Amplia, etond'am o Saṅgo. * Soma 8 9
Urbano muemba masu m'ebolo o Kristo, na
Stakis, etond'am. * Soma Apele, nu sobe 10
mbale o Kristo. Soma Bona-Aristobulo.
* Soma Herodion, eyab'am. Soma Bona-Nar- 11

12 kiso, bena be o Sańgo. * Soma Trifena na
Trifosa, bena ba ma-nońge ndutu o ebol'a
Sańgo. Soma Persis nya ndolo, nyena ni
13 nońgi ndutu gita o ebol'a Sańgo. * Soma
Rufosi, nu posobe o Sańgo, na nyańgo ao
14 nyena nye pe nyańgo am. * Soma Asinkrito
na Flegon na Herma na Patroba na Herme
15 na bona-sańgo bena be na babo. * Soma
Filogo na Yulia na Nereo na ar'ao, na Olimpa
16 na basańgeri bese be na babo. * Somane
mowó na nune na sopa la bosańgi. Miemba
ma Kristo mese mi som binyo.
17 Nde na m'omele binyo, a bonate, l'ańga-
mene onyola ba bena ba ma-wane jabane na
malambi, lińgise beleedi bena l'okono, panda
18 etum na babo. * Ebanja nika bato ba si ma-
bolea Sańgo asu Kristo, nde dibum labu, nde
onyola beyala babu ba bwam na be nyeńgeny
ba ma-wondo milema ma ba bena ba si ma-
19 pendane. * Ebanja dube lanyu di má-biane
na bese; onyola nika na ma-bwa munyeńge
onyol'anyu; nde nā-pula ná lo be jańgwa
onyola bwam na basisońtan onyola bobe.
20 * Nde Loba la musańgo a mende dakea Satan
owasa matańga manyu o son a ponda. Nded'a
Sańgo asu Yesu Kristo e be na binyo.
21 Timoteo, muemba mam m'ebolo, na Lukio
na Yason na Sosipater, beyabe bam, ba som
22 binyo. * Mba, Tertio, nu tili nin kalati, na
23 som binyo o Sańgo. * Gaio nu jese mba, nu
ma-jese pe muemba muese, a som binyo.
Erasto, muneńge-njańg'a mundi, a som binyo,

na muna-nyango Kuarto pe. *Nded'a Sango 24
asu Yesu Kristo e be na binyo bese. Amen.
Nde (na bake binyo) na nu nyena nu ma- 25
wele jembe binyo, kaponda miango mam ma
bwam na belangwedi onyola Yesu Kristo,
kaponda bebīsedi b'esoka, yena e ta e wutame
etum a ponda, *nde e biisabe tatan, e langwabe 26
pe na basibi bese, onyola betiledi ba batoperi-
ba-mudī, kaponda beanedi ba Loba la bwindea,
onyola sengane la jemea, *na di Loba diwo- 27
mene la dibie nde (na bakeno binyo), onyola
Yesu Kristo, nyena nye edube o bwindea na
bwindea. Amen.

KALAT'A PAULO

NYA BOSO

ONYOLA BATO BA **KORINTO.**

Paulo, nu belabe o be nya muloloma nya 1
Yesu Kristo onyola jemea la Loba, na Sostene,
muna-sango asu, *onyola muemba ma Loba 2
mue o Korinto, basangisabe o Kristo Yesu,
ba bena ba belabe o be basangeri, na bese pe
bena ba ma-bele dina la Sango asu Yesu
Kristo, o wuma yese, wum'abu na yasu pe.
*Ndedi e be na binyo, na musango mu ma- 3
we na Loba, Sango asu, na Sango Yesu
Kristo.
Na ma-soma Loba lam ponda yese onyol' 4

anyu onyola nded'a Loba, ńi bolabe̱ binyo̱ o
5 Kristo Yesu, * ná oteten ao lo timbisabe̱
mbwaṅ o mambo me̱se̱, o beto̱pedi be̱se̱ na
6 dibie̱ le̱se̱; * kana mboṅ onyola Yesu Kristo
7 ny'embabe̱no̱ oteten anyu, * ka nyena lo titi
ombusa o to̱-njika jabea la Mudī, nde lo ma-
tata bebīsedi ba Saṅgo asu Yesu Kristo.
8 * Nu me̱nde̱ pe̱ jembe̱ binyo̱ nate̱na o su, ná
lo si be̱ne̱ misan onyola bunya ba Saṅgo asu
9 Yesu Kristo. * Loba le mbale̱, nyena onyol'
ao nde lo belabe̱no̱, onyola jalatane̱ la Mun'
ao Yesu Kristo, Saṅgo asu.

10 Nde na m'ome̱le̱ binyo̱, a bonate, onyola
dina la Saṅgo asu Yesu Kristo, ná binyo̱
be̱se̱ lo be̱ nde eyala ewo̱, lo s'ese̱le̱ jabane̱
di be̱ oteten anyu, nde lo timbe nde lata o
11 so̱ṅtane̱ diwo̱ na jo̱ṅge̱le̱ diwo̱. * Ebanja e
biisabe̱ mba onyol'anyu, a bonate, nà bona
12 Kloe, ná mitaṅgo mie oteten anyu. * Na ma-
kwala nde onyola din, ná moto te̱ oteten
anyu a ma-kwala na: Mba ne nde nya Paulo,
mba pe̱ nya Apolo, mba pe̱ nya Kefa, mba
13 pe̱ nya Kristo. * Kristo 'aban e? Paulo nde
a ta a bomabe̱le̱ o mbasa onyol' anyu e? Ṅga
14 lo dubisabe̱ nde o dina la Paulo? * Na som
Loba, ná na si dubise̱ to̱-mowó̱ nyanyu, ke̱
15 Krispo na Gaio, * ná moto a si ya be̱ a kwala
16 na, na dubise̱ nde o dina lam. * Na dubise̱
pe̱ nde bona Stefana; na si bī ṅga na dubise̱
17 pe̱ nupe̱pe̱ buka nika. * Ebanja Kristo a si
lom mba o dubise̱, nde o laṅgwa miaṅgo-ma-

bwam, seto̱ na beyala ba dibie̱, ná mbas'a
Kristo e si timba ewolo.
Ebanja eyal'a mbasa ye nde elemā 18
onyola ba bena ba ma-nyame̱, nde ye
nde ṅginy'a Loba onyola biso̱ bena di
m'oṅgisabe̱. * Ebanja e tilabe̱ na: „Na me̱nde̱ 19
nyamse̱ dibie̱ la babiedi, na bule̱le̱ pe̱ so̱ṅtane̱
la bajaṅgwa.“ * Mubiedi e ue̱? Mubied'a 20
kalat'a Loba pe̱ e ue̱? Bakwaledi ba nin
wase be ue̱? Loba a si timbise̱ dibie̱ la nin
wase elemā? * Ebanja kana wase onyola 21
dibie̱ lao, e si tano̱ e bia Loba o dibie̱ la Loba,
e ta e do̱lisane̱ Loba, o suṅga ba ba ma-dube̱,
onyola elem'a belaṅgwedi. * Ebanja Bona- 22
Yuda ba ma-pulise̱ beyemban, Grikia pe̱ ba m'
ue̱le̱ onyola dibie̱, * nde biso̱ di ma-laṅgwa 23
nde Kristo nu bomabe̱le̱ o mbasa, eso̱njisan
onyola Bona-Yuda na elemā pe̱ onyola basibi,
* nde Kristo ṅginy'a Loba na dibie̱ la Loba 24
onyola ba ba belabe̱, Bona-Yuda na Grikia.
* Ebanja elem'a Loba ye dibie̱ buka bato, 25
bo̱bo̱ la Loba pe̱ le ṅginya buka bato.
Ebanja ombwa te̱ be̱beledi banyu, a bonate, 26
seto̱ gita la ba dibie̱ kaponda eyobo nde be,
seto̱ gita la baṅginya, seto̱ gita la bato ba
mina, * ebanja mambo m'elemā ma wase nde 27
Loba a po̱sino̱, ná a sambwe̱le̱ badibie̱; na
mambo ma bo̱bi ma wase pe̱ nde Loba a
po̱sino̱, ná a sambwe̱le̱ ma ṅginya. * Mambo 28
ma sibi ma wase na mambo ma yaṅabe̱ pe̱
nde Loba a po̱sino̱, na ma pe̱ mena ma titi,
ná a nyamse̱ ma mena me, * ná to̱ eyobo ewo̱ 29

30 e si be̱ne̱ jasese̱ oboso ba Loba. * Onyol'ao
nde binyo̱ leno̱ o Kristo Yesu, nu timbi
biso̱ dibie̱ di ma-we̱ na Loba, na te̱me̱-
31 la-sim na saṅgisabe̱ na joṅgisabe̱, * ná,
kana e tilabe̱no̱ na: „Nu nu ma-sese̱, a sese̱
nde o Saṅgo.“

2 Mba pe̱, a bonate, niponda na tano̱ na po̱
na binyo̱, na si po̱i na binyo̱ na beyala be
asam to̱ dibie̱ dinde̱ne̱ o laṅgwea binyo̱ mboṅ
2 a Loba. * Ebanja na si ta na pula bia to̱-
lambo oteten anyu, ke̱ Yesu Kristo, nu bo-
3 mabe̱le̱ o mbasa. * Nde na ta nde oteten anyu
4 na bo̱bo̱ na bo̱ṅgo̱ na soasoane̱ dinde̱ne̱. * Eyal'
am pe̱ na belaṅgwedi bam ba si ta beyala ba
dibie̱ ba mulo̱ndo̱n, nde o bebīsedi ba Mudī
5 na ba ṅginya, * ná jemea lanyu di si be̱ o dibie̱
la bato, nde o ṅginy'a Loba.
6 Nde di ma-to̱po̱ dibie̱ na ba ba koki o so̱ṅta-
ne̱; nde seto̱ dibie̱ la nin wase, to̱ la bānedi
7 ba nin wase, bena ba ma-timbe̱ ewolo. * Nde
di ma-to̱po̱ nde dibie̱ la Loba o esoka, lena
di wutam, lena Loba a te̱se̱no̱ oboso ba ponda
8 onyola bosaṅgi basu, * lena to̱-mowó̱ nya
bānedi ba nin wase a si bīno̱, ebanja ba bia
te̱ mo̱, ke̱ ba si wusa bome̱le̱ Saṅgo nya
9 bosaṅgi o mbasa. * Nde kana e tilabe̱no̱ na:
„Mambo mena diso̱ di s'e̱nno̱, to̱ toi di
si seṅgino̱, mena ma si po̱i o mulema
ma moto, mena Loba a boṅsanno̱ ba ba
10 to̱ndi mo̱. * Nde biso̱ nde Loba a biise̱-
no̱ mo̱, onyola Mudī mao. Ebanja Mudī
mu ma-wasa mambo me̱se̱, na njib'a Loba pe̱.

* Ebanja njika moto nu bī mambo ma moto, 11
ke mudī ma moto, muena mue oteten ao.
Nikamene pe to-moto a si bī mambo ma Loba,
ke Mudī ma Loba. * Nde biso di si kusi mudī 12
ma wase, nde Mudī mu ma-we na Loba, o
sontane ma mena ma bolabe biso jabea na
Loba, * mena di ma-kwalano pe, seto o beyala 13
bena dibie la bato di ma-leeno, nde bena Mudī
mu ma-leeno, kana di ma-tengeneno mambo
ma Mudī na mambo ma Mudī. * Mot'a eyobo 14
a si ma-kasa mambo ma Mudī ma Loba; ebanja
me nde elemā na mo, a titi ná a wele bia
mo, ebanja ma ma-wasabe nde kaponda Mudī.
* Nde mot'a mudī a ma-wasa mambo mese, 15
nde momene a si ma-wasabe na to-moto.
* „Ebanja nja a bī jongele la Sango, ná ena a 16
lee mo e?“ Nde biso di ben jongele la Kristo.

Mba pe a bonate, na si ta na wele kwali- 3
sane binyo ka bato ba mudī, nde ka bato
b'eyobo, ka mienge ma bana o Kristo. * Na 2
ta nde na nyose binyo manyongo, seto da la
mbale; ebanja lo si ta lo wele mo, lo titi ná
lo wele pe to mo tatan. * Ebanja lo dia nde 3
b'eyobo. Ebanja kana ekon, mitango na
jabane ba diano oteten anyu, lo titi so nde
b'eyobo, lo si ma-dangwa nde kaponda bedemo
ba bato e? * Ebanja mowó a ma-kwala te na: 4
Mba ne nde nya Paulo, nupepe pe na: Mba
ne nde nya Apolo, lo titi so nde bedemo ba
bato e?

Apolo e so nje e? Paulo pe nje e? Be 5
nde baboledi, bena onyol'abu nde lo dubeno;

nde moto te̱ kaponda dime̱ne̱ Sańgo a bolino̱
6 mo̱. * Mba na ta na de̱, Apolo pe̱ a kom ma-
7 diba; nde Loba nde a boli bonyaki. * Na so̱
nde, nu nu ma-de̱ a titi to̱-lambo, to̱ nu nu ma-
kome̱ madiba, nde Loba nu ma-bole̱ bonyaki.
8 * Nde nu nu ma-de̱ na nu nu ma-kome̱ madiba
be nde kapo̱, moto te̱ a me̱nde̱ kusa mao
9 musauedi kaponda ebol'ao. * Ebanja je
nde baboledi muemba na Loba; nde binyo̱ le
nde monda ma Loba na bolońgi ba Loba.
10 * Kaponda nded'a Loba, ni bolabe̱ mba, na ta
na boka bebokedi, ka mulońge̱-ndabo nya
dibie̱; nupe̱pe̱ a ma-lońga omo̱ny ao. Nde
moto te̱ ombwe, ne̱ni a ma-lońgano̱ omo̱ny ao.
11 * Ebanja to̱-moto a titi ná a we̱le̱ boka
bebokedi bepe̱pe̱, ke̱ ben bena be bo-
12 kabe̱, bena be Kristo Yesu. * Nde yete̱na
moto a ma-lońga te̱ omo̱ny a ben bebokedi,
gol, silba, madale ma tiki, bebońgo, bewudu,
13 salaka, * ke̱ ebol'a moto te̱ e me̱nde̱ biisabe̱;
bunya bo me̱nde̱ biise̱ mo̱, ebanja bo me̱nde̱
biisabe̱ na wea, kana ebol'a moto te̱ e tano̱,
14 wea nde i me̱nde̱ biise̱ mo̱. * Yete̱na ebol'a
moto e tińgam te̱, yena a lońgino̱ omo̱ny ao,
15 ke̱ a me̱nde̱ kusa musauedi. * Nde ebol'a
moto e dī te̱ wea, a me̱nde̱ bo̱lo̱ne̱ mo̱, nde
mo̱me̱ne̱ a me̱nde̱ jońgisabe̱, nde na ka wea.
16 Lo si bī ná binyo̱ le nde tempel a Loba,
Mudī ma Loba pe̱ mu jai oteten anyu e?
17 * Nde nu nu ma-nyamse̱ tempel a Loba, Loba
pe̱ a me̱nde̱ nyamse̱ mo̱; ebanja tempel a Loba
18 nye bosańgi, mo̱ nde binyo̱ leno̱. * To̱-moto

a si wondo momene. Yetena moto oteten anyu
a m'ongele te ná e dibie o nin wase, esele
mo a sele timba elemā, ná a timbe dibie.
* Ebanja dibie la nin wase le nde elemā 19
na Loba. Ebanja e tilabe na: „A ma-putea
ba dibie o jangwa labu," * na na: „Sango a 20
bī mongele ma badibie, ná me nde ewolo."
* To-moto a si sese so onyola bato. Ebanja 21
mese me nde manyu; * to e be nde Paulo, 22
to Apolo, to Kefa, to wase, longe to kwedi,
mambo ma tatan to ma mende po, mese me
nde manyu, * nde binyo le nde ba Kristo, 23
nde Kristo pe nya Loba.

Nika so nde esele moto a lange biso, ka 4
baboledi ba Kristo na soele ya besoka ba
Loba. * Nde e ma-pulabe nde na soele ná 2
i sobe mbale. * Nde ye nde mba lambo disadi 3
o kaisabe na binyo, to nà bunya ba moto; nde
to mbamene na si ma-kaise mbamene. * Ebanja 4
na si bī to-lambo onyol'am mbamene; nde to
na, na si tesebe na sim onyola nika, ebanja
nu nu ma-kaise mba e nde Sango. * Onyola 5
nika, lo si kaise obiana ponda e ma-po, natena
Sango a po, nu mende pe busise o muenen
ma ma wutam o muititi, na biise pe miano
ma milema; denge so moto na moto a mende
kusa lao sesa na Loba.

A bonate, na nongi nde nika onyola mba- 6
mene na onyola Apolo onyola k'anyu, ná
binyo l'okwe na biso na: lo si kata ma ma
tilabe, ná to-moto a si londomeye onyola mowó
lingise nupepe. * Nja a tese oa nya boso e? 7

Nje o be̱nno̱ yena o si kusino̱ e? Nde o kusi
te̱, nje so̱ o m'asese̱no̱, biana o si kusi nde e?
8 * Lo má-julisabe̱, lo má-ko̱ mbwaṅ, lo timbi
bānedi esibe̱ wa na biso̱. E wusa be̱ bwam,
ke̱ binyo̱ le bānedi, ka nyena biso̱ pe̱ jena di
9 anea muemba na binyo̱. * Ebanja na m'o̱ṅge̱le̱
na, Loba a te̱se̱ biso̱ bamuloloma ka basukan,
ka bato ba bakabe̱ o kwedi, kanyena di timbi
lambo di m'ubeabe̱ na wase na angel na
10 bato. * Biso̱ je nde belemā onyola Kristo,
nde binyo̱ le dibie̱ o Kristo; biso̱ di bo̱bi,
binyo̱ le ṅginya; binyo̱ le b'edube, biso̱ di
11 titi b'edube. * Nate̱na tatan di ma-bwa njai,
di ma-bwa nyo̱ṅgi, je musamba, di ma-dipabe̱,
12 di si be̱n mboa, * di ma-no̱ṅgo̱ ndutu o bola
ebolo na maa masu. Ba ma-loa biso̱, nde
biso̱ di ma-namse nde; ba ma-takise̱ biso̱, nde
13 di ma-we̱lisane̱; * ba ma-sambwe̱le̱ biso̱, nde
biso̱ di ma-so̱so̱mea. Di timbi ka dibunje la
mundi-ma-wase, ka mbindo a me̱se̱ nate̱na
tatan.
14 Na si ma-tilea binyo̱ man o so̱lise̱ binyo̱,
nde o jome̱le̱ binyo̱ ka bana bam ba ndolo.
15 * Ebanja to̱ lo be̱ne̱ nde dom la lokoli la baleedi
o Kristo, ke̱ lo si be̱n te̱ gita la basaṅgo. Ebanja
mba nde na yai binyo̱ o Kristo Yesu onyola
16 miaṅgo-ma-bwam. * Na m'ome̱le̱ so̱ binyo̱, be̱
17 babupedi bam. * Onyola nika nde na tano̱
na lomea binyo̱ Timoteo, nyena nye mun'am
nya ndolo na nya mbale̱ o Saṅgo, mo̱ a me̱nde̱
bola binyo̱ lo o̱ṅge̱le̱ maṅgea mam o Kristo,
kana na ma-lee̱no̱ wuma ye̱se̱ o muemba te̱.

*Nde doṅgo di ta di londomeye, ka biana na 18
si ma-po na binyo. *Nde na mende po na 19
binyo son a ponda, ke Saṅgo 'emedi, o bia
seto beyala ba ba ba ma-londomeye, nde
ṅginya. *Ebanja janea la Loba di titi o 20
beyala, nde o ṅginya. *Nje lo ma-pulano 21
e? Na tate nde po na binyo n'eboṅgo, ṅga
na ndolo na mudī ma pī e?

Nde e ma-seṅgabe pe ná musonje mue 5
oteten anyu, nde na nyai a musonje nyena e
si ma-bolabe to na basibi, ná mowó nyanyu
a bai munj'a saṅgo. *Nde lo londomedi pe 2
nde, esibe to bwa ndutu, ná nu nu boli nika
a busisabe oteten anyu. *Mba nyena nu 3
s' ukedi na nyolo, nde n' ukedi o mudī, na má-
bole bakwa, ka mowó ny'ukedi wase, onyola
nu nu boli nika, *ná biso di kotome o dina 4
la Saṅgo asu Yesu Kristo, binyo na mudī
mam, muemba na ṅginy'a Saṅgo asu Yesu
Kristo, *o bake mo na Satan, onyola dibumbe 5
l'eyobo, ná mudī mu oṅgisabe o bunya bá
Saṅgo asu Yesu.

Jasese lanyu di si doli: Lo si bī ná son a 6
esasaṅge e ma-saṅgise mbondo muese? *Pimba 7
esasaṅg'a kwaṅ, ná lo timbe mbondo ma penya,
kana binyo leno ka ni titi esasaṅge. Ebanja
mun'asu nya mudoṅgi a má-bwabe onyol'asu,
Kristo. *Esele so biso di neṅge bunya ba 8
bosaṅgi, seto na esasaṅg'a kwaṅ, to na esa-
saṅg'a diwinako na bobe, nde o mbondo mu
titi esasaṅge ma bosaṅgi na mbale. *Na ta 9

na tilea binyo̱ o nine̱ kalati na: lo si yo̱kise̱
10 binyo̱me̱ne̱ na bato ba musonje. * Nik' e titi
onyola bato ba misonje ba nin wase, to̱ ba-
iko̱ki, to̱ bandumban, to̱ baboleye̱-losaṅgo;
ebanja ye te̱ nika, ke̱ lo aṅgame̱n nde jasumwe̱
11 o nin wase. * Nde na ta nde na tilea binyo̱,
ná lo si yo̱kise̱ binyo̱me̱ne̱, yete̱na mowó̱ e te̱
nu belabe̱ muna-saṅgo, nde a be̱ mot'a muson-
je, to̱ iko̱ki, to̱ muboleye̱-losaṅgo, to̱ muto̱pe̱-
dibena, to̱ muso̱kedi, to̱ mot'a ndumban, nika
12 nyai a moto lo si dane̱ to̱ mo̱. * Ebanja na
be̱n njika bwambo o kaise̱ ba be o eboko?
13 Lo si be̱n nde o kaise̱ ba be oteten e? * Nde
Loba nde a ma-kaise̱ ba be o eboko. Nde
busise̱ nde nya bobe oteten anyu.
6 **Mowó̱** nyanyu, a be̱n te̱ bwambo na nu-
pe̱pe̱, ena 'ala muka oboso ba basite̱m-na-sim,
2 seto̱ oboso ba basaṅgeri e? * To̱, lo si bī ná ba-
saṅgeri ba me̱nde̱ kaise̱ wase e? Nde yete̱na
wase e ma-kaisabe̱ te̱ na binyo̱, lo si doṅga-
3 me̱n so̱ o kaise̱ mambo masadisadi e? * Lo
si bī ná di me̱nde̱ kaise̱ angel e? Nde na
4 mambo ma nin wase e? * Lo be̱n so̱ te̱ mi-
ambo onyola mambo ma nin wase, te̱se̱ so̱ ba
5 ba yaṅabe̱ o muemba o be̱ bakaisedi. * Na
ma-kwala nde man o so̱lise̱ binyo̱. Nya dibie̱
a titi oteten anyu, to̱-mowó̱, nu ma-we̱le̱
6 bakwe̱ muka oteten a bona-saṅgo, * ke̱ na
muna-saṅgo a m'alane̱ nde muna-saṅgo o
7 muka, nde na oboso ba ba ba si dube̱ e? * O
ka ye̱se̱, ye nde lambo la mbo̱lo̱n onyol'anyu,
o be̱ne̱ miambo mowó̱ na nune̱. Onyola nje

lo si to̱ndino̱ kusa bobe buka wana miambo e?
Onyola nje lo si to̱ndino̱ dumbabe̱ buka wana
miambo e? *Nde binyo̱ mo̱me̱ne̱ pe̱ nde lo 8
ma-bole̱ bobe, lo ma-dumbe̱ pe̱, nde na bona-
saṅgo anyu mo̱me̱ne̱.
To̱, lo si bī, ná basite̱m-na-sim ba si me̱nde̱ 9
saṅgwa janea la Loba e? Lo si wo̱ndo̱be̱!
Bato ba musonje, to̱ baboleye̱-losaṅgo, to̱
babwe̱-diba, to̱ babo̱bi na bepuledi, to̱ babole̱-
bobe na bome, *to̱ bībedi, to̱ baiko̱ki, to̱ 10
baso̱kedi, to̱ bato̱pe̱-dibena, to̱ bandumban ba
si me̱nde̱ saṅgwa janea la Loba. *Nde doṅgo 11
lanyu lo ta nika, nde l'owabe̱, lo saṅgisabe̱,
lo te̱se̱be̱ na sim, onyola dina la Saṅgo asu
Yesu na onyola Mudī ma Loba lasu.
Mambo me̱se̱ me mba wonja o bola, nde 12
seto̱ me̱se̱ nde ma ma-wane̱ muse̱ṅ. Mambo
me̱se̱ me mba wonja o bola, nde to̱-lambo
di s'aṅgame̱n be̱ne̱ ṅginya omo̱ny am. *Mada 13
me nde onyola dibum, dibum pe̱ onyola mada;
nde Loba a me̱nde̱ nyamse̱ babo̱ babane̱. Nde
nyolo e titi onyola musonje, nde onyola Saṅgo,
na Saṅgo pe̱ onyola nyolo. *Nde Loba a ta 14
a pumbwe̱le̱ Saṅgo, nde a me̱nde̱ pe̱ pumbwe̱le̱
biso̱ onyola ṅginy'ao. *Lo si bī ná manyolo 15
manyu me nde beloṅgi ba Kristo e? Na
no̱ṅge so̱ beloṅgi ba Kristo na timbise̱ mo̱
beloṅgi ba musonje e? Tomtom! *To̱, lo si 16
bī ná nu nu lati na mut'a musonje e nde
nyolo po̱ na mo̱? Ebanja e kwalabe̱ na:
„Babane̱ ba me̱nde̱ nde be̱ eyobo ewo̱.“ *Nde 17
nu nu lati na Saṅgo e nde mudī mowó̱ na

18 mo. * Nya musonje mila! Bobe na bobe moto
a ma-bolano boe nde ombusa nyolo, nde nu
nu ma-wite musonje, a ma-bola nde bobe lingise
19 nyol' ao momene. * To, lo si bī ná nyol' anyu
nye nde tempel a Mudī Musangi, muena mu
jai oteten anyu, nyena lo kusino na Loba,
20 nde lo titi na binyo momene e? * Ebanja
binyo l'andabe na musused i mundene.
Busise so Loba na nyol'anyu na mudī
manyu, bena be ba Loba.

7 Nde onyola man mambo lo tiledino mba:
2 Ye bwam na moto, ná a si tapa muto. * Nde
onyola ka musonje, moto te a bene nyao
3 muto, muto te nyao mome. * Mome a bole
munj' ao nje y' angamen na mo, muto pe nika-
4 mene na mom' ao. * Muto a si ben nginya
omony a nyol' ao, nde mome; nikamene pe
mome a si ben nginya omony a nyol' ao, nde
5 muto. * Lo si pandisane mowó na nune, e be
te onyola jemea la babane onyola dongo la
ponda, ná lo bene ponda onyola kandane la
da na muka; nde ombusa nika lo dongamene
pe, ná Satan a si kekise binyo, onyola k' anyu
6 ni bobi. * Nde na ma-kwala nde man o ka
7 bola wonja, seto ka mbenda. * Mba na wusa
tondo, ná bato bese ba be ka mba; nde moto
te a ben lao jabea na Loba, mowó ninka, nune
8 pe nane. * Nde na ma-kwalane ba ba si bai na
mikusa na, e doli na babo, ke ba jai ka mba;
9 * nde yetena ba si weli te janea nyolo, esele
babo ba bā; ebanja ye bwam o bā, buka dia
mulema wea.

Nde ba ba bai na m'anea babo, bwam- 10
bwam seto mba, nde Sango, ná muto a s'abane
na mom'ao. * 'Aban te, a si bā pe, to a timbe 11
dolisane na mom'ao; nikamene pe mome,
a s'esele munj'ao. * Nde mba na ma-kwalane 12
bane bapepe, seto Sango, na: Muna-sango
a ben te muto nu si dube, nde a tondo ja na
mo, a s'esele mo. * Nikamene pe yetena 13
muto a ben te mome nu si dube, nde a tondo
ja na mo, a s'esele mome. * Ebanja mome 14
nu si dube a sangisabe onyola muto, muto nu
si dube pe a sangisabe onyola muna-sango.
E si be te nika, ke bana banyu ba si sangi,
nde tatan be bosangi. * Nde nu nu si dube 15
'aban te, esele mo 'abane. Muna-sango nya
mome to nya muto a si kakabe na nika; o
musango nde Loba a beleno biso. * Ebanja, 16
a muto, o bī nga o mende sunga mom'ango e?
To oa, a mome, o bī nga o mende sunga
munj'ango e? * Nde ninka momene 17
nde: Moto te a dangwe kana Sango a bolino
mo, kana Loba a beleno mo! Nika nde na
ma-teseno o miemba mese. * Moto a belabe 18
te ka mowó ny'endabe, a si pulise o kusa ka
ni s'endabe. Moto a belabe te o ka ni s'
endabe, a s'endabe. * Boendi bo titi to-lambo, 19
ka ni s'endabe pe e titi to-lambo; nde nenge
la mbend'a Loba. * Moto te a je o bebeledi 20
bena a tano a belabe. * O belabe te mukom, 21
o si bwa ndutu; nde o weli te timba wonja,
bolane nde mo. * Ebanja mukom nu belabe 22
o Sango, e wonja o Sango; nikamene pe

wonja ni belabe, nye nde mukom a Kristo.
23 * L'andabe na mususedi mundene, lo si timba
24 bakom ba bato. * A bonate, moto na moto
kana a belabeno, a je nde nikamene na Loba.
25 Nde onyola ka ṅgonderi na si ben beanedi
ba Saṅgo; nde na ma-bola malea mam, ka
mowó nu kusi ndedi na Saṅgo, ná na be mbale.
26 * Na m'oṅgele so na: din nde le bwam onyola
ndut' a nin ponda, ná e doli na moto a ja
27 nika. * O tiṅgam te na muto o si pula wunjabe;
28 oe te mulamba o si pulise muto. * Nde to o
bā nde, o si boli bobe; ṅgonderi pe e bai te
e si boli bobe; nde ban ba mende kusa ndutu
onyol' eyobo. Nde na wusa tondo weṅgele
29 binyo. * Nde na ma-kwala nde man, a bonate,
ponda e wutisabe. Botea tatan ye nde na:
ba bena ba ben bito, ba be nde ka ba si ben;
30 * ba pe ba m'eye ka ba si m'eye; ba pe ba
ma-bwe munyeṅge, ka ba si ma-bwe munyeṅge;
31 ba pe ba m'ande, ka ba si ben; * ba pe ba
ma-bolane nin wase, ka ba si ma-bolane;
ebanja beombwedi ba nin wase be ma-tomba.
32 * Nde na wusa tondo, ná lo si bene mitaka.
Nu nu si bai a m'ombwea nde mambo ma
33 Saṅgo, neni a ma-dolisaneno Saṅgo. * Nde
nu nu bai a m'ombwea nde mambo ma wase,
34 neni a ma-dolisaneno munj'ao. * Nde muto
na ṅgonderi pe be nyai iba. Nu nu si bai
a m'ombwea nde mambo ma Saṅgo, ná a be
bosaṅgi o nyolo na mudī; nde nu nu bai
a m'ombwea nde mambo ma wase, neni a ma-
35 dolisaneno mom'ao. * Nde na ma-kwala nde

man onyola musen̄ manyu, seto o son̄ge binyo
diwon̄go o nyin̄go, nde onyola bedemo ba
bwam na o tin̄game na San̄go, esibe jabane.
* Nde yetena mowó a m'on̄gele na ena a bola 36
mun'ao nya n̄gonderi bobe ke a tombedi
pond'a diba, nde onyola nika (diba) di an̄ga-
men te be, a bole nje a tondino; esele babo
ba bā, a si boli bobe. * Nde nu nu bake bwam- 37
bwam o mulema mao, a si bene lambo di nya-
kisan mo, a bene pe n̄ginya omony a je-
mea lao, nde a bole o mulema mao, o nen̄ge
mun'ao nya n̄gonderi, mo a boli bwam. * Onyo- 38
la nika, nu nu ma-bole o diba, a ma-bola
bwam; nu pe nu si ma-bole o diba, a ma-bola
bwam buka nika. * Muto a tin̄gam etum kana 39
mome eno lon̄ge; nde mom'ao a wedi te, ke
e wonja o bā to-nja a tondino; nde o San̄go
momene. * Nde a ma-be bonam buka nika, 40
kaponda jon̄gele lam, ke a jai nika. Nde na
m'on̄gele na, mba pe na ben Mudī ma Loba.

Nde onyola mambo ma bolabe jabea o lo- 8
san̄go, di bī, ná biso bese di ben dibie. Dibie
di ma-londomeye, nde ndolo e ma-lon̄gisane.
* Nde yetena mowó a m'on̄gele na, a bī lambo, 2
ke a si bī te to-lambo, kana 'an̄gamenno bia.
* Nde yetena mowó a tondi Loba, ke a biabe 3
na mo. * Onyola da la mambo so ma bolabe 4
jabea o losan̄go, di bī ná isan̄go i titi to-lambo
o mundi-ma-wase, to Loba dipepe di titi, ke
diwomene. * Nde tona don̄go di ma-belabeno 5
maloba, to o mony, to o wase, kana gita la

6 maloba leno, na gita la basaṅgo, * ke
Loba diwomene nde le onyol'asu,
Tete, nyena na mo nde mambo mese
meno, biso pe onyol'ao, na Saṅgo po,
Yesu Kristo, nyena onyol'ao nde ma-
7 mbo mese meno, biso pe onyol'ao. * Nde
din dibie di titi na bese. Doṅgo be bena
ba kolongon o moṅgele mabu onyola losaṅgo
natena tatan, ba ma-da nde mo ka jabea
la losaṅgo, na mulema mabu, kana mu bo-
8 bino, mu timba winda. * Nde da di si ma-
leele biso oboso ba Loba. To di da, di si ma-
beṅga be bwam; to di si dedi, di si ma-beṅga
9 timba bosadi. * Nde be jaṅgameye, ná nin
wonj'anyu e si timba lambi onyola ba ba bobi.
10 * Ebanja yetena mowó a m'ene oa, nu ben
din dibie, o ma-ja o da o ndabo a losaṅgo, mu-
lema mao, kana a bobino, mu si mende jembabe
11 o da mabea ma losaṅgo e? * Nika so muna-
saṅgo nu bobi a ma-nyamsabe onyola dibie
12 loṅgo, nyena onyol'ao Kristo a wedino. * Nde
lo ma-bola te nika bobe na bona-saṅgo, l'emele
milema mabu mi bobi, ke lo ma-bolane nde
13 Kristo bobe. * Onyola nika, yetena da lam
di ma-sonjise te muna-saṅgo am, ke na si ma-
da pe nyama natena o bwindea, ná na si bola
muna-saṅgo am a sonjo.

9 Na titi nyamuloloma e? Na titi wonja e?
Na si ta n'ene Yesu Kristo, Saṅgo asu e?
2 Lo titi ebol'am o Saṅgo e? * Na titi te nya-
muloloma na bapepe, ke ne na binyo; ebanja
binyo nde le eyemban a muloloma mam o

Sańgo. * Din nde le suńga lam la nyolo na 3
ba ba ma-pule̱ bolańgi na mba. * Di si be̱n 4
ńginya o da na nyo̱ e? * Di si be̱n ńginya 5
o dańgwane̱ muna-nyańgo asu mowó̱ ka muto,
kana bamuloloma bape̱pe̱ na bona-sańgo ba
Sańgo na Kefa e? * To̱ biso̱ na Barnaba 6
mo̱me̱ne̱ nde, di si be̱n ńginya o jese̱le̱ ebol'a
maa e? * Nja a m'ale̱ o bila, nde a sauea 7
mo̱me̱ne̱ e? Nja a de̱ monda ma lonye̱ńge̱ny,
nde a si de bepuma bao e? Nja a ma-bońgwe̱
dibemba la beyembe, nde a si nyo̱ manyo̱ńgo̱
mao e? * Na ma-kwala nde man mambo ka- 8
ponda bede̱mo ba bato, mbenda e si ma-kwala
mo̱ e? * E tilabe̱ o mbend'a Mose na: „O si 9
kaka mudumbu ma nyaka ni ma-so̱se̱ mbasi."
Loba a m'ombwea nde nyaka e? * O ka ye̱se̱ 10
a si kwali nde mo̱ onyol'asu e? Ebanja e tilabe̱
nde onyol'asu, ná nu nu ma-se̱ minyańgadu, a
se mo̱ na dipita, nu pe̱ nu ma-so̱se̱ mbasi, a so̱se
mo̱ o dipita la kusa dońgo. * Di sai te̱ mambo 11
ma mudī onyol'anyu, ye nde lambo dinde̱ne̱
ke̱ di m'umbwa mambo manyu m'eyobo e?
* Yete̱na bape̱pe̱ ba ma-be̱ne̱ te̱ dońgo o mambo 12
manyu, biso̱ di si be̱ne̱ buka nika e? Nde
biso̱ di si ta di bolane̱ nin ńginya, nde di ta
di we̱lisane̱ me̱se̱, ná di s'eka miańgo-ma-bwam
ma Kristo. * Lo si bī ná ba bena ba ma-bole̱ 13
ebol'a bosańgi, ba ma-dea nde onyola tempel
e? ba pe̱ bena ba ma-boleye̱ diyo̱ la jabea,
ba be̱n nde dońgo na diyo̱ e? * Nikame̱ne̱ pe̱ 14
nde Sańgo a te̱se̱no̱ onyola ba ba ma-lańgwe̱
miańgo-ma-bwam, ná ba deye nde onyola

15 miaṅgo-ma-bwam. * Nde mba na si ta na bola
nika tom. Na si ma-tila to̱ man, ná ma bolabe̱
nika na mba; ebanja ye bwam na mba o wo̱,
buka ná moto a nyamse̱ musesako mam.
16 * Ebanja na ma-laṅgwa te̱ miaṅgo-ma-bwam,
ke̱ na si be̱n musesako; ebanja n'aṅgame̱n
bola mo̱. Ebanja eboma na mba, ke̱ na si ma-
17 laṅgwa miaṅgo-ma-bwam. * Ebanja na ma-
bola te̱ mo̱ na wonja, ke̱ na ma-kusa musauedi;
nde na si ma-bola te̱ mo̱ na wonja, ke̱ ye nde
18 ebolo e bakabe̱ na mba. * Nje so̱ ye musauedi
mam e? Ke̱ na, kana na ma-laṅgwano̱ miaṅgo-
ma-bwam, na bole miaṅgo-ma-bwam mi si be̱ne̱
mususedi, ka nyena na si tano̱ na bolane̱ ṅginy'
19 am onyola miaṅgo-ma-bwam. * Ebanja to̱na
neno̱ wonja na be̱se̱, na timbise̱ nde mbame̱ne̱
mukom onyola be̱se̱, ná na kuse gita labu.
20 * Na timbi be̱ mot'a Bona-Yuda onyola Bona-
Yuda, ná na kuse Bona-Yuda; onyola ba pe̱
be owasa mbenda ka mowó̱ nye owasa mbenda,
to̱na na titino̱ owasa mbenda, ná na kuse ba
21 be owasa mbenda; * onyola ba pe̱ ba si be̱n
mbenda ka mowó̱ nu si be̱n mbenda, to̱na na
titino̱ mowó̱ nu si be̱n mbend'a Loba, nde nye
o mbend'a Kristo, ná na kuse ba ba si be̱n
22 mbenda. * Na timbi be̱ nu bo̱bi onyola babo̱bi,
ná na kuse babo̱bi. Na timbi me̱se̱ onyola
23 be̱se̱, ná na suṅge doṅgo o ka ye̱se̱. * Nde
na ma-bola nde man me̱se̱ onyola miaṅgo-ma-
bwam, ná na be̱ne̱ doṅgo oten.
24 Lo si bī ná ba bena ba ma-nye̱ mila onyola
penda, babo̱ be̱se̱ ba ma-nya nde, nde mowó̱

nde a ma-kuse bowen e? Binyo lo nya so
nika, ná lo kuse mo. *Moto na moto pe nu 25
m'ane a m'ia mese; babo o kusa ekot'a beyadi
e ma-nyame, nde biso e si ma-nyame. *Mba 26
na ma-nya so nika, seto ka mowó nu si bake;
na m'ana nde nika, seto ka mowó nu ma-dipe
ngo; *nde na ma-domo nyol'am, na ma-timbise 27
mo ka mukom, e si ya be na langwedi te ba-
pepe, mbamene na bangabe.

10
Ebanja a bonate, na si ma-pula ná e be
idimbe na binyo, ná basango basu bese ba ta nde
owasa diwindiwindi, bese ba ta pe ba tomba
oteten a munja, *bese ba ta pe ba dubisabe o 2
Mose o diwindiwindi na o munja, *bese ba ta pe 3
ba da mulemlem ma da la Mudī, *bese ba ta 4
pe ba nyo mulemlem ma benyon ba Mudī —
ebanja ba nyodi o dale la Mudī, lena di ta di
dangwa na babo, nde di dale di ta nde
Kristo — *nde Loba a si ta a dolisane dongo 5
labu dindene; ebanja ba ta ba pimbabe wase
o eyan. *Nde man mambo ma bolan nde, o be 6
beyemban na biso, ná biso di si pulise mambo ma
bobe, kana ban ba puliseno. *Lo si timba to 7
bowedi ba losango, ka dongo labu, kana e
tilabeno na: Dimuti di ta di ja wase o da na
nyo, na babo ba teme pe o joka loko. *Lo 8
si wite to musonje, kana dongo labu ba bolino,
nde ba kwedi wase muaba ma lokoli na lolalo
o bunya bowó. *Lo si kekise to Kristo, kana 9
dongo labu ba kekiseno mo, nde ba bwabe na
nyama miaba. *Lo si topo to minyunyungu, 10
kana dongo labu ba topino, nde ba nyamsabe

11 na munyamsedi. * Nde man ma bolan nde na
babo k'eyemban; nde ma tilabe nde onyola
jomele lasu, biso bena masu ma ponda ma
12 poino. * Onyola nika, nu nu m'ongele ná a
13 tem, 'ombwe a si ya be a ko. * Kekise di si
kweledi binyo, ke kana moto a ma-
kusano; nde Loba e mbale, nu si mende
jesele ná binyo lo kekisabe buka di lo
welino, nde a mende pe weka su na
kekise, ka nyena l'ena lo wele mo.
14 Onyola nika, a bandolo, nya jowe la lo-
15 sango mila. * Na ma-kwalane nde binyo ka
badibie, binyomene kaise nje na ma-kwalano.
16 * Dibonde la bonam, lena di ma-namseno, di
titi nde latane la maya ma Kristo e? Ewolo
di ma-buano, e titi nde latane la nyol'a Kristo
17 e? * Ebanja ye nde ewolo ewo, nikamene pe
biso gita je nde nyolo po; ebanja biso bese
18 di ben nde dongo o ewolo ewo. * Ombwa te
Israel kaponda eyobo! Ba bena ba ma-de
19 mabea, ba si latane nde na diyo e? * Nje so
na ma-kwalano o ninka e? Ná isango ye lambo
20 e? to jabea la losango le lambo e? * Kem,
nde mambo basibi ba ma-bolano jabea, ba ma-
bola nde mo jabea na Satan, seto na Loba.
Nde na si ma-pula ná lo bene latane na Satan.
21 * Lo titi ná lo nyo dibonde la Sango na di-
bonde la Satan pe; lo titi ná lo wele bene
dongo o tebed'a Sango na o tebed'a Satan
22 pe. * To, di nyakisane nde Sango e? Je
nginya buka mo e?
23 Mambo mese me wonja, nde seto mese nde

ma ma-wane̱ muse̱ṅ; mambo me̱se̱ me wonja,
nde seto̱ me̱se̱ nde ma ma-loṅgisane̱. * To̱- 24
moto a si pulise̱ mambo mao, nde mambo ma
nupe̱pe̱. * Me̱se̱ ma m'andisabe̱ o don la 25
nyama, da mo̱, lo si wasa, ebanja onyola be-
kaisedi ba mulema. * „Ebanja wase nye nde 26
nya Saṅgo na belondedi bao.“ * Nde yete̱na 27
mowó̱ nya basidube̱ a bele̱ te̱ binyo̱, nde lo
to̱ndo̱ wala, da me̱se̱ ma te̱se̱be̱ binyo̱ oboso,
lo si wasa, ebanja onyola bekaisedi ba mulema.
* Nde mowó̱ a kwalan te̱ binyo̱ na: Nin nye 28
nde nyama ni ta ni bolabe̱ jabea o isaṅgo,
lo si da onyola nu nu biise̱ binyo̱ nika, na
onyola bekaisedi ba mulema. * Na si ma-kwala 29
onyola bekaisedi ba mulema mo̱ṅgo̱, nde ba
nupe̱pe̱. Ebanja onyola nje wonj'am nyeno̱ na
e kaisabe̱ na bekaisedi ba mulema ba nupe̱pe̱
e? * Na ma-da te̱ lambo na masoma, onyola nje 30
na ma-loabe̱no̱ pe̱ onyola ma na ma-bolano̱
masoma e? * To̱ lo ma-da so̱ nde, to̱ lo 31
ma-nyo̱ nde, to̱ lo ma-bola nde njika
lambo, bola me̱se̱ onyola edub'a Loba.
* Lo si bola njo̱m ni ma-so̱njisane̱, to̱ na Bona- 32
Yuda to̱ na Grikia to̱ na muemba ma Loba,
* kana mba pe̱ na ma-do̱lisane̱no̱ be̱se̱ o me̱se̱, 33
kana na si ma-pulise̱no̱ ma me muse̱ṅ onyol'
am, nde onyola bagita, ná b'ongisabe̱. * Binyo̱ 11
be̱ babupedi bam, kana mba pe̱ neno̱ nya Kristo.

Na ma-sesa binyo̱, a bonate, ná l'o̱ṅge̱le̱ 2
mba o mambo me̱se̱, lo ne̱ṅge̱ pe̱ mieka, kana
na bolino̱ mo̱ binyo̱. * Nde na ma-pula biise̱ 3

binyo, ná mulopo ma mome na mome mue
nde Kristo, nde mulopo ma muto mue nde
4 mome, mulopo ma Kristo pe Loba. * Mome
na mome nu ma-kane to nu ma-tope bediṅge
na mulopo mu kuruman, a sambwele nde
5 mulopo mao. * Muto na muto nu ma-kane,
to nu ma-tope bediṅge na mulopo mu telam
a sambwele nde mulopo mao; ebanja nika nye
6 nde kapo biana a senjebe nde. * A si tondi te
kurumane mulopo, a senje pe so mo. Nde
yetena ye ison na muto o ke nyo to senje
7 mo, a kurumane so. * Mome a s'aṅgamen kuru-
mane mulopo, ebanja mo e bowan na edub'a
8 Loba, nde muto e nde edub'a mome. * Ebanja
mome a si wu na muto, nde muto nde a wu na
9 mome. * Onyolana mome a si wekabe to onyola
10 muto, nde muto nde onyola mome. * Onyola
nika muto a bene eyemban a ṅginya o mu-
11 lopo onyola ka angel. * Nde tona, mome
a titi o Saṅgo esibe muto, to muto pe esibe
12 mome. * Ebanja kana muto a wuno na mome,
nikamene pe mome onyola muto; nde mese
13 ma ma-wa nde na Loba. * Kaise na binyo-
mene, ṅga y'aṅgamen, ná muto a kane na
14 Loba na mulopo mu telam? * Bewekedi mo-
mene be si lee binyo, ná ye ison na mome ke
15 a ben nyo a miaba e? * Nde yetena muto
a ben te nyo a miaba, ye nde edube na mo
e? Ebanja nyo i bolabe nde mo ka ekuruman.
16 * Nde yetena mowó e te mutonde-mitaṅgo, a
bie, ná biso di si ben nika koloṅgone, to miemba
ma Loba.

Nde na ma-bola beanedi onyola din, na 17
si ma-sesa nika, ná lo si ma-kotome onyola
bwam, nde onyola bobe. * Ka lambo la boso, 18
na seṅgi, ná lo kotom te o muemba, jabane
di ma-be oteten anyu, nde na dube pe nika
son. * Ebanja jabane di aṅgamen be oteten 19
anyu, ná ba be mbale oteten anyu, ba biisabe.
* Lo ma-kotome so te, ke da la Saṅgo dititi ná 20
di wele noṅgobe; * ebanja moto te a ma-sele 21
noṅgo lao doṅgo o bededi, nde mowó a bwa njai,
nune pe a soko. * Lo si ben mandabo o da na 22
nyo e? To lo ma-yaṅa nde muemba ma Loba,
na sambwele pe ba bena ba si ben to-lambo e?
Na kwalane so binyo na nje e? Na sese binyo e?
Na si ma-sesa binyo o nika. * Ebanja na 23
kusi nde na Saṅgo di lena na bakeno
binyo, ná Saṅgo Yesu o bo bulu 'andi-
sabeno, a ta a noṅgo ewolo, * a bola ma- 24
soma, a bua mo, a kwala na: Noṅgo, lo
de, yen ye nde nyol'am, ni buabe onyol'
anyu, bola nika onyola joṅgele lam.
* Nikamene pe na dibonde ombusa da, 25
a kwala na: Din dibonde le nde male
ma penya o maya mam; bola nika, to-
njika ponda lo ma-nyono mo, onyola
joṅgele lam. * Ebanja ponda na ponda lo 26
ma-dano yen ewolo, lo nyo pe din dibonde, lo
ma-laṅgwa nde kwed'a Saṅgo natē a po.
* Onyola nika nu nu ma-de yen ewolo, a nyo 27
pe dibonde la Saṅgo na ka ni s'aṅgamen, a
ben njom o nyolo na maya ma Saṅgo. * Moto 28
a wase momene, nde to a ma-da yen ewolo,

29 a nyo pe din dibonde. * Ebanja nu nu ma-de
na nyo ka ni s'aṅgamen, a ma-da nde na
nyoye pe momene muka, kana a si ma-bolano
30 nyol'a Saṅgo edube. * Onyola nika gita la
baboedi na babobi be oteten anyu, gita pe
31 ba kwedi iyo. * Nde di kaise te biso mo-
32 mene, ke di si wusa pe kaisabe. * Nde kana
di ma-kaisabeno, di ma-kokisabe na Saṅgo,
33 ná di si kwesabe muemba na wase. * Onyola
nika, a bonate, yetena lo kotom onyola da,
34 eṅgele mowó na nune. * Nde moto a ma-
bwa te njai, a de o mboa, ná lo si kotome
onyola bekaisedi. Mane mapepe na mende
tese mo, yetena na poi.

12 Nde onyola mabea ma Mudī, a bonate, na
2 si ma-pula ná lo be bodimbea. * Lo bī ná
niponda lo tano basibi, lo ta lo diabele o lo-
saṅgo la mbuke, to neni lo tano lo diabele.
3 * Onyola nika na ma-biise binyo, ná to-moto
nu ma-tope o Mudī ma Loba, a si ma-kwala
na: Malou na Yesu; to-moto pe a titi ná a
kwala na: Yesu e nde Saṅgo, esibe o Mudī
4 Musaṅgi. * Nde mabea ma Mudī me
nyai na nyai, nde Mudī mowómene.
5 * Bebolo pe be nyai na nyai, nde Saṅgo
6 pomene. * Nde bebolo ba ṅginya pe
be nyai na nyai; nde Loba diwomene,
7 nu ma-bole mese oteten a bese. * Nde
bebīsedi ba Mudī be bolabe na moto-te onyola
8 museṅ ma bese. * Ebanja na mowó e bolabe
onyola Mudī, betopedi ba jaṅgwa; nupepe be-

topedi ba dibie, kaponda mulemlem ma Mudī;
* nupepe jemea o mulemlem ma Mudī; nupepe 9
jabea la bolise maboa, o mu Mudī mowómene;
* nupepe bebolo ba betanysedi; nupepe laṅgwa 10
la bediṅge; nupepe jemba la midī; nupepe
nyai a l'eme; nupepe teleye la l'eme. * Nde 11
man mese mulemlem ma Mudī mowó nde mu
ma-bole mo, muena mu m'abane na moto-te,
kaponda mu ma-pulano.

Ebanja kana nyolo nyeno po, nde e bene 12
beloṅgi gita, nde beloṅgi bese ba nyolo po,
tona beno gita, be lati nde nyolo po, nikamene
pe na Kristo. * Ebanja biso di dubisabe nde 13
o Mudī mowó onyola nyolo po, to di be nde
Bona-Yuda to Grikia, to bakom to wonja,
biso bese di nyosabe pe nde Mudī mowó.
* Ebanja nyolo pe e titi eloṅgi ewo, nde gita. 14
* To muende mu kwala na: Kana na titino 15
dia, na titi nya nyolo, ke mue te nde ma
nyolo. * To toi pe di kwala na: Kana na 16
titino diso, na titi nya nyolo, ke le te nde la
nyolo. * Nyolo nyese e be te diso, beseṅgedi 17
be wusa be ue e? Nyese e be te beseṅgedi,
seṅga l'enumba di wusa be ue e? * Nde 18
Loba a tese so beloṅgi, ewo te na momene
o nyolo, kana a tondino. * Mese ma be te 19
eloṅgi ewomene, ke nyolo e wusa be ue e?
* Nde beloṅgi be so gita, nde nyolo pomene. 20
* Diso di titi ná di kwalane dia na: Na si ben 21
lambo bolane oa; to mulopo pe kwalane
miende na: Na si ben lambo bolane binyo. * Nde 22
buka nika, be beloṅgi ba nyolo bena be m'

23 e̱ne̱ne̱ ka bo̱bo̱, be ma-pulabe̱, * nde be pe̱
bena be m'e̱ne̱ne̱ na biso̱ biana be si be̱n edube
o nyolo, beme̱ne̱ nde di ma-bolano̱ edube buka
bene̱; be pe̱ bena be si m'e̱ne̱ne̱ bwam, mo̱ nde
24 di ma-do̱lise̱no̱, * ebanja be bena be bwam be
si ma-pula nika. Nde Loba a lati nyolo, a boli
be bena be sibi edube ende̱ne̱ buka bene̱,
25 * ná jabane̱ di si be̱ o nyolo, ná beloṅgi be
be̱ne̱ jombwea la bwam ewo̱ na yene̱ na
26 jalatane̱ diwo̱. * Nde eloṅgi ewo̱ e ma-taka
te̱, beloṅgi be̱se̱ be ma-taka muemba na mo̱;
eloṅgi ewo̱ e bolabe̱ pe̱ te̱ edube, beloṅgi
be̱se̱ be ma-bwa munye̱ṅge̱ muemba na mo̱.
27 Nde binyo̱ le nde nyol'a Kristo na beloṅgi,
28 moto te̱ yao epasi. * Nde Loba a te̱se̱ doṅgo
o muemba: o ka boso bamuloloma, ni londe̱
iba bato̱peri-ba-mudī, ni londe̱ ilalo baleedi,
ombusa nika bebolo ba betanysedi, deṅge̱ bo̱-
lise̱ la baboedi, bola la joṅgwane̱, janea, nyai
29 a l'eme̱. * Be̱se̱ nde be bamuloloma e? Be̱se̱
nde be bato̱peri-ba-mudī e? Be̱se̱ nde be
baleedi e? Be̱se̱ nde ba be̱n bebolo ba be-
30 tanysedi e? * Be̱se̱ nde ba be̱n jabea la bo̱lise̱
baboedi e? Be̱se̱ nde ba ma-to̱pe̱ l'eme̱ e?
31 Be̱se̱ nde ba ma-wele̱ teleye̱ mo̱ e? * Nde
binyo̱ pulise̱ mabea m'asam. Nde na ma-pula
lee̱le̱ binyo̱ ṅgea ni peti.

13 To̱ na to̱po̱ nde na l'eme̱ la bato na la
angel, nde na si be̱ne̱ ndolo, ke̱ ne nde ka
ebe̱nye̱ e ma-bole̱ mumban, to̱ ka mukeṅ mu
2 ma-to̱pe̱. * To̱ na be̱ne̱ pe̱ nde laṅgwa la be-

dinge, na bia pe besoka bese na dibie lese;
to na bene pe nde jemea lese, ka nyena nena
na sumwa midongo, nde na si bene ndolo, ke
na titi to-lambo. * To n'abane pe nde bema 3
bam bese na batuedi; to na bola nde nyol'
am o disabe, nde na si bene ndolo, ke e si ma-
tombwane mba to-lambo.

Ndolo e ma-welisane nye pe muyao, ndolo 4
e si ma-konone, ndolo e si m'asese, e si ma-londo-
meye, * e si ma-bola edemo e si doli, e si ma- 5
pulise onyola momene, e si ma-lingisabe, ke e
kumwabe, e si ma-langa bobe. * E si ma-bwa 6
munyenge onyola bobe, nde e ma-bwa mu-
nyenge onyola mbale. * E ma-dibele mese, e 7
ma-dube mese, e ma-pite mese, e ma-sibise
nyolo onyola mese.

Ndolo e si ma-bo. Langwa la bedinge di 8
ma-bo, l'eme lo ma-sua, dibie di ma-bo. * Ebanja 9
dibie lasu le nde epasi n' epasi, langwa lasu
la bedinge pe epasi n' epasi. * Nde di di londi 10
di poi te, ke di l'epasi n'epasi di ma-tomba.
* Niponda na tano muutu, na ta nde na topo 11
ka muutu, na ta nde na dutea ka muutu, na
ta pe nde n'ongele ka muutu; nde na poino
moto na mba na bole mambo ma muutu.
* Ebanja tatan di m'ene nde o jene o minia; 12
nde ombusa nika, boso na boso. Tatán na
ma-bia nde epasi n'epasi, nde ombusa nika
na mende bia kana mbamene na biabeno. * Nde 13
tatan man malalo nde ma ma-tingame:
jemea, dipita na ndolo; nde ndolo nde
e buki mane mese bondene.

14 Bupe̱ ndolo ombusa, pulise̱ mabea ma Mudī,
nde ka lambo la boso, ná lo to̱pe bediṅge̱.
2 * Ebanja nu nu ma-to̱pe̱ l'eme̱ a si ma to̱po̱ na
bato, nde na Loba; ebanja to̱-moto a si ma-
so̱ṅtane̱ mo̱, nde a ma-to̱po̱ nde besoka o
3 mudī. * Nde nu nu ma-to̱pe̱ bediṅge̱, a ma-
to̱po̱ nde na bato, onyola loṅgisane̱ na jome̱le̱
4 na lo̱ko̱mea. * Nu nu ma-to̱pe̱ l'eme̱, a ma-
loṅgise̱ nde mo̱me̱ne̱; nde nu nu ma-to̱pe̱ be-
5 diṅge̱ a ma-loṅgise̱ muemba. * Na wusa to̱ndo̱
ná binyo̱ be̱se̱ lo to̱pe l'eme̱, nde buka nika
na wusa to̱ndo̱ ke̱ lo ma-to̱po̱ nde bediṅge̱.
Ebanja nu nu ma-to̱pe̱ bediṅge̱ a buki nu nu
ma-to̱pe̱ l'eme̱; e be̱ te̱ ná a ma-teleye̱ pe̱ mo̱,
6 ná muemba mu kuse loṅgisane̱. * Na nde, a
bonate, na po̱i te̱ na binyo̱ ka mowó̱ nu ma-
to̱pe̱ l'eme̱, njika muse̱ṅ na wusano̱ bola binyo̱,
na si kwalisan te̱ binyo̱ o bebīsedi, to̱ o dibie̱,
to̱ o laṅgwa la bediṅge̱ to̱ o beleedi e?
7 * Mambo ma si be̱n loṅge̱, mena ma ma-bole̱
mumban, ka isese to̱ ndiṅga, ba si ma-bola te̱
nyai a madoi ka bwam, nja a me̱nde̱ so̱ṅtane̱
nje e lo̱ṅgo̱be̱ o isese to̱ jobabe̱ o ndiṅga e?
8 * To̱ museba pe̱, mu boli te̱ doi di si bake̱,
9 nja ena a boṅsane̱ onyola bila e? * Nikame̱ne̱
pe̱ nde yeno̱, yete̱na lo si ma-to̱po̱ te̱ beyala
be bake̱ na eyeme̱, ne̱ni beno̱ ná ba so̱ṅtane̱
ma mā-kwalabe̱ e? Ke̱ lo ma-kwalisane̱ nde
10 ṅgo̱. * Gita la nyai a miambo ye o mundi-
ma-wase, nde to̱ bowó̱ bo titi boena ba si ma-
11 so̱ṅtane̱no̱. * Nde yete̱na na si bī te̱ janda la
bwambo, ke̱ na ma-be̱ nde mue̱n na nu nu ma-

to̱pe̱, nu nu ma-to̱pe̱ pe̱ mue̱n na mba. * Nika- 12
me̱ne̱ pe̱ na binyo̱, kana lo ma-pulise̱no̱ mabea
ma Mudī, ombwea nde onyola loṅgisane̱ la
muemba, ná lo be̱ne̱ njoasoa. * Onyola nika 13
nu nu ma-to̱pe̱ l'eme̱, a kane̱, ná a we̱le̱ pe̱
teleye̱ mo̱. * Ebanja yete̱na na ma-kane̱ te̱ na 14
l'eme̱, ke̱ mudī mam mu ma-kane̱, nde so̱ṅtane̱
lam di si ma-bola to̱-lambo oten. * Nje so̱ e? 15
Na ma-kane̱ o mudī na ma-kane̱ pe̱ na so̱ṅtane̱;
na ma-lo̱ṅgo̱ mieṅge na mudī, na ma-lo̱ṅgo̱ pe̱
na so̱ṅtane̱. * Ebanja yete̱na o ma-namse̱ te̱ 16
na mudī, ne̱ni nu nu jai o bejedi ba nu
s'oko, eno̱ ná a kwala Amen onyola bola lo̱ṅgo̱
la masoma, kana a si bīno̱ nje o ma-kwalano̱
e? * Ebanja o ma-bola nde masoma ka bwam, 17
nde nupe̱pe̱ a si ma-loṅgisabe̱. * Na ma-bola 18
masoma na Loba, ná na ma-to̱po̱ l'eme̱ buka
binyo̱ be̱se̱. * Nde o muemba na to̱ndi to̱po̱ 19
beyala betanu na so̱ṅtane̱ lam, ná na loṅgise̱
pe̱ bane̱ bape̱pe̱, buka dom la lokoli la beyala
na l'eme̱.

A bonate, lo si timba bana o so̱ṅtane̱, nde 20
lo be̱ nde bana o bobe, nde o so̱ṅtane̱ timba
ka bato ba koki. * E tilabe̱ o mbenda na: 21
„Na me̱nde̱ kwalisane̱ din tumba na be̱n ba
l'eme̱, na be̱n ba bepopo, nde to̱ nika ba si
me̱nde̱ seṅgane̱ mba, nika nde Saṅgo a kwa-
lino̱.“ * Na so̱ nde l'eme̱ le nde eyemban, 22
seto̱ na ba ba dube̱, nde na ba ba si dube̱; nde
laṅgwa la bediṅge̱ di titi onyola ba ba si dube̱,
nde onyola ba ba dube̱. * Muemba mue̱se̱ mu 23
ko̱to̱m so̱ te̱, nde be̱se̱ ba to̱po̱ nde l'eme̱,

bato ba s'oko, to ba si dube ba poi te, ba si
mende kwala na, lo ma-boa ndé njou e?
24 * Nde yetena bese ba ma-laṅgwa te bediṅge,
nde mowó nu si dube, to nu s'oko a po, a
mende kokisabe na bese na kaisabe pe na
25 bese, * mambo ma mulema mao ma wutam
ma mende biisabe, nde a mende ko o boso bao,
'owe Loba, a pusele ná Loba e oteten anyu
nambale.
26 Neni so, a bonate? Lo kotom te, mowó
nyanyu te a ben mueṅge, a ben beleedi, a ben
topo la l'eme, a ben bebīsedi, a ben teleye,
nde mese ma bolane nde onyola loṅgisane.
27 * Ba ma-topo te l'eme, ba tope nde baba, to
o ka yese balalo, nde mowó mowó, nde moto
28 a teleye mo. * Nde nu ma-teleye a titi te,
ba je na pī o muemba, ba tope nde na babo
29 momene na Loba pe. * Batoperi-ba-mudī pe
ba tope nde baba to balalo, nde bane bapepe
30 ba kaise. * Nde bebīsedi be poyedi te mowó
31 nu jai wase, nya boso a je na pī. * Ebanja
binyo bese lena lo wele topo bediṅge, mowó
32 mowó, ná bese ba leabe, b'omabele pe. * Midī
ma batoperi-ba-mudī, mie owasa janea la
33 batoperi-ba-mudī; * ebanja Loba a titi Loba
la mpuṅgu, nde la musaṅgo, kana o miemba
34 mese ma basaṅgeri. * Bito ba je na pī
o miemba; e si bolabe babo wonja o topo, nde
ba sibise nde babomene, kana mbenda e kwa-
35 lino. * Nde ba ma-pula te jokwa lambo, ba
baise nde bome babu o mboa. Ebanja ye
lambo la ison na muto o topo o muemba.

* Ṅga eyal'a Loba e wu nde na binyo e? 36
Ṅga e poyedi nde binyo momene e? * Ye- 37
tena mowó a m'ońgele te na, e mutoperi-a-
mudī to nu ben jabea la Mudī, a bie, ná man
na ma-tileano binyo, me nde mbend'a Sańgo.
* Nde moto a si tondi te sońtane nika, a ja 38
nde. * Na nde, a bonate, pulise topo la bedinge, 39
nde lo s'eka topo la l'eme. * Mambo mese 40
ma bolane nde na bedemo ba bwam, na ka
ni tem bwam pe.

A bonate, na ma-biise binyo onyola miańgo- 15
ma-bwam miena na lańgwedino binyo, miena
lo kusino, miena lo temedino, * miena onyol' 2
ao nde lo m'ońgisabeno, lo tińgam te na njika
beyala na ta na lańgwea binyo, e be te ná ke
lo dube nde n'ewolo. * Ebanja na sele nde 3
bola binyo, ka lambo la boso, nje mbamene
na kusino: ná Kristo a wedi onyola miobe
masu, kaponda betiledi, * na ná a ta a pùlabe, 4
na ná a ta a pumbwabele o bunya bo londe
milalo, kaponda betiledi, * na ná a ta 'enene 5
na Kefa, ombusa nika pe na dom na baba.
* Ombusa nika a ta 'enene na bona-sańgo, 6
buka to bebwea betanu o ńgedi po, bena
dońgo labu dindene be lońge natena tatan,
dońgo pe ba má-ko iyo. * Ombusa nika a 7
ta 'enene na Yakobo, ombusa pe na bamulo-
loma bese. * Nde o sukan a bese 'enen pe 8
na mba, ka mowó nu yabe obiana pond'ao
e ma-po. * Ebanja mba ne nde nusadi, buka 9
bamuloloma bese, ka nyena na si dońgamen

o belabe nya muloloma, ebanja na ta na takise
10 muemba ma Loba. *Nde onyola nded'a
Loba ne nde nje neno, nde nded'ao na mba
e si ta ewolo, ebanja na boli ebolo gita buka
babo bese, nde seto mba, nde nded'a Loba
11 nyena nye na mba. *To e be so nde mba,
to babo — nika nde di ma-laṅgwano, nika-
mene pe nde lo tano lo dube.
12 Nde yetena Kristo a laṅgwabe te ná a
pumbwabele o kwedi, neni so doṅgo oteten
anyu ba ma-kwalano na: bepumbwedi ba kwedi
13 be titi? *Yetena bepumbwedi ba kwedi be
14 titi, ke Kristo pe a si pumbwabele; *nde
Kristo a si pumbwabele te, ke belaṅg-
wedi basu bende ewolo, ke jemea
15 lanyu pe le nde ewolo. *Ke biso pe
di ma-sobe nde mboṅ a lobaṅgo ya Loba,
ebanja di boli mboṅ onyola Loba, ná a pumb-
wele Kristo, nyena a si pumbweleno, yetena
16 ye ná bawedi ba si ma-pumbwabele. *Ebanja
yetena bawedi ba si ma-pumbwabele, ke to
17 Kristo pe a si pumbwabele; *nde Kristo a si
pumbwabele te, ke jemea lanyu je nde ewolo,
18 ke lo dia o miobe manyu, *ke ba pe ba kwedi
19 iyo o Kristo ba nyam nde. *Yetena o din
loṅge mene nde di piteno Kristo, ke je nde
bato ba ndeṅge buka bato bese.
20 Nde Kristo a pumbwabele so o kwedi, ka
21 mot'a boso o ba ba kwedi iyo. *Ebanja
kana onyola moto mowó kwedi e poino, ni-
kamene pe bepumbwedi ba kwedi onyola moto
22 mowó. *Ebanja kana o Adam bese ba ma-

wono, nikamene pe o Kristo bese ba ma-
timbisabe longe. * Nde moto te nyao ponda: 23
nyaboso Kristo, ombusa nika ba bena be ba
Kristo, o bepoyedi bao; * denge su di ma-po, 24
ponda a ma-bakeno janea na Loba Tete, a
má-boleno manea mese na ṅginya yese na
ṅgum yese. * Ebanja 'aṅgamen janea natē 25
a neṅgele basiṅgeri bese owasa mataṅga mao.
* Musiṅgeri nu sukan nu mende nyamsabe e 26
nde kwedi. * „Ebanja a neṅgele mese owasa 27
mataṅga mao." Nde a kwali te ná mese ma
sibisabe owas' ao, ke e telam ná nu nu sibise
mese owas' ao a titi o musoṅgi. * Nde yetena 28
mese ma sibisabe te owas' ao, deṅge momene,
Muna pe, a mende sibise momene owasa nu nu
sibise mese owas'ao, ná Loba abe mese na mese.

E titi te nika, ke ba ba ma-dubisabe onyola 29
bawedi ba ma-bolea ne? Yetena bawedi ba
si ma-pumbwa te, ke onyola nje ba ma-dubi-
sabeno pe onyola bawedi e? * Onyola nje so 30
di endedino na ndutu ponda yese e? * Iwie, 31
nambale, onyola musesako manyu na benno
o Kristo Yesu, Saṅgo asu, na ma-wo bunyate.
* Yetena, kaponda bedemo ba bato, n'anan te 32
nyama i kwany o Efeso, na ben njika museṅ
oten e? Yetena bawedi ba si ma-pumbwa te,
esele so biso di de, di nyo pe, ebanja kiele
di ma-wo. * Lo si wondobe: Koloṅgone 33
la bobe di ma-nyamse bedemo ba bwam.
* Be penya ka bwam, lo si bola bobe; ebanja 34
doṅgo lanyu ba si bī to-lambo onyola Loba,
na ma-kwala nde man o solise binyo.

35 Nde moto ena a kwala na: Ne̱ni bawedi
ba ma-pumbwabe̱le̱no̱ e? ba me̱nde̱ busane̱
36 njika nyolo e? * 'Elemā! Ma o ma-sano̱, ma
37 si wedi te̱, ma si ma-pumea. * Ma pe̱ o ma-
sano̱, o si ma-sa nyolo ni me̱nde̱ be̱, nde
muso̱lo̱ki ma mbolako, to̱ e be̱ nde mbasi, to̱
38 nyai nipe̱pe̱; * nde Loba a ma-bola mo̱ nyolo,
kana a to̱ndino̱, nde nyai a mbolako te̱ nyao
39 nyolo. * Seto̱ nyama ye̱se̱ nde ye nyai po̱:
nyai po̱ nye nde nya bato, nipe̱pe̱ pe̱ nya
beyembe, nipe̱pe̱ pe̱ nya sue, nipe̱pe̱ pe̱ nya
40 lono̱n. * Manyolo ma mo̱ny me, na manyolo
ma wase pe̱; nde bosańgi ba ma ma mo̱ny
boe nyao nyai, ba ma ma wase pe̱ nyai
41 nipe̱pe̱. * Bosańgi bope̱pe̱ boe nde ba wei,
bosańgi bope̱pe̱ pe̱ ba mo̱di, bosańgi bope̱pe̱
pe̱ ba ńgeńgeti; ebanja ńgeńgeti po̱ e ma-
42 tukwa na nipe̱pe̱ o bosańgi. * Nikame̱ne̱ pe̱
na bepumbwedi ba kwedi. E ma-sabe̱ o ka
ni ma-nyame̱, nde e me̱nde̱ pumbwabe̱le̱
43 o ka ni si ma-nyame̱. * E ma-sabe̱ na ka
ni si be̱n edube, nde e me̱nde̱ pumbwa-
be̱le̱ na bosańgi. E ma-sabe̱ na bo̱bo̱,
nde e me̱nde̱ pumbwabe̱le̱ na ńginya.
44 * E ma-sabe̱ nyol'a eyobo, nde e me̱nde̱ pumbwa-
be̱le̱ nyol'a mudī. Nyol'a eyobo nye te̱, ke̱
45 nyol'a mudī pe̱ nye. * E tilabe̱ pe̱ nika na:
„Mot'a boso, Adam, a timbi mudī ma lońge̱;
46 Adam ni sukan mudī mu ma-bole̱ lońge̱.“ * Nde
di la mudī di titi la boso, nde di l'eyobo, nde
47 ombusa di la mudī. * Mot'a boso a wu nde
o wase, e nde nya wase; moto nu londe̱ baba

e nde Saṅgo ni wu o mony. * Kana nya wase 48
eno, nikamene nde ba wase pe beno; kana
nya mony eno, nikamene nde ba mony pe
beno. * Nde kana di tano di bene bowan ba 49
nya wase, nikamene pe nde di mendeno bene
bowan ba nya mony.

Nde na ma-kwala nde man, a bonate, ná 50
eyobo na maya ba titi na ba saṅgwa janea la
Loba, to ka ni ma-nyame, e si ma-saṅgwa ka
ni si ma-nyame. * Ombwa, na ma-laṅgwea 51
binyo esoka, seto biso bese nde di mende ko
iyo, nde biso bese di mende tukwabe, * dibo- 52
kimene o bepolimedi ba miso, o museba mu
sukan. Ebanja museba mu mende topo, nde
bawedi ba mende pumbwabele na ka ni si ma-
nyame, nde biso di mende tukwabe. * Ebanja 53
ni ka ni ma-nyame ny'aṅgamen nde boto ka
ni si ma-nyame, ni ka ni ma-wo pe ny'aṅgamen
boto ka ni si ma-wo. * Nde ni ka ni ma-nyame 54
e boti te ka ni si ma-nyame, ka ni ma-wo pe
e boti te ka ni si ma-wo, deṅge eyala e tilabe
e mende londa na: * Kwedi e minyabe o 55
bebukedi: A kwedi muse moṅgo mue ue?
A mundi-ma-kwedi bebukedi boṅgo be
ue e? * Nde muse ma kwedi mue nde 56
bobe, nde ṅginy'a bobe nye nde mbenda.
* Nde masoma ma be na Loba, nu boli 57
biso bebukedi onyola Saṅgo asu Yesu
Kristo. * Onyola nika, a bonate, embame, 58
lo si soa, beṅga be ṅginya o ebol'a Saṅgo;
kana lo bīno ná ebol' anyu e titi ewolo o
Saṅgo.

16 Nde onyola ka njaṅgi onyola basaṅgeri,
binyo̱ pe̱ bola kana nate̱se̱no̱ onyola miemba
2 ma Galatia. * O bunya ba boso ba woki te̱,
mowó̱ na mowó̱ nyanyu te̱ a we̱ṅge̱le̱ nje a
we̱lino̱, ná na po̱i te̱ e si pule pe̱ ná ba ko̱te̱le̱
3 njaṅgi. * Nde na po̱i te̱, bato binyo̱ lo po̱sino̱
na me̱nde̱ loma babo̱ na kalati, ná b'alane̱
4 joṅgwane̱ lanyu o Yerusalem. * Nde yete̱na
(njaṅgi) e doṅgame̱n te̱, ná mbame̱ne̱ pe̱ n'ale,
5 ke̱ bena b'ala muemba na mba. * Nde
na me̱nde̱ po̱ na binyo̱, ke̱ na bo̱le̱ tomba
Masedonia; ebanja na me̱nde̱ tombea la Mase-
6 donia, * nde pondapo̱ na me̱nde̱ ja na binyo̱,
to̱ tombise̱ epupa, ná lo tata die̱le̱ mba to̱
7 ue̱ni na m'alano̱. * Ebanja seto̱ o ṅgea mo̱-
me̱ne̱ nde na ma-pulano̱ je̱ne̱ binyo̱ nin ṅgedi,
ebanja na pite̱ o ja na binyo̱ son a ponda
8 bwambwam, ke̱ Saṅgo 'emedi. * Nde na ma-
ja o Efeso nate̱na bunya ba komabe̱ la Mudī
9 Musaṅgi; * ebanja jo̱mbe̱ dinde̱ne̱ l'ebolo di
telam onyol'am, nde gita la basiṅgeri pe̱ be.
10 Nde Timoteo a po̱i te̱, ombwa ná a ja
oteten anyu esibe̱ bo̱ṅgo̱; ebanja mo̱ a ma-
11 bola ebol'a Saṅgo kana mba. * Moto a si yaṅa
so̱ mo̱! L'ese̱le̱ mo̱ na musaṅgo, ná a ye na
mba; ebanja na m'eṅge̱le̱ mo̱ muemba na bona-
12 saṅgo. * Nde onyola ka muna-saṅgo asu
Apolo, na ta n'ome̱le̱ mo̱ gita, ná a ye na
binyo̱ muemba na bona-saṅgo; nde a si ta a
pula tomtom ná a ma-po̱ tatan, nde a me̱nde̱
13 po̱, ke̱ a kusi pond'a bwam. * Be̱ penya,
embame̱ o jemea, be̱ ka bome, be̱ ṅginya.

* Ese̱le̱ mambo manyu me̱se̱ ma bolane̱ o 14
ndolo.

Nde na m'ome̱le̱ binyo̱, a bonate, lo bī 15
ndabo a Stefana, ná nye nde epum'a boso o
Akaia, na ne̱ni ba bolino̱ babo̱ mo̱me̱ne̱ onyola
bolea la basańgeri; * ná binyo̱ pe̱ lo sibise̱ 16
binyo̱me̱ne̱ owas'abu na owasa moto te̱ nu
ma-bole̱ ebolo na nońgo̱ pe̱ ndutu muemba
na babo̱. * Na ma-bwa munye̱ńge̱ onyola 17
bepo̱yedi ba Stefana na Fortunato na Akaiko,
ebanja babo̱ ba londise̱ di lena di ta di pula
binyo̱. * Ba ta b'embe̱ mudī mam na manyu 18
pe̱. Binyo̱ bia so̱ nika bato!

Miemba ma Asia me̱se̱ mi som binyo̱. 19
Akwila na Priskila na muemba mue o ndabo
abu ba sòm binyo̱ gita o Sańgo. * Bona-sańgo 20
be̱se̱ ba som binyo̱. Somane̱ mowó̱ na nune̱
na sopa la bosańgi. * Masoma ma mba Paulo 21
na dia lam. * Yete̱na moto a si to̱ndi te̱ Sańgo 22
Yesu Kristo, malou ma be̱ omo̱ny ao. Sańgo
asu ama-po̱! * Nded'a Sańgo asu Yesu Kristo, 23
e be̱ na binyo̱. * Ndol'am e be̱ na binyo̱ be̱se̱ 24
o Kristo Yesu. Amen.

KALAT' A PAULO

nya mbusa

ONYOLA BATO BA KORINTO.

---

1 **Paulo** nyamuloloma nya Yesu Kristo on-
yola jemea la Loba, na muna-saṅgo asu
Timoteo pe̱, onyola muemba ma Loba muena
mue o Korinto muemba na basaṅgeri be̱se̱
2 be o Akaia. * Ndedi e be̱ na binyo̱ na musaṅgo
mu ma-we̱ na Loba, Saṅgo asu, na Saṅgo Yesu
Kristo.
3 **Masoma** ma be̱ na Loba na Tete̱ nya Saṅgo
asu Yesu Kristo, Tete̱ nya ndedi na Loba la
4 lo̱ko̱mea le̱se̱, * nu ma-lo̱ko̱me̱ye̱ biso̱ o ndut'
asu ye̱se̱, ná biso̱ pe̱ di we̱le̱ lo̱ko̱me̱ye̱ ba
bena be o to̱-njika ndutu na di lo̱ko̱mea
me̱ne̱ lena biso̱me̱ne̱ pe̱ di kusino̱ lo̱ko̱mea na
5 Loba. * Ebanja kana di be̱nno̱ betakedi ba
Kristo gita, nikame̱ne̱ pe̱ nde di ma-kusano̱
6 lo̱ko̱mea gita onyola Kristo. * Nde di ma-
takisabe̱ te̱, ke̱ ye nde onyola lo̱ko̱mea na
joṅgise̱ lanyu; nde di ma-kusa pe̱te̱ lo̱ko̱mea,
ke̱ ye nde onyola lo̱ko̱mea lanyu, lena di ma-
lee̱le̱ mo̱me̱ne̱ o we̱lisane̱ la mulemlem ma
7 betakedi bena biso̱ pe̱ di ma-takano̱. * Nde
dipita lasu pe̱ onyol' anyu di sikimedi, kana
di bino̱, ná kana lo be̱nno̱ doṅgo o betakedi,
8 nikame̱ne̱ pe̱ na o lo̱ko̱mea. * Ebanja, a bonate,

di si ma-pula ná e be̱ idimbe̱ na binyo̱, onyola
ndutu nyena di kusino̱ o Asia, ná di ta di ta-
kisabe̱ bwambi buka dime̱ne̱, ka nyena di si ta
pe̱ di be̱ne̱ dipita la loṅge̱. * E, biso̱me̱ne̱ 9
di ta di má-bo̱le̱ na di me̱nde̱ wo̱, ná di si lakise̱
na biso̱me̱ne̱, nde na Loba nu ma-pumbwe̱le̱
bawedi, * nyena nu suṅgi biso̱ na nika kwedi, 10
nu me̱nde̱ pe̱te̱ suṅge̱; na mo̱ nde di we̱le̱no̱
dipita lasu, ná a me̱nde̱ pe̱te̱ beṅga suṅga
biso̱. * Kana binyo̱ pe̱ lo latino̱ o joṅgwane̱ 11
onyola so̱so̱mea onyol'asu, ná masoma ma
bolabe̱ onyol'asu na gita la bato onyola jabea
la ndedi, lena di kusino̱ onyola gita la bato.
* Ebanja din nde le jasese̱ lasu: Mboṅ a 12
mulema masu, ná di ta di daṅgwa o mundi ma
wase, nde sepo̱n oboso banyu, o bosaṅgi na
mbal'a Loba, seto̱ o dibie̱ la wase, nde o
nded'a Loba. * Ebanja di si ma-tilea binyo̱ 13
to̱-lambo, ke̱ ma mena lo ma-laṅgano̱, lo ma-
so̱ṅtane̱no̱ pe̱; nde na pite̱ ná lo me̱nde̱ so̱ṅ-
tane̱ mo̱ o ka ye̱se̱, kana lo so̱ṅtanno̱ biso̱ son,
* ná je nde jasese̱ lanyu, kana binyo̱ pe̱ 14
leno̱ lasu o bunya ba Saṅgo Yesu.

O din dipita nde na tano̱ na pula po̱ na 15
binyo̱ ṅged'a boso, ná lo kuse ndedi nipe̱pe̱,
* o tombea oteten anyu wala o Masedonia, 16
na wa pe̱ o Masedonia timba na binyo̱, na o
diabe̱le̱ na binyo̱ wala o Yudea. * Kana na 17
tano̱ so̱ na pula nika, e ta nde mba jo̱ṅge̱le̱
la wuruwuru e? To̱ ma na ma-pulano̱, na
ma-pula nde mo̱ kaponda eyobo, ná ē, ē, e be̱
pe̱ nde mba ke̱m, ke̱m? * Nde kana Loba 18

leno mbale, nika pe nde eyal' asu e si ta na
19 binyo ē na kem. * Ebanja Mun'a Loba, Yesu
Kristo, nu laṅgwabe oteten anyu onyol'asu,
onyol' am na Silwano na Timoteo, e si ta ē na
20 kem, nde e timbi nde ē oteten ao. * Ebanja
to-njika gita makaki ma Loba meno,
o mo n·de ē na amen beno, onyola sesa
21 la Loba onyol asu. * Nde nu nu m'embe
biso muemba na binyo o Kristo, nu ta pe ny'
22 okise biso, e nde Loba, * nu bate pe biso
eyemban, nu boli pe tuṅge a Mudī o milema
masu.
23 * Nde na ma-bele Loba ka mboṅ omony a
mudī mam, ná na si ta nde na po pe o Korinto o
24 ka weṅgele binyo. * Seto ná di m' anea jemea
lanyu, nde je nde boṅgwanedi ba munyeṅge
manyu; ebanja lo ma-teme nde onyola jemea.
2 Nde na bole nde na mbamene ná na si po
2 pete na binyo na ndutu. * Ebanja na ma-
bwese te binyo ndutu, nja pe so a ma-bwese
mba munyeṅge, ke seto nu nu ma-bwesabe
3 ndutu na mba e? * Nde na tiledi nde binyo
din lambo mene, ná na poi te na si kusa ndutu
na ba bena n'aṅgamenno kusane munyeṅge,
kana na benno dipita na binyo bese ná mun-
yeṅge mam mue pe nde munyeṅge ma binyo
4 bese. * Ebanja na tiledi binyo na gita la
misodi o gita la ndutu na boṅgo ba mulema,
seto ná lo bwe ndutu, nde ná lo bie ndolo
5 nyena na benno, sepon na binyo. * Nde yetena
mowó a boli te lambo la ndutu, ke a si bwese
mba ndutu, nde epasi ewo (ná na si kwala

ka bwambi) na binyo bese pe. * Nde e doṅ- 6
gamen onyola mowó nya ninka din kokise
lena di bolabe mo na gita lanyu; * tatan so 7
ka ni teṅgen nika, binyo lakise nde mo na
lokomea, e si ya be nya ninka mowó a loisabe
na ndut'a bwambi. * Onyola nika na m'omele 8
binyo ná lo leele ndolo na mo. * Ebanja on- 9
yola nika nde na tano na tilea binyo, ná na
keke binyo, ṅga lo ma-seṅgane o mambo mese.
* Nde nu nyena lo ma-lakiseno, mba pe na 10
ma-lakise mo; ebanja di na má-lakiseno (ye-
tena na lakise lambo), na lakise nde mo onyol'
anyu oboso ba Kristo, * ná di si ya be di 11
lemsabe na Satan; ebanja misomba mao mi si
wutam na biso.

Nde niponda na poino o Troa onyola laṅg- 12
wa la miaṅgo-ma-bwam ma Kristo, jombe di
telabeno mba o Saṅgo, * na si ta na bene 13
wumse o mudī mam, ebanja na si ta na bomane
muna-saṅgo am Tito, nde na ta na naṅgane
babo, n'ala o Masedonia. * Nde masoma ma 14
be na Loba, nu ma-bole biso bebukedi ponda
yese o Kristo, nu ma-biise pe enumb'a dibie
lao onyol'asu wuma yese. * Ebanja je nde 15
na Loba enumb'a pwepwe ya Kristo oteten
a ba bena ba m'oṅgisabe na oteten a ba bena
ba ma-nyame: * ban enumb'a kwedi onyola 16
kwedi; bane pe enumb'a loṅge onyola loṅge.
Nja a doṅgamen onyola ninka e? * Ebanja 17
biso di titi ka gita, bena ba ma-puṅgwe eyal'a
Loba, nde di ma-topo nde o Kristo oboso ba
Loba o ka mbale na ka ni wu na Loba.

3 Di ma-botea pe̱te̱ o sesa biso̱me̱ne̱? Ṅga
e ma-pula pe̱ biso̱ ka doṅgo la bato o jalea
kalat'a musesako o po̱ na binyo̱, to̱ kalat'a
2 musesako ni ma-we̱ na binyo̱ e? * Binyo̱ nde
le kalat'asu, ni tilabe̱ o milema masu, nyena
3 ni bian na laṅgabe̱ na bato be̱se̱. * Lo bian
ná le kalat' a Kristo, ni po̱ṅgo̱be̱ na biso̱, ni
si tilabe̱ na tinte, nde na mudī ma Loba la
loṅge̱, seto̱ o bebapa ba madale, nde o bebapa
4 ba eyobo ba mulema. * Nde di be̱n nde ninka
5 lakise̱ na Loba onyola Kristo. * Seto̱ na di
doṅgame̱n o jo̱ṅge̱le̱ lambo na biso̱me̱ne̱, kana
di ma-wa nde na biso̱me̱ne̱, nde doṅgame̱ne̱
6 lasu di ma-wa nde na Loba, * nu ma-bole̱
biso̱ ná di doṅgame̱ne̱ o be̱ baboledi ba male
ma penya, seto̱ ma litera, nde ma mudī. Eban-
ja litera e ma-bwa, nde mudī mu ma-timbise̱
nde penya.
7 Nde yete̱na ebol'a kwedi yena e be̱n litera
i poabe̱ o madale, e busan te̱ nika bosaṅgi,
ka nyena Bona-Israel ba si ta ba we̱le̱ jom-
bwa boso ba Mose, onyola bosaṅgi ba boso
8 bao, boena bo ta bo ma-tombe̱: * ne̱ni ebol'a
mudī e si me̱nde̱no̱ be̱ne̱ bosaṅgi buka nika?
9 * Ebanja yete̱na ebol'a bekwesedi ye te̱ bo-
saṅgi, ke̱ ebol'a te̱me̱-la-sim e me̱nde̱ be̱ne̱
10 bosaṅgi bo pakapakan. * Ebanja di di tim-
bisabe̱ bosaṅgi, di si timbisabe̱ bosaṅgi pem-
bisane̱ na bone̱ onyola bosaṅgi bo pakapakan.
11 * Ebanja yete̱na busa la di lena di ma-nyame̱,
di ta te̱ bosaṅgi, ke̱ di lena di ma-tiṅgame̱ di
me̱nde̱ be̱ o bosaṅgi buka nika.

Kana di benno so nika dipita, di ma-bolane 12
bokenju bondene, * seto ka Mose nu ta nu wele 13
ekuruman o boso bao, ná Bona-Israel ba si
wele jene su la di lena di ma-nyame; * nde 14
mongele mabu ma ta m'enyisabe. Ebanja
natena bon ba oenge ye ekuruman e dia e
nanga o langa la male ma kwan, esibe telame,
ebanja e sumwabe nde o Kristo. * Nde natena 15
oenge, to-njika ponda Mose a ma-langabe te,
ekuruman e ma-nanga o milema mabu. * Nde 16
b'atele te o timba na Sango, ekuruman e ma-
sumwabe. * Nde Sango e nde Mudī, nde 17
wuma Mudī ma Sango mueno, oten nde
wonja nyeno. * Nde biso bese bena di m' 18
ombwe bosangi ba Sango o jene na boso bo
telam, di ma-tukwabe o mulemlem ma bowan
o bosangi na o bosangi, ka ni ma-we na
Sango a Mudī.

Onyola nika so kana di benno ninka ebolo, 4
kana di kusino ndedi, di si ma-wolo, * nde di 2
bole nde mambo ma diwuta ma ison mese,
kana di si ma-dangwano na mawondon, to pun-
gwa eyal'a Loba; nde di ma-leele nde biso-
mene o mulema ma moto te oboso ba Loba
onyola bebīsedi ba mbale. * Nde miango 3
masu ma bwam mi wutam te, ke mi wutam
nde na ba ba ma-nyame, * bena oteten 4
abu Loba la mun mundi-ma-wase a dimseno
mongele ma ba bena ba si dube, ná muenen
ma miango-ma-bwam ma bosangi ba Kristo,
nyena nye bowan ba Loba, mu si panyea babo.
* Ebanja di si ma-langwa bisomene, nde Kristo 5

Yesu, ka Sañgo, bisomene pe ka baboledi
6 banyu onyola Yesu. * Ebanja Loba, nu kwali
na: muenen mu buse o muititi, a panyi o mi-
lema masu onyola muenen ma dibie la bosañgi
ba Loba, oboso ba Kristo.
7 Nde di ben nde ninka diwuta la bema o
bewa ba weya, ná ñginya ni pakapakan e be
8 nde nya Loba, seto na biso, * jena di endedi
na ndutu wuma yese, nde di si nyosobe te,
9 di bwesabe boñgo, nde di si bobe te, * di taki-
sabe, nde di si kyomabe te, di kwesabe wase,
10 nde di si bwabe te. * Di ma-dañgwane nde
kwed'a Yesu o manyolo masu ponda yese,
ná loñge la Yesu pe di biisabe o manyolo
11 masu. * Ebanja biso jena je longe di bakabe
o kwedi ponda yese onyola Yesu, ná loñge
la Yesu pe di biisabe o eyobo asu e ma-wo.
12 * Nika so nde kwedi e ma-bola oteten asu,
13 nde loñge oteten anyu. * Nde kana di benno
mulemlem ma mudī ma jemea, kana e
tilabeno na: „Na dube, nika nde na to-
pino“, nika nde biso pe di ma-dube, onyola
14 nika pe nde di ma-topono; * kana di bino
ná nu nu pumbwele Yesu, a mende pe pumb-
wele biso muemba na Yesu na tese biso
15 muemba na binyo. * Ebanja mambo mese
ma bolabe nde onyol'anyu, ná ndedi ni timbi
kole onyola bagita e beñge kolise masoma
16 onyola edub'a Loba. * Onyola nika di si ma-
bobo, nde to mot'asu nya eyobo a nyama nde, ke
nya teten a ma-timbisabe penya bunya na bun-
17 ya te. * Ebanja ndut'asu ni bobi nyena

nye son a ponda, e ma-wekea nde biso
na ka ni pakapakan dimene la bodi-
lo la bosangi ba bwindea, * na biso 18
bena di si m'ombwe mambo ma m'e-
nebe, nde mambo ma si m'enebe. Eban-
ja mambo mam'enebe me nde elo-
longe, nde mambo ma si m'enebe me
bwindea.

Ebanja di bī na, yetena ndabo asu nya 5
wase nya munoko e bulabele te, di ben bo-
longi bo longabe na Loba, ndabo ni si pongobe
na maa, nyena nye bwindea o mony. * Nde 2
o nin nde di ma-sunjumeano na be pe nyongi
o botisabe omony (ao) na ndabo asu nya mony,
* yetena, di si mende sobe musamba, to di bo- 3
tisabe nde. * Ebanja kana jeno o mun munoko 4
di ma-sunjumea na bwa pe ndutu, onyolana
di si ma-pula songwabe mboti, nde botisabe
omony, ná man ma ma-wo ma minyabe na
longe. * Nde nu nu bonsan biso onyola din 5
lambo e nde Loba, nu boli pe biso tung'a
Mudī. * Je so ponda yese na mulema mu 6
embam, kana di bino na, ni ponda di ma-jano
o nyolo, je etum na Sango; * ebanja di ma- 7
dangwa nde o jemea, seto o beombwedi.
* Nde je nde na mulema mu embam, di wusa 8
pe tondo buka nika o jasumwe o nyolo, o be
omboa na Sango. * Onyola nika di ma-wele 9
nginya nyese oten o dolisane mo, to di be
nde omboa, to di titi omboa: * Ebanja biso 10
bese di mende biane oboso ba bejedi ba
muka ba Kristo, ná moto na moto a kuse

kaponda abolino̱ o nyolo, to̱ e be̱ bwam
to̱ bobe.
11 Kana di bīno̱ so̱ bo̱ṅgo̱ ba Saṅgo, di ma-
duta bato, nde di bian na Loba. Na pite̱ pe̱
12 na, di bian pe̱ o milema manyu. * Seto̱ ná
di ma-sesa pe̱ nde biso̱me̱ne̱ na binyo̱, nde di
ma-bola nde binyo̱ njo̱m a jasese̱ onyol' asu,
ná lo be̱ne̱ lambo onyola ba bena ba ma-sese̱
13 nde o beombwedi, seto̱ o mulema. * Mulopo
mu pambilan te̱ biso̱, ke̱ je nde onyola Loba,
di jai te̱ bwam, ke̱ je nde onyol' anyu.
14 * Ebanja ndol' a Kristo e ma-duta biso̱, kana
di ma-kaise̱no̱ na: Yete̱na mowó̱ a wedi onyola
15 be̱se̱, ke̱ be̱se̱ nde ba wedi; * nde a wedi nde
onyola be̱se̱, ná ba bena be loṅge̱ ba si be̱ pe̱
loṅge̱ onyol' abu mo̱me̱ne̱, nde onyola nu nu
16 wedi onyol' abu, nu pumbo pe̱. * Onyola
nika botea tatan di si ma-bia pe̱ to̱-moto ka-
ponda eyobo; to̱ di ta pe̱ nde di bia Kristo
kaponda eyobo, ke̱ di si ma-bia pe̱ mo̱ nika
17 tatan. * Onyola nika, yete̱na moto e te̱
o Kristo, ke̱ e nde bewekedi ba penya.
Mambo ma kwaṅ ma má-tomba, ombwa,
18 mese̱ ma má-timba penya. * Nde mese̱
ma wu nde na Loba, nu do̱lisan biso̱ na mo̱-
me̱ne̱ onyola Kristo, nu boli pe̱ biso̱ ebol'a
19 do̱lisane̱, * ninka, ná e ta nde Loba, nu do̱li-
san wase na mo̱me̱ne̱ o Kristo, kana a si
laṅgedino̱ babo̱ miobe mabu, nde a tese̱ nde
20 oteten asu eyal'a do̱lisane̱. * Biso̱ je so̱
nde bamuloloma onyola Kristo, ka biana Loba
a ma-bola nde jomele̱ onyol' asu, di ma-so̱-

somea so onyola Kristo: Dolisane na Loba.
* Nu nyena nu si ta nu bia bobe, a tim- 21
bise mo bobe onyol'asu, ná biso di timbe
teme-la-sim la Loba oteten ao.

Kana jeno baboledi muemba (na Loba) di 6
m'omele binyo, ná lo si kusa nded'a Loba
n'ewolo. * Ebanja a ma-kwala na: „Na ta na 2
sengane oa o ponda ny'angamen, o bunya ba
jongise pe n'ongwan oa." Ombwa tatan ye
nde ponda ny'angamen, ombwa tatan ye nde
bunya ba jongise. * Ka ba bena ba si ma-bole 3
moto to-lambo di ma-sonjisane, ná ebol'asu e si
sabe; * nde omambo mese di ma-leele nde biso 4
momene ka baboledi ba Loba, o gita la weli-
sane, o matakisan, o ndutu, o bongo, * o mbeti, 5
o beboa, o mpungu, o bebolo ba ndutu, o
epenye, o kandane la da, * o bosangi, o dibie, 6
o betatedi ba pī, o muyao, o Mudī Musangi,
o ndolo ni titi mawondon, * o eyal'a mbale, 7
o nginy'a Loba, onyola bewesan ba teme-la-
sim o dia la mom na la dimose, * onyola 8
edube na bosambo, onyola busa dina
la bobe na la bwam, kana bato ba ma-
wondon, nde ba be nde ba mbale, * kana 9
ba si biabe, nde ba biabe nde, kana ba
ma-wo, nde ombwa je longe, kana ba
ma-kokisabe, nde ba si bwabe, * kana 10
ba ma-lebe, nde ba bwa nde munyenge
ponda yese, kana batuedi, nde ba be
nde ba ma-timbise gita mbwan, kana
ba si ben to-lambo, nde ba bene nde
mambo mese.

11 A bato ba Korinto, mudumbu masu mu
telam onyol'anyu, mulema masu mu sànjam.
12 * Lo si ben wuma i walamen oteten asu, nde
lo ben nde wuma i walamen oteten anyu.
13 * Binyo timbise so mulemlem ma kamene (na
ma-kwalane nde binyo ka bana), bola pe teten
14 anyu e sanjame. * Lo si lata muen ekokoso
na ba ba si dube. Ebanja njika bwambo teme-
la-sim di benno na ka ni si tem na sim? To
njika kolongone muenen mu benno na muititi?
15 * Kristo na Belial ba tengen ne? To njika
dongo nu nu dube a benno na nu nu si dube?
16 * Njika dolisane tempel a Loba e benno na
losango? Ebanja binyo le nde tempel a Loba
la longe, kana Loba a kwalino na: „Na mende
ja oteten abu na dangwa pe oteten abu, na
mende be Loba labu, babo pe ba mende be
17 bona bam.“ * Onyola nika binyo busa na babo,
lo tindame na babo, nika nde Sango a kwalino,
lo si tapa to-lambo la mbindo, nde na mende
18 kasa binyo, * nde na mende be binyo Sango,
nde binyo pe bana bam ba bome na ba bito,
nika nde Sango nya ngum a kwalino.

7 A bandolo, kana di benno so ninka makaki,
esele biso di sangise bisomene na nyai a
mbindo yese ya eyobo na ya mudī, na londise
2 bosangi o bongo ba Loba. * Teleye biso
bejedi o milema manyu; di si boli to-moto
bobe, di si nyamse to-moto, di si dedi to yom'a
3 moto. * Na si ma-kwala nika o kwese binyo.
Ebanja na kwali ,nged'a boso, ná binyo le o
milema masu o wo muemba mowó na be pe

loṅge muemba mowo. *Na ben bokenju gita 4
na binyo, na m'asese gita onyol'anyu, na
londi na lokomea, na ben njoaso'a munyeṅge,
o ndut'asu yese. *Ebanja niponda di poino 5
o Masedonia, eyobo asu e si ta e bene wumse,
ke ndutu o miri mese; o eboko bewenji, oteten
boṅgo. *Nde Loba nu ma-lokomeye ba ba 6
sibi, a lokomedi biso onyola bepoyedi ba Tito;
*nde seto onyola bepoyedi bao momene, nde 7
onyola lokomea lena a lokomedino onyol'anyu,
kana a biiseno biso nyoṅg' anyu, mbemb'anyu,
ṅginy'anyu onyol'am, ka ni boli mba na beṅga
bwa munyeṅge. *Ebanja na bwese te binyo 8
ndutu onyola kalat'am na si m'ombwe. Tona
n'ombweno (ebanja na m'ene ná nine ka-
lati e ta e bwese binyo ndutu onyola son a
ponda), *na ma-bwa nde munyeṅge tatan, seto 9
onyolana lo bwesabe ndutu, nde na lo bwesabe
ndutu o jatele. Ebanja lo bwesabe ndutu
kaponda jemea la Loba, ná lo si kusa mbolon
na biso o to-lambo. *Ebanja ndut'a Loba 10
e ma-weka nde jatele onyola joṅgise
lena di si ma-wane jombwe, nde ndut'
a mundi-ma-wase e ma-weka nde kwedi.
*Ebanja ombwa, di bwesabe la ndutu mene 11
kaponda jemea la Loba, njika iwie di wekino
onyol'anyu, nde na suṅga la nyolo pe na
manyaka na boṅgo na nyoṅgi na kodi, na
kokise! O ka yese lo leele binyomene, ná lo
saṅgi na bo bwambo. *Na so nde man na 12
tiledino binyo, na si tili onyola nu nu bolise
ndutu, to onyola nu nu bolisabe ndutu, nde

o biise kod'anyu onyol'asu oteten anyu oboso
13 ba Loba. * Onyola nika di kusi lokomea.
Nde onyola lokomea lasu di ta pe di beṅga
bwesabe munyeṅge onyola munyeṅge ma Tito,
ná mudī mao mu embabe na binyo bese.
14 * Nika so nde na si ta na sambwa, yetena na ta
n'asese na mo onyol'anyu; nde kana mese
ma tano mbale mena di tano di kwalane binyo,
nikamene pe nde jasese lasu na Tito di timbino
15 be mbale. * Nde teten ao pe e beṅgi nde lata
na binyo, ke a m'oṅgele seṅgane la binyo
bese, kana lo kasino mo na boṅgo na soasoane.
16 * Na ma-bwa munyeṅge ná nena na bene mu-
lema mu embam onyol'anyu o mambo mese.

8 Nde a bonate, di ma-biise binyo nded'a
2 Loba ni bolabe miemba ma Masedonia, * kana
o gita la kekise la ndutu njoaso'a munyeṅge
mabu na tue labu dindene ba timbino kola
onyola mbwaṅ mabu ma saṅga la mulema.
3 * Ebanja kana ba welino (na ma-bola mboṅ
nika), ē, buka kana ba welino, e ta nde jemea
4 labu la wonja momene, * ba sosomedi pe biso
na besosomedi gita onyola ka ni ndedi na
5 jalatane o bolea la basaṅgeri. * Nde ba si
boli kana di piteno, nde ba sele nde bola babo
momene na Saṅgo na biso pe onyola jemea
6 la Loba, * ka nyena di ta di omele Tito, ná
kana a botedino ṅged'a boso, a tiṅgame nde
nikamene o londise pe nin ndedi oteten anyu;
7 * ná kana binyo leno oboso o mambo mese,
o jemea, o betopedi, o dibie na o ṅginya

nyese na o ndolo na biso, nikamene be pe
oboso o nin ndedi. * Na si ma-kwala ninka 8
ka janea, nde o ka keka mbal'a ndol'anyu
onyola ṅginy'a bapepe. * Ebanja lobī 9
nded'a Saṅgo asu Yesu Kristo, kana
a timbino tue onyol'anyu, niponda a
tano mbwaṅ, ná onyola tue lao, binyo
lo timbe mbwaṅ. * Nde na ma-bola nde 10
joṅgele lam o man; ebanja man ma dolon
binyo, kana lo botedino o mbu mu tombi, seto
bola momene, nde jemea pe; * tatan so lon- 11
dise pe bola, ná kana leleme la jemea londise
pe di be nde nikamene, kaponda ṅginya
lo benno. * Yetena jemea la bwam le te, ke 12
e dolisan nde kaponda moto a benno, seto
kaponda a si benno. * Ebanja seto ná bapepe 13
ba bobisabe, nde binyo lo kuse ndutu, nde ná
e be nde kapo. * Tut'anyu e m'oṅgwane nde 14
taka labu o nin pond' a tatan, nde tut'abu
pe e timbe joṅgwane taka lanyu, ná ka yese
i be kapo, * kana e tilabeno na: „Nu nu kotele 15
gita, a si ta a petane, nu pe nu kotele ṅgusu,
a si ta a taka.

Nde masoma ma be na Loba nu boli mu- 16
lemlem ma jombwea la ṅginya onyol'anyu o
mulema ma Tito, * ebanja a ta a kasa jomele 17
lasu, nde kana a tano a bene jombwea la
ṅginya na momene, a ta 'ala na binyo na
wonja. * Nde di ta pe di loma muemba na 18
mo muna-saṅgo, nu ben musesako na miemba
mese onyola ka miaṅgo-ma-bwam, * nde seto 19
nika momene, a posobe pe na miemba o daṅg-

wa na biso o mambo ma nin ndedi, nyena di
ma-bolano onyola edub'a Sańgo momene, na
20 onyola jemea lasu la bwam, * o ka jeka, ná ba
si ya be ba topo bobe onyol'asu onyola nin
21 njańgi nindene ni ma-kotobele na biso. *Ebanja
di m'ombwea nde mambo me bwam, seto oboso
ba Sańgo momene, nde oboso ba bato pe.
22 * Di ta pe di loma muna-sańgo asu mowó
muemba na babo, nyena di soino iwie o gita
la mambo gita la ńgedi, nde a beńgi be iwie
23 onyola dipita dindene a benno na binyo. * To
e be nde onyola Tito, e nde muemba mam
na muboledi na binyo muemba na mba, to
onyola bona-sańgo asu, be nde bamalomabe
24 na miemba, edub'a Kristo. * Binyo leele so
mbal'a ndol'anyu na nya musesako masu na
babo onyol'anyu oboso ba miemba.

9 **N**de onyola bolea la basańgeri e si ma-pula
2 ná na tileye pe binyo. * Ebanja na bī jemea
lanyu la bwam, lena na ma-seseno onyol'anyu
oboso ba bato ba Masedonia, ná Akaia ba ta
ba bońsane natena o mbu mu tombi; iwie i wu
3 na binyo pe i ta i duta gita. * Nde na ta na lo-
ma bona-sańgo ná jasese lasu onyol'anyu di si
timba ewolo o din lambo, nde kana na kwa-
4 lino lo be nde ba bońsan, * e si ya be bato
ba Masedonia ba poi te muemba na mba, ba so
binyo ka ba si bońsan, na biso (na si tondi
kwala na: binyo) di sambwa onyola din lambo.
5 * O nika na ta n'ońgele ka bwam o jomele
bona-sańgo ná ba sele po na binyo oboso, o
sele bońsane bwam banyu lo kakanno oboso,

ná lo bońsane ka bonam, seto ka ikoki.
*Nde na ma-kwala nde din na: Nu nu ma- 6
se son, amende pe nde jumbwa son,
nu pe nu ma-se o bonam, amende pe
nde jumbwa o bonam. *Nde moto te 7
kaponda a m'ońgeleno o mulema mao, ndè
seto na pidi to onyola manyakisan; ebanja
Loba a tondi nu nu ma-bole na mun-
yeńge. *Nde Loba a ben ńginya o koma 8
ndedi nyese omony anyu njoasoa, ná lo bene
ponda yese o mambo mese ka ni dońgamen,
na ka ni peti pe onyola bebolo ba bwam bese,
* kana e tilabeno na: „A miasele, a boli batuedi, 9
teme lao la sim di tińgam natena o bwindea."
* Nde nu nu ma-bole mbolako na musedi, a 10
mende pe bola ewolo onyola da, na tondise mbo-
lako anyu na bola bonyaki na bepuma ba teme
lanyu la sim, *ná lo be mbwań o mambo 11
mese onyola sańga la mulema lese, lena di
ma-weke masoma na Loba onyol' asu. *Ebanja 12
bola la din jońgwane di si ma-bole mutaka
ma basańgeri momene, nde di m' alea pe onyola
bola la gita la masoma na Loba, *kana ba 13
ma-sesano Loba onyola bwam ba yen ebolo,
onyola seńgane la pusele lanyu la jemea o
miańgo-ma-bwam ma Kristo na onyola sańga
la mulema la njańg' anyu onyol' abu na onyola
bese, *kana ba ma-bwano nyońgi onyol' anyu 14
o muka mabu onyol' anyu, onyola njoaso' a
nded' a Loba nyena nye na binyo. *Masoma 15
ma be na Loba onyola jabea lao di si ma-
wele lańgwabe.

10 Nde mbamene Paulo na m' omele binyo
onyola pī na bwam ba Kristo, mba nyena ne
te na binyo na ma-bene sibise-la-nyolo, nde
2 ne te etum n' enya ṅgum na binyo. * Nde
na sosomedi ná ne te na binyo na s' aṅgamen
jenya ṅgum na ninka ṅginya, nyena na m'oṅ-
geleno o bolane teṅgene doṅgo, bena ba
m' oṅgele onyol' asu na di ma-daṅgwa nde
3 kaponda eyobo. * Ebanja tona di ma-daṅg-
wano o eyobo, di si m' ana kaponda eyobo.
4 * Ebanja bewesan ba bila basu be titi ba
eyobo, nde be ṅginya oboso ba Loba onyola
5 bulele la mandabo ma ṅginya, * kana di ma-
buleleno moṅgele na jasame lese lena di
m' ase momene teṅgene dibie la Loba, di
timbise pe moṅgele mese mukoma o seṅgane
6 la Kristo, * di lelem pe o kuna mayaṅako
mese, ke yetena seṅgane lanyu di má-londa te.
7 Ombwa man me o boso banyu! Mowó a
lakise te na momene ná e nde nya Kristo,
a duteye pe na: kana mo eno nya Kristo,
8 biso pe je nde nikamene. * Ebanja to na sese
nde son bwambwam onyola ṅginy' asu, nyena
Saṅgo a bolino biso onyola loṅgise lanyu, seto
onyola bulele lanyu, ke na si mende sambwa,
9 * ná na s'enene biana na ma-pula nde bwese
10 binyo boṅgo onyola kalati. * Ebanja ba ma-
kwala na: kalati ye bodilo na ṅginya, nde
jukea la wase la nyolo di bobi, betopedi pe
11 be titi to-lambo. * Esele nika moto 'oṅgele
na, kana jeno o betopedi onyola kalati ke je
etum, je pe nde nikamene o bebolo ke di

ukedi wase. * Ebanja di si ma-keka o lańga 12
biso̱me̱ne̱ ka dońgo la bato, to̱ me̱ne̱ne̱ biso̱-
me̱ne̱ na ba bena ba ma-sese̱ babo̱ mo̱me̱ne̱.
Nde babo̱ ba si be̱n dibie̱, kana ba ma-me̱ne̱ne̱no̱
babo̱ mo̱me̱ne̱ na babo̱ mo̱me̱ne̱, ba pembisane̱
pe̱ babo̱ mo̱me̱ne̱ na babo̱ mo̱me̱ne̱. * Nde 13
biso̱ di si ma-sese̱ buka dime̱ne̱, nde kaponda
moyo ma dime̱ne̱, muena Loba la dime̱ne̱ a
bolino̱ biso̱, muena di ma-po̱no̱ na binyo̱.
* Ebanja di si ma-katise̱ biso̱me̱ne̱ buka dime̱ne̱, 14
biana di si po̱i na binyo̱, ebanja di po̱i na binyo̱
o miańgo-ma-bwam ma Kristo. * Di si ma-sese̱ 15
buka dime̱ne̱ o bebolo ba bato bape̱pe̱, nde di
be̱n dipita, ná yete̱na jemea lanyu di ma-nyaka
te̱, ke̱ di me̱nde̱ timba bonde̱ne̱ bwambi oteten
anyu, kaponda moyo masu, * ka nyena jena 16
di we̱le̱ lańgwa miańgo-ma-bwam o bepasi
be ombus'anyu, esibe̱ sese̱ o ma ma bolan
o moyo m'ebolo ma bape̱pe̱. * Nu nu ma-sese̱, 17
ese̱le̱ mo̱ a sese̱ nde o Sańgo; * ebanja seto̱ 18
nu nu ma-sese̱ mo̱me̱ne, mo̱ nde a ma-so̱be̱
mbale̱, nde nu nyena Sańgo a ma-sesano̱.

Na wusa to̱ndo̱ ná lo we̱lisane̱ son a elemā 11
na mba. Ē, lo me̱nde̱ we̱lisane̱ mo̱ na mba.
* Ebanja ko̱di na ma-bwano̱ na binyo̱ nye nde 2
ko̱d'a Loba; ebanja na wandedi binyo̱ mome,
o te̱se̱ye̱ Kristo ńgo̱nder'a bosańgi, * nde nā- 3
bwa bo̱ńgo̱, e si ya be̱, kana nyama-bwaba
e wo̱ndino̱ Ewa na misomba mao, mo̱ńge̱le̱
manyu ma nyamsabe̱ o jasumwe̱ na mulema
mowó̱ ma Kristo. * Ebanja yete̱na mowó̱ a 4
po̱i te̱, nu ma-lańgwe̱ Yesu nupe̱pe̱, nyena

biso di si langono, to yetena lo kusi te mudī
mupepe, muena lo si tano lo kusa, to miango-
ma-bwam mipepe miena lo si tano lo dube,
5 lo ta lo welisane mo bwambwam. * Ebanja
na m'ongele na, na si dia ombusa o to-lambo
6 na ban bamuloloma ba pokopoko. * Ebanja
ne te nu s'oko o betopedi, ke seto o dibie,
nde di ta di biise mo oteten anyu na bato
7 bese o mambo mese. * Ṅga na boli nde bobe
kana na sibiseno mbamene, ná binyo l'onda-
bele, kana na langwedino binyo miango-ma-
8 bwam ma Loba tete e? * Na ta na dane mine
9 miemba bema o bola ebolo oteten anyu, * nipon-
da pe na tano oteten anyu na tano pe na taka,
na si ta muuna na to-mowó nyanyu; ebanja
bona-sango bena ba wu o Masedonia ba ta
b'ongwane mutaka mam. O mambo mese na
ta n'embe mbamene, ná na si be muuna na
binyo, nde na mende pe jembe mbamene.
10 * Kana mbal'a Yesu nyeno na mba, din jasese
di si mende jekabe na mba, o bepasi ba Akaia.
11 * Onyola nje? Ebanja na si tondi binyo e? Loba
12 a bī nika. * Nde man na ma-bolano, na mende
pe benga bola mo o pawa njom na ba bena
ba ma-pule njom, ná o ma ba ma-seseno ba
13 sobe kana biso. * Ebanja nika bato be nde
bamuloloma ba lobango, baboledi ba mawon-
don, bena ba ma-dimbele manyolo mabu ka
14 bamuloloma ba Kristo. * Nde nika e titi
manyaka, ebanja Satan momene pe a ma-dim-
15 bele nyolo ka angel a muenen; * e titi so lambo
dindene, ke baboledi bao pe ba ma-dimbele

manyolo ka baboledi ba te̱me̱-la-sim, bena su
labu di me̱nde̱ nde be̱ kaponda bebolo babu.
Na ma-kwala pe̱te̱: moto a s'oṅge̱le̱ mba 16
ka elemā. Nde ye te̱ nika, no̱ṅgo̱ pe̱ mba
ka elemā, ná mba pe̱ na sese̱ son. * Man na 17
ma-to̱po̱no̱ na si ma-to̱po̱ mo̱ kaponda Saṅgo,
nde kana elemā, o lakise̱ la din jasese̱. * Kana 18
gita ba ma-sese̱no̱ kaponda eyobo, mba pe̱ na
ma-sese̱ so̱. * Ebanja binyo̱ lo ma-we̱lisane̱ 19
belemā na ka munye̱ṅge̱, ebanja le dibie̱.
* Onyolana lo ma-we̱lisane̱ yete̱na moto a 20
ma-timbise̱ binyo̱ bakom, yete̱na moto a ma-da
te̱ binyo̱, yete̱na moto a ma-lo̱ndo̱ binyo̱,
yete̱na moto a m'ase̱ mo̱me̱ne̱, yete̱na moto
a ma-dipa te̱ binyo̱ o boso. * Na ma-kwala nde 21
ninka onyola iso̱n am; biso̱ di ta di bo̱bo̱ onyola
nika. Nde onyola ma mena moto a ma-
se̱ke̱me̱ye̱no̱ (na ma-kwala nde k'elemā), mba
pe̱ nena na se̱ke̱me̱ye̱. * Be nde Bona-Heber? 22
Mba pe̱ ne nde nikame̱ne̱. Be nde Bona-Is-
rael? Mba pe̱ ne nde nikame̱ne̱. Be nde
mbot'a Abraham? Mba pe̱ ne nde nikame̱ne̱.
* Be nde baboledi ba Kristo? (Na ma-to̱po̱ 23
k'elemā.) Mba na buki: o bebolo gita bwambi,
o mbe̱ti gita bwambi, o beboa buka dime̱ne̱,
o kwedi gita la ṅgedi. * Na kusi na Bona- 24
Yuda ṅged'itanu muane̱i ma misiṅga e be̱ te̱
wutise̱ mowó̱; * na dipabe̱ mawopi ṅged'ilalo, 25
n'aṅgwabe̱ madale ṅgedi po̱, na taki o munja
ṅged'ilalo na bwea la bo̱lo̱, na ta o njib'a
munja muese mowó̱ na bulu bowó̱; * o ma- 26
lo̱ndo̱ gita la ṅgedi, ndutu o mio̱pi, ndutu na

bato ba ndumban, ndutu na tumba lam, ndutu
na basibi, ndutu o mindi, ndutu o beyidi,
ndutu o munja, ndutu oteten a bona-saṅgo ba
27 mawondon, *o bebolo na mutaka; o ja l'epenye
gita la ṅgedi, o njai na nyoṅgi, o gita la
28 kandane la da, o ṅgo na musamba. *Omony
a mane mese ma ma-po, walamene la bunya
te le omony am na jombwea onyola miemba
29 mese. *Nja nu ma-bobe, nde mba na si bobe?
30 Nja ba ma-sonjiseno, nde na s'onye? *Yetena
jasese di aṅgamen te be, na ma-sese nde bobo
31 lam. *Loba na Tete nya Saṅgo asu Yesu
Kristo, nu namsabe o bwindea na bwindea,
32 a bī ná na si ma-topo lobaṅgo. *O Damasko
gobina owasa kiṅe Areta, a ta a tata mundi
33 ma bato ba Damasko o putea mba. *Nde na
ta nde na sibisabe o esanja onyola winda o
edima, nde n'oṅgino o maa mao.

12 Jasese di aṅgamen be, nde di si ma-dolise
to-lambo; na ma-po so nde na beenedi na
2 bebīsedi ba Saṅgo. *Na bī nde moto o Kristo,
nu bambabe natena o mony ni londe ilalo, o
dom la mbu na minei mi tombi, (ṅga a ta nde
o eyobo, na si bī, ṅga a si ta o eyobo, na si bī,
3 Loba nde a bī). *Nde na bī nde onyola nu
moto mene (ṅga a ta nde o eyobo, ṅga a si ta
4 o eyobo, na si bī, Loba a bī), *ná a ta a bam-
babe o Paradisi, a seṅgi beyala be si ma-wele
topobe, bena be s'esabele moto o topo.
5 *Onyola numene nde na ma-seseno, nde na si
ma-sese onyola mbamene, ke onyola bobo lam.
6 *Nde to na pula nde sese, ke na titi elemā,

ebanja na ma-topo mbale. Nde na m'embe
mbamene, e si ya be moto a laṅga mba buka
ka a m'eneno mba, a ma-seṅgano pe na mba.
* Nde ná na s'ase mbamene onyola bebīsedi 7
be pakapakan, ṅgeṅgele e bolabe mba o eyobo,
angel a Satan o domele mba losilo, ná na
s'ase mbamene. * Onyol' ao nde na sosomedino 8
Saṅgo ṅged'ilalo, ná ny' asumwe na mba. * Na 9
mo a kwalane mba na: Nded'am e doṅgamen na oa; ebanja ṅginy'am e ma-bolisabe o bobo. Onyola nika na tondi so nde
sese onyola bobo lam, ná ṅginy'a Kristo e je
oteten am. * Onyola nika na dolisan bobo na 10
makumwan, na ndutu, na matakisan, na matusan onyola Kristo; ebanja na bobi te, deṅge
na ma-be ṅginya.

Na timbi elemā; ebanja binyo lo nyakisan 11
mba. Ebanja na ta n'aṅgamene sesabe na
binyo; ebanja na si dia ombusa o to-lambo
na ban bamuloloma ba pokopoko, tona na
titino to-lambo. * Beyemban ba bamuloloma 12
be bolabe oteten anyu o welisane lese, onyola
beyemban na betanysedi na bebolo ba ṅginya.
* Njika lambo lena le, lena lo yeusabeno na 13
mine miemba mipepe, ke dinmene, ná na si ta
muuna na binyo? Binyo lakise nde mba bon
bobe. * Ombwa, nin nde nye ṅgedi ni londe 14
ilalo na boṅsanno o po na binyo, nde na si
mende pe to be muuna na binyo; ebanja na
si ma-pulise mambo manyu, nde binyo. Ebanja
seto bana nde ba ma-kombeye basaṅgo, nde
basaṅgo nde ba ma-kombeye bana. * Nde 15

mba na to̱ndi nde o bola na bolabe̱ pe̱ onyola
midī manyu. Yete̱na na to̱ndi te̱ binyo̱ bwambi,
16 mba na to̱ndo̱be̱ nde son e? * E be̱ so̱ nde
na: mba na si ta muuna na binyo̱; nde na ta
17 joa, na putedi binyo̱ na musomba. * Na ta
na dane̱ binyo̱ bema onyola mowó̱ nya ban
18 na tano̱ na loma na binyo̱? * Mba na ta na
so̱so̱mea Tito na loma pe̱ muna-saṅgo mowó̱
na mo̱, Tito nde a dan binyo̱ bema e? Di si
ta nde di daṅgwa na mudī mowó̱ me̱ne̱? Seto̱
19 o mulemlem ma mataṅga e? * Binyo̱
lo m'o̱ṅge̱le̱ nin ponda nye̱se̱ na, di ma-pula
nde suṅga nyolo na binyo̱. Di ma-to̱po̱ nde
oboso ba Loba o Kristo. A bandolo, mambo
20 me̱se̱ me nde onyola loṅgise̱ lanyu. * Ebanja
nā-bwa bo̱ṅgo̱, ná na po̱i te̱ na si me̱nde̱ so̱
binyo̱ kana na to̱ndino̱, mbame̱ne̱ pe̱ n'o so̱be̱
na binyo̱ kana lo si to̱ndino̱; ná e si ya be̱
mitaṅgo mi be̱ na ko̱di na maliṅga na jabane̱
na minda na besoka na pimbimbi na mpuṅgu,
21 * ná e si ya be̱ na po̱i te̱, Loba lam a sibise̱
mba oteten anyu, ka nyena n'aṅgame̱n bwa
ndutu onyola gita bena ba boli bobe ṅged'a
boso, nde ba s'ate̱le̱ onyola mbindo na misonje
na munyo̱si ba bolino̱.

13 Nin nde nye ṅged'ilalo na ma-po̱no̱ na
binyo̱. Lambo na lambo te̱ di me̱nde̱ te̱se̱be̱
2 o mudumbu ma mboṅ iba to̱ ilalo. * Na ta
na kwala ṅged'a boso, nde na ma-kwala pe̱
mo̱ tatan oboso, ka biana na ta n'ukea wase
ṅgedi ni londe̱ iba, nde na s'ukedino̱ tatan,
nà ba bena ba boli bobe ṅged'a boso na

bane̱ bape̱pe̱ be̱se̱, na po̱i te̱ ńgedi nipe̱pe̱,
na si me̱nde̱ we̱ńge̱le̱. * Onyolana lo ma-pula 3
eyemban, ná Kristo nde a ma-to̱pe̱ oteten am,
nyena nu si bo̱bi onyol' anyu, nde nye ńginya
oteten anyu. * Ebanja to̱na a bomabe̱le̱no̱ o 4
mbasa onyola bo̱bo̱, nde e te̱ lońge̱ onyola
ńginy' a Loba. Nikame̱ne̱ biso̱ pe̱ di bo̱bi
oteten ao, nde di me̱nde̱ be̱ lońge̱ na mo̱
onyola ńginy' a Loba onyol' anyu.

Keka binyo̱me̱ne̱ ńga le o jemea, wasa 5
binyo̱me̱ne̱. To̱ lo si bī binyo̱me̱ne̱, ná Kristo
e oteten anyu e? E be̱ te̱ ná lo titi mbale̱.
* Nde na pite̱ ná lo bī ná biso̱ je mbale̱. 6
* Nde di ma-kane̱ na Loba, ná lo si bola to̱- 7
lambo la bobe, seto̱ ná di e̱ne̱ne̱ ka bambale̱,
nde ná binyo̱ lo˚bole bwam, nde biso̱ di be̱
nde ka ba titi mbale̱. * Ebanja di si ma-we̱le̱ 8
bola to̱-lambo te̱ńge̱ne̱ mbale̱, nde onyola
mbale̱. * Ebanja di ma-bwa munye̱ńge̱ yete̱na 9
biso̱ di bo̱bi, nde binyo̱ lo be̱ ńginya. Din pe̱
nde di ma-so̱so̱meano̱, ná lo te̱se̱be̱ ka ni te̱ńge̱n.
* Onyola nika nde na ma-tilano̱ man mambo, 10
kana na s' ukedino̱ wase, ná n' ukedi te̱ na
s' ańgame̱n be̱ bwambi, kaponda ńginya nyena
Sańgo a bolino̱ mba onyola lońgise̱, seto̱ onyola
bule̱le̱.

O sukan, a bonate, bwa munye̱ńge̱, te̱me̱ 11
ka ni te̱ńge̱n, be̱ne̱ lo̱ko̱mea, be̱ jo̱ńge̱le̱ diwo̱,
ja na musańgo, nde Loba la ndolo na la
musańgo a me̱nde̱ be̱ na binyo̱. * Somane̱ 12
mowó̱ na nune̱ na sopa la bosańgi. Basańgeri
be̱se̱ ba som binyo̱. * Nded' a Sańgo asu 13

Yesu Kristo n'etond'a Loba na latane
la Mudī Musaṅgi babe na binyo
bese. Amen.

KALAT' A PAULO
ONYOLA BATO BA GALATIA.

1 Paulo nya muloloma seto na bato, to onyola
moto, nde onyola Yesu Kristo na Loba Tete,
2 nu pumbwele mo o kwedi, *muemba na
bona-saṅgo bese bena be na mba, onyola
3 miemba ma Galatia. *Ndedi e be na binyo
na musaṅgo mu ma-we na Loba Tete na Saṅgo
4 asu Yesu Kristo pe, *nu boli momene onyola
miobe masu, ná a suṅge biso onyola nin was'a
bobe nya tatan, kaponda jemea la Loba na
5 Saṅgo asu, *na mo nde edube e be o bwindea
na bwindea, Amen.
6 Na nyaki, ná lo wamse sumwabe na nu
nyena nu bele·binyo o nded'a Kristo, (o timba)
7 onyola miaṅgo-ma-bwam mipepe; *tona mi-
pepe mi titino, ke doṅgo be te, bena ba ma-
puṅgwe binyo, bena ba ma-pule tukwe miaṅgo-
8 ma-bwam ma Kristo. *Nde to biso, to angel
ni wu o mony nde, e ma-laṅgwea te binyo
miaṅgo-ma-bwam mipepe, buka mi di laṅgwe-
9 dino binyo, lou di be omony ao. *Kana na
kwalino ṅged'a boso, na ma-kwala pete nde
nikamene: Moto a ma-laṅgwea te binyo miaṅgo-
ma-bwam, buka mi lo kusino, lou di be omony

ao. * Ṅga na ma-kwala nde ninka o duta 10
bato, ṅga Loba? Ṅga na ma-pulise nde o
dolise bato e? Nata te nadia o pula
dolise bato, ke nasi wusa be muut'a
Kristo.
Nde na ma-biise binyo, a bonate, ná miaṅgo- 11
ma-bwam miena mi laṅgwabe na mba, mi titi
kaponda bato. * Ebanja to mba pe na si kusi 12
mo na moto, na s'okwabele to mo, nde na kusi
nde mo onyola bebiisedi ba Yesu Kristo.
* Ebanja lo ta lo seṅga onyola bedaṅgwedi 13
bam ba kwaṅ kaponda jowe la Loba la Bona-
Yuda, ná na ta na takise muemba ma Loba
buka dimene, na nyamse pe mo, * na ta na 14
buka gita la muemba mam ma tumba lam o
jowe la Loba la Bona-Yuda, kana na tano
kodi bwambi onyola mieka ma batete. * Nde 15
niponda e tano e dolise Loba, nu wandi mba
natena o dibum la yeye, nu bele pe mba
onyola nded'ao, * o biise mba Mun'ao, ná 16
na laṅgwe mo oteten a basibi, dibokimene na
si kwalisan to eyobo na maya; * na s'alo to 17
o Yerusalem na ba bena ba ta bamuloloma
oboso na mba; nde n'alo nde o Arabia, na
mba na timba pe o Damasko. * Nde ombusa 18
mbu milalo nde n'ondedino o Yerusalem o
biane na Petro, nde na ta na ja na mo dom
la minya na mitanu. * Nde na s'en nde nya- 19
muloloma nupepe, ke Yakobo muna-saṅgo a
Saṅgo. * Nde man na ma-tileano binyo tatan, 20
ombwa, oboso ba Loba, na si ma-topo lobaṅgo.
* Ombusa nika na ta na po o bepasi ba 21

22 Siria na Kilikia. * Ke̱ na si bian te̱ boso na
23 boso na miemba ma Kristo o Yudea, * nde
ba ta nde ba seṅga na: Nu nu ta nu takise̱ biso̱
ṅged'a boso, a ma-laṅgwa tatan mulemlem
ma jemea, lena a tano̱ a nyamse̱ ṅged'a boso,
24 * na babo̱ ba sesa Loba onyol'am.
2 Nde ombusa dom la mbu na mine̱i na ta
n'ondea pe̱te̱ o Yerusalem muemba na Barnaba,
2 n'alane̱ pe̱ na Tito. * Nde na ta n'ala kapon-
da bebīsedi, na ta na tindea babo̱ miaṅgo-ma-
bwam, miena na ma-laṅgwano̱ oteten a basibi,
bwambwam na ba bena ba ta ba boso, ná na
si ya be̱ na daṅgwa tete, to̱ ke̱ na daṅgo nde
3 tete. * Nde to̱ Tito nu ta na mba, to̱na eno̱
mot'a Grikia, ba si ta ba nyakisane̱ mo̱ o jen-
4 dabe̱. * Nde e ta nde onyola bona-saṅgo ba
mawo̱ndo̱n bena ba ta b'iṅgea oten na ka
iso̱lo̱, bena ba po̱i o so̱mo̱ wonj'asu di be̱nno̱
na Kristo Yesu, ná ba timbise̱ biso̱ bakom,
5 * bena di si tindedino̱ bejedi to̱ ṅge̱ṅ po̱ o
seṅgane̱ babo̱, ná mbal'a miaṅgo-ma-bwam
6 e tiṅgame̱ na binyo̱. * Nde onyola ba bena
be ba boso, to̱ ne̱ni ba tano̱ ṅged'a boso, ye
nde mba kapo̱ (ebanja Loba a si m'ombwea
boso ba moto), ebanja babo̱ ba boso ba si ta
7 ba batea mba to̱-lambo, * nde ka nipe̱pe̱, niponda
b'e̱nno̱, ná na bakabe̱ miaṅgo-ma-bwam onyola
ka ni titi boendi, kana Petro pe̱ a bakabe̱no̱
8 onyola boendi, * (ebanja nu nu ta ṅginya na
Petro onyola mulo̱loma ma boendi, a ta pe̱
9 ṅginya na mba onyola basibi;) * nde ba so̱ino̱
ndedi ni bolabe̱ mba, Yakobo na Kefa na

Yohane, bena ba ma-laṅgabe̱ ka bete̱mbu, ba
boli mba na Barnaba dia la mom la jalatane̱,
ná biso̱ di ale na basibi, babo̱ pe̱ na boendi:
* Nde na, di o̱ṅge̱le̱ nde batuedi, lambo lena 10
na tano̱ pe̱ ṅginya o bola.

Nde niponda Kefa a po̱ino̱ o Antiokia, na 11
ta na te̱me̱ne̱ mo̱ boso na boso, ebanja a ta
a be̱ne̱ misan. * Ebanja a ta a da na basibi 12
obiana doṅgo la bato di ma-wa na Yakobo;
nde ba po̱ino̱ na mo̱ 'embame̱, a we̱ṅge̱le̱ mo̱-
me̱ne̱, ebanja a ta a bwa ba boendi bo̱ṅgo̱.
* Bane̱ Bona-Yuda pe̱ ba ta ba dimbe̱le̱ nyolo 13
muemba na mo̱, ka nyena na Barnaba nye̱se̱
pe̱ a ta a dutabe̱ na dimbe̱le̱ labu la nyolo.
* Nde niponda n'e̱nno̱ ná ba si ma-daṅgwa 14
bwam kaponda mbal'a miaṅgo-ma-bwam, na
mba na kwalane̱ Petro oboso ba be̱se̱ na:
Yete̱na oa, oe mot'a Bona-Yuda, nde o bolea
k'ede̱mo a basibi, seto̱ ka Bona-Yuda, ne̱ni
so̱ o ma-nyakisane̱no̱ basibi ná ba boleye
k'ede̱mo a Bona-Yuda e? * Biso̱ je nde 15
Bona-Yuda kaponda yabe̱ lasu, seto̱ bato ba
bobe ba wu na basibi. * Nde kana di bino̱ 16
ná moto a si ma-te̱se̱be̱ na sim onyola bebolo
ba mbenda, nde onyola jemea o Yesu Kristo
mo̱me̱ne̱, nikame̱ne̱ nde biso̱ pe̱ di timbino̱
dube̱ o Kristo Yesu, ná di te̱se̱be̱ na sim onyola
jemea o Kristo, seto̱ onyola bebolo ba mbenda,
ebanja onyola bebolo ba mbenda to̱ eyobo
e si me̱nde̱ te̱se̱be̱ na sim. * Nde yete̱na biso̱- 17
me̱ne̱, jena di ma-pulise̱ o te̱se̱be̱ na sim o
Kristo, di so̱be̱ te̱ bato ba bobe, ke̱ Kristo e

18 nde muboled'a bobe e? Tomtom! *Ebanja
yete̱na na ma-loṅga pe̱ ma mena na bule̱le̱no̱,
ke̱ na ma-timbise̱ nde mbame̱ne̱ mubule̱le̱-
19 mbenda. *Ebanja mba na wedi na mbenda
onyola mbenda, ná na be̱ loṅge̱ onyola Loba;
20 na bomabe̱le̱ o mbasa na Kristo. *Ne loṅge̱,
nde e titi pe̱ mba, nde Kristo nde e
loṅge̱ oteten am. Din loṅge̱ na ma-
be̱no̱ tatan o eyobo, na ma-be̱ nde mo̱
o jemea la Mun'a Loba, nyena nu to̱n-
di mba, nu boli pe̱ mo̱me̱ne̱ onyol'am.
21 *Na si ma-timbise̱ nded'a Loba ewolo; ebanja
yete̱na te̱me̱-la-sim di ma-wa te̱ o mbenda, ke̱
Kristo a wedi nde tete.

3 A ba Galatia b'elemā, nja a wo̱ndi binyo̱,
ná lo si seṅgane̱ mbale̱ e? binyo̱ bena Yesu
Kristo a tano̱ a telame̱ o miso̱ manyu oteten
2 anyu, ka nu bomabe̱le̱ o mbasa! *Na to̱ndi
nde jokwa din diwo̱ me̱ne̱ na binyo̱: Lo kusi
nde Mudī onyola bebolo ba mbenda, ṅga
3 onyola belaṅgwedi ba jemea? *Le nde be-
lemā nika? Lo botedi o mudī, nde lo ma-pula
4 bo̱lise̱ tatan o eyobo? *Lo ta nde lo we̱lisane̱
di gita la mambo tete e? Yete̱na ye nde
5 tete nambale̱! *Nu so̱ nu ma-bole̱ binyo̱
mudī, nu ma-bole̱ pe̱ bebolo ba ṅginya oteten
anyu, a ma-bola nde mo̱ onyola bebolo ba
6 mbenda ṅga onyola laṅgwa la jemea? *Kana
„Abraham a dube̱no̱ Loba, nde e laṅgabe̱ mo̱
7 onyola te̱me̱-la-sim.“ *Binyo̱ bia so̱ ná ba
bena be ba jemea, babo̱ nde be bana ba

Abraham. *Nde kana betiledi be se̱le̱no̱ je̱ne̱, 8
ná Loba a me̱nde̱ te̱se̱ basibi na sim onyola
jemea, be se̱le̱ bola Abraham miaṅgo-ma-bwam
na: „Onyol'aṅgo̱ nde matumba me̱se̱ ma me̱n-
de̱no̱ namsabe̱." *Na so̱ nde ba bena be ba 9
jemea ba namsabe̱ muemba na Abraham nya
jemea. *Ebanja be̱se̱ bena be onyola bebolo 10
ba mbenda, be owasa lou. Ebanja e tilabe̱
na: Lou le omo̱ny a moto na moto nu si ma-
tiṅgame̱ o mambo me̱se̱ mena ma tilabe̱ o
kalat'a mbenda, o bola mo̱. *Ebanja e bian 11
ná to̱-moto a si ma-te̱se̱be̱ na sim oboso ba
Loba onyola mbenda. „Ebanja nute̱m na sim
a me̱nde̱ nde be̱ loṅge̱ onyola jemea." *Nde 12
mbenda e si wu onyola jemea, „nde nu nu
ma-bole̱ mo̱ a me̱nde̱ be̱ loṅge̱ onyol'ao."
*Kristo a ko̱ti biso̱ na lou la mbenda, 13
niponda a timbino̱ lou onyol'asu,
ebanja e tilabe̱ na: „Lou je omo̱ny
a moto na moto nu panam o eboṅgo",
*ná bonam ba Abraham bo po̱ na basibi o 14
Kristo Yesu, ná di kuse dikaki la Mudī on-
yola jemea.

A bonate, na ma-kwala kaponda ede̱mo a 15
bato: To̱ e be̱ nde male ma moto, ma má-
tiṅgame̱ te̱, to̱-moto a si ma-bule̱le̱ pe̱ mo̱, to̱
bata lambo oten. *Makaki ma ta so̱ ma 16
bolabe̱ Abraham na mbot'ao. A si kwali na:
na mbota, ka ya gita, nde ka po̱: „na mbot'
aṅgo̱", nyena nye Kristo. *Nde na ma-kwala 17
nde na: Male ma tiṅgabe̱ oboso na Loba
onyola Kristo, ma titi ná ma bulabe̱le̱ onyola

mbenda ni po̱i ombusa bebwea ba mbu bene̱i
18 na mualalo, ná e nyamse̱ dikaki. * Ebanja
yete̱na sàṅgo di ma-kusabe̱ te̱ onyola mbenda,
ke̱ di titi pe̱ onyola dikaki; nde Loba 'abedi
mo̱ Abraham onyola dikaki ka ndedi.
19 Mbenda nye so̱ nje? E ta nde e batabe̱
onyola miobe, (natē mbota ni be̱n dikaki e po̱),
nde e ta nde e te̱se̱be̱ na angel onyola dia la
20 muwaledi: * Nde muwaledi a si ma-be̱ onyola
21 mowó̱; nde Loba le nde diwo̱me̱ne̱. * Mbenda
e ma-te̱ṅge̱ne̱ so̱ makaki ma Loba e? Tomtom!
Ebanja mbenda, nyena ni ma-we̱le̱ timbise̱
penya, e bolabe̱ te̱, ke̱ te̱me̱-la-sim di wusa wa
22 o mbenda nambale̱. * Nde betiledi be kuke̱
me̱se̱ owasa bobe, ná dikaki lena di ma-we̱ o
jemea o Yesu Kristo, di bolabe̱ ba bena ba
23 dube̱. * Nde obiana jemea di ma-po̱, di ta di
kukabe̱ owasa mbenda, di ne̱ṅge̱be̱ onyola
24 jemea, lena di me̱nde̱ biisabe̱. * Nika so̱
nde mbenda e timbino̱ be̱ muleed' asu
onyola Kristo, ná dite̱se̱be̱ na sim
25 onyola jemea. * Nde kana jemea di po̱ino̱
26 di titi pe̱ owasa muleedi. * Ebanja binyo̱
be̱se̱ le bana ba Loba onyola jemea
27 o Kristo Yesu. * Ebanja be̱se̱ bena ba
28 dubisabe̱ o Kristo, ba bo̱ti nde Kristo. * Oten e
titi mot' a Bona-Yuda to̱ nya Grikia, oten e titi
mukom to̱ wonja, oten e titi mome to̱ muto,
ebanja binyo̱ be̱se̱ le nde mowó̱ o Kristo Yesu.
29 * Nde le te̱ ba Kristo, ke̱ le pe̱ mbot' a Abra-
ham, basaṅgwedi kaponda dikaki.
4 Nde na ma-kwala na: ponda musaṅgwedi

a diano muutu, a si ma-tukwa na mukom, tona
eno sańgo a mese, *nde a ma-be nde owasa 2
babońgwedi na soele natena ni ponda ni
tesebe na sańgo. *Nikamene pe na biso. 3
Niponda di tano bana di ta nde di timbisabe
bakom ba beleedi ba boso ba wase. *Nde 4
niponda belondedi ba ponda bepoino,
Loba alom Mun'ao, ayabe na muto,
a sibisabe owasa mbenda, *ná a kote 5
ba be owasa mbenda, ná di nońgobe ka
bana. *Nde kana leno bana, Loba a lom 6
Mudī ma Mun' ao o milema masu, mu ma-
kwale na: Aba, Tete. *Na so nde o titi pe 7
mukom nde muna, nde oe te muna, ke oe pe
nde musańgwed' a Loba onyola Kristo.

Nde o ni ponda mene, niponda lo si tano 8
lo bia Loba, lo ta nde lo bolea maloba, mena
ma titi maloba kaponda bewekedi; *nde tatan 9
kana lo timbino bia Loba, to bwambwam lo
biabeno na Loba, neni lo ma-timbano pe o be-
leedi ba boso, bena be bobi na ba tue, bena
lo ma-pulano pete botea bolea? *Lo ma-neńge 10
minya na miodi na ponda na mbu, *na ma- 11
bwa bońgo, ná na boli nde ebolo tete oteten
anyu. *Na sosomedi binyo, a bonate, timba 12
ka mba, kana mba pe neno ka binyo. Lo si
boli mba to-lambo la bobe. * Lo bi, ná na 13
ta nde na lańgwea binyo miańgo-ma-bwam
ńged'a boso onyola bobo la eyobo, *nde 14
makekisan mena na tano na bene o eyobo
am, lo si ta lo yańa mo to bańga mo, nde lo
ta nde lo kasa mba ka angel a Loba, ē, ka

15 Kristo Yesu momene. * Bonam banyu boe
so ue? Ebanja na ma-bola mboṅ onyol' anyu,
ná yetena e wele te bolane, lo wusa soṅgwa
16 miso manyu, lo bola mba mo. * Na má-timba
so nde musiṅger' anyu, ebanja na laṅgwedi
17 binyo mbale? * Ba si ma-bwa kod' a bwam
onyol' anyu, ba ma-pula nde jeka binyo, ná
18 binyo lo bene kodi onyol' abu. * Bwa la kodi
di doli ponda yese o mambo ma bwam, nde
19 seto na ke n' ukedi nde wase na binyo. * A
bana bam basadi, bena na ma-yano pete na
sese, natena Kristo a wekabe oteten anyu.
20 * Na wusa tondo o jukea na binyo tatan na
tukwa pe doi lam; ebanja n' ubi onyol' anyu.
21 * Binyo bena lo ma-pule be owasa mbenda,
laṅgwea mba, lo si seṅgi onyola mbenda e?
22 * Ebanja e tilabe na: Abraham a ta a bene
bana ba bome baba; mowó na mut' a mukom,
23 nune pe na mut' a wonja. * Nde nu nya
mut' a mukom a yabe nde kaponda eyobo,
nde nu nya mut' a wonja onyola dikaki.
24 * Nde man me nde ka munia; ebanja nika
nye nde male maba, mowó ma mudoṅgo ma
Sinai ma ma-ye bana o ka be mukom, nika
25 nye nde Hagar; * ebanja Hagar e nde mu-
doṅgo ma Sinai o Arabia, muena mu teṅgen
na Yerusalem nya tatan, ebanja e mukom
26 muemba na bana bao. * Nde Yerusalem ṅya
mony nye nde wonja, nyena nye nyaṅgo asu.
27 * Ebanja e tilabe na: Bwa munyeṅge, a ewombe,
e si ma-ye, abwele doi o kokomeye, oa nu si
ma-naṅga o ses' a yadi; ebanja nu nu sasabe

a ben bana buka nu nu ben mome. * Nde a 28
bonate, binyo le nde bana ba dikaki kaponda
Isak. * Nde kana o ni pondamene, nu nu yabe 29
kaponda eyobo a tano a takise nu nu yabe
kaponda mudī, nikamene nde yeno pe tatan.
* Nde betiledi be kwali na nje? „Pañga mut'a 30
mukom na mun'ao; ebanja mun'a mut'a mu-
kom a s'añgamen be musañgwedi muemba na
mun'a mut'a wonja." * Na so nde, a bonate, 31
biso di titi bana ba mut'a mukom, nde ba
mut'a wonja.

Kristo a timbise biso wonja o be wonja. 5
Binyo teme so bwam, lo s'esele ná lo timbisabe
pe o ekokoso a mukom. * Ombwa, mba Paulo 2
na ma-lañgwea binyo na: Yetena l'endabe te,
Kristo a si ma-tombwane binyo to-lambo.
* Na ma-bola pete mboñ na moto na moto 3
ny'endabe, ná 'añgamen nde londise mbenda
yese. * Lo pandisabe na Kristo, binyo bena 4
lo ma-pule tesebe na sim onyola mbenda; lo
busi o ndedi. * Ebanja di ma-tata nde o Mudī 5
dipita la teme-la-sim onyola jemea. * Ebanja 6
o Kristo Yesu to boendi to ka ni titi boendi
ba si ma-toñgwele to-lambo, nde jemea di ma-
bole o ndolo. * Lo ta lo dañgwa bwam. Nja 7
'eki binyo ná lo si señgane mbale e? * Din 8
dutabe di si ma-wa na nu nu bele binyo.
* Son a esasañge e ma-sañgise mbondo muese. 9
* Na pite na binyo o Sañgo, ná lo si bene 10
joñgele dipepe. Nde nu nu ma-puñgwe bin-
yo, a mende bambe muka mao, to-nja eno.
* Nde mba, a bonate, yetena na dia te na 11

ma-laṅgwa boendi, nje so̱ na ma-takisabe̱no̱
pe̱? Ebanja ke̱ eso̱njisan a mbasa e má-
12 sumwabe̱. *E wusa be̱ bwam, ba ba ma-
puṅgwe̱ binyo̱, babo̱ mo̱me̱ne̱ ba ke̱ye̱ na pe̱m.

13 A bonate, lo belabe̱ onyola wonja, nde lo
si bolane̱ wonja onyola njo̱m a eyobo, nde
14 bolea mowó̱ na nune̱ onyola ndolo. *Ebanja
mbenda e londi o yen eyala ewo̱ na: „To̱ndo̱
15 muna-nyo̱ṅgo̱ ka oame̱ne̱.“ *Nde yete̱na lo
ma-kukwane̱ na dane̱ mowó̱ na nune̱, ombwa
bwam, ná lo si nyamsabe̱ na mowó̱ na nune̱.
16 Nde na ma-kwala na: Daṅgwa o mudī,
17 nde lo si me̱nde̱ bola bepuledi b'eyobo. *Ebanja
mpuli m'eyobo mu ma-te̱ṅge̱ne̱ mudī, nde ma
mudī pe̱ eyobo; man mabane̱ ma te̱ṅge̱n mowó̱
18 na nune̱, ná lo si bola ma lo ma-pulano̱. *Nde
lo ma-diabe̱le̱ te̱ na mudī, ke̱ lo titi owasa
19 mbenda. *Nde bebolo b'eyobo be bian,
be nde: Musonje, mbindo, munyo̱si,
20 *jowe̱ la losaṅgo, bolane̱ la miaṅga,
bosiṅga, mitaṅgo, ko̱di, maliṅga,
kwandane̱, jabane̱, pandisane̱, eko̱n,
21 ebwan, *so̱ki, mudesi na nika mam-
bo, onyol'ao nde na ma-laṅgweano̱
binyo̱ oboso, kana na tano̱ na laṅg-
wea binyo̱ oboso, ná ba ba ma-bole̱
nika, ba si me̱nde̱ saṅgwa janea la
22 Loba. *Nde bepuma ba Mudī be nde:
Ndolo, munye̱ṅge̱, musaṅgo, we̱li-
sane̱, muyao, bwam, jemea, pi, ko̱nji,
23 24 * mbenda e titi te̱ṅge̱ne̱ man. *Nde ba

bena be ba Kristo, ba bome̱le̱ eyobo na
mulema ma wadiwadi na bepuledi ba bobe
o mbasa. *Yete̱na je te̱ loṅge̱ onyola Mudī, 25
ese̱le̱ biso̱ di daṅgwe pe̱ o Mudī. *Lo s'ese̱le̱ 26
biso̱ di be̱ edub'a ewolo, o tē̱ penda mowó̱ na
nune̱ na ko̱no̱ne̱ mowó̱ na nune̱.

A bonate, yete̱na diwuse̱ di bambe̱ te̱ moto, 6
binyo̱ bato ba mudī te̱se̱ mo̱ bwam na mudī
ma pī; nde o ombwe pe̱ oame̱ne̱, ná oa pe̱
o si ya be̱ o kekisabe̱. *Mowó̱ te̱ a bambe̱ 2
muuna ma nupe̱pe̱, nika nde lo ma-londise̱no̱
mbend'a Kristo. *Nde yete̱na mowó̱ a m' 3
o̱ṅge̱le̱ na, e lambo, nde a si be̱ to̱-lambo, ke̱
a ma-wo̱ndo̱ nde mo̱me̱ne̱. *Moto te̱ a wase 4
yao ebolo, nde a me̱nde̱ be̱ne̱ edub'ao na
mo̱me̱ne̱, seto̱ na nupe̱pe̱; *ebanja moto te̱ a 5
me̱nde̱ bambe̱ mao muuna. *Nu nu ma-kuse̱ 6
beleedi o eyala, a bole nu nu ma-lee̱ mo̱
doṅgo o bema be̱se̱.

Lo si wo̱ndo̱be̱, Loba a si m'okwabe̱; 7
ebanja di moto a ma-sano̱, mo̱ pe̱ nde
a me̱nde̱no̱ jumbwa. *Nu nu ma-se̱ o 8
eyobo a me̱nde̱ nde jumbwa dibumbe
onyola eyobo, nde nu nu ma-se̱ o mudī,
a me̱nde̱ jumbwa loṅge̱ la bwindea on-
yola mudī. *Lo s'ese̱le̱ biso̱ di wo̱lo̱ o bola 9
la bwam; ebanja o pond'ao di me̱nde̱ jum-
bwa, ke̱ di si wo̱li. *Na so̱ nde kana di 10
be̱nno̱ ponda, ese̱le̱ biso̱ di bole bwam
na be̱se̱, sepo̱n na muemba masu ma
jemea.

11 Ombwa, njika tila dindene na tiledino binyo
12 na dia lam. * Ba bena ba ma-pule muenen
m'eyobo ba ma-nyakisane binyo o jendabe,
nde ye nde onyolana ba si takisabe onyola
13 mbas'a Kristo. * Ebanja to babo momene
bena b'endabe ba si ma-nenge mbenda; nde
ba ma-pula ná lo endabe, ná ba sese onyola
14 manyolo manyu. * Nde e be etum na mba o
jasese, ke o mbas'a Sango asu Yesu Kristo,
nyena onyol'ao wase e bomabele mba o
15 mbasa, mba pe na wase. * Ebanja o Kristo
Yesu boendi bo titi to-lambo to ka ni titi
16 boendi, nde bewekedi ba penya. * Nde bese
bena ba ma-dangwe kaponda mu mueka, mu-
sango mu be omony abu na ndedi, na omony
17 a Israel nya Loba pe. * Botea tatan to-moto
a si takise pe mba, ebanja na ben ndo a Yesu
18 o nyol'am. * A bonate, nded'a Sango asu
Yesu Kristo e be na midi manyu. Amen.

KALAT' A PAULO
ONYOLA BATO BA **EFESO.**

1 **Paulo** nya mululoma nya Yesu Kristo
onyola jemea la Loba, onyola basangeri be
2 o Efeso na badube o Kristo Yesu. * Ndedi
e be na binyo na musango mu ma-we na
Loba, Sango asu, na Sango Yesu Kristo.
3 **Masoma** mabe na Loba na Tete nya
Sango asu Yesu Kristo, nu namse biso

na bonam ba mudī boe̱se̱, onyola mam-
bo ma mo̱ny o Kristo, *kana a po̱sino̱ 4
biso̱ oteten ao, obiana wase e ma-bokabe̱, o
be̱ bosaṅgi na ka ni titi misan oboso bao,
o ndolo, *a se̱le̱ te̱se̱ biso̱ oboso o be̱ bana 5
na mo̱, onyola Kristo Yesu, kaponda e do̱li-
sanno̱ jemea lao, *onyola sesa la bosaṅgi 6
ba nded'ao, nyena onyol'ao a bwedino̱ biso̱
ndedi o nu nu to̱ndo̱be̱, *nyena oteten ao 7
di be̱nno̱ diko̱ti onyola maya mao, nika nye
nde na, lakise̱ la miobe, kaponda mbwaṅ ma
nded'ao, *nyena a komno̱ njoasoa omo̱ny 8
asu, o dibie̱ le̱se̱ na so̱ṅtane̱ le̱se̱. *Kana a 9
biise̱no̱ biso̱ esok'a jemea lao, kaponda jemea
lao, lena a se̱le̱no̱ te̱se̱ oboso oteten ao *onyola 10
bolane̱ la belondedi ba ponda, o lata pe̱te̱
mambo me̱se̱ owasa mulopo mowó̱ o Kristo,
ma mena me o mo̱ny na ma pe̱ me o wase,
oteten ao, *nyena onyol'ao di timbisabe̱no̱ 11
basaṅgwedi, kana di se̱le̱no̱ te̱se̱be̱ oboso,
kaponda jemea la nu nu ma-bole̱ me̱se̱, ka-
ponda muano ma jemea lao, *ka nyena di 12
be̱ onyola sesa la bosaṅgi bao; biso̱ jena di
ta di se̱le̱ pite̱ o Kristo, *nyena oteten ao 13
binyo̱ pe̱ lo seṅgino̱ eyal'a mbale̱, miaṅgo-ma-
bwam ma joṅgise̱ lanyu, nyena oteten ao lo
dube̱no̱ pe̱, lo batabe̱no̱ pe̱ eyemban na Mudī
Musaṅgi ma dikaki, *muena mue tuṅg'a 14
sàṅgo lasu, onyola suṅga la ma me mao, on-
yola sesa la bosaṅgi bao.

Onyola nika mba pe̱, kana na seṅgino̱ 15
onyola jemea, lena je na binyo̱ o Saṅgo Yesu,

16 na onyola ndolo na basañgeri bese, * na si
m'esele o bola masoma onyol'anyu, na
17 m'oñgele pe binyo o muka mam, * ná Loba
la Sañgo asu Yesu Kristo, Tete nya bosañgi,
a bole binyo mudī ma dibie na ma bebīsedi
18 o soñtane lao, * miso ma milema manyu
ma panyisabe, ná lo wele bia nje ye dipita
la bebeledi bao, na nje ye mbwañ ma bosañgi
19 ba sañgo lao, oteten a basañgeri, * na nje
ye bondene bo pakapakan ba ñginy'ao na
biso bena di dube, kaponda beboledi ba ñginy'a
20 ñgum ao, * nyena a bolino o Kristo, niponda
a pumbweleno mo o kwedi, a jese pe mo o dia
21 lao la mom o bejedi ba mony, * omony a
beanedi bese na ñginya na ñgum na jasame
na mese mena ma ben dina, seto o nin wase
22 momene, nde na o nine pe ni mende po, * a
sibise pe mese owasa matañga mao, a boli
pe mo o be mulopo omony a mese ma muemba,
muena mue nyol'ao, belondedi ba nu nu ma-
londise mese o mese.

2 Nde binyo pe, niponda lo tano lo wo o
2 mawuse na miobe, * mena lo tano lo dañgwa
o ponda ni tombi, kaponda nyoñon a nin
wase, kaponda muaned'a janea la ñgo, nya
mudī muena mu ma-bole natena tatan oteten
3 a bana ba si dube, * bena pulisane babo biso
bese pe di ta di dañgwea o ponda ni tombi,
o bepuledi ba eyobo asu, kana di tano di bola
bepuledi b'eyobo na ba moñgele, nde di be
pe bana ba maliñga kaponda bewekedi, kana
4 bane bapepe. * Nde Loba lena le mbwañ o

ndedi, onyola ndol' ao ninde̱ne̱, nyena a to̱n-
dino̱ biso̱, * a ta a timbise̱ biso̱ penya muemba 5
na Kristo, biso̱, bena di ta di wo̱ o miobe,
(lo oṅgisabe̱ nde onyola ndedi), * a pumbwe̱le̱ 6
pe̱ biso̱ muemba na mo̱, a je̱se̱ biso̱ muemba
na mo̱ o bejedi ba mo̱ny o Kristo Yesu,
* ná o ponda ni me̱nde̱ po̱ a lee̱le̱ mbwaṅ ma 7
nded' ao mu pakapakan o bwam (bao) na biso̱
o Kristo Yesu. * Ebanja lo oṅgisabe̱ on- 8
yola ndedi onyola jemea, seto̱ na ka
anyu, le nde jabea la Loba, * seto̱ 9
onyola bebolo, ná moto a si ya be̱ a
sese̱, * ebanja je nde ebol' ao e wekabe̱ o 10
Kristo Yesu onyola bebolo ba bwam, bena
Loba a se̱le̱no̱ te̱se̱ oboso, ná di daṅgweye oten.

Onyola nika o̱ṅge̱le̱, ná o ponda ni tombi, 11
binyo̱, basibi o eyobo, lo ta lo belabe̱ o ka
ni titi boendi na di di belabe̱ boendi o eyobo,
boena bo ma-bolabe̱ na maa, * ná o ni ponda- 12
me̱ne̱ lo ta lo pandisabe̱ na Kristo, lo si ta
lo be̱ne̱ doṅgo o mboa Israel, lo ta nde be̱n
na male ma dikaki, lo si ta lo be̱ne̱ dipita,
lo ta nde o wase esibe̱ bia Loba. * Nde tatan 13
o Kristo Yesu, binyo̱, bena lo ta etum o ponda
ni tombi, lo sisedi be̱be̱ o maya ma Kristo.
* Ebanja mo̱ nde e musaṅgo masu, nu timbise̱ 14
mabane̱ diwó̱, nu pam pe̱ edima yena e ta
e keṅabe̱, kana a nyamse̱no̱ o eyobo ao bosiṅga,
* mbend' a beanedi o mieka, ka nyena a weke 15
babane̱ oteten ao mo̱me̱ne̱ mot' a penya mowó̱,
nde a kome musaṅgo, * a do̱lisane̱ babane̱ na Loba 16
o nyolo po̱ onyola mbasa, kana a bono̱ bosiṅga

17 onyol'ao momene; *nde a poi, a laṅgo mu-
saṅgo na binyo bena lo ta etum, na ba pe
18 bena ba ta bebe, *ebanja onyol'ao nde biso
babane di benno biṅgedi na Tete o mudī mowó.
19 *Na so nde lo titi pe ben na njan,
nde l'á nde somsom a bato ba mundi
muemba na basaṅgeri na bona ndabo a
20 Loba, *lo loṅgabe omony a bebokedi
ba bamuloloma na batoperi-ba-mudī,
bena Yesu Kristo momene eno dale
21 la toṅgo, *na mo nde boloṅgi boese bo ma-
latabeno, bo ma-nyakano onyola tempel a
22 bosaṅgi o Saṅgo, *na mo nde binyo pe lo
ma-loṅgabeno onyola bejedi ba Loba o mudī.
3 Onyola nika mba Paulo, mot'a beboa nya
2 Kristo Yesu, onyol'anyu basibi, — *yetena
lo seṅgi te onyola ebol'a nded'a Loba, yena
3 e bolabe mba onyol'anyu, *ná e biisábe mba
onyola bebīsedi, esoka, kana na tilino oboso
4 na ṅgus'a beyala, *bena lo ma-laṅga te mo
lo ma-wele sò soṅtane lam o esok'a Kristo,
5 *yena e si ta e biisabe na bana ba bato o yine
nyoṅon, kana e biisabeno tatan na bamulo-
loma bao ba bosaṅgi na batoperi-ba-mudī, o
6 mudī: *ná basibi pe be basaṅgwedi na
bembon na baben-doṅgo o dikaki lao o Kristo
7 onyola miaṅgo-ma-bwam, *miena na timbino
be muboledi, kaponda jabea la nded'a Loba
nyena ni bolabe mba, kaponda beboledi ba
8 ṅginy'ao. *Na mba, nyena nye bosadi buka
basaṅgeri bese nde, nin ndedi e bolabeno, o
laṅgwea basibi mbwaṅ ma Kristo muena mu

si ma-we̱le̱ wasabe̱, * na o bola be̱se̱ ná 9
b'e̱ne̱ nje ye ebol'a esoka, yena e ta e wu-
tame̱ nate̱na o bwindea o Loba nu weki
mambo me̱se̱, * ná e biisabe̱ tatan na manea 10
na ṅginya o bejedi ba mo̱ny, onyola ka mu-
emba, dibie̱ la Loba la nyai na nyai, * kaponda 11
jemea la bwindea lena a wekino̱ o Kristo Yesu,
Saṅgo asu, * nyena onyol'ao di be̱nno̱ bokenju 12
na biṅgedi o dipita, onyola jemea na mo̱.
* Onyola nika na ma-so̱so̱mea, ná lo si wo̱lo̱ 13
onyola matakisan mam, mena na be̱nno̱ onyol'
anyu, mena me nde edube na binyo̱.

Onyola nika na ma-numa mabo̱ṅgo̱ mam 14
na Tete̱ nya Saṅgo asu Yesu Kristo, * nu 15
nyena mbia me̱se̱ o mo̱ny na o wase
babe̱nno̱ dina, * ná abole binyo̱ 16
kaponda mbwaṅ ma bosaṅgi bao, ná
l'embabe̱ na ṅginya onyola Mudī mao
o mot'a teten, * ná Kristo a je o mile- 17
ma manyu onyola jemea, lo be̱ne̱ mi-
aṅga, lo sikime̱ye̱ pe̱ o ndolo, * ná lo 18
we̱le̱ bia muemba na basaṅgeri be̱se̱ nje ye
tindame̱ na bwaba na njiba na jasame̱, * o 19
bia ndol'a Kristo nyena ni buki mabie̱ me̱se̱,
ná lo londisabe̱ onyola belondedi ba Loba
be̱se̱. * Nde nu nyena nu ma-we̱le̱ bole̱ 20
njoasoa buka me̱se̱ di ma-so̱so̱meano̱ na so̱ṅ-
tane̱, kaponda ṅginya ni ma-bole̱ oteten asu,
* na mo̱ nde edube e be̱ o muemba na o Kristo 21
Yesu onyola nyo̱ṅo̱n ye̱se̱ ya bwindea na
bwindea. Amen.

Na m'ome̱le̱ so̱ binyo̱, mba mot'a beboa o 4

Sańgo, o dańgwa ka ny'ańgamen belabe lena lo
2 belabeno, *na sibise la nyolo lese na pī, na
3 welisane, o welisane mowó na nune o ndolo, *o be
ńginya o neńge jalatane la mudī onyola jatiń-
4 ane la musańgo. *Nyolo po na Mudī mowó,
kana lo belabeno o dipita diwo la be-
5 labe lanyu. *Sańgo po, jemea diwo,
6 dubise diwo. *Loba diwo na Tete nya
bese, nu nyena nye omony a bese na
7 onyola bese na oteten a bese. *Nde
mowó na mowó nyasu te ndedi e bolabe
8 kaponda dimene la jabea la Kristo. *Onyola
nika a kwali na: „'Abo o mony, 'alan mukoma
9 o mukoma, a boli mabea na bato.“ *Nde din
na: 'abo, le nde nje, e si be te na, a sele
10 siba o bepasi ba wase wase. *Nu nu sibi
e pe nde nu ny'abo o mony a mony yese,
11 ná a londise mambo mese. *Nde momene a
tese pe dońgo bamuloloma, dońgo pe batoperi-
ba-mudī, dońgo pe balańgwedi, dońgo pe bata-
12 teri na baleedi, *onyola bońsane la basańgeri
onyola ebol'a bolea onyola lońgise la nyol'a
13 Kristo, *natena biso bese di po o jalatane
la jemea na dibie la Mun'a Loba, na moto
nu koki, na dimene la mute la belondedi ba
14 Kristo, *ná di si be pe mieńge ma bana
bena ba ma-yombisabe na yeńgisabe na ńgo
a beleedi te onyola mawondon ma bato, o
misomba onyola malambi ma dimbele la ńgea,
15 *nde di be nde mbale o ndolo, di nyake o
mambo mese na mo, nyena nye mulopo, Kristo;
16 *nyena na mo nde nyolo nyese e latabeno,

e tiṅgabe pe onyola tiṅga la joṅgwane te,
kaponda dimene la ebol'a eloṅgi te, o bola
bonyaki ba nyolo onyola loṅgise la momene
o ndolo.
Din so nde na ma-kwalano, na bola pe 17
mboṅ o Saṅgo, ná lo si daṅgwa pe kana bane
basibi o joṅgele labu l'ewolo, * bena ba 18
timbi muititi o dibie labu, be etum na loṅge
la Loba, onyola bodimbea boena boe na babo,
onyola jenyisabe la milema mabu, * bena 19
kana ba si ma-seṅgano pe sese, ba bake babo
momene o munyosi onyola bola la mbindo te
o mukubo. * Nde binyo lo s'oko Kristo nika, 20
* yetena ye ná lo seṅgi onyol'ao, lo leabe pe 21
onyol'ao, kana yeno mbale o Yesu: * ná lo 22
soṅgwe mudun a moto, kaponda bedaṅgwedi
banyu ba boso, nu nyamse momene o bepu-
ledi ba mawondon, * nde lo timbise binyo- 23
mene penya o mudī ma joṅgele lanyu, * lo 24
bote mot'a penya, nu wekabe kaponda
Loba o teme-la-sim na bosaṅgi ba mbale.
Onyola nika sumwa lobaṅgo, topo mbale 25
moto te na muna-saṅgo, ebanja je nde beloṅgi
na mowó na nune. * Lo liṅga, nde lo si bola 26
bobe, lo s'esele wei i sibea binyo wase onyola
maliṅga manyu, * lo si tindele to Satan bejedi. 27
* Nu nu m'ibe a s'iba pe, nde a bole nde 28
ebolo, a kuse bao bema na mao maa, ná a
bene o bola batuedi. * Lo s'esele to eyal'a 29
bobe e busa o mudumbu manyu, nde ma ma
doli onyola loṅgisane, kaponda yeno ná e
pulabe, ná e bole museṅ na ba ba ma-seṅge.

30 * Lo si bwese Mudī Musaṅgi ma Loba ndutu,
muena lo batabeno eyemban natena bunya ba
31 joṅgise. * Esele njoṅgi nyese na pidi na
maliṅga na etois'a miambo na dibena ba be
32 etum na binyo muemba na bobe boese. * Nde
lo be muyao mowó na nune, na ndedi, lo la-
kisane mowó na nune, kana Loba pe a laki-
seno binyo o Kristo.
5 Binyo be so bato ba m'embilane Loba, ka
2 bana ba ndolo, * lo daṅgwe pe o ndolo, kana
Kristo a tano a tondo biso, a bola momene
onyol'asu ka musaṅgise na jabea na Loba
onyola pwepwe nya enumba e nyeṅgeny.
3 * Musonje na nyai a mbindo te, to mukubo
lo s'esele mo ma tubabe to dina oteten anyu,
4 kana e aṅgamenno na basaṅgeri, * nikamene
pe mambo ma mbindo na betopedi ba mbamba
to mambo ma ma-yoisane mena ma s'aṅga-
men, nde bwambwam lo bola nde masoma.
5 * Ebanja lo bī bwambwam, ná to mot' a mu-
sonje, to mot'a mbindo, to mutonde-bema,
nyena nye nde ka muboleye-losaṅgo, a si ben
6 sàṅgo o janea la Kristo na Loba. * Lo s'esele
to-moto a wondo binyo na beyala b'ewolo,
ebanja onyola man mambo nde maliṅga ma
Loba ma ma-pono omony a bana ba si dube.
7 8 * Lo si lata so muemba na babo. * Ebanja
binyo lo ta muititi o ponda ni tombi, nde
tatan le muenen o Saṅgo, daṅgwa so ka bana
9 ba muenen, * (ebanja bepuma ba muenen be
nde nyai a bwam yese na teme-la sim na
10 mbale), * kana lo ma-wasano nje e ma-doli-

sane Sañgo, * na lo si bene latane na bebolo 11
ba muititi, bena be si ma-tombwane, nde buka
nika, sambwele nde mo. * Ebanja ma mena 12
ma ma-bolabe na babo o diwuta, me ison to o
topo lao momene. * Nde mese ma ma-sam- 13
bwabele na muenen ma ma-busa o mpoma.
Ebanja mese ma ma-buse o mpoma me nde
muenen. * Onyola nika a kwali na: Umwe 14
oa nu nañga o iyo, asumwe na bawedi, nde
Kristo a mende panyise oa. * Ombwa so neni 15
lo ma-dañgwano ka ni teñgen, seto ka belemā,
nde ka badibie. * ka nyena lo bolane ponda 16
bwam, ebanja minya mie bobe. * Onyola 17
nika lo si timba elemā, nde bia nje ye jemea
la Sañgo. * Lo si soko mao, din di ma-wana 18
dibumbe, nde lo londa na mudī, * ka nyena 19
lo kwalisane mowó na nune o mieñge na
mieñge ma sesa na beloñgi ba mudī, lo
loñgea na jobea Sañgo o milema manyu;
* lo bole pe masoma ponda yese onyola 20
mambo mese na Loba Tete, o dina la Sañgo
asu Yesu Kristo. * Sibise binyomene owasa 21
mowó na nune o boñgo ba Kristo.

Bito ba sibise babo momene owasa bome 22
babu, kana onyola Sañgo. * Ebanja mome e 23
nde mulopo ma muto, kana Kristo pe eno
mulopo ma muemba, kana momene pe eno
musuñger' a nyolo. * Nde kana muemba mu 24
sibisabeno owasa Kristo, nikamene pe bito
pe na bome babu o mambo mese. * Binyo 25
bome tondo bito banyu, kana Kristo pe a ton-
dino muemba, nde a boli momene onyol' ao,

26 * ná a saṅgise mo, kana 'ouno mo onyola jo-
27 kele la madiba o eyala, * ná a teseye mo-
mene muemba ma bosaṅgi, esibe ton to dipe-
ny to lambo la nika, nde ná mu be bosaṅgi
28 na ka ni titi misan. * Nikamene pe nde
bome b'aṅgamenno tondo bito babu kana
manyolo mabu momene. Nu nu ma-tonde
29 munj'ao, a tondi nde momene. * Ebanja to-
moto a si siṅge eyobo ao to ponda, nde a ma-
boṅgwa nde mo na poṅgo pe mo, kana Saṅgo
30 pe (a ma-bolano) na muemba, * ebanja je nde
beloṅgi ba nyol'ao, na eyobo ao na bewese
31 bao pe. * „Onyola nika moto a mende dia
saṅgo na nyaṅgo, nde a tiṅgame na munj'ao,
nde babo babane ba mende nde be eyobo
32 ewo." * Yen esoka e kolo; nde mba na ma-
33 kwala nde mo o ka Kristo na muemba. * Nde
binyo pe, mowó na mowó nyanyu te, a tonde
munj'ao kana momene, nde muto pe a bwe
mom'ao boṅgo.

6 A bana, seṅgane basaṅgo banyu na ban-
yaṅgo banyu o Saṅgo; ebanja nika nye bwam.
2 * „Dube soṅgo na nyoṅgo", ni nde nye
3 mbend'a boso na dikaki na: * „ná o kuse
bwam, o bene pe loṅge la bwaba o wase."
4 * Binyo basaṅgo pe, lo si bola liṅgise bana
banyu, nde boṅgwa nde babo o boṅgo na o
malea ma Saṅgo.

5 Binyo bautu seṅgane basaṅgo banyu ka-
ponda eyobo na boṅgo na soasoane, nde na
6 mulema mowó, kana onyola Kristo, * seto
na ka bolea-la-miso, ka badolise-bato, nde ka

bautu ba Kristo, bena ba ma-bole jemea la
Loba na mulema; * bena ba ma-boleye na 7
jemea la bwam ka onyola Sańgo, seto onyola
bato, * kana lo bīno, ná to-njika lambo la 8
bwam moto a ma-bolano, a mende kusa mu-
lemlem na Sańgo, to a be mukom to wonja.
* Binyo basańgo pe, bola mulemlem na babo, 9
esele bekima, kana lo bīno, ná binyo na babo
lo ben Sańgo o mony, nyena wanda la moto
di titi na mo.

0 sukan, a bonate, be ńginya o 10
Sańgo na o ńginy'a ńgum ao. * Boto 11
bewesan ba Loba, ná lo wele temene misomba
ma Satan, * ebanja di si ben o janane eyobo 12
na maya, nde manea na bańginya na bānedi
ba wase ba mun muititi na muemba ma midī
ma bobe o bejedi ba mony. * Onyola nika 13
nońgo bewesan ba Loba, ná lo wele teme o
bunya ba bobe, ná lo wele buka mese nde
lo teme pe. * Lo teme so, bedue banyu be 14
tińgabe na mbale, botisabe na ńgut'a bwańga
nya teme-la-sim, * miende mi botisabe betambi 15
ba mbońsan ma miańgo-ma-bwam ma musańgo.
* Nde omony a mese nońgo ńgub'a 16
jemea, nyena lo ma-weleno dimsane
mońgo ma wea ma nyabobe. * Lo 17
nońgo mbidi ma jońgise na po a mudī,
nyena nye eyal'a Loba; * lo kane ponda 18
yese na muka muese na besosomedi o mudī,
lo be pe na epenye o titimbe nyese na besoso-
medi onyola basańgeri bese, * na onyol'am 19
pe, ná o tele la mudumbu mam eyala e bolabe

mba, o biise esok'a miañgo-ma-bwam na bo-
20 kenju, * miena neno nyamuloloma o ñgokobi,
ná na be bokenju onyol'ao, kana n'añgamenno
lañgwa.
21 Nde ná lo bie kana na jaino na nje na ma-
bolano, Tikiko, muna-sañgo nya ndolo na
muboled'a mbale o Sañgo, a mende biise binyo
22 mambo mese, * nyena na lomedino binyo
onyola ninkamene, ná lo bie kana di jaino,
23 nde a lokomeye pe milema manyu. * Musañgo
mu be na bona-sañgo na ndolo na jemea, lena
di ma-we na Loba Tete na Sañgo Yesu Kristo.
24 * Ndedi e be na bese bena ba tondi Sañgo asu
Yesu Kristo na ka ni si ma-timbeye.

KALAT'A PAULO
ONYOLA BATO BA **FILIPI.**

1 Paulo na Timoteo bautu ba Yesu Kristo,
onyola basañgeri bese o Kristo Yesu, bena
be o Filipi, muemba na bombwedi na baboledi.
2 * Ndedi e be na binyo na musañgo mu ma-we
na Loba, Sañgo asu, na Sañgo Yesu Kristo.
3 Na ma-soma Loba lam, ponda na ponda
4 na m'oñgeleno binyo, * ponda yese o mika
mam mese onyola binyo bese, kana na ma-
5 bolano muka mam na munyeñge, * onyola
latane lanyu o miañgo-ma-bwam botea o
6 bunya ba boso natena tatan, * kana na
piteno din, ná nu nu botedi ebol'a bwam

oteten anyu a me̱nde̱ pe̱ domse̱ mo̱ nate̱-
na bunya ba Yesu Kristo. *Kana e aṅga- 7
me̱nno̱ na mba o jo̱ṅge̱le̱ nika onyola binyo̱
be̱se̱, ebanja na be̱n binyo̱ o mulema mam, o
beboa bam na o suṅga na jembe̱ la miaṅgo-
ma-bwam, binyo̱ be̱se̱ ka babe̱ne̱-doṅgo o
nded'am. *Ebanja Loba e mboṅ am kana 8
neno̱ nyo̱ṅgi onyola binyo̱ be̱se̱ na ndol'a
mulema nya Kristo. *Nde na ma-so̱so̱mea 9
nde, ná ndol'anyu e beṅge nde kola o dibie̱
le̱se̱ na o jemba le̱se̱ la mambo, *o so̱ ma 10
mena ma titi kapo̱, ná lo be̱ ka ni saṅgi na
ni si be̱n misan nate̱na bunya ba Kristo, *lo 11
londe na bepuma ba te̱me̱-la-sim, bena be ma-
we̱ onyola Yesu Kristo, onyola edube na
sesa la Loba.

Nde na to̱ndi biise̱ binyo̱, a bonate, ná 12
mambo ma kweledi mba m'aledi nde onyola
toṅgwe̱le̱ la miaṅgo-ma-bwam, *ka nyena 13
beboa bam be timbi biane̱ kana o Kristo o
ndabo a muka nye̱se̱ na o bane̱ be̱se̱ pe̱, *na 14
gita la bona-saṅgo pe̱ ba pite̱ o beboa bam
o Saṅgo, ba beṅgi be̱ ṅginya o to̱po̱ eyala
na bokenju. *Nde doṅgo ba ma-laṅgwa nde 15
Kristo onyola eko̱n na mutaṅgo; doṅgo pe̱ onyola
njo̱m a bwam. *Doṅgo onyola ndolo, kana 16
ba bino̱ ná na naṅga nde uan onyola suṅga
la miaṅgo-ma-bwam. *Bane̱ ba ma-laṅgwa 17
nde Kristo onyola musuṅga seto̱ o ka mba-
le̱, ebanja ba m'o̱ṅge̱le̱ o jonde̱le̱ ndutu o
beboa bam. *Nika nye so̱ nje? Ke̱ na o 18
ka ye̱se̱ Kristo nde a ma-laṅgwabe̱, to̱ e be̱

nde na ka mawo̱ndo̱n to̱ ka mbale̱, onyola
dinme̱ne̱ nde na ma-bwano̱ munye̱ṅge̱, nde
19 na me̱nde̱ pe̱ bwa munye̱ṅge̱. * Ebanja na bī
ná din di me̱nde̱ timba onyola joṅgise̱ lam
onyola muka manyu na joṅgwane̱ la mudī
20 ma Yesu Kristo, * kaponda betatedi bam na
dipita lam, ná na si me̱nde̱ sambwabe̱le̱ o
to̱-lambo, nde na bokenju boe̱se̱ kana ponda
ye̱se̱, nikame̱ne̱ pe̱ na tatan Kristo a ma-
kolisabe̱ o nyol'am, to̱ e be̱ nde onyola loṅge̱
21 to̱ onyola kwedi. * Ebanja Kristo nde e
22 loṅge̱ lam, kwedi pe̱ muse̱ṅ. * Nde yete̱na
le nde loṅge̱ la eyobo, ke̱ ye nde mba bepu-
ma ba ebolo; o nika so̱ na si bī nje na ma-
23 po̱so̱no̱. * Ebanja n'endedi o miri mibane̱:
Ne nyo̱ṅgi o jasumwe̱ o be̱ na Kristo,
24 ebanja nika nye bwam bo tombi; * nde
o ja o eyobo le lambo di ma-pule̱ bwambwam
25 onyol'anyu. * Nde na bī, kana na pite̱no̱ din,
ná na me̱nde̱ ja, nde na me̱nde̱ ja na binyo̱
be̱se̱ onyola bonyaki banyu na munye̱ṅge̱ ma
26 jemea, * ná musesako manyu o Kristo Yesu
onyol'am mu kole, yete̱na na po̱i pe̱te̱ na
binyo̱ ṅgedi nipe̱pe̱.
27 **Nde** din mo̱me̱ne̱ nde, daṅgwa kana e aṅ-
game̱nno̱ kaponda miaṅgo-ma-bwam ma Kristo,
ná to̱ na po̱ nde, nde n'e̱ne̱ binyo̱, to̱ na s'ukedi
nde, nde na seṅga onyol'anyu, na seṅge ná
lo te̱m o mudī mowó̱, lo m'ana pe̱ na mulema
mowó̱ onyola jemea la miaṅgo-ma-bwam;
28 * lo si bwesabe̱ bo̱ṅgo̱ o to̱-lambo na basiṅgeri,
nika nye nde eyemban a dibumbe onyol'abu,

nde ya joṅgise̱ onyol'anyu, nde nika e wu
nde na Loba; *ebanja e bolabe̱ binyo̱, o ka 29
Kristo, seto̱ o dube̱ mo̱ mo̱me̱ne̱, nde o taka
pe̱ onyol'ao, *kana lo be̱nno̱ mulemlem ma 30
ewe̱nji kana lo tano̱ l'e̱ne̱ na mba, lo ma-
seṅgano̱ pe̱ onyol'am tatan.

Jome̱le̱ le so̱ te̱ o Kristo, lo̱ko̱ la mulema 2
la ndolo le te̱, latane̱ la mudī le te̱, ndol'a
mulema na ndedi be te̱, *londise̱ so̱ munye̱ṅge̱ 2
mam, ná lo be̱ nde jo̱ṅge̱le̱ diwo̱, kana lo
be̱nno̱ mulemlem ma ndolo, lo be̱ pe̱ mulema
mowó̱ na jo̱ṅge̱le̱ diwo̱, *lo si bola to̱-lambo 3
onyola diwanje̱ na pula la edub'ewolo, nde
o ka sibise̱-la-ṅyolo mowó̱ te̱ 'o̱ṅge̱le̱ nune̱
nupe̱pe̱ bonde̱ne̱ buka mo̱me̱ne̱; *to̱-mowó̱ a 4
s'ombwea mambo mao mo̱me̱ne̱, nde mambo
ma bane̱ bape̱pe̱ pe̱. *Be̱ne̱ din jo̱ṅge̱le̱ 5
oteten anyu lena di ta pe̱ na Kristo Yesu,
*nyena, to̱na a tano̱ bowan ba Loba, 6
a si ta a laṅga mo̱ ka lambo la ndumban,
o be̱ kapo̱ na Loba, *nde a timbise̱ nde 7
mo̱me̱ne̱ ewolo, kana a no̱ṅgino̱ bowan
ba mukom, a timba beombwedi ka moto,
a so̱be̱ pe̱ bede̱mo ka moto; *a sibise̱ mo̱- 8
me̱ne̱, kana a tano̱ a be̱ne̱ seṅgane̱ nate̱-
na o kwedi, ē, nate̱na o kwed'a mbasa.
*Onyola nika Loba pe̱ a ta 'ase̱ mo̱, a 9
bola mo̱ dina lena di asam buka mina
me̱se̱, *ná o dina la Yesu mabo̱ṅgo̱ 10
me̱se̱ ma nuṅgame̱, ma ba be o mo̱ny na
ma ba be o wase, na ma ba pe̱ be owasa
mun mundi-ma-wase, *na ná beyeme̱ 11

bese be pusele, ná Yesu Kristo nde e
Saṅgo, onyola edub'a Loba Tete.
12 Na so nde, a bandolo, kana lo tano lo
bene seṅgane ponda yese, seto kana o jukea
lam la wase momene, nde buka nika tatan
kana na s'ukedino: bolea joṅgise lanyu
13 na boṅgo na soasoane. * Ebanja ye nde
Loba nu ma-weke oteten anyu o jemea
14 na bola, kaponda dolisane lao. * Bola
mambo mese esibe minyunyuṅgu na diṅga
15 la penda, * na lo be ka ni si ben misan na ni si
ben njom, bana ba Loba esibe diwuse oteten
a nyoṅon a mpeṅga na ni tabilan, bena ote-
ten abu nde lo ma-panyano ka muenen o
16 mundi-ma-wase, * kana lo m'aleano eyal'a
Loba na kaṅ, onyola jasese lam o bunya ba
Kristo, ná na si ta na daṅgwa tete, to bola
17 ebolo tete. * Nde to mbamene na bolabe nde
jabea onyola din jabea na ebol'a prisi ya
jemea lanyu, ke na ma-bwa nde munyeṅge,
18 munyeṅge muemba na binyo bese. * Nika-
mene nde binyo pe bwa munyeṅge, munyeṅge
muemba na mba.
19 Nde na pite o Saṅgo Yesu o wamse loma
Timoteo na binyo, ná mba pe na kuse jem-
20 bame, ke na seṅgi neni lo jaino. * Ebanja na
si ben nupepe, nu ben nika joṅgele, nyena nu
m'ombweye mambo manyu na ka mbale.
21 * Ebanja bane bese ba ma-pulise nde mabu
22 mambo, seto mambo ma Yesu Kristo. * Nde
lo bī ka ao nya mbale, ná ka muna a ma-
boleano saṅgo, nika nde a tano a bola muem-

ba na mba onyola miaṅgo-ma-bwam. * Mo so 23
nde na piteno o loma dibokimene, ke n' en neni
ka e m' aleano na mba. * Nde na pite o Saṅgo, 24
ná mbamene pe na mende po son a ponda.

Nde e ta y' enene mba ka lambo di aṅga- 25
men o lomea binyo muna-saṅgo Epafrodito,
muboledi, na mowó nu m' ane muemba na
mba, mot' anyu nya mululoma na muboled' a
joṅgwane lam; * ebanja a ta nyoṅgi onyola 26
binyo bese, a ta pe a bwa ndutu bwambi,
ebanja lo ta lo seṅga na a ta a boa. * Nde 27
a ta pe a boa nikamene bebe na kwedi, nde
Loba a bwedi mo ndedi, nde seto onyola mo-
mene mowó, nde onyol' am pe, ná na si bene
ndutu omony a ndutu. * Na wamse so nde 28
loma mo, ná l' en te mo, lo bwe munyeṅge,
ná ndut' am pe e sibe son. * Binyo kasa so 29
mo o Saṅgo na munyeṅge mu londi, na jalea
pe ba nika n' edube. * Ebanja onyola ebol' a 30
Kristo nde a tano bebe na kwedi, kana a si
tano a dube onyola loṅge lao, ná a londe
bolea mba di lena di ta pete di pula onyola
joṅgwane lanyu na mba.

Nde o sukan, a bonate, bwa munyeṅge 3
o Saṅgo! O tilea binyo milemlem ma mam-
bo e si ma-wolise mba, nde ninka e ma-bola
nde binyo ná lo bake bwambwam. * L' aṅga- 2
mene na mbo, l' aṅgamene na baboledi b' ebolo ba
bobe, l' aṅgamene na jendajendane. * Ebanja 3
biso je nde boendi, biso bena di ma-boleye o
mudī ma Loba, di sese pe o Kristo Yesu,
di si bene dipite o eyobo; * tona mbamene pe 4

na wusano̱ be̱ne̱ mambo o japite̱ o eyobo.
Yete̱na mowó̱ a m'oṅge̱le̱ na, a be̱n japite̱
5 o eyobo, ke̱ mba na be̱n buka nika. * Na ta
n'endabe̱ o bunya bo londe̱ lo̱mbi, na wu nde o
tumba la Israel o mbia ma Benyamin, mot'a
Bona-Heber nu wu na Bona-Heber, o ka mben-
6 da, mot'a Farisai; * o ka ko̱di mutakise̱-
muemba, o ka te̱me̱-la-sim ka nu si be̱n misan
7 o mbenda. * Nde ma mena ma ta mba muse̱ṅ,
na laṅgi nde mo̱ ka mbo̱lo̱n onyola ka Kristo.
8 * Ē, nambale̱, na ma-laṅga nde me̱se̱ ka mbo̱-
lo̱n onyola jasame̱ di peti la dibie̱ la Kristo
Yesu, Saṅgo am, nyena onyol'ao nde na bo̱-
lo̱nno̱ me̱se̱, na laṅga pe̱ mo̱ ka dibunje, ná
9 na kuse Kristo; * na so̱be̱ pe̱ oteten ao, seto̱
o be̱ne̱ lam te̱me̱-la-sim mo̱me̱ne̱, lena di ma-
we̱ o mbenda, nde la jemea o Kristo, te̱me̱-
la-sim lena di ma-we̱ na Loba onyola jemea,
10 * ná na bie mo̱ na ṅginy'a pumbwa lao na
jalatane̱ o taka lao, kana na ma-timbisabe̱no̱
11 bowan na kwed'ao, * ná ṅga nena na po̱ o
bepumbwedi ba kwedi.
12 Seto̱ ná na má-kusa mo̱, to̱ ná na ke̱ṅg-
e̱ṅge̱, nde na ma-bupe̱ nde mo̱ ombusa, ná
ṅga nena na kusa di lena onyol'ao nde mba
13 pe̱ na kusabe̱no̱ na Kristo Yesu. * A bonate,
na si ma-laṅga mbame̱ne̱ ka mowó̱ nu ma-bo̱le̱
kuse̱, nde lambo diwo̱ nde, na ma-dimbea
ma me ombusa, nde na ma-sambise̱ maa
14 o mambo me oboso, * nä-nya mila o
su, o bowe̱n ba bebukedi ba bebeledi ba
Loba ba mo̱ny o Kristo Yesu.

Be̱se̱ so̱ bena be na ke̱ṅge̱ṅge̱, ese̱le̱ biso̱ di 15
be̱ nde nika jo̱ṅge̱le̱; nde lo be̱n te̱ jo̱ṅge̱le̱ dipe̱pe̱
o to̱-njika lambo, ke̱ Loba a me̱nde̱ biise̱ binyo̱
mo̱. * Nde ninka nde, di lena di má-kusano̱, 16
ese̱le̱ biso̱ di daṅgweye oten. * A bonate, be̱ 17
babupedi bam, ombwa pe̱ ba bena ba ma-
daṅgwe̱ nika, kana lo be̱nno̱ biso̱ ka eyem-
bilan. * Ebanja gita ba ma-daṅgwa, bena na 18
laṅgwedino̱ binyo̱ onyol'abu gita la ṅgedi,
nde na ma-kwala pe̱ mo̱ tatan na miso̱di, ná
be nde basiṅgeri ba mbas'a Kristo. * Bena 19
su labu le nde dibumbe, bena Loba labu le
nde dibum, edub'abu pe̱ ye nde o iso̱n abu,
bena ba m'o̱ṅge̱le̱ nde mambo ma wase.
* Nde ekombo asu ya somsom ye nde o 20
mo̱ny, o yeme̱ne̱ nde di m'eṅge̱le̱no̱ Saṅ-
go Yesu Kristo ka musuṅgeri, * nye- 21
na nu me̱nde̱ tukwe̱ nyol' asu ni sibi,
ná e timbe bo̱wan na nyol'a bosaṅgi
bao, kapoṅda ṅginya nyena a ma-we̱le̱-
no̱ pe̱ sibise̱ mambo me̱se̱ owas'ao.

Na nde, a bonate ba ndolo, bena na ma- 4
bwano̱ nyo̱ṅgi, munye̱ṅge̱ mam na ekot'am,
te̱me̱ nde nika o Saṅgo, a bandolo. * Na 2
m'ome̱le̱ Euodia, na m'ome̱le̱ pe̱ Sintike o be̱
nde jo̱ṅge̱le̱ diwo̱ o Saṅgo. * Ē, na ma-so̱so̱- 3
meye̱ pe̱ oa, a muenj'am nya ebolo nya
mbale̱, oṅgwane̱ babo̱, bena ba ta b'ana ewe̱-
nji muemba na mba o miaṅgo-ma-bwam,
muemba na Klemensi na mane̱ mako̱m mam
m' ebolo, bena mina mabu ma tilabe̱ o kalat'a
loṅge̱. * Bwa munye̱ṅge̱ o Saṅgo ponda 4

ye̱se̱; na ma-kwala pe̱te̱: Bwa munye̱-
5 ṅge̱! *Ese̱le̱ pī anyu nya mulema e
biane̱ na bato be̱se̱. Saṅgo e be̱be̱.
6 *Lo si be̱ mutaka onyola to̱-lambo,
nde o mambo me̱se̱ ese̱le̱ bepuledi
banyu be biane̱ oboso ba Loba o muka
na beso̱so̱medi na bola la masoma.
7 *Nde musaṅgo ma Loba muena mu
buki mabie̱ me̱se̱ mu me̱nde̱ jembe̱ mi-
lema manyu na mo̱ṅge̱le̱ manyu o
8 Kristo Yesu. *Nde o sukan, a bonate, to̱-
njika lambo le mbale̱ na l'edube na di te̱m
na sim na le ko̱nji na di to̱ndo̱be̱ na di do̱li
miaṅgo, to̱-njika lambo le ede̱mo a bwam,
9 to̱-nje ye musesako, l'o̱ṅge̱le̱ nde mo̱. *Ma
pe̱ mena l'okono̱, lo kusino̱, lo seṅgino̱, l'e̱nno̱
na mba, bola nde mo̱; nde Loba la musaṅgo
a me̱nde̱ be̱ na binyo̱.
10 Nde na bo munye̱ṅge̱ munde̱ne̱ o Saṅgo,
ná lo timbi pe̱te̱ be̱ne̱ jombwea la penya
onyol'am; kana lo tano̱ lo be̱ne̱ jo̱ṅge̱le̱ o-
11 nyola nika, nde lo si be̱ne̱ ponda. *Seto̱
onyola mutaka nde na ma-kwalano̱ nika,
ebanja n'oko o we̱lisane̱ to̱-njika nyai a loṅ-
12 ge̱ na ma-be̱no̱. *Na bī we̱lisane̱ loṅge̱ di
sibi na loṅge̱ di asam; n'oko o mambo me̱se̱
lambo na lambo, o jula na bwa la njai, o
13 tute̱ na o take. *Na ma-we̱le̱ me̱se̱ onyola
14 ṅginy'a nu nu m'embe̱ mba. *Nde lo boli
bwam kana lo latino̱ na mba o ndut'am.
15 *Nde binyo̱me̱ne̱ pe̱ lo bī, a bato ba Filipi,
ná o beboteri ba miaṅgo-ma-bwam, niponda

n'asumweno o Masedonia, to muemba mowó
mu si ta mu lata na mba o musongi ma bu-
sise na kusa, ke binyomene. * Ebanja o 16
Tesalonika pe lo ta lo lomea mba jongwane
ngedi po to iba. * Seto ná na ma-pulise nde 17
jabea, nde na ma-pulise nde bepuma, bena
be ma-tonde onyola musongi manyu. * Na 18
ben mambo mese, ma peti pe na peta; na
kusi njoasoa, niponda na kusino mambo manyu
na Epafrodito, enumb'a pwepwe, jabea la
bwam lena di ma-dolisane Loba. * Loba lam 19
a mende londise mutaka manyu muese, ka-
ponda mbwan mao o edube, o Kristo Yesu.
* Edube e be nde na Loba, Sango asu, o 20
bwindea na bwindea. Amen.
Soma musangeri te o Kristo Yesu. Bona- 21
sango be na mba ba som binyo. * Basangeri 22
bese ba som binyo, sepon ba ba ndabo a kaisa.
* Nded'a Sango asu Yesu Kristo e be na 23
mudī manyu. Amen.

KALAT' A PAULO
ONYOLA BATO BA **KOLOSI.**

1 Paulo nyamuloloma nya Yesu Kristo onyola
jemea la Loba, na muna-sango Timoteo,
* onyola basangeri be o Kolosi na bona-sango 2
ba dube o Kristo. Ndedi e be na binyo na

musaṅgo mu ma-we̱ na Loba, Saṅgo asu, na
Saṅgo Yesu Kristo.
3 Di ma-bola masoma na Loba, Saṅgo a Saṅgo
asu Yesu Kristo, ponda ye̱se̱ di ma-kane̱no̱
4 onyol'anyu, * kana di seṅgino̱ onyola jemea
lanyu o Kristo Yesu na onyola ndolo, nyena
5 lo be̱nno̱ na basaṅgeri be̱se̱, * onyola dipita
di ne̱ṅge̱be̱le̱ binyo̱ o mo̱ny, lena lo seṅgino̱
onyol'ao ṅged'a boso o eyal'a mbale̱ ya
6 miaṅgo-ma-bwam, * miena mi po̱i na binyo̱,
kana mieno̱ pe̱ o mundi-ma-wase mue̱se̱, mi
ma-yano̱ bepuma, mi to̱ndo̱ pe̱, kana oteten
anyu pe̱, botea bo bunya boena lo seṅgino̱
7 mo̱, lo so̱ino̱ nded'a Loba o mbale̱, * kana
l'okono̱ na Epafra, muenj'asu ny'ebolo nya
ndolo, nyena nye muboled'a mbale̱ nya Kristo
8 onyol'anyu, * nu laṅgwedi pe̱ biso̱ onyola
9 ndol'anyu nya mudī. * Onyola nikame̱ne̱ biso̱
pe̱, nate̱na bo bunya di seṅgino̱ nika, di si
m'ese̱le̱ o kane̱ na so̱so̱mea onyol'anyu, ná
lo londisabe̱ na dibie̱ la jemea lao, na jaṅgwa
10 le̱se̱ na so̱ṅtane̱ la mambo ma mudī, * o
daṅgwa kana e aṅgame̱nno̱ onyola Saṅgo o-
nyola do̱lisane̱ (lao) le̱se̱, o ya bepuma o
11 ebol'a bwam te̱, * na nyaka pe̱ o dibie̱ la
Loba, l'embabe̱ na ṅginya nye̱se̱, kaponda
ṅgum a bosaṅgi bao onyola pī nye̱se̱ na we̱-
12 lisane̱ na ka munye̱ṅge̱. * o bola masoma na
Tete̱, nu boli biso̱ ná di doṅgame̱ne̱ o kusa
13 doṅgo o saṅgo la basaṅgeri o mue̱ne̱n, * nu
suṅgi biso̱ o ṅginy'a muititi, a timbise̱ biso̱ o
14 janea la Mun'ao nya ndolo, * nyena onyol'ao

di benno jongise, lakise la miobe, * nyena 15
nye bowan ba Loba nu si m'enene, nya
boso o bewekedi bese. * Ebanja na mo 16
nde mambo mese ma wekabeno, ma me
o mony na ma me o wase, ma ma m'enebe
na ma ma si m'enebe, to e be nde bejedi
ba bānedi to manea to miome to nginya;
mambo mese ma wekabe nde na mo na
o timba na mo. * Mo nde e o boso na mese, 17
mese pe m'alane nde onyol'ao. * Mo pe nde 18
e mulopo ma nyolo, nika nye nde na: ma
muemba. Mo nde e beboteri, nya boso nu
busi o kwedi, ná mo a be nya boso o mambo
mese. * Ebanja e ta e dolisane (Loba) ná 19
belondedi bese be ja oteten ao, * na o doli- 20
sane mese onyol'ao o timba na mo, kana a
komno musango onyola maya ma mbas'ao,
onyol'ao, to e be nde mambo me o wase, to
ma me omony. * Binyo bena lo ta ben o 21
ponda ni tombi na basingeri o mongele manyu
o bebolo ba bobe; * nde tatan a dolisan binyo, 22
onyola nyol' a eyobo ao onyola kwedi, o tese
binyo bosangi na ka ni si ben misan na ka
ni si ben njom oboso bao; * ke yetena lo 23
tingam o jemea na ka ni sikimedi na ny'em-
bam, ka nyena lo si sumwabe na dipita la
miango-ma-bwam, miena lo sengino, miena mi
langwabe na bewekedi bese be owasa mony,
miena mba Paulo na timbino muboledi.

Tatan na ma-bwa munyenge onyola mata- 24
kisan mam onyol'anyu, nde na ma-londise o
nyol'am, ma ma ma-pule o matakisan ma

Kristo onyola nyol'ao, nyena nye muemba,
25 *muena na timbino̱ muboled'ao, kaponda ebol'a
soele̱ ya Loba, yena e bolabe̱ mba onyol'anyu,
26 o londise̱ eyal'a Loba, *esoka yena e ta e
wutame̱ botea o bwindea na nyo̱ṅo̱n ye̱se̱, nde
27 e biisabe̱ tatan na basaṅgeri be̱se̱, *bena Loba
a tano̱ a pula biise̱, nje ye mbwaṅ ma bosaṅgi
ma yen esoka na basibi, nika nye nde Kristo
28 oteten anyu, dipita la bosaṅgi, *nyena di
ma-laṅgwano̱, kana di m'ome̱le̱no̱ moto na
moto, na lee̱ pe̱ moto na moto o dibie̱ le̱se̱,
ná di te̱se̱ moto na moto na ke̱ṅge̱ṅge̱ o Kri-
29 sto; *onyola ka nikame̱ne̱ nde na ma-bolano̱
pe̱ ebolo, na m'anano̱ kaponda beboledi, bena
be ma-bole̱ na ṅginya oteten am.

2 Nde na ma-pula ná lo bie njika ewe̱nji na
m'anano̱ onyol'anyu na onyola ba be o Lao-
dikea na onyola be̱se̱ bena ba s'e̱n boso bam
2 o eyobo, *ná milema mabu mi embabe̱,
mi latabe̱ o ndolo, na onyola mbwaṅ
mue̱se̱ ma mbáki ni londi nya dibie̱, onyola
3 so̱ṅtane̱ la esok'a Loba, Kristo, *nyena
oteten ao mawuta me̱se̱ ma dibie̱ na ma
4 so̱ṅtane̱ ma wutamno̱. *Na ma-kwala nde
nika ná moto a si puṅgwa binyo̱ na beto̱pedi
5 ba mulo̱ndo̱n; *ebanja to̱ na s'ukedi nde o
eyobo, ke̱ n'ukedi te̱ na binyo̱ o mudī, nde
na ma-bwa munye̱ṅge̱, na m'e̱ne̱ pe̱ ne̱ni mam-
bo me̱se̱ ma m'aleano̱ bwam oteten anyu, na
6 jemea lanyu di embam o Kristo. *Kana lo
kusino̱ so̱ Saṅgo Yesu Kristo, daṅgwa nika-
7 me̱ne̱ oteten ao; *lo sikime̱ye̱ na bokabe̱

oteten ao, lo embame onyola jemea, kana lo
leabeno, lo koleye oten o bola la masoma.
Lo angameye, ná moto a si nyamse binyo 8
onyola beleedi ba dibie na mawondon m' ewolo
kaponda mieka ma bato, kaponda beleedi ba
boso ba wase, nde seto kaponda Kristo.
* Ebanja belondedi ba be la Loba bese 9
be jai oteten ao o beombwedi ba nyolo,
* binyo pe lo londisabe nde oteten ao, nyena 10
nye mulopo ma janea na nginya te, * nyena 11
oteten ao l' endabeno na boendi bo si bolabe
na maa, onyola songwa la nyol' a eyobo, o
boendi ba Kristo; * niponda lo pulabeno na 12
mo o dubise, nyena oteten ao lo pumbwabeleno
pe muemba na mo onyola jemea o nginy' a
Loba, nu pumbwele mo o kwedi. * Binyo 13
pe, bena lo ta lo wo o bobe na o ka ni titi
boendi ny' eyobo anyu, a ta a pumbwele
muemba na mo, kana a lakiseno biso miobe
mese, * kana a dimseno kalat' ewu nyena ni 14
ta ni tengene biso onyola ka mieka, nyena
ni ta ni epe biso, a sumo mo, kana a bomeleno
mo o mbasa; * a suane pe manea na nginya 15
beyei ba bwemba, a sambwele babo o mpoma,
kana a tano a sombise omony abu onyol'ao.
Lo s' esele so to-moto a kaise binyo onyola 16
da to benyon, to onyola ka bunya ba bosangi
to modi ma penya to bunya ba wumse;
* mambo mena me nde edingeding' a ma ma 17
mende po, nde nyolo nye nde nya Kristo.
* Lo s' esele to-moto a londone binyo bowen 18
ba bwemba, nyena nu dolisan momene o sibise

la nyolo na bolea la angel, nyena nu ma-
lande o mambo mena a s'enno, nyena nu ma-
londomeye tete onyola dibie la eyobo ao;
19 * nde a si late na mulopo, muena na mo nde
nyolo nyese e ma-kusano jongwane na lata
pe onyola mongea na matinga, nde e nyaka
20 o bonyaki ba Loba. * Yetena lo wedi te na
Kristo onyola beleedi ba boso ba wase, nje
lo m'eseleno ba teseye pe binyo mieka, biana
21 le pe nde longe o wase? * (Kana ba ma-
kwalano na:) „O s'alea din, o si keka dine,
22 o si tapa di." — * Mambo mena mese ma tesebe
nde o nyama onyola ka bolane — kaponda
23 mieka na beleedi ba bato, * bena be ben
beombwedi ba dibie o bolea la Loba la babo
momene na o sibise la nyolo na o takise la
nyolo, nde seto na nika e ben jongwane o jeka
bongwa la eyobo.

3 Lo pumbwabele so te na Kristo, pulise
mambo me o mony, wuma Kristo a jaino o
2 dia la mom la Loba. * Tese mongele manyu
o mambo me o mony, seto o mambo me
3 o wase. * Ebanja lo wedi, longe lanyu
pe di wutam muemba na Kristo o Loba.
4 * Ponda Kristo, longe lanyu, a mende
no biisabe; denge binyo pe lo mende
5 biisabe muemba na mo o bosangi. * Binyo
bwa so belongi banyu bena be o wase:
musonje, mbindo, mulema ma wadiwadi, be-
puledi ba bobe na mukubo, muena mue nde
6 bolea la losango, * mambo mena onyol'ao
nde malinga ma Loba ma ma-pono omony a

bana ba si dube̱, * mena oteten ao binyo̱ pe̱ 7
lo tano̱ lo daṅgwea o ponda ni tombi, niponda
lo tano̱ loṅge̱ oten. * Nde tatan binyo̱ pe̱ 8
sumwa man me̱se̱: maliṅga, pidi, bobe, dibena,
beto̱pedi ba iso̱n o mudumbu manyu. * Lo si 9
to̱po̱ne̱ mowó̱ na nune̱ lobaṅgo, kana lo soṅ-
gono̱ mudun a moto na bebolo bao, * nde 10
lo bo̱to̱ mot'a penya, nyena nu timbisabe̱ penya
onyola dibie̱, kaponda bowan ba muweked'ao;
* o wuma yena e titino̱ mot'a Grikia na mot'a 11
Bona-Yuda, boendi na ka ni titi boendi, mue̱n,
mot'a Sikite, mukom, wonja, nde Kristo nde
e me̱se̱ o me̱se̱.

Binyo̱ bo̱to̱ so̱, ka bapo̱so̱be̱ na Loba, ba- 12
saṅgéri na bato̱ndo̱be̱: nded'a mulema, bwam,
sibise̱ la nyolo, pī, we̱lisane̱; * we̱lisane̱ mowó̱ 18
na nune̱, lakisane̱ pe̱ mowó̱ na nune̱, yete̱na
mowó̱ a be̱n njo̱m na nune̱ nupe̱pe̱; kana Kristo
a lakise̱no̱ binyo̱, binyo̱ pe̱ bola nikame̱ne̱.
* Nde omo̱ny a man me̱se̱ ndolo, nyena nye 14
latane̱ la k'a ke̱ṅge̱ṅge̱. * Musaṅgo ma Kristo 15
pe̱ mu aneye o milema manyu, muena onyol'ao
pe̱ nde lo belabe̱no̱ o nyolo po̱; lo be̱ pe̱ na
masoma. * Ese̱le̱ eyal'a Kristo e je ote- 16
ten anyu njoasoa o dibie̱ le̱se̱, o lee̱ na
jomane̱le̱ mowó̱ na nune̱ na mieṅge ma
sesa na ma bosaṅgi na belo̱ṅgi ba
Mudī, lo lo̱ṅgeye Loba onyola ndedi o
milema manyu. * Nde me̱se̱ pe̱ lo ma- 17
bolano̱ o beyala to̱ o bebolo, bola me̱se̱
o dina la Saṅgo Yesu, na bola pe̱ ma-
soma na Loba Tete̱ onyol' ao.

18 A bito, sibise binyomene owasa bome banyu,
19 kana e aṅgamenno o Saṅgo. * A bome, tondo
20 bito banyu, lo si be njoṅgi na babo. * A bana,
seṅgane basaṅgo na banyaṅgo o mambo mese,
ebanja nika nde nye lambo di dolisan o Saṅgo.
21 * A basaṅgo, lo si bola liṅgise bana banyu,
22 ba si ya be ba kakame. * A bautu, seṅgane
basaṅgo banyu kaponda eyobo o mambo mese,
seto na bolea la miso ka badolise-bato, nde
na mulema mowó ka babwe Loba boṅgo.
23 * Mese lo ma-bolano, bola mo na mulema, ka
24 biana Saṅgo, seto bato, * kana lo bino ná
lo ma-kusa musauedi ma sàṅgo na Saṅgo;
25 bolea Saṅgo Kristo. * Ebanja nu nu boli bobe
a mende pe nde kusa ka bobe a bolino, wanda
4 la moto di titi. * A basaṅgo, bola bautu
banyu nje ye bwam na y'aṅgamen, kana lo
bino ná binyo pe lo ben Saṅgo o mony.
2 Lo tiṅgame o muka, lo be pe epenye oten
3 na bola la masoma; * lo kane pe na onyol'asu,
ná Loba a teleye biso jombe la eyala, o topo
esok'a Kristo, yena onyol'ao pe nde neno o
4 ṅgata; * ná na biise mo, neni n'aṅgamenno
5 topo. * Daṅgwa na dibie o ba be o eboko,
6 kana lo ma-bolaneno ponda ka bwam. * Beto-
pedi banyu be be nde ponda yese na ndolo,
be nyeṅgisabe na waṅga, ná lo bie neni lo
aṅgamenno bola jalabe na moto na moto.
7 K'am nyese na jedino, Tikiko muna-saṅgo
nya ndolo na muboled' a mbale na muenj'am
nya ebolo o Saṅgo, a mende biise binyo mo,
8 * nyena na lomno na binyo onyola nikamene

ná lo bie ne̱ni k'asu e m'aleano̱, ná 'embe̱ pe̱
milema manyu, * muemba na Onesimo, muna- 9
saṅgo nya mbale̱ na nya ndolo, nyena nye
nde mowó̱ nyanyu. Babo̱ ba me̱nde̱ biise̱ binyo̱
mambo me̱se̱ me o uon.
Aristarko, muenj'am nya beboa, a som binyo̱, 10
na Marko, mulal'a Barnaba, nyena lo kusino̱
beanedi onyol'ao, yete̱na a po̱i te̱ na binyo̱,
kasa mo̱, * na Yesu, nu belabe̱ Yusto, bame̱ne̱ 11
nde be baboendi bena be muemba mam ma
ebolo onyola janea la Loba, babo̱ nde ba tim-
bi lo̱ko̱mea lam. * Epafra a som binyo̱, nyena 12
nye mowó̱ nyanyu, muut'a Kristo, nu m'ane̱
ponda ye̱se̱ oṅyol'anyu o muka, ná lo te̱me̱
na k'a ke̱ṅge̱ṅge̱, lo bake̱ pe̱ bwambwam o
jemea la Loba le̱se̱; * ebanja na ma-bola 13
mboṅ onyol'ao, ná a be̱n ebolo gita onyol'anyu
na onyola ba be o Laodikea na o Hierapoli.
* Lukasi mot'a miaṅga nya ndolo, na Demasi 14
ba som binyo̱. * Soma bona saṅgo be o Lao- 15
dikea na Nimfa na muemba mue o ndabo ao.
* Nde lo bo̱le̱ te̱ laṅga nin kalati oteten anyu, 16
bola ná e laṅgabe̱ pe̱ o muemba ma Laodikea,
nde binyo̱ pe̱ lo laṅge nya Laodikea. * Lo 17
laṅgweye pe̱ Arkipo na: No̱ṅgo̱ jaṅgame̱ye̱
onyola ebolo, yena o kusino̱ o Saṅgo, ná o
londise̱ mo̱. * Masoma ma mba Paulo na dia 18
lam. O̱ṅge̱le̱ ṅgat'am. Ndedi e be̱ na binyo̱.
Amen.

KALAT' A PAULO
NYA BOSO ONYOLA BATO BA TESALONIKA.

1 Paulo na Silwano na Timoteo onyola muemba
ma bato ba Tesalonika, o Loba Tete na Saṅgo
Yesu Kristo. Ndedi e be na binyo na musaṅgo
mu ma-we na Loba, Saṅgo asu, na Saṅgo
Yesu Kristo.
2 Di ma-soma Loba ponda yese onyola binyo
bese, kana di ma-tubano mina manyu o mika
3 masu, * kana di m'oṅgeleno ebol'anyu ya
jemea ponda yese na ebol'anyu ya ndolo na
tiṅgame lanyu la dipita onyola Saṅgo asu
Yesu Kristo, oboso ba Loba, Saṅgo asu.
4 * Ebanja, a bonate ba tondobe na Loba, di bī
5 posobe lanyu, * ebanja miaṅgo masu ma bwam
mi si poi na binyo o eyala momene, nde o
ṅginya na o Mudī Musaṅgi na o mbaki ni
londi, kana lo bīno njika nyai a bato di tim-
6 bino be oteten anyu onyola k'anyu. * Nde
binyo pe lo timbi babupedi basu na ba Saṅgo
pe, kana lo noṅgino eyala o gita la mitakisan
7 na munyeṅge ma Mudī Musaṅgi, * ka nyena
lo timbi eyembilan na badube bese o Mase-
8 donia na o Akaia. * Ebanja na binyo nde
eyal'a Saṅgo e busino mumban, seto o Mase-
donia na Akaia momene, nde o wuma yese
jemea lanyu na Loba di ta di busa, ka nyena

e si ma-pula biso̱ o kwala lambo onyol'ao.
* Ebanja babo̱ mo̱me̱ne̱ ba ma-laṅgwa onyol' 9
anyu, njika biṅgedi di tano̱ di be̱ne̱ oteten
anyu, na ne̱ni l'ate̱le̱no̱ o timba na Loba,
l' asumwe̱no̱ na losaṅgo, o bolea Loba la loṅge̱
na la mbale̱, * na o jeṅge̱le̱ Mun'ao nu ma- 10
we̱ o mo̱ny, nyena a pumbwe̱le̱no̱ o kwedi,
Yesu, nu me̱nde̱ suṅge̱ biso̱ na maliṅga ma
ma-ye̱.

Ebanja binyo̱ mo̱me̱ne̱ lo bī, a bonate, 2
ná jiṅgea lasu na binyo̱ di si ta tete, * nde 2
to̱na di takisabe̱no̱, di kusino̱ pe̱ bobe o Filipi
oboso, di ta te̱ bokenju o Loba lasu o laṅg-
wea binyo̱ miaṅgo-ma-bwam ma Loba o gita
la bewe̱nji. * Ebanja jome̱le̱ lasu di titi onyola 3
mawo̱ndo̱n to̱ onyola ka ni titi mbale̱ to̱ o-
nyola misomba, * ebanja kana di laṅgabe̱no̱ 4
na Loba ka badoṅgame̱n o bakabe̱ miaṅgo-
ma-bwam, nikame̱ne̱ nde di ma-to̱po̱no̱, seto̱
ka bado̱lise̱-bato, nde Loba, nu ma-wase̱ mile-
ma masu. * Ebanja di si ta di busise̱ to̱ ṅgedi 5
po̱ beyala ba mulo̱ndo̱n, kana lo bīno̱, to̱ mi-
somba ma mpuli ma bema; Loba le mboṅ,
* di si ta to̱ di pulise̱ edube na bato, to̱ na 6
binyo̱, to̱ na bape̱pe̱, to̱na jeno̱ ná di ase̱
biso̱me̱ne̱ ka bamuloloma ba Kristo, * nde di 7
ta nde oteten anyu na mwē. Kana nyaṅgo
a ma-boṅgwano̱ mie̱ṅge̱ mao ma bana, * nika- 8
me̱ne̱ nde di tano̱ di be̱ne̱ ndolo na binyo̱, e
ta pe̱ e do̱lisane̱ biso̱ o bola binyo̱ seto̱ miaṅgo-
ma-bwam ma Loba mo̱me̱ne̱, * nde na midī
masu mo̱me̱ne̱ pe̱, ebanja lo ta l'á ndolo na

9 biso̱. * Ebanja, a bonate, lo m'o̱ṅge̱le̱ ebol'
asu na ndut'asu, kana di tano̱ di bola ebolo
muesė na bulu, ná di si be̱ muuna na to̱ mowó̱
nyanyu, ponda di tano̱ di laṅgwa miaṅgo-ma-
10 bwam ma Loba na binyo̱. * Binyo̱ le mboṅ
na Loba pe̱, njika bosaṅgi na ka ni te̱m na
sim na ni si be̱n misan di tano̱ na binyo̱ bena
11 lo dube̱, * kana binyo̱me̱ne̱ lo bīno̱, ná di ta
na binyo̱ ka saṅgo na bana bao o jome̱le̱
12 na jembe̱ mowó̱ na mowó̱ nyanyu te̱, * na bo-
la mboṅ ná lo daṅgwe ka e aṅgame̱nno̱ oboso
ba Loba, nyena nu bele̱ binyo̱ onyola janea
lao na bosaṅgi bao.

13 Onyola nikame̱ne̱ nde biso̱ pe̱ di si ma-
wo̱lo̱no̱ o bola masoma na Loba, kana eyal'a
Loba, yena lo kusino̱ na biso̱, lo si no̱ṅgi mo̱
ka eyal'a moto, nde kana yeno̱ nambale̱ ka
eyal' a Loba, kana yeno̱ pe̱ ṅginya oteten
14 anyu bena ba dube̱. * Ebanja binyo̱, a bonate,
lo timbi babupedi ba miemba ma Loba o Kristo
Yesu, miena me o Yudea, ebanja binyo̱ pe̱
lo kusi milemlem ma mitakisan na bato
b'ekombo anyu, kana babo̱ pe̱ ba kusino̱ na
15 Bona-Yuda; * bena ba bo pe̱ Saṅgo Yesu
na bato̱peri-ba-mudī, ba takise̱ pe̱ na biso̱,
ba si do̱lisane̱ Loba, ba te̱ṅge̱ne̱ pe̱ na bato
16 be̱se̱, * ba baṅgane̱ biso̱ o to̱po̱ na basibi ná
b'oṅgisabe̱, ná ba beṅge londise̱ miobe mabu;
nde maliṅga ma má-po̱ omo̱ny abu onyola su.

17 Nde biso̱, a bonate, kana di tano̱ di sum-
wabe̱ na binyo̱ onyola son a ponda, onyola ka
je̱ne̱ne̱ la boso, seto̱ na mulema, di ta nde di

beṅga pula je̠ne̠ boso banyu na nyo̠ṅgi nin-
de̠ne̠. * Onyola nika di ta di pula po̠ na binyo̠, 18
mbame̠ne̠ Paulo ṅgedi po̠ to̠ iba, nde Satan ata
'ekabiso̠. * Ebanja nje ye dipita lasu to̠ munye̠ṅ- 19
ge̠ to̠ ekot'a jase̠se̠, e titi te̠ binyo̠, oboso ba
Saṅgo asu Yesu Kristo o bepo̠yedi bao? * Eban- 20
ja binyo̠ nde le edub'asu na munye̠ṅge̠ masu.

3 **Onyola** nika, kana di si tano̠ pe̠ di we̠le̠
we̠lisane̠, di ta di bo̠le̠, o dia mbame̠ne̠ mowó̠
o Aten, * nde di ta di loma Timoteo, muna- 2
saṅgo asu na muboled'a Loba na muenj'
asu nya ebolo o miango-ma-bwam ma Kristo,
o jembe̠ binyo̠ na jome̠le̠ binyo̠, onyola ka
jemea lanyu, * ná to̠-moto a si soa na min 3
mitakisan. Ebanja binyo̠me̠ne̠ lo bī, ná onyola
nikame̠ne̠ nde di te̠se̠be̠no̠. * Di ta pe̠ di laṅg- 4
wea binyo̠ oboso, niponda di tano̠ na binyo̠,
ná di me̠nde̠ kusa mitakisan, kana e timbino̠
pe̠ bolane̠ kana lo bino̠. * Onyola nika kana 5
na si tano̠ pe̠ so̠ na we̠le̠ we̠lisane̠, nika nde
na lomno̠ mo̠, o bia jemea lanyu, ṅga muke-
kisedi nde a kekise̠ binyo̠, ná ebol'asu e timbe
ewolo. * Nde tatan so̠, kana Timoteo a wuno̠ 6
na binyo̠, a po̠ino̠ na biso̠, a wanedi biso̠
miaṅgo ma bwam onyola jemea lanyu na
ndol'anyu, na ná lo be̠n pe̠ biso̠ ponda ye̠se̠
o jo̠ṅge̠le̠ la bwam, le pe̠ nyo̠ṅgi o je̠ne̠ biso̠,
kana biso̠ pe̠ jeno̠ o je̠ne̠ binyo̠; * onyola nika, 7
a bonate, di timbi kusa lo̠ko̠mea onyol'anyu,
o ndut'asu ye̠se̠ na mitakisan onyola jemea lan-
yu; * ebanja je loṅge̠ tatan, kana lo te̠mno̠ 8
na ṅginya o Saṅgo̠.

9 Ebanja njika masoma jeno̱ ná di bola na
Loba onyol'anyu, onyola munye̱ṅge̱ mue̱se̱,
muena di ma-bwano̱ onyol'anyu oboso ba Loba
10 lasu, * kana di ma-so̱so̱meano̱ bwambi muese
na bulu o je̱ne̱ boso banyu na o londise̱ ma
11 ma ma-pule̱ o jemea lanyu? * Nde mo̱me̱ne̱,
Loba Saṅgo asu, na Saṅgo asu Yesu Kristo,
12 a boṅsane̱ biso̱ ṅgea o po̱ na binyo̱. * Nde
Saṅgo a bole binyo̱ lo to̱nde, lo kole pe̱ o
ndolo na mowó̱ na nune̱ na onyola be̱se̱ pe̱,
13 kana biso̱ pe̱ jeno̱ na binyo̱, * ná 'embe̱ mi-
lema manyu o be̱ ka ni si be̱n misan o bosaṅ-
gi oboso ba Loba Saṅgo asu o bepo̱yedi ba
Saṅgo asu Yesu Kristo muemba na basaṅ-
geri bao be̱se̱.

4 O sukan, a bonate, di so̱so̱medi na jome̱le̱
pe̱ binyo̱ o Saṅgo Yesu, kana lo kusino̱ na
biso̱ ne̱ni l'aṅgame̱nno̱ daṅgwa na o do̱lise̱
2 Loba, beṅga nde nyaka buka nika; * ebanja
lo bī njika beanedi di bolino̱ binyo̱ onyola
3 Saṅgo Yesu. * Ebanja din nde le jemea
la Loba, saṅgisabe̱ lanyu, ná lo be̱ etum
4 na musonje, * nde moto na moto oteten anyu
a bie ne̱ni a ma-kusano̱ yao ewa o ka ni saṅgi
5 na edube, * seto̱ o bepuledi ba bobe, ka
6 basibi, bena ba si bī Loba; * ná to̱-mowó̱
a si dane̱ to̱ lemse̱ muna-saṅgo o ebolo, ebanja
Saṅgo nde e mukunedi onyola man me̱se̱,
kana di biise̱no̱ binyo̱ oboso, di bola pe̱ mboṅ
7 onyol'ao. * Ebanja Loba a si bele̱ biso̱ onyola
8 mbindo, nde onyola saṅgisabe̱. * Onyola nika
so̱ nu nu ma-yaṅe̱, a si ma-yaṅa moto, nde

Loba nu boli pe̱ Mudī mao ma bosaṅgi ote-
ten anyu.
Nde onyola to̱ndo̱ne̱ la bona-saṅgo e si 9
ma-pula o tilea binyo̱, ebanja binyo̱ mo̱me̱ne̱
lo leabe̱ na Loba o to̱ndo̱ne̱ mowó̱ na nune̱.
* Ebanja lo ma-bola nika na bona-saṅgo be̱se̱ 10
be o Masedonia nye̱se̱. Nde di m'ome̱le̱ binyo̱,
a bonate, ná lo beṅge nyaka buka nika, * na 11
ná lo keke pe̱ na ṅginya nye̱se̱ o ja na pī,
ná moto te̱ a bole mao mambo, a bole pe̱
ebolo na mao maa mo̱me̱ne̱, kana di anedino̱
binyo̱; * ná lo daṅgwe bwam oboso ba ba 12
be o eboko, ka nyena lo si be̱ne̱ mutaka na
to̱-moto.
Nde a bonate, di si ma-pula ná lo be̱ bodim- 13
bea onyola ba ba kwedi iyo̱, ná lo bwe ndutu
ka ba bena ba si be̱n dipita. * Ebanja yete̱na 14
di dube̱ ná Yesu a wedi, nde a pumbo pe̱, nika-
me̱ne̱ pe̱ Loba a me̱nde̱ wana ba ba kwedi iyo̱
onyola Yesu muemba na mo̱. * Ebanja di ma-laṅ- 15
gwea binyo̱ din na eyal'a Saṅgo: Biso̱ bena
je loṅge̱ nde di dia pe̱ o bepo̱yedi ba Saṅgo,
di si me̱nde̱ be̱ oboso na ba ba kwedi iyo̱.
* Ebanja Saṅgo mo̱me̱ne̱ a me̱nde̱ wa o mo̱ny 16
na bedomedi ba muaned'a bila na doi la
muaned' a angel na museba ma Loba, nde
bawedi o Kristo ba me̱nde̱ se̱le̱ pumbwa,
* nde to̱ deṅge̱ biso̱ bena je loṅge̱, di dia pe̱, 17
di me̱nde̱ no̱ṅgo̱be̱ muemba na babo̱ o ma-
windi wala na Saṅgo o ṅgo̱, na nika so̱ nde
di me̱nde̱no̱ be̱ na Saṅgo bebe be̱se̱. * Lo̱ko̱- 18
mea so̱ mowó̱ na nune̱ na ben beyala.

5 Nde onyola ponda na bebe, a bonate, e
2 s'aṅgame̱n ná e tilabe̱le̱ binyo̱, * ebanja bi-
nyo̱me̱ne̱ lo bī bwambwam, ná bunya ba Saṅgo
3 bo me̱nde̱ nde po̱ ka muibedi o bulu. * Ba
ma-kwala te̱ na: Tatan ye musaṅgo na pī,
deṅge̱ dibumbe di ma-po̱ omo̱ny abu diboki-
me̱ne̱, ka ses'a yadi na mut'a deme̱, nde ba
4 si me̱nde̱ we̱le̱ nya mila. * Nde binyo̱, a
bonate, lo si be̱ o muititi, ná bo bunya bo
5 po̱ye̱ binyo̱ ka muibedi. * Ebanja binyo̱ be̱se̱
le nde bana ba mue̱ne̱n na bana ba muese;
6 di titi ba bulu to̱ ba muititi. * Lo s'ese̱le̱ so̱
biso̱ di ko̱ iyo̱ ka bane̱ bape̱pe̱, nde di je nde
7 penya n'epe̱nye̱. * Ebanja ba bena ba ma-
ko̱ iyo̱, ba ma-ko̱ nde iyo̱ o bulu, ba ba ma-
8 so̱ke̱ pe̱, ba ma-so̱ko̱ nde o bulu; * nde biso̱,
kana jeno̱ ba bunya, ese̱le̱ biso̱ di be̱ epe̱nye̱,
di bo̱te ṅgut'a bwaṅga nya jemea na ndolo,
9 na mbidi ma dipita la joṅgise̱. * Ebanja
Loba a si te̱se̱ biso̱ onyola maliṅga, nde o
saṅgwa joṅgise̱ onyola Saṅgo asu Yesu Kristo,
10 * nyena nu wedi onyol'asu, ná, to̱ di ja nde
penya to̱ di ko̱ iyo̱, di be̱ nde loṅge̱ muemba
11 na mo̱. * Onyola nika ome̱le̱ mowó̱ na nune̱
na loṅgise̱ pe̱ mowó̱ na nune̱, nikame̱ne̱ kana
lo ma-bolano̱.

12 Nde di so̱so̱medi binyo̱, a bonate, ná lo
bie ba bena ba ma-bole̱ ebolo oteten anyu,
bena ba te̱se̱be̱ omo̱ny anyu o Saṅgo, ba m'o-
13 me̱le̱ pe̱ binyo̱, * ná lo laṅge babo̱ bonde̱ne̱
bwambi o ndolo, onyola ka ebol'abu. Be̱
14 musaṅgo na babo̱. * Nde di m'ome̱le̱ binyo̱,

a bonate, omele ba ba ma-dangwe ka mpenga,
embe ba milema mi bobi, ongwane babobi,
bene welisane na bese. * Angameye ná to 15
moto a si timbisele bobe onyola bobe, nde
ponda yese bupe nde nje ye bwam mowó
na nune, nikamene pe na bese. * Bwa mu- 16
nyenge ponda yese; * kane ponda yese; 17
* bola masoma onyola mese, ebanja nika nde 18
nye jemea la Loba o Kristo Yesu na binyo.
* Lo si dimse Mudī; * lo si yana topo la 19 20
bedinge. * Wasa mese, alea di le bwam. 21
* Panda etum na mese ma m'enene ka 22
bobe.

Nde Loba la musango momene, a 23
sangise binyo na weletete, ná midī
manyu na milema na manyolo ba neń-
gebe na kengenge, esibe misan o
bepoyedi ba Sango asu Yesu Kristo.
* Nu nu bele binyo e mbale, a mende pe bola 24
nika. * A bonate, kane onyol'asu. * Soma 25 26
bona-sango bese na sopa la bosangi. * Na 27
ma-kanea binyo songo o Sango, ná nin kalati
e langabe na bona-sango ba bosangi bese.
* Nded'a Sango asu Yesu Kristo e be na 28
binyo. Amen.

KALAT' A PAULO

nya mbusa

ONYOLA BATO BA **TESALONIKA.**

---

1 Paulo na Silwano na Timoteo onyola mu-
emba ma bato ba Tesalonika o Loba Saṅgo
2 asu na Saṅgo Yesu Kristo. * Ndedi e be̱ na
binyo̱ na musaṅgo mu ma-we̱ na Loba, Saṅgo
asu, na Yesu Kristo.
3 Di aṅgame̱n bola masoma na Loba onyol'
anyu ponda ye̱se̱, a bonate, kana e aṅga-
me̱nno̱ nika, ebanja jemea lanyu di ma-nyaka,
ndol'a binyo̱ be̱se̱ nya moto na moto, mowó̱
4 na nune̱ pe̱, e ma-to̱ndo̱, * ka nyena di ma-
sese̱ onyol'anyu o miemba ma Loba onyola
we̱lisane̱ lanyu na jemea lanyu o mitakisan
manyu me̱se̱ na ndeṅge̱ nyena lo ma-we̱lisa-
5 ne̱no̱; * nika nye nde eyembilan a muka ma
Loba mu te̱m na sim, ná lo be̱ badoṅgame̱n
onyola janea la Loba, lena onyol'ao pe̱ nde
6 lo ma-takano̱; * ke̱ yete̱na ye lambo di te̱m
na sim na Loba, o timbise̱le̱ mitakisan na ba
7 ba ma-takise̱ binyo̱, * nde binyo̱ bena lo ma-
takisabe̱ pe̱ wumse̱ muemba na biso̱, o ponda
Saṅgo Yesu a ma-biisabe̱no̱ o wa la mo̱ny
8 muemba na angel a ṅginy' ao, * o miso̱nji
ma wea, o ponda a ma-bolano̱ makunako na
ba bena ba si bī Loba na ba si ma-dube̱ miaṅ-
go-ma-bwam ma Saṅgo asu Yesu Kristo,

* bena ba me̱nde̱ kuse̱ beko̱kisedi, dibumbe la 9
bwindea, lena di ma-we̱ oboso ba Saṅgo na
bosaṅgi ba ṅginy'ao, * ponda a me̱nde̱no̱ po̱ 10
o busise̱ mo̱me̱ne̱ oteten a basaṅgeri bao na
ka ni m'ubisane̱ o be̱se̱ bena ba dube̱ o bo
bunya, (ebanja mboṅ asu eta e dubabe̱ na binyo̱).
Onyola nikame̱ne̱ nde di ma-kane̱no̱ pe̱ 11
onyol'anyu ponda ye̱se̱, ná Loba lasu a
laṅge binyo̱ ka badoṅgame̱n onyola belabe̱
lanyu, a londise̱ pe̱ munye̱ṅge̱ mue̱se̱ onyola
bwam na ebol'a jemea o ṅginya; * ná dina 12
la Saṅgo asu Yesu Kristo di busisabe̱ onyol'
anyu, binyo̱ pe̱ onyol'ao, kaponda nded'a
Loba lasu na nya Saṅgo Yesu Kristo.
Nde di so̱so̱medi binyo̱, a bonate, onyola 2
ka bepo̱yedi ba Saṅgo asu Yesu Kristo na
onyola jako̱to̱ne̱ lasu na mo̱, * ná lo si wamse̱ 2
puṅgwabe̱ milopo to̱ bwesabe̱ bo̱ṅgo̱ to̱ onyola
mudī to̱ onyola eyala to̱ onyola kalati, nye
biana e wu nde na biso̱, ka biana bunya ba
Saṅgo bo má-po̱. * To̱-moto a si wo̱ndo̱ binyo̱ 3
o to̱-njika ka; ebanja o ka ye̱se̱ timba la
mbusa di aṅgame̱n se̱le̱ po̱, mot'a bobe pe̱
a biisabe̱, mun'a dibumbe, * nyena nu ma- 4
te̱ṅge̱ne̱ na jase̱ pe̱ mo̱me̱ne̱ omo̱ny a me̱se̱
mena ma belabe̱ Loba to̱ ma bosaṅgi, ka nyena
a ma-jese̱ mo̱me̱ne̱ o tempel a Loba, a lee̱le̱
mo̱me̱ne̱ ka Loba. * Lo si m'o̱ṅge̱le̱ pe̱ ná na 5
ta na laṅgwea binyo̱ man mambo niponda na
tano̱ na binyo̱? * Tatan lo bī so̱ nje e m' 6
eke̱, ná a tate nde biisabe̱ a pond'ao. * Ebanja 7
esok'a ka ni si be̱n mbenda e má-botea bolane̱,

nde nu nu m'eke̲ mo̲ nate̲na tatan, 'aṅgame̲n
8 nde se̲le̲ sumwabe̲ o ṅgea, * to̲ deṅge̲ nu nu
si be̲n mbenda a ma-biisabe̲, nyena Saṅgo Yesu
a me̲nde̲no̲ nyamse̲ na we̲i a mudumbu mao
na sine̲le̲ pe̲ mo̲ onyola bebiisedi ba bepo̲yedi
9 bao, * nu nyena bepo̲yedi bao be ma-be̲ nde
kaponda ṅginy'a Satan o ṅginya nye̲se̲ na
10 beyemban na betanysedi ba lobaṅgo, * na o
mawo̲ndo̲n me̲se̲ ma ka ni si te̲m na sim onyola
ba ba ma-nyame̲, ebanja ba si ta ba kasa ndol'a
11 mbale̲ ná b'oṅgisabe̲. * Onyola nika Loba
a ma-lomea babo̲ ṅginy'a mawo̲ndo̲n, ná ba
12 dube̲ lobaṅgo, * ná be̲se̲ ba kaisabe̲ bena ba
si ta ba dube̲ mbale̲, nde ba do̲lisane̲ nde ka
ni si te̲m na sim.
13 **N**de biso̲ di aṅgame̲n bola masoma na Loba
onyol'anyu ponda ye̲se̲, a bonate ba to̲ndo̲be̲
na Saṅgo, ebanja Loba a po̲si binyo̲ nate̲na
o beboteri onyola joṅgise̲, onyola saṅgisabe̲
14 la mudī na jemea o mbale̲, * onyol'ao pe̲
nde a bele̲no̲ binyo̲ onyola miaṅgo masu ma
bwam, onyola kusa la bosaṅgi ba Saṅgo asu
15 Yesu Kristo. * Binyo̲ te̲me̲ so̲ na ṅginya, a
bonate, lo tiṅgame̲ na mieka miena lo tano̲
lo leabe̲, to̲ e be̲ nde onyola eyala to̲ onyola
16 kalat'asu. * Nde mo̲me̲ne̲ Saṅgo asu Yesu
Kristo na Loba, Saṅgo asu, nu to̲ndi biso̲ nu
boli pe̲ lo̲ko̲mea la bwindea na dipita la bwam
17 o ndedi, * a lo̲ko̲meye̲ milema manyu, 'embe̲
pe̲ mo̲ onyola ebol'a bwam na eyal'a bwam te̲.
3 **O** sukan, a bonate, kane̲ onyol'asu ná
eyal'a Saṅgo e daṅgwe e busisabe̲ pe̲ kana

oteten anyu. *na ná di suṅgabe̱ na bato ba 2
mpeṅga na ba bobe; ebanja jemea di titi
lambo la be̱se̱. *Nde Saṅgo e mbale̱ nyena 3
nu me̱nde̱ jembe̱ na tata binyo̱ onyola nya-
bobe. *Nde di be̱n mapite̱ na binyo̱ o Saṅgo, 4
ná lo ma-bola lo me̱nde̱ pe̱te̱ bola ma di
m'aneano̱ binyo̱. *Nde Saṅgo a te̱se̱ milema 5
manyu o ndol'a Loba na o we̱lisane̱ la Kristo.

Nde di m'anea binyo̱, a bonate, o dina la 6
Saṅgo asu Yesu Kristo, ná lo pandise̱ binyo̱-
me̱ne̱ etum na muna-saṅgo te̱ nu ma-daṅgwe̱
ka ni s'aṅgame̱n, seto̱ kaponda mieka ba
kusino̱ na biso̱. *Ebanja binyo̱me̱ne̱ lo bī 7
ne̱ni lo aṅgame̱nno̱ jembilane̱ biso̱; ebanja biso̱
di si ta di daṅgwa ka ni s'aṅgame̱n oteten
anyu, *di si dedi to̱ ewol'a moto tete, nde 8
di boli nde ebolo na ndutu na ṅginya muese
na bulu, ná di si be̱ muuna na to̱-mowó̱ nyanyu.
*Seto̱ ná e si ta biso̱ wonja nika, nde o bola 9
biso̱me̱ne̱ na binyo̱ ka eyembilan, ná lo embi-
lane̱ biso̱. *Ebanja dinme̱ne̱ nde di tano̱ di 10
anea binyo̱, niponda di tano̱ na binyo̱, na:
Nu nu si m'emeye̱ o bola ebolo, to̱ mo̱ pe̱
a si da. *Ebanja di ma-seṅga ná doṅgo lanyu 11
ba ma-daṅgwa ka ni s'aṅgame̱n, ba si ma-bola
ebolo, nde ba ma-loṅgaloṅgane̱ nde o mambo
ma bape̱pe̱. *Nde nika nyai a bato di m'anea 12
babo̱ na jome̱le̱ pe̱ o Saṅgo asu Yesu Kristo,
ná ba bole ebolo na ka pī, ba de yabu ewolo
mo̱me̱ne̱. *Nde a bonate, binyo̱ lo si wo̱lo̱ o 13
bola la bwam. *Nde yete̱na mowó̱ a si ma- 14
dube̱ te̱ eyal'asu ya nin kalati, embilane̱ mo̱,

ka nyena lo si be̱ne̱ ko̱lo̱ṅgo̱ne̱ na mo̱, ná a
15 bwesabe̱ iso̱n. * Lo si no̱ṅgo̱ mo̱ ka musiṅgeri,
16 nde l'ome̱le̱ nde mo̱ ka muna-saṅgo. * Nde
Saṅgo a musaṅgo mo̱me̱ne̱ a bole binyo̱ mu-
saṅgo ponda ye̱se̱ o ka ye̱se̱. Saṅgo a be̱ na
17 binyo̱ be̱se̱! * Masoma ma mba Paulo na dia
lam, nika nde nye eyemban o kalati te̱, nika
18 nde na ma-tilano̱. * Nded'a Saṅgo asu Yesu
Kristo e be̱ na binyo̱ be̱se̱. Amen.

KALAT' A PAULO
NYA BOSO ONYOLA **TIMOTEO.**

1 Paulo, nyamuloloma nya Yesu Kristo, kapon-
da beanedi ba Loba, musuṅger'asu, na Saṅgo
2 Kristo Yesu, dipita lasu, * onyola Timoteo,
mun'am nya mbale̱ o jemea. Ndedi na ndolo
na musaṅgo mu ma-we̱ na Loba, Saṅgo asu,
na Kristo Yesu, Saṅgo asu.
3 Kana na tano̱ n'ome̱le̱ oa o dia o Efeso,
niponda na tano̱ n'ala o Masedonia, (na ma-
bola pe̱ nde nikame̱ne̱ tatan) ná o aneye
doṅgo la bato ná ba si lee̱ nyai a beleedi
4 nipe̱pe̱, * ba s'ombwea to̱ onyola minia to̱
ndando a mbia ni si be̱n su, nyena ni ma-
wane̱ nde penda buka bolea la Loba la
5 bwam o jemea. * Nde su la mbenda le nde
ndolo ni ma-we̱ o mulema mu saṅgi na mudī
6 ma bwam na jemea di si be̱n mawo̱ndo̱n, * o

man mene nde dongo ba pambilanno, ba yombo
onyola betopedi b'ewolo, * ba pula be baleedi 7
ba mbenda, nde ba si sontane nje ba ma-kwa-
lano, to onyola ma mena ba ma-yikiyeno na
nginya. * Nde di bī ná mbenda nye bwam, 8
yetena moto a ma-bolane mo ka ny'angamen
na mbenda, * kana di bīno ná mbenda e si 9
ma-bolabe onyola moto nu tem na sim, nde
onyola ba ba si ben mbenda na onyola ba-
mayanako na ba si dube Loba na bato ba bobe,
onyola ba si sangi na bambindo, onyola ba-
dipe-basango na banyango, onyola bato ba
ebwan, * onyola bato ba misonje na babole- 10
bobe na bome, onyola bibe-bato, onyola ba-
lobango na bakane-songo na mawondon na
onyola lambo na lambo lena di ma-lingise
beleedi ba muenya, * kaponda miango-ma- 11
bwam ma bosangi ma Loba la bonam, miena
mi bakabe na mba.

Na ma-bola masoma na Kristo Yesu, Sango 12
asu, nu boli mba nginya, ná a langi mba
mbale, kana a teseno mba onyola ebol'ao,
* mba nyena nu ta mutope-dibena na mutaki- 13
sedi na munyamsedi. Nde na kusi ndedi,
ebanja na ta nde na bola nika na bodimbea,
o ponda na si tano na dube. * Nde nded'a 14
Sango asu e timbi be njoasoa muemba na
jemea na ndolo o Kristo Yesu. * Yen eyala 15
ye mbale, y'angamen dubabe o ka yese,
ná Kristo Yesu a poi o wase o sunga
babobe, bena oteten abu mba nde ne
nya boso. * Nde onyola ninkamene nde 16

na kusino ndedi, ná Yesu Kristo a leele
na mba, ka mot'a boso, welisane lese,
o be eyembilan onyola ba bena ba
mende dube mo o ponda ni mende po,
17 onyola longe la bwindea. *Edube na
sesa ba be so nde na mo, Kiń'a bwindea, di
Loba diwomene, di si ma-tombe na di si m'
enene, o bwindea na bwindea. Amen.
18 **B**en beanedi so nde na ma-bakeno na oa,
a mun'am Timoteo, kaponda beyala b'edinge
bena be ta be sele kwalabe oboso onyol'ango,
19 ná onyol'ao o ane ewenj'a bwam, *kana o
ma-tingameno na jemea na mudī ma bwam
pe, muena dongo ba kyomno, na babo ba bo-
20 lone jemea; * oteten a bamene nde Himeneo
na Alesander beno, bena na bakeno na Satan
ná ba kokisabe, ka nyena ba si topo dibena.
2 **N**a m'omele so ka lambo la boso, o bola
besosomedi na mika na besosomedi onyola
bapepe na bola la masoma onyola bato bese,
2 *onyola kine na bese bena ba jai o bejedi
be asam, ná di wele bene longe la musango
na la pī o dube-la-Loba lese na bwam boese.
3 *Ebanja nika nye bwam na ka ni dolisan
4 oboso ba Loba, musunger'asu, *nu ma-pule
ná bato bese b'ongisabe, ba po pe o dibie la
5 mbale. *Ebanja Loba le nde diwo, mu-
waledi pe mowó oteten a Loba na bato,
6 nu moto mene Kristo Yesu, *nu boli
momene dikoti onyola bese, ná nika e
7 bolabe mboń o pond'ao, *nyena onyol'
ao nde na tesebeno ka mute-dikalo na nya-

muloloma, (na ma-to̱po̱ nde mbale̱ o Kristo,
na si ma-to̱po̱ lobango), muleed'a basibi o
jemea na o mbale̱.
Na ma-pula so̱ ná bome ba kane̱ wuma 8
ye̱se̱, b'ase̱ maa ma bosangi o mo̱ny, esibe̱
malinga na mitango. * Nikame̱ne̱ pe̱ bito na 9
mbo̱ti i dongame̱n, ba bo̱tise̱ babo̱ mo̱me̱ne̱ na
iso̱n na ede̱mo a bwam, seto̱ na penda la nyo̱
to̱ gol to̱ misanga to̱ mbo̱t'a tiki, * nde kana 10
e angame̱nno̱ na bito, bena ba ma-puse̱le̱ babo̱
mo̱me̱ne̱ ka badube̱-Loba na bebolo ba bwam.
* Muto 'okwe o pī na sibise̱ la mome̱ne̱ le̱se̱. 11
* Na si ma-bola muto wonja o lee̱, to̱ o janea 12
omo̱ny a mome, nde a je nde na pī. * Ebanja 13
Adam nde a se̱le̱ wekabe̱, denge̱ Ewa. * Adam 14
a si wo̱ndo̱be̱ to̱, nde muto nde a wo̱ndo̱be̱,
a ko̱ o bule̱le̱ la mbenda. * Nde a me̱nde̱ 15
jongisabe̱ onyola ya la bana, yete̱na ba tingam
o jemea na o ndolo na o bosangi na ede̱mo
a bwam.
Yen eyala ye mbale̱ na: Yete̱na moto 3
a ma-pulise̱ te̱ ebol'a mombwedi, ke̱ a
ma-pulise̱ nde ebol'a bwam. * Nde mom- 2
bwedi 'angame̱n nde be̱ ka ni si be̱n misan,
mome a muto mowó̱, a be̱ penya na ye̱ne̱ na
ede̱mo a bwam na nu to̱ndi jese̱ be̱n na nu
bī lee̱, * a si be̱ muso̱kedi to̱ muto̱nde̱-ewe̱nji, 3
nde a be̱ nde pī, seto̱ mot'a mitango to̱ muto̱n-
de̱-bema, * nu m'aneye̱ ndabo ao bwam, 4
nu be̱n bana ba ma-se̱ngane̱ na bwam boe̱se̱;
* (yete̱na moto a si ma-we̱le̱ te̱ janea ndabo 5
ao mo̱me̱ne̱, ne̱ni eno̱ ná a bongwa muemba

6 ma Loba?) * a si be mot' a penya onyola
jemea, ná a si ya be a londomeye nde a ko o
7 muka ma Satan. * 'Añgamen pe bene dina
la bwam na ba be o eboko, ná a si ya be a
ko o malou na malambi ma Satan.

8 Nikamene pe baboledi ba be bato ba dili,
ba si be leme loba, to batonde-mao, to batonde
9 museñ ma bobe, * bena ba m'aleye esok'a
10 jemea o mulema mu sañgi. * Nde ninka bato
b'añgamen nde sele wasabe, deñge ba ma-
tesebe o ebolo, yetena ba si ben misan.
11 * Nikamene pe bito b'añgamen be bito ba
dili, seto batonde-minda, ba be nde penya
12 na mbale o mambo mese. * Baboledi ba be
nde bome ba muto mowó, bena ba m'aneye
13 bana babu na mandabo mabu bwam. * Ebanja
ba bena ba boli ebolo bwam, ba ma-kusea
babo momene bejedi ba bwam na dipita
dindene o jemea o Kristo Yesu.

14 Na ma-tilea oa man mambo, kana na piteno
15 o po na oa son a ponda; * ná ye pete na
n'indedi, o bie neni b'añgamenno dañgwa o
ndabo a Loba, nyena nye muemba ma Loba
16 la loñge, etembu na eyot' a mbale. * Esok'a
dube-la-Loba ye bondene ka ni bian
na: Loba a biisabe o eyobo, a tesebe na
sim o mudī, 'enen na angel, a lañgwabe
oteten a basibi, a dubabe na mundi-ma-
wase, a noñgobe o bosañgi omony.

4 Nde Mudī mu ma-kwala na ka ni telam,
ná o ponda ni mende po doñgo ba mende
jasumwe na jemea, ba mende lata na midī

ma mawondon na beleedi ba Satan; * onyola 2
mawondon ma batope-lobango, bena ba ma-
die wea o midī mabu momene, * bena ba ma- 3
bangane o bā na o da mada mena Loba a
wekino, o da na masoma onyola ba bena ba
ma-dube na onyola ba bena ba bī mbale.
* Ebanja eweked'a Loba te e doli, to-lambo 4
di titi lena di angamen bangabe, lena di ma-
kasabe na bola la masoma; * ebanja di ma- 5
sangisabe onyola eyal'a Loba na muka.

Yetena o ma-teleye te bona-sango man 6
mambo, ke o mende be muboled' a bwam nya
Yesu Kristo, nu bongwabe o beyala ba jemea
na beleedi ba bwam bena o bupeno. * Nde 7
banga minia ma mbamba na ma baturu ba
bito, nde kekise nde oamene o dube-la-
Loba. * Ebanja kekise la nyolo di si 8
ben musen ma ndongo, nde dube-la-
Loba le musen onyola mambo mese, ka-
na di benno dikaki la din longe na la
dine di mende po. * Yen eyala ye mbale, 9
y'angamen dubabe o ka yese. * Ebanja onyola 10
nikamene nde di ma-nongono ndutu, di loabe
pe, ebanja di wele nde dipita lasu na Loba
la longe, nyena nye musunger'a bato bese,
sepon nya badube. * Anea nde man mambo, 11
o lee pe nde mo.

To-moto a si yana oa onyola muutu, nde 12
be nde eyembilan onyola badube o eyala, o
bedangwedi, o ndolo o Mudī, o jemea, o konji.
* Obiana na ma-po, tingame o langa na jomele 13
na lee. * O si be soaluke onyola jabea la 14

ndedi lena le oteten aṅgo, lena di bolabe oa
na ka betopedi b'ediṅge na neṅgele la maa
15 ma baturu omony aṅgo. * Ombwea onyola
man mambo, temeye nde oten, ná bonyaki
16 boṅgo bo biane na bese. * Aṅgameye oamene
na o beleedi pe, tiṅgame o man mambo; ebanja
o ma-bola te nika, ke o mende joṅgise oamene
na ba ba ma-seṅgane oa.

5 **O** si domea mutur'a moto, nde omele nde
mo ka soṅgo, besombe ba bome pe ka bona-
2 soṅgo, * baturu ba bito pe ka banyoṅgo,
besombe ba bito pe ka bona-nyoṅgo o bosaṅgi
boese.

3 **Dube** mikusa, miena mie mikusa nambale.
4 * Nde mukusa mu ben te bana to miladi, esele
babo ba sele jokwa o leele ka bwam na nda-
bo abu momene, ba timbisele bwam na basaṅgo
na banyaṅgo, ebanja nika nye ka ni doli
5 oboso ba Loba. * Nde mukusa ma mbale,
muena mu si ben pe moto nde, mu tese dipita
lao na Loba, mu ma-tiṅgame pe o muka na
6 besosomedi bulu na muese. * Nde nu nu ma-
bwese nde momene munyeṅge, a wedi tona
7 eno loṅge. * Omele nde onyola man mambo,
8 ná ba be ka ni si ben misan. * Nde yetena
moto a si ma-sombwea bona bao, sepon bato
bao ba ndabo, ke a tobi nde jemea, e bobe
9 buka nu si dube Loba. * Mukusa mu si noṅgobe
o musoṅgi, yetena mu si poi te to mumutoba
ma mbu, muena mu ta munj'a mome mowó,
10 * muena mu ben dina la bwam o bebolo ba
bwam, yetena mu kokise bana, yetena mu ta

mu jese̱ be̱n, yete̱na mu ta m'oa miende ma
basaṅgeri, yete̱na mu ta mu oṅgwane̱ batakedi,
yete̱na mu ta mu ombwea ebol'a bwam te̱.
* O si no̱ṅgo̱ beso̱mbe̱ ba mikusa; ebanja ba 11
timbi te̱ be̱ne̱ bepuledi liṅgise̱ Kristo, ke̱ ba
me̱nde̱ pula diba, * nde ba ma-be̱ne̱ muka 12
mu kwedi, ná ba to̱bi jemea la boso. * Nde 13
ba me̱nde̱ pe̱ na jokwa o be̱ bwala, o yeṅga
o ndabo na ndabo te̱, nde seto̱ bwala mo̱me̱ne̱,
ba ma-kumwa pe̱ na be̱ miso̱si na pe̱ye̱ o mia-
mbo ma bato bape̱pe̱, ba to̱po̱ mambo ma s'
aṅgame̱n. * Onyola nika na to̱ndi ná beso̱mbe̱ 14
ba mikusa be kuse diba, ba ye bana, b'ombwe
mambo mabu ma ndabo, ba si bola musiṅgeri
njo̱m o to̱po̱ dibena. * Ebanja doṅgo ba má- 15
timba ombusa o bupe̱ Satan. * Nde yete̱na 16
mudubed'a mome to̱ nya muto, a be̱n te̱ mi-
kusa, a boṅgwe mo̱, a s'ese̱le̱ muemba mu be̱ne̱
muuna, ka nyena mu we̱le̱ nde boṅgwa mi
miena mie mikusa nambale̱.

Baturu bena be b'ombwedi ba bwam b' 17
aṅgame̱n laṅgabe̱ ka badoṅgame̱n edube e
londi, sepo̱n ba bena ba ma-no̱ṅge̱ ndutu o
eyala na o beleedi. * Ebanja betiledi be ma- 18
kwala na: „O si kaka mudumbu ma nyaka ni
ma-so̱se̱ mbasi," na na: „Muboledi 'aṅgame̱n
musauedi mao." * O si kasa njo̱m ni bakabe̱le̱ 19
muturu, e be̱ te̱ o mudumbu ma mboṅ iba to̱
ilalo. * Ba bena ba ma-bole̱ bobe, domea 20
babo̱ oboso ba be̱se̱, ná bane̱ bape̱pe̱ ba be̱ne̱
bo̱ṅgo̱. * Na ma-kanea oa so̱ṅgo̱ oboso ba 21
Loba na oboso ba Kristo Yesu na oboso ba

angel i po̱so̱be̱, ná o ne̱nge̱ man esibe̱ jom-
bwea moto, o si bola pe̱ to̱ lambo o ka te̱me̱ye̱
22 la muri mowó̱. * O si wamse̱ ne̱ṅge̱le̱ maa
omo̱ny a moto, ná o si be̱ne̱ doṅgo o miobe
23 ma bape̱pe̱. Ne̱ṅge̱ oame̱ne̱ bosaṅgi. * O si
nyo̱ pe̱ madiba mo̱me̱ne̱, nde bolane̱ pe̱ son
a mao, onyola ka dibum lo̱ṅgo̱ na onyola
24 yo̱ko̱ lo̱ṅgo̱ la maboa. * Miobe ma doṅgo
la bato mi ma-wamse̱ busa o mpoma, mi ma-
pomane̱ po̱ o muka; nde ma bape̱pe̱ pe̱ mi
25 ma-sukane̱. * Nikame̱ne̱ nde bebolo ba bwam
pe̱ be ma-pomane̱no̱ busa o mpoma, nde ba
bena be ka nipe̱pe̱, ba titi ná ba wutame̱.
6 Be̱se̱ bena be owasa eko̱ko̱so̱ ka bakom,
b'aṅgame̱n laṅga basaṅgo babu ka badoṅga-
me̱n edube ye̱se̱, ná dina la Loba na beleedi
2 ba si loabe̱. * Nde ba bena ba be̱n basaṅgo
ba dube̱, ba si yaṅa babo̱, kana beno̱ bona-
saṅgo, nde ba beṅge nde bolea babo̱, ebanja
be nde badube̱ na bato̱ndo̱be̱, bena ba ma-
kuse̱ bo bwam. Lee̱ nde man mambo, ome̱le̱
pe̱ onyol'ao.
3 Nde yete̱na moto a ma-lee̱ te̱ nyai a be-
leedi nipe̱pe̱, nde a si late na beyala ba muen-
ya ba Saṅgo asu Yesu Kristo, bena be
4 kaponda dube̱-la-Loba, * ke̱ a londomedi nde,
a si bī to̱-lambo, ke̱ a ma-boa nde miuedi na
pend'a beyala, o uame̱ne̱ nde eko̱n na mitaṅgo
ba ma-wano̱, na dibena na mo̱ṅge̱le̱ ma bobe
5 liṅgise̱ bape̱pe̱, * na mitaṅgo mi si be̱n su ma
bato bena ba be̱n mo̱ṅge̱le̱ ma mpeṅga, bena
ba pandisabe̱ na mbale̱, bena ba m'o̱ṅge̱le̱ ná

dube-la-Loba le nde ṅge'a museṅ. Pandise
oamene na ninka nyai a bato.

Nde dube-la-Loba le nde ṅge'a mu- 6
seṅ nindene, yetena moto a sibise mu-
lema na nje e doṅgamen. *Ebanja di 7
si wan to-lambo o nin wase; nde e bian
pe ná di titi ná di wele walane to-lambo.
*Nde di ben te da na mboti, esele nika 8
e doṅgamene biso. *Nde ba bena ba ma- 9
pule ko mbwaṅ, ba ma-ko o makekisan na
lambi na gita la bepuledi b'elemā na be ma-
nyamsane, bena be ma-loise bato o dibumbe
na o njiba. *Ebanja tondo la bema le nde 10
muaṅga ma nyai a miobe yese, o mpuli ma
nika nde doṅgo ba pambilanno na jemea, b'
ense babo momene gita la sese.

Nde oa, a mot'a Loba, nya nika mīla, nde 11
bupe nde teme-la-sim na dube-la-Loba na
jemea na ndolo na welisane na pī. *Ana 12
ewenj'a bwam ya jemea; kasa loṅge la bwin-
dea, lena onyol'ao nde o belabeno, o pusele
pe pusele la bwam oboso ba gita la bato ba
mboṅ. *Na m'omele oa oboso ba Loba nu 13
ma-bole mambo mese loṅge, na oboso ba Kristo
Yesu, nyena nu pusele pusele la bwam oboso
ba Pontio Pilato; *ná o neṅge yin mbenda 14
esibe dipeny to misan, natena bepoyedi ba
Saṅgo asu Yesu Kristo, *bena o pond'ao, 15
mo, nya bonam a mendeno leele, nu nye nya
ṅginya mowómene, Kiṅ'a bona kiṅe na Saṅgo
a bona basaṅgo, *nu momene mowó nu ben 16
ka ni si ma-wo, nyena nu jai o muenen muena

to-moto a titi ná a sisea bebe, nyena to-moto
à s'enno, nde a titi pe to ná a wele jene,
edube e be nde na mo na bosañgi ba bwindea.
Amen.
17 **Ba** bena be mbwañ o nin wase, anea babo
ná ba si bene milema mi asam, ba si neñge to
milema mabu o mbwañ m'eloloñge, nde o
Loba la loñge, nyena nu ma-bole biso mambo
18 mese njoasoa o bolane, * ba bole nde bwam,
ba timbe mbwañ o bebolo ba bwam, ba be
nde ba sañgi milema, bena ba tondi jabane,
19 * ba kombeye babo momene bebokedi ba bwam
onyola ponda ni mende po, ná ba tate kusa
loñge la mbale.
20 **A** Timoteo, neñge di lena di bakabe na oa,
bañga betopedi b'ewolo na miuedi ma dibie,
21 kana di belabeno na ka mawondon, * lena
doñgo ba latino, na babo ba tindame na jemea.
Ndedi e be na oa! Amen.

KALAT' A PAULO

NYA MBUSA ONYOLA **TIMOTEO.**

1 **Paulo** nya muloloma nya Yesu Kristo
onyola jemea la Loba, kaponda dikaki la loñge
2 o Yesu Kristo, * onyola Timoteo, mun' am
nya ndolo, ndedi na ndolo na musañgo mu
ma-we na Loba Tete na Kristo Yesu, Sañgo asu.
3 **Na** ma-soma Loba, nu nyena na ma-boleano

botea na batete na mulema mu saṅgi, kana
na m'oṅgeleno oa o besosomedi bam ponda
yese bulu na muese, * kana neno nyoṅgi o 4
jene oa, ke n'oṅgele misodi moṅgo, ná na
londe na munyeṅge, * kana na noṅgino joṅgele 5
onyola jemea loṅgo lena di si ben mawondon,
lena di ta di sele be oteten a nyoṅgo nya
mbambe Lois na nyoṅgo Eunike, na bake
bwambwam, ná le pe oteten aṅgo.
Onyola nika na ma-bola oa joṅgele, ná o 6
onyise jabea la Loba, lena le oteten aṅgo,
onyola neṅgele la maa mam omony aṅgo.
* Ebanja Loba a si boli biso mudī ma boṅgo, 7
nde ma ṅginya na ma ndolo na ma jaṅga-
meye. * O si bwa so ison onyola mboṅ a Saṅgo 8
asu Yesu Kristo, to onyol'am, mot'ao nya
eboa, nde oa pe welisane nde ndutu onyola
miaṅgo-ma-bwam kaponda ṅginy'a Loba,
* nyena nu suṅgi biso nu bele pe biso na 9
bebeledi ba bosaṅgi, seto kaponda bebolo
basu, nde kaponda jemea lao na kaponda
ndedi nyena ni bolabe biso o Kristo Yesu
oboso ba ponda bwindea, * nde e biisabe tatan 10
onyola bepoyedi ba musuṅger'asu Yesu Kristo,
nyena nu bole kwedi, nde a busise loṅge na
ka ni si ma-nyame o muenen onyola miaṅgo-
ma-bwam, * miena onyol'ao nde na tesebeno 11
mulaṅgwedi na nyamuloloma na muleed'a
basibi. * Onyola nikamene nde na ma-takano 12
na man mambo; nde na si ma-bwa ison, ebanja
na bī nu nyena na dubeno, na bake pe bwam-
bwam, ná a ben ṅginya o neṅge di di ba-

13 kabe na mba, natena bo bunya. * Tingame
na eyembilan a beyala ba muenya, bena o
sengino na mba, o jemea na o ndolo o Kristo
14 Yesu. * Nenge di lambo la bwam lena di
bakabe na oa onyola Mudī Musangi, muena
mu jai oteten ango.
15 O bī din lambo, ná bese ba Asia ba ta
b'asumwe na mba, oteten a bamene nde
16 Filego na Hermogene pe beno. * Sango a
leele ndedi na ndabo a Onesiforo, ebanja a
ta 'embe mba gita la ngedi, a si ta a bwa
17 ison onyola beboa bám, * nde niponda a
poino o Roma, a ta nde a pulise mba na nginya,
18 nde a soi mba. * Sango a bole mo, ná a so
ndedi na Sango o bo bunya! To njika gita
la mambo a bolino pe o Efeso, oamene o bī
mo bwambwam.

2 Oa so, a mun'am, be nginya o nded'a
2 Sango asu Yesu Kristo. * Mambo pe o sengino
na mba, onyola gita la bato ba mbon, bake
mo na bato ba mbale, bena ba mende donga-
3 mene o lee pe bapepe. * Welisane nde ndutu
ka mot'a bila nya bwam nya Yesu Kristo.
4 * To-mowó nu m'ale o bwemba, a si ma-puli-
sane momene na bebolo ba jasombwele, ná
5 a dolise nu nyena nu kàki mo. * Ye pe te
ná moto a m'ana, a si ma-kusa ekoto,
6 yetena a s'an ka ny'angamen. * Muse-
mōnda, nyena nu ma-bole ndutu, mo nde a ma-
7 sele kuse dongo la bepuma. * Ongele nje
na ma-kwalano, ebanja Sango a mende bola
8 oa sontane o mambo mese. * Ongele Yesu

Kristo, nyena nu pumbo o kwedi, nu wu o
mbot'a Dawid, kaponda miańgo mam ma
bwam, * miena onyol'ao nde na ma-takano̱ 9
nate̱na o beboa ka mubole̱-bobe, nde eyal'a
Loba e si kakabe̱. * Onyola nika nde na ma- 10
we̱lisane̱no̱ me̱se̱ onyola ba ba po̱so̱be̱, ná
babo̱ pe̱ ba kuse jońgise̱, lena le o Kristo Yesu,
na bosańgi ba bwindea pe̱. * Yen eyala ye 11
mbale̱ na: Yete̱na di wedi na mo̱, di me̱nde̱
pe̱ be̱ lońge̱ na mo̱; * di we̱lisan te̱, di me̱nde̱ 12
pe̱ janea muemba na mo̱; di to̱bi te̱, ke̱ mo̱
pe̱ a me̱nde̱ to̱bo̱ biso̱, * di titi te̱ jemea, ke̱ 13
mo̱ a ma-tińgame̱ nde na jemea; ebanja a titi
ná a we̱le̱ to̱bo̱ mo̱me̱ne̱.

Bola ná b'o̱ńge̱le̱ man mambo, bola babo̱ 14
mboń oboso ba Loba ná ba si be̱ne̱ musuńga
onyola beyala, nika e si ma-wana muse̱ń, nde
e ma-puńgwa nde ba ba ma-seńge̱. * Be̱ 15
ńginya o leele̱ oame̱ne̱ mbale̱ oboso ba Loba,
ka muboledi nyena nu s'ańgame̱n bwe̱ iso̱n,
nyena nu ma-bolane̱ eyal'a mbale̱ ka ni te̱ńge̱n.
* Bańga nde beto̱pedi b'ewolo, ebanja ba me̱nde̱ 16
beńga tòndo̱ o bobe, * eyal'abu pe̱ e me̱nde̱ 17
lanya ka mulo̱ńgo̱. Oteten a bame̱ne̱ nde
Hymene̱o na Fileto beno̱, * bena ba tindam 18
na mbale̱, ba kwala na, bepumbwedi be má-
tomba, ba yo̱mbise̱ jemea la dońgo. * Nde 19
to̱na, bebokedi ba ńginya ba Loba
be te̱m te̱, be be̱n yen eyemban na:
Sańgo a bī ba be bao, na na: Nu nu ma-
tube̱ dina la Sańgo a tindame̱ na ka ni
si te̱m na sim. * Nde o ndabo ninde̱ne̱ seto̱ 20

bewa ba gol na silba mo̱me̱ne̱ nde be oten,
nde ba bebońgo na ba weya pe̱, dońgo onyola
edube, dońgo pe̱ onyola ka ni titi edube.
21 * Nde yete̱na moto a sańgise̱ te̱ mo̱me̱ne̱ na
ninka nyai a bato, ke̱ a me̱nde̱ be̱ ewa onyola
edube, e sańgisabe̱, e do̱lo̱n onyola bolane̱
la sańgo a mboa, e bońsan onyola ebol'a
bwam te̱.
22 Nya bepuledi ba eso̱mb'a moto mīla, nde
bupe̱ nde te̱me̱-la-sim, jemea, ndolo, musańgo
na ba bena ba ma-bele̱ Sańgo na mulema mu
23 sańgi. * Bańga miuedi m'elemā na ma mbam-
ba, kana o bīno̱ ná mi ma-wana mitańgo.
24 * Nde muut'a Sańgo a s'ańgame̱n tańga muta-
ńgo, nde a ma-be̱ nde pī na be̱se̱ na nu bī
25 lee̱ na nu ma-we̱lisane̱, * na ka pī nde a
m'ome̱le̱no̱ badipama, ná ńga Loba ena a bola
26 babo̱ jate̱le̱ o timba na dibie̱ la mbale̱, * ná
ba timbe pe̱te̱ penya, ba buse o lambi la Satan,
nyena nu kaki babo̱ onyola jemea lao.
3 Nde o bia ninka, ná o minya mi sukan
2 pond'a bobe e me̱nde̱ po̱. * Ebanja bato ba
me̱nde̱ timba bato̱nde̱ babo̱ mo̱me̱ne̱, bato̱nde̱-
mo̱ni, jasese̱, kumba, bato̱pe̱-dibena, ba si ma-
seńgane̱ basańgo na banyańgo, ba si be̱n ma-
3 soma, ba titi bosańgi, * ba si be̱n ndolo, ba si
to̱ndi do̱lisane̱, bato ba minda, ba si we̱le̱
manyolo ko̱nji, bato ba kwany, ba si to̱ndi
4 bwam, * b'andise̱-bato, ba si ma-duteye̱, ba-
londomedi, ba to̱ndi munye̱ńge̱ buka Loba,
5 * bena ba be̱n bowan ba dube̱-la-Loba, nde
ba to̱bo̱ ńginy'ao; panda na ninka nyai a bato.

*Ba nikamene nde be ba bena ba ma-nome 6
o mandabo, ba nongo bito ba wam mikoma,
bena ba londi na miuna ma bobe, ba diabele
na nyai a bepuledi ba bobe, *bena ba 7
m'okwe ponda yese, nde ba si wele po o dibie
la mbale. *Kana Yane na Yambre ba tano 8
ba tengene Mose, nikamene nde babo pe ba
tengenno mbale, bato ba mongele ma mpenga,
bena ba si dongamen to-lambo onyola ka je-
mea. *Nde ba si mende benga sisea oboso, 9
ebanja elemā abu e mende biane na bese,
kana ya ban pe e tano e timba be.

Nde oa o bupé beleedi bam, bedangwedi 10
bam, jongele lam, jemea lam, welisane lam,
ndol'am, pīam, *matakisan mam na ndeng'am, 11
kana ma kweledino mba o Antiokia, o Ikonion
na o Listra, matakisan mena na tano na we-
lisane; nde Sango a sungi mba na mese.
*Nde bese pe bena ba ma-pule be ka- 12
ponda dube-la-Loba o Kristo Yesu, ba
mende takisabe. *Nde bato ba bobe na 13
balemse-bato ba mende benga tondo o bobe,
ba ma-lemse, nde babo pe ba lemsabe. *Nde 14
oa tingame na ma mena o okono, mena o ba-
keno pe bwambwam, kana o bīno nà nja o
okono mo, *kana natena muutu o bīno pe 15
betiledi ba bosangi, bena be ma-wele bole oa
o be jangwa onyola jongise onyola jemea o
Kristo Yesu. *Ebanja betiledi bese bena 16
Mudī ma Loba mu bolino, be musen
onyola beleedi na onyola domea na
onyola jomele na onyola dibongo la

17 teme-la-sim, *ná mot'a Loba a be na
kengenge, nu bonsan onyola ebol'a
bwam te.
4 Na ma-kanea oa songo oboso ba Loba na
oboso ba Yesu Kristo, nyena nu mende kaise
bapenya na bawedi, na onyola bepoyedi bao
2 na janea lao: *Langwa eyala, tingame na
mo o ponda ni tengen na ni si tengen, domea,
kimea, omele na welisane lese na beleedi.
3 *Ebanja ponda e mende po, nyena ba si men-
deno welisane beleedi ba muenya, nde ba
mende tuleye babo momene baleedi kaponda
bepuledi babu, kana ba ma-dolisaneno matoi
4 mabu, *nde ba mende sumwa matoi na mbale,
5 ba yombo na minia. *Nde oa be penya o
mambo mese, welisane ndutu, bola ebol'a
6 mulangwedi, londise ebol'ango. *Ebanja na
má-botea o bolabe ka jabea, pond'a jasumwe
7 lam e ni-ya bebe. *Na má-bole jana ewe-
nj'a bwam, na má-domse londo lam, na
8 má-nenge jemea. *Botea tatan ekot'a
teme-la-sim e nengebele mba, yena
Sango, mukaisedi nu tem na sim, a
mendeno bola mba o bo bunya, nde seto
mbamene mowó, nde bese pe bena ba
tondi bepoyedi bao.
9 O keka bwambi, o wamse po na mba;
10 *ebanja Demasi 'esele mba, ebanja a tondi
nin was'a tatan, 'alo o Tesalonika, Kreskensi
11 o Galatia, Tito o Dalmatia. *Lukasi momene
nde a dia na mba. O nongo Marko, o wane
mo muemba na oa, ebanja e jongwane gita na

mba onyola ebolo. * Na lom Tikiko o Efeso. 12
* Loki lena na dīno̱ o Troa omboa Karpo, o 13
ma-ya te̱ o wana mo̱, na yi kalati pe̱, sepo̱n
ya mbòm ma beyobo. * Alesander, mot'a bo- 14
luli, a boli mba bobe gita; Sańgo a me̱nde̱ tim-
bise̱le̱ mo̱ kaponda bebolo bao. * Oa pe̱ o 15
ańgame̱ye̱ na mo̱, ebanja a ta a te̱ńge̱ne̱ beyala
basu bwambi. * O suńga lam la nyolo la 16
boso to̱-moto a si ta ombus'am, be̱se̱ b'ese̱le̱
nde mba. Na to̱ndi ke̱ nika e si lańgabe̱
omo̱ny abu. * Nde Sańgo a ta ombus'am, a 17
ta 'embe̱ mba, ná onyol'am belańgwedi be
domsabe̱, ná basibi be̱se̱ ba seńge mo̱; na ta
pe̱ na suńgabe̱ o mudumbu ma ńgila. * Nde 18
Sańgo a me̱nde̱ suńga mba onyola ebol'a bobe
te̱, a me̱nde̱ jońgise̱ mba o po̱ o ekombo ao
ya mo̱ny. Edube e be̱ na mo̱ o bwindea na
bwindea. Amen.

Soma Priska na Akwila na ndabo a One- 19
siforo. * Erasto a dia o Korinto, Trofimo pe̱ 20
na dī mo̱ na diboa o Mileto. * O keka bwam- 21
bi o po̱ obiana epupa e ma-po̱. Eubulo na
Pudens na Lino na Klaudia na bona-sańgo
be̱se̱ ba som oa. * Sańgo Yesu Kristo a be̱ 22
na mudī mo̱ńgo̱. Ndedi e be̱ na binyo̱. Amen.

KALAT' A PAULO
ONYOLA TITO.

1 Paulo, muut'a Loba na nya muloloma nya
Yesu Kristo, kaponda jemea la ba ba posobe na
Loba na kaponda dibie la mbale, lena le ka-
2 ponda dube-la-Loba, *o dipita la longe la
bwindea, lena Loba nu si ma-tope lobango a
3 kakanno oboso ba pond'a bwindea, *nde o
pond'ao momene a biise eyal'ao o belangwedi,
bena be bakabe na mba, kaponda beanedi ba
4 Loba, musunger' asu; *onyola Tito mun'am
nya mbale, kaponda jemea la biso bese. Ndedi
na ndolo na musango mu ma-we na Loba Tete
na Sango Yesu Kristo, musunger'asu.
5 Onyola nikamene nde na dino oa o Kreta,
ná o tese ma ma dia ka bwam, o tese pe ba-
turu o mundi na mundi te, kana n'anedino
6 oa; *yetena mowó a si ben misan, mom'a
muto mowó, nyena nu ben bana ba dube, nu
si ben dina la edemo a bobe, nu titi nu si
7 tondi sengane. *Ebanja mombwedi 'angamen
be ka ni si ben misan, ka soel'a Loba, seto
mudolise momene, seto malinga, seto muso-
kedi, seto mutonde-ewenji, seto mupulise-
8 musen ma bobe, *nde mutonde jese ben,
mutonde-bwam, dibie, nu tem na sim, bosangi,
9 lamba-la-nyolo, *nu ma-tingame o eyal'a

mbale̱, yena ye kaponda beleedi, ná a we̱le̱
jo̱me̱le̱ o beleedi ba muenya, a lo̱ke pe̱ bam-
pendu.
Ebanja gita la beto̱pe̱to̱pe̱ na bamawo̱n- 10
do̱n be, bena ba si to̱ndi seṅgane̱, sepo̱n ba ba
boendi, * bena b'aṅgame̱n dibisabe̱ mudumbu, 11
bena ba ma-puṅgwe̱ mandabo ma m'susu, kana
ba ma-le̱eno̱ mambo ma s'aṅgame̱n, onyola ka
muse̱ṅ ma bobe. * Mowó̱ nyabu, muto̱per'abu 12
mo̱me̱ne̱, a kwali na: Bato ba Kreta be nde
bato ba lobaṅgo ponda ye̱se̱, nyam'á bobe na
mabum ma bwala. * Nin mboṅ nye mbale̱. 13
Onyola nikame̱ne̱ domea babo̱ bwambi, ná ba
je bwam' o jemea, * ná ba si le̱le̱ matoi o 14
minia ma Bona-Yuda na mieka ma bato, bena
ba tindam na mbale̱. * Mambo me̱se̱ me bo- 15
saṅgi onyola bato ba bosaṅgi; nde to̱-lambo
di titi bosaṅgi onyola bato ba mbindo na ba
si dube̱, nde mo̱ṅge̱le̱ mabu na milema mabu
me nde mbindo. * Ba ma-puse̱le̱ ná ba bī 16
Loba, nde ba ma-to̱bo̱ mo̱ na bebolo babu, be
nde nyakaka na dipama, ba si doṅgame̱n to̱-
lambo onyola ebol'a bwam te̱.
Nde oa kwala nde nje e te̱ṅge̱n beleedi ba **2**
muenya: * ná baturu ba be̱ penya na bato 2
ba dili na ye̱ne̱ na muenya o jemea na o
ndolo na o we̱lisane̱. * Baturu ba bito pe̱ ba 3
be̱ nde nikame̱ne̱ o ede̱mo abu, kana e aṅga-
me̱nno̱ na basaṅgeri, seto̱ bato̱pe̱-minda, seto̱
bato̱nde̱-mao gita, nde baleedi ba mambo ma
bwam, * ná b'okwe̱le̱ beso̱mbe̱ ba bito o 4
to̱ndo̱ bome babu na bana babu, * ba be̱ ye̱ne̱ 5

na konji na kombombo na bwam, ba sibise
babomene owasa bome babu, ná eyal'a Loba
6 e si loabe. * Omele pe besombe ba bome nika-
7 mene, ná ba be yene, * nde o mambo mese
leele nde oamene ka eyembilan a bebolo ba
bwam, o beleedi ka ni si puṅgo na ka ni dili,
8 * beyala ba muenya, bena be si ben misan, ná
musiṅgeri a sambwabele, kana a titino ná a
9 wele kwala lambo la bobe onyol'asu. * Ba-
kom ba sibise nde babo momene owasa ba-
saṅgo babu, ba be ka ni ma-dolisane o mambo
10 mese, ba si be mpendu, * ba si deṅgele to-lam-
bo, nde ba leele nde mbal'a bwam nyese, ná
ba dolise beleedi ba Loba, musuṅger' asu o
mambo mese.
11 Ebanja nded'a Loba ni m'oṅgise bato
12 bese e poi; * e ma-lee biso, ná di tobe
dibangi-la-Loba na bepuledi ba wase,
nde di daṅgwe na ka yene na teme-la-
13 sim na dube-la-Loba o nin wase, * kana
di m'eṅgeleno dipita la bonam na be-
poyedi ba bosaṅgi ba Loba dindene na
14 musuṅger'asu Yesu Kristo, * nyena nu
boli momene onyol'asu, ná a kote biso
onyola miobe mese, na saṅgiseye pe
momene tumba di ma-be lao, lena le
15 ṅginya o bebolo ba bwam. * Kwala man,
omele pe mo, o domeye na ṅginya nyese.
To-moto a si yaṅa oa.

3 Bola babo joṅgele ná ba sibise babo mo-
mene owasa manea na ṅginya, ba seṅgane,
ba be pe ba boṅsan onyola ebol'a bwam te,

* ba si topo bobe onyola to-moto, ba si be mitaṅ- 2
go, nde muyao, ba leele pī na bato bese.
Ebanja o ponda ni tombi biso pe di ta ba 3
si soṅtan, ba si ma-seṅgane, ba ma-wuse, ba
ma-boleye nyai á bepuledi na munyeṅge, di ta
nde di daṅgwa o bobe na ekon, basiṅgabe na
basiṅge mowó na nune. * Nde niponda bwam 4
na tondo la bato la musuṅger' asu Loba ba
poino, * 'oṅgise biso, seto onyola bebolo ba 5
teme-la-sim, bena di bolino, nde kaponda
nded'ao, onyola jokele la yabe la penya
na onyola timbise la penya la Mudī
Musaṅgi, * muena a komno omony asu 6
njoasoa onyola Yesu Kristo, musuṅger'
asu, * ná biso, bena di tesebe na sīm 7
onyola nded'ao, di be basaṅgwedi ka-
ponda dipita la loṅge la bwindea. * Yen 8
eyala ye mbale; onyola man mambo nde na
ma-pulano ná o yikiye bwambwam, ná ba
bena ba dube Loba ba be ṅginya o bola be-
bolo ba bwam; man nde me bwam na museṅ
onyola bato. * Nde baṅga miuedi m'elemā 9
na ndando a mbia na mitaṅgo na miambo
onyola mbenda, ebanja ma si ma-wana museṅ,
me nde ewolo. * O baṅga moto nu ma-wane 10
jabane, ke o má-jomele mo ṅgedi po to iba,
* kana o ma-biano ná a má-peṅgame, a ma-bola 11
pe bobe, a kwesabe na momene.
Ponda na mendeno loma Artema to Tikiko 12
ombo'aṅgo, keka bwambi o po na mba o Ni-
kopoli, ebanja oten nde na m'oṅgeleno o tom-
bise epupa. * Esele Sena, mubied'a mbenda, 13

na Apolo b'ale o londo labu, ombwa bwam,
14 ná ba si taka to-lambo. * Bato basu pe b'ok-
we o bola bebolo ba bwam onyola mambo
ma ma-pule, ná ba si be ka ni si ma-ye bepu-
15 ma. * Bese bena be na mba, ba som oa. Soma
ba ba tondi biso o jemea. Ndedi e be na
binyo bese. Amen.

KALAT' A PAULO
ONYOLA **FILEMON.**

1 Paulo mot'a beboa nya Kristo Yesu na
Timoteo, muna-sango; onyola Filemon nya
2 ndolo na muenj'asu nya ebolo, * na onyola
Apia nya ndolo na onyola Arkipo, muenj'asu
nya bila, na onyola muemba mue o ndabo
3 ango. * Ndedi e be na binyo na musango mu
ma-we na Loba, Sango asu, na Sango Yesu
Kristo.
4 Na ma-soma Loba lam ponda yese, ke
5 n'ongele oa o mika mam, * kana na ma-sen-
gano onyola ndol'ango na jemea longo, lena
o benno na Sango Yesu na basangeri bese pe,
6 * ná latane la jemea longo di timbe nginya o
dibie la bwam te, boena boe oteten asu
7 onyola Kristo. * Ebanja di ben munyenge na
lokomea gita onyola ndol'ango, ebanja milema
ma basangeri mi ta mi embame onyol'ango,
a munate!

Onyola nika, to̱na na be̱nno̱ munye̱nge̱ 8
mundene̱ o Kristo, o janea oa di di te̱nge̱n,
*ke̱ onyola ndolo nde na ma-pulano̱ jome̱le̱, 9
kana neno̱ mowó̱ nya ninka, mudun a Paulo,
tatan pe̱ mot'a beboa nya Yesu Kristo. *Na 10
m'ome̱le̱ so̱ oa onyola mun'am, nyena na
yaino̱ o bèboa bam, Onesimo, *nyena o si 11
tano̱ o tombwane̱ o ponda ni tombi, nde tatan
e jongwane̱ onyol'ango̱ na onyol'am; nyena
na ma-timbise̱no̱ pe̱ tatan na oa. *Nde kasa 12
mo̱, e nde mulema mam, *nu nyena na 13
wusano̱ to̱ndo̱ o jalea na mba, ná a boleye
mba o bejedi bo̱ngo̱ o beboa ba miango-ma-
bwam. *Nde na si puli bola lambo, esibe̱ 14
jemea lo̱ngo̱, ná bwam bo̱ngo̱ bo si be̱ onyola
ka manyakisan, nde na ka wonja. *Pondapo̱ 15
a ṭa nde a sumwabe̱ na oa onyola son a ponda,
ná o kuse pe̱ mo̱ onyola bwindea, *`seto̱ ka 16
mukom pe̱, nde buka mukom, ka muna-sango
nya ndolo, sepo̱n na mba, nde buka pe̱te̱ ni-
ka na oa po̱n, o eyobo na o Sango. *O ma- 17
langa so̱ te̱ mba ka muenj'ango̱, kasa mo̱ ka
mbamene̱. *A ta te̱ anyamse̱ oa lambo, to̱'aledi 18
te̱ oa ewu, langa mo̱ onyol'am k'ewu am.
*Mba Paulo nde na tili nika na dia lam, na 19
me̱nde̱ saua mo̱; na si ma-pula kwala, ná oa-
me̱ne̱ nye̱se̱ oe nde ewu na mba. *E, a munate, 20
ese̱le̱ mba na kuse son a muse̱n na oa o Sango;
embe̱ mulema mam o Kristo. *Na tiledi nde 21
oa o dipita la sengane̱ lo̱ngo̱, kana na bino̱
ná o me̱nde̱ bola buka nje na kwalino̱.
Bonsane̱ pe̱ mba bejedi, ebanja na pite̱, ná 22

onyola mika manyu na me̱nde̱ bolabe̱ binyo̱.
23 * Epafra muenj'am nya beboa o Kristo Yesu,
24 a som oa, * na Marko na Aristarko na Demasi
25 na Lukasi muemba mam m' ebolo. * Nded'a
Saṅgo asu Yesu Kristo e be̱ na Mudī manyu.
Amen.

KALAT' A PETRO

nya boso.

1 Petro, nyamuloloma nya Yesu Kristo,
onyola be̱n ba po̱so̱be̱ oteten a ba ba pam-
bilan o Ponto na Galatia na Kapadokia na
2 Asia na Bitinia, * kaponda dibie̱, lena di ma-
se̱le̱ bie̱ mambo me̱se̱, la Loba Tete̱, o saṅgi-
sabe̱ lá Mudī onyola seṅgane̱ na miase̱le̱ la
maya ma Yesu Kristo. Ndedi na musaṅgo
ba beṅge nde to̱ndo̱ na binyo̱.
3 Sesa ḍi be̱ na Loba na Saṅgo a Saṅgo
asu Yesu Kristo, nyena nu yai biso̱ penya,
kaponda nded'ao ninde̱ne̱, onyola dipita la
muenya, onyola bepumbwẹdi ba Yesu Kristo
4 o kwedi, * onyola saṅgò, lena di si ma-nyame̱,
di si be̱n misan, di si ma-bubweye̱, lena di
5 ne̱ṅge̱be̱le̱ binyo̱ o mo̱ny, * binyo̱ bena lo
tatabe̱ onyola jemea o ṅginy'a Loba, onyola
joṅgise̱, lena di boṅsan, o biisabe̱ o ponda ni
6 sukan. * Lena onyol'ao nde lo ma-bwano̱
munye̱ṅge̱, binyo̱ bena lo ma-bwesabe̱ son
a ndutu tatan, yete̱na e aṅgamen be̱ nika, o

nyai a makekisan, * ná jemea lanyu di sobe 7
ka lambo la tiki, buka gol ni ma-nyame ni
kekabe o wea, onyola sesa na edube na
bosangi, o bebiisedi ba Yesu Kristo, * nyena 8
lo s'enno, nde lo tondo te mo, nyena lo dubeno,
tona lo si m'eneno mo tatan, lo ma-sombiseno
na munyenge mu si ma-wele langwabe, muena
mu londi na bosangi, * kana lo ma-kusano 9
su la jemea lanyu, jongise la midī manyu.
* Jongise lena onyol'ao nde batoperi-ba-mudi 10
ba tano ba dutea, ba pulise pe, bena ba ta ba
topo bedinge onyola ndedi ni ta o poye binyo,
* kana ba tano ba wasa, o njika ponda na 11
njika nyai a ponda Mudī ma Kristo, muena
mu ta oteten abu, mu ma-leeleno, muena mu
sele bole mbon, onyola matakisan mena ma
mende poye Kristo, na bosangi boena bo ma-
bupe ombus'ao, * na babo nde ma mambo ma 12
tano ma biisabe, (ebanja ba si ta ba bolea ba-
bo momene na ninka, nde binyo), mambo
mena ma ma-langwabele binyo tatan, na ba
bena ba ma-langweye binyo miango-ma-bwam,
o Mudī Musangi, muena mu lomabe o wa o
mony, mambo mene mena angel pe i ma-puli-
seno o jombwa oteten ao.

Onyola nika bomea bedue ba mongele 13
manyu, lo be penya, lo pite o ndedi na ka ni
londi, nyena ni wanabele binyo o bebiisedi
ba Yesu Kristo, * ka bana ba ma-sengane, 14
lo si tese binyomene kaponda bepuledi, bena
be ta be anea binyo kwan o pond'a bodim-
bea banyu; * nde kana nu nu bele binyo 15

eno bosangi, binyo pe be bosangi o bedangwedi
16 banyu bese; * ebanja e tilabe na: „Binyo be
17 bosangi, ebanja mba ne bosangi.“ * Nde yetena lo ma-bele te mo ka tete, nyena nu si makaise kaponda beombwedi ba bato, nde kaponda bebolo ba moto na moto te, dangwane
18 so pond'anyu nya ben o bongo, * kana lo bino, ná lo si sungabe na mambo ma ma-nyame, ka silba to gol, o bedangwedi banyu b'ewolo, bena be wu na basango
19 banyu, * nde na maya ma tiki ka ma mun'a mudongi nu si ben elem to misan,
20 nika nye nde Kristo, * nyena nu sele posobe, obiana wase e ma-bokabe, nde a biisabe
21 o su la ponda onyol'anyu, * bena ba dube onyol'ao na Loba, nyena nu pumbwele mo o kwedi, a bola pe mo edube, ka nyena jemea
22 lanyu di be pe na dipita na Loba. * Sangise midī manyu o sengane la mbale onyola Mudī onyola ndol'a bona-sango ni si ben mawondon, lo tondone mowó na nune na mulema
23 mu sangi, e si be wolo. * Kana lo yabeno penya, seto na mbolako ni ma-nyame, nde na ni si ma-nyame, onyola eyal'a Loba ya longe,
24 yena e ma-tingame. * Ebanja „beyobo bese be nde ka bewudu, na bosangi bao boese pe ka mbonj'a bewudu. Bewudu be anji, mbonj'ao
25 pe ipoledi, * nde eyal'a Sango e ma-tingame natena o bwindea.“ Nde yen eyala mene nde e langwabe oteten anyu.

2 Binyo sumwa so bobe boese na misomba mese na mawondon na ekon na minda mese;

*ka mieṅge ma bana mi yabe tatan lo be 2
nyoṅgi onyola manyoṅgo ma mudī mena ma
si puṅgwabe, ná lo nyakeye onyol'ao onyola
joṅgise, *yetena lo má-keka te, ná Saṅgo e 3
bwam. *Nyena na mo nde lo poino ka dale 4
la loṅge, lena di baṅgabe na bato, nde di
posobe na Loba ka la tiki, *binyomene pe 5
lo loṅgabe ka madale ma loṅge onyola ndabo
a mudī, onyola eboṅgo-a-prisi ya bosaṅgi, o
wana mabea ma mudī, mena ma dolisan Loba,
onyola Yesu Kristo; *ebanja e tilabe o beti- 6
ledi na: „Ombwa, na ma-neṅge dale la toṅgo o
Sion, lena di posobe na la tiki, nu nu dube
mo, a si mende solisabe. *Nde le so nde 7
edube onyola binyo, bena ba dube; nde onyola
ba ba si dube, dale lena baloṅgedi ba baṅgino,
nde di mene nde di timbi dale la toṅgo, *dale 8
di ma-sonjisane na dale dindene la lambi, ba
bena ba ma-sonje, kana ba si dubeno eyala,
onyola nikamene nde ba tano pe ba tesebe.
*Nde binyo nde le nyonon ni posobe, e- 9
boṅgo-a-prisi ya kiṅe, tumba la bosaṅgi,
bona bao momene, ná lo laṅgwe bwam
ba nu nyena nu bele binyo o jasumwe
o muititi o muenen mao ma betanysedi,
*binyo bena lo si ta tumba ṅged'a boso, nde 10
tatan le tumba la Loba; binyo bena lo si ta
lo kusa ndedi, nde tatan lo kusi ndedi.

A bandolo, na m'omele binyo ka ben na 11
badaṅgwedi, ná lo be etum na bepuledi ba
eyobo, bena be m'ane teṅgene mudī, *kana 12
lo ma-beneno bedaṅgwedi ba bwam oteten a

basibi, ná onyola ma mene, mena ba ma-
topono bobe onyol'anyu ka baboledi ba bobe,
ba m'ene te bebolo banyu ba bwam, ba sese
13 Loba o bunya ba pepele. * Sibise so
binyomene owasa mieka ma bato miese onyola
Sango, to e be nde kine ka muaned'a boso,
14 * to gobina nde ka ba ba lomabe na mo onyola
kokise la baboledi ba bobe na onyola sesa
15 la ba ba ma-bole bwam. * Ebanja nika nde
nye jemea la Loba, ná onyola bola la bwam
lo dibise mudumbu ma elemā a bato ba si
16 sontan, * ka bato ba wonja, nde seto ka ba
ba ma-bolane wonja ka ekuruman a bobe, nde
17 ka bautu ba Loba. * Bola edube na bese,
tondo bona-sango, bwa Loba bongo, dube kine.
18 A bautu, sibise binyomene o bongo boese
owasa basango banyu, seto owasa ba bwam
na ba pī momene, nde owasa ba mpenga pe.
19 * Ebanja nika nye lambo di dolisan, yetena
moto a ma-welisane ndutu onyola jongele la
Loba, ke a ma-takisabe ka ni si ben njom.
20 * Ebanja njika edube ye, yetena lo ma-weli-
sane, ke lo boli bobe, nde lo kusa mbeti?
Nde lo ma-bola te bwam, lo taka pe onyol'
ao, nde lo welisane, nika nye nde ndolo oboso
21 ba Loba. * Ebanja onyola nikamene
nde lo belabeno; ebanja Kristo pe a ta a taka
onyol'anyu, a diele pe binyo eyemban, ná
22 lo bupe matanga mao, * nu nu si boli bobe,
mawondon pe ma si diabe o mudumbu mao,
23 * nu si timbisele lou, niponda a loabeno, nu
si kim, niponda a takino, nde a bake nde mo

na nu nu ma-kaise̱ ka ni te̱m, * nu nyena 24
mo̱me̱ne̱ nu bambe̱ miobe masu o nyol'
ao omo̱ny a ebońgo, ná biso̱ bena di
wedi onyola bobe, di be̱ lońge̱ onyola
te̱me̱-la-sim, nyena onyola bebańgo bao
nde lo bo̱lisabe̱no̱. * Ebanja lo ta nde 25
ka mido̱ńgi mi pambilan, nde tatan lo
timbi na mutateri na mombwed'a midī
manyu.

Nikame̱ne̱ pe̱, a bito, sibise̱ binyo̱me̱ne̱ 3
owasa bome banyu; to̱ e be̱ nde ná dońgo ba
si dube̱ eyala, b'ena ba we̱le̱ kusabe̱ onyola
bedańgwedi ba bito (babu), * ke̱ ba m'e̱ne̱ 2
bedańgwedi banyu ba ko̱nji na bo̱ńgo̱. * Bena 3
mbo̱t'abu i si ma-be̱ nde o penda la nyo̱ na
bo̱to̱ la gol na la mbo̱ti, * nde mot'a teten 4
nu wutam o mbo̱ti ni si ma-nyame̱ nya mudī
ma sao na ma pī, nika nde nye lambo la tiki
oboso ba Loba. * Ebanja nikame̱ne̱ nde bito 5
ba bosańgi o pond'a kwań, ba tano̱ ba bo̱tise̱
babo̱ mo̱me̱ne̱, bena ba ta ba pite̱ na Loba,
ba sibise̱ babo̱ mo̱me̱ne̱ owasa bome babu,
* kana Sara a tano̱ a seńgane̱ Abraham, a 6
bele̱ mo̱ sańgo; nyena bana bao nde lo tim-
bino̱, kana lo ma-bolano̱ bwam, lo si ma-bwe-
sabe̱no̱ to̱ lambo la bo̱ńgo̱. * Nikame̱ne̱ 7
pe̱ na binyo̱ bome, jane̱ bito banyu na ka
dibie̱, ka bewa be bo̱bi, kana lo ma-bolano̱
babo̱ edube, ka basańgwedi ba nded'a lońge̱
muemba na binyo̱, ná mika manyu mi s'ekabe̱.

Nde o sukan, binyo̱ be̱se̱ be̱ nde jo̱ńge̱le̱ 8
diwo̱ na ndedi na to̱ndo̱ne̱ la bona-sańgo na

9 mulema ma ndedi na sibise̱ la nyolo. * Lo
si timbise̱le̱ bobe onyola bobe, to̱ lou
onyola lou, nde ka ni te̱ṅge̱n nika, lo
namse̱ nde, ebanja onyola nikame̱ne̱
nde lo belabe̱no̱, ná lo saṅgwe bonam.
10 * Ebanja nu nu ma-pule̱ to̱nde̱ loṅge̱ na je̱ne̱
minya ma bwam, 'embe̱ eyem'ao na bobe na
11 bepopo bao pe̱ na to̱po̱ la mawo̱ndo̱n, * 'a-
sumwe̱ na bobe, a bole bwam, a pulise̱ mu-
12 saṅgo, a bupe̱ mo̱ ombusa. * Ebanja miso̱ ma
Saṅgo me omo̱ny a bate̱m-na-sim, matoi mao
pe̱ o beso̱so̱medi babu, nde boso ba Saṅgo
13 bo te̱ṅge̱n ba ba ma-bole̱ bobe. * Nde nja ena
a bola binyo̱ bobe, yete̱na le ṅginya onyola
14 di le bwam e? * Nde yete̱na lo ma-taka onyola
te̱me̱-la-sim, bonam na binyo̱. Lo si bwa bo̱ṅgo̱
onyola bekima babu. lo si puṅgwea pe̱ to̱,
15 * nde saṅgise̱ nde Saṅgo Kristo o milema
manyu; nde lo be̱ baboṅsan o bola bolaṅgi
na moto te̱, nyena nu ma-pulise̱ bolaṅgi na
16 binyo̱ onyola dipita le oteten anyu, * nde
na ka pī na bo̱ṅgo̱. Nde lo be̱ne̱ nde mudī
ma bwam, ná o ma mena ba ma-to̱po̱no̱ bobe
onyol'anyu ka baboledi ba bobe, ba bena ba
ma-loe̱ bedaṅgwedi banyu ba bwam o Kristo
17 ba so̱lisabe̱. * Ebanja ye bwam, yete̱na ye te̱
jemea la Loba, o taka onyola bola la bwam,
buka onyola bola la bobe.
18 Ebanja Kristo pe̱ a ta a taka ṅgedi po̱
onyola miobe masu, nute̱m-na-sim onyola ba
si te̱m na sim, ná a wane biso̱ na Loba; a ta
a bwabe̱ o eyobo, a timbisabe̱ loṅge̱ o mudī,

* muena oten nde a tano 'ala o langwea midī 19
mi ta o beboa, * miena mi si ta mi sengane 20
pond'a kwan, niponda welisane la Loba di
tano di engele o minya ma Noa, niponda
elimbi e tano onyola mbonsan, yena oten nde
ngusu, nika nye nde midī lombi mi tano mi
ongisabe onyola madiba; * mena ma m'ongise 21
pe biso tatan, o eyembilan e tengen nika:
dubise, lena di titi sumwa la mbindo o eyobo,
nde besosomedi ba mudī ma bwam na Loba,
onyola bepumbwedi ba Yesu Kristo, * nyena 22
nye o dia la mom la Loba, kana 'alono o
mony, nde angel na manea na nginya ba
sibisabe owas'ao.

Kana Kristo a tano so a taka onyol'asu, 4
binyo pe boto bewesan ba mulemlem ma jon-
gele, ebanja nu nu ta nu taka o eyobo, a
boi na bobe, * ná y'epas'a longe lo dianno 2
o eyobo, lo si be pe longe onyola bepuledi ba
bato, nde onyola jemea la Loba. * Ebanja 3
e dongamen na biso, ná pond'a longe ni tombi
e nyame onyola bola la jemea la basibi na
bedangwedi o mambo ma titi konji, o bepu-
ledi, o soki, o mudesi, o munyosi na o jowe
la losango la nyakaka. * O ma mene nde 4
ba m'ubano, kana lo si ma-dangwano muemba
na babo o mulemlem ma njudud'a bobe, kana
ba ma-topono dibena, * bena ba mende bole 5
bolangi na nu nyena nu bonsan o kaise ba
penya na bawedi. * Ebanja onyola nikamene 6
nde miango-ma-bwam mi langwabeleno pe ba-

wedi, ná ba kaisabe̱ kaponda bato o eyobo,
nde ba be̱ loṅge̱ kaponda Loba o mudī.
7 8 **N**de su la mambo me̱se̱ di á be̱be̱. * Binyo̱
be̱ so̱ ye̱ne̱ na penya onyola muka. Nde ka
lambo la boso, lo be̱ne̱ ndolo ni m'onye̱ na
mowó̱ na nune̱; ebanja ndolo e ma-dibe̱le̱ ma-
9 muti ma miobe. * Lo to̱ndo̱ jesane̱ mowó̱ na
10 nune̱ ka be̱n, e si be̱ minyunyuṅgu. * Lo bolea
mowó̱ na nune̱, moto te̱ kaponda jabea a
kusino̱, ka soele̱ a bwam ya nyai na nyai a
11 nded'a Loba. * Moto a ma-to̱po̱ te̱, a to̱pe
nde ka beyala ba Loba; moto a ma-bolea te̱,
a boleye ka nyena ni wu o ṅginya nyena
Loba a ma-bolano̱, ná o mambo me̱se̱ Loba
a busisabe̱ onyola Yesu Kristo, nyena nu be̱n
edube na janea o bwindea na bwindea. Amen.
12 **A** bandolo, lo si be̱ manyaka onyola kekise̱
la wea, lena di po̱i o kekise̱ binyo̱, biana
13 mue̱n a lambo nde a po̱yedi binyo̱, * nde
bwa nde munye̱ṅge̱ nikame̱ne̱, kana lo ma-
kusano̱ doṅgo o betakisedi ba Kristo, ná lo
we̱le̱ pe̱ sombise̱ na munye̱ṅge̱ o bebiisedi ba
14 bosaṅgi bao. * Bonam na binyo̱, ke̱ lo loabe̱
onyola dina la Kristo, ebanja Mudī ma bosaṅgi
na Mudī ma Loba mu jai omo̱ny anyu; mu
ma-loabe̱ na babo̱, nde mu ma-busisabe̱ na
15 biso̱. * O s'ese̱le̱ to̱-mowó̱ nyanyu a takisabe̱
ka mot'ebwan, to̱ muibedi, to̱ muboled'a bobe,
16 to̱ mupe̱ye̱ o miambo ma bato bape̱pe̱; * nde
a ma-takisabe̱ te̱ ka mot'a Kristo, a si bwa
iso̱n, nde a busise̱ nde Loba o di lambo me̱ne̱.
17 * Ebanja ye nde ponda, ná muka mu ma-botea

o ndabo a Loba. Nde mu se̱le̱ te̱ botea na
biso̱, ne̱ni su di me̱nde̱no̱ be̱ na ba bena ba
si dube̱ miaṅgo-ma-bwam ma Loba? * Nde 18
yete̱na ye bwambi na nute̱m-na-sim o joṅgisabe̱,
o ue̱ni mubaṅge̱-Loba na mot'a bobe ba me̱n-
de̱no̱ busea? * Onyola nika, ba pe̱ bena ba 19
ma-takisabe̱, kaponda jemea la Loba, ba bake̱
midī mabu na mo̱, ka muweked'a jemea,
onyola bola la bwam.

Na m'ome̱le̱ baturu be oteten anyu, kana 5
mba pe̱ neno̱ muturu na mboṅ a matakisan
ma Kristo, na nu be̱n pe̱ doṅgo o bosaṅgi,
boena bo me̱nde̱ biisabe̱: * Dese̱ dibemba la 2
Loba le oteten anyu, kana lo m'ombwano̱
bwam, seto̱ onyola ka manyakisan, nde na
ka wonja; seto̱ onyola muse̱ṅ ma bobe, nde
na mulema mue̱se̱, * seto̱ na mpuli ma janea 3
omo̱ny a di di bakabe̱ na binyo̱, nde lo timba
nde beyembilan ba dibemba. * Nde niponda 4
mutater'a boso a me̱nde̱no̱ biisabe̱, lo me̱nde̱
kusa ekot'a edube, yena e si ma-nyame̱.

Nikame̱ne̱ pe̱, a mpesa, sibise̱ binyo̱me̱ne̱ 5
owasa baturu. Nde binyo̱ be̱se̱, sibise̱ binyo̱-
me̱ne̱ owasa mowó̱ na nune̱, bo̱tise̱ binyo̱me̱ne̱
na sibise̱ la nyolo, ebanja Loba a m'eka
bakumba, nde a ma-lee̱le̱ ndedi na ba ba sibise̱
nyolo. * Sibise̱ so̱ binyo̱me̱ne̱ owasa dia la 6
ṅginya la Loba, ná 'ase̱ binyo̱ o pond'ao.
* We̱le̱ mutaka manyu mue̱se̱ omo̱ny ao; 7
ebanja a te̱se̱ binyo̱ o mulema. * Lo be̱ 8
ye̱ne̱ na epe̱nye̱, musiṅger'anyu, Satan, a ma-
yeṅga ka ṅgila ni ma-dome̱, o pulise̱ nja a

9 ma-minyano; * eka mo ka batiṅgam o jemea,
kana lo bīno ná milemlem ma mitakisan mi
ma-koye bona-saṅgo anyu o mundi-ma-wase.
10 * Nde Loba la ndedi yese, nu bele biso o-
nyola bosaṅgi bao ba bwindea o Kristo Yesu,
a mende timbise binyo na keṅgeṅge na jembe
binyo na bola binyo ṅginya na sikimeye binyo,
11 ombusa son a matakisan. * Edube na janea
ba be na mo o bwindea na bwindea. Amen.
12 O dia la muna-saṅgo nya mbale Silwano
nde na tiledino binyo yin son na pem, kana
na m'oṅgeleno, o jomele na bola la mboṅ,
ná nin nde nye nded'a mbale nya Loba,
13 nyena lo temedino. * Mu mu posobe o
Babilon mu som binyo, na mun'am Marko pe.
14 * Somane mowó na nune na sopa la ndolo.
Musaṅgo mu be na binyo bese, bena be o
Kristo Yesu. Amen.

KALAT' A PETRO

nya **mbusa.**

1 Simon Petro, muutu na nyamuloloma nya
Yesu Kristo, onyola ba bena bakusi mulemlem
ma jemea la tiki muemba na biso, o teme-
la-sim la Loba lasu na musuṅger'asu Yesu
2 Kristo. * Ndedi na musaṅgo ba beṅge
tondo na binyo o dibie la Loba na Saṅgo asu
Yesu.

Kana ṅginy'ao nya Loba 'abedino biso 3
mambo mese, mena ma ma-pule onyola loṅge
na dube-la-Loba, onyola dibie la nu nu bele
biso, kaponda bosaṅgi bao na bwam bao,
* boena onyol'ao nde makaki ma tiki na ma 4
kolo bwambi ma bolabeno biso, ná onyol'ao
lo kuse doṅgo o k'a Loba, kana lo nyino di-
bumbe la bepuledi mīla o mundi-ma-wase.
* Onyola nika noṅgo ṅginya nyese, leele o 5
jemea lanyu bwam, o bwam pe dibie, * o 6
dibie pe lamba-la-nyolo, o lamba-la-nyolo pe
welisane, o welisane pe dube-la-Loba, * o 7
dube-la-Loba pe tondo-la-bona-saṅgo, o tondo-
la-bona-saṅgo pe ndolo (o ka yese). * Ebanja 8
man mambo me te oteten anyu, nde ma tòndo
pe, ke mā-bola binyo, ná lo si be bwala na
ka ni si ma-ye bepuma onyola dibie la Saṅgo
asu Yesu Kristo; * ebanja nu nu si ben man 9
mambo e ndima, a si ma-wele jene etum, kana
a dimbedino saṅgisabe la miobe mao ma kwaṅ.
* Onyola nika, a bonate, beṅga be ṅginya, o 10
jembe belabe lanyu na posobe lanyu. Ebanja
lo ma-bola te man mambo, ke lo si mende
sonjo tom. * Ebanja nika nde biṅgedi o janea 11
la bwindea la Saṅgo asu na musuṅger'asu
Yesu Kristo be mendeno bolabe binyo njoasoa.

Onyola nika, na si tondi jesele o bola binyo 12
joṅgele onyola man mambo ponda yese, tona
lo bīno mo, nde lo sikimeye pe na o mbale,
kana nyeno. * Nā-laṅga ninka ka lambo di 13
teṅgen, kana na diano o mun munoko, o jum-
wele binyo o ka bola binyo joṅgele, * kana 14

na bino̱ ná sumwabe̱ la muno̱ko̱ mam di me̱nde̱
nde be̱ dibokime̱ne̱, nikame̱ne̱ kana Saṅgo
15 asu Yesu Kristo a laṅgwedino̱ mba. * Nde
na me̱nde̱ keka na ṅginya, ná ombusa jasumwe̱
lam, lo be̱ne̱ lambo ponda ye̱se̱, o bola binyo̱
16 jo̱ṅge̱le̱ onyola man mambo. * Ebanja di si
ta di bupe̱ minia mi so̱be̱ na jaṅgwa, niponda
di biise̱no̱ binyo̱ ṅginya na bepo̱yedi ba Saṅgo
asu Yesu Kristo, nde di ta nde mboṅ a miso̱
17 ya jasame̱ lao. * Ebanja mo̱ a kusi edube na
bosaṅgi na Loba Tete̱, niponda doi di po̱ye-
dino̱ mo̱, lena di wu o bosaṅgi bo asam, na:
Nun nde e Mun'am nya ndolo na do̱lisanno̱.
18 * Nde biso̱ di ta di seṅga din doi di wu o
mo̱ny, niponda di tano̱ na mo̱ o mudoṅgo
ma bosaṅgi.
19 Beyala ba bato̱peri-ba-mudī be beṅgi
so̱ be̱ biso̱ ṅginya, bena lo ma-bolano̱
bwam, ke̱ l'aledi mo̱ na kaṅ, ka mue̱-
ne̱n mu ma-panye̱ o wum'a muititi, na-
te̱na bunya bo ese̱le̱, ṅgeṅget'a idiba
20 pe̱ e busa o milema manyu. * Nde binyo̱
bia ninka, ka lambo la boso, ná beyala ba
bediṅge̱ ba betiledi be̱se̱ be titi ba teleye̱ la
21 moto la mo̱me̱ne̱. * Ebanja to̱ eyal'a ediṅge̱
ewo̱ e si wu na jemea la moto mo̱me̱ne̱, nde
bato ba bosaṅgi ba ta nde ba sumwabe̱ na
Mudī Musaṅgi, ba to̱po̱ (nje e wu) na Loba.

2 Nde bato̱peri-ba-lobaṅgo pe̱ ba ta oteten
a dimuti, kana baleedi ba lobaṅgo ba me̱nde̱no̱
pe̱ be̱ oteten anyu, bena ba me̱nde̱ wane̱
mabane̱ ma dibumbe̱ na yò̱o̱, nde ba me̱nde̱

pe na tobo Sañgo, nu koti babo, nde ba mende
kusea babo momene dibumbe la dibokimene.
* Nde gita ba mende bupe babo o njudud'a 2
bobe, bena onyol'abu nde ñge'a mbale e men-
deno loabe. * Nde na beyala ba joa, on- 3
yola ka tondo la bema, ba mende pulise mu-
señ na binyo; bena muka mabu, muena mu
ta natena kwañ, mu si mende jindea; dibumbe
labu pe di si mende tia iyo. * Ebanja yetena 4
Loba a si ta a wengele angel yena i boli bobe,
nde a pimba nde mo o njiba na ñgokob'a
muititi, a bola mo i nengebe onyola muka,
* a si wengele pe to mundi-ma-wase ma kwañ, 5
nde a kombe nde Noa, mulañgwed'a teme-la-
sim, babo bato lombi, niponda a wanno
mpupe o mundi-ma-wase ma bato ba bobe;
* mundi ma Sodom na Gomora pe a timbise 6
mo diburu, a kwese mo o nyamsabe, a tese
mo ka eyembilan onyola bato bena ba mende
be bato ba bobe, * nde a suñgi Lot nutem- 7
na-sim, nyena nu ta nu takisabe na bedañg-
wedi ba bato ba bobe o mambo ma titi konji;
* ebanja onyola jene na señga nu nutem-na- 8
sim, nu ta nu ja oteten abu, a ta a takise
mudī mao mu tem na sim, bunya na bunya
te, onyola bebolo babu, bena be si ta be bene
mbenda. * Sañgo a bī o suñga babwam o 9
makekisan, na o nenge pe ba si tem na sim
owasa kokise, natena o bunya ba muka,
* nde sepon ba bena ba ma-bupe nde eyobo, 10
bena ba ma-dañgwe o bepuledi ba mbindo, ba
yaña pe na manea. Bato ba mboma ba boken-

ju, bena ba si ma-bwe̱ bo̱ṅgo̱ o to̱po̱ dibena
11 liṅgise̱ m'āsam, * to̱na angel, yena i buki
babo̱ ṅginya na ṅgum, i si ma-bakweano̱ babo̱
mbako a dibena oboso ba Saṅgo.
12 Nde babo̱ nde, ka nyama i si be̱n dibie̱,
yena i yabe̱ o putabe̱le̱ na nyamsabe̱, ba ma-to̱pe̱
dibena, lena onyol'ao ba si bīno̱ to̱-lambo, ba
13 me̱nde̱ bumbisabe̱ o dibumbe labu, * na kusa
pe̱ musauedi ma ka abu ni si te̱m na sim.
Ba bena ba m'o̱ṅge̱le̱ nde munyo̱si onyola
bunya ka munye̱ṅge̱, be nde mape̱ny ma mbin-
do na bele̱m ba iso̱n, be munye̱ṅge̱ o ma-
14 wo̱ndo̱n mabu, ke̱ ba ma-da na binyo̱, * ba
be̱n miso̱ ma londi na misonje, ba si ma-wo̱lo̱
bobe, ba ma-lo̱ndo̱ midī mi s'embam, ba be̱n mi-
lema mi oko o to̱ndo̱ la bema, bana ba malou.
15 * Ba m'ese̱le̱ ṅgea ni te̱m na sim, ba pambi-
lane̱, ba bupe̱ ṅge'a Bileam mun'a Beor,
nyena nu ta nu to̱ndo̱ musauedi ma ka ni si
16 te̱m na sim; * nde a ta pe̱ a kusa bedomedi
onyola diwuse̱ lao: mbuk'a nyama ni ma-
bambe̱ miuna e ta e to̱po̱ na doi la moto, e
17 ta ny'eka elemā a muto̱per'a-mudī. * Be
nde toṅgo i si be̱n madiba na mbà ni ma-
woṅgwabe̱le̱ na mūdi, bena onyol'abu muititi
18 ma pibo mu ne̱ṅge̱be̱le̱no̱. * Ebanja kana ba
be̱nno̱ beto̱pedi be asam, ba ma-lo̱ndo̱ onyola
bepuledi ba eyobo na mambo ma titi ko̱nji,
ba bena ba boti nye̱ mīla o jasumwe̱ na ba
19 ba ma-daṅgwe̱ o ṅge' a mpeṅga, * ba ma-
kakane̱ babo̱ wonja, to̱na babo̱ mo̱me̱ne̱ beno̱
bakom ba dibumbe; ebanja na nu nyena moto

a ma-bukabe̱no̱, mo̱ nde a ma-timbano̱ pe̱
mukom ao. * Ebanja yete̱na ba bena ba nyi 20
mbindo a mundi-ma-wase mīla, onyola dibie̱
la Saṅgo asu na musuṅger'asu Yesu Kristo,
nde ba timba pe̱te̱ o lata oten, ba bukabe̱,
ke̱ ka mbusa e timbi nde bobe na babo̱ buka
nya boso. * Ebanja e wusa be̱ bwam na babo̱, 21
ke̱ ba si ta ba bia ṅge'a te̱me̱-la-sim, buka
ná ba má-bia te̱ mo̱, nde b'asumwe̱ pe̱ na
mbend'a bosaṅgi, nyena ni bakabe̱ na babo̱.
* E po̱yedi nde babo̱ kana munia ma mbale̱ 22
mu ma-kwalano̱ na: Mbo̱ e ma-timba pe̱ na
bedoa bao, ṅgoa ny' oabe̱ pe̱ o wuṅgulane̱ o
dibo.

A bandolo, nin nde nye kalati ni londe̱ **3**
iba, nyena na tiledino̱ binyo̱, nyena oten nde
na m'umwe̱le̱no̱ jo̱ṅge̱le̱ lanyu la mbale̱ o ka
bola binyo̱ jo̱ṅge̱le̱, * ná l'o̱ṅge̱le̱ beyala, 2
bena be se̱le̱ laṅgwabe̱ na bato̱peri-ba-mudī
ba bosaṅgi, na mbend'a Saṅgo asu na musuṅ-
geri, nyena lo kusino̱ na bamuloloma banyu.
* Lo bia ka lambo la boso, ná o minya mi sukan 3
bato ba make̱ko ba me̱nde̱ po̱ na make̱ko, bena
ba ma-daṅgwe̱ kaponda bepuledi babu, * na 4
kwala na: Dikaki la bepo̱yedi bao le ue̱? Na-
te̱na batete̱ ba kwedino̱ iyo̱, mambo me̱se̱ ma
dia nde nikame̱ne̱, botea nate̱na pond 'a bewe-
kedi. * E wutam na babo̱, kana ba ma-pulano̱, 5
ná nate̱na kwaṅ mo̱ny i ta, na wase, nyena
ni po̱ṅgo̱be̱ na madiba, na onyola madiba on-
yola eyal'a Loba, * bena onyol'ao was'a ni 6
pondame̱ne̱ e lo̱isabe̱ na madiba, e ta e nyama.

7 *Nde mony a tatan na wase ba nengebe onyo-
la mulemlem ma eyala onyola wea, ba nengebe
o bunya ba muka na nyamsabe la bato ba
8 bobe. *Nde din diwo di si be idimbe na binyo,
a bandolo, ná bunya bowó na Sango, boe nde
ka ikol 'a mbu, ikol' a mbu pe ka bunya bowó.
9 *Sango a titi munyongo na dikaki, kana dongo
ba m'ongeleno mo ka munyongo, nde e nde na
pī onyol'asu, ebanja a si ma-pula ná dongo
10 ba nyame, nde ná bese b'atele. *Nde bunya
ba Sango bo mende nde po ka muibedi, boena
oten mony i mende tomba na mumban, belon-
gan ba wase be mende bulea na dia la wea,
wase pe na bebolo bao ba mende dia wea.
11 Kana man mese ma ma-buleano, njika nyai
a bato l'angamenno leele binyomene na be-
12 dangwedi ba bosangi na dube-la-Loba, *ka
ba bena ba ma-tate na be pe nyongi o bepo-
yedi ba bunya ba Sango, bena onyol'ao mony
i mendeno bulea na wea na belongan ba wase
13 be mendeno nyamwa na dia la wea. *Nde
biso di m'engele mony ya penya na was'a
penya, kaponda makaki mao, bena oten
14 nde teme-la-sim di ma-jano. *On-
yola nika, a bandolo, kana lo m'engeleno man
mambo, be nginya, ná lo sobe oboso bao ka
15 ni titi mbindo na misan o musango. *Nongo
nde pī a Sango ka jongise, kana muna-sango
asu nya ndolo Paulo pe, a tiledino binyo,
16 kaponda dibie lena di bolabe mo, *nikamene
kana o kalat' ao yese, a ma-kwala te oten on-
yola man mambo, o mamene dongo leno bwam-

bi o sontane, mena ba si sontan na ba s'embam
ba ma-pengeno, kana betiledi bepepe pe, on-
yola dibumbe labu momene. *Binyo so, a 17
bandolo, kana lo seleno bia nika, angameye
binyo mene, ná lo si ya be lo bambabe na ma-
wondon ma bato ba bobe, na binyo, l'asumwe
o bejedi banyu b'embam. *Binyo tòndo nde 18
o ndedi na dibie la Sango asu na musunger'
asu Yesu Kristo. Edube e be nde na mo
tatan natena o pond'a bwindea. Amen.

KALAT' A YOHANE

nya boso.

Di lena di ta natena o beboteri, lena di 1
sengino, lena di enno na miso masu, lena di
ombono, lena maa masu ma tapino, onyola
eyal'a longe, *(nde longe di ta di biisabe, 2
nde biso di en, di ma-bola mbon, di ma-langwea
pe binyo longe la bwindea, lena di ta na Tete,
nde di biisabe biso,) *di lena di enno, di 3
sengino, mo nde di ma-langweano pe binyo,
ná binyo pe lo bene jalatane na biso; nde
jalatane lasu le nde na Tete na mun'ao Yesu
Kristo pe. *Nde di ma-tilea nde binyo man, 4
ná munyenge manyu mu londe.

Nde mun nde mue muendi, muena di sen- 5
gino na mo, mo nde di ma-langweano pe bi-

nyo̱, ná Loba e nde mue̱ne̱n, muititi mu titi na
6 mo̱ tom. *Yete̱na di ma-kwala na, di be̱n
jalatane̱ na mo̱, nde di dańgwa o muititi, ke̱
di ma-to̱po̱ nde lobańgo, di si ma-kwala mbale̱.
7 *Nde yete̱na di ma-dańgwa o mue̱ne̱n,
kana mo̱ eno̱ o mue̱ne̱n, ke̱di ma-be̱ne̱ jala-
tane̱ mowó̱ na nune̱, nde maya ma mun'
ao Yesu Kristo mā-sańgise̱ biso̱ onyola
8 miobe me̱se̱. *Yete̱na di ma-kwala na, di
si be̱n bobe, ke̱ di ma-wo̱ndo̱ nde biso̱me̱ne̱,
9 mbale̱ e titi na biso̱. *Yete̱na di ma-puse̱le̱
miobe masu, ke̱ mo̱ pe̱ a ma-be̱ mbale̱ na nu-
te̱m-na-sim, a ma-lakise̱ biso̱ miobe, a ma-sań-
gise̱ biso̱ na ka nye̱se̱ ni si te̱m na sim.
10 *Yete̱na di ma-kwala na, di si boli bobe, ke̱
di ma-timbise̱ nde mo̱ nya lobańgo, eyal'ao
pe̱ e titi na biso̱.
2 A bana bam basadi, na ma-tilea nde
binyo̱ man mambo, ná lo si bola bobe.
Yete̱na moto a boli bobe, di be̱n muto̱-
pe̱ye̱ biso̱ oboso ba Tete̱, Yesu Kristo,
2 nute̱m-na-sim. *Mo̱ pe̱ nde e diko̱ti onyo-
la miobe masu, nde seto̱ onyola masu
mo̱me̱ne̱, nde onyola wase nye̱se̱ pe̱.
3 Nde o din nde di bino̱, ná di má-bia mo̱,
4 yete̱na di ma-ne̱ńge̱ mbend'ao. *Nu nu ma-
kwale̱ na: Na má-bia mo̱, nde a si ne̱ńge̱ mbend'
ao, ke̱ e nde nyalobańgo, mbale̱ pe̱ e titi na
5 nika nyai a moto. *Nde nu nu ma-ne̱ńge̱
eyal'ao, na mo̱ nde ndol'a Loba nyeno̱ na
ke̱ńge̱ńge̱ o ka mbale̱. O din me̱ne̱ nde di
6 bīno̱, ná je oteten ao. *Nu nu ma-kwale̱ na,

a tiṅgam-na mo̱, 'aṅgame̱n pe̱ daṅgwa, ka mo̱
a daṅgono̱. *A bandolo, na si ma-tilea 7
binyo̱ mbend'a penya, nde edun a mbenda,
yena lo tano̱ lo be̱ne̱ nate̱na o beboteri. Yen
edun a mbenda me̱ne̱ ye nde eyala, yena lo
seṅgino̱. *Nde na ma-tilea pe̱ binyo̱ mbend'a 8
penya, lambo lena le mbale̱ oteten ao na ote-
ten anyu; ebanja muititi mu ni-tomba, mue̱ne̱n
ma mbale̱ mu ni-panya. *Nu nu ma-kwale̱ 9
na, e o mue̱ne̱n, nde a siṅge̱ muna-saṅgo, e
nde o muititi nate̱na tatan. *Nu nu to̱ndi 10
muna-saṅgo, a tiṅgam o mue̱ne̱n, eso̱njisan e
titi na mo̱. *Nde nu nu singe̱ muna-saṅgo, 11
e nde o muititi, a ma-daṅgwa pe̱ nde o mui-
titi, a si bī wuma a m'alano̱, ebanja muititi
mu dimse̱ miso̱ mao.

Na tiledi binyo̱, a bana basadi, ebanja mio- 12
be manyu mi lakisabe̱ onyola dina lao. *Na 13
tiledi binyo̱, a basaṅgo, ebanja lo bī nu nyena
nye nate̱na o beboteri. Na tiledi binyo̱, a
mpesa ma bato, ebanja lo buki nyabobe.
*Na ta na tilea binyo̱, a bana basadi, ebanja 14
lo bī Tete̱. Na ta na tilea binyo̱, a basaṅgo,
ebanja lo bī nu nyena nye nate̱na beboteri,
na ta na tilea binyo̱, a mpesa ma bato, eban-
ja le ṅginya, eyal'a Loba e tiṅgam na binyo̱,
lo buki pe̱ nyabobe. *Lo si to̱ndo̱ mundi- 15
ma-wase to̱ ma me o mundi-ma-wase.
Yete̱na moto a to̱ndi te̱ mundi-ma-wase,
ke̱ ndol'a Tete̱ e titi na mo̱; *ebanja 16
me̱se̱ me o mundi-ma-wase, bepuledi
b'eyobo, bepuledi ba miso̱ na kumb'a

loṅge̱, ma si wu na Tete̱, nde na mundi-
17 ma-wase. *Nde mundi-ma-wase mu ma-
tomba na bepuledi bao, nde nu nu ma-
bole̱ jemea la Loba a ma-tiṅgame̱ nate̱na
o bwindea.
18 A bana basadi, pond'a sukan e má-po̱; nde
kana lo seṅgino̱, ná mute̱ṅge̱ne̱-Kristo a me̱nde̱
po̱, nikame̱ne̱ nde gita ba timbino̱ bate̱ṅge̱ne̱-
Kristo, o ua nde di bīno̱, ná pond'a sukan e
19 má-po̱. *Ba ta nde ba busa na biso̱, nde ba
si ta na biso̱; ebanja ba ta te̱ na biso̱, ke̱ ba
wusa tiṅgame̱ na biso̱; nde ná e biisabe̱, ná
20 seto̱ be̱se̱ nde be na biso̱. *Nde binyo̱ lo
kusi jo̱kisabe̱ na nya bosaṅgi, nde lo bī pe̱
21 mambo me̱se̱. *Na si ta na tilea binyo̱, seto̱
onyolana lo si bī mbale̱, nde ebanja lo bī mo̱,
22 na onyolana lobaṅgo lo titi o mbale̱. *Nja
nye nyalobaṅgo, ke̱ nu nu ma-to̱pe̱ ná Yesu
a titi Kristo? Mo̱ nde e mute̱ṅge̱ne̱-Kristo,
23 nyena nu ma-to̱be̱ Tete̱ na Muna. *To̱-nja
nu ma-to̱be̱ Muna, a si be̱n pe̱ to̱ Tete̱; nu nu
24 ma-puse̱le̱ Muna, a be̱n pe̱ na Tete̱. *Ma
mena lo seṅgino̱ nate̱na beboteri ma tiṅgame̱
na binyo̱. Ma mena lo seṅgino̱ nate̱na bebo-
teri, ma tiṅgam te̱ na binyo̱, ke̱ binyo̱ pe̱ lo
25 me̱nde̱ tiṅgame̱ na Muna na Tete̱ pe̱. *Nde
din nde le dikaki lena a kakanno̱ biso̱: loṅge̱
26 la bwindea. *Na ta na tilea binyo̱ man
onyola ba bena ba ma-dimbe̱le̱ binyo̱ ṅgea.
27 *Binyo̱ pe̱, jo̱kisabe̱ lena lo kusino̱ na mo̱,
di ma-tiṅgame̱ na binyo̱, e si ma-pula pe̱ na
binyo̱, ná moto a lee̱ binyo̱, nde kana di jo̱-

kisabe di ma-leeno binyo onyola mese, nde
nika e be pe mbale, e si be lobaṅgo, na kana
di leeno binyo, tiṅgame nde na mo. *Tatan 28
so, a bana basadi, tiṅgame na mo, ná yetena
a biisabe, di bene bokenju, di si solisabe oboso
bao o bepoyedi bao. *Yetena lo bī, ná mo 29
a teṁ na sim, bia ná moto te nu ma-bole
teme-la-sim a yabe nde na mo.

Ombwa njika ndedi Tete a leeleno biso, 3
ná di belabe bana ba Loba. Onyola nika
wase e si bī biso, ebanja e si bī mo. *A ban- 2
dolo, je nde bana ba Loba tatan, nde
e si bedi biisabe neni di mendeno be.
Nde di bī, ná yetena e biisabe te, di
mende be bowan ka mo; ebanja di mende
jene mo kana eno. *Nde moto na moto 3
nu ben din dipita na mo, a saṅgise momene,
kana mo eno bosaṅgi. *Moto na moto 4
nu ma-bole bobe, a ma-bola pe ka ni titi
mbenda, bobe boe nde ka ni titi mbenda.
*Nde lo bī, ná a biisabe nde o sumwa miobe 5
masu, bobe pe bo titi na mo. *To-nja nu 6
ma-tiṅgame na mo, a si ma-bola bobe; to-nja
nu ma-bole bobe, a s'en mo, a si bī to mo.
*A bana, to-moto a si wondo binyo. Nu nu 7
ma-bole teme-la-sim, mo nde a tem na sim,
kana mo pe a temno na sim. *Nu nu ma- 8
bole bobe e nde nya Satan, ebanja Satan a
ma-bola bobe natena o beboteri. Onyola nika-
mene nde Mun'a Loba a biisabeno, ná a
nyamse bebolo ba Satan. *Moto na 9
moto nu yabe na Loba a si ma-bola bobe,

ebanja mbolako ao e tiṅgam na mo̱, a titi ná
a bola bobe, ebanja a yabe̱ nde na Loba.
10 * O din nde bana ba Loba na bana ba Satan
ba bianno̱. To̱-nja nu si ma-bole̱ te̱me̱-la-sim
a titi nya Loba, na nu pe̱ nu si to̱ndi muna-
saṅgo.
11 Ebanja mun nde mue mue̱ndi muena lo
seṅgino̱ nate̱na beboteri, ná di to̱ndo̱ne̱ mowó̱
12 na nune̱, * seto̱ ka Kain nu ta nya bobe,
nu bo muna-nyaṅgo. Nde a bo nde mo̱ onyola
nje? Ebanja bebolo bao be ta bobe, nde ba
13 muna-nyaṅgo be te̱me̱ na sim. * Lo si nyaka,
14 a bonate, yete̱na wase e siṅge̱ binyo̱. * Biso̱
di bī, ná di má-tomba kwedi, di á o loṅge̱,
ebanja di to̱ndi bona-saṅgo. Nu nu si to̱ndi
15 muna-saṅgo a tiṅgam nde o kwedi. * To̱-nja
nu ma-siṅge̱ muna-saṅgo, e nde mot' ebwan,
nde lo bī ná mot' ebwan a si be̱n loṅge̱ la
16 bwindea di tiṅgam na mo̱. * O din nde di
bīno̱ ndolo, ná a boli loṅge̱ lao onyol'asu; nde
biso̱ pe̱ di aṅgame̱n bola loṅge̱ onyola bona-
17 saṅgo. * Nde nu nu be̱n bema ba nin wase,
'e̱ne̱ pe̱ muna-saṅgo a ma-taka, nde a kaka
mulema mao na mo̱, ne̱ni ndol'a Loba e tiṅ-
18 gamno̱ na mo̱? * A bana, lo s'ese̱le̱ biso̱ di
to̱ndo̱ nde na beyala to̱ n'eyeme̱, nde na be-
bolo na mbale̱ pe̱.
19 O din me̱ne̱ nde di ma-biano̱ ná je nde ba
mbale̱, nde di me̱nde̱ pe̱ sibise̱ milema masu
20 oboso bao, * ná, yete̱na to̱ mulema masu mu
kwese̱ nde biso̱, Loba a kolo buka mulema
21 masu, a bī pe̱ mambo me̱se̱. * A bandolo,

yetena mulema masu mu si kwese te biso, di
ma-bene bokenju oboso ba Loba; * to-nje pe 22
di ma-sosomeano, di ma-kusa mo na mo;
ebanja di ma-nenge mbend'ao, di ma-bola pe
mambo ma dolisan oboso bao. * Nde nin nde 23
nye mbend'ao, ná di dube dina la mun'ao
Yesu Kristo, di tondone pe mowó na nune,
kana a bolino biso mbenda. * Nu pe nu ma- 24
nenge mbend'ao, a ma-tingame na mo, mo pe
na mo. O din mene nde di ma-biano ná a
ma-tingame na biso, o Mudī, muena a bolino
biso.

A bandolo, lo si dube midī mese, nde wasa 4
midī, nga mie nde ma Loba; ebanja gita la
batoperi-ba-lobango ba má-busa o wase. * O 2
din nde lo ma-biano mudī ma Loba: mudī na
na mudī te muena mu ma-pusele, ná Yesu
Kristo a poi o eyobo, mue nde ma Loba,
* nde mudī na mudī te, muena mu si ma-pu- 3
sele Yesu, mu titi ma Loba, nde mun nde mue
ma mutengene-Kristo, muena lo sengino, ná
nu mende po, nde mue o wase tatan. * Binyo 4
le nde ba Loba, a bana basadi, lo má-buka
babo, ebanja nu nye na binyo, a kolo, buka
nu nye o wase. * Babo be nde ba wase, 5
onyola nika ba ma-topo nde onyola wase,
wase pe e ma-sengane babo. * Biso je nde 6
ba Loba; nu nu bī Loba, a ma-sengane biso;
nu nu titi nya Loba a si ma-sengane biso. O
din nde di ma-biano mudī ma mbale na mudī
ma mawondon.

A bandolo, esele biso di tondone mowó 7

na nune̱; ebanja ndolo e wu nde na Loba,
moto na moto pe̱ nu ma-to̱nde̱, a yabe̱ nde
8 na Loba, a bī pe̱ na Loba. * Nu nu si ma-
to̱nde̱, a si bī Loba, ebanja Loba le nde ndolo.
9 * O din nde ndol'a Loba e tano̱ e biisabe̱
na biso̱, ná Loba a lom mpo̱m mao ma
Muna o wase, ná di be̱ loṅge̱ onyol'ao.
10 * O din me̱ne̱ nde ndolo nyeno̱, seto̱ ná biso̱
nde di ta di to̱ndo̱ Loba, nde ná mo̱ nde a ta
a to̱ndo̱ biso̱, a ta a loma Mun'ao diko̱ti onyo-
11 la miobe masu. * A bandolo, yete̱na Loba
a to̱ndi biso̱ nika, biso̱ pe̱ di aṅgame̱n to̱ndo̱-
12 ne̱ mowó̱ na nune̱. * To̱-moto a s'e̱n Loba
tom; yete̱na di ma-to̱ndo̱ne̱ mowó̱ na nune̱, ke̱
Loba a ma-tiṅgame̱ na biso̱, ndol'ao pe̱ e ma-
13 be̱ na biso̱ na ke̱ṅge̱ṅge̱. * O din nde
di ma-biano̱, ná di ma-tiṅgame̱ na mo̱, mo̱ pe̱
14 na biso̱, ebanja a boli biso̱ Mudī mao. * Nde
biso̱ di e̱n, di ma-bola pe̱ mboṅ, ná Tete̱ a
15 lom Muna, ka musuṅger'a wase. * Nu nu
ma-puse̱le̱, ná Yesu e nde Mun'a Loba, na
mo̱ nde Loba a ma-tiṅgame̱no̱, mo̱ pe̱ na Loba.
16 * Nde biso̱ di má-bia, di dube̱ pe̱ ndolo,
nyena Loba a be̱nno̱ na biso̱. Loba le
nde ndolo, nu pe̱ nu ma-tiṅgame̱ na
ndolo, a ma-tiṅgame̱ na Loba, Loba pe̱
17 na mo̱. * O din me̱ne̱ nde ndolo nyeno̱ na
biso̱ na ke̱ṅge̱ṅge, ná di be̱ne̱ bokenju o bunya
ba muka; ebanja kana mo̱ eno̱, nikame̱ne̱ nde
18 biso̱ pe̱ jeno̱ o nin wase. * Bo̱ṅgo̱ bo titi o
ndolo, ndol'a ke̱ṅge̱ṅge̱ e ma-paṅga nde bo̱ṅgo̱,
ebanja bo̱ṅgo̱ bo be̱n ko̱kise̱. Nu nu ma-bwe̱

bo̱ngo̱ a titi o ndolo na ke̱ṅge̱ṅge̱. *Bi- 19
so̱ di ma-to̱ndo̱ mo̱, ebanja mo̱ nde a se̱le̱
to̱nde̱ biso̱. *Moto a ma-kwala te̱ na: Na 20
to̱ndi Loba, nde a siṅge̱ muna-saṅgo, ke̱ e nde
nya lobaṅgo. Ebanja nu nu si ma-to̱nde̱ mu-
na-saṅgo nyena a m' e̱ne̱no̱, ne̱ni eno̱ na a
to̱ndo̱ Loba nyena a s' e̱nno̱? *Nde nin mbenda 21
nde di be̱nno̱ na mo̱, ná nu nu ma-to̱nde̱ Loba,
a to̱nde pe̱ muna-saṅgo.

To̱-nja nu ma-dube̱, ná Yesu e nde Kristo, 5
a yabe̱ na Loba, to̱-nja pe̱ nu ma-to̱nde̱ nu
nu yai mo̱, a ma-to̱ndo̱ pe̱ nu nu yabe̱ na mo̱.
*O din nde di ma-biano̱, ná di to̱ndi bana 2
ba Loba, yete̱na di to̱ndi Loba, di ne̱ṅge̱ pe̱
mbend'ao. *Ebanja nin nde nye ndol'a Loba, 3
ná di ne̱ṅge̱ mbend'ao, nde mbend'ao pe̱ i titi
bwambi; *ebanja me̱se̱ mena ma yabe̱ na 4
Loba ma ma-buka wase; nde ben nde be be-
bukedi bena be buki wase: jemea lasu. *Nja 5
e nu nu ma-buke̱ wase, ke̱ nu nu dube̱, ná
Yesu e nde Mun'a Loba?

Nun me̱ne̱ nde a po̱i onyola madiba na 6
maya, Yesu Kristo, seto̱ na madiba mo̱me̱ne̱,
nde na madiba na maya; nde Mudī nde mu
ma-bole̱ mboṅ, ebanja Mudī mue mbale̱.
*Ebanja balalo nde be, bena ba ma-bole̱ 7
mboṅ: Mudī na madiba na maya, *nde man 8
malalo ma lati nde o diwo̱me̱ne̱. *Yete̱na 9
di ma-kasa mboṅ a bato, mboṅ a Loba e kolo
buka nika; ebanja nin nde nye mboṅ a Loba,
nyena a bolino̱ onyola Mun'ao. *Nu nu dube̱ 10
Mun'a Loba a be̱n mboṅ oteten ao; nu nu si

dube Loba a timbise nde mo nyalobango,
ebanja a si dube mbon nyena Loba a bolino
11 onyola Mun'ao. * Nde nin nde nye mbon,
ná Loba a boli biso longe la bwindea, nde di
12 longe le nde o Mun'ao. * Nu nu ben Muna
a ben longe; nu nu si ben Mun'a Loba a si
13 ben longe. * Na tiledi binyo man mam-
bo, binyo bena lo dube dina la Mun'a Loba,
ná lo bie, ná lo ben longe la bwindea, ná lo
dube pe o dina la Mun'a Loba.

14 Nde bon bokenju nde di benno na mo, ná
di ma-sosomea te lambo, kaponda jemea lao,
15 a ma-sengane biso. * Nde yetena di bī, ná a
ma-sengane biso, onyola to-nje di ma-soso-
meano mo, ke di ma-bia, ná di ben besoso-
16 medi, bena di sosomedino mo. * Yetena
moto a m'ene muna-sango a ma-bola bobe,
bobe boena bo titi ba kwedi, a sosomeye nde,
nde longe di mende bolabe mo, ba bena ba
boli bobe, nde seto ba kwedi. Bobe ba kwedi
boe; nde na si ma-kwala ná ba sosomeye
17 onyol'ao. * K̇a nyese ni si tem na sim nye
nde bobe, nde bobe boe boena bo titi ba
18 kwedi. * Di bī ná moto na moto nu
yabe na Loba a si ma-bola bobe, nde nu nu
yabe na Loba a ma-tata nde momene, nde
19 nyabobe a si ma-tapa mo. * Di bī nde ná je
ba Loba; nde wase nyese e nanga nde o bobe.
20 * Di bī ná Mun'a Loba a poi, a boli biso
sontane, ná di bie mo nya mbale; nde je nde
na mo nya mbale, na Mun'ao Yesu Kristo.
Mo nde e Loba la mbale na longe la

bwindea. *A bana basadi, aṅgameye 21
binyomene na losaṅgo.

KALAT' A YOHANE

ni londe iba.

Nyamuturu onyola nyaṅgo ni posobe na 1
onyola bana bao, bena na tondino na mbale,
nde seto mbamene mowó, nde bese pe bena
ba bī mbale. *Onyola mbale nyena ni ma- 2
tiṅgame na biso, nyena ni mende pe be na
biso natena o bwindea. *Ndedi e mende 3
be na binyo na ndolo na musaṅgo, mu ma-
we na Loba Tete na Saṅgo Yesu Kristo,
Mun'a Tete, o mbale na o ndolo.

Na ma-bwa munyeṅge bwambi, ná na soi 4
doṅgo la bana boṅgo ba ma-daṅgwa o mbale,
kana di kusino mbenda na Tete. *Tatan so 5
na ma-sosomea oa, a Nyaṅgo, seto biana na
ma-tilea oa mbend'a penya, nde ni mene di
benno natena beboteri, ná di tondone mowó
na nune. *Nde nin nde nye ndolo, ná di 6
daṅgwe kaponda mbend'ao. Nin nde nye
mbenda, kana lo seṅgino natena beboteri, ná
di daṅgweye oten.

Ebanja gita la bato ba mawondon ba busi 7
o wase, bena ba si ma-pusele, ná Yesu Kristo
a poi o eyobo. Nu nde e nya mawondon na
muteṅgene-Kristo. *L'aṅgameye, ná lo si 8

pimba ma mena onyol'ao nde di bolino ebolo,
9 ná lo kuse musauedi mu londi. * To-nja nu
ma-sobele oboso, nu si ma-tiṅgame na beleedi
ba Kristo, a si ben Loba. Nu nu ma-tiṅgame
o beleedi ba Kristo, mo a ben Tete na Muna.
10 * Moto a poi te na binyo, nyena nu si ma-
wane ben beleedi, lo si kasa mo o ndabo anyu,
11 lo si soma to mo. * Ebanja nu nu ma-some mo,
mo pe a ma-bene doṅgo o bebolo bao ba bobe.
12 * Na ben gita o tilea binyo, nde na si tondi
tila mo na kalati na tinte, ebanja na pite o
po na binyo, o kwala boso na boso, ná mu-
13 nyeṅge masu mu londe. * Bana ba muna-
nyaṅgo anyu nu posobe ba som oa.

KALAT' A YOHANE

ni londe ilalo.

1 Nyamuturu onyola Gayo nya ndolo, nyena
na tondino nambale.
2 A nyandolo, na ma-pula ná o tombwane o
mambo mese, o je pe bwam, kana mudī moṅ-
3 go mu ma-tombwaneno. * Na bo munyeṅge
bwambi, niponda bona-saṅgo ba poino, ba
bolino mboṅ onyola mbal'aṅgo, kana o ma-
4 daṅgwano o mbale. * Ebanja na si ben mu-
nyeṅge buka mun, ke o seṅga ná bana bam
5 ba ma-daṅgwa o mbale. * A nyandolo, o ma-
bola mbale o mese mena o ma-bolano na bona-

saṅgo, nde na bona-saṅgo bena be nde ben,
* bena ba boli mboṅ onyola ndol'aṅgo oboso 6
ba muemba, bena o dolino tombise o londo labu,
kana e aṅgamenno onyola Loba. * Ebanja 7
ba ta nde ba busa onyola di dina, nde ba si
ma-noṅgo to-lambo na basibi. * Nde biso 8
di aṅgamen o kasa nika nyai, ná di timbe
baboledi muemba na babo onyola mbale.

Na ta na tilea muemba son a lambo, nde 9
Diotrefe, nyena nu tondi be nyaboso oteten
abu, a si tondi kasa biso. * Onyola nika na 10
poi te, na mende bola joṅgele onyola bebolo
bao a ma-bolano, kana a ma-topono beyala
ba bobe liṅgise biso, nde to nika e si doṅga-
men na mo, a si ma-kasa pe to bona-saṅgo,
a ma-baṅgane pe ba bena ba ma-pule bole
nika, à busise babo o muemba. * A nyandolo, 11
o s'embilane nje ye bobe, nde nje ye bwam.
Ebanja nu nu ma-bole bwam e nde nya Loba,
nu nu ma-bole bobe a s'en Loba. * Demetrio 12
a ben mboṅ na bese, a ben pe na nya mbale mo-
mene; biso pe di ma-bola mboṅ, nde o bī ná
mboṅ asu nye mbale. * Na ben gita o tilea 13
oa, nde na si ma-pula tila na tinte na esao.
* Nde na pite o jene oa son a ponda, ná 14
di tate kwala boso na boso. * Musaṅgo 15
mu be na oa! Makom ma som oa. Soma
makom na mina.

KALATI
ONYOLA BONA-HEBER.

1 Niponda Loba a boleno kwalisane batete
o pond'a kwañ o batoperi-ba-mudī onyola
2 gita la ka na nyai a bedemo, * a timbi kwa-
lisane biso o min minya mi sukan o Muna,
nyena a teseno musañgwed'a mambo mese,
3 nyena onyol'ao pe nde a wekino wase, * nyena,
kana eno panya la bosañgi bao na bowan ba
be lao, a bambeno pe mambo mese n'eyal'a
ñginy'ao, a wekino sañgise la miobe masu
onyol'ao momene, a jai o dia la mom la Nya-
4 sam o mony, * nyena nye bwam buka angel,
kana dina lena a sañgono di asamno buka labu.
5 * Ebanja njika angel a kwalanno to ñgedi po
na: „Oa nde oe Mun'am, oeñge nde na yaino
oa"? na na: „Mba na mende be mo Sañgo,
6 mo pe a mende be mba Muna." * Nde niponda
a mendeno pete wana nu nu yabe oboso o
mundi-ma-wase, a ma-kwala na: „Angel a
7 Loba yese i mende jowe mo." * Nde onyola
angel a kwali na: „Nu nu ma-timbise angel
ao ka ñgo, na baboledi bao misonji ma wea."
8 * Nde onyola Muna m'ona: „Bejedi boñgo,
a Loba, be nde o bwindea na bwindea, itum-
bu a janea loñgo ye nde itumbu a ka ni
9 tom; * o ta o tondo teme-la-sim, o siñge ka
ni titi mbenda, onyola nika Loba loñgo 'okise

oa, na mula ma munye̱ṅge̱ oboso ba muemba
mo̱ṅgo̱, a Loba.“ *Na na: „O beboteri, oa, 10
a Saṅgo, o ta o boka wase, mo̱ny pe̱ nye nde
ebol'a maa mo̱ṅgo̱, *man ma me̱nde̱ tomba, 11
nde oa o ma-tiṅgame̱; me̱se̱ ma me̱nde̱ duna
ka mbo̱ti, *o me̱nde̱ wule̱le̱ mo̱ ka loki 12
nde ma ma-weṅgisane̱; nde oa oe nde mu-
lemlem, mbu mo̱ṅgo̱ mi si ma-bo̱.“ *Nde 13
njika angel a kwalanno̱ to̱ ṅgedi po̱ na: „Ja
o dia lam la mom natē na ne̱ṅge̱le̱ basiṅgeri
bo̱ṅgo̱ owasa mataṅga mo̱ṅgo̱.“ *Seto̱ mo̱ 14
ye̱se̱ nde ye midī mi ma-boleye̱, miena mi
lomabe̱ onyola bolea la ba bena ba me̱nde̱
saṅgwe̱ jongise̱?

Onyola nika di aṅgame̱n beṅga jaṅgame̱ye̱ 2
onyola mambo mena di tano̱ di seṅga, ná di
si ya be̱ di sumwabe̱ na mo̱. *Ebanja yete̱na 2
eyala yena e kwalabe̱ na angel e timbi jem-
bame̱, ka nyena ebula n'ebula te̱ na mayaṅako
ba ta ba kusa musauedi mu te̱ṅge̱n, *ne̱ni 3
biso̱ di me̱nde̱no̱ joṅga, yete̱na di m'eṅgise̱
ninka joṅgise̱ dinde̱ne̱? lena di ta di kwalabe̱
o beboteri na Saṅgo, nde di timba jembabe̱
na biso̱ onyola ba bena ba seṅgi mo̱, *nde 4
Loba pe̱ a ta a bola mboṅ muemba na babo̱
onyola beyemban na betanysedi na gita la
nyai a ṅginya na bola la Mudī Musaṅgi,
kaponda jemea lao.

Ebanja a si ta a sibise̱ wase ni me̱nde̱ po̱ 5
owasa angel, nyena onyol'ao nde di ma-kwa-
lano̱, *nde moto mowó̱ a boli mboṅ wuma 6
iwo̱ na: „Nja moto eno̱, ná o m'oṅge̱le̱ mo̱ e,

to̱ mun'a moto, ná o m'ombwea onyol'ao e?
7 * O ta o sibise̱ mo̱ son ninka owasa angel,
o ta o bo̱tise̱ mo̱ na bosańgi n'edube, o te̱se̱
8 mo̱ omo̱ny a bebolo ba maa mo̱ńgo̱, * o sibise̱
mambo me̱se̱ owasa matańga mao.“ Kana
a sibise̱no̱ mambo me̱se̱ owas'ao, a si dī to-
lambo lena a si sibise̱no̱ owas'ao; nde di s'é̱n
te̱ tatan ná mambo me̱se̱ ma má-sibīsabe̱ o-
9 was'ao. * Nde di m'e̱ne̱ nu nyena nu ta nu
sibisabe̱ son ninka owasa angel, Yesu, onyola
matakisan ma kwedi a bo̱tisabe̱ bosańgi n'
edube, ná onyola nded'a Loba a keke kwedi
10 onyola moto na moto. * Ebanja e ta e te̱ńge̱-
ne̱ na nu nyena onyol'ao nde me̱se̱ meno̱,
na mo̱ pe̱ nde me̱se̱ meno̱, kana a tano̱
a die̱le̱ gita la bana o bosańgi, o timbise̱
muaned'a jo̱ńgise̱ labu na ke̱ńge̱ńge̱ onyola
matakisan.
11 Ebanja be̱se̱, nu nu ma-sańgise̱ na ba ba
ma-sańgisabe̱, ba wu nde na mowó̱, onyola
nika a si ma-bwa iso̱n o bele̱ babo̱ bona-sańgo;
12 * kana a kwalino̱ na: „Na me̱nde̱ lańgwa dina
lo̱ńgo̱ na bona-sańgo am, na me̱nde̱ lo̱ńgea oa
13 sesa oteten a muemba.“ * Na na: „Na me̱nde̱
we̱le̱ mapita mam na mo̱.“ Na na: „Ombwa,
mba nun na bana bena Loba a bolino̱ mba.“
14 * Kana bana ba be̱nno̱ so̱ maya na eyobo,
nikame̱ne̱ nde mo̱ pe̱ a kusino̱ do̱ńgo oten, ná
a nyamse̱ onyola kwedi nu nyena nu be̱n
15 ńginy'a kwedi, nika nye nde Satan, * a suńge
pe̱ ba bena ba timbisabe̱ bakom o lo̱ńge̱ labu
16 le̱se̱ onyola bo̱ńgo̱ ba kwedi. * Ebanja seto̱

onyola angel nde a m'ombweanọ, nde a m'
ombwea nde onyola mbot'a Abraham. *Onyola 17
nikamẹnẹ nde atanọ 'añgamẹnẹ timba
bowan ka bona-sañgo o mambo mẹsẹ,
ná a timbe prisi nindẹnẹ nya ndedi na
nya mbalẹ oboso ba Loba, o bola dikọti
onyola miobe ma tumba lao. *Eban- 18
ja o di mẹnẹ lena a takinọ, kana mọmẹnẹ a
kekisabẹnọ, ena a wẹlẹ jongwanẹ ba bena ba
ma-kekisabẹ.

Onyola nika, a bona-sañgo ba bosañgi na 3
babẹnẹ-doñgo o bebeledi ba mọny, ombwa
Nyamuloloma na Prisi Nindẹnẹ nya pusẹlẹ
lasu (la jemea), Yesu, *nyena nu ta mbalẹ 2
na nu nyena nu tẹsẹ mọ, kana Mose pẹ o
ndabo ao nyẹsẹ. *Ebanja mọ a kusi bosañgi 3
bondẹnẹ buka Mose, kana ,nu nu loñgi ndabo
a ma-bẹnẹnọ edube buka ndabo. *Ebanja 4
ndabo na ndabo tẹ e ma-loñgabẹ nde na moto,
nde nu nu loñgi mambo mẹsẹ e nde Loba.
*Nde Mose a ta nde mbalẹ o ndabo ao nyẹsẹ 5
ka muboledi, onyola mboñ a ma mena ma
mẹndẹ lañgwabẹ, *nde Kristo ka muna omọny 6
a ndabo ao, nyena ndabo ao nde bisọ jenọ,
yetẹna di aledi bokenju na jasesẹ la dipita
na kañ natẹna o su.

Onyola nikamẹnẹ, kana Mudī Musañgi mu 7
kwalinọ na: „Oẹñgẹ, yetẹna lo señgi doi lao,
*lo s'enyisẹ milema manyu, kana o njoñgi o 8
bunya ba kekisẹ o eyañ; *wuma basañgo 9
banyu ba tanọ ba kekisẹ mba na makekisan,

ba tano̱ pe̱ b'e̱ne̱ bebolo bam muane̱i ma
10 mbu. * Onyola nika na ta na liṅgane̱ nin
nyo̱ṅo̱n, na kwala na: Ba ma-pambilane̱ ponda
ye̱se̱ o milema mabu! Nde ba si ta ba bia
11 maṅgea mam, * ka nyena na ta na kana so̱ṅgo̱
o maliṅga mam na: Ba si me̱nde̱ jingea o
12 wumse̱ lam. * A bonate, aṅgame̱ye̱, ná
mulema ma bobe ma mayaṅako mu si be̱ oteten
a to̱ mowó̱ nyanyu, o ka jasumwe̱ na Loba
13 la loṅge̱; * nde ome̱le̱ nde binyo̱me̱ne̱ bunya
na bunya te̱, kana oe̱ṅge̱ e diano̱, e si ya be̱
mowó̱ nyanyu enyisabe̱ na mawo̱ndo̱n ma bobe.
14 * Ebanja di timbi babe̱ne̱-doṅgo o Kristo,
yete̱na di aledi dipita la beboteri na kaṅ na-
15 te̱na o su. * Nde e kwalabe̱ te̱ na: „oe̱ṅge̱,
yete̱na lo seṅgi doi lao, lo s'enyise̱ milema
16 manyu, kana o njoṅgi," * ba-nja ba wan
njoṅgi, niponda ba seṅgino̱? Ba si ta nde
17 be̱se̱ bena ba busi o Egipto na Mose? * Ba-
nja a tano̱ a liṅgane̱ muane̱i ma mbu? Seto̱
ba bena ba ta ba bola bobe? bena manyolo
18 mabu ma kwedi o eyaṅ? * Ba-uja a kanedino̱
so̱ṅgo̱, ná ba si me̱nde̱ jiṅgea o wumse̱ lao,
19 seto̱ ba bena ba si ta ba seṅgane̱? * Di m'e̱ne̱ so̱
na, ba si ta ba we̱le̱ jiṅgea onyola mayaṅ-
ako.

4 Ese̱le̱ so̱ biso̱ di bwe bo̱ṅgo̱, ná to̱-mowó̱
nyanyu a s'e̱ne̱ne̱ biana a dia ombusa, kana
2 dikaki la jiṅgea o wumse̱ lao di diano̱. * Eban-
ja biso̱ pe̱ di kusi nde miaṅgo-ma-bwam kana
babo̱. Nde eyal'a belaṅgwedi e si ta e wanea
babo̱ muse̱ṅ, ebanja e si ta e lata na jemea la

ba bena ba ta ba seṅga mo̱. *Ebanja biso̱ 3
bena di dube̱ di m'iṅgea o wumse̱, kana a
kwalino̱ na: „kana na kanno̱ so̱ṅgo̱ o malinga
mam: ba si me̱nde̱ jingea o wumse̱ lam;" to̱na
bebolo be domsabe̱no̱ nate̱na o bebokedi ba
wase. *Ebanja a kwali o wuma iwo̱ onyola 4
bunya bo londe̱ samba na: „na Loba a wumse̱
o bunya bo londe̱ samba onyola bebolo bao
be̱se." *Na na: „Ba si me̱nde̱ jiṅgea o wumse̱ 5
lam." *Kana e diano̱ so̱, ná doṅgo ba me̱nde̱ 6
jiṅgea oten, nde ba bena ba se̱le̱ kuse̱ miaṅgo-
ma-bwam, ba s'iṅgeye onyola ka mayaṅako,
*nika so̱ nde a te̱se̱no̱ pe̱te̱ bunya, kana a 7
kwalino̱ na Dawid na, „oe̱ṅge̱," ombusa nik'
etum a ponda, kana e má-kwalabe̱no̱ oboso
na: „Oe̱ṅge̱, yete̱na lo seṅgi doi lao, lo s'
enyise̱ milema manyu." *Yosua a wana te̱ 8
babo̱ o wumse̱, a si wusa pe̱ kwala ombusa
nika onyola bunya bope̱pe̱.

Onyola nika wumse̱ di bedi di ne̱ṅge̱bele̱ 9
bato ba Loba; *ebanja nu ny'iṅgedi o wum- 10
se̱ lao, mo̱ pe̱ a ma-wumse̱ nde onyola bebolo
bao, kana Loba a wumse̱no̱ onyola bao. *Ese̱le̱ 11
so̱ biso̱ di embe̱ o jingea o di wumse̱, ná
moto a s i ya be̱ a ko̱ o mulemlem ma eyem-
bilan a mayaṅako. *Ebanja eyal'a Loba 12
ye loṅge̱ na ṅginya, e woli buka to̱-
njika po̱ a mioso miba, e ma-so̱lo̱ nate̱-
na o jabane̱ la mulema na mudī, na
moṅgea na miso̱ṅgo̱ ma bewese, ye pe̱
mukaised'a mo̱ṅge̱le̱ na miano ma mu-
lema, *to̱ ewekedi ewo̱ e si wutam oboso 13

bao, mambo mese ma nanga oboso bao, ma
telam pe oboso ba miso mao, nde na mo nde
di benno lambo bolane.

14 Kana di benno so ‚prisi nindene ny'asam,
nyena ni tombi o mony (yese), Yesu, Mun'a
Loba; esele biso di tingame o pusele (lasu la
15 jemea). * Ebanja di si ben prisi nindene,
nyena ni si ma-wele bene ndedi na bobo
lasu, nde nyena ni kekisabe o mambo
mese o mulemlem ma ka, ka biso, nde
16 esibe bola bobe. * Esele so biso di si-
seye na bokenju o bejedi ba ndedi, ná
di kuse ndolo, di so pe ndedi onyola
jongwane di tengen.

5 Ebanja prisi nindene te nyena ni posobe
na bato, e tesebe onyola bato, onyola ka
mambo ma Loba, ná e bole musangise na ma-
2 bea onyola miobe, * ka mowó nyena nu ma-
wele welisane babodimbea na bamawuse,
3 ebanja bobo di tingam pe na momene, * lena
onyol'ao nde 'angamenno bola mabea, kana
onyola dimuti nikamene pe na onyol'ao mo-
mene, onyola ka miobe.

4 Nde moto a si ma-nongo y'edube na mo-
mene, ke nu nu belabe na Loba ka Aron.
5 * Nikamene pe Kristo a si boli momene bosangi
o timba prisi nindene, nde nu nu kwalan mo
na: „Oa nde oe Mun'am, oenge nde na yaino
6 oa," * kana a kwalino pe wuma ipepe na:
„Oa nde oe prisi natena o bwindea, kaponda
7 edemo a Melkisedek." * Nde o minya mao

ma eyobo, a ta a bola ka jabea, mika na
besosomedi muemba na musea mundene na
misodi, na nu nyena nu ma-wele suṅge mo
na kwedi, nde a ta a seṅgane mo (a suṅgi mo)
onyola boṅgo. *nde tona a tano Muna, a ta 8
'okwa seṅgane onyola mambo mena a takino,
*nde a timbisabeno na keṅgenge, na mo a 9
timba muweked'a joṅgise la bwindea onyola
bese bena ba ma-seṅgane mo, *kana a bela- 10
beno na Loba prisi nindene kaponda edemo
a Melkisedek.

Onyol'ao nde di benno gita o kwala, nde 11
ye bwambi o teleye mo, ebanja lo timbi bwa-
mbi o seṅga. *Ebanja kana lo má-noṅgono 12
ponda ka nyena lo aṅgamen be baleedi, e ma-
pula te o lee binyo mambo ma beboteri ma
beleedi ba boso ba eyal'a Loba, lo timbi nyai
nyena lo ma-pula manyoṅgo, seto da di em-
bam. *Ebanja moto na moto nyena b'aṅga- 13
menno bola manyoṅgo e nde nusisoṅtan on-
yola beleedi ba teme-la-sim; ebanja e nde
mueṅge ma muna. *Nde da di embam le 14
nde onyola bato ba koki, ba bena onyola ka
edemo a koloṅgone b'aṅgwele mabie mabu
onyola jemba la bwam na bobe.

Onyola nika di ma-pula jesele mambo ma 6
boso ma beleedi ba Kristo, di ma-pula sisea
oboso o ka ni londi na keṅgeṅge, seto o boka
pete eyot' a jatele onyola bebolo ba kwedi
na ya jemea na Loba, *na ya beleedi ba 2
dubise na ya neṅgele la maa na ya bepumb-
wedi ba kwedi na ya muka ma bwindea.

3 * Nde di ma-pula nde bola nika yetena Loba
4 'emedi. * Ebanja ye lambo lena di si ma-
wele bolane na ba bena ba panyisabe ṅgedi
po, bena ba keki jabea la mony, bena ba kusi
5 Mudī Musaṅgi, * bena ba keki eyal'a Loba
ya bwam na ṅginy'a nine wase ni mende
6 po, * nde ba timba pe ombusa, o timbise
pete babo penya o jatele, kana ba timbino
pete bomele Mun'a Loba o mbasa onyol'abu
momene, nde ba timbise mo lambo la makeko.
7 * Ebanja minyaṅgadu miena mi nyodi mbua
nyena ni yoki komeye oten, nde mi ya mada
ma bwam onyola ba bena onyol'abu nde
mi sabeno, mi ma-kusa doṅgo o bonam ba
8 Loba; * nde mi yai te ṅgeṅgele na mitoṅgea,
mi ma-yaṅabe, mi be pe bebe na lou, su lao
pe di ma-be nde dia la wea.
9 Nde a bandolo, di pite mambo ma bwam
onyol'anyu na ma ma-wane joṅgise, tona di
10 ma-kwalano nika. * Ebanja Loba a titi nu
si tem na sim, o dimbea ebol'anyu na ndol'
anyu, nyena lo leeleno onyola dina lao, kana
lo tano lo bolea basaṅgeri, lo diano pe lo
11 ma-bolea. * Nde di ma-pula ná mowó na
mowó nyanyu te, a leele mulemlem ma ṅginya
12 onyola belondedi ba dipita natena o su, * ná
lo si be soaluke, nde babupedi ba ba bena
ba mende saṅgwe makaki onyola jemea na
13 welisane. * Ebanja niponda Loba a bolino
Abraham dikaki, a ta a kana soṅgo na mo-
mene, kana a si tano a bene nupepe ny'asam
14 buka mo, o kana soṅgo na mo, * m'ona:

„Nambale, na mende namse oa na tondise oa."
* Nde kana a tano 'eṅgele na ka welisane, a 15
ta a kusa dikaki. * Ebanja bato ba ma-kana 16
nde soṅgo na nu ny'asam buka babo, nde
soṅgo nde nye babo su la betopedi bese be
teṅgen onyola ka tiṅgame. * Nika so nde 17
Loba, niponda a tano a pula leele ka njoasoa
na basaṅgwedi ba dikaki, onyola muano mao
muena mu titi na mu wele tukwabe, a ta a soṅge
soṅgo oten, * ná onyola mambo maba, mena 18
ma titi ná ma wele tukwabe, mena Loba a
titino ná a wele topo lobaṅgo oten, biso jena
di nyi mīla, di bene lokomea la ṅginya onyola
tiṅgame la dipita, lena di naṅga oboso basu,
* lena di benno ka dio la mudī (masu) la 19
ṅginya na di sikimedi, lena di m'iṅgeye o di
lena le oteten, ombus'a ekeṅan, * wuma yena 20
Yesu ka musele-oboso 'iṅgedino, niponda a
timbino prisi nindene natena o bwindea, ka-
ponda edemo a Melkisedek.

Ebanja nun Melkisedek, kiṅ'a Salem, 7
pris'a Loba l'asam, nyena nu ta ny'ala o
doṅgamene Abraham, niponda a tano a wa o
bwemba ba kiṅe, nu ta pe nu namse mo,
* nyena Abraham a bolino doṅgo diwo la dom 2
onyola mambo mese, nyena dina lao di seleno
be-o ka betukwedi na, kiṅ'a teme-la-sim,
nde to deṅge pe na, kiṅ'a Salem, nika nye
nde na, kiṅ'a musaṅgo, * nu si ben saṅgo, 3
nu si ben nyaṅgo, nu si ben ndando a mbia,
to beboteri ba minya, to su la loṅge, nde a
timbisabe bowan na Mun'a Loba, a ma-tiṅgame

4 pe prisi bebe bese. * Ombwa njika bondene
nun eno, nyena Abraham, sango asu nya
mbambe, a bolino dongo diwo la dom o mambo
5 ma bwambwam ma ndumban. * Ba ba bana
ba Lewi pe, bena ba kusi ebol'a prisi, ba
bene mueka o nongone dimuti dongo diwo
la dom, kaponda mbenda, nika nye nde
na bona-sango abu momene, tona babo pe
6 ba wuno nde o edue a Abraham, * nde nu
nyena nu si wu ndando na babo a ta a non-
gone Abraham dongo diwo la dom, nde mo
pe a ta a namse nu nyena nu ben dikaki.
7 * Nde e titi penda ná nusadi a ma-namsabe
8 na nu nu buki mo. * Nde o uan, bato ba
ma-wo nde ba ma-nonge dongo diwo la
dom; nde oten nde mowó nu ben mbon ná
9 e longe. * Nde o ka kwala, oteten a Abra-
ham, ba ta pe ba nongone Lewi momene dongo
diwo la dom, nyena nu ma-nonge dongo diwo
10 la dom; * ebanja a ta a dia o edue a sango
ao, niponda Melkisedek a dongamenno mo.
11 Ka ni londi na kengenge e be so te onyola
ebol'a prisi ya Bona-Lewi (ebanja owas'ao
nde dimuti di kusino mbenda), onyolanje e
tano pe e pula ná nyai a prisi nipepe e buse,
kaponda edemo a Melkisedek, nde e si langabe
12 kaponda edemo a Aron? * Ebanja ebol'a
prisi e tukwábe te, ke o ka yese betukwedi
13 ba mbenda pe be lambo di ma-pule. * Ebanja
nu nyena onyol'ao nde man mambo ma ma-
kwalabeno, a wu nde o tumba dipepe, lena
to-moto a si boledino diyo la dise la mabea.

* Ebanja e bian, ná Saṅgo asu a busi nde o 14
Yuda; tumba lena Mose a si kwalino to-lambo
onyola prisi. * Nde e ma-beṅga nde telame, 15
yetena o bowan ba Melkisedek nde prisi ni-
pepe e busino, * nyena ni si timbi (prisi), 16
kaponda mbend'a mieka m' eyobo, nde ka-
ponda ṅginy'a loṅge, lena di si ben su. * Ebanja 17
a kusi mboṅ na: „Oa nde oe prisi natena
o bwindea kaponda edemo a Melkisedek."
* Ebanja mbenda ni sele bolabe oboso e sum- 18
wabe, onyola bobo lao na k'ao ni si ma-tom-
bwane, * (ebanja mbenda e si ta e timbise to- 19
lambo na keṅgeṅge), nde dipita la bwam di
buki din di wanabe, lena onyol'ao nde di
ma-siseano bebe na Loba. * Nde kana 20
di si tano di bolabe, esibe kana la soṅgo,
(ebanja babo ba ta ba timba prisi esibe kana
la soṅgo, * nde mo a timbi nde na kana la 21
soṅgo, onyola nu nyena nu kwalan mo na:
„Saṅgo a kan soṅgo, nde a si mende jombwe:
oa nde oe prisi natena o bwindea, kaponda
edemo a Melkisedek,") * nikamene pe nde 22
Yesu a timbino mboṅ a male ma bwam ma
buki mane.

Nde oteten a bane nde gita ba tano ba 23
timbisabe prisi, ebanja ba ta b'ekabe na
kwedi, ná ba si tiṅgame bebe bese, * nde mo 24
nde, kana a ma-tiṅgameno natena o bwindea,
a ben nde ebol'a prisi e si ma-tombe. * Onyola 25
nika a ma-wele pe suṅga na ka ni londi, ba
bena ba ma-siseye bebe na Loba onyol'ao,
kana eno loṅge bebe bese o sosomea onyol,

26 abu. * Ebanja e aṅgame̱n na biso̱, o
be̱ne̱ nika prisi ninde̱ne̱, nyena nye bo-
saṅgi, ni si be̱n njo̱m, ni si be̱n misan,
nyena ni pandi etum na babobe, nye-
na ni timbi jasame̱ buka mo̱ny ye̱se̱,
27 * nyena ni si ma-pule̱ bunya na bunya te̱, ka
yine̱ prisi inde̱ne̱, o se̱le̱ bola mabea onyola
miobe mao mo̱me̱ne̱, to̱ deṅge̱ pe̱ onyola ma
dimuti; ebanja a boli nika ṅgedi po̱ me̱ne̱
onyola ye̱se̱, kana a bolino̱ mo̱me̱ne̱ o jabea.
28 * Ebanja mbenda e ma-te̱se̱ nde bato ba bo̱bi
prisi inde̱ne̱, nde eyal'a kana la so̱ṅgo̱, nyena
ni wu ombusa mbenda, e te̱se̱ nde Muna, nyena
nye na ke̱ṅge̱ṅge̱ o bwindea na bwindea.

8 Mom ma lambo mue̱se̱ onyola ma mena
ma ma-kwalabe̱, mue nde na: Di be̱n nde
ninka prisi ninde̱ne̱, nyena ni jai o dia la
2 mom la bejedi ba Nyasam o mo̱ny, * mubo-
led'a mambo ma bosaṅgi na nya muno̱ko̱ ma
mbale̱, muena Saṅgo a po̱ṅgino̱, seto̱ moto.
3 * Ebanja prisi te̱ e te̱se̱be̱ o bola musaṅgise̱
na mabea; onyola nika ye lambo di ma-pule̱,
4 ná mo̱ pe̱ a be̱ne̱ lambo o bola. * A be̱ so̱
te̱ o wase, ke̱ a si wusa be̱ prisi, ebanja oten
nde prisi yeno̱, yena i ma-bole̱ mabea ka-
5 ponda mbenda, * yena i ma-boleye̱ bowan
na edinge̱diṅg'a mambo ma mo̱ny, kana Mose
a kusino̱ beanedi ba Loba, niponda a tano̱ a
pula po̱ṅgo̱ muno̱ko̱: A kwalan mo̱ na: „Om-
bwa bwam, ná o po̱ṅge mambo me̱se̱, kaponda
eyembilan na lee̱le̱no̱ oa omo̱ny a mudoṅgo."

Nde tatan, mo a kusi ebolo y'asam buka 6
yene, kana a timbino pe muwaled'a male
m'asam buka mane, mena ma tesebe omony
a makaki ma buki mane. *Ebanja male ma 7
boso ma si be te ka misan, ke wuma i si
wusa pe pulisabe onyola mapepe. *Ebanja 8
a kwalan babo o ka misan na: „Ombwa,
minya mi mende po, nika nde Sañgo a kwa-
lino, miena na mendeno weka male ma penya
onyola ndabo a Israel na onyola ndabo a
Yuda, *seto kaponda male mena na wekino 9
na basañgo babu, o bunya na kweno babo
dia, o busise babo o Egipto; ebanja ba si ta
ba-tiñgame na male mam, nde to mba pe na
si ta pe n'ombwea onyol'abu, nika nde Sañgo
a kwalino. *Ebanja man nde me male, 10
mena na mendeno weka na ndabo a Is-
rael ombusa mi minya, nika nde Sañgo
a kwalino, na mende wele mbend'am
o moñgele mabu, na tila pe mo o mi-
lema mabu, na mende be babo Loba,
nde babo pe ba mende be mba tumba.
*Nde ba si mende pe lee, moto te muenj'ao 11
nya mundi, na moto te muna-sañgo na kwala
na: Bia Sañgo. Ebanja bese ba mende bia
mba, botea basadi natena bandene. *Ebanja 12
na mende be ndedi na ka abu i si tem na
sim, na si mende pe joñgele miobe mabu na
mawuse mabu.“ *Kana a kwalino na: „male 13
ma penya“, a timbise nde ma boso edun;
nde ma m'edun na ma má-jinde, me bebe na
sumwabe.

9 Nde to̱ male ma boso nde, ma ta te̱ ma
be̱ne̱ mịeka ma bolea la Loba na wum'a bo-
2 saṅgi ya wase pe̱. * Ebanja muno̱ko̱ mu ta
mu po̱ṅgo̱be̱, ma boso, muena oten etrukaṅ
na tebedi na bewolo be m'ombwabe̱ ba tano̱,
3 muena mu belabe̱ na: Wum'a bosaṅgi: * Nde
ombus' ekeṅan e londe̱ beba, muno̱ko̱ muena
4 mu belabe̱ na: Bosaṅgi bo peti, * muena mu
ta mu be̱ne̱ diyo̱ la gol la dise̱ la benumba
na elimb'a male, yena e ta e lalabe̱ wuma
ye̱se̱ na gol, yena oten nde dibonde la gol
la mana di tano̱ na itumbu a Aron, yena i
ta i pumea, na bebapa ba madale ma male,
5 * omo̱ny ao pe̱ Kerubim ya bosaṅgi, yena i
ta i kurumane̱ ṅgut'a do̱lisane̱, mambo mena
6 di si ma-pulano̱ kwala tatan diwo̱ diwo̱. * Nika
so̱ nde mambo ma tano̱ ma po̱ṅgo̱be̱; nde
prisi i ta y'iṅgea o muno̱ko̱ ma boso ponda
7 ye̱se̱, o ka bola ebol'abu, * nde o mu mu
londe̱ miba prisi ninde̱ne̱ mome̱ne̱ mbu te̱
ṅgedi po̱, nde seto̱ ná maya ma si be̱, mena
a tano̱ a bola onyol'ao mo̱me̱ne̱ na onyola
8 mawuse̱ ma bato. * Onyola di me̱ne̱ nde
Mudī Musaṅgi mu ma-biise̱no̱, ná ṅgea wala
o wum'a bosaṅgi e si ta e má-biisabe̱, kana
9 muno̱ko̱ mu tano̱ mu dia mu te̱m, * muena
mue eyembilan onyola pond'a tatan, muena
kapond'ao musaṅgise̱ na mabea ma bolabe̱no̱,
mena ma si ma-we̱le̱ timbise̱ nu nu ma-boleye̱
10 na ke̱ṅge̱ṅge̱ o mudī, * kana meno̱ nde na
mada na benyo̱n na nyai a mowe̱ ma madiba,

mieka m' eyobo, mena ma te̱se̱be̱ nate̱na betu-
kwedi ba bwam.

Nde Kristo, niponda a po̱ino̱ ka prisi nin- 11
de̱ne̱ nya mambo ma bwam ma me̱nde̱ po̱,
'iṅgedi onyola muno̱ko̱ mu asam na mu peti
ma boso, muena mu si po̱ṅgo̱be̱ na maa, nika
nye nde na; muena mu titi ma ben bewekedi;
* nde seto̱ onyola maya ma mbodi na bana ba 12
nyaka, nde onyola maya mao mo̱me̱ne̱, o
wum'a bosaṅgi ṅgedi po̱ onyola ye̱se̱, nde a
weki joṅgise̱ la bebe be̱se̱. * Ebanja yete̱na 13
maya ma miom ma nyaka na ma mbodi na
diburu la mo̱di ma nyaka, lena di miase̱le̱
ba mbindo, ba saṅgise̱ te̱ onyola saṅgise̱ la
eyobo, * ke̱ njika bonde̱ne̱ buka nika 14
maya ma Kristo, nyena nu boli mo̱me̱ne̱
jabea na Loba na ka ni si be̱n misan,
onyola Mudī ma bwindea ma me̱nde̱no̱
saṅgise̱ midī manyu onyola bebolo ba
kwedi o bolea Loba la loṅge̱.
* Onyola nika nde eno̱ muwaled'a male ma 15
penya, ná onyola kwed'ao, nyena ni ta ni
bolane̱ onyola diko̱ti la miobe, miena mi ta
o male ma boso, ná ba bena ba belabe̱ ba
kuse dikaki la sàṅgo la bwindea. * Ebanja 16
wuma male meno̱, oten pe̱ nde kwed'a nu
nu weki mo̱ ny'aṅgame̱nno̱ biane̱. * Ebanja 17
male ma ma-timba nde ṅginya onyola bawedi,
ma si be̱n ṅginya yete̱na nu nu weki mo̱ a
dia loṅge̱. * Onyola nika ma boso pe̱ ma si 18
ta ma te̱se̱be̱ esibe̱ maya. * Ebanja niponda 19
Mose a bo̱le̱no̱ laṅgwea dimuti mueka ma

mbenda te, na mo a nongo maya ma bana
ba nyaka na ma mbodi pulisane na madiba
na nyo a midongi i m'ole na isop, a miasele
20 kalati momene na dimuti lese pe, * a kwala
na: „Man nde me maya ma male, mena Loba
21 a tesedino binyo." * A ta pe a miasele na
munoko na belongisan bese ba bolea la Loba
22 na maya. * Nde bebe na mambo mese ma
sangisabe onyola maya kaponda mbenda, la-
kise pe di si ma-bolabe, esibe koma la maya.
23 E ta so e pula ná beyembilan ba mambo
me o mony be sangisabe nikamene, nde ma
mony momene na mabea ma bwam buka
24 mane. * Ebanja Kristo a s'ingedi o wum'a
bosangi yena i pongobe na maa, yena ye
eyembilan a ya mbale, nde o mony momene,
o jenene uamene oboso ba Loba onyol'asu,
25 * seto o bola pe momene o jabea gita la ngedi,
kana prisi nindene e m'ingeano o wum'a
26 bosangi mbu te na muen a maya; * e si be
te nika ke a wusa nde taka gita la ngedi
botea natena bebokedi ba wase. Nde tatan
so a biisabe nde ngedi po mene o su la ponda,
o sumwa miobe onyola jabea lao la momene.
27 * Nde kana e tesebeno na bato o wo nde
28 ngedi po, nde ombusa nika pe muka, * nika-
mene pe nde Kristo a bolabeno ngedi po o
sumwa miobe ma ba gita, nde a mende pete
po ngedi ni londe iba esibe bobe onyola ba
bena ba m'engele mo onyola jongise.
10 Ebanja kana mbenda nyeno nde edinge-
ding'a mambo ma bwam ma mende po, seto

je̱ne̱ne̱ la ma mambo mo̱me̱ne̱, onyola nika
e titi ná e we̱le̱ timbise̱ ba bena ba ma-siseye̱
be̱be̱ na ke̱ṅge̱ṅge̱ onyola mulemlem ma ma-
bea ma mbu na mbu te̱, mena ba ma-tiṅga-
me̱no̱ o bola ponda ye̱se̱. * E be̱ te̱ nika ba 2
si wusa jese̱le̱ o bola mabea, ebanja ba bena
ba ma-boleye̱, ba saṅgisabe̱ te̱ ṅgedi po̱, ke̱
ba si wusa pe̱ be̱ne̱ midī mi be̱n bobe. * Nde 3
ka ni te̱ṅge̱n nika, jo̱ṅge̱le̱ la miobe di ma-
bolabe̱ nde onyol'ao mbu na mbu te̱; * ebanja 4
ye lambo di si ma-we̱le̱ bolane̱, ná maya ma
mom ma nyaka na ma mbodi ma sumwe miobe.
* Onyola nika, niponda a po̱ino̱ o wase, a 5
kwali na: „O si puli mabea na musaṅgise̱,
nde o boṅsan nde mba nyolo. * Mabea ma 6
dise̱ na mabea ma miobe ba si ta ba do̱lise̱ oa.
* Na mba na kwala na: Ombwa na ma-po̱, e 7
tilabe̱ onyol'am o kalati, o bola jemea lo̱ṅgo̱,
a Loba.“ * Kana a kwalino̱ o boso na: „O 8
si puli mabea na musaṅgise̱ na mabea ma
dise̱ na ma miobe, o si do̱lisan to̱ mo̱, „mena
ba ma-bolano̱ kaponda mbenda, * to̱ deṅge̱ 9
a ma-kwala pe̱ na: „Ombwa, na ma-po̱ o bola
jemea lo̱ṅgo̱.“ A sumo la boso, ná a te̱se̱ la
mbusa; *onyola di jemea me̱ne̱ nde di saṅgi- 10
sabe̱no̱ onyola bola la jabea la nyol'a Yesu
Kristo ṅgedi po̱ onyola ye̱se̱.

Nde prisi te̱ e ma-te̱me̱ nde bunya na 11
bunya, o bola mulemlem ma mabea gita la
ṅgedi, mena ma titi ná ma we̱le̱ sumwa miobe.
* Nde mo̱ a boli nde jabea diwo̱me̱ne̱ onyola 12
miobe, na mo̱ a ja o dia la mom la Loba

13 onyola bebe bese; * ua nde a m'engeleno
natē basingeri bao bese ba nengebele owasa
14 matanga mao. * Ebanja onyola jabea diwo
nde a timbiseno na kengenge onyola bebe
15 bese ba bena ba sangisabe. * Mudī Musangi
pe mu ma-bola biso mbon. Ebanja niponda
16 a kwalino na: * „Man nde me male na men-
deno weka na babo ombusa mi minya," na
Sango a kwala na: „Na mende wele mbend'
am o milema mabu, na tila pe mo o mongele
17 mabu; * nde na si mende pe jongele bobe
18 babu na mawuse mabu." * Nde wuma lakise
la man leno, jabea di titi pe oten onyola
miobe.

19 A bonate, kana di benno so bokenju o
bingedi o wum'a bosangi onyola maya ma
20 Kristo, * bena a tesedino biso ka nge'a pe-
nya na nya longe, tomba oteten a ekenan,
21 nika nye nde eyobo ao, * na prisi nindene
22 pe omony a ndabo a Loba, * esele so biso
di siseye bebe na mulema ma mbale na
belondedi ba jemea, miasabele o mile-
ma masu, wunjabe na midī ma bobe,
manyolo masu pe m'oabe na madiba
23 ma sangi, * na tingame pe o pusele la
dipita na ka ni si ma-soe; ebanja nu
24 nu boli dikaki e mbale. * Nde esele biso
di ombwane mowó na nune onyola pumbwele
25 la ndolo na bebolo ba bwam, * seto jesele
jakotone lasu, ka dongo ba ma-bolano, nde
jomanele nde mowó na nune, bwambwam

pon, kana lo m'eneno ná bunya bo ma-sisea
bebe.
Ebanja yetena di ma-bola bobe na dibie 26
lasu, ke di má-bole kusa dibie, ke jabea di
si dia pe onyola miobe, * ke betatedi ba 27
bongo ba muka na ebabad'a wea yena e
mende de basingeri. * Moto a bangi te mben- 28
d'a Mose, ke 'angamen wo esibe ndedi,
onyola mbon iba to ilalo. * Lo titi so ná 29
l'ongele njika bekokisedi bendene, be mende
bolabe na nu nyena nu ma-dakeye Mun'a
Loba na miende, nyena nu ma-lange maya
ma male ka lambo di si sangi, mena onyol'
ao nde a sangisabeno, nyena nu m'engise pe
Mudī ma ndedi? * Ebanja di bī nu nyena 30
nu kwali na: „Makunako me nde mam, mba
nde na mende timbisele," nika nde Sango
a kwalino. Na na: „Sango a mende kaise
tumba lao." * Ye lambo la bwambi o ko o 31
maa ma Loba la longe.
Ongele minya ma kwan, miena, niponda 32
lo tano lo panyisabe, lo tano lo welisane gita
la bewenji ba matakisan, * epasi ewo lo 33
timbisabe lambo di m'ubeabe onyola malou
na mitakisan, epasi epepe pe kana lo timbino
muemba ma ba bena ba bolabe nika. * E- 34
banja lo ta lo taka muemba na ba bena ba
ta o beboa, lo nongi pe ndumban a bema
banyu na munyenge, kana lo tano lo bia, ná
lo ben bema be buki nika o mony, bena be
ma-tingame. * Lo si pimba dipita, lena di 35
ben musauedi mundene. * Welisane le lambo 36

lena di ma-pule̱ onyol'anyu, ná onyola bola
37 la jemea la Loba lo kuse dikaki. *Ebanja
„son a ponda ninka, nu nu me̱nde̱ po̱, a ma-
38 po̱, a si me̱nde̱ jindea. *Nde nute̱m-na-sim
a me̱nde̱ be̱ loṅge̱ onyola jemea; nde a timbi
te̱ ombusa, mudī mam mu si ma-do̱lisane̱ mo̱."
39 *Nde biso̱ di titi ba timba la mbusa onyola
dibumbe, nde ba jemea onyola suṅga la mudī.
11 Nde jemea le nde dipita di sikimedi
la mambo di ma-pite̱no̱, mbaki ni londi
2 nya mambo di si m'e̱ne̱no̱. *Onyol'ao nde
3 bato ba kwaṅ ba kusino̱ mboṅ. *Onyola
jemea nde di so̱ṅtanno̱, ná mundi-ma-wase
mu ta mu wekabe̱ onyola eyal'a Loba, ka
nyena mambo ma-m'e̱ne̱ne̱ ma wu nde o
mambo ma si m'e̱ne̱ne̱.
4 Onyola jemea nde Abel a bolino̱ Loba ja-
bea dinde̱ne̱ buka Kain, lena onyol'ao nde
a kusino̱ mboṅ, ná e nute̱m-na-sim, kana Loba
a bolino̱ mboṅ onyola jabea lao; onyol'ao pe̱
5 nde̱ a diano̱ a ma-to̱po̱, to̱na a wedino̱. *O-
nyola jemea nde Enok a tano̱ a no̱ṅgo̱be̱ o
mo̱ny, ná a s'e̱ne̱ kwedi, nde a si ta a so̱be̱,
ebanja Loba a ta a no̱ṅgo̱ mo̱ o mo̱ny; ebanja
obiana a ma-no̱ṅgo̱be̱ o mo̱ny, a ta a kusa
6 mboṅ ná a ta a do̱lisane̱ Loba. *Nde esibe̱
jemea di titi ná di we̱le̱ do̱lisane̱ mo̱;
ebanja to̱-nja nu ma-po̱ na Loba, 'aṅga-
me̱n dube̱ ná Loba le, na ná mo̱ nde a
ma-bole̱ musauedi na ba ba ma-pulise̱
7 mo̱. *Onyola jemea nde Noa a tano̱ a kusa
beanedi ba Loba onyola ma mena ma si ta

ma má-je̱ne̱ne̱, nde na bo̱ńgo̱ ba Loba a ta a
po̱ńgo̱ elimbi onyola jońgise̱ la ndabo ao;
lena onyol'ao nde a kwese̱no̱ wase muka, na
mo̱ a timba musańgwed'a te̱me̱-la-sim la
jemea.
Onyola jemea nde Abraham a tano̱ a seń- 8
gane̱, niponda a belabe̱no̱, o jasumwe̱ wala
o wuma yena a me̱nde̱no̱ kusa ka sàńgo;
nde a ta 'ala, esibe̱ bia wuma a m'alano̱.
* Onyola jemea nde a tano̱ a ja ka mue̱n o 9
ekombo a dikaki, ka biana o mue̱n a ekombo,
a ta nde a ja o mino̱ko̱ na Isak na Yakob,
basańgwedi muemba na mo̱ ba mulemlem
ma dikaki; * ebanja a ta 'eńge̱le̱ mundi mu 10
be̱n bebokedi, muena mulońged'ao na mu-
po̱ńged'ao nde e Loba. * Onyola jemea nde 11
Sara a kusino̱ ńginya o bota mbota, to̱na a
tano̱ a má-te̱mbe̱; ebanja a ta a lańga nu nu
boli dikaki ka nya mbale̱. * Onyola nika 12
nde gita ba yabe̱no̱ na mowó̱, nu ta nde
biana a má-wo̱, gita ka ńgeńget'á mo̱ny na
ka mukoko ma sau'a munja, muena mu si
ma-we̱le̱ so̱ńgo̱be̱le̱. * Ban be̱se̱ ba 13
wedi nde o jemea, esibe̱ kusa la dikaki, nde
ba ta nde b'e̱ne̱ mo̱ etum uone̱, ba soma pe̱
mo̱ na munye̱ńge̱, ba puse̱le̱ pe̱ ná be nde be̱n
na badańgwedi o wase. *Ebanja ba ba ma- 14
kwale̱ nika, ba ma-biise̱ nde, ná ba ma-pulise̱
nde ekombo abu mo̱me̱ne̱ ya somsom. * Nde 15
ba ta te̱ b'o̱ńge̱le̱ nde ye ba wuno̱, ke̱ ba
wusa be̱ne̱ ponda o timba oten. * Nde ba 16
ma-pulise̱ so̱ nde ya bwam e buki ye̱ne̱, nika

nye nde ya mony. Onyola nika Loba pe a
si ma-bwa ison onyol'abu, o belabe Loba labu;
17 ebanja a poṅgedi babo mundi. * Onyola
jemea nde Abraham a bolino Isak o jabea,
niponda a tano a kekabe, mo nu ta nu kusa
dikaki a boli mpom mao ma muna o jabea,
18 *mo nyena e tano e kwalabe na: „O Isak nde
19 mbot' aṅgo e mendeno belabe.“ * Ebanja a
ta 'oṅgele ná Loba ena a wele pe na pum-
bwele bawedi, onyola nika a timbi pe kusa
20 mo ka bowan ba nika. * Onyola jemea nde
Isak a namseno Yakob na Esao onyola ka
21 mambo ma mende po. * Onyola jemea nde
Yakob, niponda a tano a ni-ya wo, a namseno
mowó na mowó nya bana ba Yosef, na mo
a kane, kana a tano a yolome omony a itumbu
22 ao. * Onyola jemea nde Yosef niponda a
tano a ni-ya wo a bolino joṅgele onyola be-
busedi ba Bona-Israel na mo a bola pe bea-
nedi onyola bewese bao.
23 **Onyola** jemea nde Mose, niponda a yabeno
saṅgo na nyaṅgo ba ta ba wuta mo miodi mi-
lalo, ebanja ba ta b'ene ná nu muna a doli,
nde ba si ta ba bwa beanedi ba kiṅe boṅgo.
24 * Onyola jemea nde Mose, niponda a kokino,
a baṅgino o belabe mun'a mun'a Farao nya
25 muto; * a ta a poso o takisabe muemba na
tumba la Loba, buka o bwese momene mu-
26 nyeṅge ma son a ponda onyola bobe, * Kana
a tano a laṅga ison a Kristo mbwaṅ mundene
buka mawuta ma bema ma Egipto; ebanja
27 a ta 'ombwa o musauedi. * Onyola jemea

nde a dīno Egipto, a si bo malinga ma kine
bongo; ebanja a ta a welisane ka mowó nu
m'ene nu nu si m'enene. * Onyola jemea nde 28
a teseno Pasah na koma la maya, ná munyam-
sedi a si nyamse bana babu ba boso. * O- 29
nyola jemea nde ba tombino oteten a munja
mu m'ole biana mundi, lena bato ba Egipto
pe ba kekino na babo ba minyabe. * Onyola 30
jemea nde bedima ba Yeriko be kwedino,
niponda be tano be dingabele minya samba.
* Onyola jemea nde mut'a mbamba Rahab a si 31
tano a nyama muemba na bamayanako, kana
a tano a kasa basome-mundi na musango.

Na kwale pe nje buka nika? Ponda nye na 32
e walamene mba, o kwala pe onyola Gideon
na Barak na Simson na Yefta na Dawid na
Samuel na batoperi-ba-mudī, * bena ba ta ba 33
buka manea ma kine onyola jemea, ba bola
teme-lasim, ba kusa makaki, ba dibise midumbu
ma ngila, * ba loko nginy'a wea, b'onga na 34
bowoli ba po, onyola bobo ba timba nginya,
ba timba nginya o bila, ba buka milon ma
bila ma bapepe. * Bito ba kusa pete bawedi 35
babu onyola bepumbwedi, bapepe ba takisabe
nde ba s'emeye kasa jongise labu, ná ba kuse
bepumbwedi ba kwedi ba bwam. * Bapepe 36
ba kusi lò na mbeti na ngata na beboa; * ba 37
ta b'angwabe madale, ba kebe na sò, ba ke-
kisabe na mitakisan, ba bwabe na po, ba
dangwane nde beyobo ba midongi na ba
mbodi, ba bene nde longe la mutaka na la
ndutu, ba tusabe, * babo, bena wase e si tano 38

e doṅgamene̱ o jalea, ba yeṅga nde o beyaṅ
na o midoṅgo na o milomba na o misima
39 ma wase. *Ban be̱se̱ nde, to̱na ba kusino̱
40 mboṅ onyola jemea, ba si kusi dikaki; *ebanja
Loba a ta a boṅsane̱ lambo la bwambwam
onyol'asu, ná ba si timbisabe̱ na ke̱ṅge̱ṅge̱,
nde biso̱ di si be̱.

12 Onyola nika so̱ ese̱le̱ biso̱ pe̱, kana di
diṅgabe̱le̱no̱ na nika diwindi la mboṅ, di
sumwe mambo me̱se̱ ma dilise̱ biso̱ na bobe
bo to̱ndi bakame̱ na biso̱, nde di nye pe̱ mila
na titimbe̱ o pembisan ni te̱se̱be̱ biso̱ oboso,
2 *o ka jombwa Yesu mubotedi na mudomsed'a
jemea, nyena o bejedi ba munye̱ṅge̱ muena
mu ta mu naṅga mo̱ oboso, a ta a we̱lisane̱
mbasa, a si dube̱ iso̱n, na mo̱ a ja o dia la
3 mom la bejedi ba Loba. *Ombwa nu nyena
nu ta nu we̱lisane̱ nika mpendu ma bato ba
bobe liṅgise̱ mo̱, kanyena lo si wo̱lo̱ na ka
bo̱bo̱ o midī manyu.

4 Ebanja lo si ta lo má-jana nate̱na maya
5 onyol' ewe̱nji liṅgise̱ bobe, *lo dimbedi lo̱-
ko̱mea, lena di kwalabe̱ na binyo̱ ka bana na:
„A mun'am o si no̱ṅgo̱ ko̱kise̱ la Saṅgo ka
lambo disadi, o si wo̱lo̱ ke̱ a ma-domea oa;
6 *ebanja nu nyena Saṅgo a to̱ndino̱, mo̱
nde a ma-ko̱kise̱no̱, a ma-dipa muna
7 na muna, nyena a ma-no̱ṅgo̱no̱." *Yete̱-
na lo we̱lisan ko̱kise̱, ke̱ Loba pe̱ a ma-leele̱
nde mo̱me̱ne̱ na binyo̱ ka bana. Ebanja njika
8 muna saṅgo a si ma-ko̱kise̱no̱. *Nde yete̱na
binyo̱ le esibe̱ kusa ko̱kise̱, lena be̱se̱ ba ku-

sino̱ doṅgo, ke̱ le nde bana ba so̱mbo̱, lo titi
bana ba mboa. *Buka nika, di ta pe̱ 9
di be̱ne̱ basaṅgo basu ba eyobo o ko̱kise̱ biso̱,
nde di ta nde di bola babo̱ edube; di s'aṅga-
me̱n so̱ nde beṅga sibise̱ biso̱me̱ne̱ owasa
Saṅgo a midī, ná di be̱ lo̱ṅge̱? *Ebanja ba- 10
bo̱ ba ta nde ba ko̱kise̱ biso̱ ṅgus'a minya
kaponda mo̱ṅge̱le̱ mabu, nde mo̱ onyola bwam
basu, ná di kuse doṅgo o bosaṅgi bao. *Nde 11
nyai á ko̱kise̱ ye̱se̱ i si m'e̱ne̱ne̱ biso̱
dibokime̱ne̱ ka munye̱ṅge̱, nde ka ndụ-
tu, nde ombusa nika i ma-wana bepuma
ba musaṅgo ba te̱me̱-la-sim na ba ba
leabe̱ na mo̱.

Onyola nika so̱, embe̱ maa ma yo̱lo̱m na 12
mabo̱ṅgo̱ ma bo̱bi, *te̱se̱ maṅgea na sim 13
onyola miende manyu, ná di le eboki di si
so̱njo̱, nde buka nika di bo̱lisabe̱ nde. *Bupe̱ 14
musaṅgo na be̱se̱ na saṅgisabe̱ pe̱, le-
na esibe̱ mo̱, ke̱ to̱-moto a si me̱nde̱
je̱ne̱ Saṅgo. *Aṅgame̱ye̱ ná moto a s'asum- 15
we̱ na nded'a Loba, e si ya be̱ muaṅga ma
njoṅgi mu pumea o bwese̱ binyo̱ ndutu, mue-
na onyol'ao nde gita ba ma-timbano̱ mbindo,
*ná to̱ mowó̱ a si be̱ nya musonje to̱ ewol'a 16
moto ka Esao, nyena ny'andise̱ mutur'ao
onyola da diwo̱. *Ebanja lo bī, ná a ta a 17
baṅgabe̱, niponda a tano̱ a pula saṅgwa
bonam ombusa nika; ebanja a si so̱i epolo
onyola jate̱le̱, to̱na a tano̱ a pulise̱ mo̱ na
mbembe.

Ebanja lo si sisedi be̱be̱ na mudoṅgo, mu- 18

ena ba ma-weleno tapa, na wea i m'onye na
19 mawindi na yùu na muititi na mūdi, * na
mumban ma museba na doi la beyala, lena
ba bena ba ta ba seṅga mo b'ekino, ná eyala
20 e si kwalabe pe na babo. * Ebanja ba si ta
ba welisane mu mueka na: „to nyama nde
e tapi te mudoṅgo, ny'aṅgwabe madale".
21 * Nde jenene di ta boṅgo, ka nyena Mose a
ta a kwala na: Na londi na boṅgo, na ma-soa
22 pe. * Nde binyo lo sisedi nde bebe na mu-
doṅgo ma Sion na mundi ma Loba la loṅge,
Yerusalem nya mony na lodun na lodun la
23 angel, * na jakotone na muemba ma bana
ba boso, bena ba tilabe o mony, na mukai-
sedi, Loba la bese, na midī ma batem-na-sim,
24 bena ba timbisabe na keṅgeṅge, * na muwa-
led'a male ma penya, Yesu, na maya ma
miasele, mena ma ma-tope bwam buka ma
25 Abel. * Ombwa ná lo si baṅga nu nyena nu
ma-kwale; ebanja yetena ba ba s'oṅgi bena
ba baṅgi nu nyena nu kwali beanedi ba Loba
o wase, neni biso di mendeno joṅga, yetena
di umbele mbusa na nu nyena nu ma-kwale
26 wa o mony, * nu nyena doi lao di ta di souse
wase o niponda mene; nde tatan a boli di-
kaki na: „Ṅgedi nipepe na si mende souse
27 wase momene mowó, nde na mony pe." * Nin:
„ṅgedi nipepe" e ma-lee nde betukwedi ba
ma mena ma ma-sousabe, kana ma wekabeno
onyola nikamene, ná ma mena ma si ma-sou-
28 sabe ma tiṅgame. * Onyola nika, kana di
ma-kusano janea, lena di si ma-sousabe, esele

biso di leele masoma, mena onyol'ao nde di
ma-boleano Loba ka ni ma-dolisane na edube
na bongo; *ebanja Loba lasu e nde wea 29
i ma-disane.

Tingame na ndol'a bonasango. *Lo si 13
dimbea jese ben, ebanja onyol'ao dongo
ba ta ba jese angel, esibe bia. *Ongele 3
babeboa ka biana lo kwesabe nde muemba
na babo, na ba pe bena ba ma-takisabe, kana
binyo pe lo diano lo ben nyolo. *Esele diba 4
di be edube na bese, nòngo la diba pe ka ni
si ben misan; ebanja Loba a mende kaise ba-
misonje na babwe-diba. *Edemo anyu e be 5
etum na tondo la bema, kana lo ma-sibiseno
mulema na ma mena lo benno; ebanja momene
a kwali na: „Na si mende jesele oa to bangisane
oa tom," *ka nyena di ena di kwala na mu- 6
lema mu embam na: „Sango nde e jongwane
lam, na si mende bwa bongo; nje moto eno
ná a wele bola mba e?"

Ongele bombwedi banyu, bena ba ta ba 7
langwea binyo eyal'a Loba; ombwa su la
bedangwedi babu, embilane jemea labu. *Yesu 8
Kristo e nde mulemlem kiele na oenge
na natena o bwindea. *Lo si dutabe na nyai 9
á ben ba beleedi; ebanja ye bwam, ke mu-
lema mu embam onyola ndedi, seto onyola
mada, mena ba ba ma-dangwe oten ba si ma-
kusano musen. *Biso di ben diyo, lena ba ba 10
ma-boleye munoko ba si benno nginya o dea
oten. *Ebanja nyama yena maya mao prisi 11
nindene e tano e wana o wum'a bosangi onyo-

la miobe, manyolo mao ma ta nde ma disabe̱
12 ombusa mboko. * Onyola nika nde Yesu pe̱,
ná a sañgise̱ dimuti onyola maya mao, a ta
13 a taka ombusa jo̱mbe̱ (la mundi). * Onyola
nikame̱ne̱ ese̱le̱ biso̱ di buse na mo̱ ombusa mbo-
14 ko, kana di ma-we̱lisane̱no̱ iso̱n ao. * Ebanja
di sibe̱n mundi mu ma-tiñgame̱ uan,
nde di ma-pulise̱ nde mu mu me̱nde̱ po̱.
15 * Ese̱le̱ so̱ biso̱ di waneye Loba mabea ma
sesa onyol'ao ponda ye̱se̱, nika nye nde be-
puma ba bepopo bena be ma-puse̱le̱ dina lao.
16 * Lo si dimbea o bola bwam na jabane̱, ebanja
17 nika mabea nde i do̱lisan Loba. * Señgane̱
bombwedi banyu, sibise̱ binyo̱ me̱ne̱ owas'abu;
ebanja babo̱ nde ba ma-tate̱ onyola midī manyu
ka ba bena ba me̱nde̱ bole̱ bolañgi, ná ba bole
mo̱ na munye̱ñge̱, seto̱ na sunjumea; ebanja
18 nika e titi muse̱ñ na binyo̱. * Kane̱ onyol'
asu; ebanja di bake̱ bwambwam, ná di be̱n
mudī ma bwam, kana di ma-pulise̱no̱ o dañgwa
19 ka bwam o mambo me̱se̱. * Nde na m'ome̱le̱
binyo̱ o beñga bola nika, ná na wamse̱ tim-
20 bisabe̱ na binyo̱. * Nde Loba la musañgo
nu busise̱ mutateri nunde̱ne̱ nya mido̱ngi o
kwedi onyola maya ma male ma bwindea,
21 Sañgo asu Yesu, * a boñsane̱ binyo̱ onyola
ebol'a bwam te̱ o bola jemea lao, kana a ma-
wekano̱ oteten anyu ma ma do̱lisan oboso bao
onyola Yesu Kristo; edube e be̱ na mo̱ o
bwindea na bwindea. Amen.
22 Na m'ome̱le̱ binyo̱, a bonate, we̱lisane̱
eyal'a jome̱le̱; ebanja na tiledi nde binyo̱ na

ṅgus'a beyala. * Bia ná muna-saṅgo Timoteo 23
a má-tesebe wonja, na mo nde na mendeno
jene binyo, yetena a wamse po. * Soma bom- 24
bwedi banyu bese na basaṅgeri bese. Ba
Italia ba som binyo. * Ndedi e be na binyo 25
bese. Amen.

KALAT'A YAKOBO.

Yakobo muut'a Loba na nya Saṅgo Yesu 1
Kristo onyola dom la matumba na maba o
bapambilan, munyeṅge na binyo.
A bonate, laṅga ninka ka munyeṅge mo 2
na mo, yetena lo ma-ko o gita la nyai a
makekisan, * kana lo bīno ná sobe la mbale 3
la jemea lanyu di ma-weka nde welisane. * Nde 4
welisane di bene nde ebol'a keṅgeṅge, ná lo
be bato ba keṅgeṅge na balondi, ná lo si bene
mutaka o to-lambo. * Nde yetena dibie di 5
ma-pula te na moto, a sosomeye Loba, nyena
nu ma-bole bese na mulema mowó, esibe do-
mea, nde di mende bolabe mo. * Nde a soso- 6
meye nde na jemea, esibe diṅga penda o to-
lambo; ebanja nu nu ma-diṅge penda e nde
biana emune a munja, yena e ma-sousabe na
ṅgo na dipea muri na muri. * Ebanja ninka 7
moto a s'aṅgamen joṅgele ná a mende kusa
lambo na Saṅgo, * mot'a milema miba, 8
nyena nu si ma-tiṅgame o maṅgea mao mese.
* Muna-saṅgo nya bejedi be sibi a sese nde 9

10 onyola jasame̱ lao, *nya mbwaṅ pe̱ onyola
bao be sibi; ebanja a me̱nde̱ tomba ka mbonj'
11 a bewudu. *Ebanja wei i busi na eyidid'ao,
i anjise̱ bewudu, mbonj'ao pe̱ i po̱ledi, bwam
ba beombwedi bao bo nyam; nikame̱ne̱ nde
mbwaṅ ma moto pe̱ mu m'anjano̱ o maṅgea
12 mao. *Bonam na moto nyena nu ma-
we̱lisane̱ kekise̱; ebanja yete̱na a so̱be̱
mbale̱ a me̱nde̱ kusa ekot'a loṅge̱, yena
Saṅgo a kakanno̱ ba bena ba to̱ndi mo̱.
13 O s'ese̱le̱ to̱-moto a kekisabe̱ te̱, a kwala
na: Na ma-kekisabe̱ nde na Loba. Ebanja
Loba a titi na a kekisabe̱ na bobe, to̱ mo̱ pe̱
14 a si ma-kekise̱ to̱-moto. *Nde moto na moto
a ma-kekisabe̱ nde, ke̱ a dutabe̱ na lo̱ndo̱be̱
15 na bao bepuledi. *Nde bepuledi be no̱ṅgi te̱
deme̱, na mo̱ be ya bobe, nde bobe bo dom
16 te̱, na mo̱ bo ya kwedi. *A bona-saṅgo ba
17 ndolo lo si wo̱ndo̱be̱. *Jabea na jabea la
bwam te̱, na bowe̱n ba ke̱ṅge̱ṅge̱ te̱ ba
ma-wa nde o mo̱ny na Saṅgo nya mu-
e̱ne̱n, nu nyena betukwedi be titino̱
na mo̱, to̱ ediṅge̱diṅg'a betukwedi.
18 *Mo̱ nde a yai biso̱ kaponda jemea lao mo̱me̱ne̱,
onyola eyal'a mbale̱, ná di be̱ nyai á bepuma
ba boso ba bewekedi bao.
19 Onyola nika a bona-saṅgo ba ndolo, ese̱le̱
moto na moto a wamse̱ o seṅga, nde munyo̱ṅgo̱
20 o to̱po̱, munyo̱ṅgo̱ pe̱ o malinga; *ebanja
maliṅga ma moto, ma si ma-bola te̱me̱-la-sim
21 la Loba. *Onyola nika sumwa mbindo ye̱se̱
na bobe bo nyukam, nde lo no̱ṅge na pī eyala

e de̱be̱ oteten anyu, yena e ma-we̱le̱ suṅge̱
midī manyu.
Nde binyo̱ be̱ nde baboledi b'eyala, seto̱ 22
baseṅgedi mo̱me̱ne̱, o wo̱ndo̱ binyo̱me̱ne̱.
* Ebanja yete̱na moto e nde museṅged'a eyala, 23
nde a si be̱ muboledi, ke̱ e nde biana moto nu
m'ombwe̱ boso bao a yabanno̱ o je̱ne̱. * Ebanja 24
'ombono̱ mo̱me̱ne̱, na mo̱ 'ala, a dimbea dibo-
kime̱ne̱ ne̱ni a tano̱. * Nde nu ny'ombo o 25
mbend'a ke̱ṅge̱ṅge̱ nya wonja, nde a tiṅgame̱
oten, a si be̱ museṅgedi nu ma-baṅgisane̱, nde
muboledi nu ma-bole̱, mo̱ nde a me̱nde̱ be̱
bonam o bola lao. * Nde moto a m'o̱ṅge̱le̱ te̱ 26
ná e nde nudube̱, nde a s'embe̱ eyem'ao, nde
a wo̱ndo̱ nde mulema mao, ke̱ dube̱ lao le nde
ewolo. * Dube̱-la-Loba di saṅgi, lena di 27
si be̱n misan oboso ba Loba Tete̱, le
nde na: O pe̱pe̱le̱ banyue na mikusa o
ndut'ábu, na o te̱se̱ mo̱me̱ne̱ etum na
mbindo a mundi-ma-wase.
A bonate, lo si be̱ne̱ jemea la Saṅgo asu 2
nya bosaṅgi Yesu Kristo o ka jombwea la
mioso ma bato. * Ebanja yete̱na moto nu 2
bo̱ti lo̱ndo̱ la gol na mbo̱t'a bwam a po̱i te̱
o ndoṅgame̱n anyu, mutuedi pe̱ n'edun a
mbo̱ti, * binyo̱ lo m'ombwea nde nu bo̱ti 3
mbo̱t'a bwam, lo kwala na: Ja uan ya bwam,
nde lo kwalane̱ mutuedi na: Te̱me̱ ua, to̱ na,
ja owasa ebambu a mataṅga mam. * O nika 4
lo s'aban so̱ na binyo̱me̱ne̱, lo si timbi bakaisedi
ba mo̱ṅge̱le̱ ma bobe? * Seṅga, a bonate ba 5
ndolo: Loba a si po̱si batuedi ba mundi-ma-

wase o be mbwañ o jemea na basañgwedi ba
6 janea, lena a kakanno ba-ba tondi mo? * Nde
binyo lo sambwele mutuedi. Seto bambwañ
nde ba ma-takise binyo, seto babo nde ba
7 ma-dute binyo oboso ba bekaisedi? * Seto
babo nde ba ma-tope dibena liñgise dina la
bwam, lena na mo nde lo kusino dina lanyu?
8 * Nde yetena lo ma-londise ka mbale mbend'a
kiñe, kaponda betiledi na: „Tondo muna-
soñgo ka oamene," ke lo ma-bola bwam.
9 * Nde yetena lo m'ombwea nde mioso ma bato,
ke lo ma-bola nde bobe, lo ma-kwesabe pe
10 onyola mbenda ka babulele-mbenda. * Ebanja
nu nu ma-neñge mbenda nyese, nde a wusa
boso ba lambo bowó, ke a kwedi nde o mese.
11 * Ebanja nu nu kwali na: „O si wite musonje,"
a kwali pe na: „O si bwa." Nde yetena o si
wite musonje, nde o bwa, ke oe nde mubulele-
12 mbenda. * Binyo lo kwala nde nika, lo bola
pe nde nika, ka ba bena ba mende kaisabe
13 onyola mbend'a wonja. * Ebanja bekaisedi
be si ben ndedi na nu nyena nu si leele ndedi;
nde ndedi e ma-sese nde liñgise bekaisedi.
14 Njika museñ mue, a bonate, yetena moto
a ma-kwala na, na ben jemea, nde a si bene
15 bebolo? Jemea lena di oñgise mo? * Muna-
sañgo nya mome to nya muto e te musamba,
16 to a ma-taka te onyola da la bunya, * nde
mowó nyanyu a kwalane babo na: Ala na
musañgo, lo babise nyolo, lo be judi, nde lo
si bole babo di lena di ma-pule onyola nyolo,
17 njika museñ so mu? * Nikamene nde je-

mea, yetena di si ben bebolo, ke di wedi
nde na momene. * Ē, moto ena a kwala na: 18
Oa o ben jemea, mba pe na ben bebolo. Leele
mba jemea longo esibe bebolo, mba pe na
ma-leele oa jemea lam onyola bebolo bam.
* Oa o dube ná Loba le nde diwo: o boli 19
bwam, midī ma bobe pe mi dube nika, mi
ma-soa pe. * Nde, a mot'ewolo, o si bī ná 20
jemea di si ben te bebolo, ke di wedi nde?
* Sango asu Abraham a si ta nde a tesebe na 21
sīm onyola bebolo, niponda a bolino mun'ao
Isak jabea o diyo? * O m'ene so ná jemea 22
di ta di bola muemba na bebolo bao, nde jemea
di ta di timba na kengenge onyola bebolo;
* nde betiledi pe be timbi londa, bena be 23
kwali na: „Abraham a ta a dube, nde nika
e ta e langabe mo onyola teme-la-sim,“ nde
a belabe dikom la Loba. * Lo m'ene so ná 24
moto a ma-tesebe nde na sim onyola bebolo,
seto onyola jemea momene. * Nikamene pe 25
mut'a mbamba Rahab, a si ta nde a tesebe na
sim onyola bebolo, kana a kasino bamiendi,
a tongwele pe babo ngea nipepe? * Kana 26
nyolo e wedino, ke mudī mu titi, nikamene
pe jemea di wedi, ke bebolo be titi.

A bonate, lo si timba baleedi gita, lo bī 3
ná bekaisedi basu be mende benga kola.
* Ebanja biso bese di ma-wusa o gita la mambo; 2
yetena mowó a si ma-wusa o eyala, ke e nde
mot'a kengenge nu dongamen tinge nyolo
nyese. * Ombwa, di ma-wele wosi bekakan 3
o midumbu mao, ná i dube biso, nde di ma-

4 yo̱mbise̱ pe̱ nyol'ao nye̱se̱. * Ombwa pe̱ mio̱lo̱,
ne̱ni mieno̱ bonde̱ne̱, mi ma-nimabe̱le̱ pe̱
na ṅgo̱ ninde̱ne̱, ke̱ mi ma-yo̱mbisabe̱ te̱ na
son a pai a sina, to̱-njika wuma jo̱ṅge̱le̱ la
5 musina di ma-puleano̱. * Nikame̱ne̱ pe̱ nde
eyeme̱ ye nde eloṅgi esadi, nde e ma-to̱po̱
mambo mande̱ne̱. Ombwa, njika son a wea,
6 i ma-dise̱ diwe̱nji dinde̱ne̱. * Eyeme̱ pe̱ ye
nde wea. Eyeme̱ ye nde oteten a beloṅgi
basu ka mundi-ma-wase ma ka ni si te̱m na
sim, yena e ma-windise̱ nyolo nye̱se̱, e ma-
pe̱yise̱ pe̱ muyo̱mbo̱ ma loṅge̱ wea, mo̱me̱ne̱ pe̱
7 e ma-pe̱yisabe̱ na wum'a wea. * Ebanja be-
wekedi be̱se̱ ba nyama na lono̱n na nyam'a
miaba na nyam'a madiba be ma-bo̱bisabe̱, be
8 má-bo̱bisabe̱ pe̱ na bato; * nde to̱-moto a titi
ná a we̱le̱ bo̱bise̱ eyeme̱; bobe boena bo si ma-
wumse̱, bo londi nde na bwaṅga bo ma-bwane̱.
9 * Na mo̱ nde di ma-sesane̱no̱ Loba na Tete̱,
mo̱ pe̱ nde di ma-loane̱no̱ bato, ba wekabe̱ o
10 bowan ba Loba. * O mulemlem ma mudumbu
nde e ma-busano̱ bonam na malou. A bonate,
11 e s'aṅgame̱n be̱ nika: * Toṅgo e ma-busise̱ o
12 mulomba mowó̱ nye̱ṅge̱nye̱ na njoṅgi? * A
bonate, jaṅgolo lena di ya njabi, to̱ bwele ba
lonye̱ṅge̱ny pe̱ maṅgolo? To̱ toṅgo a maṅga
pe̱ e titi ná e bola madiba ma nye̱ṅge̱ny.
13 Nja e dibie̱ na nuso̱ṅtan oteten anyu? Ese̱le̱
mo̱ a lee̱le̱ bebolo bao o bedaṅgwedi ba bwam,
14 o pī a dibie̱. * Nde lo be̱n te̱ njoṅg'a ko̱di
na mitaṅgo o milema manyu, ke̱ lo s'aṅga-
me̱n sese̱ na to̱po̱ lobaṅgo liṅgise̱ mbale̱.

*Din dibie di titi di, di wu o mony, le nde 15
la wase, l'eyobo na la Satan. *Ebanja wu- 16
ma kodi na mitango beno, oten nde mpungu
na nyai a bebolo ba bobe yese yeno. *Nde 17
dibie lena di wu o mony le nde lambo la
boso konji, denge musango, muyao, sengane,
londa na ndedi na bepuma ba bwam, di si
ma-temeye muri mowó, ka ni si ben mawon-
don. *Nde epum'a teme-la-sim e ma-sabe 18
nde o musango na ba bena ba ma-kome
musango.

O ueni miembà na bewenji ba ma-busano 4
oteten anyu? E titi nde onyola bepuledi ban-
yu, bena be m'ane oteten a belongi banyu?
*Lo ma-pula, nde lo si ma-bene; lo ma-bwa, 2
lo konone pe, nde lo si ma-wele kusa mo; lo
m'ana ewenji na bila, nde lo si ma-bene,
ebanja lo si ma-sosomea. *Lo ma-sosomea, 3
nde lo si ma-kusa, ebanja lo ma-sosomea ka
ni si tengen, o nyamse mo o bepuledi banyu.

Binyo bome na bito ba misonje, lo si bī 4
ná dikom la wase le nde bosinga na Loba?
To-nja so nu ma-pule be dikom la wase, a
ma-timbise nde momene musinger'a Loba.
*To, lo m'ongele ná betiledi be kwali nde 5
tete na: Mudī muena a jeseno oteten asu, a
ma-pulise mo na kodi? *Nde a ma-benga 6
nde bola ndedi nindene, onyola nika e kwala-
be na: „Loba a m'eka bakumba, nde a ma-
leele ndedi na ba ba sibise nyolo.“ *Sibise 7
so binyomene owasa Loba. Eka Satan,
nde a ma-nya binyo mīla. *Sisea bebe 8

na Loba, nde mo̱ pe̱ a ma-sisea be̱be̱ na
binyo̱. A binyo̱ babobe, sańgise̱ maa man-
yu, binyo̱ ba milema miba pe̱, timbise̱ milema
9 manyu ko̱nji. * Be̱ ndutu, le̱be̱ l'eye pe̱; lò̱
lanyu di timbe male̱bo, munye̱ńge̱ manyu pe̱
10 ndutu. * Sibise̱ binyo̱me̱ne̱ oboso ba Loba,
nde a me̱nde̱ jase̱ binyo̱.
11 A bonate, lo si to̱po̱ne̱ mowó̱ na nune̱
bobe! Nu nu ma-to̱pe̱ bobe lińgise̱ muna-sańgo,
to̱ kaise̱ muna-sańgo, a ma-to̱po̱ nde bobe
lińgise̱ mbenda, na kaise̱ pe̱ mbenda. Nde
o ma-kaise̱ te̱ mbenda, ke̱ o titi muboleye̱-
12 mbenda, nde mukaise̱-mbenda. * Mowó̱ nde
e mubole̱-mbenda na mukaisedi, nyena nu
ma-we̱le̱ jońgise̱ na nyamse̱. Nde oa nja, nu
ma-kaise̱ nupe̱pe̱?
13 Ndee! binyo̱ lo ma-kwale̱ na: Oe̱ńge̱ to̱
kie̱le̱ di me̱nde̱ wala o ninka na ninka mundi,
di me̱nde̱ tombise̱ oten mbu mowó̱, o jońgwa
14 nyuńga na kusa pe̱ muse̱ń; * nde lo si bie
nje e me̱nde̱ be̱ kie̱le̱. Ebanja lońge̱ lanyu
le nje? Le nde ka muudi muena mu m'e̱ne̱ne̱
15 son a ponda, na mo̱ mu nyo̱ńgo̱. * Nde l'ań-
game̱n nde kwala na: Yete̱na Sańgo 'emedi,
di me̱nde̱ be̱ lońge̱ di bola pe̱ ninka na ninka.
16 * Tatan so̱ lo ma-sese̱ nde o belańge banyu.
17 Nika nyai á jasese̱ ye̱se̱ ye nde bobe. * To̱-
nja so̱ nu bī bole̱ bwam, nde a si bole,
ye bobe na mo̱.
5 Ndee! a binyo̱ bambwań, eya, lo te̱ pe̱
misea ma mbembe, onyola nde̱ńge̱ nyena ni
2 me̱nde̱ po̱ye̱ binyo̱. * Mbwań manyu mu má-

nyama, mbo̱t'anyu pe̱ i má-da betanda, * gol 3
anyu na silba anyu ba má-ko̱ mañgiledi, mañ-
giledi mao ma me̱nde̱ be̱ mboñ liñgise̱ binyo̱,
ma me̱nde̱ pe̱ da eyobo anyu ka wea. Lo ta
lo ko̱te̱le̱ mawuta ma bema o minya mi sukan.
* Ombwa musauedi ma baboledi bena ba ta 4
b'umbwa mionda manyu, muena lo danno̱ babo̱,
mu ma-te̱ musea; misea ma bumbwedi pe̱ mi
po̱i o matoi ma Sañgo Sebaot. * Lo ta mu- 5
nam o wase na nyo̱se̱ la ndubwa, lo ta lo
wo̱ñgise̱ milema manyu o bunya (banyu) ba
bwabe̱. * Lo ta lo kwese̱, lo bwa pe̱ nute̱m- 6
na-sim, a si ta 'eka binyo̱.

Binyo̱ we̱lisane̱ so̱, a bonate, nate̱na be- 7
po̱yedi ba Sañgo. Ombwa, muse̱-monda a
m'eñge̱le̱ nde bepuma ba bwam ba wase, a
ma-we̱lisane̱ onyol'ao natē̱ be kusa mbu'a boso
na nya sukan; * binyo̱ pe̱ we̱lisane̱ nde, 8
embe̱ milema manyu, ebanja bepo̱yedi ba
Sañgo asu be be̱be̱. * A bonate, lo si sunju- 9
me̱ye̱ onyola mowó̱ na nune̱, ná lo si kaisabe̱.
Ombwa, mukaisedi a te̱m oboso ba jo̱mbe̱.
* A bonate, no̱ñgo̱ bato̱peri-ba-mudi, bena 10
ba ta ba lañgwa o dina la Sañgo, ka eyem-
bilan a matakisan na we̱lisane̱. * Ombwa, 11
di ma-bele̱ ba bena ba ta ba we̱lisane̱ bonam.
Lo señgi onyola we̱lisane̱ la Hiob, l'e̱n pe̱
su la Sañgo, ebanja Sañgo a londi nde na
ndedi, e pe̱ na mulema ma ndedi.

Nde ka lambo la boso, a bonate, lo si kana 12
so̱ñgo̱, to̱ na mo̱ny, to̱ na wase, to̱ e be̱ nde
nyai a so̱ñgo̱ nipe̱pe̱. Ē̱ anyu e be̱ nde ē,

ke̱m anyu pe̱ e be̱ nde ke̱m, ná lo si ya be̱
lo ko̱ o bekaisedi.
13 **M**owó̱ nyanyu a ma-taka te̱, a kane̱; moto
a ma-bwa te̱ munye̱ṅge̱, a lo̱ṅge mieṅge.
14 * Mowó̱ nyanyu a ma-boa te̱, a bele̱ baturu
ba muemba, ba kane̱ omo̱ny ao, b'o̱kise̱ mo̱
15 na mula o dina la Saṅgo. * Nde muka ma
jemea mu me̱nde̱ bo̱lise̱ muboedi, nde Saṅgo
a me̱nde̱ te̱se̱ mo̱, a ta te̱ a bola bobe, bo la-
16 kisabe̱ mo̱. * Puse̱le̱ mowó̱ na nune̱ miobe,
kane̱ onyola mowó̱ na nune̱, ná lo bo̱lisabe̱;
ebanja muka ma iwie̱ ma nute̱m-na-sim
17 mu ma-tombwane̱ gita. * Elia a ta nde
moto ka biso̱, nde a ta a kane̱ ná mbua e si
yo̱le̱; nde e si ta e yo̱le̱ o wase mbu milalo
18 na mio̱di mutoba. * Nde a ta pe̱te̱ a kane̱, na
mo̱ny e bola mbua, wase pe̱ e pume̱le̱ bepu-
ma bao.
19 **A** bonate, mowó̱ nyanyu a pambilan te̱ na
20 mbale̱, nde mowó̱ a tukwa mo̱, * a bie, ná
nu nu ma-tukwe̱ mot'a bobe, o jasumwe̱ na
pambilane̱ la ṅge'ao, a me̱nde̱ joṅgise̱ mudī
o kwedi, na kurumane̱ pe̱ dimuti la miobe.

KALAT' A YUDA.

1 Yuda, muut'a Yesu Kristo, mun'a nyaṅgo
a Yakobo, onyola ba bena ba saṅgisabe̱ o
Loba Tete̱, babelabe̱ bena ba ne̱ṅge̱be̱ na Yesu

Kristo. *Ndedi na musaṅgo na ndolo ba 2
beṅge nde to̱ndo̱ na binyo̱.
A bandolo, kana na tano̱ na bo̱le̱ na mu- 3
lema mam mue̱se̱, o tilea binyo̱ onyola joṅgise̱
la biso̱ be̱se̱, na timbi kusa ka ni nyakisan
mba o jome̱le̱ nde binyo̱, ná lo ane ewe̱nji
onyola jemea, kana di bakabe̱no̱ na basaṅgeri
ṅgedi po̱me̱ne̱ onyola ye̱se̱. *Ebanja doṅgo 4
la bato ba so̱li na yò̱o̱, bame̱ne̱ bena e se̱-
le̱no̱ tilabe̱ onyol'abu kwaṅkwaṅ onyola be
bekaisedi, bato ba bobe, bena ba ma-yo̱mbise̱
nded'a Loba lasu onyola njudud'a bobe, ba
to̱bo̱ pe̱ mpo̱m masu ma muanedi na Saṅgo
po̱me̱ne̱, Yesu Kristo. *Nde na ma-pula bola 5
binyo̱ jo̱ṅge̱le̱, binyo̱ bena lo bī mambo me̱se̱
ṅgedi po̱ onyola ye̱se̱, ná Saṅgo niponda a
suṅgino̱ dimuti o Egipto, ombusa nika a ta
a nyamse̱ ba bena ba si dube̱. *Angel pe̱ 6
yena i si ta i ne̱ṅge̱ janea labu, nde b'ese̱le̱
nde bejedi babu, a ne̱ṅge̱ mo̱ o ṅgat'a bwin-
dea o muititi onyola bekaisedi ba bunya
bonde̱ne̱. *Kana Sodom na Gomora pe̱ na 7
mindi mi diṅge̱le̱ babo̱, o mulemlem ma ka-
me̱ne̱ ka ban, ba wuno̱ o musonje, na babo̱
ba tombea pe̱ o be̱n ba beyobo, ba te̱mno̱
k'eyembilan, o taka na beko̱kisedi ba we'a
bwindea. *Nika bowan me̱ne̱ pe̱ nde ban 8
ba ma-bolano̱ ka banaṅge̱-ndo̱ti, ba ma-timbise̱
eyobo mbindo, nde ba baṅga nde manea, ba
to̱po̱ dibena liṅgise̱ m'asam. *Nde Mikael 9
muaned'a angel, niponda a tano̱ a suṅgane̱
Satan na kwala pe̱ onyola mbimba ma Mose,

a si keki o wanea mo bekaisedi ba dibena,
10 nde a kwali nde na: Saṅgo a kokise oa! * Nde
ban ba ma-topo dibena onyola mambo mena
ba si bīno; nde ma mena ba soṅtanno k'eyobo,
ka nyama i si ben dibie, oten nde ba ma-nyam-
11 seno babo momene. * Eboma na babo,
ebanja b'alo nde o ṅge'a Kain, ba bake babo
momene o mawondon ma Bileam onyola ka
musauedi, ba nyam pe o mpendu ma Kora.
12 * Ban be nde mapeny o mada manyu ma ndolo,
kana ba ma-dano na binyo esibe ison, ba ma-
dese nde babo momene, be nde mawindiwindi
ma si ben madiba, ba ma-woṅgwabele nde na
ṅgo, miele ma mpopoloki mi si ben bepuma,
mi wedi ṅgedi iba, mi dubwedi na miaṅga,
13 * bemune ba munja be ambi, bena ba ma-busise
ison abu momene ka pudi, ṅgeṅget'á sombo,
bena muititi ma pibo mu neṅgebeleno o bwin-
14 dea na bwindea. * Henok pe, moto nu londe
samba ombusa Adam, a ta a topo bediṅge
onyola ban mene, a kwala na: „Ombwa, Saṅgo
a ma-po na lodun na lodun lao la basaṅgeri,
15 * o kaise bese na kokise bato ba bobe bese
onyola bebolo babu ba bobe bese, bena ba
bolino bobe, na onyola beyala ba bwambi
bese bena ban bato ba bobe ba topino liṅgise
16 mo.“ * Ban nde be batope-minyunyuṅgu
liṅgise ma ma ma-we na Loba, bena ba ma-
daṅgwe kaponda bepuledi babu, midumbu
mabu mi ma-topo nde beyala bendene, badoli-
17 sane mioso ma bato onyola museṅ. * Nde
binyo nde, a bandolo, oṅgele beyala bena be

sele kwalabe na bamuloloma ba Sañgo asu
Yesu Kristo, * kana ba lañgwedino binyo, 18
ná o ponda ni sukan bato ba makeko ba
mende po, bena ba ma-dañgwe kaponda bepu-
ledi babu o ka nye bobe. * Ban nde ba ma- 19
wane jabane, bato b'eyobo, bena ba si ben
Mudī.
Nde binyo, a bandolo, loñga nde binyo- 20
mene o jemea lanyu la bosañgi, kane o Mudī
Musañgi. * Neñge binyomene o ndol'a Loba, 21
kana lo m'eñgeleno nded'a Sañgo asu Yesu
Kristo onyola loñge la bwindea. * Loko 22
doñgo be o penda, * oñgise bapepe, kana lo 23
ma-totono babo o wea, bwea bapepe ndedi
na boñgo, nde siñge pe na mboti ni windi-
sabe n'eyobo. * Nde nu nyena nu ma- 24
wele tate binyo ná lo si sonjo na tese pe
binyo, o boso ba bosañgi bao ka ni si ben
misan o munyeñge mundene, * na di Loba di- 25
womene, musuñger'asu onyola Yesu Kristo,
Sañgo asu, bosañgi bo be na mo, na jasame
na ñginya na ñgum oboso ba ponda yese na
tatan na o bwindea boese na boese. Amen.

BEBIISEDI
BA YOHANE.

Bebiisedi ba Yesu Kristo, bena Loba a 1
bolino mo o leele bautu bao mambo mena
ma mende bolane ombusa son a ponda, mo

nde, na ka loma la angel ao a le̱e̱le̱no̱ muut’
2 ao Yohane, *nyena nu boli mboṅ onyola
eyal’a Loba na mboṅ a Yesu Kristo, me̱se̱
3 mena ’e̱nno̱. *Bonam na nu nu ma-laṅge̱ na
ba pe̱ bena ba ma-seṅge̱ ben beyala b’ediṅge̱
na ne̱ṅge̱ pe̱ me̱se̱ mena ma tilabe̱ oten; e-
banja ponda nyá be̱be̱.

4 Yohane onyola miemba samba miena mie
o Asia: Ndedi e be̱ na binyo̱ na musaṅgo mu
ma-we̱ na nu nyena nye, nyena nu ta, nyena nu
me̱nde̱ po̱, na midī samba, miena mie oboso
5 ba bejedi bao, *na Yesu Kristo pe̱, mboṅ a
mbale̱, nu se̱le̱ yabe̱ o bawedi na muaned’a
kiṅ’á wase. Mo̱ nyena nu to̱ndi biso̱ nu su-
6 ṅgi biso̱ o miobe masu na maya mao, *nde
a timbise̱ biso̱ janea la kiṅe̱ na prisi onyola
Loba, Saṅgo ao: edube e be̱ na mo̱ na ṅginya
7 o bwindea na bwindea. Amen. *Om-
bwa, a ma-po̱ na mawindi, nde diso̱
te̱ di me̱nde̱ je̱ne̱ mo̱, na be̱se̱ bena ba
num mo̱, matumba ma wase me̱se̱ pe̱ ma
8 me̱nde̱ jeya onyol’ao. Ē, Amen. *Mba
nde ne A na O, beboteri na su, nika
nde Saṅgo Loba a kwalino̱, nu nyena
nye, nyena nu ta, nyena nu me̱nde̱ po̱
Nyaṅgum.
9 Mba Yohane, muna-saṅgo anyu na mue-
mba manyu o matakisan na o janea na o
we̱lisane̱ o Yesu Kristo, na ta o eyondi, e
belabe̱ na, Patmo, onyola eyal’a Loba na
10 onyola mboṅ a Yesu Kristo. *Na ta o mudī

o bunya ba Sango, na mba na senga doi di-
ndene ombus'am ka museba, * di kwala na: 11
Mambo o m'eneno tila mo o kalati, o lomeye
mo miemba samba: o Efeso na o Smirna na
o Pergamum na o Tiatira na o Sarde na o
Filadelfia na o Laodikea. * Na mba na 12
yombo o jombwa doi lena di kwalisan mba,
nde na yombino, n'en betrukan ba gol samba,
* nde oteten a be betrukan pe mowó, bowan 13
ka mun'a moto, nyena nu boti loki lo komedi
natena miende, na ngod'a gol o bwanga bao,
* nde mulopo mao na nyo ao ba ta nde ba 14
sanga ka nyo a midongi i ma-sange, ka pem-
be, miso mao pe ka misonji ma wea,
* miende mao pe ka misomba mi m'ole na wea, 15
b'oliseno o dio, doi lao pe ka doi la madiba
ma gita; * nde a ta 'alea ngengeti samba o 16
dia lao la mom, po a bowoli nya mioso mi-
ba pe e ta e busa o mudumbu mao, boso bao
pe ka wei i ma-panye na nginya. * Nde ni- 17
ponda n'enno mo, na mba na ko wase o mie-
nde mao ka mbimba; na mo a wele dia lao
la mom omony am, a kwala na: O si bwa
bongo, mba ne nde nya boso na nu sukan,
* na nya longe. Na ta na wo, nde ombwa, 18
ne longe o bwindea na bwindea, na ben pe
lodubwan la kwedi na la mundi-ma-kwedi.
* Tila so ma mena o enno, na ma mena me, 19
na ma pe mena ma mende bolane ombusa
man, * esok'a ngengeti samba, yena o enno 20
o dia lam la mom na betrukan ba gol samba.
Yi ngengeti samba ye nde angel a miemba

samba, be betrukań samba pe be nde miemba
samba.

2 Tilea angel a muemba ma Efeso na, nu
nyena ny'aledi ńgeńgeti samba o dia lao la
mom, nyena nu ma-dańgwe oteten a betrukań
2 ba gol samba, a kwali ninka na: *Na bī bebolo
bońgo na ndut' ańgo na welisane lońgo, na ná o
si ma-wele welisane babobe, o ta o keka ba bena
ba ma-kwale na be nde bamuloloma, nde ba si
3 be, o soi nde babo bato ba lobańgo, *nde o ben
nde welisane, o welisan onyola dina lam, o si
4 woli. *Nde na ben lińgane oa, ná o esele ndol'a
5 boso. *Ońgele o ueni o kwedino, o atele, o
bole bebolo bońgo ba boso! E titi te nika,
ke na mende wamse poye oa na sumwa etru-
kań ańgo o bejedi bao, yetena o s'atele.
6 *Nde o ben nde din, ná o singe bebolo ba
bato ba Nikolaita, bena mba pe na sińgeno.
7 *Nu nu ben matoi, esele mo a seńge, nje
Mudī mu ma-kwalaneno miemba. Nu nu ma-
buke na mende bola mo o da ebońgo a lońge,
yena ye o Paradis' a Loba.
8 Tilea angel a muemba ma Smirna na;
Nyaboso na nu sukan, nyena nu ta nu wo,
9 nde e pe lońge, a kwali ninka na: *Na bī
bebolo bońgo, na matakisan mońgo na tue
lońgo, (nde oe mbwań), na dibena la ba pe
bena ba ma-kwale ná be nde Bona-Yuda,
10 nde ba si be, be nde jakotone la Satan. *O si
bwa to-lambo bońgo o ma mena o mendeno
taka. Ombwa, Satan a mende pimba dońgo
lanyu o beboa, ná lo kekisabe, nde lo mende

kusa ndeṅge dom la minya. Be jemea na-
tena o kwedi, nde namende bola oa
ekot'a loṅge. * Nu nu ben matoi, esele mo 11
a seṅge nje Mudī mu ma-kwalaneno miemba.
Nu nu ma-buke a si mende kusa ndutu na
kwed'a mbusa.

Tilea angel a muemba ma Pergamo na: 12
Nu nu ben po a bowoli nya mioso miba, a
kwali ninka na: * Na bī bebolo boṅgo na 13
wuma o jaino, wuma bejedi ba Satan beno,
nde o tingam na dina lam, o si tobi jemea lam
o minya ma Antipas, mboṅ am nya mbale,
nyena nu bwabe oteten anyu, o wuma Satan
a ma-jano. * Nde na ben ṅgus'a mambo liṅgane 14
oa, ebanja o ben bato bena ba tiṅgam na be-
leedi ba Bileam, nyena nu leele Balak, o
neṅge lambi oboso ba Bona-Israel, o da mabea
ma losaṅgo na wite misonje. * Nde o ben pe 15
bato bena ba tiṅgam na beleedi ba bato ba
Nikolaita o mulemlem ma ka. * Atele so; e 16
titi te nika, ke na mende wamse poye oa, o
janane babo bwemba na po a mudumbu mam.
* Nu nu ben matoi, esele mo a seṅge, nje Mudī 17
mu ma-kwalaneno miemba. Nu nu ma-buke
na mende bola mo mana ma wutam, na mende
pe bola mo dale di ma-saṅge, nde omony a
di dale pe dina la penya di tilabe, lena to-
moto a si bīno, ke numene nu ma-kuse mo.

Tilea angel a muemba ma Tiatira na: 18
Mun'a Loba, nyena nu ben miso ka misonji
ma wea, miende mao pe ka misomba mi m'ole
na wea, a kwali ninka na: * Na bī bebolo 19

bo̱ṅgo̱ na ndol'aṅgo̱ na jemea lo̱ṅgo̱ n'ebol'
aṅgo̱ na we̱lisane̱ lo̱ṅgo̱, na ná bebolo bo̱ṅgo̱
20 be sukan be gita buka ba boso. * Nde na
be̱n liṅgane̱ oa, ná o ese̱le̱ nu muto Isebel;
nyena nu ma-kwale̱, ná e nde muto̱per'a-mudī,
nyena nu ma-lee̱ na lo̱ndo̱ pe̱ bautu bam o
21 wite̱ misonje na da mabea ma losaṅgo. * Nde
na ta na bola mo̱ ponda o jate̱le̱, nde a si m'
22 emea jate̱le̱ na musonje mao. * Ombwa, na
ma-pimba mo̱ o no̱ṅgo̱ la diboa, na ba bena
ba be̱n musonje na mo̱ o ndeṅge̱ ninde̱ne̱,
23 yete̱na ba s'ate̱le̱ na bebolo babu. * Nde na
me̱nde̱ bo̱le̱ bana bao o kwedi. Nde miemba
me̱se̱ mi me̱nde̱ bia, ná mba nde ne nu nyena
nu ma-wase̱ mbaṅga-ma-njim na milema, nde
na me̱nde̱ bola binyo̱, moto na moto, kaponda
24 bebolo banyu. * Nde na ma-kwalane̱ binyo̱
bane̱ ba dia o Tiatira, bena ba si be̱n ben be-
leedi, bena ba si bi njib'a Satan, kana ba ma-
kwalano̱: na si ma-we̱le̱ muuna mupe̱pe̱ omo̱ny
25 anyu, * nde ninka mo̱me̱ne̱ nde, tiṅgame̱ na
26 di lena lo be̱nno̱ natē̱ na po̱. * Nde nu nu
ma-buke̱, nu ma-tiṅgame̱ pe̱ na bebolo bam
nate̱na o su, mo̱ nde na me̱nde̱no̱ bola ṅginya
27 omo̱ny a basibi, * nde a me̱nde̱ tata babo̱ ka
mido̱ṅgi na itumbu a eye̱i, kana ba ma-nyo̱so̱no̱
28 bewa ba mumbwe̱-lo̱ṅgo̱, * kana mba pe̱ na
kusino̱ na Tete̱, nde na me̱nde̱ bola mo̱ ṅgeṅ-
29 get'a idiba. * Nu nu be̱n matoi, ese̱le̱ mo̱
a seṅge nje Mudī mu ma-kwalane̱no̱ miemba.
3 Tilea angel a muemba ma Sarde na: Nu
nu be̱n midī ma Loba samba na ṅgeṅgeti

samba, a kwali ninka na: Na bī bebolo bongo,
ná o ben dina ná oe longe, nde o wedi. * Um- 2
we, o embe ma ma dia mena ma ma-pule wo;
ebanja na si soi bebolo bongo ka ni londi
oboso ba Loba lam. * Ongele so neni o ku- 3
sino o sengino pe, nenge mo, o atele. Yetena
o si mende ja penya, ke na mende poye oa
ka muibedi, nde o si mende bia ponda na
mendeno poye oa. * Nde o ben ngus'a mina 4
o Sarde, bena ba si windise mbot'abu, ba mende
dangwa muemba na mba na mboti i ma-sange,
ebanja ba dongamen nika. * Nu nu ma-buke 5
a mende botisabe nika na mboti i ma-sange,
nde na si mende dimse dina lao tom o kalat'a
longe, nde na mende pusele dina lao oboso
ba Tete na oboso ba angel ao. * Nu nu ben 6
matoi, esele mo a senge, nje Mudī mu ma-kwa-
laneno miemba.

Tilea angel a muemba ma Filadelfia na: 7
Nyabosangi na Nyambale, nyena nu ben idu-
bwan a Dawid, nyena nu ma-tele nde to-moto
a si kwese, nu ma-kwese nde to-moto a si tele,
a kwali ninka na: * Na bī bebolo bongo. Om- 8
bwa, na tese jombe di telam oboso bongo, lena
to-moto a titino ná a kwese; ebanja o ben son
a nginya, o tingam na eyal'am, o si tobi dina
lam. * Ombwa, na mende bola oa (bato) o 9
jakotone la Satan, bena ba ma-kwale ná be
nde Bona-Yuda, nde ba si be, ba topo nde lo-
bango. Ombwa, na mende bola, ná ba po o
jowe o miende mongo, na bia pe ná na tondi
oa. * Ebanja o nenge eyal'a welisane lam, 10

onyola nika mba pe̱ na me̱nde̱ ne̱ṅge̱ oa o
pond'a makekisan, mena ma me̱nde̱ po̱ o wase
11 nye̱se̱, o keka ba bena ba ma-je̱ o wase. * Na
me̱nde̱ wamse̱ po̱; tingame̱ na di o be̱nno̱, ná
12 to̱-moto a si no̱ṅgo̱ ekot'aṅgo̱. * Nu nu ma-
buke̱, na me̱nde̱ timbise̱ mo̱ diwondi o tempel
a Loba lam, nde a si me̱nde̱ pe̱ busa tom, nde
na me̱nde̱ tila dina la Loba lam omo̱ny ao na
dina la mundi ma Loba lam Yerusalem nya
penya, nyena ni me̱nde̱ we̱ o mo̱ny na Loba
13 lam, na dina lam la penya. * Nu nu be̱n
matoi, ese̱le̱ mo̱ a seṅge, nje Mudī mu ma-
kwalane̱no̱ miemba.
14 Tilea angel a muemba ma Laodikea na:
Amen, Mboṅ a jemea na nya mbale̱, Beboteri ba
15 bewekedi ba Loba, a kwali ninka na: * Na bī
bebolo bo̱ṅgo̱, ná o titi mulo̱lo̱ko̱ to̱ wea. E
16 wusa be̱ bwam, ke̱ oe mulo̱lo̱ko̱ to̱ wea. * Nde
nika so̱, kana oeno̱ nde na bòo, o si be̱ to̱
mulo̱lo̱ko̱ to̱ wea, na me̱nde̱ to̱ oa uone̱ o mu-
17 dumbu mam; * ebanja o ma-kwala na: Ne nde
mbwaṅ, na kwese̱ mbame̱ne̱ mbwaṅ, na si be̱n
mutaka onyola to̱-lambo, nde o si bī ná oe
nde nya ndeṅge̱ na nya ndedi na nya tue na
18 nya ndima na nya musamba. * Nde na ma-
bola oa malea ná o ande gol na mba, nyena
ni kekabe̱ na wea, ná o timbe mbwaṅ, na
mbo̱ti i ma-saṅge̱ o bo̱to̱, ná iso̱n a musamba
mo̱ṅgo̱ i si biane̱; na jo̱ki o jo̱kise̱ miso̱ mo̱ṅgo̱
19 ná o e̱ne̱. * Be̱se̱ bena na to̱ndino̱ na ma-
domea babo̱ na ko̱kise̱ pe̱ babo̱. Be̱ so̱
20 ṅginya, o ate̱le̱. * Ombwa na ma-te̱me̱

o jombe, na m'umba. Yetena moto a
sengi doi lam, nde a tele jombe, na
mende jingea na mo, nde na mende da
na mo, mo pe na mba. * Nu nu ma-buke, 21
na mende bola mo o ja o bejedi bam muemba
na mba, kana mba pe na bukino, na mba na
ja muemba na Tete o bejedi bao. * Nu nu 22
ben matoi, esele mo a senge, nje Mudī mu
ma-kwalaneno miemba.

Nde ombusa man mambo n'en, nde ombwa, 4
jombe di ta di telame o mony; nde doi la boso,
lena na tano na senga di ma-kwalisane mba
ka museba, di kwala na: Ondea omony uon,
na mende leele oa mambo mena ma mende
bolane ombusa man. * Nde dibokimene na ta 2
o mudī, nde ombwa, bejedi be ta be teme o
mony, nde mowó a ta a ja omony ao. * Nde 3
nu nu ta nu ja o bejedi, beombwedi bao be
ta ka dale la yaspi na la sardi, nde nyungu
pe e ta e dingele bejedi, beombwedi bao ka
dale la smaragdi. * Nde o dingele la bejedi 4
muaba ma bejedi na benei pe be ta, nde
omony a be bejedi muaba ma baturu na banei
ba ta ba ja oten, ba boto mboti i ma-sange, o
milopo mabu pe bekoto ba gol. * Nde mote- 5
mote na madoi na ngad'a Loba ba ta ba busa
o bejedi, nde betrukan ba wea samba be ta
be onya oboso ba bejedi, bena be midī ma
Loba samba. * Nde oboso ba bejedi munja 6
ma jene mu ta oten, bowan ka kristal, nde
oteten a bejedi na dingele la bejedi bewekedi

bene̱i, bena be ta be londa na miso̱ oboso na
7 ombusa. * Nde eweked'a boso e ta nde bowan
ka ṅgila, e londe̱ beba pe̱ ka mom ma nyaka,
e londe̱ belalo pe̱ boso kana moto, e londe̱
8 bene̱i pe̱ ka mbela ni ma-pumwe̱. * Nde ben
bewekedi be ta be be̱ne̱ ewo̱ te̱ mapupulan
mutoba, be londa pe̱ na miso̱ diṅge̱le̱ ombusa
na oteten, nde be si be̱n wumse̱ muese to̱
bulu, be ma-kwala nde na: Bosaṅgi, bosaṅgi,
bosaṅgi nde Saṅgo Loba eno̱, Nyaṅgum, nyena
9 nu ta, nyena nye, nyena nu me̱nde̱ po̱. * Nde
ponda na ponda ben bewekedi be ma-bolano̱
bosaṅgi n'edube na masoma na nu nyena
nu jai o bejedi, nyena nye loṅge̱ o bwindea
10 na bwindea, * na mu muaba ma baturu pe̱
na bane̱i ba ko̱ wase oboso ba nu nu ma-je̱
omo̱ny a bejedi, b'owe̱ nu nyena nye loṅge̱
o bwindea na bwindea, ba pimba bekoto babu
11 wase oboso ba bejedi, ba kwala na: * Oa,
a Saṅgo asu na Loba lasu, o doṅgame̱n o kusa
bosaṅgi n'edube na ṅginya; ebanja oa nde o
weki mambo me̱se̱, onyola jemea lo̱ṅgo̱ nde
ma tano̱ ma wekabe̱ pe̱.

5 Nde n'e̱n o dia la mom la nu nu jai o
bejedi kalati e tilabe̱ oteten na ombusa, nyena
2 e ta e batabe̱ na bebatan samba. * Na mba
n'e̱ne̱ angel a ṅginya e te̱ dikalo na doi din-
de̱ne̱ na: Nja a doṅgame̱n o tele̱ kalati na
3 wunja bebatan bao e? * Nde to̱-moto o mo̱ny
to̱ o wase to̱ o was'a nin wase a si ta a we̱le̱
4 tele̱ ni kalati to̱ jombwa oten. * Na mba n'
eya mbembe bwambi, ebanja to̱-mowó̱ a si ta

a sobe ka nu dongamen o tele ni kalati to
jombwa oten. *Na mowó nya baturu a kwa- 5
lane mba na: O s'eya! Ombwa, Ngil'a tumba
la Yuda, Muanga ma Dawid a má-buka, o
tele kalati na bebatan bao samba. *Na mba 6
n'ene oteten a bejedi na oteten a bewekedi
benei na oteten a baturu, Mun'a mudongi a
tem biana a ta nde a bwabe, a bene tongo
samba na miso samba, mena me nde midī ma
Loba samba, miena mi lomabe o wase nyese.
* Na mo a po, a nongo (kalati) o dia la mom 7
la nu nu jai o bejedi.

Nde niponda a nongino kalati, na be be- 8
wekedi benei na muaba ma baturu na banei
ba ko wase oboso ba Mun'a mudongi, moto
te 'alea ndinga na mionjo ma gol mi londi na
benumba, miena mie mika ma basangeri. *Nde 9
ba ta ba longo muenge ma penya, ba kwala
na: Oa nde o dongamen o nongo kalati na
o tele bebatan bao, ebanja o bwabe, o andi
biso onyola Loba na maya mongo o mbia
mese na l'eme lese na matumba mese na
bekombo bese, * o timbise biso onyola Loba 10
lasu ka kine na prisi, ná di aneye o wase.
*Na mba n'ene, na senga pe doi la gita la 11
angel dingele bejedi na bewekedi na baturu,
nde musongi mao mu ta nde lodun la lo-
dun na lokoli la lokoli, *i kwala na doi 12
dindene na: Mun'a mudongi nu bwabe
a dongamen o kusa nginya na mbwan
na dibie na ngum n'edube na bosangi
na sesa. *Na mba na senga bewekedi bese 13

be o mo̱ny na o wase na owasa nin wase na
o munja na me̱se̱ me oten, ba kwala na: Sesa
n'edube na bosaṅgi na ṅgum ba be̱ na nu nu
jai o bejedi na Mun'a mudo̱ṅgi pe̱, o bwindea
14 na bwindea! *Na be bewekedi bene̱i be kwala
na: Amen. Na baturu ba ko̱ wase, b'owe̱.

6 Na mba n'e̱ne̱, niponda Mun'a mudo̱ṅgi a
tele̱no̱ ebatan ewo̱ o be bebatan samba, na
seṅga pe̱ ewo̱ ya be bewekedi bene̱i e kwali,
2 biana doi la ṅgad'a Lōba, na: Ya! *Na mba
n'e̱ne̱, nde ombwa, wo̱si ni ma-saṅge̱, nde nu
nu jai omo̱ny ao a ta 'alea dipuṅga; nde ekoto
e ta e bolabe̱ mo̱, na mo̱ a busa ka mubukedi
o buka.

3 Nde niponda a tele̱no̱ ebatan e londe̱ beba,
na mba na seṅga ewekedi e londe̱ beba e kwali
4 na: Ya! *Na wo̱si nipe̱pe̱ e busa, e ta y'ola
ka wea, nde e ta e bolabe̱ nu nu jai omo̱ny
ao, o no̱ṅgo̱ne̱ wase musaṅgo, ná ba bwane̱
mowó̱ na nune̱; nde po̱ ninde̱ne̱ e ta e bolabe̱
mo̱.

5 Nde niponda a tele̱no̱ ebatan e londe̱ belalo,
na mba na seṅga ewekedi e londe̱ belalo e kwali
na: Ya! Na mba n'e̱ne̱, nde ombwa, wo̱s'a mun-
do, nde nu nu jai omo̱ny ao a ta 'alea dime̱ne̱
6 o dia lao. *Na mba na seṅga doi oteten a
be bewekedi bene̱i, di kwali na: Dime̱ne̱ la
mbasi diwo̱ onyola denario po̱, mame̱ne̱ ma
wondi malalo pe̱ onyola denario po̱. O si nyam-
se̱ mula na mao.

7 Nde niponda a tele̱no̱ ebatan e londe̱ be-
ne̱i, na mba na seṅga ewekedi e londe̱ bene̱i

e kwali na: Ya! * Na mba n'ene, nde ombwa, 8
wos'a munanga na bào; nde nu nu jai omony
ao, dina lao na, kwedi, mundi-ma-kwedi pe
mu bupe mo. Nde ṅginya e ta e bolabe babo
omony a doṅgo diwo la manei la wase, o bwa
na po na njai na kwedi na onyola nyam'á
wase.

Nde niponda a teleno ebatan e londe beta- 9
nu, na mba n'ene owasa diyo midī ma ba
ba bwabe onyola eyal'a Loba, na onyola mboṅ,
nyena ba tano ba bene. * Na babo ba te misea 10
na doi dindene, ba kwala na: Njik' etum, a
Saṅgo, Nyabosaṅgi na Nyambale, o si ma-kaise-
no na kuna maya masu o ba bena ba jai
o wase? * Nde e ta e bolabe mowó nyabu te 11
mboti ni ma-saṅge, e kwalabe pe babo, ná
ba wumse pe son a ponda natē muemba mabu
na bona-saṅgo abu pe ba bata po oten, bena
ba mende bwabe ka babo.

Na mba n'ene, niponda a teleno ebatan e 12
londe mutoba, soa la minyaṅgadu dindene di
ta, wei i timba mundo ka mukuta ma nyo,
modi muese pe ka maya, * ṅgeṅget'a mony 13
i ko wase, ka bwele ba maṅgolo bo ma-kwese-
no maṅgolo mao, ke bo ma-sousabe na mūdi
mundene. * Mony e ta e sumwabe ka kalati 14
ni wulabele, nde mudoṅgo na mudoṅgo n'eyo-
ndi n'eyondi ba ta ba sumwabe o wum' abu.
* Nde kiṅ'á wase na bandene na bānedi ba 15
bila na bambwaṅ na baṅginya na bakom bese
na wonja yese ba ta ba wutame o milomba
na o madale ma midoṅgo, * ba kwalane mi- 16

doṅgo na madale na: Ko̱ omo̱ny asu, lo wute
biso̱ oboso ba nu nu jai omo̱ny a bejedi na
17 o maliṅga ma Mun'a mudo̱ṅgi; * ebanja bu-
nya bonde̱ne̱ ba malinga mao bo má-po̱, nde
nja ena a te̱me̱?

7 Nde ombusa man, na mba n'e̱ne̱ angel ine̱i
i te̱m o matoṅgo ma wase mane̱i, y'alea ṅgo̱
ine̱i ya wase, ná ṅgo̱ e si wuṅgea o wase to̱
2 o munja to̱ o bwele na bwele te̱. * Na mba
n'e̱ne̱ angel nipe̱pe̱ e ta e busa o bebusedi ba
wei, nyena ni ta ni be̱ne̱ ebatan a Loba la
loṅge̱, na mo̱ e te̱ yi angel ine̱i musea na doi
dinde̱ne̱, yena i ta i bolabe̱ o bolise̱ wase na
3 munja ndutu, * e kwala na: O si bolise̱ wase
to̱ munja to̱ miele ndutu natē di bate̱ bautu
4 ba Loba lasu ebatan o mbo̱mbo̱ abu. * Nde
na ta na seṅga muso̱ṅgi ma ba bena ba batabe̱,
ebwea ewo̱ na muane̱i ma lokoli na lone̱i o
5 matumba me̱se̱ ma Bona-Israel. * O tumba
la Yuda dom la lokoli na loba lo babate̱; o
tumba la Ruben dom la lokoli na loba lo ba-
tabe̱; o tumba la Gad dom la lokoli na loba
6 lo batabe̱; * o tumba la Aser dom la lokoli
na loba lo batabe̱; o tumba la Naftali dom
la lokoli na loba lo batabe̱; o tumba la Ma-
7 nase dom la lokoli na loba lo batabe̱; * o
tumba la Simeon dom la lokoli na loba lo
batabe̱; o tumba la Lewi dom la lokoli na
loba lo batabe̱; o tumba la Isakar dom la lo-
8 koli na loba lo batabe̱; * o tumba la Sebulon
dom la lokoli na loba lo batabe̱; o tumba la
Yosef dom la lokoli na loba lo batabe̱; o

tumba ba Benyamin dom la lokoli na loba lo
batabe.

Nde ombusa man na mba n'ene, nde omb- 9
wa, dimuti dindene, lena to moto a titino
ná a songele o bekombo bese na mbia mese
na matumba mese na l'eme lese, ba tem oboso
ba bejedi na oboso ba Mun'a mudongi, ba boti
mboti i ma-sange, b'alea beyenge o maa mabu,
* ba te misea na doi dindene, ba kwala na: 10
Jongise na Loba lasu nu jai omony a bejedi
na Mun'a mudongi pe. * Nde angel yese i ta 11
i teme dingele bejedi na baturu na bewekedi
benei, i ko wase na mioso mabu oboso ba
bejedi, y'owe Loba, * i kwala na: Amen! Bo- 12
nam na bosangi na dibie na masoma n'edube
na nginya na ngum ba be na Loba lasu o
bwindea na bwindea.

Na mowó nya baturu 'alabe, a kwalane 13
mba na: Ban bena ba boti mboti i ma-sange
be nde ba-nja? ba wu nde ue? * Na mba 14
na kwalane mo na: A Sango, oa o bī. Na
mo a kwalane mba na: Ban be nde ba, be-
na ba wu o ndenge nindene, nde b'ou
mbot'abu, ba timbise mo bosangi o maya
ma Mun'a mudongi. * Onyola nika nde be- 15
no oboso ba bejedi ba Loba, ba ma-bolea
mo muese na bulu o tempel ao, nde nu nu
jai omony a bejedi a ma-ja oteten abu.
* Ba si mende pe bwa njai to nyongi, to 16
wei i si mende pe koye babo to nyai a
eyididi yese; * Ebanja Mun'a mudongi 17
nye oteten a bejedi a mende tata babo

na diele babo o tongo á madiba ma lo-
nge; nde Loba a mende tuta misodi mese
o miso mabu.
8 **N**de niponda a teleno ebatan e londe sam-
ba, pī e ta o mony lambo ka epas'a ngen.
2 * Na mba n' ene yi angel samba yena i tem oboso
ba Loba; nde miseba mi ta mi bolabe babo.
3 * Nde angel nipepe pe e ta e po, e teme la diyo,
ni ta ny'alea ew'a gol o dise benumba, nde
gita la benumba be ta be bolabe mo, ná a bate
mo na mika ma basangeri bese, o diyo la gol
4 oboso ba Loba. * Nde itutu a benumba i ta
i busa o dia la angel oboso ba Loba, y'ondea
5 muemba na mika ma basangeri. * Nde angel
e ta e nongo y'ewa ya dise la benumba, e londise
mo na we' a diyo, e koma mo o wase. Nde
madoi ma ta ma busa na ngad'a Loba na
motemote na soa la minyangadu.

6 **N**de yi angel samba yena y'aledi miseba
7 samba, i ta i bonsane o longo. * Nde nyaboso
e ta e longo, na mbu'a madale na wea i pu-
lisan maya ba busa ba komabe o wase, nde
dongo diwo la malalo la wase di ta di dia
wea, dongo diwo la malalo pe la miele di ta
di dia wea na bewudu ba penya bese pe be ta
be dia wea.
8 **N**de angel ni londe iba pe e ta e longo,
nde e ta biana mudongo mundene mu ma-die
wea mu ta mu pimbabe o munja, nde dongo
la munja di londe malalo di ta di timba maya.
9 * Nde dongo la bewekedi ba longe di londe

malalo, bena be ta o munja be ta be wo, na
dongo di londe malalo la miolo pe di ta di nyam-
sabe.
Nde angel ni londe ilalo pe e ta e longo, 10
nde ngengeti nindene, nyena ni ta ny'onya
ka kate, e ta e wa o mony, e ko o dongo di
londe malalo la miopi na tongo á madiba.
* Nde dina la ni ngengeti di ta nde na: Njon- 11
gi; na dongo la madiba di londe malalo di
timba njongi. Nde gita la bato di ta di wo
na madiba, ebanja ma ta ma timbisabe njongi.
Nde angel ni londe ilalo pe e ta e longo. 12
Nde dongo la wei di londe malalo di ta di di-
pabe, na dongo la modi di londe malalo, na
dongo la ngengeti di londe malalo, ka nyena
dongo labu di londe malalo di ta di kwesabe
muititi, nde dongo la bunya di londe malalo
di si ta di panya, nikamene pe na bulu. * Na 13
mba n'ene, na senga pe mbela e ma-pumwa
oteten a mony, e ma-kwala na doi dindene na:
Eboma, eboma, eboma na ba ba jai o wase
onyola ka madoi ma miseba mena ma dia, ma
angel ilalo, yena i mende pete longe.
Nde angel ni londe itanu pe e ta e longo, 9
na mba n'ene ngengeti e wa o mony e ko wase,
nde idubwan a ekukur'a njiba, i ta i bolabe mo.
* Na mo e tele ekukur'a njiba, nde itutu i ta 2
i busa o y'ekukuru ka itutu a dio dindene;
nde wei na ngo ba ta ba kwesabe muititi
onyola itut'a y'ekukuru. * Nde makele ma ta 3
mabusa o wase onyola itutu. Nde nginya
e ta e bolabe mo ka lolo lo benno o wase.

4 * Nde e ta e kwalabe na mo, ná ma si bolise
ndutu na bewudu o wase, to na nyai a be-
wudu ba penya yese, to na miele mese, ke
bato momene mowó, bena ba si ben ebatan a
5 Loba o mbombo abu. * Nde e ta e bolabe mo
ná ma si bwa babo, nde ma takise nde babo
miodi mitanu; nde ses'ao e ta nde biana ses'a
6 yolo, ke i labi moto. * Nde o mi minya bato
ba mende pulise kwedi, nde ba si mende jene
mo; ba mende pula wo, nde kwedi e mende
7 nya babo mila. * Nde beombwedi ba ma ma-
kele be ta nde biana wosi i boṅsan onyola bila,
o milopo mao pe bekoto biana gol, mioso mao
8 pe ka mioso ma bato. * Nde ma ta ma bene
nyo ka nyo a bito, masoṅga mao pe ka ma-
9 soṅga ma ṅgila. * Nde ma ta ma bene ṅgut'a-
bwaṅga ka ṅgut'a beyei, mumban ma mapupu-
lan mao pe ka mumban ma gita la bebamban
10 ba wosi, bena be m'ale o bwemba. * Ma ta
pe ma bene miondo ka lolo na mise; ṅginy'ao
nye nde o miondo mao o bolise bato ndutu
11 miodi mitanu. * Nde ma ben nde angel a
njiba omony abu ka kiṅe; dina lao le nde o
bwambo ba Bona-Heber na, Abbadon, o bwa-
12 mbo ba Grikia pe dina lao na, Apolion. *Ebom'a
boso e má-tomba; ombwa, beboma bepepe beba
pe be mende po ombusa yen.

13 Nde angel ni londe mutoba pe e ta e loṅgo,
na mba na seṅga doi di wu o toṅgo inei ya
14 diyo la gol oboso ba Loba, * di kwalane
angel ni londe mutoba, nyena ni ta ny'alea
museba, na: Wunja angel inei i kakabe o

mopi mundene Eufrat. * Nde yi angel inei 15
i ta i wunjabe, yena i ta ibońsane onyola ni pon-
da na bunya na modi na mbu, ná ba bwe
dońgo la bato di londe malalo. * Nde mu- 16
sońgi ma miloń ma baje-wosi mu ta nde lo-
dun la lodun; na seńgi musońgi mabu. *Ninka 17
nde n'enno wosi o jene, ba ba jai omony ao
ba ta ba bene ńgut'a-miańga i m'ole ka wea,
na ka hiakinti na munańga ka solfa. Milopo
ma wosi pe mi ta nde ka milopo ma ńgila,
wea na itutu na solfa ba ta ba busa o midumbu
mao. * Na yin ndeńge ilalo nde dońgo la 18
bato di londe malalo di tano di bwabe, na wea
na itutu na solfa, bena ba busi o midumbu
mabu. * Ebanja ńginy'a yi wosi nye nde o 19
midumbu mabu na o miondo mabu; ebanja
miondo mabu mie nde biana nyam'a miaba,
mi ben na milopo, na mo nde i ma-bolisaneno
ndutu. * Nde bane bato ba dia, bena ba si 20
bwabe na yin ndeńge, ba si ta to b'atele na
bebolo ba maa mabu, ná ba s'owe pe midī
ma bobe na losańgo la gol na la silba na la
beyei na la madale na la bebońgo, lena lo
si ma-wele jene to seńga to dańgwa; * ba si 21
ta b'atele n'ebwan abu to na miańga mabu
to na misonje mabu to na jiba labu.

Na mba n'ene angel a ńginya nipepe e ma- 10
siba wa o mony, e botisabe na diwindiwindi,
nyuńgu pe o mulopo mao, boso bao pe ka
wei, miende mao pe ka mawondi ma wea.
* Nde e ta y'alea son a kalati i telam o dia lao; 2
na mo e tese muende mao ma mom o munja,

3 ma dimose pe o mundi, * e tē musea na doi
dindene, ka ngila e ma-domano; nde niponda
e tēno musea, na ngad'a Loba samba i topo
4 madoi mao. * Nde niponda ngad'a Loba samba
i boleno topo, na ta na pula tila, na mba na
senga doi di wu o mony, di kwala na: Bate
ebatan o mambo mena ngad'a Loba samba
5 i kwalino, o si tila mo. * Na ni angel n'enno
e tem o munja na o mundi, ny'ase dia lao la
6 mom o mony, * e kana songo na nu nye longe
o bwindea na bwindea, nu weki mony
na mese me oten na wase pe na mese me
oten na munja na mese me oten, ná ponda
7 e si be pe; * nde o minya ma doi la angel
ni londe samba, ponda e mendeno longo,
esok' a Loba pe e mende londa, kaponda miango
ma bwam a biiseno na bautu bao, batoperiba-mudi.
8 Nde doi, lena na sengino di wu o mony,
di timbi pete kwalisane mba, di kwala na:
Ala, nongo yi son a kalati i telam o dia la
angel, nyena ni tem o munja na o mundi.
9 * Na mba n'ala na ni angel na kwalane mo,
ná e bole mba yi son a kalati. Na mo e kwalane
mba na: Nongo, o de mo, e mende bola
dibum longo di be njongi, nde o mudumbu
mongo e mende be nyengenye ka bombo.
10 * Na mba na nongo yi son a kalati o dia la
angel, na da mo; nde e ta nyengenye o mudumbu
ka bombo, nde niponda na dedino mo,
11 na mo e bola dibum lam di be njongi. * Na mo
e kwalane mba na: O angamen pete topo be-

diṅge omony a matumba na bekombo na l'eme
na gita la kiṅe.

Nde esosoṅgo e ta e bolabe mba, bowan ka 11
itumbu, na ben beyala na: Teme, mene tempel
a Loba na diyo na ba ba m'owe oten, * nde 2
eboko a mbusa ya tempel esele mo, o si mene
mo, ebanja e bolabe na basibi, nde ba mende
dakea mundi ma bosaṅgi muanei ma miodi
na miba. * Nde na mende bola bato bam ba- 3
mboṅ baba ná ba tope bediṅge ikol'a minya
na bebwea beba na mumutoba, ba boto mikuta.
* Ban nde be mi miele ma njabi miba na be 4
betrukaṅ beba, bena be tem oboso ba Saṅgo
a wase. * Nde moto a ma-pula te bolise babo 5
ndutu, ke wea i ma-busa o midumbu mabu,
i bwa basiṅgeri babu; nde yetena moto a ma-
pula te bolise babo ndutu ke 'aṅgamen bwabe
nikamene. * Ban nde ba ben ṅginya o kwese 6
mony, ná mbua e si yole o minya ma bediṅge
babu, ba ben pe ṅginya omony a madiba, o
timbise mo maya, na o dipa wase na nyai á
ndeṅge, to-njika ponda ba tondino. * Nde ba 7
domse te mboṅ abu, deṅge nyama ni ma-buse
o njiba e mende jana bila na babo, e mende
buka babo na bwa babo. * Nde mbimba mabu 8
mi mende naṅga o ṅge'a mundi mundene,
muena mu belabe, o ka mudī, na: Sodom na
Egipto, wuma Saṅgo abu pe a bomabeleno
o mbasa. * Nde ba matumba na mbia na 9
l'eme na bekombo ba mende jombwa mbimba
mabu minya milalo n'epasi, nde ba si mende
jesele mbimba mabu mi pulabe o soṅgo. * Nde 10

ba ba jai o wase, ba mende bwa munyenge
omony abu na sombise, na lomane mowó na
nune mabea, ebanja ban batoperi babane ba
11 ta ba takise ba ba jai o wase. * Nde ombusa
minya milalo n'epasi mudi ma longe mu wu
na Loba mu ingea pe oteten abu, na babo ba
temene pe miende mabu, na bongo bondene
bo ko omony a ba bena ba ta b'ombwa babo.
12 * Na babo ba senga doi dindene di wu o mony,
di kwalane babo na: Ondea omony uon! Na
babo b'ondea o mony o diwindiwindi, nde
13 basingeri babu ba ta b'ombwa babo. * Nde
o ni pondamene soa la minyangadu dindene
di ta di ko, nde dongo la mundi di londe dom
di ta di bulea, nde lokoli samba la mina ma
bato lo ta lo bwabe o di soa la minyangadu,
nde bane ba dia ba ta ba bwa bongo, na babo
14 ba bola edube na Loba la mony. * Eboma e
londe beba e má-tomba; ombwa, eboma e londe
belalo e ma-po tatan.
15 Nde angel ni londe samba pe e ta e longo,
nde madoi mandene ma ta ma busa o mony,
makwala na: Janea la wase di má-timba
la Sango asu na Krist'ao, nde a mende
16 janea o bwindea na bwindea. * Nde mu
muaba ma baturu na banei, bena ba jai o be-
jedi babu oboso ba Loba ba ta ba ko wase na
17 mioso mabu, b'owe Loba, * ba kwala na: Di
som oa, a Sango, Loba, Nyangum, nu nyena nye,
nyena nu ta, ná o nongi nginy'ango nindene,
18 o timbi kine. * Nde matumba ma ta ma linga,
malinga mongo pe ma má-po na pond'a bawedi

o kaisabe̱, na o bola musauedi na bautu bo̱ṅgo̱,
bato̱peri-ba-mudī na basaṅgeri na ba ba ma-
bwe̱ dina lo̱ṅgo̱ bo̱ṅgo̱, basadi na bande̱ne̱,
na o nyamse̱ ba ba ma-nyamse̱ wase. * Nde 19
tempel a Loba e ta e telabe̱ o mo̱ny, nde
elimb'a male mao e ta y'e̱ne̱ne̱ o tempel ao;
nde mo̱te̱mo̱te̱ i ta i busa na madoi na ṅgad'a
Loba na soa la minyaṅgadu na mbu'a madale
ninde̱ne̱.

Nde eyemban ende̱ne̱ e ta y'e̱ne̱ne̱ o mo̱ny: **12**
Muto nu bo̱tisabe̱ na wei, mo̱di pe̱ owasa
miende mao, o mulopo mao pe̱ ekot'a dom la
ṅgeṅgeti na iba. * Nde a ta deme̱, a te̱ musea 2
o sese na ndut'a yadi. * Na mba n'e̱ne̱ eyem- 3
ban epe̱pe̱ o mo̱ny, nde ombwa, ṅguṅgu-a-
ṅgando ninde̱ne̱ ni mole̱ ka wea, e be̱ne̱ milopo
samba na dom la to̱ṅgo̱, o milopo mao pe̱
bekoto ba kiṅe̱ samba. * Mondo mao mu ta 4
mu duta doṅgo diwo̱ la ṅgeṅget'a mo̱ny di
londe̱ malalo, mu pimba mo̱ o wase. Nde ni
ṅguṅgu-a-ṅgando e ta e te̱me̱ oboso ba nu muto
nyena nu ta nu pula ya, o da mun'ao, ke̱ a
yai. * Na mo̱ a ya mun'a mome, nyena nu 5
me̱nde̱ tate̱ matumba me̱se̱ ka mido̱ṅgi na
itumbu a eye̱i. Nde mun'ao a ta a no̱ṅgo̱be̱
o mo̱ny na Loba na bejedi bao. * Na nu muto 6
a nya mīla o eyaṅ, o wuma i po̱ṅgo̱be̱le̱ mo̱
bejedi na Loba, ná ba boṅgwe mo̱ oten ikol'a
minya na bebwea beba na mumutoba.

Nde bwemba bo ta o mo̱ny, Mikael na 7
angel ao ba ta b'ala janane̱ ni ṅguṅgu-a-

ṅgando; nde ṅguṅgu-a-ṅgando e ta ny'ana na
8 angel ao, *nde basita ba we̱le̱, bejedi babu
9 besita pe̱ beso̱be̱ o mo̱ny. *Nde ni ṅguṅgu-
a-ṅgando eta epimbabe̱, ni nyama-bwaba nya
kwaṅ nyena ni belabe̱ na, Diaboli na Satan,
nyena ni ma-wo̱nde̱ wase nye̱se̱; eta epimba-
be̱ o wase, angel ao pe̱ i ta i pimbabe̱ muemba
10 na mo̱. *Na mba na seṅga doi dinde̱ne̱ o
mo̱ny, dikwali na: Tatan jongise̱ diá nde
la Loba lasu na ṅginya na janea, ṅginya
pe̱ nyá nde nya Krist'ao; ebanja mu-
bake̱-njo̱m nya bona-saṅgo asu amá-
pimbabe̱, nyena nu ta nu bake̱ babo̱
njo̱m oboso ba Loba muese na bulu.
11 *Nde babuki mo̱ onyola maya ma Mun'a
mudo̱ṅgi na onyola eyal'a mboṅ abu,
basita pe̱ to̱ ba to̱ndo̱ loṅge̱ labu na-
12 te̱na o kwedi. *Onyola nika, bwa munye̱ṅge̱,
a mo̱ny, na ba ba jai oten. Eboma na wase
na munja; ebanja Satan asibi na binyo̱, abe̱n
maliṅga mande̱ne̱, kana a bīno̱ ná a be̱n nde
son a esuṅgu a ponda.
13 Nde niponda ni ṅguṅgu-a-ṅgando ny'e̱nno̱,
ná epimbabe̱ o wase, na mo̱ ebupe̱ nu muto
14 nu yai mun'a mome. *Nde mapupulan maba
ma ni mbela ninde̱ne̱ ma ta ma bolabe̱ nu
muto, ná apumwe o eyaṅ o wum'ao, ná a
boṅgwabe̱ oten o ponda po̱ na ponda gita
n'epas'a ponda jasumwe̱ na boso ba nyama-
15 bwaba. *Nde nyama-bwaba e ta ny'aṅgwa
nu muto madiba ombusa, mena ma busi o
mudumbu mao ka mo̱pi munde̱ne̱, ná e woṅ-

gwele mo. * Nde wase e ta ny' ońgwane muto, 16
e tele mudumbu mao e nyo mu mopi mundene,
muena ńguńgu-a-ńgando e busiseno o mudumbu
mao. * Nde ni ńguńgu-a-ńgando e ta e lińga 17
onyola nu muto, na mo ny' ala o janane mbot'
ao ni dia bwemba, nyena ni ma-neńge mbend'á
Loba, b' aledi pe mboń a Yesu.

Na mba n' ala na teme o mukoko ma saua. 13
Na mba n' ene nyama e ma-busa o munja e
bene dom la tońgo na milopo samba, omony
a tońgo ao pe dom la bekoto ba kińe, o
milopo mao pe mina ma dibena. * Nde nyama 2
n' enno e ta nde bowan ka njo, miende mao
ka ma bea, mudumbu mao pe ka mudumbu
ma ńgila. Nde ńguńgu-a-ńgańdo e ta e bola
mo ńginy' ao na bejedi bao na janea dindene.
* Nde mulopo mao mowó biana mu ta nde 3
mu bene ebańgo a kwedi, nde ebańgo ao ya
kwedi e ta e bó; nde wase nyese e ta e bupe
ni nyama na betanysedi. * Nde ba ta b' owe 4
ńguńgu-a-ńgando, onyolana e boli janea na
ni nyama, b' owe pe ni nyama, ba kwala na:
Nja e ka nin nyama? Nja ena a wele janane
mo bwemba? * Nde mudumbu mu ta mu bo- 5
labe mo o topo mambo mandene na mabena,
ńginya pe e ta e bolabe mo o bola nika mu-
anei ma miodi na miba. * Na mo e tele mu- 6
dumbu mao o topo mabena lińgise Loba, o
bense dina lao na munoko mao na ba ba
jai o mony. * Nde e ta e bolabe mo o jana 7
bwemba na basańgeri na buka pe babo; nde
janea di ta di bolabe mo omony a mbia mese

8 na matumba na l'eme na bekombo. * Nde bese
ba jai o wase ba ta b'owe mo, bena mina
mabu ma si tilabe natena beboteri ba wase o
kalat'a longe nya Mun'a mudongi, nyena nu
9 bwabe. * Moto a ben te matoi, esele mo
10 a senge. * Nu nu ma-nonge mikoma, a mende
nongobe mukoma; nu nu ma-bwe na po, a
mende bwabe na po. Uan nde welisane
na jemea la basangeri leno.
11 Na mba n'ene nyama nipepe e busi o mundi,
e bene tongo iba ka mun'a mudongi, e topo
12 pe ka ngungu-a-ngando. * Na mo e bolane
nginy'a nine nyam'a boso nyese, oboso bao,
e bola pe wase na ba ba jai omony ao o jowe
nyam'a boso, nyena ni ta ni bolisabe ebango
13 a kwedi. * Na mo e bola beyemban bendene,
ka nyena e bola pe na wea i wa o mony, i ko wase
14 oboso ba bato, * e wondo ba bena ba jai o wase
onyola ka beyemban, bena be bolabe mo o bola
oboso ba nine nyama, kana e ma-kwalaneno ba
ba jai o wase o pongo njimbiri onyola nyama,
nyena ni ta ni bene ebango a po, nde e be nde
15 longe. * Nde e ta e bolabe mo o bola muudi
ma longe o njimbir'a nyama, ka nyena njimbir'a
nyama e ta e topo, e bola pe bese bena ba si
16 m'owe njimbir'a nyama o bwabe. * E bola pe
ná bese, basadi na bandene, mbwan na batuedi,
wonja na bakom, ba wele eyemban o maa mabu
17 ma mom to o mbombo abu, * ka nyena to-
moto a titi na a wele janda to jandise, ke nu
nu ben ye eyemban: dina to musongi ma dina
18 lao. * Uan nde dibie leno! Nu nu ben son-

tane̱ a so̱ngele̱ muso̱ngi ma nyama; ebanja
mue nde muso̱ngi ma moto, nde muso̱ngi mao
mue bebwea mutoba na mumutoba na mutoba.
Na mba n'e̱ne̱, nde ombwa, Mun'a mudo̱ngi 14
a ta a te̱me̱ o mudongo ma Sion na ebwe'a
lokoli na muane̱i na lone̱i muemba na mo̱,
bena ba be̱n dina lao na dina la Sango ao
ma tilabe̱ o mbo̱mbo̱ abu. * Na mba na senga 2
doi di wu o mo̱ny biana doi la gita la madiba
na doi la ngad'a Loba ninde̱ne̱; nde doi lena
na sengino̱ di ta nde biana b'obe̱-ndinga, bena
ba ta b'oba nding'abu. * Nde ba ta nde ba 3
lo̱ngo̱ biana muenge ma penya oboso ba be-
jedi na oboso ba bewekedi na oboso ba ba-
turu, nde to̱-moto a si ta a we̱le̱ jokwa mu
muenge, ke̱ ye ebwea lokoli na muane̱i na
lone̱i, bena b'andabe̱ na wase. * Nde ban be 4
nde ba bena ba si timbise̱ babo̱ mo̱me̱ne̱ mbindo
na bito, ebanja be nde ngo̱nderi; be nde ba
bena ba ma-bupe̱ Mun'a mudo̱ngi to̱ ue̱ni a
m'alano̱. Ban nde b'andabe̱ oteten a bato ka
bepuma ba boso ba Loba na Mun'a mudo̱ngi.
* O midumbu mabu pe̱ lobango lo si ta lo so̱be̱, 5
ebanja be ka ni si be̱n misan.
Na mba n'e̱ne̱ angel nipe̱pe̱ e ma-pumwa 6
oteten a mo̱ny, e be̱ne̱ miango-ma-bwam ma
bwindea o langwea ba ba jai o wase, bekombo
be̱se̱ na mbia na l'eme̱ na matumba, * e kwala 7
na doi dinde̱ne̱ na: Bwa Loba bo̱ngo̱, lo bole
pe̱ mo̱ edube; ebanja pond'a muka mao e má-
po̱, owe̱ pe̱ nu nu weki mo̱ny na wase na
munja na tongo á madiba. * Angel ni 8

londe̱ iba pe̱ e ta e bupe̱ mo̱, e kwala na: E
kwedi, e kwedi, Babilon ninde̱ne̱, nyena ni ta
ni nyo̱se̱ bekombo be̱se̱ mao ma maliṅga
9 ma musonje mao. * Angel ni londe̱ ilalo
pe̱ e ta e bupe̱ babo̱, e kwala na doi dinde̱ne̱
na: Moto 'owe̱ te̱ nyama na njimbir'ao, a kusa
10 pe̱ eyemban o mbo̱mbo̱ ao to̱ o dia lao, * ke̱
a me̱nde̱ nyo̱ mao ma malinga ma Loba, ma
si puṅgwabe̱, ma komabe̱ o dibonde la maliṅga
mao, a me̱nde̱ pe̱ takisabe̱ na wea na so̱lfa
oboso ba angel á bosaṅgi na oboso ba Mun'a
11 mudo̱ṅgi. * Nde itutu a ndeṅg'abu i m'ondea
omo̱ny o bwindea na bwindea, nde ba si be̱n
wumse̱ to̱ bunya to̱ bulu, ba bena ba m'owe̱
nyama na njimbir'ao na nu pe̱ nu kusi eyemban
12 ao to̱ dina lao. * Uan nde we̱lisane̱ la basaṅ-
geri leno̱, bena ba ma-ne̱ṅge̱ mbend'á Loba
13 na jemea la Yesu. * Na mba na seṅga
doi di wu o mo̱ny, di kwala na: Tila na:
Bonam na bawedi bena ba ma-wo̱ o
Saṅgo, botea tatan. E, Mudī mu ma-
kwala na: Ba me̱nde̱ wumse̱ na ndut'abu,
ebanja bebolo babu be ma-bupe̱ babo̱.
14 Na mba n'e̱ne̱, nde ombwa, diwindiwindi
di ma-saṅge̱, nde omo̱ny a diwindiwindi, mowó̱
a ta a ja oten biana mun'a moto, a ta a be̱ne̱
ekot' a gol o mulopo mao na diwe̱ndi la
15 mumbwa la bowoli o dia lao. * Na angel
nipe̱pe̱ pe̱ e busa o tempel, e tē̱ na doi dinde̱ne̱
na nu nu jai omo̱ny a diwindiwindi na: Loma
diwe̱ndi lo̱ṅgo̱ la mumbwa o umbwe, ebanja
pond'a mumbwa e má-po̱, ebanja mumbwa ma

wase mu má-jola. * Na nu nu jai omony a 16
diwindiwindi a pimba diwendi lao la mumbwa
o wase, nde wase e ta y'umbwabe. * Na 17
angel nipepe e busa o tempel nye o mony,
mo pe e ta ny'alea diwendi la mumbwa. * Na 18
angel nipepe pe e busa o diyo, e bene ṅginya
omony a wea, e tē nu nu ta ny'alea diwendi
la mumbwa la bowoli, musea mundene, e
kwala na: Loma diwendi la mumbwa la bo-
woli, ke bepuma ba miele ma lonyeṅgeny ma
wase, ebanja lonyeṅgeny lao lo má-jola. * Na 19
ni angel e pimba diwendi lao la mumbwa o
wase, e ke bwele ba lonyeṅgeny la wase, e
pimba mo o mboki mundene ma maliṅga ma
Loba. * Nde mboki mu ta mu lobe ombusa 20
mundi, nde maya ma ta ma busa o mboki
natena o bekakan ba mudumbu ma wosi, etum
ikol'a stadia na bebwea mutoba.

Na mba n'ene eyemban epepe o mony, e **15**
ta bondene na betanysedi: Angel samba, yena
i ta y'alea ndeṅge i sukan samba, ebanja oten
nde maliṅga ma Loba ma mendeno londa.
* Na mba n'ene biana munja ma jene mu 2
pulisan na wea; nde ba bena ba ta babukedi
onyola nyama na njimbir'ao na musoṅgi ma
dina lao ba ta ba teme omony a munja ma
jene, ba bene ndiṅg'á Loba. * Nde ba ta ba 3
loṅgo mueṅge ma Mose muut'a Loba na
mueṅge ma Mun'a mudoṅgi, ba kwala na:
Bebolo boṅgo be bondene na betanysedi, a
Saṅgo, Loba, Nyaṅgum, maṅgea moṅgo ma

tem na sim, me pe mbale, a Kiṅ'a basaṅgeri!
4 * Nja nu si ma-bwe oa boṅgo, a Saṅgo, na
sesa dina loṅgo! Ebanja oamene mowó nde
oe bosaṅgi. Ebanja matumba mese ma mende
po o jowe oboso boṅgo; ebanja bekaisedi
boṅgo be bian.
5 Nde ombusa man na ta n'ene, nde tempel
a munoko ma mboṅ nye o mony e ta e telabe.
6 * Nde angel samba, yena i ta i bene ndeṅge
samba i ta i busa o tempel, i ta i boto mbom
ni ma-saṅge ni ma-panye na ṅgod'a gol pe
7 o miaṅga mabu. * Nde ewo ya be bewekedi
benei e ta e bola yi angel samba mionjo ma
gol samba, miena mi londi na malinga ma
8 Loba la loṅge o bwindea na bwindea. * Nde
tempel e ta e londa na itutu a bosaṅgi ba
Loba na ya ṅginy'ao, nde to-moto a si ta a
wele jiṅgea o tempel, natē ndeṅge samba ya
angel samba i doma.

16 Na mba na seṅga doi dindene di wu o
tempel, di kwalane yi angel samba na: Ala,
lo kome mi mionjo samba ma maliṅga ma
2 Loba o wase. * Na nyaboso e ala, e koma
monjo mao o wase. Nde pol'a bobe ya bwambi
i ta i busa bato, bena ba ta ba bene eyemban
a nyama na bena b'owe njimbir'ao.
3 Na angel ni londe iba pe e koma monjo
mao o munja, na mo mu timba maya ka ma
moto nu wedi; na midī ma loṅge mese mi ta
o munja mi wo.
4 Na ni londe ilalo pe e koma monjo mao
o miopi na o toṅgo á madiba. Nde ba ta ba

timba maya. *Na mba na seṅga angel a 5
madiba, e kwali na: Oa nde oe nute̱m-na-sim,
oa nyena nye, nyena nu ta, oa Nyabosaṅgi, kana
o kaise̱no̱ nika; *ebanja ba kom ṁaya ma 6
basaṅgeri na ma bato̱peri-ba-mudī, nde maya
pe̱ nde o bolino̱ babo̱ o nyo̱, b'aṅgame̱n nika.
*Na mba na seṅga diyo̱ di kwali na: Ē, a 7
Saṅgo, Loba, Nyaṅgum, bekaisedi bo̱ṅ-
go̱ be mbale̱, be te̱m pe̱ na sim.
Na ni londe̱ ine̱i pe̱ e koma mo̱njo̱ mao o 8
wei. Nde e ta e bolabe̱ mo̱ o bubwe̱le̱ bato
na wea. *Nde bato ba ta ba bubwea n'eyididi 9
ende̱ne̱, nde ba ta ba to̱po̱ dibena liṅgise̱ dina
la Loba, nyena nu be̱n ṅginya omo̱ny a yin
ndeṅge̱, nde ba s'ate̱le̱ o bola mo̱ edube.
Na ni londe̱ itanu pe̱ e koma mo̱njo̱ mao 10
o bejedi ba ni nyama. Nde janea lao di ta
di kwesabe̱ muititi, nde ba ta ba kòko̱ leme̱
onyola sese, *nde ba ta pe̱ nde ba to̱po̱ dibena 11
liṅgise̱ Loba la mo̱ny onyola ses'abu na pol'
abu, ba si ta b'ate̱le̱ na bebolo babu.
Na ni londe̱ mutoba pe̱ e koma mo̱njo̱ mao 12
o mo̱pi munde̱ne̱ Eufrat. Nde madiba mao
ma ta ma banja, ná ṅge'a kiṅ'á bebusedi ba
wei e boṅsane̱. *Na mba n'e̱ne̱ o mudumbu 13
ma ṅguṅgu-a-ṅgando na o mudumbu ma ni
nyama na o mudumbu ma muto̱per'a lobaṅgo
midī mi si saṅgi milalo mi busi, biana mi-
ko̱ṅge̱. *Ebanja mie nde midī ma Satan, 14
miena mi ma-bole̱ beyemban, miena mi m'ale̱
na kiṅ'á wase nye̱se̱, o ko̱te̱le̱ babo̱ o bwemba
ba bo bunya bonde̱ne̱ ba Loba, Nyaṅgum.

15 * Ombwa, na mende po ka muibedi. Bonam
na nu nu ma-je epenye, nu nenge pe mbot'
ao, ná a si dangwa musamba, ná b'ene ison
16 ao. * Nde a ta a kotele babo o wuma i belabe
o bwambo ba Bona-Heber na: Armagedon.
17 Nde ni londe samba pe e ta e koma monjo
mao o ngo. Na doi dindene di busa o tempel
a mony, di wu o bejedi, di kwala na: Di má-
18 bolane! * Nde motemote i ta i busa na madoi
na ngad'a Loba; soa la minyangadu dindene
pe di ta nyai nyena e si ta natena ponda bato
ba botino be o wase, nika bondene nde di soa
19 la minyangadu di tano. * Nde mundi mundene
mu ta mu abane mongo malalo, na mindi ma
bekombo mi bulea. Nde Babilon nindene e ta
ny'ongobele oboso ba Loba o bola mo dibonde
20 la mao ma malinga ma pid'ao. * Nde beyondi
bese be ta be nya mila, midongo pe mi si ta
21 mi sobe. * Nde mbu'a madale nindene, bodilo
ka njale e ta e wa o mony, e ko o mony a bato;
nde bato ba ta ba topo dibena lingise Loba
onyola ndeng'a mbu'a madale, ebanja ndeng'
ao e ta e kola bwambi.

17 Nde angel po nya yi angel samba, yena
i ta y'alea mionjo samba e ta e po, e kwalisane
mba, m'ona: Ya, na mende leele oa bekaisedi
ba mut'a mbamba nundene, nyena nu jai
2 omony a madiba ma gita, * nyena kin'á wase
i benno musonje, ba pe ba jai o wase ba
tano ba sokisabe na mao ma musonje mao.
3 * Nde e ta e alane mba o mudī o eyan. Na
mba n'ene muto nu jai omony a nyama ni

m'ole̱ ka dibato la muswa, ni londi na mina
ma dibena, e be̱ne̱ milopo samba na dom la
to̱ṅgo̱. * Nde nu muto a ta a bo̱to̱ dibato di 4
m'ole̱ la tiki na muswa, a lalabe̱ na gol na
madale ma tiki na se̱ṅga-mbo̱mo̱, a be̱ne̱ di-
bonde la gol o dia lao, di londa na nyakaka
na mbindo a musonje mao. * Nde dina di ta 5
di tilabe̱ o mbo̱mbo̱ ao, esoka, na: Babilon
ninde̱ne̱, nyaṅgo a bito ba mbamba na nya
nyakak'a mundi-ma-wase.

Na mba n'e̱ne̱ nu muto a so̱ki maya ma 6
basaṅgeri na maya ma mboṅ a Yesu. Nde
na ta na nyaka na manyaka mande̱ne̱, niponda
n'e̱nno̱ mo̱. * Na ni angel e kwalane̱ mba na: 7
Onyola nje o nyakino̱? Mba na ma-laṅgwea
oa esok'a nu muto na ya nyama nyena ni
ma-bambe̱ mo̱, nyena ni be̱n milopo samba na
dom la to̱ṅgo̱. * Ni nyama o e̱nno̱, e ta, nde 8
e titi, nde e me̱nde̱ busa o njiba, e m'ala o
dibumbe; nde ba ba jai o wase ba me̱nde̱ nya-
ka, ba bena mina mabu ma si tilabe̱ o kalat'a
loṅge̱ nate̱na o beboteri ba wase, yete̱na b'e̱n
ná nyama e ta, nde e titi pe̱, nde e me̱nde̱
pe̱te̱ be̱. * Uan nde so̱ṅtane̱ la dibie̱ leno̱. 9
Mi milopo samba mie nde midoṅgo samba,
miena omo̱ny ao nde nu muto a jaino̱, * mie 10
pe̱ nde kiṅe̱ samba. Itanu i kwedi, po̱ nye,
nine̱ nipe̱pe̱ e si bedi po̱, nde e po̱i te̱, ke̱
e me̱nde̱ ja son a ponda. * Nde ni nyama ni 11
ta, nde e si be̱ pe̱, mo̱me̱ne̱ pe̱ nde nye ni
londe̱ lo̱mbi, nde nye pe̱ nde po̱ nya yine̱
samba, nde e m'ala o dibumbe. * Di dom la 12

toṅgo pe, lena o enno, ye nde dom la kiṅe,
yena i si bedi kusa janea; nde i ma-kusa ṅgi-
nya ka kiṅe ponda po muemba na ni nyama.
13 * Ban nde ba ben joṅgele diwo, nde ba mende
bola ṅginy'abu na janea labu na ni nyama.
14 * Ban nde ba mende jane bwemba na Mun'a
mudoṅgi, nde Mun'a mudoṅgi a mende buka
babo, (ebanja mo nde e Saṅgo a bona-ba-
saṅgo na Kiṅ'a bona-kiṅe), na ba pe bena be
15 na mo, babelabe, baposobe na bajemea. * Na
mo e kwalane mba na: Madiba mena o enno,
mena nu mut'a mbamba a jaino, me nde ma-
16 tumba na mamuti na bekombo na l'eme. * Di
dom la toṅgo pe lena o enno, na ni nyama
pe, babo nde ba mende siṅge nu mut'a mbam-
ba, nde ba mende nyamse mo na timbise mo
musamba, ba mende pe da nyam'ao na dise
17 mo wea. * Ebanja Loba a boli babo o milema
mabu o bola joṅgele lao, na o bola joṅgele
diwo na bola pe janea labu na ni nyama,
18 natē beyala ba Loba be londisabe. * Nu muto
o enno, e nde mundi mundene, muena mu ben
janea omony a kiṅ' á wase.
18 Na mba n'ene ombusa man, angel nipepe
e ma-wa o mony, e siba, e bene ṅginya nin-
dene, nde wase e ta e panyisabe na bosaṅgi
2 bao. * Nde e ta e tē muṣea na doi dindene,
e kwala na: E kwedi, e kwedi, Babilon nin-
dene, e timbi bejedi ba midī ma bobe, na nda-
bo a beboa nya midī mi si saṅgi mese, na
ndabo a beboa nya lonon lese lo si saṅgi na
3 lo siṅgabe. * Ebanja bekombo bese be nyodi

mao ma maliṅga ma musonje mao; kiṅ'á wase
pe̱ i ta i be̱ne̱ musonje na mo̱, na bato ba nyuṅ-
ga ba wase ba kwedi mbwaṅ onyola ṅginy'a
munam mao. * Na mba na seṅga doi dipe̱pe̱ 4
di wu o mo̱ny, di kwala na: Busa na mo̱, a
tumba lam, ná lo si be̱ne̱ doṅgo o miobe mao,
to̱ kusa pe̱ onyola ndeṅg'ao; * ebanja miobe 5
mao mi po̱i nate̱na o mo̱ny, Loba pe̱ a má-jo̱ṅ-
ge̱le̱ k'abu ni si te̱m na sim. * Timbise̱le̱ mo̱ 6
kana mo̱ a bolino̱, nde timbise̱le̱ mo̱ ṅgedi iba
kana mo̱ a bolino̱; o dibonde lena mo̱ a puṅ-
gono̱, puṅgwea mo̱ ṅgedi iba. * Gita kana 7
a tano̱ a busise̱ mo̱me̱ne̱, a be̱ pe̱ munam, bola
pe̱ nde mo̱ nika gita la ndeṅge̱ na male̱bo,
ebanja a ma-kwala o mulema mao na: Na jai
nde ka nyaṅgo-a-mundi, na titi mukusa, na
si me̱nde̱ je̱ne̱ male̱bo. * Onyola nika ndeṅge̱ 8
e me̱nde̱ nde po̱ye̱ mo̱ bunya bowó̱: kwedi na
male̱bo na njai, a me̱nde̱ pe̱ nde disabe̱ wea.
Ebanja Saṅgo Loba e ṅginya, nu nyena nu
ma-kaise̱ mo̱.

Nde kiṅ'á wase, yena i ta i be̱ne̱ musonje 9
na mo̱ na munam pe̱, i me̱nde̱ jeya na bola
pe̱ ndedi onyol'ao, ponda ba me̱nde̱no̱ je̱ne̱
itutu a día lao la wea. * I me̱nde̱ te̱me̱ etum 10
onyola bo̱ṅgo̱ ba ndeṅg'ao, i me̱nde̱ kwala na:
Eboma, eboma, a mundi munde̱ne̱ Babilon,
mundi ma ṅginya, ebanja bekaisedi bo̱ṅgo̱
be po̱i nde o ṅge̱ṅ po̱me̱ne̱. * Bato ba nyuṅga 11
ba wase pe̱ ba m'eya ba le̱be̱ pe̱ onyol'ao;
ebanja to̱-moto a si m'anda pe̱ bema babu,
* bema ba gol na silba na madale ma tiki na 12

sengá-mbomo na mbom a bwam na mabato
ma m'ole ma tiki na siliki na miswa na nyai
a bebongo be ambi na nyai a bewa ba mban-
go na nyai a bewa ba bebongo be ambi na
ba misòmba na ba beyei na ba madale ma tiki
13 * na bobimbi na moki na benumba na mire
na lobany l'enumba na mao na mula na mburu
ma mbasi ma bwam na mbasi na nyaka na
midongi na wosi na bebamban na manyolo na
14 midī ma bato. * Bepuma pe bena mudī mon-
go mu tondino be má-jasumwe na oa, mambo
mongo ma muenen na ma ndon pe ma má-
15 nyama, nde o si mende pe jene mo tom. * Nde
bato ba nyunga ba man mambo, bena ba ta
ba ko mbwan onyol'ao, ba mende teme etum
onyola bongo ba ndeng'ao, b'eya, ba bola pe
16 ndedi, * ba kwala na: Eboma, eboma, a mundi
mundene, muena mu ta mu boto mbom a bwam
na dibato di m'ole la tiki na muswa, mu la-
labe pe na gol na silba ná madale ma tiki
17 na seng'á-mbomo; * ebanja mu mbwan mun-
dene muese mu nyamsabe nde o ngen po.
Nde basango ba miolo bese na bese bena
ba m'ale o midū, na bato ba miolo na bese
bena ba ma-boleye o munja, ba ta ba teme
18 etum, * ba tē misea, niponda b'enno itutu
a día lao la wea, ba kwala na: Njika mo
19 mue ka mu mundi mundene? * Na babo ba
koma diburu o milopo mabu, ba tē misea,
b'eya mbembe, ba bola ndedi, ba kwala na:
Eboma, eboma, a mundi mundene, muena oten
nde bese ba kwedino mbwan, bena ba ta ba

be̱ne̱ mio̱lo̱ o munja onyola tik'ao ya mambo;
ebanja mu nyamsabe̱ nde o ṅge̱ṅ po̱. * Bwa 20
munye̱ṅge̱ onyol'ao, a mo̱ny, na binyo̱ ba-
saṅgeri na bamuloloma na bato̱peri-ba-mudī;
ebanja Loba a kaise̱ muka manyu na mo̱.
Na angel a ṅginya po̱ e sumwa dale ka 21
dale la nsaṅ dinde̱ne̱, e pimba mo̱ o munja,
e kwala na: Nika nde Babilon, mundi mun-
de̱ne̱, mu me̱nde̱no̱ pimbabe̱ na ṅginya po̱-
me̱ne̱, nde mu si me̱nde̱ pe̱ so̱be̱. * Nde doi 22
la balo̱ṅge̱-mieṅge na la b'obe̱-ndinga na la
balo̱ṅge̱-losese na la balo̱ṅge̱-miseba di si me̱n-
de̱ pe̱ seṅgabe̱ oteten aṅgo̱, mubied'a to̱-njika
ebolo pe̱ a si me̱nde̱ pe̱ so̱be̱ oteten aṅgo̱, dale
la nsaṅ pe̱ di si me̱nde̱ pe̱ seṅgabe̱ oteten aṅgo̱,
* mue̱ne̱n m'etrukaṅ mu si me̱nde̱ pe̱ panya 23
oteten aṅgo̱, doi la mubaedi n'ewande̱ pe̱ di
si me̱nde̱ pe̱ seṅgabe̱ oteten aṅgo̱; ebanja bato
bo̱ṅgo̱ ba nyuṅga nde ba ta bande̱ne̱ o wase,
ebanja onyola londa lo̱ṅgo̱ la miaṅga nde
matumba me̱se̱ ma tano̱ ma wo̱ndo̱be̱, * maya 24
ma bato̱peri-ba-mudī pe̱ na ma basaṅgeri na
ma be̱se̱ ba bwabe̱ o wase ma ta ma so̱be̱ ote-
ten ao.

Nde ombusa man mambo, na ta na seṅga **19**
doi dinde̱ne̱ la gita la mamuti o mo̱ny, ma
kwala na: Haleluya, joṅgise̱ n'edube na ṅgi-
nya be nde na Loba lasu; * ebanja bekaisedi 2
bao be mbale̱, be te̱m pe̱ na sim, onyolana a
kaise̱ mut'a mbamba nunde̱ne̱, nyena nu nyam-
se̱ wase onyola musonje mao, a kun pe̱ maya

3 ma bautu bao o dia lao. * Na mo ma kwala
pete na: Haleluya, itutu ao i m'ondea o bwin-
4 dea na bwindea. * Na mu muaba ma baturu
na banei na be bewekedi benei pe ba ko wase,
b'owe Loba nu jai o bejedi, ba kwala na:
Amen, Haleluya!
5 Na doi di wa o bejedi, di kwala na: Sesa
Loba lasu, binyo bautu bao bese, na binyo
bena lo ma-bwe mo boṅgo, basadi na bandene.
6 * Na mba na seṅga, biana doi la mamuti gita
na biana doi la gita la madiba na biana doi
la ṅgad'a Loba nya ṅginya, ba kwala na:
Haleluya, ebanja Saṅgo, Loba lasu, Nya-
7 ṅgum a m'anea. * Esele biso ḍi bwe mu-
nyeṅge, di sombise, di bole mo edube,
ebanja diba la Mun'a mudoṅgi di má-po,
8 munj'ao pe a boṅsan momene. * E bolabe
mo o boto mbom ni ma-panye na nya bosaṅgi,
ebanja mbom nye nde bebolo ba teme-la-sim
9 ba basaṅgeri. * Na mo a kwalane mba na:
Tila: Bonam na ba bena ba belabe o nde-
ma la diba la Mun'a mudoṅgi. Na mo
a kwalane mba na: Ben be nde beyala ba
10 mbale ba Loba. * Na mba na ko wase o
miende mao o jowe mo. Na mo a kwalane
mba na: O bia, o si bola nika! Mba pe ne
nde muutu ka oa na kana bona-soṅgo pe, bena
ba ben mboṅ a Yesu; owe nde Loba! Ebanja
mboṅ a Yesu nye nde mudī ma laṅgwa la
bediṅge.
11 Na mba n'ene mony e telam, nde ombwa
wosi ni ma-saṅge, nde nu nu jai omony ao,

dina lao na: Nyajemea na Nyambale̱, a ma-
kaise̱ na jana pe̱ o te̱me̱-la-sim. *Miso̱ mao 12
me nde ka miso̱nji ma wea, o mulopo mao
pe̱ gita la bekoto ba kiṅe̱, a be̱n pe̱ dina di
tilabe̱, lena to̱-moto a si bīno̱, ke̱ mo̱me̱ne̱.
*A bo̱ti mbo̱ti ni dubisabe̱ o maya, dina lao 13
di belabe̱ pe̱ na: Eyal'a Loba. *Nde mamuti 14
ma mo̱ny pe̱ ma ta ma bupe̱ mo̱ o wo̱si i ma-
saṅge̱, ma bo̱tisabe̱ na mbo̱m a bwam ni ma-
saṅge̱. *Po̱ a bowoli pe̱ e ma-busa o mu- 15
dumbu mao, ná a dipane̱ mo̱ matumba, a ma-
tata pe̱ babo̱ ka mido̱ṅgi na itumbu a eye̱i.
Mo̱ pe̱ nde a ma-lō̱ mboki ma mao ma
malinga ma pid'a Loba la ṅgum. *A be̱n pe̱ 16
dina di tilabe̱ o mbo̱t'ao na o edue ao na:
Kiṅ'a bonakiṅe̱ na Saṅgo a bona-basaṅgo.

Na mba n'e̱ne̱ angel e te̱m o wei e tē̱ 17
musea na doi dinde̱ne̱, e kwalane̱ lono̱n le̱se̱
lena lo ma-pumwe̱ oteten a mo̱ny na: Binyo̱ ya,
lo ko̱to̱me̱ onyola ndema dinde̱ne̱ la Loba *o 18
da nyam'á kiṅe̱ na nyam'á bānedi ba bila na
nyam'á baṅginya na nyam'á wo̱si na ya ba
bena ba jai omo̱ny ao na nyam'á wonja ye̱se̱ na
ya bakom na ya basadi na bande̱ne̱. *Na 19
mba n'e̱ne̱ ni nyama na kiṅ'á wase na milo̱ṅ
mabu ba ko̱to̱ne̱ o jana bwemba na nu nu jai
omo̱ny a wo̱si na milo̱ṅ mao pe̱. *Nde ni 20
nyama e ta e putabe̱le̱ na muto̱per'a lobaṅgo
pe̱ muemba na mo̱, nyena nu boli beyemban
oboso bao, bena a wo̱ndo̱nno̱ ba bena ba kusi
eyemban a nyama, b'owe̱ pe̱ njimbir'ao, babo̱
babane̱ ba ta ba pimbabe̱ penya o ebul'a wea

21 e m'onye na solfa. * Bane bapepe ba dia, ba ta
ba bwabe na po a nu nu jai omony a wosi,
nyena ni ma-buse o mudumbu mao; nde lo-
non lese lo ta l'ula na nyam'abu.

20 **Na** mba n'ene angel e ma-wa o mony, e ma-
siba, ny'alea idubwan a njiba na ṅgokobi nin-
2 dene o dia lao. * Na mo e putea ni ṅguṅgu-a-
ṅgando, nyama-bwaba nya kwaṅ, nyena nye
Diaboli na Satan, e kaka mo ikol'a mbu,
3 * e pimba mo o njiba, e kwese, e bate pe eba-
tan oten, ná a si wondo pe matumba, natē
ikol'a mbu i londa; nde ombusa nika 'aṅgamen
4 pete wunjabe onyola son a ponda. * Na
mba n'ene bejedi, nde ba ta ba ja oten, nde
bekaisedi be ta be bolabe babo; n'ene pe midī
ma ba ba kebe milopo onyola mboṅ a Yesu
na onyola eyal'a Loba, na ma ba bena ba si
ta b'owe nyama to njimbir'ao, ba si kuse pe
to eyemban o mbombo na o maa mabu, ba ta
loṅge, b'anea pe muemba na Kristo ikol'a
5 mbu. * Nde bane bawedi bapepe ba si timbi
loṅge natē yi ikol'a mbu i londa. Ben nde
6 be bepumbwedi ba boso. * Bonam na bosaṅgi
na nu nu ben doṅgo o bepumbwedi ba boso;
kwed'a mbusa e si ben ṅginya omony abu,
nde ba mende nde be pris'a Loba na ya Kristo,
ba m'anea muemba na mo ikol'a mbu.

7 **Nde** yi ikol'a mbu i londi te, Satan a men-
8 de josobe o beboa bao, * a mende wala o
wondo matumba o matoṅgo ma wase manei,
Gog na Magog, o kotele babo onyola bwem-
ba; bena musoṅgi mabu mue nde ka mukoko

ma sau'a munja. * Nde ba ta b'ondea o tin- 9
dame̱ la mukuku ma wase, ba dingele̱ mboko
ma basangeri na mundi mu to̱ndo̱be̱. Nde
wea i ta i wa na Loba o mo̱ny, i da babo̱.
* Nde Satan nu wo̱ndi babo̱ a ta a pimbabe̱ 10
o ebul'a wea na so̱lfa, wuma ni nyama
na muto̱per'a lobango pe̱ beno̱, nde ba me̱nde̱
takisabe̱ muese na bulu, o bwindea na bwin-
dea.

Na mba n'e̱ne̱ bejedi be sangi na nu nu 11
jai omo̱ny ao, nyena oboso bao nde wase na
mo̱ny ba nyino̱ mīla, nde wuma i si ta i so̱be̱
onyol'abu. * Na mba n'e̱ne̱ bawedi, basadi 12
na bande̱ne̱, ba te̱m oboso ba bejedi, nde ka-
lati i ta i telabe̱, kalati nipe̱pe̱ pe̱ e ta e telabe̱,
nyena nye nde kalat'a longe̱; nde bawedi ba
ta ba kaisabe̱ kaponda mambo ma tilabe̱ o yi
kalati, kaponda bebolo babu. * Nde munja 13
mu ta mu bola bawedi ba ta oteten ao, kwedi
pe̱ na mundi-ma-kwedi ba ta ba bola bawedi
ba ta oteten ao, nde ba ta ba kaisabe̱, moto
na moto kaponda bebolo bao. * Nde kwedi 14
na mundi-ma-kwedi ba ta ba pimbabe̱ o ebul'a
wea. Nin nde nye kwed'a mbusa, ebul'a wea.
* Nde yete̱na moto a si so̱be̱ te̱ ná a tilabe̱ o 15
kalat'a longe̱, a ta a pimbabe̱ o ebul'a wea.

Na mba n'e̱ne̱ mo̱ny a penya na was'a 21
penya; ebanja mo̱ny a boso na was'a boso
ba ta ba má-tomba, to̱ munja pe̱ mu si ta pe̱.
* Na mba n'e̱ne̱ mundi ma bosangi, Yerusalem 2
nya penya e ma-wa o mo̱ny na Loba, e ma-

siba, e boṅsan ka ewande̱ e bo̱tisabe̱ onyola
3 mom'ao. *Na mba na seṅga doi dinde̱ne̱, di
wu o mo̱ny, di kwala na: Ombwa, muno̱ko̱
ma Loba oteten a bato, nde a me̱nde̱ ja
oteten abu, nde ba me̱nde̱ be̱ tumba lao,
nde mo̱me̱ne̱ Loba pe̱ a me̱nde̱ be̱ na ba-
4 bo̱, o be̱ Loba labu. *Nde Loba a me̱nde̱
tuta miso̱di me̱se̱ o miso̱ mabu, nde
kwedi e si me̱nde̱ pe̱ be̱, to̱ male̱bo to̱
musea to̱ sese ba si me̱nde̱ pe̱ be̱; eban-
5 ja mambo ma boso ma má-tomba. *Na
nu nu jai omo̱ny a bejedi, a kwala na: Om-
bwa, na ma-timbise̱ mambo me̱se̱ penya. Na
mo̱ a kwala na: Tila, ebanja ben beyala be
6 nde ba jemea na ba mbale̱. *Na mo̱ a kwa-
lane̱ mba na: Ma má-bolane̱. Mba nde ne A
na O, beboteri na su. Na me̱nde̱ bola nu nu
ma-bwe̱ nyo̱ṅgi o toṅgo a madiba ma loṅge̱
7 na wonja. *Nu nu buki a me̱nde̱ saṅgwa
man, na me̱nde̱ be̱ mo̱ Loba, mo̱ pe̱ a
8 me̱nde̱ be̱ mba muna. *Nde babo̱ṅgo̱ na
basidube̱ na banyakaka na b'ebwan na ba-
misonje na baboleye̱-miaṅga na balosaṅgo na
balobaṅgo be̱se̱, labu doṅgo di me̱nde̱ nde be̱
o ebulu, yena e m'onye̱ na wea na so̱lfa, yena
ye kwed'a mbusa.
9 Na angel po̱ nya yi angel samba, yena
i ta y'alea mio̱njo̱ samba miena mi ta mi londa
na ndeṅge̱ i sukan samba, e po̱, e kwalisane̱
mba, m'o̱na: Ya, na me̱nde̱ lee̱le̱ oa ewande̱,
10 munj'a Mun'a mudo̱ṅgi. *Na mo̱ 'alane̱ mba
o mudī o mudoṅgo mundḛne̱ mu asam, e lee̱le̱

mba mundi ma bosaṅgi, Yerusalem, e ma-wa
o mo̱ny na Loba e siba wase, * e be̱ne̱ bosaṅ- 11
gi ba Loba; panya la mue̱ne̱n mao di ta nde
ka dale la tiki bwambi, biana dale la yaspi
nya kristal. * Mu be̱ne̱ edima ende̱ne̱ y'asam 12
na dom la mo̱mbe̱ pe̱ na maba, omo̱ny a mo̱mbe̱
pe̱ dom la angel na iba, na mina ma tilabe̱
oten, mena me ma dom la matumba na maba
ma Bona-Israel. * O jeru mo̱mbe̱ malalo, o 13
poṅgo mo̱mbe̱ malalo, o mikondo mo̱mbe̱ ma-
lalo, o mbe̱ṅge̱ pe̱ mo̱mbe̱ malalo. * Nde edi- 14
ma e ta e be̱ne̱ dom la bebokedi na beba, o-
mo̱ny abu pe̱ dom la mina na maba ma dom
la bamuloloma na baba ba Mun'a mudo̱ṅgi.
* Nde nu nu ta nu kwalisane̱ mba a ta 'alea 15
esosoṅgo a gol ya dime̱ne̱ o me̱ne̱ mundi na
mo̱mbe̱ mao n'edim'ao. * Nde mundi mu naṅga 16
nde matoṅgo mane̱i, bwaba bao ka po̱ ka mu-
kuku mao. Na mo̱ a me̱ne̱ mundi na esosoṅgo
dom la lokoli na loba la stadia. Bwaba bao
na mukuku mao na jasame̱ lao kapo̱. * Na 17
mo̱ a me̱ne̱ edim'ao ebwea ewo̱ na muane̱i ma
lokoli na lone̱i la mabo̱ṅgo̱, kaponda dime̱ne̱
la bato, nika nye nde la angel. * Nde bo- 18
loṅgi b'edim'ao bo ta nde yaspi, mundi mo̱-
me̱ne̱ pe̱ gol mo̱ na mo̱, ka je̱ne̱ la ke̱ṅge̱ṅge̱.
* Nde bebokedi ba edim'a mundi be ta nde 19
be bo̱tisabe̱ na nyai a madale ma tiki yese̱:
bebokedi ba boso be ta nde yaspi, be londe̱
beba safira, be londe̱ belalo kalkedon, be londe̱
bene̱i smaragdi, * be londe̱ betanu sardoniki, 20
be londe̱ mutoba sardi, be londe̱ samba kriso-

liti, be londe lombi berili, be londe dibua to-
pasi, be londe dom krisoprasi, be londe dom
n'ewo hiakinti, be londe dom na beba metisti.
21 * Nde di dom la mombe na maba me nde dom
la seng'á-mbomo na iba; jombe te seng'a-mbo-
mo po. Mangea ma mundi pe gol mo na mo
22 ka jene di m'enene na wōm. * Nde na s'en
tempel oten, ebanja Sango, Loba, Nyangum
23 nde e tempel ao, na Mun'a mudongi pe. * Nde
mundi mu si ma-pula wei to modi, ná ba panye
oten, ebanja bosangi ba Loba bo ma-panyise
mo, etrukan ao pe ye nde Mun'a mudongi.
24 * Nde matumba ma mende dangwa o muenen
mao, kiň'á wase pe i mende wana bosangi
25 babu na edub'abu oten. * Nde mombe mao
ma si ma-kwesabe o muese; ebanja bulu bo titi
26 oten. * Nde ba mende wana bosangi na edub'a
27 matumba oten. * Nde to nyai a lambo di si
sangi di si mende jingea oten, to nu nu ma-
bole nyakaka to lobango, ke bamene bena ba
tilabe o kalat'a longe nya Mun'a mudongi.
22 Nde a ta a leele mba mopi ma madiba ma
longe, na kengenge ka kristal, muena mu ta
mu busa o bejedi ba Loba na ba Mun'a mu-
2 dongi. * Oteten a mangea mao na o miri
mibane ma mopi bebongo ba longe, bena be
ma-ye dom la nyai a bepuma na beba; be ma-
bola nde bepuma bao modi te, beyadi ba be-
bongo pe be nde onyola jese la bwam la ma-
3 tumba. * Nde lou di si mende pe be oten;
nde bejedi ba Loba na ba Mun'a mudongi be
mende be oten, nde bautu bao ba mende bo-

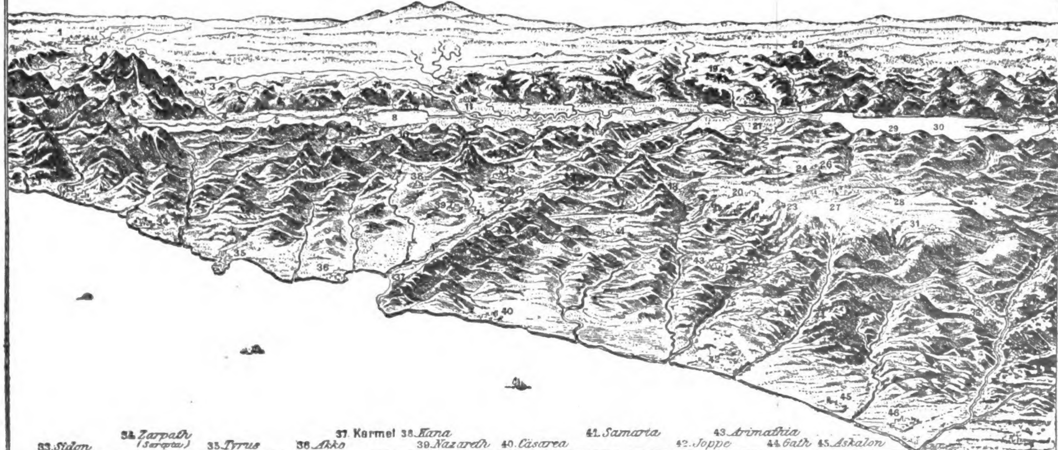
lea mo, * nde ba mende jene boso bao, dina 4
lao pe di mende be o mbombo abu. * Nde 5
bulu bo si mende pe be oten, ba si mende pe
pula etrukan to muenen ma wei, ebanja Sango,
Loba, a mende panya omony abu, nde ba
mende janea o bwindea na bwindea.

Na mo a kwalane mba na: Ben beyala be 6
nde ba jemea na ba mbale. Sango, Loba la
midī ma batoperi-ba-mudī a lom angel ao o
leele bautu bao mambo mena ma mende bo-
lane ombusa son a ponda. * Nde ombwa, na 7
mende wamse po. Bonam na nu nu ma-nenge
beyala b'edinge ba nin kalati. * Nde 8
mba Yohane nde na sengi, n'en pe man ma-
mbo. Nde niponda na sengino n'enno pe, na
mba na ko wase o jowe oboso ba miende ma
angel ni leele mba man mambo. * Na 9
mo e kwalane mba na: O bia, o si bola nika;
ebanja ne nde muutu ka oa na kana bona-
songo pe, batoperi-ba-mudī, na ba bena ba ma-
nenge beyala ba nin kalati; owe nde Loba.
* Na mo e kwalane mba na: O si bate ebatan 10
o beyala b'edinge ba nin kalati, ebanja ponda
nyá bebe. * Nu nu ma-bole ka ni si tem na 11
sim, a benge nde bola ka ni si tem na sim,
nya mbindo a benge nde windise momene;
nu tem-na-sim pe a benge nde bola teme-la-
sim, nyabosangi a benge nde sangise momene.
* Ombwa, na mende wamse po, musauedi mam 12
pe muemba na mba, o bola moto na moto
kana ebol'ao yeno. * Mba nde ne A na O, 13

14 nya boso na nu sukan, beboteri na su. * Bo-
nam na ba ba m'oe mbot'abu, ná ba bene ṅgi-
nya omony a eboṅgo a loṅge ná b'iṅgeye la
15 mombe o mundi. * Nde ombusa uone ye nde
mbo na baboleye-miaṅga na bamisonje na
b'ebwan na balosaṅgo, na moto na moto nu
16 tondi lobaṅgo, nu ma-boleye pe mo. * Mba
Yesu nde na lom angel am o bola mboṅ a
man mambo onyola miemba. Mba nde ne
muaṅga na mbia ma Dawid, ṅgeṅget'a idiba
17 ni ma-panye. * Nde Mudī n'ewande
ba ma-kwala na: Ya! nu pe nu ma-seṅge
mo, a kwale na: Ya! Nu pe nu ma-bwe
nyoṅgi, a ye; nu nu tondi, a kuse ma-
diba ma loṅge na wonja.
18 Na ma-bola mboṅ na moto na moto nu ma-
seṅge beyala b'ediṅge ba nin kalati na: Ye-
tena moto a bati lambo oten, ke Loba a mende
batea mo ndeṅge yena i tilabe o nin kalati.
19 * Nde yetena moto a sumo te lambo o beyala
ba kalat'a yen ediṅge, ke Loba a mende sum-
wa doṅgo lao o eboṅgo a loṅge na o mundi
ma bosaṅgi, bena be tilabe o nin kalati.
20 * Nu nu ma-bole mboṅ a man mambo a
ma-kwala na: E, na mende wamse po.
21 Amen, ya, a Saṅgo Yesu! * Nded'a
Saṅgo Yesu Kristo e be na binyo bese! Amen.

GALILÄISCHES MEER
(See Genezareth oder See Tiberias)
und Umgebung.

JERUSALEM und Umgebung

PALÄSTINA aus der VOGELSCHAU.

Stuttgart, Priv. Württ. Bibelanstalt.

Neu bearbeitet nach der Karte des Schmidt'schen Atlasses

PALÄSTINA

zur Zeit

JESU CHRISTI

und der

APOSTEL.

Maßstab 1:2000000.

0 5 10 20 30 40 50

Kilometer.

Die zur Dekapolis (den „zehn Städten" Matth. 4,25) gehörigen Städte sind unterstrichen.

35 36

Berytus · Sidon · Sarepta · Leontes · Tyrus · Chalcis · Abila · Damaskus · Berg Hermon 2860 m · Pharphar · Dan · Cäsarea Philippi · Kedes · Merom See · Ituräa · Gaulanitis · Trachonitis · Ekdippa · Giskala · Saphet · Ptolemais · Chorazin · Kapernaum · Bethsaida · Bethsaida Julias · Jotopata · Sepharis · Kana · Magdala · Tiberias · Galiläisches Meer (See Genezareth) -208 m · Gergesa · Hippos · Canatha · Abila · Nazareth · Bg. Tabor · Nain · Megiddo · Dor · Gadara · Cäsarea · Jesreel · Skythopolis · Pella · Bosra · Dotham · Enon · Beth Gamul · SAMARIA · Samaria · Bg. Ebal 940 m · Sichem · Jakobs Brunnen · Bg. Garizim 870 m · Gerasa · Apollonia · Jabbok · Joppe · Antipatris · Silo · Ramoth Gilead · Arimathia · Ephrem · AMMON · Philadelphia · Lydda · Bethel · Rama · Jamnia · Emmaus (Nikopolis) · Ekron · Jericho · Gibeon · JERUSALEM · Ölberg · Bethanien · Asdod · Emmaus · Hesbon · Askalon · Bethlehem · Thekoa · Gaza · Eglon · Maresa · Hebron · Machärus · Engedi · Arnon · Juta 1140 m · Totes Meer -394 m · B. Besor · MOAB · Beer-Seba · Masada · Sered

PHÖNIZIEN · Libanon Geb. · Cölesyrien · Antilibanon Geb. · ABILENE · SYRIEN · GALILÄA · Karmel 530 m · Gebirge Gilboa · Jordan · Ebene Jesreel · Ebene Saron · Ebene Sephela · Gebirge Juda · Wüste Juda · JUDÄA · PERÄA · BATANÄA · AURANITIS · Geb. Hauran · DAS GROSSE MEER (Mittelländisches Meer) · IDUMÄA · Gebirge Seir

33 32 31

Die mit ---- eingezeichneten Flüsse fliessen nur zur Regenzeit

Karte der

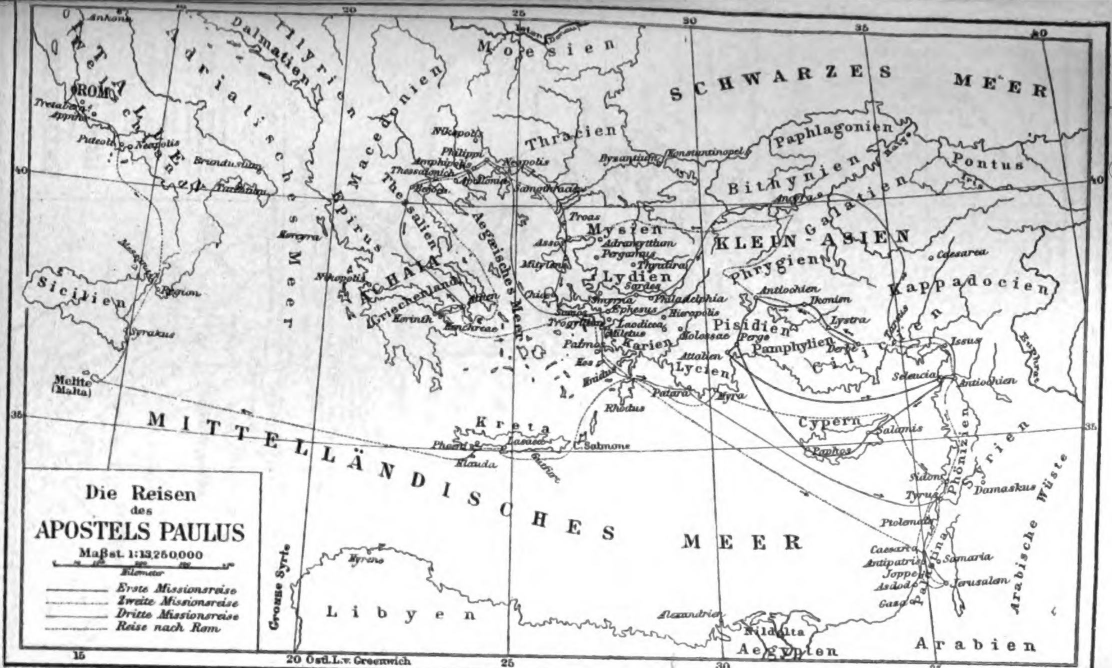
VIERFÜRSTENTÜMER.

(Lucas III,1.)

35 Östl. Länge von Greenwich 36

Stuttgart Priv. Württ. Bibelanstalt. B Schwarze Leipzig lith.

Die Reisen des APOSTELS PAULUS
Maßst. 1:13,250,000
Kilometer
Erste Missionsreise
Zweite Missionsreise
Dritte Missionsreise
Reise nach Rom
SCHWARZES MEER
MITTELLÄNDISCHES MEER
Aegaeisches Meer
Adriatisches Meer
KLEIN-ASIEN
Macedonien
Thracien
Moesien
Illyrien
Dalmatien
Epirus
Thessalien
ACHAJA
Griechenland
Sicilien
Kreta
Cypern
Mysien
Lydien
Karien
Lycien
Pisidien
Pamphylien
Phrygien
Galatien
Bithynien
Paphlagonien
Pontus
Kappadocien
Cilicien
Syrien
Phönizien
Palästina
Libyen
Aegypten
Arabien
Arabische Wüste
Grosse Syrte
ROM
Melite (Malta)
Syrakus
Regium
Puteoli
Neapolis
Brundusium
Nikopolis
Philippi
Amphipolis
Thessalonich
Apollonia
Beröa
Athen
Korinth
Kenchreae
Troas
Assos
Mitylene
Chios
Samos
Trogyllion
Milet
Patmos
Kos
Knidus
Rhodus
Patara
Myra
Ephesus
Smyrna
Pergamus
Adramyttium
Thyatira
Sardes
Philadelphia
Laodicea
Hierapolis
Kolossae
Attalien
Perge
Antiochien
Ikonium
Lystra
Derbe
Tarsus
Issus
Seleucia
Salamis
Paphos
Sidon
Tyrus
Ptolemais
Caesarea
Antipatris
Joppe
Asdod
Gaza
Samaria
Jerusalem
Damaskus
Alexandrien
Nildelta
Kyrene
Klauda
Lasaea
Phoenix
C. Salmone
Byzantium
Konstantinopel
Ancyra
Caesarea
Euphrat
20 Östl.L.v. Greenwich
Stuttgart, Priv. Württ. Bibelanstalt
B. Schwarz & Leipzig. lith.

